

પુસ્તક ૪૦ પૃ.

સવત ૧૯૬૮

અંક ૧ હો

શ્રાવણ

પ્રકાશક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

૧. પ્રભુ સ્તુતિ	૧	૧૧. જીવન-સાક્ષ્ય	૧૯
૨. આત્માનંદ પ્રકાશને નૂતન વર્ષનો સંદેશ	૨	૧૨. આચાર્ય અમરકીર્તિ	૨૦
૩. નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન	૩	૧૩. આત્મસાંકેતિક કર્તવ્ય	૨૩
૪. નૂતન વર્ષાભિનંદન-કાવ્ય	૮	૧૪. ' ધર્મવીર ઉપાધ્યાય ' માટે અભિપ્રાય	૨૬
૫. વિવેકના પથે	૯	૧૫. પ્રાતઃસ્મરણીય પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજના સ્વર્ગ-વાસની નોંધ	૨૭
૬. અંતરઝરણુ યાને તત્પરતા	૧૧	૧૬. સ્મરણાંજલિ	૨૭
૭. નવતત્ત્વ પ્રકરણ	૧૨	૧૭. વર્તમાન સમાચાર	૩૦
૮. રાગદ્વેષનો તારિવક વિચાર	૧૪	૧૮. સ્વીકાર-સમાલોચના	૩૨
૯. શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી	૧૬		
૧૦. સામાન્ય જિન સ્તવન	૧૮		

અમારા માનવતા આહુકોને ૩૬-૪૦ મા વર્ષનું ભેટ પુસ્તક.

“ શ્રી વિજયાનંદસુરિ ”

આ માસથી ‘ શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ ’ માસિક ૪૦ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે. ચાર વર્ષથી ‘ આત્માનંદ પ્રકાશ ’ માસિકનું કદ (મોટામાં મોટું) કાઢીને આઠ પૈજા કરેલ છે. વળી વિદ્વાન મુનિમહારાજઓ અને લેખક અધુઓના વિવિધ લેખોવડે અને દરમાસે નિયમીત નવીન સુંદર રંગોના તીર્થોના ફોટાવડે સુશોભિત, સુંદર અક્ષરો અને સુંદર ટાઇટલવડે સમૃદ્ધ અનેલ હોવાથી ખર્ચ પણ સ્વાભાવિક વધેલ છે.

હાલમાં આલમી સખ્ત મોંઘવારી હોવા છતાં તેને માટે બીલકુલ ફાંડ નહિ કરતાં, ભેટની છુટકામાં પણ કસર કે છાપકામ, કાગળ, બાઇન્ડિંગમાં કશો પણ ફેરફાર નહિ કરતાં સુંદર પુસ્તક-એક મહાન પુરુષનું જીવન ચરિત્ર ભેટ આપવામાં આવેલ છે. એ મહાન પુરુષ (શ્રી આત્મારામજી મહારાજ) એમના સમયના યુગપ્રધાન પુરુષ હતા. જૈન સંઘને વીંટી વગેરે દોહડો બસો વર્ષોનો અંધકાર એમણે એકલે હાથે ઉમેચ્છો હતો. શાસ્ત્ર-અંકારોમાં ઠંકાઈ રહેલાં રત્નો એમણે ખૂદલાં કરી બતાવ્યાં હતાં, તેઓ જેટલા ક્રિયાપરાયણ હતા તેટલા જ અધ્યયનશીલ હતા, જેટલા કાંતિકારી હતા તેટલા જ ઝાણુ અને નમ્ર હતા, જેના ઉપાશ્રયના ઉપદેશક હતા તેના જ સમર્થ પ્રચારક પણ હતા. સંયમ અને સિદ્ધગર્જનાનો સુંદર સમન્વય એમની આકૃતિમાં, એમના સાહિત્યમાં અને જીવનવ્યવહારમાં પણ જોઈ શકાય છે. આવા એક મહાન પુરુષના ચારિત્રજીવનમાં અનેલા અનેક સુંદર પ્રસંગોનું વિસ્તાર-પૂર્વક વર્ણન આ ભેટની છુટકામાં આપવામાં આવ્યું છે. જીવનચરિત્ર એ મનુષ્ય જીવનને ઉત્તમ બતાવવામાં અને મોક્ષ સુધી લઈ જવામાં એક માર્ગદર્શક વસ્તુ છે.

આ સુંદર ભેટનું પુસ્તક અમારા માનવતા આહુકોને વર્ષ ૩૯ તથા ૪૦ ના છે વર્ષના લયાજમના રૂ. ૩-૮-૦ તથા વી. પી. ખર્ચના રૂ. ૦-૬-૦ મળી રૂ. ૩-૧૪-૦ ના વી. પી. થી મોકલવું શક્ય ક્યું છે. તે વી. પી. આવેથી અમારા માનવતા આહુકો સ્વીકારી લેશે. ફોટાપણુ કારણે વી. પી. સ્વીકાર્યા વગર પાછું મોકલી, આના મોંઘવારીના વખતમાં નાહકે જ્ઞાનખાતાને હુકસાન નહિ કરવા તંત્ર સૂચના કરીએ છીએ.

પુસ્તક ૪૦ મુ.
અક ૧ લેા.

આત્મ મ. ૪૭
વીર સ. ૨૪૬૮

વિક્રમ સં ૧૯૯૮ : આવણ
ઈ. સ. ૧૯૪૨. ઓગષ્ટ

પ્રભુ સ્તુતિ

પાયાદ વો ધાસુપૂજ્યાન્નકાન્તિ કાઽપ્યરુણાલ્લભા ।
યા સતા સ્વાન્તસક્ક્રાન્તા, મુક્તિકાન્તાઽનુરજિતી ॥

મુક્તિરૂપી વધુના અનુરાગને ઉપજાવતી, સાધુપુરુષોના અત કરલુભા
સક્રમેલી-પ્રસરેલી, અરુણોદયના જેવી રક્ત-લાલ વર્ણવાળી શ્રી વાસુપૂજ્ય-
સ્વામીની શરીરકાંતિ તમારુ ગ્લણ કરે।

દષ્ટોઽપિ દૃષ્ટજનલોચનચદ્રકાન્ત-મધ્યાંતમાંતરજલાવિલમાદવાન ।
ચંદ્રપ્રભુર્જયતિ ચદ્ર દ્વેશમિત્ર, ચિત્ર પુનઃ શુભશતાય ચવદ્દમોઽપિ ॥

જે દર્શન માત્રથી દર્પ પામતા જનોના લોચનરૂપ ચદ્રકાન્તને સતત
આતરજળ-પ્રભોદ્યુક્ત બનાવનાર એવા શ્રી ચદ્રપ્રભુસ્વામી ચિત્રમિત્ર-
ચદ્રની જેમ જયવત વર્તે છે ચદ્રમા તે અદ્ભુત સ્થાને રહેતા મિત્રને વિધન-
કર્તા થાય છે, ત્યારે આ આક્રમા જિનેશ્વર છના અનેક શ્રેય કરનાર છે

‘આત્માનંદ પ્રકાશ’ ના નૂતન સંવત્સર માટે શુભેચ્છક સંદેશ

[લેખક:—પં. શ્રીમાન ધર્મવિજયજી મહારાજ]

“ પુદ્ગલના પરિણામમાં જળસગી આનંદ આવે સદા,
તખલગ આથડું અહીં તહીં ખને પામે ન શાંતિ કદા;
તે માટે પરિણામ એ પરિહરી સેવા લાવીજન ! સુદા,
આત્માનંદ પ્રકાશને શુભ મતે ! દૂરે ટળે આપદા: ”

સર્વ કોષ સંસારી જીવાત્માનું ચોર્ણશી લાખ જીવોગીનમાં જે પરિભ્રમણ થયા કરે છે, તે પરિ-
ભ્રમણમાં તાત્ત્વિક કારણ બે કોષપણ હોય તો કર્મસંયોગી આત્માનું પુદ્ગલજ્ઞાનદીપણું તે જ પ્રધાન
કારણ છે. આત્માનો સહજ સ્વભાવ તો આત્માનંદીપણનો જ છે, એમ છતાં પરપરિણુતિમાં આત્માને
જે આનંદ આવે છે, બાહ્ય ભૌતિક પદાર્થોની અનુકૂલતાના પ્રસંગમાં જે તન્મયપણું બેવાય છે તે
આત્માની સાથે આનાદિ કાલથી સંબંધ કર્મસત્તાનો જ પ્રભાવ છે. કર્મસત્તા વસ્તુતઃ આત્મસત્તા નથી
કિંતુ આત્માથી પરસત્તા છે અને એ પરસત્તાના સંબંધને અંગે જ પરપરિણુતિમાં આત્માને આનંદ
આવે છે, અને એ પરપરિણુતિમાં પણ આત્માને આનંદ લાં સુધી જ હોય છે કે પરવસ્તુમાં—કિંવા
પરભાવમાં પણ નિજ વસ્તુનું અથવા સ્વભાવનું (વિપરીત) મન્તવ્ય હોય લાં સુધી જ. પરભાવમાં
પણ સ્વભાવનો ખેટો ખ્યાલ ત્યાં સુધી હોય ત્યાં સુધી જ છટ્ ભૌતિક વિષયોની પ્રાપ્તિમાં મોજ
મનાય છે અને અનિષ્ટ ભૌતિક વિષયોના સંયોગમાં દુઃખ અનુભવાય છે.

તત્ત્વનિર્ણય(બંને તે સમજણપૂર્વકનો હોય કે ઓધસંજ્ઞાજન્ય હોય) પૂર્વક સમ્યગ્દર્શન કે
જે કેવલજ્ઞાનનું એક અનુપમેય કિરણ છે, મહાનન્દરૂપી કલ્પતરુનું અસાધારણ-અવ-ધ્ય ખીજ છે તે
આત્મિક ગુણનો વિકાસ-આવિર્ભાવ થવાની સાથે જ આજ સુધીના જીવનમાં એકદમ પલટો આવે છે.
અઘાવધિ સ્વસંપત્તિને પરસંપત્તિ માનવા સાથે તેના વિકાસ માટે, તેના રક્ષણ માટે આત્મામાં કેવલ
જે દુર્લભ હર્ષ અને પરસંપત્તિને સ્વસંપત્તિ તરીકે ગણી તેની પ્રાપ્તિમાં તેમજ રક્ષણમાં રાત્રિદિવસ
અથાગ પરિશ્રમ ઉઠાવવામાં એકાગ્રતા હતી તેને બદલે હવે, માઈ શું છે ? અને પરે શું છે ? તેનો
યથાર્થ ખ્યાલ આવવાથી આત્મા પુદ્ગલજ્ઞાનદી મટી આત્માનંદી થાય છે, આત્મિક ગુણોના વિકાસમાં
જ કટિબદ્ધ બને છે. બાહ્યભાવનાની પ્રવૃત્તિ જે થતી હોય તે પણ નિરૂપાયે જ કરવી પડે છે અને
એમ થતાં નૂતન કર્મજનની અદ્વિત યથા સાથે સમ્યગ્જ્ઞાન-સમ્યક્ચારિત્રાદિ અનન્ય નિરૂપમેય સાધનો-
દ્વારા આત્માની સાથે સંબંધ પામેલ પ્રાચીન કર્મસત્તાને ખંખેરી નાખી આત્માના સાચા આનંદને
પ્રાપ્ત કરે છે, આત્માના સંપૂર્ણ પ્રકાશનો આવિર્ભાવ થાય છે.

“ આત્માનંદ પ્રકાશ ” એ અભિધાન જ એવું અનુપમ છે કે—એ અભિધાનની અર્થ વિચાર-
ણાનું અન્વેષણ કરવામાં આવે તેમજ તે અભિધાનમાં રહેલા વાસ્તવિક અર્થની આચરણ સ્વાનુભવપૂર્વક
થાય તો જરૂર “ આત્માનંદ પ્રકાશ ” ના ઓગરવી કિરણો લોકલોકાપી બને, અને એ પ્રમાણે થાય
તો જ આ માસિકના ઉત્પાદક, માસિકતા સંચાલક, માસિકમાં આવતા લેખોના લેખક અને માસિકના
વાચકવર્ગનો પરિશ્રમ સફળ થયો ગણી શકાય. નૂતન સંવત્સરમાં પદાર્પણ કરતું આ “ આત્માનંદ
પ્રકાશ ” માસિક પત્ર પોતાના ઉત્પાદક વર્ગને—સંચાલક વર્ગને, લેખન સામગ્રી પૂર્ણ કરનાર વર્ગને
અને વાચકવર્ગને પુદ્ગલજ્ઞાનદીપણના દોષમાંથી મુક્ત કરી આત્માનંદી બનાવી સંપૂર્ણ આત્માનંદ
પ્રકાશનો આવિર્ભાવ કરવામાં સફળ થાય અને ચિરાયુષ્ય બને એજ શુભેચ્છા.

નૂતન વર્ષનું મંગલમય વિધાન

વિશ્વનુ તિમિરાચ્છાદિત ભાવિ—

નવા વર્ષના મંગલમય વિધાનનો વિચાર કરતા જ આજે એટલે કે ૪૦ મા વર્ષમાં પણ મૂકતા જ, ચોમેર વ્યાપી રહેલી મહાગ અને પાયમાલી, શાહીવાદ અને અરમુખત્યાગશાહીની ભય કર ભૂતાવળ આપણી આખ આગળ ખડી થાય છે એવા પણ ભાગ્યશાળીઓ હશે કે જેને આજના વિશ્વવ્યાપી સત્યામની જવાબ નહિ અપશી હોય તેમ એવા મહાભાગ આશાવાદીઓ પણ હશે કે જેમને આજના ગત અને આગામી વર્ષાને અને વિવાદમાં કોઈ ગૂઢ-અગમ્ય મંગલની આખી થતી હશે. અલગત ગતિનો અધકાર ચિરસ્થાયી તો નથી જ હોતો—અધકાર એગળવાનો અને પ્રકાશનો પ્રવાહ નિર્જગ્વાનો એ જેમ સનાતન મત્ય છે તેમ વિશ્વ ગ્યનાના મંગલમય વિધાનમાં પણ ઘણીવાર કાળજીકાળા ધાળા ધરી આવતા દેખાય છે—મંગળ કિરણોને ધરીભર આવરી લે છે ભૂલો પડેલો-વિકટ અટવીમાં આવી ચડેલો માનવી એ વળતે એવો ભયગ્રસ્ત બને છે કે પ્રકાશ-નધુ પ્રકાશ ત્રિવાય એના અત્મમાંથી ધીમે એકે યાત્રના બહાર નથી પડતી. આપુ એ વિશ્વ આજે જાણે કે અનિશ્ચિત ભાવીની અધકાર-ગળનીથી ઘેરાઈ ગયું છે બુદ્ધિ અને તર્ક પણ આવતી ઠાલની કદપના કરતા ચકાવે ચડી નાથ છે આજે અજે રક્તથી ખરડાયેલુ સુરોપ, એગીઆ અને આર્યવર્તને કંઈ દિશામાં ખેંચી જશે તેની કદપના થઈ શકતી નથી વિહ્વળ અત્મ પોષારી

ઉઠે છે “વિશ્વના આવા મંગળમય વિધાનમાં આ અવ્યવસ્થા, આ નિર્દયતા, આ પશુતા અને ભય કરતા ક્યાંથી ઉતરી આવી ?”

અથારે અધાર-પ્રકટા ઊતરતા હતા—

એકાએક તો એ નથી જ ઊતરી આવી આવા વ્યવસ્થિત મહાગ, ત્રણ-ચાર વર્ષ લગી સતત રાત દિવસ લડતા રાષ્ટ્રો અને સાત સમુદ્રને વીંધીને આવતી જ્વાળાઓને અકસ્માત કોણ કહે ? વર્ષા આવતા પહેલા આકાશમાં જે આધીઓ ચડે છે અને તોફાની વાયુ જે વાવાઝોડા જન્માવે છે તે પણ અકસ્માત તો નથી જ—એની છુપી તૈયારીઓ ઘણા કાળથી ચાલતી હોય છે આપણે એનું રહસ્ય નથી જાણતા એટલે એને મંગલકની ખાતર અકસ્માત માની લઈએ છીએ વિશ્વના મુઠ્ઠેલા ગણુતા રાષ્ટ્રોએ, જ્વાળાથી ભોગ-ઉપભોગની ઉપાસના આદરી અને મત્તા, મ પત્તિ, આપાર, વિજ્ઞાન અને ગણગી, કળ-કાગ્યાના એજ માત્ર સાચી શક્તિ છે, આત્મા, પુણ્ય-પાપ, પગલો અને ઇશ્વરની અવગણના કરીને, શક્તિની જ ભોળ પ્રકારની પૂજા કરવા માડી ત્યારથી સાધુ પુરોહો, મુનિ પુગવો અને ચિતનશીલ વિચારકોએ વિશ્વ ઉપર અધાર પડતા ઊનગતા હોવાની કદપના કરી લીધી હતી આ શક્તિની ઉપાસના ભારે પ્રલય મચાવવાની, એ વિષે એમના અતરમાં લેશમાત્ર શકા નહોતી. પણ એમણે આપેલી સાવચેતીની, શક્તિના ઘેનમાં ચકચૂં બનેલા માનવીઓએ મુદ્દલ પગ ન કરી.

વિજ્ઞાન પોતાની ગર્વભરી વાણીમાં કહેતું.
 “એ માનવબાળ ! તું રંગસ્રીયા ગાઝામાં કે પળે
 ચાલીને જત્રા કરવા જતો ત્યારે રસ્તામાં કેવો
 દુઃખી-કેવો હેરાન થતો ? ચાર લૂટારાઓ અને
 જંગલી પશુઓનો કેટલો લય રહેતો ? આને
 મહિનાનો માર્ગ તું એક કલાકમાં કાપી શકે
 છે-ચાર લૂટારા અને વાઘવરૂનો લય ગઈ કાલની
 વસ્તુ બની ગઈ છે. વિજ્ઞાનનો આ તારી ઉપર
 થોડો ઉપકાર છે ? શક્તિની અને લોગ અંધ-
 ર્થની ઉપાસના કે આરાધના ન કરી હોય તો
 તું આને કેવી જંગલી દશામાં હોત ?”

નરી શક્તિની આરાધના વિધાતા છે.

વિજ્ઞાનીઓને અને શક્તિતા ઉપાસકોને
 હવે આપણા જવાબની જરૂર નથી. એમણે
 પોતે જ એવું ઘોર સંઘર્ષણ ઊભું કર્યું છે કે
 પોતે ઉપબવેલા સત્યાનાશમાંથી શી રીતે બચ્યું
 એ એમને પોતાને જ નથી સમજતું. વૃદ્ધો
 નાના બાળકોને વાર્તા કહેતા ત્યારે એક રાક્ષ-
 સની કથા કહેતા: “રાક્ષસે ખૂણ ખૂણ તપ-
 શ્ચર્યાને અંતે એવી શક્તિ મેળવેલી કે જેની
 ઉપર એ હાથ મૂકે તે બળીને રાખ થઈ જાય,
 એને શસ્ત્રસામગ્રી કે સૈન્યની પણ જરૂર ન પડે,
 દુશ્મનને માથે હાથ મૂકે એટલે એનો વિનાશ
 થઈ જાય: ગામ-કીલ્લાને જરા હાથ અડાડે
 એટલે એ બળીને રાખ થઈ જાય. પણ એના
 બળનો દિગ્વિજય ત્યારે પૂરો થયો અને તેણે
 પોતાના માથે હાથ કરીને હાથ મૂક્યો એટલે
 પોતાની શક્તિ પોતાને જ શાપરૂપ બની ગઈ.
 આમાં કલ્પનાની અતિશયોક્તિ જેવું લાગશે.
 પરંતુ એક શક્તિ જે પ્રત્યાઘાતી શક્તિઓ
 પ્રકટાવે છે તેનો વિચાર કરીએ તો લોગ
 વિલાસના મૂળમાં વિનાશ કિંવા ક્ષય જેમ
 છુપાયેલો હોય છે તેમ નરી શક્તિની આરાધના
 પ્રતિસ્પર્ધી અથવા હરીફ બળ સ્વાભાવિક

રીતે જ પેદા કરે છે એમ લાગશે. કુદરતનો જ
 એ ક્રમ છે. વિજ્ઞાને જ્યારે અંતરાયો અને
 વિરોધની સામે લડી આટલી શક્તિ નહોતી
 મેળવી ત્યારે માનવબાળ દુર્બળ કે પંગુ હતું,
 ખીકણ કે કંગાળ હતું એમ કોણ કહે છે ?
 વિજ્ઞાને લલે અંતરાય ઉપર વિજય વર્તાવ્યો, પણ
 ત્યારે જૂના યુગનો ખડતળ પુરુષ પળે ચાલીને
 કે સાર્થવાહના સંઘમાં ભળી જઈને દેશાટન કે
 તીર્થાટન કરતો ત્યારે બહારના શત્રુઓ સામે
 થવાનું તે બળ કેળવતો એટલું જ નહિ પણ
 એ પોતાના અંતરંગ વેરીઓને પણ ઓળખ-
 વાનો અને તેની સામે લડવાનો અવકાશ
 મેળવતો. ભૂખ, તરસ, થાક, લય ઉપર એ
 પોતાનો વિજય વર્તાવતો. રસ્તે અનાયાસે
 મળતા ઋષિ, મુનિઓ, તપસ્વીઓ, વિરાગી
 મહાત્માઓને ભેટો કામ-ક્રોધ-લોભ આદિ
 ત્રિરાક્ષાલીન શત્રુઓની સામે પોતાની શક્તિનો
 પ્રયોગ કરવા ઉઘટ બનતો. એનું પર્યટન દેહને
 તેમજ અંતરને સમૃદ્ધ બનાવતું. આજની
 વિજ્ઞાને ઉપબવેલી સુખશીલતા અને વિલાસિ-
 તાએ, ગતિ અને વિનાશકતાએ એક તરફ
 પરવશતા તો ખીછ તરફ પશુતાનો કેવો
 કાળો ફેર વર્તાવ્યો છે તે આને કોનાથી
 અબણ્યું છે ?

વિશ્વને નમો અરિહંતાણું નો પાઠ આપ્યો.

શક્તિની ઉપાસના નિરર્થક છે એમ અમે
 નથી કહેતા. શ્રમણ સંસ્કૃતિ શક્તિમાં નથી
 માનતી એવો કેટલાકો આરોપ મૂકે છે. ભગ-
 મહાવીર અને ગૌતમ બુદ્ધના ઉપદેશના પ્રતાપે
 શક્તિ ક્ષીણ થઈ અને આપણે નિર્વિર્ધ બન્યા
 એમ કેટલાક અર્ધદગ્યો કહે છે, પણ અમે
 કહીએ છીએ કે જગતને જેણે નમો અરિહંતાણું
 ને નમો સિદ્ધાણંતા પાઠ શીખવ્યા તે શું
 શક્તિની ઉપાસના વિના ? અરિઓ એટલે

દુરમનો ઉપર વિજય વર્તાવનારને પહેલો નમસ્કાર કંવાની દ્રષ્ટિ અને અધિકાર કેહી આપ્યો ? જે વખતે સરજનહાર અને અવતારની કલ્પના સાર્વભૌમ જેવી બની હતી-ધૃત્વગી દ પતિ યુગલોને ખીરદાવવા અને તેમના ભક્તિ-શૃંગારચુકત સ્તુતિ-સ્તોત્ર લલકારવા સિવાય, ગંગેર ગી વાદ્યાઓથી શણગારવા અને તેમની સન્મુખ રાસ-ગાનના ગરારગ ખેલવા સિવાય બીજી પારમાર્થિક તત્ત્વ વિચારવાનો અવકાશ નહોતો તે વખતે અરિહત ભગવાન અને સિદ્ધ ભગવાન જેવા દુનિયાના અદ્ભુત અને અલૌકિક વિજેતાઓને નમવાની, એમના પદાક્રમે અનુસરવાની એટલે કે વિજેતાની જેમ માનવ સ્વભાવગત નળખાઈઓને હણવાની અને આત્મ-શક્તિ સ્ફુગવવાની હાકલ કેહી સ ભણાવી ? ખહાગના રિપુઓનું દમન તો સહજ છે, પણ જે *અ તરરિપુઓ રોજ રોજ નવા વેરીઓ ઉભા કરે છે, નવા નવા સંઘર્ષો અને સંઘામો ઉભા કરે છે, નવા રક્તપાત અને ભય કર હિ સાના નિમિત્તો ખરા કરે છે તેની સામે સિદ્ધ સરીખી વૃત્તિથી લડી લેવાની વિચારગ્રેષ્ઠી કેહી માડી ? શ્રમણસ સ્ફુતિને-જેન દર્શનનો જ એ પ્રતાપ છે જેન દર્શને જ જગતને સંગળ અને સહજ, લોકલોગ્ય અને વિદ્દ લોગ્ય વાણીમા ઉચ્ચાર્યું . 'દુશ્મન ગહાર નથી, અદર છે, શક્તિ પણ સાધનોમા નથી, અ તરમા જ શક્તિનો એક મહામાગર ધૂધવી રહ્યો છે'

શ્રમણ સ સ્ફુતિનો સ દેશ—

શક્તિના ઉપાસકો આજે ભાન ભૂલ્યા છે જે શક્તિ નાશ નથી વાછતી પણ નવસર્જન ચાહે છે, જે તાકાત લેદ કે વિરોધ નહિ પણ પ્રાણીમાત્રની સાથે અલેદ અને તાદાત્મ્ય ઉપ-જાતે છે તે જ સાચી શક્તિ છે એને નથી

જોઈતી દુનિયાભરની દોલત, એને નવી જોઈતી વિશ્વનું સામ્રાજ્ય આત્માની મમૃદિ અને મત્તાની જેને એકવાર પણ આખી થઈ તેને બાહ્ય સામગ્રી-ભલે પછી તે મોટા ચમગળ ધીની હોય તો પણ તુચ્છ લાગે છે જેન મ સ્ફુતિનો એ સુખ્ય સિદ્ધાંત છે એ સિદ્ધાંતને જુદી જુદી દ્રષ્ટિએ જુદા જુદા દેશ-કાળમા મમજવવાનો પૂર્વપુરોએ પ્રયત્ન કર્યો છે એમાથી જ મંગળ-મય વિધાનનો સૂર્ય એક દિવને જળહણશે

આત્મશક્તિની આરાધનાનું, અને શ્રમણ મ સ્ફુતિના પ્રચારનું સ્વપ્ન સેવતા આ માસિકે ગત વર્ષમા કંઈ કંઈ લેખ સામગ્રી વાચકો પાસે ધરી તેનું મહેન દિગ્દર્શન કરી લઈએ :

ગત વર્ષની લેખ સામગ્રી—

માળાના મણકા જેવા જગજગર ૧૦૮ લેખોમા ગયા વર્ષની ગદ્ય-પદ્યાત્મક સામગ્રી મમાઈ જવા યામી છે, એમ છેલ્લા અ કમા છાપેલી વિચયાનુક્રમિકા સૂચવે છે. જળ જેટલા કાવ્યો, ૨ અપદ્યાગદ્ય અને બાકીના ઉદ્દેશોધક તેમજ પ્રેરક લેખોથી ગત વર્ષનો અક્ષરદેહ પગિપુષ્ટ જાન્યો છે પ ન્યાસ શ્રી ધર્મવિજયજી મહારાજ જેમનો પવિત્ર શ્રુતજ્ઞાન સભ ધી લેખ સમ્યક્ત્વ સ્વરૂપને ઓળખાવનારો તેમજ આત્માને અધ્યા-ત્મભાવે લઈ જનારો છે પ ન્યાસજી મહારાજ આગમ, પ્રકરણો વગેરેના પ્રખર અભ્યાસી, વિદ્વાન હોવાથી પ્રેમજીવાથી સત્યસ્વરૂપ જણાવ-નાર છે સુનિશ્ચી ન્યાયવિજયજીનો પર્યુષણ , મહાપર્વનો દિવ્ય મ દેશ તેમજ સુનિશ્ચી હેમે ર-માગજી મહારાજનો ડોલન શૈલિવાળો, કલ્પના અને અલ કારથી શોભતો પર્વાધિરાજવાળો લેખ હ મેશા તાજે જ લાગે એવા સર્વકાલીન છે ડો ભગવાનદાસ મન સુખભાઈ મહેતાનો આત્મ સિદ્ધિનું મહાપર્વ-પર્યુષણ ઉપરનો લેખ શાસીયતાનો રસાસ્વાદ પૂરો પાડે છે પર્યુષણ-

પર્વ જેમ વર્ષે વર્ષે આપણી વચ્ચે આવવા છતાં ચિરનૂતન અને પ્રેરણાદાયી લાગે છે તેમ આ ત્રણ લેખો જ્યારે વાંચીએ ત્યારે નવા અને ભાવોદ્દીપક લાગે એવા છે. આચાર્ય શ્રી વિજયકસ્તુરસૂરિજીએ વિચારશ્રેણીમાં આત્મ-શુદ્ધિ અને ભાવનાશુદ્ધિ કેળવવાનો આગ્રહ કર્યો છે. અને એ જ અંકમાં રા. ચોકસીએ આત્માનંદ પ્રકાશના નૂતન વર્ષ પ્રવેશ નિમિત્તે પ્રેમથી સુક્તિ અને શ્રીયુત મોહનલાલ દલીયંદ દેસાઈએ સુનિ સુંદરસૂરિના દેશ-કાળ તથા જીવન ઉપર પ્રકાશ નાખનારી લેખમાળા આરંભી છે. એ જ અંકમાં પંન્યાસજી શ્રી સમુદ્રવિજયજી મહારાજે, આત્માનંદ જૈન ગ્રંથમાળાના ૭૮ મા મણકાંરૂપે પ્રકટ થએલા વાસુપૂજ્ય સ્વામીજીના ચરિત્રની પ્રશંસાયુક્ત સમીક્ષા સાથે થોડા ઉપદેશપુષ્પો વેર્યા છે.

મુનિ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજે ચૈત્વીસ તીર્થંકરોના પુનિત નામો એક ગીતમાં ગૂંથી દીધા છે. ઉપદેશક પુષ્પોની સુવાચ ગત વર્ષના સાત અંકો સુધી સ્ફુરતી રહી છે. અને સુનિ સુંદરસૂરિ-લેખમાળા પણ ચાલુ છે. તે જ પ્રમાણે શ્રી મૃગાયુત્ર ચરિત્ર, નિશ્ચય અને વ્યવહારથી ધારત્રતનું સ્વરૂપ, ચારિત્રાચારના સંક્ષેપમાં આઠ પ્રકાર, તાર્ત્વિક ઉપદેશ વચ્ચે વિગેરે સુનિશ્ચી, પુણ્યવિજય : સંવિજ્ઞપાક્ષિકની લેખપ્રસાદી છે. શ્રી વિજયકસ્તુરસૂરિજી મહારાજની વિચારશ્રેણી, જીવન મીમાંસા, મૃત્યુ સમીક્ષા, ખર્ચ સહુ કામ બાકી છે (કાવ્ય) પાપના પંથે, ઉપદેશપદ, સાવધાન સદા સુખી, ધર્મસ્વરૂપ, તાર્ત્વિક વિચારણા, સુખદુઃખ વિચારણા, વિકાસના પંથે અને ભાવના જળ શું ન કરી શકે ઇત્યાદિ લેખો અધ્યાત્મના અભ્યાસીઓને જેમ આનંદ આપે છે તેમ વિરાગના રંગની મનોહરતા યુદ્ધી કરી જતાવે છે. સુનિશ્ચી હંસસાગરજી મહારાજની, પ્રભુ મહાવીર

મોહમસ્ત જગત્ને ત્યાગધર્મ કેમ આપ્યો એ મથાળાવાળી લેખમાળા હજી અપૂર્ણ છે-પણ એ તાર્ત્વિક વિવેચન હોવા છતાં કથાનકોના રસથી આર્દ્ર છે. સુનિશ્ચી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજના સુભાષિત વચનામૃતો, કળિકાળ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય (કાવ્ય), વિદ્યાર્થીઓને હિત-સંદેશ, માનવને હિતોપદેશ, અજિત સૂક્તમાળા હે ચેતન, આત્મ સુખ પામ, ચોળાનુભવ સુખ-સાગર, શ્રીવિજયનંદસૂરિને (સ્તુતિ કાવ્ય) અને શ્રી વીરપ્રભુની સ્તુતિ (કાવ્ય) વિગેરેમાં વિવિધ નિમિત્તે પૌદ્ગલિક સુખના મૃગજળ પાછળ નહિ દોડતાં આત્મિક સામર્થ્ય વિકસાવવાની વિચારશ્રેણી રજુ કરી છે. શ્રીહેમન્દ્ર-સાગરજી મહારાજે અલંકારયુક્ત જે કાવ્ય ગરજા વહાવ્યું છે તે આ માસિકની કાવ્ય-સંપત્તિમાં ઉમેરો કરે છે. એમાં ભાવનાઓનો અને કલ્પનાઓનો સુમેળ છે એટલું જ નહિ પણ ગાંભીર્ય અને રસોદ્ધાસ પણ તરી આવે છે. કવિ રેવાશંકર વાલજી ગણેકાના મોતીની ઢગલીઓ જેવા નાના અન્યોક્તિ કાવ્યો પણ જેટલા ગોધક તેટલા જ આમોદગર્ભિત છે. ડૉ. લગવાનદાસ મનસુખભાઈ મહેતાના સિદ્ધ-સ્તોત્રમાં વિવેચન અંગેનો ઊંડો અભ્યાસ અને અનુશીલન પ્રથમ દૃષ્ટિએ જ દેખાઈ આવે છે અને વિકાસોના અલિનંદન તથા પ્રશંસા માગી લે છે. શ્રીયુત મોહનલાલ દીપચંદ ચોકસીના પ્રેમથી સુક્તિ વિષે ઉપર ઉલ્લેખ થઈ ગયો છે. તે ઉપરાંત સ્તવનત્રિકનો સાર, વીરપાહું તે આતમકાંક્ષે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ, અહિંસાની અદ્ભુત શક્તિ, દેવીનો સંદેશ, અહિં લેખોમાં પોતાના વાંચન અને અનુભવના પરિપાક ઉપરાંત શુદ્ધ સ્ફુરણો પ્રવાહી શૈલિમાં નિવેદ્યાં છે. શ્રીયુત રામચંદ મૂળજીપારેખનું ક્ષમાપના પદ, મારત્તર વિનયચંદ મોહનલાલ શાહનું નૂતન વર્ષોલિલાપ (કાવ્ય), શ્રી કનૈયાલાલ જ. રાવજી બી. એ. ની અમર

આશા, ૫ ગમાનુભવાર્થ વિરચિત શ્રી વિજયવલ્લભ સૂર્યાષ્ટકમ, સ ગ્રાહક વી નું ચક્રવર્તી ચતુર્દશદ્વાર વર્ણન, શ્રીમાન કુ દંડુ દ્વાચાર્યના સાહિત્યમાથી ઉદ્ધૃત શાસ્ત્રજ્ઞાન અને અન્ય સામયિકમાથી ઉત્તાંગેશુ શ્રી વિશ્વ સંસ્કૃતિમા જૈન ધર્મનું સ્થાન, માયો શ્રમણ, અપન્નિગ્રહ, છાત્રાલયો (લેખક-જૈન), મન શુદ્ધિ, શ્રી અમગ્ય દ માવજી શાહ લિખિત નવતત્ત્વ કાવ્ય, તમ મન ધનની સંકળતા અને નિષ્કળતા, અભ્યાગી ધી એ અનુવાદિત એક એકાન્ત-વાગ્મી મહાત્માનો ઉપદેશ, શાબુલાઈ મ શાહનું અબુર્દગિરિ-કાવ્ય, શ્રીમાન સુયશના ઉપદેશ-પદો, વર્તમાન ચમાચારો, સ્વીકાર અને સમા લોચના તેમજ પદવીપ્રદાન મમાર ભના વૃત્તાત વિગેરે સામગ્રી આ મામિકની એક પ્રકાગ્ની વિશિષ્ટતા પુરવાર કરે તેવી છે એક દરે જેમણે જેમણે લેખો, વિવેચનો, સ્કુણો, સ ગ્રહ કાવ્યો, વિગેરેથી ગત વર્ષના અ કોને દીપાવ્યા છે તે સર્વનો તેમજ સગતચક્રથી કોઈ નામનો ઉદ્દેશ્ય રહી ગયો હોય તો તેમનો પણ અહીં આભાર માની, આ સમીક્ષા અહીં જ આટોપીશુ

સાહિત્ય અને જીવનમાં નવું જોમ પ્રકટાવે !

સાહિત્ય અને જીવનને એવો નિકટનો સ બધ છે કે સાહિત્યમા જીવનના પડઘા પડ્યા વિના ન ગ્હ અને જીવનમા સાહિત્યની છાયા જિતાર્યા વિના ન રહે જેનું સાહિત્ય નિર્માલ્ય હોય તે કોઈ દિવસ બળવાન હોવાનો દાવો કરી શકે નહિ અને જેના જીવનમા ચેતના કે વેગ ન હોય તેના સાહિત્યમા પણ શુ દમ હોય ? જૈન સ ધના સ્વભાવમા જ અત શુદ્ધિની ઝરણીઓ ધૂપી આણુધૂપી વહેતી ગ્હી છે તેમ તેના સાહિત્યમા પણ ઉત્તરોત્તર એવો જ વિકાસ થતો રહ્યો છે આજે તો જગતભરના

જીવનમા અને સાહિત્યમા પણ ઉપરાઉપરી ધરતીક પ જેવા આચકા આવતા હોય એમ લાગે છે જાણે કે વિશ્વ આખુ સ ક્રાંતિની વેદ નામાથી પમાગ થઈ રહ્યું છે આશાવાદીઓ તો કહે છે કે આજના આઘાત-પ્રત્યાઘાતો શમશે ત્યારે યથાર્થ માનવતાનો પ્રકાશ ઝળહળશે-વિશ્વનો ચહેરો તે દિવસે પલટાઈ ગયો હશે.

એ દિવસ તો જાગે ત્યારે ખરે ! અહિંમા, મૈત્રી, કરુણાની ભાગીરથીમા સ્નાનશુદ્ધ જની વિશ્વની નવચતનાના વાઘા સજે ત્યારની વાત ત્યારે પણ આજે તો આપણે નાના-મોટા મતભેદોને શમાવી દઈ, મ ધર્તું સગઈન સાધવાની અને અનેકાતવાદ-સ્પાદાદ જેવા વિશ્વ સન્માનીય તત્ત્વોને સાહિત્ય તેમજ જીવન દ્વારા પ્રચાર કરવાની વિરલ તકનો સદુપયોગ કરી લેવો જોઈએ આપણે ! દાવો તો એ જ છે કે જૈનશાસન વિશ્વોપકારક છે-વિશ્વધર્મ જની શકે એવી મધળી શક્તિ અને યોગ્યતા એનામા છે માત્ર આપણા રોજના જીવન અને સ ગ-હનમા એનો કેમ કંઈ પ્રભાવ નથી પડતો એ એક સમસ્યા કોઈથી ઉકેલાતી નથી આપણી શક્તિ એવા માર્ગે વેડફાઈ જાય છે કે આપણા ધ્યેય અને યોજના, અભિલાષ અને ઉદ્દગાર દીન-દરિદ્રના મનોરથ જેવા જ જની જાય છે સાહિત્યમા અને ઉપદેશકોના ઉપદેશમા કોઈ કોઈ વાર ભારે ઘણપ્રહાર થતા સાલણીએ છીએ પરંતુ નક્કર, સ જીન પ્રગતિના હિસાબે એનું જાહુ મૂલ્ય નથી અકાતું

નવા વર્ષમા જૈન સ ધ વધુ સ ગઠિત, પ્રગતિશીલ અને ઐક્યસૂતથી અ ચિત જાને, સાહિત્યમા નવું જોમ આવે, જીવનમા ઉલ્લાસ અને આધ્યાત્મિકતાની અનેરી ચમક આવે એમ શ્રી શાસનદેવને પ્રાર્થી આ મગલમય વિધાનની અહીં જ સમાપ્તિ કરીએ

નૂતન વર્ષાભિનંદન.

દોહરા.

જન્મતિથિ મમ આજ છે, હર્ષસિન્ધુ ઉભરાય;
ચાલીશમા શુભ વર્ષમાં, પ્રેમે ધરું છું પાય. ૧
બહાલા વાચકવૃંદને, આપું ધાર્મિક જ્ઞાન;
આત્માનંદ પ્રકાશનું, નિશ્ચિળ એજ નિશાન. ૨
જૈન શાસનનો સૌ સ્થળે, વિદ્યોતો મમ મંત્ર;
સેવું છું હું આ સમા, ભરવળ તારક તંત્ર. ૩

દુનિગીત છંદ.

શુભીચલ રૂડા મમ આહુકો, આજે નમું છું પ્રેમથી,
વિકસી રહું છું વિદ્યમાં, તે આપ હૃદયી રેંમથી;
જે જે કદર મારી કરે, તેના હૃદયમાં હું રમું,
ખેડું મને આજે શુભકર, વર્ષ આ ચાલીશમું. ૧
સદ્ધર્મને સત્કર્મના, વળી ન્યાય નીતિ પથના,
માર્ગો ખતાવું જે લખ્યા છે, ગૌરવાન્વિત શ્રદ્ધમાં;
ન્યાં ન્યાં વસે મમ જૈન બન્ધુ, તે તરફ ભાવે ભમું,
ખેડું મને આજે સુધાકર, વર્ષ આ ચાલીશમું. ૨
આ તો વિષમ અતિક્રાળ છે, ચૈતરફ, દુઃખની જ્વાળ છે,
તેમાંથી બચવા માત્ર એકજ ધર્મ ફેરી ઢાલ છે;
હું છું શુધાતુર ધર્મનું, ધાર્મિક રસ લોજન જમું,
ખેડું મને આજે સુમંગળ, વર્ષ આ ચાલીશમું. ૩
“આત્મોન્નતિ”નો માર્ગ શું? તેના લલિત લેખો લખું,
મંસારમાં મંકટ સમે, નથી ધર્મ સમ પ્રોડું પખું;
સદ્ધર્મ વિષુ ગતિ છવની, સંભારી દુઃખ દિલમાં દમું,
ખેડું મને આજે ઉજવળ, વર્ષ આ ચાલીશમું. ૪
આ જ્ઞાન કેડે ધામ છે, અંતર, તણો આરામ છે,
શુર વર્થ આત્માનંદજીનું, આ સલા શુભ નામ છે;
કર્તવ્ય ભૂલું માફ તો, ખુદ પાપના શાપો ખમું,
સાક્ષ્ય સેવા કરણે, આ વર્ષ છે ચાલીશમું. ૫

દોહરા.

જન્મદાત્રી મમ આ સલા, પ્રભાવંત પ્રખ્યાત,
પાળી પોષી પ્રેમથી, હૃદય થયું રળિઆત; ૧
જ્ઞાન-ધ્યાન ને દાનની, વહેત્યો સરિતા નિત્ય,
સદ્શુર ને સત્યાશ્રની, સેવા રહેત્યો ચિત્ત. ૨

વિવેકના પંથે

લેખક આ. શ્રી વિજયકન્તસુરિશ મહારાજ

આપણા માટે સસાર વિચિત્ર છે અન્યથા અને ખૂબીઓથી ભરેલો છે આપણને ન સમજાય અને ન જણાય માટે જ જે સમજે છે અને જાણે છે તેને વિચિત્રતા-ખૂબી-અન્યથાની જેવી કાંઈ વસ્તુ જ નથી મદારી આખો ઉગાડે, ફળ લગાડે ને ચખાડે તેમા મદારીને અન્યથાની કે ખૂબી હોય જ શાની? રેડીયો, વાયરલેસ અને ફોનોગ્રાફ આદિના આવિષ્કાર કર્તાઓને વિચિત્રતા, અન્યથાની કે ખૂબી કાંઈપણ માનસિક વિકૃતિ કરી શકતી નથી તો પણ જ્ઞાનીઓ-કેવળજ્ઞાનીઓ આગળ વિચિત્રતા, અન્યથાની અને ખૂબીનું શું ચાલી શકે? ન મમજનાર અને ન જાણનાર પોતાને અને દૃશ્ય વસ્તુમાત્રને ભગવાનની માયા કહીને પણ અથ જો પામે છે સાચું સમજાયું કે જણાયું એટલે જાસ પછી કાંઈ ઊલ્પ રહેતી નથી તેમ જ કાંઈપણ કરવાનું જાકી રહેતું નથી જાણે છે-સમજે છે તે જ મુક્તાત્મા, અને અણજાણ-અણસમજી સસારી આત્મા-જાદુ આત્મા, આપણે જાદુ એટલે સુદ્ધ તથા નિકટની વસ્તુઓથી જાણ્યાં, આપણામા આપણાપણાને ભૂલી ગઈલા અને ઇતરને આપણા માનવાવાળા છુટાય નહિ ત્યાં સુધી તો અકળાવાનું ને સુઝાવાનું આપણા માટે નિર્માણ થઈ ચૂકેલું જ છે માનવદેહમા પણ મુઝવણો હોય તો પછી સમજવાનું ને જૂટવાનું ખીજે કયા જાનશે? માટે કાંઈક મમજી લઉં અને કાંઈક છૂટી લઉં તો સારુ એવા એક જ નિર્ણય ઉપર અવાય નહિ ત્યાં સુધી તો અનવસ્થિત

ચિત્તની જમણામા પડવાથી ઇચ્છિત સ્થળે જવાના માર્ગ સન્મુખ થઈ શકવાનું નથી

માનવદેહમા જીવીને આપણે જે જ કામ કરવાના રહ્યાં જે કામ થયા એટલે જાનનેની દિશા બુદ્ધી, નામ બુદ્ધા ને કામ પણ બુદ્ધા એક કરીએ તો ખીનું અટકી પડે તે જે કામ કયા? હમણાનું અને પછીનું આ જેમાથી હમણાનું પારકું અને પછીનું આપણું તો હવે પારકું જામ પડેલાં કરવું કે પોતાનું કામ પહેલું કરવું?

ભરત રાજાને જે વધાઈઓ સાથે આવી ચકરતનની ઉત્પત્તિ અને પિતાજીને કેવળજ્ઞાન ભરત સુઝાયો ચકરતનની પૂજા હમણાનું કામ, પિતાજીની પૂજા પછીનું કામ પહેલાં કયું કરવું? ક્ષણવાર વિચાર કરી, જન્મ મરણના અતવાળો, ઉવટના વિકાસી જીવનમા વસવાવાળો, સાચો હાથો ભરત, હમણાનું વિનશ્વર કામ છોડીને અત વગરનું શાશ્વત પછીનું કામ કરવું યોગ્ય ધાર્યું અને કર્યું આપણને એમ જણાશે ને સમજશે પછી મુઝવણ શેની? અન્યથાની અને વિચિત્રતા શેની?

સ સાન અનાદિકાળથી હમણાનું કામ કરતો આવ્યો છે, પણ હજી સુધી સફળતા મેળવી નથી છેવટે નિરાશા જ મળી છે, આપણે સસાર(હમણા)ના કાર્યનું છેવટ તપાસીએ તો નિરાશા થઈને ચાલ્યા જવું અને હમણાના કામમા મદદગારને લાકડા મૂકી ફૂટી બાળવું,

તેનું નામનિશાન પણ ન રહેવા દેવું, તેના આકારને લાકડાના ગોદા મારીને છૂંદી નાખવે. લાખો કરોડો ભેગા કરનાર, મોટા મોટા મહેલો બંધાવનાર, રાજા, ચક્રવર્તી, ભીષ ભાગનાર, નાગો ફરનાર બધાની એક જ દિશા અને એક જ દશા.

ઘણા કાળ સુધી વળગી રહી હમણાંના કામમાં નિષ્ક્રિય થઈ ગઈ નિરાશ થયેલા અનેક સંસ્કારવાસીઓ, પછીનાં કામ પ્રારંભીને સફળતા મેળવી અને નિષ્કામ ગની ગયા, નિરાશ થઈ ગયા, આશાવેલડીનાં મધુર અને સ્વાદુ ફળો આખી પૂર્ણ સ્વાદુ અને મધુર જીવન બનાવી ગયા.

વેપાર બંધ કર્યા પછી જ છેવટે જાણી શકાય કે શું મેળવ્યું અને શું ખોટું. વચમાં તો હજાર ખોવે અને દશ હજાર મેળવે. દશ હજાર ખોવે અને હજાર મેળવે. જાણી શકાય નહિ કે વ્યાપારમાં લાભ છે કે નુકસાન. આપણે હમણાં ન જાણી શકીએ કે માનવજીવનના વ્યાપારમાં શું મેળવ્યું ને શું ખોટું. પણ છેવટે જીવનની સમાપ્તિ પછી તપાસવાનું છે કે શું કમાયા અને શું ખોટું. વેપાર બંધ કરી અહિંથી જનારાઓને આપણે જાણીએ તો કોઈ પણ એવો નથી જણાતો કે જે છેવટે નિરાશ થઈને ન ગયો હોય. છેવટે આનંદથી, સુખથી સંતોષ બહાર કરીને જનાર તો જેણે પછીના કામમાં જીવન વ્યતીત કર્યું હશે તે જણાશે. હમણાંના કામમાં જીવનારને સંતોષ તથા શાંતિ હોય જ શાની. તે તો એમ જ સમજે છે કે હું મારું સર્વસ્વ ખોઈને બાંધે છું. અને પછીનું કામ કરનારો જાણે છે કે હું સાફ કમાયો છું, અને તે સાથે લઈને બાંધે છું કારણ કે હું જે કાંઈ કમાયો છું તે મારી પાસે જ છે. માનવદેહમાં રહીને

અજાણ રહ્યા તો પછી ક્યાં ખુઝીશું. બધા ય દેહોમાં જીવવા કરતાં માનવજીવન ઉત્તમ છે પણ તે જાણીજીલ છૂટી જવાય તો જ, બોધ વગરનું માનવ જીવન, કનિષ્ઠમાં કનિષ્ઠ-વધારેમાં વધારે અપરાધી !

માનવદેહમાં જીવી ખુઝાવવા કોણ શ્રમ કરે ? બધા ય તૈયાર વસ્તુના ગ્રાહક. એક આંધળો બીજા આંધળાને પૂછે છે : 'ભાઈ ! રત્નપુરનો માર્ગ કયો ?' બીજા આંધળાએ ઉત્તર આપ્યો : 'જમણે હાથે ચાલ્યા જાઓ. પહેલાં વીરપુર આવશે અને પછી રત્નપુર આવશે.' પેલો પૂછનાર ફરીથી પૂછે છે કે : 'તે રત્નપુર જોયું છે કે ? રત્નપુરનો માર્ગ જોયો છે ?' બીજો કહે છે : 'મેં ગામે નથી જોયું અને માર્ગ પણ નથી જોયો. હું તો સાંભળેલું કહું છું.' ત્યારે પૂછનાર બોલ્યો : મને એક જણે કાંઈ હાથે રત્નપુર બતાવ્યું, બીજાએ પાછળ બતાવ્યું, ત્રીજાએ સન્મુખ બતાવ્યું અને તું જમણે હાથે બતાવે છે.

બધા ય આંધળા અને બધા ય અજાણ. કોઈપણ અનુભવજન્ય સત્ય નથી બતાવતું. એક કહે છે આગમમાં આમ લખ્યું છે, બીજો કહે વેદમાં આમ છે, ત્રીજો ગીતાનું પ્રમાણ આપે છે, ચોથો કુરાન બતાવે છે, ત્યારે પાંચમો બોઈબલને આગળ મૂકે છે. આ પ્રમાણે અનુભવ જ્ઞાનશુન્ય અત્યારની જનતામાં મતભેદ પડી ગયા છે. એક ત્યાગથી કાર્યસિદ્ધિ-સુક્રિત બતાવે છે ત્યારે બીજો ભોગથી બતાવે છે. અનુભવજ્ઞાન વગર આંધળાની જેમ ફાંફાં મારવાનાં. સૌ કોઈ લખેલું વાંચી જાણે પણ સમજે-સમજાવે કોણ ? ઉપશમભાવી આત્મા હોય તે તો લખેલા પ્રશ્નના સંકેતોને સાચી રીતે જાણી શકે, રહસ્ય સમજી શકે અને સમજાવી શકે. પણ આ તો બધા ઔદયિક ભાવવાળા રહ્યા એટલે જે વળતે જેવા ઉદયને આધીન હોય

તે તરફ તાણી જાય અને ઉદ્યાધીન ટોળે
તાણાતાણી કરી લડી મરે

સાચો ઝોધ અને સાચી સમજણ આપ્યા
વગર આત્માને આનંદ અને શાંતિ મળવા
કઠણ છે આનંદ આદિ સાચી વસ્તુઓ આત્માના
ધર્મ છે અને તે મુક્ત થવાથી જ પ્રગટે છે,
માટે મુક્તદશાનું સાચું જ્ઞાન શ્રી મહાવીરની
સાચી જીવનચર્યાથી મળી શકે છે

સ સારના સમગ્ર હુ ઝોથી છૂટી જવાય
તો જ મુક્તદશા મળે મુક્તિ નામ જ છૂટી

જવાનું છે મનોવૃત્તિમાથી જરૂરધર્મની અભિલાષા
નીકળી જાય તો મુક્તિ પામે જ છે ઔદયિક
ભાવને લઇને જીવ જરૂરનો સગ કરી મુખ માને
છે, પણ ઔપચારિક, ક્ષાયોપચારિક, ક્ષાયિક
ભાવે તો મુખને પોતાનામા જ રહેલું જુએ છે
હવે કરવાનું તો એટલું જ છે કે ક્ષાયોપચારિક
ભાવ જે સન્માર્ગ કહેવાય છે તેને છોડી ઔદયિક
ભાવરૂપ ઉન્માર્ગમા ન જવાય તો જ આપણે
આપણું કાઇક શ્રેય માધી શકીશું. ક્ષાયોપચારિક
ભાવ ધર્મ અને ઔદયિક ભાવ અધર્મ છે, માટે
ધર્મસાધન કરવું

અંતરઝરણુ યાને તત્પરતા

(ગઝલ)

શાન્તિજનન ! શાન્તિનિજેતન, તમારો વાસ છે સાચો,
મુખે શાન્તિ નયન શાન્તિ, વસે જાણે જ આવાસે,
તમારી હાથમા શાન્તિ, તમારા પ્યાનમા શાન્તિ,
રમણી તુજ નામમા શાન્તિ, રમણી તુમ કામમા શાન્તિ
અખડ શાન્તિ સંગિત વદતી, તમારા દર્શ જગવમા,
અતરપટ જાતુ ખીલી, ખીલ્યા જાણે દલિક વનમા !
તમારા પ્યાન સદકારે, હૃદયરૂપ કોકિલા ફૂળે,
મધી ફૂલન ખ્વનિ આતમા, સહેલો જાગતો સહેજે
તમારા નેન સગવરમા, ભર્યા છે ભાનના પાણી,
કરે હું સ્નાન એમા જો, મળે શુદ્ધિ મને શાણી,
અદિસા સત્ય અંસ્તેવ, વગેરે પ્રશમ ગસવાણી,
પ્રતિદિન પ્યાસ એની હો, મળે શાન્તિ ખરે ! જાણી
તમારા ચગણ પડજામાં, મુગધિ ને શિતલતા છે,
કરીશ' સેન પ્રતિદિન હું, શિતલ મુજ આતમ કંવાને,
અનાદિતુ કરમવન જે, શિતલ એ દિમથી જાગશે,
જગત પ્રતિબિંબ અમલાતમા, રૂપી આદર્શ પર પડશે

બાળુભાઈ મ. શાહ

॥ ॐ अहं नमः ॥ न व त र व प्र क र ण

પદ્યમય અનુવાદ સહિત.

અનુ. સુનિશ્ચી દક્ષવિજયજી મહારાજ

મૂલ—જીવાડજીવા પુણ્ણ, પાવાડસવ-સંવરો ય નિજ્જરણા ।
 વન્ધો મુક્ખો ય તદ્દા, નવતત્તા હંતિ નાવઘ્ઘા ॥ ૧ ॥
 ચઙ્ગદસ ચઙ્ગદસ વાયા, ન્હીસા વાસી અ હંતિ વાયાલા ।
 સત્તાવઙ્ગ વારસ, ચઙ્ગ નવ મેઘા કમેળેસિ ॥ ૨ ॥

પદ્યમય અનુવાદ.

[મંગલાચરણ આદિ]

વંદી ગુગાદૌશ શાંતિ નેત્રિ, પાર્શ્વ જિનવર વીરને,
 પરમ ગુરુ ગુણવંત લઙ્ગિય-વંત ગણધરને અને;
 નવતત્ત્વખાણી જૈનો વાણી, ને રમરી ગુરુરાજને,
 કરું પદ્યથી ભાષાઈપે, નવતત્ત્વના અનુવાદને. (૧)

[નવતત્ત્વનાં નામ અને ક્રમથી તેના ભેદોની સંખ્યા]

જીવ અજીવ પુણ્ય પાપ આશ્રય, તેમ સંવર નિર્જશ,
 અંધ ને વર્ણો મોક્ષ એ, નવતત્ત્વને જાણો અશ;
 ચૌદ ચૌદ એંતાલીસ ને, બ્યાશી જ એંતાલીસ છે,
 સત્તાવજ્ર ખાર જ ચાર ને નવ, ભેદ ક્રમથી તાસ છે. (૨)

મૂલ—एगंविह दुविह तिबिह, चउविह पंचछविह जीवा ।
 चैयण-तसइयरेहि, चैय-गई-करण-काएहि ॥ ३ ॥

પ્રથમ જીવતત્ત્વ

[સંસારી જીવોના જુદી જુદી અપેક્ષાએ એકથી ૭ પ્રકાર]

ચેતના લક્ષણવડે જીવો જ, એક પ્રકારના,
 ત્રસ અને સ્થાવરતણા એ, ભેદથી એ જાતના;
 વેદના ત્રણ ભેદથી પણ, જાણવા ત્રણ જાતના,
 ગતિતણા ચઉ ભેદથી છે, જીવ ચાર પ્રકારના. (૩)

ઇન્દ્રિયના પાંચેય ભેદ, જીવ પાંચ પ્રકારના,
 પરકાયના ભેદે કરી પણ, જાણવા છ પ્રકારના;
 એ રીતે ભેદો અપેક્ષા, ભેદથી સંસારીના,
 ભાખ્યા હવે કહીશું જ ચૌદ, સ્થાનકો જીવોતણા. (૪)

મૂલ—પર્ણિદિય સુહુમિયરા, સન્નિયરપર્ણિદિયા ય સવિતિચર ।

અપજાતા પજાતા, કમેણ ચરદસ જિયદ્વાળા ॥ ૪ ॥

[સસારી જીવના ૧૪ બેઠ]

અક્ષમ બાદર લેદધી બે, જાતના એકેદ્રિયા,
અસડી સડી લેદધી બે, જાતના પચેદ્રિયા,
ત્રિવિધ વિકલેદ્રિય યુત એ, માત પશુ બે જાતના,
અપર્યાપ્તિ ને પર્યાપ્તિ લેદ, ચોદ સ્થાનક જીવના. (૫)

મૂલ—નાણં ચ દસણં ચેવ, ચરિત્તં ચ તથો તદ્વા ।

વીરિયં ઉવઓમો ય, પજ જીવસ્સ લક્ષણં ॥ ૫ ॥

આહાર-સરીરિદિય, પજાત્તી જાણપાણ માત-મણે ।

ચર પવ પંચ છપ્પિય, રૂગ-વિગલા-સન્નિસત્તીણં ॥ ૬ ॥

[૭ પ્રકારે જીવનુ લક્ષણ]

જ્ઞાનદર્શન ને પળી, આરિત્ર તપને વીર્ય ને,
ઉપયોગ એ પશ્વિન લક્ષણુ, જીવકેર જાણુને;

[૭ પર્યાપ્તિઓ]

આહાર પર્યાપ્તિ શરીર છદ્રિય, શ્વાસોચ્છ્વાસ ને,
ભાષા અને મનની મળી, પર્યાપ્તિ પશુ પર જાણુને. (૬)

[ક્યા જીવને કેટલી પર્યાપ્તિ હોય ?]

પર્યાપ્તિ પહેલી આર એકેદ્રિય જીવને હોય છે,
પર્યાપ્તિ પહેલી પાંચ વિકલેદ્રિય જીવને હોય છે,
અસડી પચેદ્રિયને પશુ, પહેલી પાંચ જ હોય છે,
પર્યાપ્તિ સઘળી સડી પચેદ્રિય જીવને હોય છે. (૭)

મૂલ—પર્ણિદિય તિવલ્લસા-સાઠ દસ-પાણ, ચર છ સગ અદ્ધ ।

રૂગ દુ-તિ ચરરિદીણ, અસન્નિ-સન્નિણ નવ દસ ય ॥ ૭ ॥

[સસારી જીવના ૧૦ દ્રવ્ય ગ્રાણુ તથા તેની એકેદ્રિયાદિમાં સમાવના]

પાંચ ઈદ્રિયને પળી ગ્રણુ, ચોગ શ્વાસોચ્છ્વાસને,
આયુષ્ય એ દશ ગ્રાણુ ચેકી, આર એકેદ્રિયને,
પર સાત આઠ કમે કરીને, હોય છે વિકલેદ્રિયને,
અસડી પચેદ્રિયને નવ, ગ્રાણુ રૂગ છે સડીને (૮)

(ગ્રાણુ)

રાગ-દ્રેષનો તાત્ત્વિક વિચાર

સંપાદક : મુનિ પુણ્યવિજયજી (સંવિત્સપાદક)

જગતની કોઈ પણ વસ્તુને અપનાવવી અથવા પોતાના તરફ ખેંચવી તેને આવૃત્તિ કહે છે તથા કોઈ પણ વસ્તુને દૂર કરવી અથવા તેથી હટાવવું તેને પરાવૃત્તિ કહે છે. પ્રથમના પ્રકારને રાગ કહે છે, અને બીજા પ્રકારને દ્રેષ કહે છે. આ બંને પ્રકારના રાગદ્રેષ સમ્યક્ પ્રકારે જ્યાં સુધી છૂટતા નથી, ત્યાં સુધી વસ્તુઓનાં ગ્રહણ કરવાથી તથા તેના ત્યાગ કરવાથી એમ બંને પ્રકારે કર્મોના બંધ તથા તેના ચથાકાળે ઉદય થયા જ કરે છે. કારણ-અજ્ઞાન અને બુદ્ધિ-ના વિભ્રમ યોગે વસ્તુઓના ગ્રહણ અને ત્યાગ બંનેમાં રાગ-દ્રેષ જન્યવદ્યમાન બનેલો પ્રવર્તી રહ્યો છે.

વેદન એટલે બંધાવું, ઉદ્વેદન એટલે છૂટવું. એ બંને વાતો ત્યાં સુધી બની રહે છે કે જ્યાં સુધી ચિત્તમાં રાગદ્રેષ વા ઇજ્ઞાનિષ્ઠ ભાવના-પૂર્વક વસ્તુઓના ગ્રહણ-ત્યાગ થયા કરે. અને એને જ જ્ઞાની પુરુષો સંસારપરિભ્રમણ કહે છે. પ્રત્યેક વસ્તુઓના છોડવા-ધરવાની ચિંતામાં નિમગ્ન રહેવું, મૂઠ બની કર્મબંધનથી જકડાવું, ઉદયકાળ પ્રાપ્ત થતાં અત્યંત મોહસુગંધ ઉન્મત્ત બની હુઝી થવું અને ઇતસ્તતઃ ભવના પ્રકારે વહ્યા કરવું અર્થાત્ જન્મમરણાદિ ધારણ કર્યા કરવાં એવું જ નામ ભવપરિભ્રમણ છે.

એમ દહીં મંથન કરવાની ગોળીમાં રહેલા વાંસની રસીના બંને છેડામાંથી એકને પોતા ભણી ખેંચે છે, ત્યારે બીજાને ઢીલો મૂકે છે.

જ્યાં સુધી એ પ્રમાણે કરવામાં આવ્યા કરે ત્યાં સુધી ચક્કરે ચઢેલો વાંસ કઢી પણ સ્થિર-પણીને પામતો નથી. એને ખેંચવામાં તેમ ઢીલો કરવામાં બંને પ્રકારે બળ ખર્ચવું પડે છે છતાં વાંસ તો સ્થિર થતો જ નથી. તેમ અજ્ઞાન અને મૂઠતાપૂર્વક વસ્તુને ગ્રહણ કરવામાં તેમ તેનો ત્યાગ કરવામાં એમ બંને પ્રકારે આત્મવીર્ય ખર્ચવું પડે છે છતાં આત્મપરિણામ કઢી સ્થિર કે શાંત થતો નથી. ખરી વાત તો એ છે કે જો તે વાંસને સ્થિર કરવો હોય તો તેને બાંધેલી બંને છેડાવાળી રસીને છોડી દૂર કરવામાં આવે, અને તો જ તે વાંસ સ્થિર થાય. તેમ જીવ જોડેલી એ પરવસ્તુના ગ્રહણ ત્યાગની સાવધાનતા રાખે છે, તેટલી પોતે રસપૂર્વક ગ્રહણ કરી રાખેલા રાગદ્રેષમય વિકલ્પોના ત્યાગની સાવધાનતા રાખે તો સહેજે આત્મપરિણામ સ્થિર અને શાંત થાય.

રાગ દ્રેષની માત્રા આત્મામાં જ્યાં સુધી બની રહે છે, ત્યાં સુધી કર્મબંધન છૂટવાના અવસરે પણ રાગદ્રેષ વશીભૂત થઈ તે બંધાયા જ કરે છે; અર્થાત્ કર્મબંધન છૂટવા માત્રમાં વાસ્તવિક કલ્યાણ નથી, કારણ કે બંધનું મૂળ કારણ રાગદ્રેષ મોહનું છે. એક બંધનની નિવૃત્તિ ટાળે બીજા ચિત્રવિચિત્ર બંધનો તુરત તેને જકડી લે છે. તેથી બંધનની ચિર શુભલા કઢી તૂટતી જ નથી. એમ છૂટવું એ કર્મબંધથી વાસ્તવિક છૂટકારો નથી, કર્મબંધનથી વાસ્તવિક

છૂટણ હોય તો ઇતસ્તત આત્મપરિણામનુ
બ્રમણ વા તેના કારણરૂપ રાગદ્રેષને સમ્યક્
પ્રકારે રોકવામા આવે તો જ કર્મજનન સર્વથા
રોકાઈ જાય અને તેના સર્વથી પ્રળબ અને
સમ્યક્ ઉપાય ચથાર્થ જ્ઞાનપૂર્વક સમપરિણતિમા
સ્થિર થઈ નિ સત્વ કરવામા આવે, એને જ
સાચી નિર્જરા લગવાને કહી છે તે સિવાયની
બધસહસાવિની નિર્જરા તો જગત આણુ કરી
જ રહ્યું છે.

ગોળીનો વાસ એક તરફથી છૂટે ત્યારે
બીજી તરફથી બધાય છે તેનું છૂટણ તે પણ
બધાવા માટે જ વર્તે છે પણ જો તે વાગને
ચસીથી સર્વથા છોડવામા આવે તો ફરી
બધાતો નથી તેમ મોહાસક્ત જીવ એક તરફથી
પ્રળબ ચમનિયમાદિ આચરી છૂટવા માટે પ્રવૃત્તિ
કરે છે ત્યારે વ્યક્ત કે અવ્યક્ત ગગદેવાદિ
પરિણામે કરી બીજી તરફથી બધાતો જાય
છે બધનની નિવૃત્તિના એક નિમિત્ત કારણરૂપ
એવા ચમ-નિયમાદિપૂર્વક પ્રવર્તનકાળે પણ
રાગદ્રેષની માત્રા જીવને કયા પ્રકારે ઉન્માદે
ચઢાવી રહી છે તેનું એને જ્ઞાન નથી એ
રાગદ્રેષ તજવાના થઈને જીવ કરે છે શું ? એક
ખૂણેથી નીકળી માત્ર બીજા ખૂણામા લગય છે
બીજે પણ પહેલાના જેવો જ હોય છે અનાદિ-
કાળથી જીવ સમ્યક્ પ્રકારે નિરાવલ જ ઉદાસીન
રહી શક્યો નથી કે ઉદાસીન રહેવા તથા રૂપ
પ્રકારે તેણે પ્રયત્ન કર્યો નથી, એવી સ્થિતિને
પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય સમ્યક્ સાધનો એવા નથી,
લોકપણ, લોકહેરીને લોકસ જ્ઞામા છુદાઈ રહ્યો
છે અને તેથી ઉદાસીનતાન્ય સુખનો અનુભવ
પણ તેને નથી એ સુખનો અનુભવ કે વાસ્તવ્ય
શ્રદ્ધા વિના તેનો તથા રૂપપણે પ્રયત્ન પણ
કયાથી હોય ? એટલા જ માટે કહેવામા આવ્યું
છે કે મૂઠ અને અજ્ઞાની જીવનો અહણ અને

ત્યાગ જાનને બધનરૂપપણે પ્રવર્તે છે, અર્થાત્
તેનો ત્યાગ એ પણ અહણને અર્થ છે, અને
તેનું અહણ તે પણ પ્રત્યક્ષ અહણ જ છે
સારાશ કર્મજનનથી છૂટવાનો સર્વથી પ્રધાન
અને વાસ્તવિક ઉપાય રાગદ્રેષની સમ્યક્ પ્રકારે
નિવૃત્તિ કરવી એ છે, નહિ તો ગજસ્તાનવત્
જીવ નિરંતર દુઃખી અને કર્મપરતત્ર જાન્યો
રહે છે

મોહના ઉદયથી રાગદ્રેષરૂપ પરિણામ જીવને
થયા કરે છે જેથી કોઈ વખત અશુભ કાર્યોની
પ્રવૃત્તિ તથા શુભ કાર્યોની અપ્રવૃત્તિ (નિવૃત્તિ)
આત્માને વર્તે છે, અને કદાચિત્ શુભ કાર્યોની
પ્રવૃત્તિ તથા અશુભ કાર્યોની અપ્રવૃત્તિ (નિવૃત્તિ)
જીવ કરે છે પણ એવી મોહગર્ભિત પ્રવૃત્તિ-
નિવૃત્તિવડે શુભાશુભ બધનની વૃદ્ધિ હાનિ જીવ
અનંત કાળથી કર્તો આવ્યો છે ' મોહોદય
ક્ષીણ થવાથી વા અત્યંત મદ થવાથી તત્ત્વજ્ઞાન
નિર્ભજપણાને પામે છે તથા એ સમ્યક્ તત્ત્વ-
જ્ઞાનના પ્રમાદથી આત્મ ઉપયોગ મોહોદય
પ્રત્યે આજમે છે-નિરસપણાને લાગે છે, જેથી
વિજ્ઞાનરૂપ શુદ્ધોપયોગની પ્રવૃત્તિ તથા શુભાશુભ
લાભોની અપ્રવૃત્તિ અર્થાત્ નિવૃત્તિ સહેજે થાય
છે અને એવી પ્રવૃત્તિ-અપ્રવૃત્તિવડે સર્વ કર્મ
સસ્કારના આત્યંતિક ક્ષયરૂપ નિર્વાણ દશાને
જીવ સપ્રાપ્ત થાય છે

પ્રથમ બધ અને આત્મા ઉભાયમા અનાદિ
કાળથી તેના સ્વરૂપની વાસ્તવિક પ્રતિતિપૂર્વક
જીવને લેદ જ પડ્યો નથી, છતાં માત્ર અનુ-
પયોગ પરિણામે બધ અને આત્મા જુદા છે,
એમ કથન માત્ર જીવ ગાયા કરે છે અને એવી
અજ્ઞાન મનોદશા યુક્તપણે કરેલી પ્રવૃત્તિ-અપ્ર-
વૃત્તિવડે બધનની વાસ્તવિક નિવૃત્તિ કયાવી
હોય ? બધ, બધહેતુ, બધકળ અને બધ-
સ્વામી એના વાસ્તવિક સ્વરૂપને સમજ્યા

શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી

લેખક: આ. શ્રી વિજયપદ્મસરિણ મહારાજ

૧ અનુત્તર વિમાનના પાંચ વિમાનો પૈકી પૂર્વાદિ ચારે દિશામાં રહેલા વિમાનના દેવો પોતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ થયા બાદ અનન્તર ભવમાં (તે પછીના તરતના ભવમાં) નિશ્ચયે કરીને ઉચ્ચકેટિનો મનુષ્ય જ થાય-અહીં આયુષ્યનો બંધ પડ્યો હોય. તો તે વૈમાનિક દેવ જ થાય તેઓ તિર્થંચ, નારકી, ભુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષ્કદેવ ન જ થાય.

૨ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનના દેવો નિશ્ચયે કરીને એકાવતારી જ હોય. તેમનું જઘન્યથી કે ઉત્કૃષ્ઠથી આયુષ્ય તેત્રીસ સાગરોપમનું જ

વગર તથા બંધ અને બંધકૃણથી વિરક્ત ચિત્ત યદ્યપ્ સ્વસ્વરૂપને વિષે અપૂર્વ પ્રેમ ઉલ્લસ્યા વગર અનાદિ બંધનની આત્યંતિક નિવૃત્તિ હોય જ નહિ. તેથી જ કહેવામાં આવ્યું છે કે- અજ્ઞાન અને રાગદ્રેષયુક્ત પરિણામે કરેલી પ્રવૃત્તિ તો બંધનું કારણ થાય એ તો નિશ્ચિત છે, પણ તેવા પરિણામે કરેલી નિવૃત્તિ પણ બંધનું કારણ થાય છે, જ્યારે આત્મપરિણ- તિયુક્ત સમ્યગ્જ્ઞાન પરિણામે કરેલી પ્રવૃત્તિ તથા નિવૃત્તિ બન્ને મોક્ષનું કારણ થાય છે એ એક તત્ત્વજ્ઞાનપૂર્વક આત્મદશાનું અપૂર્વ આહારમ્ય છે.

(લેખક કહે છે કે હું આવી સ્થિતિને અનુભવતો નથી.)

હોય. તેટલું આયુષ્ય પૂર્ણ થયા બાદ ઉત્તમ મનુષ્યપણું પામે. અહીં મોક્ષમાર્ગની નિર્મળ સાધના કરીને જરૂર સિદ્ધ થાય.

૩ તમામ ઇંદ્રો સમ્યગ્દષ્ટિ જ હોય. એટલે જેમ ઇંદ્ર સિવાયના દેવોમાં કેટલાએક દેવો સમ્યગ્દષ્ટિ હોય, ને કેટલાએક દેવો મિથ્યાદષ્ટિ પણ હોય. આમ જે વર્ગ હોય છે, તેમ ઇંદ્રોમાં જે વર્ગ હોય જ નહિ.

૪ અનુત્તર વિમાન દેવપણું સમ્યગ્દર્શનાદિ- ત્રણેની એકઠી નિર્મલ સાધના કરવાથી જ મળી શકે.

૫ જન્મની અપેક્ષાએ દેવીઓ ઉત્પત્તિ- ભુવનપતિ વ્યંતર જ્યોતિષી દેવલોકમાં તથા બાર દેવલોક પૈકી પહેલા બે દેવલોકમાં હોય- તેથી આગળના દેવલોકમાં ન હોય.

૬ દેવલોકમાં દેવોનું આયુષ્ય જઘન્ય પણ હોય, ને ઉત્કૃષ્ઠ તથા મધ્યમ પણ હોય, પરંતુ ઇંદ્રોનું આયુષ્ય ઉત્કૃષ્ઠ જ હોય.

૭ યુગલિયાણવો મરણ પામીને તરતના ભવમાં દેવ જ થાય-ખીણ ગતિમાં ન જાય.

૮ દેવો અને નારકી પછીના અનંતર ભવમાં અનુક્રમે દેવપણું નારકપણું પામી શકે જ નહિ.

૯ છ-પર્યાસિઓમાં શરુઆતની ત્રણપર્યા- સિઓ પૂરી કર્યા વિના પરભવનું આયુષ્ય ન જ બંધાય-એમ શ્રી પ્રજાપતિ સૂત્રની ટીકામાં કહ્યું છે.

૧૦ અલભ્ય જીવોને એક મિથ્યાદષ્ટિ ગુણ-
સ્થાનક નામનું પહેલું ગુણસ્થાનક જ હોય

૧૧ મિશ્રદષ્ટિ જીવો (ત્રીજા મિશ્રગુણ-
સ્થાને રહેલા જીવો) તે સ્થિતિમા (મિશ્ર
ગુણસ્થાનકે) મરણ પામે જ નહિ

૧૨ બાહર અગ્નિકાય મનુષ્યલોકમા જ હોય

૧૩ કોઈપણ ચતુ, દેવ અથવા વિદ્યાધર રાજા
વગેરે સાત-જણાનું સ હરણ કરી શકે જ નહિ
તે સાત જણા આ પ્રમાણે બાણવા ૧-સાધ્વી,
૨-વેદ મોહનીયના ક્ષય કરનાર મુનિરાજ, ૩-
પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્રવત મુનિરાજ, ૪-
ચૌદપૂર્વના જ્ઞાની મુનિરાજ, ૫-સાતમા અપ્ર-
મત ગુણસ્થાનકે રહેલા મુનિરાજ, ૬-પુલાક
લઘિવત મુનિરાજ, ૭-આહારક લઘિવાળા
મુનિરાજ

૧૪ સયમધારક લભ્ય જીવોને જ મન પર્ય-
વજ્ઞાન પ્રકટે

૧૫ જેઓ સિદ્ધિપદને પામ્યા, તેઓ
નિશ્ચયે કરીને લભ્ય જ હતા, એમ સમજવું.
(અધ્યાત્મસારમાં)

૧૬ હું લભ્ય હોઈશ કે અલભ્ય ? આવો
વિચાર જેને થાય, તે નિશ્ચયે કરી લભ્ય જીવ
જ હોય, કારણ કે અલભ્ય જીવને તેવો વિચાર
આવે જ નહિ એમ શ્રી આચારાગ સૂત્રની
ટીકામા કહ્યું છે

૧૭ જેઓ પરમાવધિજ્ઞાનને પામ્યા, તેઓ
અન્તઃસૂક્ષ્મમા જરૂર કેવલજ્ઞાન પામે જ, એમ
શ્રી ભગવતી સૂત્રના અહારમા ચતકના આઠમા
ઉદેશાની ટીકામા શ્રી અલયસૂરિ મહાગજે
જણાવ્યું છે

૧૮ સાસ્વાદન સમ્યક્દષ્ટિ જીવો લઘિ
અપર્યાપ્તપણે ઉપજે જ નહિ, કારણ કે લઘિ

અપર્યાપ્ત જીવો બહુ સ કિલષ્ટ (પડના) પરિ-
ણામવાળા હોય છે

૧૯ ક્ષપ્તશ્રેણિ કરવાનો પ્રસંગ લભ્યજીવને
નિદ્રાગીમા એકજવાર પ્રાપ્ત થાય

૨૦ નિદ્રાગીમા ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ
તથા ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ અનેકવાર પામી
શકાય, પણ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ એકજવાર સ પૂર્ણ
લભ્યક્રમા પામી શકાય

૨૧ અગીઆરમું ઉપશાતકપાથ વીતરાગ
છત્રસ્થ ગુણસ્થાનક છે અહીં આવેલા લભ્ય
જીવો આશુ ક્ષયે કે ગુણસ્થાનકનો કાળ પૂરો
થવાથી જરૂર નીચેના ગુણસ્થાનકોમા આવે છે,
એટલે કપાયોદયાદિ કારણે જરૂર નીચેના ગુણ-
સ્થાનકોમા આવે છે

૨૨ ખીજા સાસ્વાદન સમ્યક્દષ્ટિ ગુણસ્થાનકે
રહેલા જીવો મિથ્યાત્વ મોહનીયનો ઉદય થતા
જરૂર પડેલા મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનકે આવે છે

૨૩ મિશ્ર તથા દેશવિરતિ જગેરે ૧૧ ગુણ-
સ્થાનકોનો ત્યાગ કરીને જ જીવો પરલભમા
ભય છે એમ શ્રી લોકપ્રકાશ, સર્ગ ત્રીજો, શ્લોક
૭૮ મામા કહ્યું છે

૨૪ વિજહગતિમા, કેવલીસગુદ્યાતમા, ત્રીજા,
ચોથા, પાચમા સમયે અને અયોગી અવસ્થામા
(ચૌદમા અયોગી કેવલીગુણસ્થાનકે) સિદ્ધ-
પણામાં અનાહારકપણ જ હોય

૨૫ ત્રીજા-બાગમા-તેગમા ગુણસ્થાનકે કોઈ
જીવ મરણ પામે જ નહિ

૨૬ દશપૂર્વી તથા તેથી અધિક પૂર્વોના
જ્ઞાનવાળા મહાપુરુષો નિશ્ચયે સમ્યક્દષ્ટિ જ હોય

૨૭ પ્રમાદ રહિત-વિવિધ પ્રકારની આત્મિક
ઋદ્ધિવાળા સયમધારી લભ્ય જીવોને જ ચોથું
મન પર્યવજ્ઞાન પ્રકટ થાય એમ વિશેષાવશ્યકમા
કહ્યું છે

૨૮ ૧ દેવોના સ્વામી તમામ દંદ્ર મહા-
રાજાઓ, ૨ પાંચે અનુત્તર વિમાનમાં (વિજય-
વૈજયંત-નયંત અપરાજિત-સર્વાર્થસિદ્ધ વિમા-
નમાં) રહેનારા દેવો, ૩ તેસઠ શલાકા પુરુષો
(૨૪ તીર્થંકર, ૧૨ ચક્રવર્તીઓ, ૬ વાસુદેવ, ૬
પ્રતિવાસુદેવ, ૬ બલદેવ). ૪ નવ નારદનાજીવો,
૫ શ્રી દેવલીલગવંતે તથા ગણધરલગવંતે
જેમને હીક્ષા આપી છે તે પુણ્યશાળી જીવો, ૬
શ્રી તીર્થંકર દેવના હાથે અપાતા વાર્ષિક
દાનના પદાર્થને મેળવનારા જીવો, ૭ પ્રવચનના
અધિષ્ઠાયક દેવો તથા દેવીઓ, ૮ લોકાંતિક
દેવો, ૯ ત્રાયશ્ચિશક દેવો, ૧૦ અસુરકુંભાર
નિકાયના પરમાધામી દેવો (પરમાધાર્મિક દેવો),
૧૧ તમામ યુગલિયા મનુષ્યો, ૧૨ સંલિપ્તશ્રો-
તોલધિના ધારક જીવો, ૧૩ પૂર્વધરલધિધવંત
જીવો, ૧૪ આહારકલધિધવંત જીવો, ૧૫
પુલાકલધિધવંત જીવો, ૧૬ મતિજ્ઞાનાદિલધિ
વાળા જીવો. ૧૭ સુપાત્રદાનનો લ્હાવો લેનારા
જીવો, ૧૮ સમાધિમરણને પામનારા જીવો,
૧૯ જંઘાચારણ સુનિવરો, ૨૦ વિદ્યાચારણ
સુનિવરો, ૨૧ મધ્યાશ્રવલધિધવાળા જીવો, ૨૨

સર્પિરાશ્રવ લધિધના ધારક જીવો, ૨૩ ક્ષીરાશ્રવ-
લધિધવાળા જીવો, ૨૪ બારમા ક્ષીણ કષાય
વીતરાગ છદ્મસ્થગુણસ્થાનકે રહેલા જીવો, ૨૫
જે પાષાણ (આરસના પથર વગેરે) વગેરેથી
શ્રી તીર્થંકરાદિની પ્રતિમા બનાવી શકાય,
તેવા પૃથ્વીકાયાદિના જીવો, ૨૬ ચક્રવર્તીના
ચૌદ્ગુરુત્તના જીવો, ૨૭ વિમાનના અધિપતિ
દેવો, ૨૮ ઔપશમિક-ક્ષાયોપશમિક-ક્ષાયિક
ભાવના સમ્યક્ત્વાદિના ધારક જીવો, ૨૯ શ્રી
પ્રભુદેવની અનુભવગર્ભિત ભક્તિના કરનારા
પુણ્યશાળી જીવો, ૩૦ સાધર્મિક વાત્સલ્યના
કરનારા જીવો, ૩૧ સંવિજ્ઞપણાને પામેલા જીવો,
૩૨ શુદ્ધપાક્ષિક જીવો, ૩૩ દ્રવ્ય તીર્થંકરના
માતાપિતાઓ, ૩૪ યુગપ્રધાન મહાપુરુષો,
૩૫ શ્રી આચાર્યપદ વગેરે દશ પદને ધારણ
કરનારા જીવો, ૩૬ પારમાર્થિક સદ્ગુણોને
ધારણ કરનારા જીવો, ૩૭ અનુગંધદયા-હેતુદયા-
સ્વરૂપદયાના પાલન કરનારા જીવો. આ તમામ
જીવો ભવ્ય હોય એમ શ્રી અભવ્યકુલકાદિમાં
કહ્યું છે.

(ચાલુ)

સામાન્ય જિન સ્તવન.

(રાગ-શુબર ગયા વદ જમાના કેસા) (કિલ્મ-ઝોકર)

ચમકે રહા તન પ્રભુકા કેસા...!
આનંદકરી જહાર હી જસમેં, ચમકે રહા તન પ્રભુ કા કેસા...!
નયન કેરે તારે જસમેં, પરમ પ્રથમ રસ ઝીલતે હેં;
મુખ સશી દીપે ઉગદા દિલાવર, નિસસે મુખ મુધા પાના—ચમક...૧
જિનકા નહિ મુદાયલા જગમેં, છદ્મોસે લી પૂજિત હેં;
એસા નિજ્યુદા અતોખા, નિસસે ભવદુઃખ સબી દટાના—ચમક...૨
યહી મુદાની નાવ તુમદારા, તારનેવાલે તારેજે;
નેમિ-લાવણ-દક્ષ કે સાંઠ, જિનજી ને દિલ લાયેંજે—ચમક...૩

—સુનિરાજશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ.

“જીવન-સાક્ષ્ય”

લેખક મુનિરાજ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ.

વિશ્વની આ રગભૂમિ ઉપર અનેક પ્રકારના મનુષ્યો અગમ્યની કોઇ પણ દિશાઓથી આવી અગમ્યને રસ્તે પોતાનો કેમ પૂરો કરી આત્મા લઇ છે. વિવિધ પ્રકારના આ મનુષ્યો વિધ-વિધ રંગે રંગાઈ, એ રંગમા મસ્ત થાની, નિદ્રાગીન ગરુ ધ્યેય-ગરુ કર્તવ્ય ભૂલી જઈ નિદ્રાગીના નશ્વર સુષને શાશ્વત સુષ માની તેમા ગાડાયેલા બને છે તે પ્રાપ્ત કરતા પોતાની આખી નિદ્રાગી વેડફી દે છે પોતાનું લક્ષ ણિન્દુ ભૂલી જઈ અવળે પ થે વળે છે. માત્ર કોઇ વિશ્વજ્ઞ નિદ્રાગીનુ રહસ્ય સમજી પોતાના આત્માને પરમાત્મસ્વરૂપમા આણે છે

આવા બે પ્રકારના મનુષ્યો બે પ્રકારની નિદ્રાગી વ્યતીત કરતા આપણે જોઈએ છીએ એક શ્રેયસ્નો માર્ગ ગ્રહણ કરે છે તે બીજો પ્રેયસ્નો માર્ગ લે છે શ્રેયસ્નો માર્ગ એ ધર્મ-માર્ગ છે આ ધર્મમાર્ગે જનારા શાશ્વતા સુખ પ્રાપ્ત કરી શકે છે જેમ શુભાશ્વતા સુખને મેળવતા પહેલાં કટકથી વિધાવુ પડે છે તેમ આ અખંડ સુખની પ્રાપ્તિ પણ શિરને માટે જ થાય છે જગતમા સાચી શાન્તિના સ્થાપકો શ્રી મહાવીર પરમાત્માના દર્શાવેલા માર્ગે અનુસરનાર જ પોતાનો આત્મા ઉચ્ચ જનાવી શકે છે, નહિ કે તેમના સિદ્ધાન્તોનું અથ અનુકરણ કરવાથી યા તો યત્રવત્ પાલન કરવાથી આવા મહાત્માઓએ આપણા જડ-અજ્ઞાન હૃદય પર જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ ફેંકી આપણામા ચેતન રેડયું તેઓએ પોતાની કૃજ અદા કરી

પછી કયો માર્ગ ગ્રહણ કરવો એ તો આપણા જ મનની વાત રહી સૂર્ય પ્રકાશ છે તેથી માણસોએ વિચારવાનું કે આપણે હવે કયે રસ્તે જવું ? ધર્મ એ સત્ય છે મત્ય હમેશા અમંગ છે, પછી કાવે આપણા આ અર્મચક્રુઓથી અધર્મ-ધર્મ દેખાતો હોય પરતુ કયા આપણને ધર્મને માર્ગે જવાની ત્વરા છે ? “ગતાનુગતિકો લોક” — એ જ અત્યારે આપણે ધર્મ થઈ પડ્યો છે આપણે મૂળને છોડી ડાળાને વળગી રહ્યા છીએ કુમકા માથી ઓદન શોધવા પ્રયત્નના આઠરી ન્હા છીએ ખરે ધર્મ તો નીતિમય પ્રમાણિકપણે જીવન વ્યતીત કરવામા છે, જાતૃલાવ અને દયાલાવ રાખવામા છે, મયમ અને ચારિત્યનું પાલન કરવામા છે ધર્મનું મૂળરૂપ તે આ જ આ જુલો સિવાય બીજી બધી ક્રિયાઓ અને માધનાઓ નકામી છે આજ ધર્મ “સ્વલ્પમ વ્યસ્ય ધર્મસ્ય વ્રાયતે મહત્તો મય્યાહ” એ સૂત્રને સિદ્ધ કરી શકે છે. બીજા પ્રેયસ્ને માર્ગે જનાર આ મ્યૂલ શરીરના પૂતરી ટોચ છે તેઓ તેને કેમ સુદર જનાવવું ? અને દુનિયાના જુદા જુદા પ્રકારના લોગવિવાનો કેમ સારી રીતે લોગવાય તેના જ વિચારમા ને વિચારમા જ આખી નિદ્રાગી વ્યતીત કરે છે પોતાના જીવતગને ધૂગમાં રોળી નાખે છે તેઓ જાવાને માટે જીવે છે જીવવાને માટે ખાતા નથી ‘યાન જીવં સુચ વસેત્’ એ જ તેમનો જીવનમત્ર હોય છે એને જ તેઓ “જીવનનુ સાક્ષ્ય”

લેખક : મોહનલાલ દીપચંદ યોક્સી.

દેવીલક્ષ્મી માણિકદેવે રાજવી પદનાલને સર્વ અનર્થનું મૂળ દિગંબર સાધુ જ છે એમ ઠસાવ્યું હતું, તે સાધુ અન્ય કોઈ નહીં પણ આચાર્ય અમરકીર્તિ પોતે જ હતા.

ન્યારથી તેઓશ્રીએ વૃદ્ધ સાધુના મુખથી મદિલપુરનો વૃતાન્ત સાંભળ્યો ત્યારથી જ તેમણે એ સ્થળમાં જઈ પુનઃ એકવાર અહિંસાનો વિજયધ્વજ ફરકાવવાનો નિશ્ચય કરી લીધો હતો.

માને છે. આ બિચારા પામર માનવો સંસારના અગણિત રસ લૂંટવામાં એટલા તો મગ્ન થાની ગયા હોય છે કે તેઓને એટલું પણ ભાન નથી હોતું કે *All that glitters is not gold* ('પીળું એટલું સોનું નહિ').

જેને આપણે મળ માનીને વળગી રહ્યા છીએ તે જ વસ્તુઓ હુઃખથી ભરપૂર છે-તે જ હુઃખ છે. આપણે માર્ગ ભૂલ્યા છીએ. આપણને ત્યારે જ આનંદ પડે કે જ્યારે આપણો રાગ, દ્રેષ, મોહ, શોક વિગેરે દ્વંદ્વોથી જગ્મ થયેલો આત્મા શાન્તિ પામે ત્યારે જ તે પરમાત્મ-સ્વરૂપમાં આવશે. આર્યધર્મના સિદ્ધાંતો જીવનસાક્ષ્ય ઉપર રચાયેલા છે. મૈત્રી, કરુણા, પ્રમોદ, અને માધ્યસ્થ ભાવના પરમાત્મસ્વરૂપ બનાવવાના પરમ ઉપાયભૂત છે. જેટલા અંશે ભાવના ઓછી તેટલા અંશે જીવનસાક્ષ્યમાં મંદતા સમજવી.

વિહારની દિશાનો માર્ગ મદિલપુર નિયત થયાનુ શ્રવણ કરતાં જ ઉપાસકવર્ગમાં આકાશમાંથી એકાએક વિજળી પડતાં જે ભતનો ક્ષોભ પ્રગટે એવો ગભરાટ ઉઠ્યો હતો. મદિલપુરનો સ્વામી કાળીલક્ષ્મી બની ગયો છે અને વાર-કવારે માતાના સ્થાનકમાં જીવતાં પશુઓનાં બલિ ચઢે છે. એ વાત આસપાસના પ્રદેશમાં તો જાણીતી હતી, પણ દિવસોના વહેવા સાથે અતિ દૂર સુધી પથરાતી હતી. એ નગરમાં વસનાર અહિંસા ધર્મીઓની દશા પાંજરે પડેલા પોપટ જેવી જ લેખાતી. દયાના ઉમદા શુણ્ણ સંબંધી બ્યાન કરનાર કોઈ સંત કે વિક્ષાન લાગ્યે જ એ ભૂમિ પર ટકી શકતો; પુરોહિત માણિક્યદેવની નજર ન પડી હોય ત્યાં સુધી જ એ સુરક્ષિત ગણાતો. એકવાર ઉખેડી નાંખવાનો એ મનમાં નિશ્ચય કરતો એટલે ખેલ ખલાસ. હરકોઈ રીતે ન્યાય-અન્યાય જોયા સિવાય રાજા પદનાલને વાત એવી રીતે ઠસાવતો કે 'પેલી વ્યક્તિની સાચી હકીકત પણ રાજાને સાંભળવી ગમતી નહીં. પૂનરીએ જે ભરમાવ્યું હોય એ સાચું માની તે પગલા ભરતો. આંધળી લકિત ખરા-ખોટાનો વિવેક સમજવા દેતી નહીં ! 'ટકે શેર આજ ને ટકે શેર લાજ' જેવો ઘાટ થઈ પડતો. જે સ્થાનનું વાતાવરણ આ પ્રકારનું હતું અને જ્યાં માણિક્યદેવના પાસા પોખાર પડતાં ત્યાં પગલા માંડવાની હામ કોની ચાલે ? બળતી આગમાં ફૂદી પડવા જેવું વિકટ કાર્ય હતું. પણ

“ તારે કી જ્યોત મે ચંદ છૂપે નહીં,
સરે છૂપે નહીં બાદલ છાપે, ”

એ કવિત અનુસાર આચાર્ય અમરકીર્તિથી આ કેમ સહુ જાણે ? હિંસા ડાકિની સ્વછ દતાથી મહિલપ્રભુતા દેવાલય સામે જ અહર્નિશ નાચ કરતી હોય અને અહિંસા જેવા અનુપમ ધર્મને વરેલા પોતાના સરખો સાધુ મોબુદ હોય છતાં એ સામે આજ સરખી ન માટે એ સભવે જ શી રીતે ? પોતાની સકળ શક્તિ ખરચીને પણ એ ભયાનક અત્યાચાર નિવારવો એ જ પ્રથમ ધર્મ. કદાચ એ અર્થે દેહના બલિદાન દેવા પડે તો તે પણ સહી આવા અડગ નિશ્ચયને વરેલા આચાર્ય ભક્તોના કલરવને નમતુ ક્યાથી આપે ? વિહાંગની દિશા જરા પણ ફેરવી નહીં માર્ગમા આવતા સ્થળોની ઉપેક્ષા કરી, અને મહિલપુવાસી જનોની વિનંતી ન હોવા છતાં ચોમાસુ'લા વ્યતીત કરવાનો નિગ્ધાર ક્યો આ વાત થોડા સમયમા ચોતરફ પ્રસરી ગઈ મહિલ-પુરની નણકમા આવેલ ચ પાનગરનો ગળ કણુ-દેવ કે જે જૈનધર્મનો ચુસ્ત ઉપાસક હતો અને દયા-ધર્મ પ્રતિ ગહુમાન ધગવતો હતો એણે પોતાના પાટવીકુવર મહેદ્રને પોતાને આગણે પધારવા અને ચોમાસુ કંગવાના વિનંતીપત્ર સહિત આચાર્ય પાસે મોકલ્યો વિશેષમા કહેવડાવ્યું કે- 'કાળી માતાનું મંદિર ચાતુર્માસ માટે નિયત કરેલ સ્થળથી બહુ દૂર નથી ઉક્ત મંદિરમાં પ્રતિદિન ચઢતા લોગથી આપને ધર્મકાર્યમા અવરોધ પડશે વળી આશ્વિન માસમા તો એ વ્યજે હજારો ગકરાનો બલિ ચઢશે, જે આપ મગ્ના કૃપાળુ સતથી જોયો પણ નહીં જાણે મારી નગરીમા સુખેસમાધે ચોમાસુ વ્યતીત થશે અને આપ સરખાના પગલા અમારે આગણે થવાથી હું તેમજ મારી પ્રજા પણ હર્ષિત થઈ અમારા જીવનને ધન્ય માનીશું ' 'કાર્ય સાધવામિ વા

દેહ પાતયામિ ' એ એક જ ઉત્તર મુનિશ્રી તરફથી મળ્યો અને વધારામા તેમણે કહ્યું કે- 'કુમાર મહેદ્ર, ચ પાનગરીમા આવવા માટે અન્ય કંઈ વાધો છે જ નહીં, પણ એ તો ભાવિના હાથની વાત કહેવાય અત્યારે તો એક જ નિરધાર કરી મે વિહારકી ઊંટડો મહિપુગ્ની દિશામા ફેરવ્યો છે પવિત્ર એવા શ્રી મહિનાથ પ્રભુના પ્રાન્ન સમિપ, કાળીમાતાના મંદિરમા જે હિંસાની દુતાશની પ્રબલિત થઈ ચૂકી છે તેને ક્યા તો અહિંસાકી અભીવર્ધણથી ઠારી દેવી અને મુન કણ્ણા સરિતાને એ સ્થાનમા વહેવડાવવી અથવા તો આ દેહ મુદ્દા એમાં ધરી દઈ જીવનને ધન્ય લેખણુ 'સાચને આચ' આવતી નથી એ સૂત્રનો સધિયારો લઈ, યાહોમ કરી મે સુકાવ્યું છે એમાં મીનઃ મેષ થનાર નથી જ, આચાર્યશ્રીના આ નિશ્ચયની જાણ થતા જ મહેદ્ર પાછો ફર્યો અને એ સારોયે વ્યતિકર ગાજવી કણુ દેવને કહી સભળાવ્યો ત્યારે એને પણ અતિશય દુઃખ થયું ' મહિલપુરના રાજ્યનો પોતે પડોશી હોવાથી, રાજ્ય પક્ષનાભતા સ્વભાવ તેમજ વર્તાવથી તે માહિતગાર હતો અપુત્રીયા નૃપને કુવરીના જન્મ પછી કાળીદેવી ઉપર કેવી સન્નિધિ શ્રદ્ધા બેઠી છે એ વાત એની ધ્યાન બહાર નહોતી પુરોહિત માણિક્યદેવ કેવું પ્રખ્યાત પૂતળું છે અને વળત આખે કણુ કુકર્મ તે નહીં આદરે એ કળણ મુશ્કેલ હતું પ્રથમ તકે એને સ્પષ્ટ ભાસ્યું કે એ પિશાચ જરૂર સૂરીજીને મહાન સકટમા ઉતારવાનો આચાર્યશ્રીની અહિંસા કારણ થાય તે પૂર્વે કંઈ કંઈ જાણો એ પાયરવાનો પણ જ્યાં સતનો નિરધાર અફર ત્યાં સુ યાય ? પડોશીના રાજ્ય સાથે વૈર-વિરોધ કરવો એને પાલવે તેવો હતો જ નહીં વળી જ્યારથી પક્ષનાભે કાળીમાતાની સ્થાપના કરી, મદારગિરિની પવિત્રતામા મશીનો ડાઘ

આત્મસિક્ક કર્તવ્ય

લેખક મુનિશ્રી ન્યાયવિજયજી મહારાજ.

આજે ચોમાસી ચૈદ્ર છે ધણી મહાનુભાવો વ્રત, નિવમ, ઉપવાસ, પૌષધાદિ કરી આત્મ-કલ્યાણના સાધનો પ્રાપ્ત કરી આત્મવિકાસના માર્ગે આગળ વધે છે આત્મસિક્કા ખેડૂનો પણ ખેતી કરી, ખીજ વારી તેનું ઉત્તમ ફળ પ્રાપ્ત કરે છે, તેમ દરેક મુમુક્ષુની ફજ છે કે આત્મસિક્કા ફજસદ મેળવી, પ્રમાણ દર કરી ધર્મખીજનું રોપણ કરે દરેક મહા-નુભાવોએ એટલું યાદ ગખવું જરૂરી છે કે 'જેવું વાવે તેવું લણે.' આપણે ધર્મસસ્કાર, ધર્મશિક્ષણના જેવા સાધનો વાપરશું તેવો આત્મિક લાભ થવાનો છે એટલા જ માટે શાસ્ત્રજ્ઞ મહારાજ આત્મસિક્ક કર્તવ્યના નીચેના કાર્યો અવશ્ય કરવાનું સૂચવે છે

“ સામાયિકાઽવદ્યકપૌષધાનિ,
દેવાર્ચનસ્નાત્રવિલેપનાનિ ।
બ્રહ્મક્રિયાદાનતપોમુત્પાનિ,
મન્યાશ્ચતુર્માસિકમહનાનિ ॥

આ સ્લોકનું વિવચન કરતા પહેલા શૂદ્રચોએ આત્મસિક્કા થી ઊંડવું નોંધ્યે તે ભેદ લઈએ

આત્મસિક્કા વગસાદને અંગે જીવેત્પતિ, ધાસ વગેરે ધણી ચાલ છે, માટે પ્રવાસ બધા કરવો ઉચિત છે ગાઝા, બળદ, ઘોડાગાડીઓ તથા અન્ય વાહનોદ્વારા જેમ અને તેમ પ્રવાસ અદ્ય, અંચવા ન થાય તેમ કરવું

ભાજપાલો, તથા અન્ય વનસ્પતિ-લીના શાક વગેરેનો ત્યાગ કરવો યદ્યપિ ભાજ તો ફાગણ ચોમાસા પછી બધું થાય જ છે, પરંતુ અપાક ચોમાસાથી તો સર્વથા તેનો ત્યાગ કરવો નોંધ્યે

આ ઋતુમાં તાજા શાક વાપરવાથી પિત્ત, રોગાદિ વધે છે એટલે એ દૃષ્ટિએ પણ તેનો ત્યાગ કરવો દિતાવદ છે આ સિવાય કદોઈના વગની મીઠાઈ, ખાવીશ અલક્ષ્ય, ગરિભોજનનો ત્યાગ, અનાજનો ઘી, ગોળ વગેરે વ્યાપાર, વગેરેનો પણ જરૂર ત્યાગ કરવો નોંધ્યે તથા

અજ્ઞાતકં ફલમશોધિતપત્રશાકં,
પૂર્ણફલાનિ સકલાનિ ચ હૃદ્યૂર્ણ ।
માલિન્યસર્પિરપરીક્ષકમાનુષાણા,
મેતે ભવન્તિ નિતરા કિલ માસદોષા ॥

સાવાર્થ.—અજ્ઞપથા ફળ, શુદ્ધ નદિ કરેલ શાક, પાદડા-ભાજ, પાન, સોપારી વગેરે, ગાધીની દુકાનના ચૂર્ણ વગેરે, મેલુ, મદુ ધી તથા અજ્ઞપથા માણસે લાવેલ વસ્તુઓ વગેરે ખાવાયો માસભયથી સંભળ દોષ લાગે છે

આત્મસિક્કા જૈનશાસ્ત્રકારોએ જેમ ઉપર્યુક્ત કાર્યો કરવાની મનાઈ ફજમાવી છે તેમ અજૈન શાસ્ત્ર-કારોએ પણ પોતાના ભક્તોને નીચેના કાર્યો કરવાની મનાઈ કરી છે જુઓ—

કથ સ્વપિતિ દેવેશ પદ્મોદ્ભવમહાજંઘે
સુતે ચ કાનિ વર્જ્યાનિ વર્જિતેષુ ચ કિં ફલં ॥૧॥
નાય સ્વપિતિ દેવેશો ન દેવ પ્રતિબુધ્યતે ।
ઉપચારો હરેરેવ ક્રિયતે જલદાગમે ॥૨॥
યોગમ્યે ચ હૃપીકેશો યદ્વર્જ્ય તન્નિશામય ।
પ્રવાસં નૈય કુર્વીત મૃત્તિકા નૈવ રવાનયેત્ ॥૩॥
વૃન્તાન્તાન્ રાજમાપાશ્ચ વલ્લરુલ્લત્થાશ્ચ તૂમરી ।
કાલિંગાનિ ચ યદ્વસ્તુ મૂલકમ્ તંદુલીપકમ્ ॥૪॥

एकाक्षेन महीपाल चतुर्मास्यां निषेवते ।
चतुर्भुजो नरो भूत्वा प्रयाति परमां गतिम् ॥५॥
नक्तं न भोजयेद्यस्तु चतुर्मास्यां विशेषतः ।
सर्वकामलवान्भोति इह लोके परत्र च ॥६॥
यस्तु सुप्ते हृषीकेशे मद्यमांसानि वर्जयेत् ।
यासे मासेऽश्वमेधेन स यजेच्च शतं समाः ॥७॥

ભાવાર્થ:—એક ભક્ત રાજા પ્રથમ પૂછે છે કે—
હે પ્રહલા! યોમાસમાં વિષ્ણુભગવાન સમુદ્રમાં જઈને
શા માટે સૂવે છે? અને તે સમયે કયા કયા કાર્યોના
ત્યાગ કરવો જોઈએ? તેમજ તે સમયે કરેલાં કાર્યો
શું ફળ આપે?

પ્રહલાહ ઉત્તર આપે છે—

વિષ્ણુભગવાન સૂતા નથી તેમ જગતા પણ
નથી, પણ વર્ષાઋતુમાં તેવો ઉપચાર કરેલો છે.
તેઓ હ્રીપદેશ ધ્યાનરથ હોય ત્યારે નીચે પ્રમાણે
કાર્યોના ત્યાગ કરવો જોઈએ, તે સાંભળ.

વર્ષાઋતુમાં પ્રવાસ-પ્રયાણ કરવું નહિ, માટી
મોઢી નહિ, રીંગણાં, અડદ, ચોળા, કળથી, ટુવેર
અને કાલીગડાં વગેરે વસ્તુઓ તથા મૂળા (કંદમૂળ)
તાંજળીયાની ભાણ વગેરે ન ખાવી, તથા એકવાર
જમવું, હે મહીપાલ! આ પ્રમાણે વર્તવાથી તે ભક્ત-
જન ચતુર્ભુજ થઈ પરમગતિને પામે છે.

તેમજ રાત્રિભોજનનો નિરંતર ત્યાગ કરવો
જોઈએ; તેમાંયે ચાતુર્માસમાં તો રાત્રિભોજનનો
વિશેષરીત્યા સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ. આ પ્રમાણે
જે વર્તે છે તે પ્રાણી આ લોક અને પરલોકની સર્વ
કામનાને પામે છે. જ્યારે વિષ્ણુ ભગવાન શયન કરે
છે ત્યારે જે મદ્ય અને માંસનો ત્યાગ કરે છે
તેને દર મહિને સો સો અશ્વમેધ યજ્ઞનું ફળ મળે છે.

આવી જ રીતે માકંડ ઋષિએ (વસિષ્ઠ)
ભવિષ્યોત્તર પુરાણમાં ચાતુર્માસિક કર્તવ્ય વિસ્તારથી
આપ્યું છે. તેનો ભાવાર્થ આ પ્રમાણે છે કે—

હે રાજા! જે મનુષ્ય ચાતુર્માસમાં તેલ ન
ચોળાવે તે બહુ પુનઃસંતતિ અને ધનવાળો થાય છે.
તેમજ પુષ્પાદિ ભોગનો ત્યાગ કરવાથી સ્વર્ગલોકમાં
પૂજ્ય છે. વળી કદુ, ખાટો, તીષ્ણ, મીઠો, કપાસેલો,
અને ખારો વગેરે છ રસનો ત્યાગ કરે છે તે પ્રાણી
કદી નિર્ભાંગીપણું નથી પામતો, અને તાંબૂલ ન
ખાવાથી તે પ્રાણી ભોગ અને લાવણ્ય પામે છે.
ગરમીથી પાંકેલા પદાર્થો વગેરેનો ત્યાગ કરવાથી દીર્ઘ
સંતતિ પામે છે. જે જમીન ઉપર આસન પાથરી
સૂવે તે વિષ્ણુનો અનુચર થાય છે. જે એકાન્તરે
ઉપવાસ કરે છે તે પ્રહલોકમાં પૂજ્ય છે. જે નખ
અને ફેશ વધારે છે તેને રાજ રાજ ગંગા સ્નાનનું
ફલ મળે છે; માટે ચાતુર્માસમાં ઉપવાસ કરવા
અને નિરંતર મૌનપૂર્વક આહાર કરવો—જમવું એ
મત કરવું.

એટલે ચાતુર્માસમાં જેમ જૈન શાસ્ત્રકાર મહારાજો
આરંભસમારંભનો ત્યાગ-તપશ્ચર્યાદિ આરાધના
અને સંયમપાલન કરવા જણાવે છે તેમ અજૈન
શાસ્ત્રકારો પણ પોતાના ભક્તોને આરંભસમારંભનો
ત્યાગ, અભક્ત્યત્યાગ, ઉપવાસાદિ કરવાનું જણાવે છે.

કૃષ્ણ મહારાજે પરમાત્મા શ્રી નેમિનાયક ભગ-
વાનના ઉપદેશથી દારકાની બહાર ન જવાનો નિયમ
લેધો હતો. ચૌદુક્ય યૂધ્ધમણિ પરમાર્હત મહારાજ
કુમારપાલે કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્ય મહારાજ શ્રી
હેમચંદ્રાચાર્યજી મહારાજના ઉપદેશથી જે મહાન
પ્રતિજ્ઞા લેધી હતી તે પણ વાંચવા જેવી છે—

दर्शनं सर्वचैत्यानां गुरोरपि च वंदनम् ।
मुक्त्वा पुरेऽपि न प्राचो अमिष्यामि घनागमे ॥१॥
वाचा युधिष्ठिरः श्रीमान् निजमङ्गीकृतं व्रतम् ।
न तस्याज चौलुसिंहः कार्यं महत्पि ॥२॥

ભાવાર્થ:—નગરમાં રહેલાં સર્વ જિનમંદિ-
રનાં દર્શન અને ગુરુનું વંદન; આ કાર્ય સિવાય
પ્રાચ: નગરમાં ફરીશ પણ નહિ.

પ્રતિતોમો યુધિષ્ઠિર સમન્ત દદપ્રતિત ગન્ધ
કુમારપાલ દ્રોણ પશુ મહાન કોમ આરના છના યે
પોતાની પ્રતિજ્ઞામા દદ દતા-અટલ દતા

યદપિ તેમની આ પ્રતિજ્ઞાની આકરી ઝોટીને
સમય પશુ આવ્યો છે, અને ગન્ધ પોતાની પ્રતિ-
જ્ઞામા દદ જ મહેલ છે, કિન્તુ સુગ્રિહ મહારાજે તે
વખતે જૈન શાસનની પ્રભાવના ખાતર અને ગન્ધને
ધર્મમા સ્થિર કરવા ખાતર ફેરીશક્તિથી તે પ્રસંગને
શોભાવ્યો છે.

એટલે શ્રી જિનવરેન્દ્ર દેવની આજ્ઞામા તત્પર
શ્રદ્ધાળુ મુમુક્ષુઓનું કર્તવ્ય છે કે ચાતુર્માસમા તે
અવશ્ય ધર્મધ્યાન કરે, આગ લસમાગ લાગે ત્યાગ-
સર્વથા ત્યાગ કરે અને આત્મકેયાણુ માટે તત્પર અને

હવે આપણે પ્રસ્તુત વિષય ઉપર આગિયે
ચાતુર્માસિક કર્તવ્યમા પ્રથમ સામાયિક જીજ્ઞાસેવ
છે આપણે પ્રથમ સામાયિકનું મહત્વ જોઈએ
ઉત્તરધ્યયન સૂત્ર પ્રશ્ન—

સામાદયણ મન્તેરજીવે કિં જળહ
હે ભગવન! સામાયિકથી ભગ્ય છન શુ પ્રાપ્ત કરે ?
ઉત્તર—

“સામાદયણં સાઘજ્જજોગ ચિરક જળહ”
સામાયિક કરવાથી છવ સાવધયોગથી વિગતિ-
નિવૃત્તિ પામે છે

સામાયિક ચ મોક્ષાંગ પરં સર્વજમાપિતમ્ ।
વાસીચંદનકલ્પાનામુક્તમેત્મહાત્મનામ્ ॥

ભાવાર્થ—વાસવા અને ચદન જેમને સમન્ત
છે તેવા સમતા ભાવિ મહાત્માઓ માટે સામાયિક
એ મોક્ષનું ઉત્કૃષ્ટ આગ છે એમ સર્વજ પ્રભુએ
કહ્યું છે

નિરવચમિદં જ્ઞેયમેકાન્તે નૈવ તત્તત ।
કુશલાશયરૂપત્વાત્ સર્વયોગયિશુદ્ધિત્ ॥

ભાવાર્થ—સામાયિક કુશલાશય-ઉત્તમ આશય-
રૂપ હોવાથી અને તેમા સર્વયોગ-મન, વચન અને કાય-

યોગ-ચિદ્રણ યોગની નિશુદ્ધિ હોવાથી તત્તાર્થ—પરમા-
ર્થથી તેા તેને એકાન્તે જ નિગ્વચ-પાપરહિત બાણુનું
સામાયિકયિશુદ્ધાત્મા સર્વથા ઘાતિકર્મણ. ।
ક્ષયાત્કેવલમાપ્નોતિ લોકાલોકપ્રકાશકમ્ ॥

પૂ પા આચાર્યે ભગવાન શ્રી
હરિભદ્રસુગ્રિહ મ

ભાવાર્થ—સામાયિકથી પરમ પવિત્ર ચપેલો
આત્મા, સર્વથા ઘાતિકર્મના ક્ષયથી લોકલોકને
જીજ્ઞાસનાર કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે

આ સાથે આપણે સામાયિકનું મહાન ફલ પશુ
જોઈ લઈએ

દિવસે દિવસે લક્ષ્ય, દેહ સુવર્ણસસ યદિયં પગો
પગો પુણ સામાદય, કરેદ ન પદ્મચયે તસ્સ ॥

ભાવાર્થ—એજ માણસ શુદ્ધ મનથી-સમભાવ
પૂર્વકે એજ સામાયિક કરે, અને એજ માણસ નિરંતર
લાખ ખાડી-સોનાનું દાન કરે પશુ સામાયિકની
પુલનામા તે લાખ ખાડી મેળાવું દાન કરનાર ન
આની શકે

સામાદય કુળતો સમભાવ સાવઓ ઘડિય દુગ ।
ઘાઠ સુરેસુ ધધઠ, ઇત્તિય મિત્તાઈ પલિઆઈ ॥

સમભાવપૂર્વકે બેધડીનું સામાયિક કરનાર
મહાનુભાવ નીચે જીજ્ઞાસ્યા પ્રમાણે પંગોપમ પ્રમાણુ
દેવ આશુખ્ય પાથે

ચાળવર્ફકોડિઓ લક્ષ્યાગુણસદ્ધિ સહસપણવીસં ।
નવસયપણપિસાપ સતિહામઝમાગપલિઅસ્સ ॥

સત્તહત્તિસત્તસયાસત્તહ-
ત્તરિસહ લક્ષ્ય કોડીઓ
સગવીસ કોડિસયા,
નવમાગાસત્તપલિઅસ્સ ॥

ભાવાર્થ—જાણુ કોડ, ઝોગજીમાંકે લાખ,
પચીસ હજાર નવશેખવીસ ૫ (આત અષ્ટમાશ)
ભાગ પચીસમ, અર્થાત્ ૬૨૫૬૨૫૬૨૫૬૨૫૬૨૫૬૨૫૬૨
દેવાણુ બાધે તથા સત્તાવીસ સાતમે સત્તાતેજ હજાર

લાખ કોટી અને સત્તાવીશસે લાખ કોટી નવ લાખ
સાર્ત પદ્યોપમ પ્રમાણુ દેવગતિનું આશુષ્ય બાંધે છે.

આ બધી વસ્તુ આપણને બહુ જ સરસ રીતે
સમજાવે છે કે સમભાવપૂર્વક કરેલું સામાયિક મહાન
અપૂર્વ ફલ આપનાર છે,

સામાયિક શબ્દની બ્યાખ્યા જ આપણને સમ-
ભાવનું મહત્ત્વ સૂચવે છે.

સમ=સમભાવ, દરેક જીવ પ્રત્યે સમભાવ. આહે
કોઈ નિંદે કે સ્તવના કરે, કોઈ આદર કરે કે
અનાદર, કોઈ સન્માને કે અપમાને, આહે કોઈ શત્રુ
હો કે મિત્ર, દરેક પ્રત્યે સમભાવ.

આય=લાભ મુક=પાળું
અર્થાત્ જો ક્રિયા સમભાવનો લાભ કરાવનારી
છે તેનું નામ સામાયિક છે.

સમતા સર્વભૂતેષુ સંવમઃ શુભભાવના ।
આર્ત્તરૌદ્રપરિત્યાગસ્તદ્ધિ સામાયિકં વ્રતમ્ ॥

ભાવાર્થ:—સર્વ જીવો પ્રત્યે સમભાવ; ઈર્ષિ-
ચેતો સંયમ, ગૈરી આદિ શુભ ભાવનાં, આર્ત્ત
અને રૌદ્ર ધ્યાનનો ભાગ, એ જ સામાયિક છે. અર્થાત્
સામાયિકમાં સમભાવ, સંયમ, શુભ ભાવના અને
આર્ત્તરૌદ્ર ધ્યાનનો ત્યાગ અવશ્ય જોઈએ.

આજે ઘણા મહાત્માઓ સામાયિક કરે છે;
ખરેખર, તેમની ભાવના, શ્રદ્ધા, અને ધર્મપ્રેમ
પ્રશંસનીય છે, પરંતુ સામાયિકનું સાચું રહસ્ય
સમજી વિધિપૂર્વક સામાયિક કરે તો કેવો મહાન
લાભ થાય તેનો જરૂર વિચાર કરે. હવે આપણે
સમભાવનું થોડું મહત્ત્વ વિચારી લઈએ.

(ચાલુ)

‘ધર્મવીર ઉપાધ્યાય’ શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજના જીવનચરિત્ર
સંબંધે મળેલા અભિપ્રાયો.

“વંદેમાતરમ્” તા. ૧૩-૬-૧૯૪૨

શ્રી સોહનવિજયજી—પ્રયોજક, ફલચંદ હરિચંદ દોશી, પ્રકાશકઃ શ્રી આત્માનંદ
જૈન સભા, મુંબઈ. પંજબમાં તેમજ મારવાડ વગેરે પ્રદેશમાં પોતાના જ્ઞાનબળવડે ભારે
નામના મેળવનાર શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજની જીવનરેખા આ ગ્રંથમાં રજૂ કરેલી
છે. તેમના જીવનના ઘણાક કિસ્સા પ્રેરક છે. તેમનો બોધ દિંદુ-મુસ્લિમ એમ સૌ કોઈને
ગ્રાહ્ય હતો, એ તેમની અદ્વિભુત શક્તિને આભારી છે.

*

*

*

પૌરબંદર તા. ૧૫-૭-૧૯૪૨

પૌરબંદરથી પ્રસિદ્ધવક્તા સાહિત્યપ્રેમી શ્રી. વિદ્યાવિજયજી મહારાજ શ્રી
આત્માનંદ જૈન સભા પ્રત્યે લખે છે.

પ્રસ્તુત પુસ્તક બાલ અને આભ્યંતર જાતે રીતે ઘણું જ આકર્ષક બન્યું છે. આવા
એક પદોપકારી મહાપુરુષનું ચરિત્ર જહાર પાડીને તમારી સભાએ કેવળ એ મહાપુરુષ પ્રત્યે જ
ભક્તિ કરી છે બદ્ધે સાહિત્યની પણ સારી સેવા કરી છે. લેખનશૈલીમાં સાર્વજનિકતા
ભાવનાનો લેખકે સારો પ્રયાસ કર્યો છે અને તે બહુ અગત્યની વસ્તુ છે. જૈન લેખકોના
હાથે લખાતાં જૈનધર્મ અને જૈન સમાજની સાથે સંબંધ ધરાવતાં પુસ્તકોમાં સર્વો-
પયોગિતાનો ખ્યાલ રખાય એ બહુ જરૂરનું છે. આ પુસ્તકની શૈલી, પ્રેસકળાનો લાભ,
એ બધું ઘણું મળતું છે અને તેથી આનંદ થાય છે. જૈનો કરતાં જૈનેતરોમાં આવા જૈન
મહાપુરુષોનાં ચરિત્રોનો પ્રચાર થાય એ વધુ ઇચ્છવા જોઈએ. ધર્મધ્યાનમાં ઉચ્ચ રાખશો.

પ્રાતઃસ્મરણીય,
પ્રવર્તકશ્રી મહારાજ શ્રી કાન્તિવિજયશ્રી મહારાજ.

✽

જે મહાપુરુષનું જીવન શાંત સાગરની જેમ સદા એકધારી શાંતિથી પરિપૂર્ણ હતું, શાંતિના ઇચ્છુક તરીકે જૈન સંઘમાં જેમનું અદિતીય સ્થાન અને માન હતું, જેમણે પ્રાચીન જૈન જ્ઞાનભંડારો અને પ્રાચીન સમગ્ર સાહિત્યનો જીર્ણોદ્ધાર અને પુનરુદ્ધાર કરવા-કરાવવા દ્વારા ભારતીય પ્રાચીન સાહિત્યની અને તે સાથે જૈન ધર્મની અપૂર્વ સેવા કરવામાં જ જીવનની સાર્થકતા માનેલી હતી, તે શાંતિના અખંડ ધામ સમા, સમદર્શી, પવિત્ર, વ્રત-જ્ઞાનસ્થિર, દીર્ઘજીવી, શાંત, સરસ, અને સમભાવી ત્યાગી તરીકે પોતાનું જીવન ગર્વ સન્માનીય રાખી શક્યા હતા. પદવી કે અલંકારો નહિ લીધા જતાં, સારા ય સાધુ સમાજમાં તેઓશ્રીનું સ્થાન એક વિશિષ્ટ અનુભવી તરીકે સર્વ શ્રેષ્ઠ હતું. ઉપરોક્ત અનેક ગુણોને લઈને તેઓ એક સંત પુરુષ કહેવાતા હતા.

પ્રાતઃસ્મરણીય પ્રવર્તકજી મહારાજ શ્રી કાન્તિવિજયજી

મહારાજનો સ્વર્ગવાસ.

શ્રી આત્માનંદ મહા ભાવનગર તરફથી દેવામાં આવેલ સ્વર્ગવાસની મોઘ.

પગમપૂજ્ય પ્રવર્તકજી મહારાજ શ્રી કાન્તિ-
વિજયજી મહારાજ અશ્વત્થાશ્વિ ૧૦ ને શુક્રવા-
તા ૨૩-૭-૪૨ના રોજ થોડા દિવસની જિભારી
લોગવી ૬૩ વર્ષની વૃદ્ધવયે પાટણ શહેરમાં
મમાધિપૂર્વક કાળ-
ધર્મ પામ્યાના મ-
માચાર જણાવતા
આ સમાને અત્યંત
ગેદ થાય છે

પ્રવર્તકજી મ-
હારાજની જન્મ-
ભૂમિ વડોદરા હતી,
અને જ્ઞાતિએ દશા-
શ્રીમાળી જૈન હતા
સ ૧૯૦૫માં એ
મહાસુનિનો જન્મ
થયો હતો સ
૧૯૩૫ ની માલગા
અઢાવીસ વર્ષની યુ-
વાન વયે સ્ત્રીકૃષ્ણ
વગેરેનો ત્યાગ કરી
શાનમૃત્તિ પૂજ્ય
હ સચિવજી મહારાજની માથે એક જ દિવસે
અ બાલા શહેર પંદળમાં ન્યાયાભોનિધિ
શ્રીમદ્ વિજયન દમ્ભરીશ્વરજી મહારાજના હસ્તે
ભગવતી દીક્ષાન્ત્યાગમાર્ગ સ્વીકાર્યો અને શ્રી
આત્માગંગાજી મહારાજના મુદિપ્ત થયા હતા
તેઓશ્રીએ આખા ત્યાગી જીવનમાં અનેક-
અ દર અને બહારનો ટોંછપણ-અગડા કે મતલેદથી

દુઃગ્ધી એટલી શાંતિ બળવી હતી, કાળજી કે
તેઓ શાંતિપ્રિય હતા, તેમજ તેવા સમયે હૃદયમાં
દુઃખ વતુ હોવાથી હૃદયમાં કોમળતા હતી સર્વ
કોઈ પગલે હૃદયપૂર્વક ધર્મસ્નેહ દાખવતા
જેથી મરણ અને
કોઈ પણ પ્રસંગે
મૈત્રી વગેરે ભાવના
સર્વ જીવો પરત્વે
તરવગતી હતી તેથી
જિ દગી સુધી મમ-
ભાવી જીવન જીવ્યા
હતા

જે મહાપુરુષપતું
જીવન શાંત સાગ-
રની જંમ મદા એક
ધારી શાંતિથી પરિ-
પૂર્ણ હતું, શાંતિના
ધમ્મકે તરીકે જૈન
સંઘમાં જેમતું અ-
દ્વિતીય સ્થાન અને
માન હતું, જેમણે
પ્રાચીન જૈન જ્ઞાન

લા ઠારો અને પ્રાચીન મમજ સાહિત્યનો જીર્ણો-
દ્ધાર અને પુનરોદ્ધાર કરવા કળવવા દ્વારા ભારતી
ય પ્રાચીન સાહિત્યની અને તે માથે જૈન ધર્મની
અપૂર્વ સેવા કરવામાં જ જીવનની સાર્થકતા
માનેલી તે શાંતિના અળક ધામમના મમ-
દર્શી, પવિત્ર, મતજ્ઞાનસ્થવિત્ર, દીર્ઘજીવી, અનેકા-
નેક શુભવિભૂષિત એક સતપુરુષ હતા

સ્મરણાંકલિ

પ્રવર્તન જેણે કર્યું સચારમાં આત્માર્થ,
વયોવૃદ્ધ દાદા મુનિયુ જીવન વીત્યું પરમાર્થ,
રતી પાછલ પુરમાં શાસનને શોભાવીયું,
તનમનનજી વાકાવ અર્થો જીવનને દીપાવીયું ૧

કરી જૈનધર્મ પ્રભાવના અભિયુદ્ધ સયમ પાળીને,
શ્રીયુક્ત કાન્તિવિજય મુનિ આજે ગયા દેદ ત્યાગીને,
કાન્તિ આત્મદેવની છે વિરજય જિન માસને,
તીર્થ જગમ મટામૂઠ બોલા ખોટ છે સધને. ૨

વિજય કરવા કર્મના કમર કસીને છે લગ્યા,
જય કરતા સતુ પર સ્વર્ગતલા દ્વારે ચડ્યા,
યસ પ્રાપ્તિ આપની ગાત્રી રતી વિવેચના,
છડીને મરજવા પદ 'અમર' રહો સસારમાં ૩

તેઓને જ્ઞાનભક્તિ ઉપર અપૂર્વ પ્રેમ હતો, અને તેથી સાહિત્યનું સંરક્ષણ અને સંશોધન એ તેઓશ્રીના જીવનનું જ ધ્યેય અને મુખ્ય વિષય હતા. જેથી પોતાના સાધુજીવનમાં પોતાના વિહાર દરમિયાન જે જે સ્થળોથી ઉપયોગી સાહિત્ય પ્રાપ્ત થતું તેનો સંગ્રહ પણ ઘણો જ મોટો કરેલો હતો. તેઓ જૈનધર્મના પ્રખર અભ્યાસી હોવાથી પ્રાચીન ગ્રંથોના સંશોધક અને ગ્રંથ લંડારોને નવું જીવન આપનાર પિતા તુલ્ય હતા.

તેઓશ્રીની જ્ઞાનોપાસના અને જ્ઞાનોદ્ધાર જેવા મહાન કાર્યોના શુભ સ્મારક તરીકે વડોદરા શહેરમાં તેઓશ્રીના ઉપદેશથી એક સુંદર જ્ઞાન-મંદિરનું મહાન તમામ સળવડાણું શ્રી સંઘે યનાવતાં પોતાનો મોટો સંગ્રહ તાડપત્રીય, કાગળ ઉપરની પ્રતો (આગમો, દરેક સાહિત્યના ગ્રંથો) તેમજ તેમાં આધુનિક છપાતાં ઉપયોગી ગ્રંથો શ્રી સંઘને અર્પણ કરી આખી જૈન સમાજ ઉપર મહદ્ ઉપકાર કર્યો છે; જેની વ્યવસ્થા અને સંગ્રહ દરેક શહેરના લંડારોને અનુકરણીય મિત્રે જેવા લાયક છે. આ રીતે ખીજે લંડાર છાણી (ગુંજરાત) શહેરમાં મોબુદ છે. તેમાં પણ તેઓશ્રીના મુખ્ય લાગ હતો.

લીંબડી શહેરમાં ચાતુર્માસ વખતે ત્યાંના લંડારમાં પણ કેટલીક ઉપયોગી વસ્તુઓ બાણી, ત્યાં પણ સંશોધન, ફેરીસ્ત, રજીસ્ટર, વ્યવસ્થા કરી છે. પાટણ શહેરમાં જે જે લંડારો છે તે પ્રાચીન જૈન દર્શનનો અપૂર્વ વારસો અને દોલત છે, ત્યાંની સ્થિતિ જોઈ તેઓશ્રીના આત્માને ઘણું દુઃખ થયું. કેટલુંક ઉપયોગી જીવું થઈ ગયું હતું, કેટલાંકનો ભૂકો થઈ નાશ થયો હતો; એ ધ્યાનમાં લઈ આ સર્વ લંડારો એક સ્થળે આવે, શ્રી સંઘ તેને સંભાળે તો જે રહ્યું છે તેનું સંરક્ષણ થાય, લાંબો વખત જળવાય, પ્રકાશન થઈ પ્રચાર થતાં જૈનદર્શન

ઘંતર દર્શનોમાં ગૌરવ પામે તેમ બાણી તેઓશ્રીના સહકાર અને પ્રેરણા-આજ્ઞાથી તેઓશ્રીના સ્વર્ગવાસી વિદ્વાન શિષ્ય મુનિરાજ શ્રી ચતુરવિજયજી મહારાજ અને વિદ્યમાન વિદ્વાન પ્રશિષ્ય સાક્ષરવર્ધ શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે વડોદરા-છાણીના નવા લંડારોને જન્મ આપવામાં, લીંબડી-પાટણના લંડારોનું સંશોધન, ફેરીસ્ત, અત્યંત સમજી શકાય તેવી રજીસ્ટર નોંધ કરી અનેક અપૂર્વ ગ્રંથોનું સુંદર અને પ્રમાણિક સંશોધન કરી ખીજી રીતે સમાજને ચરણે ધર્યું છે અને હજી પણ પ્રકાશન પ્રચાર શરૂ છે. આવા જ્ઞાનભક્તિના કાર્યમાં સુશિષ્યોની સાથે તેઓશ્રીએ શરીરની પણ ખેવના કરી નથી કે જે ઉપકાર જૈન સમાજ વરસોના વરસો સુધી ભૂલી શકે તેમ નથી. આ જ્ઞાનમંદિરમાં એકત્રિત થતો સંગ્રહ, તાડપત્ર અને કાગળ પર હસ્તલિખિત શુમારે પંદર હજારની સંખ્યામાં છે જેમાં અનેક અપૂર્વ ગ્રંથો છે.

પ્રવર્તકજી મહારાજના હૃદયમાં પાટણ લંડારો જે બુદ્ધે બુદ્ધે સ્થળે ગૃહસ્થોને ત્યાં છે, તે એકત્ર કરી પાટણના જૈન સંઘના રક્ષણ તળે એકત્રિત થાય તો હવે જેટલું રહ્યું છે તે લાંબા વર્ષો સુધી સચવાય એવી પૂર્ણ અભિ-લાષા પોતાના જીવનમાં હતી. જે જે ગૃહસ્થો વગેરેને ત્યાં લંડારો હતા તેને ઉપદેશ આપી જ્ઞાનનું માહાત્મ્ય સમજાવતાં, તેઓશ્રીના શાંત, માયાળુ સ્વભાવને લઈ તેઓશ્રીનો પ્રભાવ તે તે લંડારના માલીકો ઉપર પડતાં તેમની ઇચ્છા પ્રમાણે શ્રી સંઘના સંરક્ષણમાં આવે તેમ કળૂક કરાવ્યું. હવે તેને માટે સુંદર ફાયરપ્રૂફ મકાન બંધાશે તે માટે પુણ્યશાળી આત્મા ઝવેરી મોહનલાલભાઈ મોતીચંદને ઉપદેશ આપ્યો અને લેમણ પોતાના સુપુત્રો હૈમચંદ-ભાઈ વગેરેને મોહનલાલભાઈએ છેલ્લી

સ્થિતિએ રૂા ૫૦૦૦૦) પચાસ હજાર તે માટે આપવા જણાવ્યું, જેથી તેમની પાછળ તેમના સુપુત્રો હેમચ દલાઈ વગેરેએ લતિદેશરેખા રાખી એક સુદર મકાન પાટણમા શ્રી પચાસરા પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મંદિરના કમ્પાઉન્ડમા શ્રી સઘની ગ્લ લઈ ણ ધારી આપ્યું, અને તેને શ્રી હેમચ દ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાનમંદિર નામ આપી સ ૧૯૯૫ ની સાલમા ચ રા મહેન્દ્ર જ્ઞાન કનૈયાલાલ મુનશી સાહેબના મુળાગક હાથે શ્રી સાહિત્યપગ્નિદની જ્ઞામ બેઠક વખતે અનેક સાક્ષરો, વિદ્વાનો અને પાટણના શ્રી સઘની વચ્ચે તેની ઉદ્ઘાટનક્રિયા કરવામા આવી જ્ઞાનમંદિર એટલું સુગંધિત અને સુદઢ છે કે દરેક જૈન ણધુએ તે જોવાની જરૂર છે, અને પરદેશી વિદ્વાનો પણ ત્યા જોઈ પ્રશસા કરે છે હાલ તો જ્ઞાનમંદિરમા સાક્ષર વર્ધે શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ કુગમદે કુગમદે તેને વ્યવસ્થિત કરવાનું સુદઢ કાર્ય કરે છે શ્રી પ્રવર્તકજી મહારાજને આ અપૂર્વ કાર્ય, જૈન દર્શનની અપૂર્વ દોલત-વારસાના મગ્ન-ણનું અનુપમ કાર્ય તો પોતાના જીવનનું અતિમ ધ્યેય થઈ પડ્યું હતું

શ્રી પ્રવર્તક મહારાજને કોઈ મોટી પદવી, અલકાર કે કીર્તિનો જગ પણ મોહ ન હતો કાગળ કે તેવો પ્રસંગ ચાપડતા તેઓ નિરભિમાનપણે સરલ અને સમભાવી ગયા હતા, જેથી ભાગતવર્ધના આળા જૈન સમાજમા તેઓનું સ્થાન એક વિગિષ્ટ પ્રકારનું હતું તેઓશ્રી ઋવિ પણ હતા જેથી તેઓ શ્રીની કૃતિના સ્તવનો-અજાયો પદો વગેરે પ્રકટ થયા છે તે વાચવાથી તેઓશ્રી માટે માન ઉત્પન્ન થાય તેવું છે એટલું જ નહિ પણ આહલાદ ઉત્પન્ન કરે તેવું છે

તેઓશ્રી પોતાના શિષ્ય-પ્રશિષ્યોની બિમારી પ્રત્યે વૈધાવચ્ચ-સાગવાર એટલી લાગણી પૂર્વક કરતા કે સસારી પિતા પણ તેટલું ન કરી શકે તે અતુલવચ્ચિદ વાત છે

આ સભા ઉપર તેઓશ્રીનો તથા ણ ને શિષ્ય-રત્નોનો અનહદ ઉપકાર છે આ સભા તમ્કથી પ્રાચીન સાહિત્યનું જેટલું પ્રકાશન થયું છે, જે જૈન જૈનેતર વિદ્વાનોએ આ સભામા જોઈને પ્રશસા કરી છે અને જે માટે આ મલાના પ્રતિષ્ઠા અને ગૌરવ દેશપરદેશ વધતા જાય છે, તે માટે સ્વર્ગવાસી આ મહાત્માની તવા વિદ્વાન મુનિગજ શ્રી ચતુરવિજયજી મહારાજની તવા માક્ષરવર્ધેશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજની ચભા હમેશા આભારી છે અને તે ક્ષણ અદા કરવા મલા અમમર્થ હોવા છતાં તે માટે સર્વ મલામદો માત્ર નિરતર સમજી કરી આભાર માને છે

તેઓ સાહેબનું મશહિત એટલું ણધુ સાહિત્ય પોતાની પામે છે જે વગર પ્રગટ થયેલ પડેલું છે કે તેની મકલના-ચયના અને ચાલતી વિવિધ ભાષાઓમા વિદ્વાન સાહિત્યકારો પામે તૈચા કરી પ્રકાશન અને પ્રચાર કરતા ઘણો વખત અને લાગો રૂપિયા જેટલી રકમ જોઈએ, છતાં જૈન સમાજે તેનું પ્રકાશન-પ્રચાર કરવાનું કાર્ય ઉપાડી લેવું જોઈએ અમે તે ચાતિના અજ ક ધામ ગમા, મમદર્શી મહાન ઉપકારી ગુરુદેવના પવિત્ર આત્માની શાંતિ ઇચ્છતા તેઓશ્રીનું આ ઉત્તમ કાર્ય તેઓશ્રીના શિષ્યરત્ન માક્ષરવર્ધે મુનિગજ-શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ વધુને વધુ કરવા સમર્થ નીવડે એમ પગાત્માની પ્રાર્થના કરીએ છીએ

.....વર્તમાન સમાચાર.....

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર તરફથી
મળેલી શોકસભા.

અશાઃ વદિ ૩ ગુરુવારના રોજ રાત્રિના સાઝા-આઠ કલાકે શેઠશ્રી ગુલાબચંદ આણંદજીના પ્રમુખપણા નીચે સભાના મહાનમાં આ સભાની જનરલ મીટિંગ ખાતરસ્મરણીય પૂજ્યપાદ પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજનો પાટણ શહેરમાં અશાઃ શુદિ ૧૦ ગુરુવારના રોજ સ્વર્ગવાસ થતાં દિલગીરી જાહેર કરવા મળી હતી.

પ્રથમ સભા મેળવવાતું કારણ જણાવ્યા બાદ સેક્રેટરી ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસે ગદગદ કંઠે પ્રવર્તકજી મહારાજના ગુણાનુવાદ કરતાં તેઓનો સભા ઉપર વર્ષોના વર્ષોથી મહાન ઉપકાર છે અને જૌરવ લેવા જેથી ઉચ્ચ સ્થિતિ માટે લગાણથી વિવેચન કર્યું હતું. અને એ મહામુનીશ્વરે લીંબડી-પાટણના લાંડારાતું પોતાના વિકાન સુશિષ્યો સદૃશ મુનિરાજ શ્રીચતુર-વિજયજી મહારાજ તથા વિદ્યમાન મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજના સહકારવડે સંશોધન-અવસ્થિત કરવા ઉપરાંત વડોદરા-છાણી જ્ઞાનભંડારનો જન્મ આપી પોતાતું સર્વ ત્યાં અર્પણ કર્યું હતું વિગેરે વિવેચન અસરકારક રીતે કર્યું હતું. ત્યાર-બાદ સર્વાનુમતે દિલગીરીનો ફરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે ફરાવ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ તથા પાટણના શ્રી સંઘ તથા પટ્ટી આ. શ્રીમાન વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ ઉપર મોઢલી આપવા ફરાવ્યું હતું. ત્યારબાદ ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસની દરખાસ્ત અને શેઠ હરજીવનદાસ દીપચંદના ટેકાથી પરમકૃપાળુ પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજના સ્મરણથી સ્મારક માટે કંઠપણ ફંડ કરવાનો સર્વાનુમતે ફરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને 'શ્રી આત્માનંદ પ્રજ્ઞા'માં પૂજ્યપાદ પ્રવર્તકજી મહારાજના ફોટા સાથે સ્વર્ગ-વાસની નોંધ વિગતવાર લેવા ફરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની સભા વિસર્જન કરવામાં આવી હતી.

શોકસભા.

અશાઃ વદિ ૩ ગુરુવારના રોજ ચાર વાગે શ્રી ભાવનગરનો તપાસક, શ્રી. મોતીચંદ જવેર-ચંદના પ્રમુખપણા નીચે પૂજ્ય પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજનો પાટણ શહેરમાં અશાઃ શુદિ ૧૦ ગુરુવારના રોજ સ્વર્ગવાસ થતાં દિલગીરી જાહેર કરવા મળ્યો હતો. પ્રથમ પ્રમુખ સાહેબે પોતાનો પરિચય આપી પોતાતું વક્તવ્ય જણાવ્યું હતું, ત્યારબાદ શેઠશ્રી કુંવરજી આણંદજીએ અક્ષિપ્તમાં પ્રવર્તકજી મહારાજના ગુણાનુવાદ જણાવતાં છેવટ ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસે લગાણથી એ પરમકૃપાળુ મહામુનિરાજે જૈન સર્માજ ઉપર ક્રેલા ઉપકારો વગેરે માટે વિવેચન કર્યું હતું. ત્યારબાદ ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસની દરખાસ્ત અને શેઠશ્રી કુંવરજી આણંદજીના ટેકાથી શ્રી સંઘે દિલગીરીનો ફરાવ પસાર કર્યો હતો. જે ફરાવ પાટણશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ અને પટ્ટી આ. શ્રી વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ ઉપર મોઢલી આપવા ફરાવ્યું હતું. છેવટે શેઠશ્રી કુંવરજી આણંદજીની દરખાસ્ત અને શેઠશ્રી હરજીવનદાસ દીપચંદના ટેકાથી શ્રી મોટા દેરામજીમાં શ્રી સંઘ તરફથી અઢાઇ મહોત્સવ કરવાનો સર્વાનુ-મતે ફરાવ થયો હતો. છેવટે પ્રમુખનો આભાર માની શ્રી સંઘ વિસર્જન થયો હતો.

પૂજ્યપાદના વર્તમાન (કસર)

પૂજ્યપાદ આચાર્યવર્ધ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરી-શ્વરજી મહારાજની પરમકૃપાથી નવીન તૈયાર થયેલ દહેરાસરમાં અપાઃ શુદિ ૧૦ મીએ ભગવતપ્રતિ-માઓનો પ્રવેશ સમારોહથી શ્રી સંઘે કરાવ્યો હતો.

આચાર્યશ્રીજીવંત શ્રી ઋષિમંડલની પૂજા ભણા-વવામાં આવી હતી અને પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી. શ્રી સંઘમાં ઉત્સાહ સારો હતો. આ શુભ કાર્યમાં સ્થાનકવાસી બંધુઓ અને અજ્ઞેન બંધુઓએ પણ સંમિલિત થઈ પોતાનો ઉત્સાહ બતાવ્યો હતો. લગ-ભગ ૬૦૦) રૂપિયાની આવક થઈ હતી.

રોક સમાચાર—પટ્ટી-પળખ.

આપાદ શુદ્ધ અગીયારમે સવારના આઠ વાગે ચાલતા આખ્યાને આચાર્યશ્રી શ્રીમદ્વિજયસ્થલસુરીશ્વરજી મં ૭૫૨ પાટણથી નગરગેડ કેસરતાલ-ભાષીને દુખદ તાર આપ્યો, પૂજ્ય પ્રવર્તકજી ૧૦૦૮ શ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજના સ્વર્ગવાસના મમાચારથી સમગ્ર શ્રી સંઘના ગોઠ છતાં ધર્મ ગયો, જટપટ જોએ દુકાનો ખુલ્લું કરી દામકાન મલક્યું.

આચાર્યશ્રીજીએ ચતુર્વિધ શ્રીસંઘ સાથે દેવ-વંદન કર્યો અને વૈગવ્યાહિની દેશના આપતા શ્રી પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રીજીએ ભગરોના-રાનોદારના ઘરેલા કાર્યો તથા તેઓના શાંતિ, મમતા, નહન-શીલતા, નિષ્પક્ષતાદિ ગુણોનું વર્ણન કરતા ગદ્યગદ્ય થઈ ગયા હતા અને સઘળા લોકો આખોમાથી અત્યુ સારી વજા હતા આચાર્યશ્રીજીના ઉપદેશથી આગકે ૬૩ થયુ ખોરે શ્રીમદ્વિજયના દસુરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજકૃત નંનપદની પૂજા લાગુવવામા આવી ગતના ગોઠસભા ભરી સૌએ ઉભા થઈ નવવાન-મન ગણતા ગોઠપ્રસ્તાવ પાસ કર્યો.

“પટ્ટીના શ્રી સંઘની આ ખાસ સભા ન્યાયા-મોનિધિ જૈનાચાર્ય ૧૦૦૮ શ્રીમદ્વિજયના દસુરી-શ્વર (આત્મારામજી) મહારાજના સુશિષ્યગત પ્રણાત ધર્મ-મૂર્તિ વિદ્યા-વ્યોટક પ્રવર્તક પ્રવર ૧૦૦૮ શ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજના સ્વર્ગવાસ થવાથી મહાન ગોઠ પ્રગટ કરે છે તેઓશ્રીએ પોતાના ઉચ્ચ આચાર-વિચાર, શુભક્રિતિ, ધર્મ-સમાજસેવાને જે આદર્શ જૈન સમાજની સન્મુખ ધર્યો છે તે જૈન સમાજના ક્રિતદાસમા સુરભ્યાસકે અદર્શ ગહેશે તેઓશ્રીના સ્વર્ગવાસથી જૈન સમાજમા જે ખામી પડી છે તે પુરી થતી જડિન છે તેઓશ્રીજીના આત્માને પરમશાંતિ મળે એમ ઇચ્છીએ છીએ.

શ્રી સંઘ શ્રી શાસનદેવની પ્રાર્થના કરે છે કે શ્રી પ્રવર્તકજી મહારાજના વિશેષથી અત્રેના જૈન સમા-જને અને તેમના પ્રશિષ્યગત વિદ્વદ્ધર્મ સુનિગત શ્રી પુણ્યાવજ્યજી મહારાજાદિ સુનિગતને વૈધ ધારણ

કરવાનો શક્તિ મળે અને તેઓ પ્રવર્તકજી મહારાજના કાર્યોને આગળને આગળ ધપાવતા રહે.”

આચાર્યશ્રીજીદ્વારા પગનભરમા શ્રી પ્રવર્તકજી મહારાજના સ્વર્ગવાસના મમાચાર વિજયગીતી વેગે કેલાતા પગનભરમા શ્રી મલ રોકમમ થઈ ગયો અને ગોઠસભાઓ ભરી ગોઠપ્રસ્તાવ પસાર કરી આચાર્યશ્રી જી ઉપર અને પાટણ શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ ઉપર મોટી આપેન છે પૂજા આદિ પણ થઈ ગયેલ છે.

પળખ શ્રી મઘનો ગોઠપ્રસ્તાવ

“શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળ પગન અને શ્રી આત્માનંદ જૈન મહાસભા પગનની મીટિંગો પર એકત્રિત થયેલ પગન શ્રી સંઘની આ સભા ન્યાયામોનિધિ જૈનાચાર્ય ૧૦૦૮ શ્રીમદ્વિજયના દસુરીશ્વર (આત્મારામજી) મહારાજના સુશેષ શિષ્ય પ્રણાતમૂર્તિ, વ્યોટક, વંદનીય પ્રવર્તક ૧૦૦૮ શ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજના સ્વર્ગવાસથી દાર્દિક મહાન ગોઠ પ્રગટ કરે છે તેઓશ્રી જૈન જગતમા એક આદર્શ મહાત્મા હતા તેઓશ્રીના ઉચ્ચ આચાર વિચાર, શુભક્રિતિ, શાસનસેવા-આદિ ગુણો અમારી સમક્ષ ગૂઝી રહેલા છે તેઓશ્રી અમારા પગન શ્રી સંઘના પ્રાણ આચાર્યશ્રી શ્રીમદ્વિજયસ્થલસુરીશ્વરજી મહારાજના પરમ સદાચર હતા તેઓશ્રીના સ્વર્ગવાસથી જૈન જગતમા મોટી ખામી પડી છે તે પૂરણ તેમ નથી લાગતી.

શાસનદેવને પ્રાર્થના છે કે તેઓશ્રીના આત્માને ગમ્પડ શાંતિ મળે અને તેઓશ્રીના વિશેષથી ગમ્પડ જૈન જગતને અને તેઓશ્રીના પ્રશિષ્યગત સુનિગત શ્રી પુણ્યવિજયજી આદિ સુનિગતને વૈધતા મળે, તથા તેઓ સ્વર્ગવાસી શ્રી પ્રવર્તકજી મઘના કાર્યોને ધપાવતા રહે.”

ભારણી

પૂજ્યપાદ પ્રવર્તક શ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજશ્રીના પાટણ સુગમે થયેલ સ્વર્ગવાસના ખગ મળના તેમના શિષ્ય સુનિમહારાજ શ્રી ગુનાય વિજયજી અત્રે ચાતુર્માસ ગહેના હોઈ તેમની

શ્રી શંખેશ્વર મહાતીર્થ:-ભાગ ૧-૨ સંગ્રહક અને સંપાદક મુનિરાજ શ્રી જયંતવિજયજી મહારાજ. પ્રકાશક, શ્રીવિજયધર્મસૂરિ જૈન ગ્રંથમાળા ઊંટાસરાફા-ઉજ્જૈન (માળવા). આ તીર્થ મહા-પ્રભાવક અને મહત્વનું તીર્થ છે અને તે વીરમગમ રાધનપુર વચ્ચે આવેલ છે. આ પ્રાચીન તીર્થનો પ્રાચીન ઇતિહાસ, ઉત્તમ પ્રસંગો, વહીવટ, વ્યવસ્થા, સાથેના અન્ય જિનાલયો, ધર્મશાળાઓ, આવેલા સંઘો, સાધુસાધ્વીના વિહાર પ્રસંગો, આ તીર્થને લગતી પંચતીર્થોમાં આવેલ ગામો, જિનાલયો, જૈન

અધ્યક્ષતામાં તેમજ પૂ. મુનિમહારાજ શ્રી તેજ-સાગરજી મહારાજ તથા સાધ્વીજી જીતશ્રીજી, જયશ્રીજી તથા તારાશ્રીજીની સાથે શ્રી સકળ સંઘે દેવવંદનની ક્રિયા કરી હતી. તેમના પુણ્યાર્થે આજે અંતરાયકર્મની પૂર્ણ લાણ્યારી હતી. પૂ. વયોવૃદ્ધ ગુરુદેવનાં સ્વર્ગવાસ નિમિત્તે શ્રી મૂર્તિપૂજક જૈનસંઘે પાખી પાળી હતી અને ગુણગુણાદ કરવા સાથે શોકદર્શક કરાવ પાટણ જૈન સંઘને મોકલી આપ્યો હતો.

આગ્રા.

પૂજ્યપાદ પ્રવર્તકજી મહારાજશ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજનો સ્વર્ગવાસ થવાથી આગ્રા શ્રી સંઘ દિલ્લીગીરી ખહેર કરવા મળ્યો હતો, જેમાં નીચે પ્રમાણે કરાવ થયો હતો.

‘આગ્રા શ્રી સંઘ, શ્રી પ્રવર્તકજી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજના સ્વર્ગવાસથી અફસોસ-દિલગીરી ખહેર કરે છે. શાસનદેવ સ્વર્ગસ્થના આત્માને શાંતિ આપો.’

આતુર્મસ નિર્ણય.

પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ તથા મુનિરાજશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ આદિનું આતુર્મસ વિગ્રનગર ખાતે નક્કી થયું છે.

વસતી, પ્રાચીન નામો, આ તીર્થમાં જવાના સુગમ અને જીલ્લ જીલ્લ માર્ગો, તેના ભોમીયા તરીકે નક્કો, વગેરે પ્રથમ ભાગમાં, અને બીજા ભાગમાં શિલાલેખો, સ્તવનો આ તીર્થના પ્રાચીન કદપ, સ્તવનો, સળંગો, વગેરે સંગ્રહ બહુ જ પરિશ્રમપૂર્વક. પ્રમાણિકપણે મુનિરાજ શ્રી જયંતવિજયજી મહારાજે આખી ઐતિ-હાસિક સાહિત્યમાં વધારો કર્યો છે. આજીજીતીર્થના બે ભાગની જેમ પણ આ ગ્રંથમાં કાળજીપૂર્વક સંશોધન કરી સુંદર રચના કરી છે જેનાથી તેઓ સાહેબનું ઐતિહાસિક જ્ઞાન જણાઈ આવે છે. ગ્રંથ વાંચવા જેવો લાખજેરી, બંડારને અતિ ઉપયોગી છે. કિં. રૂ. ૧-૪-૦. કિંમત યોગ્ય અને પ્રચારદ્રષ્ટિએ ઓછી છે.

અમણુ ભગવાન મહાવીર:-કર્તા: પુરાતત્વ-વેતા પંચાસજી મહારાજ શ્રી કલ્યાણવિજયજી ગણિ પ્રકાશક: શ્રી ૬૦ વિ. ૦ શાસ્ત્રસંગ્રહ સમિતિ, ઝાલોર. જૈન ઇતિહાસના લાંબા વખતના અભ્યાસ, અને આગમો, ઐતિહાસિક વિષયોના વિવિધ ગ્રંથોના નિચોડ અને શોધપૂર્વક આ ગ્રંથ પં. શ્રી કલ્યાણવિજયજી મહારાજે અતિ પરિશ્રમે લખેલો છે. પ્રભુની છદ્મસ્થાવરથાના સમયથી કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્તિની કાળગણનાની આગતમાં જે મતભેદો છે તે બતાવી કદપસર વિગેરે ગ્રંથો છે તે ઉપર સામાન્ય લખી કેવલીજીવનનું રેખાચિત્ર આ ગ્રંથમાં વિસ્તારપૂર્વક, અવનિયત રીતે આપવામાં આવેલ છે; જેથી વાંચક-વર્ગને જે વસ્તુ ચરિત્ર ગ્રંથો વગેરેમાં નથી તે આ ગ્રંથમાંથી જાણવા મળી શકશે. એટલે પંચાસજી મહારાજે આ કૃતિ લખી સુંદર, સરસ કરી ઐતિહાસિક સાહિત્યમાં ચૌર વૃદ્ધિ કરેલ છે. દરેક વાંચતાલેખ વંદે જ્ઞાનગંડારમાં રાખવા લાયક આ ગ્રંથ અન્યો છે. કિંમત રૂ. ૩-૦-૦. પ્રકાશકને ત્યાંથી મળે સરશે.

નાચેના યથો સીલીકમા જુજ છે, જેથી મગાવનારે વેલાનર મગાવવા

૧ દેવમિગ્રહ પ્રતિક્રમણ વિધિ અર્થ મહિત ગુજગતીમા	રૂ. ૦-૧૨-૦
૨ પચપ્રતિક્રમણ વિધિ, અર્થ અને અનેક ઉપયોગી હકીકતો સહિત ગુજરાતીમા	રૂ. ૧-૮-૦
૩ પચપ્રતિક્રમણ વિધિવિધાન, અર્થ અને અનેક ઉપયોગી હકીકત માથે (નિર્ણયમાગર પ્રેમ-સુખપ્રમા છપાવેલ) શાસ્ત્રી યાજ્ઞપત્ય-સુદર પાઠ આઈન્ડિયન સહિત	રૂ. ૨-૦-૦
- (દરેકમા પોસ્ટેજ અનગ)

શ્રી વાસુપૂજ્ય (પ્રભુ) ચરિત્ર.

(શ્રી વર્ધમાનસૂરિજી)

પચ્છ જ્ઞોતકપ્રમાણ, મૂળ મંત્રકૃત ભાષા અને સુદર યૌલીમા વિસ્તારપૂર્વક જુજ લુદા આગમે તથા પૂર્વાચારોકૃત અનેક યથોમાર્થી દોહન કરી શ્રીમાન વર્ધમાનસૂરિજીએ સ. ૧૨૬૬ ની સાનમા લખેલો આ અપૂર્વ ગ્રંથ છે. ગ્યનાગ મદાતમાતી કવિત્વશક્તિ અદ્ભુત છે, તેમા આવેલ સર્વ પ્રકારના ગ્મોની પરિપૂર્ણતા જ જાતાની આપે છે તેજ આ સાદુ, મગ્ન અને સુદર ભાષાતર છે જીયા એન્ડ્રીક મગમે ઉપર સુદર ગુજરાતી અક્ષરોમા છપાવેલ છે.

આ ગ્રંથમા પ્રભુના નણુ કાવો, પાચ કથાણુકો અને ઉપદેશક જાણુવા યોગ્ય મનનીય સુંદર ખોધપાઠો, તત્ત્વજ્ઞાન, તપ વગેરે મળીનીની વિસ્તૃત હકીકતોના વર્ણનો માથે પુણ્ય ઉપર પુણ્યાદ્ય ચરિત્ર, ગતિજોગન ત્યાગ અને આદર, જ્ઞાનવ્રત, રોહિણી આદિની અનેક સુદર, રોચક, ગમગ્રદ, આદલાદક કથાઓ આપેલી છે કે જેમાની એક ટ્યા પૂરી થતા ખીજ વાચવા મન લલચાય છે અને પૂરી કરવા ઉત્સુકતા થાય છે ને તમામ કથાઓ ઉપર ગ્રાહ અને સુદર ઉપદેશ પણ માથે આપેલ છે. પ્રભુના નણુ કાવોના-જીવનના નહિ પ્રગટ થયેલ જાણુના જેવા અનેક પ્રમગો અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવા પછી પ્રભુએ રથળે રથળે વિચરી આપેલ વિવિધ વિષયો ઉપર આદ્યજ્ઞીય દેહનાઓ એ તમામ આ ગ્રંથમા આપવામા આવેલ છે.

એકદરે આ ચરિત્ર પહેલેથી હેલ્યે મુખી મનનપૂર્વ વાચવા જેવું અનેક પાઠપાઠનમા નિરનગ ઉપયોગ કરવા યોગ્ય છે, જેને માટે વિશેષ લખવા કરતા અતુભવ કરવા જેવું છે.

ડિ મત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદુ.

(આ ગ્રંથ માટે મુનિમહારાજઓ વગેરેના જે સુદર અગિપ્રામે મળે છે તેની નોધ માગિદમા આપવામા આવે છે)

વડી દીક્ષા મહોત્સવ.

ખલાત શેક અબાસાલ પાનાચદની ધર્મદાણામા અચા: શુદ્ધિ ૧૦ ના રોજ આં વિજયઉમગસુગિજ મહારાજના હસ્તે મુનિશ્રી કેલાસવિજયજીને અને મુનિશ્રી હેમવિજયજીને વડીદીક્ષા આપવામા આવી હતી અને તેઓને ૫ શ્રી ઉદયવિજય ગણિના સિખ મુનિશ્રી ચિત્તવિજયજી અને મુનિશ્રી હેમવિજયજી તરીકે જાહેર કરવામા આવ્યા હતા.

શ્રી પ્રભાવત્ ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઇતિહાસિક ગ્રંથ.

ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના આ ગ્રંથમાં વર્તમાનકાળના આવીશ પ્રભાવત્ આચાર્ય મહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. જે જે મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે તેમાં તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુંદર કથાનક (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ બનાવ્યો છે. મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણવિજયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પંચલિપ્તના લખી તે ગ્રંથની રચનામાં સુંદરતા વધારી પ્રમાણિત જૈન કથાસાહિત્યમાં ઉમેરો કર્યો છે. એવી સરલ, સુંદર અને સરલતાપૂર્વક રચના કરેલ હોઈને આ ગ્રંથને અમુક અમુક જૈન શિક્ષણશાળાઓ, માર્ટે દાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં સ્થાન મળેલ છે. આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી પાંચતાં પાંચ ખાસ આનંદ ઉભલ કરે તેવો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

શ્રી તીર્થંકર ભગવાનના સુંદર ચરિત્રો.

૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦	૪. શ્રી વિલનાથ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦
૨. શ્રી સુભાસ્વીનાથ ચરિત્ર ભાગ ૧ ભો.	રૂ. ૨-૦-૦	૫. શ્રી મહાવીર ચરિત્ર.	રૂ. ૩-૦-૦
૩. સદર ભાગ ૨ ભો.	રૂ. ૨-૮-૦	૬. શ્રી વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર.	રૂ. ૨-૮-૦
- રૂ. ૧૩-૮-૦

ઉપરના વિસ્તારપૂર્વક ચરિત્રો એક સાથે ખર્ચા લેનારને અમારા તરફથી પ્રકટ થયેલ અનેક સુંદર ચિત્રો સહિત સાદા કપડાનાં પાકા બાઈબીંગવાળા શ્રીપાશ રાસ અર્થ સહિત (રૂ. ૨-૦-૦ ની કિંમતના) ભેટ આપવામાં આવે છે. એકથો શ્રીપાળ રાસ લેનારાને રૂ. ૧-૪-૦માં આપવામાં આવશે. (પોસ્ટેજ અલગ)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

૧. સદીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-ગ્રંથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦
૨. શાસ્ત્રના આ પાંચથો અનંત સંપત્તિકાલિદાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

બ્રહ્માના કાળકાળપૂર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિદ્વતાપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે સુવર્ણથી લાપામાં આવેલ અરતાવનામાં વિગતો, સંચકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક કોષ, શ્લોકાંકીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના ચળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માર્ટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઉંચા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઈબીંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. કિંમત બંનેના રૂ. ૬-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

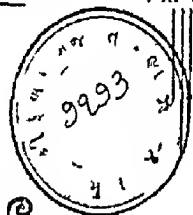
લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

પુસ્તક ૪૦ સુ.

મવત ૧૯૪૮

અ ક નો.

નંદિયમર

ભાદ્રપદ

અ શક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

૧. જિન સ્તવન	૩૩	૮. અમર આત્મમંથન	૪૬
૨. બંધન	૩૪	૯. 'ધર્મવીર ઉપાધ્યાય' માટે અભિપ્રાય	૪૭
૩. શ્રી વીરજિન સ્તવન	૩૫	૧૦. મુગાવતીની નિરાશા	૪૮
૪. સાચું જીવન	૩૬	૧૧. જૈનાગમ નિયમાવલી	૫૧
૫. પરિશુદ્ધ-અપરિશુદ્ધ નયવાદ અને સર્વન્યાશ્રિતની મધ્યસ્થતા	૩૮	૧૨. રત્નાન્યૌકિત	૫૩
૬. પશુપણ્ય પર્વ-મહોત્સવ	૪૧	૧૩. સ્વીકાર સમાલોચના	૫૪
૭. નવતત્ત્વ પ્રકરણ	૪૨	૧૪. વર્તમાન સમાચાર	૫૫

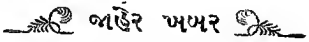
નવા થયેલા માનવતા સભાસદો.

૧. શેઠ મનુભાઈ લલ્લુભાઈ જેઠાલાલ ધડીયાળી	અમદાવાદ	લાખર મેમ્બર.
૨. શાહ હિમતલાલ બપ્પાજીલાલ રામચંદ	ભાવનગર	"
૩. શેઠ વૃજલાલ દીયાળજી	"	"
૪. કપાસી શિવલાલ મેધજીભાઈ	"	"

તૈયાર છે ! તૈયાર છે !!

શ્રી બૃહત્કલ્પસૂત્ર : ભાગ ૬ ટો

(છેલ્લો ભાગ) તૈયાર થઈ ગયો છે, બાછન્ડીંગ થાય છે. વધુ વિગત આવતા અંકમાં આપવામાં આવશે.

નાથેના ગ્રંથો સિદ્ધિકર્માં જૂજ છે; જેથી મંગાવનારે વેલાસર મંગાવવા.

૧. દેવસિરાઇ પ્રતિક્રમણુ વિધિ અર્થ સહિત યુજરાતીમાં ... .. રૂ. ૦-૧૨-૦
૨. પંચપ્રતિક્રમણુ વિધિ, અર્થ અને અત્રેક ઉપયોગી હકીકતો સહિત યુજરાતીમાં રૂ. ૧-૮-૦
૩. પંચપ્રતિક્રમણુ વિધિવિધાન, અર્થ અને અત્રેક ઉપયોગી હકીકત સાથે
(નિર્ણયસાગર પ્રેસ-મુંબઈમાં છપાયેલ) શાસ્ત્રી ટાઇપમાં-મુંદર પાકા
બાછન્ડીંગ સહિત ... .. રૂ. ૨-૦-૦

(દરેકમાં પોસ્ટેજ અલગ.)

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાના સર્વ માનવંતા સભાસદો
તથા ગુરુભક્તોને

ખાસ વિનંતિ.

મયા અષાઢ ગુરુદિ ૧૦ ના રોજ પાટણ યહોરમા પ્રવર્તકિંછ શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજનો અર્ચનામ થયો છે તેઓશ્રીએ આપુ જીવન જૈન પ્રાચીન ભારોનો જીર્ણોદ્ધાર, પુનરુદ્ધાર, સંગોધન, સમ્રદ અને નવા જ્ઞાનમ દિરોની આપના કરવા-કરાવવામા તેમજ પ્રાચીન જૈન ભારો, પ્રાચીન જૈન સાહિત્ય અને જૈન ધર્મની અપૂર્વ સેવા કરવામા જ વિતાવ્યુ હતુ તેઓ અતપુરુષ કહેવાતા હતા આવા મહાન પુરુષનો આ મહા ઉપર પરમ ઉપકાર હોવાથી જ આ સભા આખી જૈન સમાજમા અત્યારે પ્રથમ દરજ્જાને મળે છે, જે આ સભાના સર્વ સભાસદોએ ગૌરવ લેવા જેવુ છે તેથી આ મહાપુરુષનુ સ્મરણ નિરતર સચવાઈ રહે તે માટે તા ૩૦-૭-૪૨ ના રોજ આ સભાની જનરલ મીટિંગે તે સતપુરુષના સ્મારક માટે એક રૂ. કરવાનો કરાવ કરવામા આવતા આ સાથેના લીસ્ટમા ખતાવ્યા પ્રમાણે દાજગ રહેલા સભ્યોએ પોતા તરફથી રકમ રૂ.મા ભરી છે આ રૂ.મા જે રકમ થશે તે જનમીનગીરીમા રાકી તેનુ બ્યાજ દર વર્ષે ફેળવણી ઉત્તેજન અર્થે વાપરુ તેમ કરાવ કરવામા આવ્યો છે

હવે આપ સર્વ સભાસદ બધુઓને વિનંતિ કરવાની કે આવા ગુરુભક્તિના અને ફેળવણીને ઉત્તેજન જેવા સમયોચિત કાર્યોમા આપ ચોખ્ખ રકમ આ સભા ઉપર મોકલી આપવા તત્તી લેશે આવો અમૂલ્ય ગુરુભક્તિનો ઉત્તમ અવસર સુભાગ્યે જ પ્રાપ્ત થાય છે

સેવકા,

ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિલુપનદાસ
શાહ હરજીવનદાસ હીપચદ
શાહ વિહુલદાસ મૂળચદ બી એ
સેક્રટરીઓ

આ રૂ.મા નીચે જણાવેલા સભાસદોએ નીચે પ્રમાણે રકમ ભરી છે આપ પણ આ રૂ.મા આપનો ચોખ્ખ ફાળો આપશો

- ૧૦૧) શેઠ ગુલાબચદ આણુદજી
- ૧૦૧) શેઠ હરજીવનદાસ હીપચદ
- ૧૦૨) શેઠ દેવચ દભાઈ દામજી
- ૧૦૧) શાહ ગુલાબચદ લલ્લુભાઈ
- ૧૦૧) શેઠ છાટાલાલ હીરાચદ
- ૫૧) શેઠ અમૃતલાલ જગનલાલ

- ૨૫) વકીલ ચત્રલુજ જેચંદ શાહ
- ૨૫) શાહ કાંતિલાલ ભગવાનદામ
- ૨૫) યા. જમવતરાય મૂળચદ શાહ
- ૧૫) શાહ વિહુલદામ મૂળચદ
- ૧૫) વકીલ ભાઈચદ અમરચંદ શાહ
- ૧૫) સઘવી અમરચદ ધનજીભાઈ
- ૧૧) ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિલુપનદાસ

(રૂંડ આણુ છે)

श्री आत्मानंद

प्रकाश

पुस्तक ४० भु
अंक . २ नो .

आत्म स ४७
वीर म २४३८

विडन म १८८८ : सादरपद :
ई स. १८४२ : सप्रेमपर :

जिन स्तवन

[तर्ज पिया मिशन को जना]

लैया जिनद को जाना—लैया,
हुण के नाश, सुण के आश, सेवोने भजना—लैया०
कोछ तुमेरा छे नहि, नाहि किसी का छे तु,
क्या करे मेरा भोग तु, कर्मो स्वय छुडाना—लैया० १
जवन को जेठ दे, ज नल सण छोड दे,
मिले मिले, प्रेमे प्रेमे, आत्म के भजना—लैया० २
यारो दिसे अधेग घाट, सूर्जे नाहि सुण पाथ,
कैसे भीखे सुयश नाथ !, बल के पार जना—लैया० ३

—मुयश

લેખક : આ. શ્રી વિજયકસ્તૂરસુરિજી મહારાજ.

સંસાર જીવવાની ધમાલમાં પડ્યો છે. મનુષ્ય જીવવા માટે ઘણા ઘણા ઉપાયો કરે છે. અનાદિ કાળના અભ્યાસથી ખાવાને જીવવાનું મુખ્ય કારણ માને છે. ખાધા વગર જીવી શકાય નહિ એવી માન્યતા લગલગ આખા યે સંસારની છે. કહેવતોમાં પણ અન્નને પ્રાણ માનવામાં આવે છે—જીવવાને ધીન ખાધા ય વગર ચાલે પણ ખાધા વગર તો ચાલે જ નહિ.

વાત સાચી છે. ઘડિયાળ ચાવી આપે તો ચાલે અને ફીવો તેલ પૂરે તો બળે, તેમજ દેહ-ધારી જીવો ખાય તો જીવે; પણ કમાન તૂટી ગયા પછી કે બત્તી પૂરી થયા પછી ચાવી કે તેલ પૂરવાથી ઘડિયાળ કે ફીવો ચાલવાની કે બળવાની ક્રિયા કરી શકતાં નથી. તેમ જ આયુષ્ય તૂટી ગયા પછી ખાવાથી જીવો જીવી શકતા નથી. જીવો ખાવા છતાં યે મરી જાય છે.

અરું જોતાં તો સંસાર સાચા જીવનને ઝોળખી શક્યો જ નથી કે જે જીવન આત્મા-જીવનો અસાધારણ ધર્મ છે. સંસારી જીવો જે જીવનને નિત્ય બનાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તે આયુષ્યકર્મના ઉદ્દયથી જોડાયેલ જીવ અને દેહનો સંયોગ સ્વરૂપ છે. જે સંયોગ સ્વરૂપથી જ અનિત્ય છે તેને આજ સુધીમાં કોઈ પણ નિત્ય બનાવી શક્યું નથી. પ્રભુ શ્રી મહાવીર પણ દેહ-જીવના સંયોગને એક ક્ષણ પણ વધારી શક્યા નથી અર્થાત્ એક ક્ષણ પણ વધારે જીવી શક્યા નથી.

જીવવાનો મોહ બધા ય જીવોને છે. જે જીવન-દેહ સંયોગ સ્વરૂપ છે તેમાં જ આનંદ માની તેનાથી છૂટું પડવું ગમતું નથી. આધુનિક સંસારમાં ત્યાગી, ભોગી, અધ્યાત્મી, બહિરાત્મ-દશાવાળા કે અંતરાત્મદશાવાળા બધા ય મોતથી ભય પામે છે. દેહને છોડવાની વાત સાંભળવા માત્રથી જ બહુ દુઃખી થાય છે. પણ સર્વથા દેહથી છૂટી ગયા સિવાય મુક્તિ મળી શકતી નથી. દેહનો સર્વથા સંયોગના અભાવ સ્વરૂપ વિયોગ તે જ મુક્તિ અને તે જ સાચું જીવન છે. આવી રીતે કહેનારની તો સંખ્યા કંઈક દ્રષ્ટિગોચર થાય છે પણ તેવી કદ શ્રદ્ધા-આત્મ-વિશ્વાસવાળો તો ભાગ્યે જ કોઈક હશે.

પોતે નિરાકાર હોવા છતાં જીવને જે કાંઈ આકાર મળે છે તેને પોતાનું જ સ્વરૂપ માનીને ન ભુંસાવા દેવાને માટે ઉત્તમ માનવજીવનને વ્યર્થ વેરી નાખે છે; તો પણ છેવટે આકાર તો ભુંસાઈ જ જાય છે. માટે નિરાકાર સ્વરૂપ પ્રગટ કરવાને જ જીવન વાપરવું જોઈએ. જેટલા આકારો છે તેટલા બધા ય બનાવટી છે—ખોટા છે, પરમાણુઓના સ્કંધો છે. લિપ્ત લિપ્ત પરમાણુઓ ના સમૂહથીજ સ્કંધ બને છે તે સ્વરૂપથી જ લિપ્ત છે, માટે તે અલિપ્ત સ્વરૂપવાળા કેવી રીતે બની શકે ? અને અલિપ્ત હોયા સિવાય નિત્ય સ્થાયીપણું તેમાં હોઈ શકે જ નહિ.

રેતીમાં રમનાર બાળકો, રેતીના કણસમૂહનાં દેરાં અને ઘરો બનાવી શકે બરા, પણ

તેને ચિરસ્થાયી રાખી શકતા નથી, કાગળ કે વિખગાઈ જવાના સ્વભાવવાળો કણસમૂહ વિખરાઈ જ જવાનો, તેન જ જડમા ગમનાર ગાળજીવ પરમાણુ મમૂહના અનેક આકાશ ગનાવી શકે ખરો, પણ રાખી શકે નહિ, કારણ કે પરમાણુ સમૂહ વિખરાઈ જવાના સ્વભાવવાળો છે

જન્મ-મરણનો કાયદો જડ-ચેતનમય આ-ખા-મ સારને લાગુ પડે છે બધી દુનિયા જન્મે છે અને મરે છે જન્મમરણગ્રાથી જડ પણ બચી શકતું નથી દુનિયા ક્ષણિક છે એટલે જન્મમરણવાળી છે દરેક ક્ષણમા જન્મમરણ રહેલા છે જે ક્ષણમા જન્મ છે તે જ ક્ષણમા મરણ પણ છે અને જે ક્ષણમા મરણ છે તે જ ક્ષણમા જન્મ પણ છે

જન્મ-મરણ એટલે સ યોગ-વિયોગ સ યોગ તે જન્મ અને વિયોગ તે મરણ બધા મોતથી ભય પામે છે પણ જન્મથી કોઈપણ ભય પામતું નથી મોતથી બચવા માટે બધા અનેક ઉપાયો કરે છે, પણ જન્મથી બચવા માટે કોઈ પણ ઉપાય કરતું નથી આ ઉપરથી એમ જણાઈ આવે છે કે સ સારનો વિયોગ ન થવા દેવા જીવ માત્રનો પ્રયત્ન છે, પણ મ સાગનો મ યોગ ન થવા દેવા કોઈનો પણ પ્રયત્ન નથી તીર્થ ડર આદિ મહાપુરુષોનો પ્રયત્ન સ સાગનો મ યોગ ન થવા દેવા માટેનો જ હતો, પણ મોતથી બચવા માટે નહિ તેમને જન્મનો ભય હતો પણ મરણનો ભય નહોતો સ પૂર્ણ મરણની તો તેમને ઇચ્છા હતી, કારણ કે મ પૂર્ણ મરણ તે સુક્રિત અને અપૂર્ણ મરણ તે મ સાગ જન્મથી બચવાનો અને મરણથી બચવાનો ઉપાય સિદ્ધ

છે, કાગળ કે બને ગિદ્ધ સ્વરૂપ છે એક સ યોગ સ્વરૂપ છે અને ધીમે વિયોગ સ્વરૂપ છે જન્મથી બચવાનો ઉપાય મર્વથા જડ સ સાગનો ત્યાગ કરવો અને મોતથી બચવા માટે જડ સ સાગનો છૂટથી ઉપયોગ કરવો પડે છે, કારણ કે જડ સ સારથી આત્માને છૂટો ન થવા દેવાને માટે જડને પુષ્ટ બનાવવા પડે છે દેહથી જીવને છૂટો ન થવા દેવાને જડ વસ્તુઓનો પુષ્કળ ઉપયોગ કરવો પડે છે, જેથી કરીને જડ સ સાગ બળવાન બનવાથી જન્મથી બચી શકાતું નથી અને વાર-વાર જન્મ ધાગ્ય કરવા પડે છે. તેમ જ મોતથી બચવા જતા વધારે ને વધારે મોતને આધીન થવું પડે છે છતાં અનાદિ કાળના અભ્યાસથી બોધશૂન્ય જીવો મોતથી જ બચવાનો પ્રયત્ન કરતા નજર આવે છે, પણ મોતથી કેવી રીતે બચી શકાય છે તેની પૂરેપૂરી માહિતી ન હોવાથી ઈચ્છિત વસ્તુ મેળવી શકતા નથી અને જેમને માહિતી છે તેઓ પણ મોહના દણાણથી મોતને જ પુષ્ટ બનાવે છે-છૂટવાને બદલે વધારે બાંધનમા પડે છે

સ સાગમા માનવજીવનમા અવતરીને માયા જીવનની ઝોળખાણ કરવી અને મોતથી સુકાવાને મહાપુરુષોના માર્ગનું અવલોકન કરવું અને અનાદિ કાળથી આત્મા મગી બંધ છે તે ગેરસમજ-અજ્ઞાનતાને ખેંચીને જડ સ સારના સ યોગવિયોગથી આત્માને છોડાવવા પ્રયત્ન કરવો એ જ ખામ દર્શવ્ય જણાય છે પ્રજાન પુન્યની મહાય હોય તો આ બધું બનવું કામ અશક્ય નથી

પરિશુદ્ધ-અપરિશુદ્ધ નયવાદ અને સર્વનયાશ્રિતની મધ્યસ્થતા.

સુનિ શ્રી પુણ્યવિજયજી (સંવિગ્નપાલિક).

પ્રમાણની દરેક વસ્તુ અનેક ધર્માત્મક સિદ્ધ છે, તેનું કોઈ પણ એક વિવક્ષિત અંશ-રૂપે પ્રતિપાદન કરવાનો અભિપ્રાય તે નયવાદ છે. જો એ અભિપ્રાય એકાંશરૂપથી હોવા છતાં તે વસ્તુના બીજા અવિવક્ષિત અંશ પરત્વે માત્ર ઉઠાસીન હોય અર્થાત્ તે અંશનું નિરસન કરવાનો આગ્રહ ન ધરાવતો હોય અને પોતાના વક્તવ્ય પ્રદેશમાં જ પ્રવર્તતો હોય તો તે 'પરિશુદ્ધ નયવાદ' છે. તેથી ઉલટું જ અભિપ્રાય પોતાના વક્તવ્ય એક અંશને જ સંપૂર્ણ માની તેનું પ્રતિપાદન કરવા સાથે જ બીજા અંશનું નિરસન કરે તે 'અપરિશુદ્ધ નયવાદ' છે. પરિશુદ્ધ નયવાદ એક અંશનો પ્રતિપાદક છતાં ઇતર અંશનો નિરાસ ન કરતો હોવાથી તેને બીજા નયવાદો સાથે વિરોધ નથી હોતો, એટલે છેવટે તે શ્રુતપ્રમાણના અખંડ વિષયનો જ સાધક ગને છે, અર્થાત્ નયવાદ જો કે હોય છે અંશગામી, પણ જો તે પરિશુદ્ધ એટલે ઇતર સાપેક્ષ હોય તો તેનાવડે છેવટે શ્રુત પ્રમાણસિદ્ધ અનેક ધર્માત્મક આખી વસ્તુનું જ સમર્થન થાય છે. સારાંશ એ છે કે બધા જ પરિશુદ્ધ નયવાદો પોતપોતાના અંશ-ભૂત વક્તવ્યદ્વારા એકંદર સમગ્ર વસ્તુનું જ પ્રતિપાદન કરે છે, એ જ પરિશુદ્ધ નયવાદનું ક્ષણ છે. તેથી ઉલટું અપરિશુદ્ધ નયવાદ માત્ર પોતાથી જુદા પડતા બીજા પક્ષનું જ નહિ પણ સ્વપક્ષ સુદ્ધાનું નિરસન કરે છે; કારણ કે તે જો બીજા અંશને અવગણી પોતાના વક્તવ્યને કહેવા માગે છે તે બીજા અંશ સિવાય તેનું વક્તવ્ય સંભવી જ નથી શકતું, એટલે બીજા

અંશનું પણ નિરસન કરી જ બેસે છે. વસ્તુનું સમગ્ર સ્વરૂપ અનેક સાપેક્ષ અંશોથી ઘડાયેલું છે એટલે બ્યારે એ સાપેક્ષ અંશોને એકબીજાથી તદ્દન છૂટા પાડી દેવામાં આવે ત્યારે તેમાંથી એકે રહેતો કે સિદ્ધ થતો નથી. તેથી જ એમ કહ્યું છે કે અપરિશુદ્ધ એટલે બીજાની પરવા ન કરતો નયવાદ પોતાના અને બીજાના એમ બન્ને પક્ષનાં મૂળ ઉખાડે છે.

વચનનો આધાર વક્તાના અભિપ્રાય ઉપર છે. તેથી કોઈપણ એક વસ્તુ પરત્વે જેટલા વચન-પ્રકારો મંજી આવે અગર તો સંભવી શકે તેટલા જ તે વસ્તુપરત્વે બંધાયેલા જુદા જુદા અભિપ્રાયો છે એમ સમજવું જોઈએ. અભિપ્રાયો એટલે નયવાદો. વચનના પ્રકારો જેટલા જ નયવાદો સમજવા. એ બધા જ નયવાદો અંદરો-અંદર એક બીજાથી નિરપેક્ષ રહે તો તે જ પર-સમયો એટલે જૈનેતર દષ્ટિઓ છે, તેથી પરસ્પર વિરોધ કરતાં કે અંદરોઅંદર પક્ષપ્રતિપક્ષપણું ધારણ કરતા જેટલા નયો હોય તે વાસ્તવિક રીતે તેટલા જ પરસમયો છે અર્થાત્ એક બીજાનું નિર-સન કરતી જેટલી વિચારસરણીઓ મળે અગર સંભવે તેટલા જ તે વસ્તુ પરત્વે દર્શનો અને એ અજૈન. જૈનદર્શન તો અનેક તે વિરોધી દર્શનોના સમન્વયથી ઉદ્ભવતું હોવાથી એક જ છે. અજૈન અને જૈન દર્શનોનું નિયામક તત્ત્વ વિરોધ અને સમન્વય છે. પોતાના વક્તવ્યના પ્રતિપાદનમાં જોનો ઉદ્દેશ પર વિરોધનો હોય તે અજૈન દર્શન અને જોનો ઉદ્દેશ સમન્વયનો હોય તે જૈનદર્શન.

અહીં પ્રશ્ન થાય છે કે એક જ વસ્તુ પરત્વે નિત્યત્વ અનિત્યત્વ આદિ વિરોધી ધર્મોના

સમન્વયમા જ જો જૈનદર્શિ હોય તો વૈશેષિક દર્શનને પણ જૈનદર્શન કહેવું પડશે, કારણ કે એ દર્શન પણ માત્ર નિત્યત્વ કે માત્ર અનિત્યત્વ ન સ્વીકારતા નિત્યત્વ અનિત્યત્વ બન્ને સ્વીકારે છે તેનો ઉત્તર એ છે કે વૈશેષિક દર્શનમા નિત્યત્વ અને અનિત્યત્વ એ વિરોધી બે અશોનું પ્રતિપાદન હોવાથી એમા દ્રવ્યાસ્તિક અને પર્યાયાસ્તિક બન્ને નયોને સ્થાન છે જરૂર. પણ એ બન્ને નયો તેમા સાપેક્ષપણે યોગ્યતા નથી એમા યોગ્યતા બન્ને નયો પોતપોતાના વિષયનું સ્વતંત્રપણે જ પ્રતિપાદન કરે છે એટલે કે એ બન્ને નયો પોતપોતાના વિષયની પ્રધાનતાને લીધે અદ્વૈત દરએકબીજાથી નિરપેક્ષ છે, જેથી એ જૈનદર્શન નથી એક એક છૂટો વાદ ગમે તેટલો પ્રણાલિ દેખાતો હોય છતાં તે એક દેશીય માન્યતા ઉપર બધાયેલો હોય યથાર્થ જ્ઞાન પૂરું પાડી શકતો નથી અને તેટલી જામીને લીધે પરપરાએ તે પોતાનામા ગદ્ગદ થતાગે કલેશમુક્ત નથી કરી શકતો જ્યારે સમન્વય એ દૃષ્ટિની વિશાળતા ઉપર ચલાયેલો હોય યથાર્થ જ્ઞાન પૂરું પાડે છે એ જ પ્રમાણે સામાન્ય વિશેષની જાળતમા પણ છે દ્રવ્યાસ્તિકત્વ વક્તવ્ય સામાન્ય અને પર્યાયાસ્તિકત્વ વક્તવ્ય વિશેષ છે એ બન્ને નિરપેક્ષપણે છૂટા છૂટા યોગ્યતામા આવે તો એકાન્તવાદને વિશિષ્ટ બનાવે છે અર્થાત્ જો કોઈ જે જૈનદર્શન ડોઝ પણ એક જ વસ્તુ પરવે એ વિરોધી દેખાતા ધર્મોનો સમન્વય અપેક્ષા વિશેષથી કરે છે અને વૈશેષિક દર્શન વસ્તુલેદે વિરોધી ધર્મોનો લેદ સ્વીકારે છે આજ બન્નેમા તફાવત છે

કેટલાક લોકો જૈનદર્શન અને અજૈન દર્શનને સરખા માનવાનો પ્રમદેલાવે છે તેઓ બાલજીવોને ઉન્માર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. તે મહાનુભાવોએ સમજવું જોઈએ કે બધા ધર્મો પોતપોતાના સ્થાને અપેક્ષાએ સાચા

છે એમ માનવું, પણ તેથી ‘બધા ધર્મો સરખા છે’ એમ સિદ્ધ થતું નથી બધા ધર્મોના ચલતા ઉત્પત્તા દગ્ગળ અવશ્ય છે સાધક પોતાની આત્મોન્નતિને યોગ્ય ઉચ્ચ કોટિનો ધર્મ કયો તેની સ્વયં શોધ કરવી જોઈએ અને મધ્યસ્થ દૃષ્ટિથી-પક્ષપાતગ્રહિતપણે જે શોધાય તેને સ્વીકારવા તત્પર રહેવું જોઈએ તત્ત્વવાદમા મોટી વિષમતા ધરાવતા વેદાદિ અન્ય શાસ્ત્રોમા જે પરસ્પર અવિરુદ્ધ અને અવિસવાદી ઉપદેશો મળી આવે છે, તે શ્રી જિનાગમરૂપી મહા-માગરમાથી જીજ્ઞાસા વ્યવસ્થાપી બિહુઓ છે જૈનદર્શન કે જેમા કોઈનો પણ પક્ષપાત નથી અને સર્વથા અવિરુદ્ધ ને અવિસવાદી છે તે તો એક શ્રી જૈન ધર્મ જ છે માટે આત્મશ્રેયના ઈચ્છકે આવા બ્રામ્હક વિચાર ને તેનું પ્રવર્તન કરતા અટકવું જોઈએ સ્વયં સત્યવાદી ન બનવું એ જોટલો શુંહો છે, એના કરતા પણ જોઓ સત્યવાદી છે એમના પ્રત્યે અસહલાભ ધારણ કરવો એ મોટો શુંહો છે અને અમહલાભ થાય એવું પ્રવર્તન કરવું એ એથી પણ મોટો શુંહો છે.

આચાર્ય ભગવાન હેમચંદ્રસૂરિજી કહે છે કે-“જોઓ મધ્યસ્થપણાનો આશ્રય કરી-ધારણ કરીને તત્ત્વાતત્ત્વનો વિચાર નહિ કરતા જૈન દર્શન અને અજૈન દર્શન બેઉને મરણા માને છે, તેઓ મણિ અને કાચને સરખા માનવા જેવું કરે છે” માધ્યમ્યતા એ જોળ અને જોળને મરણા માનવા માટે નહિ, પણ અપેક્ષાલેદ મમલ મમશીલ રહેવા માટે છે માધ્યમ્યતા એ મહાનુ શુણ છે, પરંતુ તેનો આશ્રય ક્યા ? શા માટે ? ને કેવી રીતે પગિ-જીવ હોવી જોઈએ ? એ લક્ષગત કરવું જોઈએ વિશાળદૃષ્ટિ જૈન મહાપુરુષોએ આ જાળતમા કેવા ઉચ્ચ પ્રકારની માધ્યમ્યતા ગાળી છે, તે નીચેની ઉંડાણવાન યશોવિં વાચક આદિની ઉક્તિઓથી સમજી શકાય તેવું છે

“ પોતપોતાના અભિપ્રાયે સાચા અને ખીલ્લ નયની શુક્તિથી ચલાવે ત્યારે નિષ્ક્રમ એવા નયોમાં જેનું મન પક્ષપાત રહિત સમાનભાવને ધારણ કરે છે, તે મહામુનિ મધ્યસ્થ છે. સર્વ નયો સપ્રતિપક્ષ છે. જે એક નય-પક્ષપાતી તે અદૃષ્ટ સિદ્ધાન્ત કહ્યો છે. ”

સન્મતિ તર્કમાં કહ્યું છે કે—

“ સર્વ નયો પોતપોતાના વક્તવ્યમાં સાચા છે, અને ખીલ્લના વક્તવ્યનું નિરાકરણ કરવામાં ખોટા છે. પરંતુ અનેકાન્ત સિદ્ધાન્તનો જ્ઞાતા તે નયોનો ‘ આ સાચા છે અને આ ખોટા છે ’ એવો વિભાગ કરતો નથી. ”

“ પોતાના સિદ્ધાન્તનો વિચાર રહિત કેવળ રાગથી અમે સ્વીકાર કરતા નથી, અને પર સિદ્ધાન્તનો વિચાર રહિત કેવળ દ્વેષથી ત્યાગ કરતા નથી. પણ મધ્યસ્થ દૃષ્ટિથી વિચાર કરીને સ્વ-સિદ્ધાન્તનો આદર અથવા પર સિદ્ધાન્તનો ત્યાગ કરીએ છીએ. ”

ભગવાન હેમચંદ્રસૂરિણ પણ કહે છે કે—

“ હે વીરપ્રભુ! અમને કેવળ શ્રદ્ધાથી તમારા ઉપર પક્ષપાત નથી, તેમ કેવળ દ્વેષથી અન્ય ઉપર અરુચિ નથી, પણ યથાર્થ આત્મપણાની પરીક્ષાથી અમે તમારો આશ્રય કરીએ છીએ. ”

“ જુદા જુદા સર્વ નયો પરસ્પર વાદ અને પ્રતિવાદથી કદર્થના પામેલા છે, પરંતુ સમવૃત્તિના સુખનો અનુભવ કરનાર જ્ઞાની સર્વ નયોને આશ્રિત હોય છે. ”

“ પરસ્પર પક્ષ અને પ્રતિપક્ષ ભાવથી અન્ય પ્રવાહો દ્વેષથી ભરેલા છે, પરંતુ સર્વ નયોને સમાનપણે ઇચ્છનાર હે ભગવન્ ! તમારો સિદ્ધાન્ત પક્ષપાતી નથી. ”

“ ગદાય વચન વિશેષ રહિત હોય તો તે એકાન્તે અપ્રમાણ નથી અને એકાન્તે પ્રમાણ પણ નથી, જેથી અન્ય સિદ્ધાન્તમાં રહેલું સદ્વચન પણ વિષયના પરિશોધનથી, પ્રમાણ

છે. ઉપલક્ષણથી સ્વસિદ્ધાન્તનું વચન પણ અનુયોગે કરી વિશેષિત ન હોય તો તે અપ્રમાણ છે. એ પ્રકારે સર્વ સ્વાહવાદ યોજનાથી સર્વ નયોનું, બાળપણ હોય. ”

ભગવાન હરિભદ્રસૂરિણ કહે છે કે—

“ અન્ય શાસ્ત્રને વિષે પણ દ્વેષ કરવા યોગ્ય નથી, પરંતુ તેના વિષયને પ્રવચનથી વિચારવો. જે પ્રવચનથી લિન્ન છે તેનું પણ શબ્દ સદ્વચન નથી પરંતુ જે પ્રવચનાનુસારી છે તે સદ્વચન જ છે. ”

“ જે મહાપુરુષ ચારિત્રશુભમાં લીન છે તે સર્વ નયના ધારક હોય છે, તે સર્વ નયને સંમત વિશુદ્ધ તત્ત્વને ગ્રહણ કરે છે, સમવૃત્તિવાળા સર્વ નયના આશ્રિત જ્ઞાની સુખનો આસ્વાદ કરે છે, સર્વ નયના બાળનારા-અનુભવનારાઓનું તત્ત્વપણું લોકને વિષે ઉપકારરૂપ થાય છે; પરંતુ જુદા જુદા નયમાં મૂઢ-બ્રાન્ત થયેલાને અહંકારની પીડા અને ઘણો કલેશ હોય છે. ”

“ નિશ્ચયનયમાં અને વ્યવહારનયમાં તથા જ્ઞાનપક્ષમાં અને ક્રિયાપક્ષમાં એક પક્ષગત બ્રાન્તિના સ્થાનને તણને જ્ઞાનના પરિપાક શુદ્ધ ભૂમિકા ઉપર ચઢેલા લક્ષ ન ભૂલે એવા, સર્વ ભૂમિકામાં પક્ષપાત-કદાચક રહિત, પરમ આનંદથી ભરપૂર સર્વ નયોના આશ્રયરૂપ જ્ઞાની સર્વોત્કર્ષથી વર્તે છે. તેવા જ્ઞાનીને નમસ્કાર હો! ”

“ જે મહાપુરુષોએ લોકોને સર્વ નયે કરીને આશ્રિત એટલે સ્વાહવાદ ગર્ભિત પ્રવચન પ્રકાશિત કર્યું છે અને જેઓના ચિત્તને વિષે સર્વન્યાશ્રિત પ્રવચન પરિણમેલું છે તેઓને વારંવાર નમસ્કાર હો! ”

(સન્મતિ અન્યાધારે લીધેલો સદરહુ લેખ યોજનાપૂર્વક અન્ય અન્યોની પૂરવણી કરીને મૂકવામાં આવ્યો છે. ન્યાય વિષયના વિદ્વજ્ઞન મહાશયોને આ ગમ્ય છે. વસ્તુ સુરૂપ છે, છતાં કદિ ભૂલચૂકને સ્થાન હોય તો ક્ષન્તવ્ય લેખવા વિનંતિ છે.)

“ પર્યુષણ પર્વ - મહોત્સવ ”

સ્વપિતા મુનિરાજશ્રી લક્ષ્મીમાગરજી મહારાજ

(આ તે લાખેણી આગી કહેવાય-એ'ગગ)

પર્યુષણ પર્વ મહાય, આળ્યા પર્યુષણ
કરો ઉત્તતિના ધર્મકાજ, આળ્યા પર્યુષણ
ધર્મના કાર્યો નિશ્ચિન થાય,
આળ્યા પર્યુષણ ટેક

- અતરા -

આઠ દિવસ પુન્યના સુખકારી,
જીવદયા જૈનોએ ખૂબ પાળી,
ધર્મમા પ્રીતિ સદા જોડાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૧

ગુરુવદન પચ્ચખાણ કરી,
તપજપ આદરી પાપ ધોઈ,
લવ્ય જનોના મન હરખાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૨

સત્તરલેદી પૂજા ભાવે લણો,
આઠે દિવસે મગલગીત ગાવો,
આત્માનો જોધ લેવાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૩

રાગદ્રેષ છોડી ઉપાશ્રયે આવો,
ગુરુમુખથી કલ્પસૂત્ર સુણો,
કલ્પસૂત્ર શાંતિથી સંભળાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૪

હમા પરસ્પર આપો આત્મા પ્રત્યે,
સમભાવ આદરી શુદ્ધ વર્તન કરે,
પર્યુષણ પર્વ મહોત્સવ જિજ્ઞાસ્ય,
આળ્યા પર્યુષણ ૫

શુભ કલ્પસૂત્ર શ્રવણે ધરી,
એકચિત્તથી સુણીને પાપ હરી,
નવ વ્યાખ્યાન સુણી જોધ પમાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૬

વડાકલ્પનો છઠ્ઠ તપ કરી,
બ્રહ્મચર્ય શીલને ગ્રહણ કરી,
છઠ્ઠ ચક્રમની તપશ્ચર્યા થાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૭

પર્યુષણ પર્વ જૈનો જિજ્ઞાસે,
તપ કરી આત્મા નિર્મળ થાવે,
પર્વેના મહિમા એમ ગવાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૮

જન્મમહોત્સવ વીરવિભુનો થાયે,
ગીત-ગાન પ્રભુના શુભ ગાયે,
“લક્ષ્મીસાગર” ખૂબ હરખાય,
આળ્યા પર્યુષણ ૯

॥ ॐ अहं नमः ॥

नवतरव प्रकरण

पद्यमय अनुवाद सहित.

अनुः मुनिश्री दक्षविजयल महाराज

(गतांक १४ १३ यो शरु)

मूल-धम्मा-धम्माऽऽगासा, तिय-तिय-मेया तहेव अद्धा य ।

खंधा देस-पणसा, परमाणू अजीव चउदसहा ॥ ८ ॥

णीलुं अणुवतरव.

[अणुवतरवना १४ लेढा]

अणुव डेश यौढ लेढो, नाणु धर्म अधर्म ने,
आकाश ओ त्रणु अस्तिकायो, लेढ त्रणुवाणा अने;
ओक लेढे काण छे वणी, स्कंध देश प्रदेश ने,
परमाणु ओ पुद्गलतणु यउ, लेढ नाणु शुल भने. (८)

मूल-धम्मा-धम्मा पुग्गल, नह कालो पंच हुंति अजीवा ।

चलण-सहावो धम्मो, थिर-संठाणो अहम्मो य ॥ ९ ॥

अवगाहो आगासं, पुग्गल-जीवाण पुग्गला चउहा ।

खंधा देस पणसा, परमाणू चेव नायव्वा ॥ १० ॥

[पांच अणुव द्रव्यो]

नाणु धर्म अधर्म पुद्गल, ने वणी आकाश ओ,
थार अस्तिकाय काण न, अणुव द्रव्यो पांच ओ;

[धर्मास्तिकाय अने अधर्मास्तिकायनो स्वभाव]

गतिमां सहायक नाणुवो, धर्मास्तिकाय स्वभाव छे,
अधर्मास्तिकाय सहायदायक, स्थिर रहैवामांछ छे. (१०)

[आकाशास्तिकाय अने पुद्गलास्तिकायतुं स्वल्प]

अवकाशदायि स्वभाव, आकाशास्तिकायतणु न छे,
पुद्गलाने तेम लुपेने न, ओ जिनवाणु छे;
स्कंध देशप्रदेशने, परमाणु ओ यउ पुद्गला,
पूरणु गलन स्वभाववाणा, जेय ने इपी लला. (११)

मूल-सहंघयार उज्जोअ, पमा छायात्तेवेहि अ ।

वन्न गंध रसा फासा, पुग्गलानं तु लक्खणं ॥ ११ ॥

[पुद्गलना परिणामो, पुद्गलतुं वक्ष्यन्ते अने समयनी व्याख्या]

पुद्गल स्वइपी शब्द ने, अधकार ने उद्योत छे,
नाणु प्रला छाया अने, तउके न पुद्गलइय छे;

સામાન્ય લક્ષણ પુદ્ગલોત્, વર્ણ ગદ્ય રસ સ્પર્શ એ,
સમય છે અવિલાન્ય કાળ જ, કેવળીની દૃષ્ટિએ (૧૨)

વ્યવહાર ક્રીડા.

મૂલ-પગા કોઢિ સતસદ્ધિ, લક્ષ્યા સત્ત્વહત્તરી સદ્વસા ય ।
દો ય સયા સોલહિયા, આવલિયા દ્વગમુદ્ધત્તમિ ॥ ૧૨ ॥
[એક મુદ્ધત્તની આવલિકાઓ]

એક કોડી લાખ સડસડ, સત્યોતેર હજાર ને,
બસોસોળ સાધિક આવલિકા, માન એક મુદ્ધત્તને,

[વ્યવહારમા ઉપયોગી કાળના ક્રમથી નામ]

મૂલ-સમયાવલી મુદ્ધત્ત, દીઠા પન્ના ય માસ વરિસા ય ।
મણિઓ પલિયા સાગર, ઉસ્તપ્પિણિ-સપ્પિણી કાલો ॥ ૧૩ ॥
સમય આવલિ મુદ્ધત્ત દિવસ, પક્ષ માસ જ વર્ષ ને,
કાળ પદ્યોપમ અને વર્ણો, સાગરોપમ કાળ ને (૧૩)
ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી ને, કાળચક્ર અનુક્રમે,
એ પ્રધા વ્યવહારકાળો, લાખિયા જિન આગમે,

મૂલ-પરિણામિ જીવ મુદ્ધત્ત, સપ્પસા પગ લિત્ત કિરિયા ય ।
નિર્ણય કારણ કત્તા, સન્નવગય દ્વર-મપ્પેસે ॥ ૧૪ ॥
[૭ દ્રવ્યમા પરિણામિતાદિ આઠ ધર્મની વિચારણા]

પરિણામિતા ને જીવતા ને, મૂર્તતા સપ્રદેશિતા,
એકતા ને દ્વેષતા, સક્રિયતા ને નિત્યતા (૧૪)
કારણપણ કર્તાપણ વર્ણો, સર્વવ્યાપકતા અને,
ઇતરોપદેશિતા લવિ ?, પદ દ્રવ્યમાહિ વિચારને,

મૂલ-સા ઉચ્ચગોમ-મણુદુગ, સુરદુગ પચ્ચિદિજાદ-પણદેહા ।
આદિતિતણુવગા, આદમ-સઘવણ-સઠાળા ॥ ૧૫ ॥
વણ્ણચઠકો-ડમુદ્ધલહુ, પરધા-ઉસ્સાસ આયુજ્જોમ ।
સુમપ્પગદ-નિમિણ-ત્તસદ્ધસ, સુરનરતિરિઆઝ તિત્થયર ॥ ૧૬ ॥

ત્રીજી પુણ્યતત્ત્વ.

છે પુણ્ય શાતાવેદની, ઉચ્ચ ગોત્ર નરસુરદ્ધિક ને,
પચ્ચેદિભતિ પચ્ચત્તુ ત્રણ, પ્રથમ કાય ઉપાગ ને (૧૫)
સઘયણ ને સસ્થાન ખેલુ, બાણ વર્ણચતુક ને,
અશુરલ્લહુ પરધાત આસોશ્વાસ ને આતપ અને,
શુભ ખગતિ નિર્માણ ને, ત્રસદ્ધશક સુરનર-આયુ ને,
તિર્થ ચ આયુ બાણ તીર્થ કરપણ નિર્માણ મને (૧૬)

મૂલ-તસ વાયર પઞ્જતં, પત્તેય થિરં સુમં ચ સુમગં ચ ।
સુસ્સર આદ્જ્જ જસં, તસાદ-દસગં ઇમં હોદ્ ॥ ૧૭ ॥

[ત્રસદશક અને પુણ્યતત્વના ૪૨ ભેદો ઉપસંહાર]

ત્રસ અને બાદર અને, પર્યાપ્ત ને પ્રત્યેક ને,
સ્થિર અને શુભ ને વર્ણી, સૌભાગ્ય ને સુસ્વર અને;
આદેય ને યશ બાણ એ, ત્રસદશક પુણ્યપ્રકાર છે;
ધર્મ પુણ્યતત્ત્વે ભેદ બેતાલીસ લાખ્યા સાર છે. (૧૭)

મૂલ-નાળંતરાયદસગં, તવ વીણ નીલસાય મિચ્છતં ।
થાવરદસ નિરયતિગં, કસાય પળવીસ તિરિયદુગં ॥ ૧૮ ॥
ઇગ-વિ-તિ-ચડજાઈઓ, કુલગદ્ ઉવઘાય હુંતિ પાવસ્સ ।
અપસત્થં વચ્ચડુ, અપદમસંઘયણસંઠાણા ॥ ૧૯ ॥

યોથું પાપતત્ત્વ.

પાંચ જ્ઞાનાવરણ ને, અંતરાય પંચક બાણીએ,
એ દશ અને ત્રવ દર્શનાવરણીયને પિછાણીએ;
વર્ણી નીચ ગોત્ર અને અશાતાવેદની મિથ્યાત્વને,
કષાય પરચીશ ને નરકત્રિક, બાણ સ્થાવર દશકને. (૧૮)
તિરિયંચક્રિક એકેદ્રિ બિ-તિ-ચઉરિદ્રિ નતિ બાણીએ,
અશુભ વિહાયોગતિ, ઉપધાતને પિછાણીએ;
ખેલા વિનાનાં ચાર સંઘયણે, ચઉ સંસ્થાન છે,
અશુભવાણીચતુષ્ક એ, પ્યાસી પ્રકારે પાપ છે. (૧૯)

મૂલ-થાવર સુહુમ અપઞ્જં, સાહારણમથિરમસુમ-દુભગાણિ ।
દુસ્સરણાદ્જ્જજસં, થાવરદસગં વિવજ્જતથં ॥ ૨૦ ॥

[સ્થાવર દશક]

સ્થાવર અને વર્ણી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્ત સાધારણ અને,
અસ્થિર તેમ અશુભ ને, દૌર્ભાગ્ય ને દુઃસ્વર અને;
અનાદેય અપયશ એહ સ્થાવર-દશક પાપ પ્રકાર છે,
ત્રસ દશકથી વિપરીત અર્થી, બાણ સ્થાવર દશક છે. (૨૦)

મૂલ-શંદેય-કસાય-ચવ્વય, જોગા પંચ ચડ પંચ તિન્નિ કમા ।
કિરિયાઓ વળવીસં, ઇમા ઉ તાઓ અણુક્કમસો ॥ ૨૧ ॥

પાંચમું આશ્રવતત્ત્વ.

[આશ્રવતત્ત્વના ૪૨ ભેદ]

પાંચ ઇન્દ્રિય ચઉ કષાયો, પાંચ અન્નત યોગત્રિક,
પરચીશ ક્રિયા એમ આશ્રવ-ભેદ બેતાલીસ છેક;

મૂલ-કાદ્ય મહિગરણિયા, પાડસિયા પારિતાવળી કિરિયા ।

પાળાદવાયારમિય, પરિગદિઆ માયવત્તી અ ॥ ૨૨ ॥

મિચ્છાદંસળવત્તી, અપચન્નપાળી ય દિટ્ઠિ પુટ્ઠિ ય ।

પાડુચિય સામતો, -વળીય નેસતિય-સાહત્યી ॥ ૨૩ ॥

આળવળિ વિઆરણિયા, અળમોગા અળવકંઠપચદયા ।

અદ્ધા પઓગ સમુદા, -ળ પિજ્જ દોસેરિયાવહિયા ॥ ૨૪ ॥

[પચ્ચીસ ક્રિયાઓ, બ્યાખ્યા સહિત]

કાયાવડે જે લાગતી તે, જાણુ ક્રિયા કાચિકી,
ખડ્ડાદિ અધિકરણોવડે જે, થાય તે અધિકરણિકી (૨૧)

દ્વેષથી પ્રાદેષિકી, આરભથી આરભિકી,
પારિતાપનિકી ક્રિયા તે, જાણુ પરિતાપાયકી,
પ્રાણાતિપાતિકી જાણવી જે, લાગતી હિસાથકી,
પારિશ્રદિકી જાણુ મૂર્છા, લાવયુત સમહથકી (૨૨)

જાણુ માયામત્યયિકી, કપટકેરા હેતુથી,
મિથ્યાત્વદર્શનમત્યયિકી, જાણુ અશ્રદ્ધાનથી,
ક્રિયા અમત્યાખ્યાનિકી, વિરતિતણા જ અભાવથી,
દુષ્ટિકી તે દેખતા કૌતુક રાગાદિકથી (૨૩)

સ્પર્શ કરતા સ્પૃષ્ટિકી યા, પ્રશ્ન કરતા પૃષ્ટિકી,
રાગાદિ લાવે છવ કે જડ, આશ્રયી પ્રાતિત્યકી,
નિસર્જને નૈસર્ગિકી યા, જાણવી નૈશ્ચરિકી,
સ્વહસ્તથી સ્વાહસ્તિકી, ને પ્રયોગથી પ્રાયોગિકી (૨૪)

ચોમેરથી આવી મળેલા, લોકના કહેવા થકી,
ને ધૃતાદિક જાણને, ત્રસ છવના પડવા થકી,
જે લાગતી તે જાણવી, સામન્ત-ઉપનિપાતિકી,
ગ્રેગે કરીને ગ્રેમિકી ને, દેવથી તે દ્વૈષિકી (૨૫)

આજ્ઞાપનિકી તે ક્રિયા જે, લાગતી આજ્ઞા થકી,
અથવા જ તેને જાણીયે, આનયનથી આનયનિકી,
વિદ્યાજ્ઞે વૈદ્યારણી, વૈતાળણી કળવા થકી,
અનાભોગિકી તે લાગતી, ઉપયોગ શુન્યપણા થકી (૨૬)

સ્વપરહિતની પરવા વિના, આ લોકને પરલોકથી,
વિરુદ્ધ આચરણે અનવકાંક્ષામત્યયિકી થયી,
સમાદાનિકી તે ગ્રહણ થાયે, કર્મ આઠે જેહથી,
અકપાયલાવે જે ક્રિયા, ધર્માપયિકી તે કથી (૨૭)

(ચાલુ)

અમર આત્મ મંથન

લેખક: અમરચંદ માવજી શાહ.

૧ જેમનું માર્ગદર્શન પામી અનંત આત્માઓ સંસારરૂપી સમુદ્રમાંથી તર્યા છે એવા લગવાન શ્રી મહાવીરનાં શાસનમાં આપણો જન્મ થયો તે અહોભાગ્ય સમજી એ પરમ-કૃપાળુએ જે આપણને આત્મપ્રકાશ આપ્યો એ પ્રકાશને સ્વઆત્મગૃહમાં ગ્રહી, શ્રદ્ધી, આચરી તેમનાં જેવાં પ્રકાશિત થવા માટે એ શ્રી વીરનું સ્મરણ અહોનિશ અંતરપટે પ્રવર્તે.

૨ પ્રવૃત્તિ પરમાર્થે, નિવૃત્તિ ધ્યાનાર્થે ખરચી, અહિંસા, સંઘમ, તપના પવિત્ર પંથે દયા, આનંદ, પ્રેમ, શાંતિ, પુરુષાર્થથી વિવેકપૂર્વક કર્તવ્ય-પાલન એ જ પરમધર્મ.

૩ પૂર્વે કરેલા કર્મને શાતાભાવે વેદવા, તવા કર્મ ન બંધાય તે માટે આત્મ ઉપયોગ ફેળવવો. આશ્રવભાવ તજી સંવર અને નિર્જરા-ભાવે સમભાવથી પ્રવર્તવું.

૪ સમય અને મળેલી સુવર્ણ તકોનો સહ-પયોગ કરી લેવો. એ ગયા પછી મળવાં મુશ્કેલ છે.

૫ વર્તમાન સ્થિતિ તથા વર્તમાન સ્થાનને માન આપી ન્યાય અને નીતિના માર્ગે ચાલી અહંભાવરહિતપણે નમ્રતાપૂર્વક સરલતાથી સાદાઈમાં રહી, મનને પવિત્ર રાખી, સંતોષ-પૂર્વક પ્રમાદરહિતપણે, આનંદમય જીવન બનાવી, આદેશ્ય સાચવી સ્વકર્તવ્યમાં વિવેક-પૂર્વક પ્રવર્તી પવિત્રપણે જીવન જીવવું.

૬ શુદ્ધ હવા, સ્વચ્છ પાણી, સાદો સાત્ત્વિક ખોરાક, નિયમિત રહેણીકરણી, સુષુપ્ત કપડાં, શાંતિ અને સંતોષમય કર્તવ્યશીલ જીવન એ જ શ્રેષ્ઠ જીવન છે.

૭ નીતિપૂર્વક કર્તવ્ય કરી જે અર્થલાભ થાય તેમાં સંતોષ માનવો એ જ પરમ-સુખની ચાવી છે. આનંદ અને શાંતિ કયાંયથી વેચાતા મળતાં નથી. એવું તો આપણા આત્મ-મંદિરમાં અખૂટ ઝરણું ભર્યું છે. આપણે અનેક મુશ્કેલીઓ અને જીવનનાં બંધાવાતો વચ્ચે પણ જીવનવિકાસ સાધી આનંદમય જીવન જીવરી. શક્તિએ છીએ, પણ તે ત્યારે જાને કે જ્યારે સંતોષપૂર્વક નિષ્કલંક સદાચારી પવિત્ર જીવન જીવવાની સફલાવના બાંધત થઈ હોય, જીવનનો મર્મ સમજ્યા હોઈએ, તેમજ ઉચ્ચ ધ્યેયે પહોંચવાની ઉત્કંઠાવાળું આશાવાદી જીવન હોય અને આત્મશ્રદ્ધા અચલ હોય.

૮ એક પુષ્પ સવારે ખીલે છે. કોને ખબર છે કે એ સાંને કરમાઈ જશે કે ખરીને પગ-તળે કચરાશે કે કોઈ દેવનાં સુગટમાં શોભશે? એ રીતે એક જાળક જન્મેયું. કોને ખબર છે કે એ અકાળે કરમાઈ જશે કે ખીલીને શુંયે ફરશે? કોઈ મહાપુરુષ જાનશે, કોઈ ધાડપાડુ જાનશે કે કંઈ બતતું જગતનાં તખ્તા ઉપર વર્તન ચલાવશે? એ જ રીતે એક લખાણ બંદરમાં આપ્યા પછી કોને ખબર છે કે લેકો એનો કેવો ઉપયોગ કરશે, કંઈ રીતે વાંચી-વિચારી

સમજશે ગુણ ગ્રહણ કરશે કે દોષ પ્રહણ કરશે
યા અર્થનો અનર્થ કરી અધાધૂધી ફેલાવશે ?
એ અકળ વસ્તુ છે એટલે જે કાર્ય કરવું તે
વિચારીને વિવેકપૂર્વક કરવું તે ગણ્યા માણ્યવસ્તુ
કર્તવ્ય છે

૬ અધ્યાત્મજ્ઞાનરૂપી તાણો અને વ્યવહાર-
જ્ઞાનરૂપી વાણો જીવનરૂપ શાળામાં વણી, તે
સુસસ્કારરૂપ પોથાક પહેરી, જાણ, તેમજ
અભ્યંતર જીવનને આદર્શ જાનાવો

૧૦ આયુષ્યની ખજાર નથી જીવનમાં
સ્વસ્વરૂપનું દર્શન કરવું છે, બધા શાઓ
ભણવાનો કે વાચવાનો સમય ન મળતો હોય
તો જેનાથી તાત્કાલિક પોતાને પોતાના આત્મા
સંબંધીનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય તેની ચાવી ગ્રહણ
કરી આત્મશાંતિને પણ વિચરી સત્યદર્શન
પ્રાપ્ત કરવું અને આત્મા કર્મરહિત-નિર્લેપ
શુદ્ધ થાય એવો જ પુરુષાર્થ ફેરવવો આઝા-
અવળા ભટકાઈ અતાબ્રહ્મ તતોબ્રહ્મ થવું તે
અનર્થરૂપ છે (ચાહુ)

‘ધર્મવીર ઉપાધ્યાય’ શ્રી સોહનવિજયજી મહારાજના જીવનચરિત્ર સખ ધે મળેલા અભિપ્રાયો.

“મુખર્ષ સમાચાર” તા ૬-૫-૧૯૪૨

જાણીતા જૈનાચાર્ય ધર્મવીર ઉપાધ્યાય શ્રી સોહનવિજયજીના જીવનપરિચય જગતના
ઉપના પુસ્તકમાં જૈન મુનિમહારાજો, જૈનધર્મના જ્વલત આદર્શોના પ્રયાગર્થે શુ શુ કરી શકે
તેનો ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે સ્વર્ગસ્થ ઉપાધ્યાયજી મહારાજે પોતાની જાતની પગલા
જ્યાં વગર ગુજરાત, ગાંધિયાવાડ અને ખાસ કરીને પંજાબનો કંઈક વિહાર કરીને હામ હામ
અહિંસા, દયાભાવ અને ઐક્યતાનો વાવટો ફરકાવ્યો હતો તેમણે તેમના ઉપદેશોથી અનેક
કસાઈઓને અહિંસક બનાવ્યા હતા અનેકોને માસ અને મહિનાથી વચિત બનાવી માનવ-
ધર્મની દીક્ષા આપી હતી અનેક જૈન તથા જૈનેતરોને જીવનના પગમકલ્યાણનો મત
આપીને પોતાનું સાધુજીવન માર્ગક ક્યું હતું, આવા પગમ ત્યાગી, ચોગી અને કલ્યાણચાગી
મહાત્માના જીવનનો પરિચય આ પુસ્તકમાં તેમના કિસ્સો વેરી ગયો છે પુસ્તક નીચેના
કેકાણેથી વગર કિંમતે મળી શકશે

શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા,

ગાંધીજીની ચાન, પાંચકુની, મુખર્ષ ન ૨

અહા ! કેવું સુંદર રૂપ ! બધા સાક્ષાત્ કામદેવ, અહેરાની રમણીયતા, મનોહર નેત્રયુગલ અને નમણું નાક. કોઇપણ જોનારને લોભાવે તો મારા જેવી બાળાને મંત્રમુગ્ધ બનાવે એમાં આશ્ચર્ય પણ શું સંભવે ? પણ એ કુમાર અચાનક એકાએક અહીં ફૂટી નીકળ્યો ક્યાંથી ? ઘણીયે વાર માતાના મંદિરે મારું આગમન થયેલું છે છતાં કોઇવાર મેં એને જોયો નથી. અરે, પિતાના મુખે નામ પણ સાંભળ્યું નથી તો ? માતાના મંદિરમાં પણ એ દેખાયો નથી !

ત્યાં તો રથમાંથી ઊતરતી માતા મુરાદેવીના સખ્દો કાને અથડાયા :

મૃગાવતી, કાળીમાતાનું મંદિર આવી ચૂક્યું છતાં તું કેમ ઊતરતી નથી ? શા વિચારમાં મશગુલ બની છે ?

માતાજી, આ ઊતરી. એમ કહી તરત જ રથમાંથી ઊતરી માદીકરી સામે આવેલ દેવીમંદિરના પશ્ચિયા ચઢવા લાગી.

વાચક મૃગાવતી મલિલપુરના રાજવી પદ્મનાભની દીકરી થાય છે એ વાતથી અબળાયો નથી. માદીકરી ઘણીવાર મંદારગિરિની તલાટીમાં આવેલ કાળીમાતાના મંદિરે દર્શનાર્થે આવતા. મૃગાવતીના મનમાં ઉપર વર્ણવી જે તરંગચેષ્ટી વહી રહી હતી એનું કારણ ગયા અંકમાં આપણે જોઇ ચૂક્યા તેવી આચાર્ય અમરકીર્તિની હૃદયરપશી દેશના હતી. જ્યારથી મહારાજે ચોમાસું મંદારગિરિની શુભામાં જ વ્યતીત કરવાનો નિર્ધાર કર્યો ત્યારથી ચંપાનગરનો રાજપુત્ર મહેન્દ્ર અવારનવાર તેમની પાસે દેશના શ્રવણ કરવા આવવા લાગ્યો હતો. સૂરિજીના 'ક્ષમાધર્મ' પરના

વિવેચને એને મંત્રમુગ્ધ બનાવ્યો હતો. એ માટે લાગલાગટ ત્રણ દિનથી તે આવતો હતો. એ વિષયની આજે પૂર્ણાહુતિ થતાં પોતાના અથ જોડેલા રથમાં બેસી, મંદારગિરિની દિશામાંથી નિકળી ચંપાનગરની દિશામાં જઇ રહ્યો હતો. એ જ વેળા મલિલપુરની રાણી મુરાદેવી પોતાની પુત્રી મૃગાવતી સાથે કાળીમાતાનાં દર્શને રથમાં બેસી આવી રહી હતી. આમ અચાનક ઉભય રથનો માર્ગમાં ભેટો થયો. 'કાળનું બેસતું નેતાકનું પાડુ' એ ન્યાયે સરખી સમૃદ્ધિવાળા રથના દર્શન થતાં જ એક તરફ મૃગાવતીએ અને બીજી બાજુ મહેન્દ્રકુમારે પોતાના મુખ રથ બહાર કાઢ્યા. એકબીજાની નજર મળી ! Birds of a feather flock to together એ ઉક્તિ અનુસાર યુવાનીનાં આંગણે જોભેલા આ બન્ને હૃદયો આ પ્રકારના અચાનક યોગથી વિચારપ્રવાહમાં વહી રહ્યાં. એમાં રનેહ યા પ્રેમ નામના અપૂર્વ બીજનો ઉદ્ભવ થયો. 'સમાન-શીલઘ્યસનેષુ સહ્યમ' એ સૂત્ર અનુસાર તેમના અંતરમાં એકબીજા પ્રત્યેનું આકર્ષણ જન્મ્યું. સિત્ત દિશામાં ગતિમાન થયેલ અશ્વોએ એમાં અંતરનો વધારો કરી ચૂક્યો, છતાં હૃદયના તારનો ઝણઝણાટ તો ચાલુ રહ્યો. એથી મૃગાવતીના મનઃપ્રદેશમાં ને તરંગો ઉદ્ભવ્યા તે આપણે ઉપર જોઇ ગયા. આજે કાળી-માતાને પ્રણામ કરનાર મૃગાવતીના હસ્તદ્વય ખરેખર કૃત્રિમતાનો લાગ લગવતા હતા. અંતરમાં તો 'પેલો કુમાર' કોણ હશે ? ક્યાંથી હશે ? કેમ આવ્યો હશે ? અને પુનઃ કેવી રીતે મળશે કિંવા ક્યારે મળશે ? એવા એવા વિચારોનું મંથન આવી રહ્યું હતું.

મૃગાવતી માતા સાથે પાછી ફરી, છતાં મનમાંથી

પેલા કુમાર સખંધી જિજ્ઞાસા જરાપણ ન્યૂન નહોતી
 યદ્ય કોઈપણ રીતે ફરીયા એને નિહાળવાની શક્તિ
 વધુ જોગદાર બની ગણી કંઈ રોજ માતાના દર્શને
 આવતી નહોતી છતાં રાજપુત્રીના આગ્રહથી પેતા
 બતાવ પછી લાગત ત્રણ દિવસ સુધી આગ્રહ કરી બે કે
 એમ કંગવામાં માત્ર મૃગાવતીને પેતા કુમારને બેઠા
 કરવાની મુશ્કેલ સિવાય અન્ય વસ્તુ હતું નહોતો,
 છતાં એમાં નિરાશા જ પ્રાપ્ત થઈ છતાં રાજપુત્રીએ
 પ્રયાસ સેવાની શક્તિ આનું રાખી માતા સમુખ
 મદારગિરિ પર આવેલ મહિનાયના મંદિરમાં આવતા
 ઉત્સવનો લાભ લેવા સારુ ત્યાં જવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો
 મુશ્કેલી પૂર્વે એ મંદિરમાં જતી અને દર્શનનો આનંદ
 માણતી, પણ પુત્રીના જન્મ પછી રાજવીની શ્રદ્ધા
 પશ્ચે પામી અને કાળીમાતાના પ્રતિ વળી ત્યાંથી
 રાણીએ ગિરિ પગના મંદિરમાં જવાનું લગભગ મૂકી
 દીડું પકાનાલ ગળા જેટલી અધશ્રદ્ધા તેણીને કાળી-
 માતામાં નહોતી જન્મી પણ રાજવાની પુત્રપુત્ર-
 દર્શનની અભિલાષા કદાચ કાળીમાતાની ભક્તિથી
 ફળવતી થાય એમાં પોતે આશ્ચર્યથી રૂપ ન લેખાય
 એ કારણે પોતે ઉપર વર્ણવેલ વતણ અગીકાર ક્યું
 હતું માતાના મંદિરની વેળે પર અપાતા છૂટતા
 પશુઓના બળિદાનથી મુશ્કેલીનું અતર આદ બનતું
 એ દૃશ્ય જોવાથી તેણીને ધ્રુવા પેદા થતી તેથી એવા
 પ્રસંગોમાં તે ઘણું ખરુ ગેરહાજર રહેતી આવી પરિ-
 સ્થિતિ છતાં પુત્રીએ રજૂ કરેલ દરખાસ્તને તે ટેકા આપી
 રાકી નહીં નૃપતુ વતણ એ સારી રીતે સમજતી
 હોવાથી તેણીએ એટલો જવાબ દીધો કે તારા
 પિતાથી અનુદા આપે તો મને કંઈ વાધો નથી હું
 તારી સાથે આવવા તૈયાર છું

પદ્મનાભને સત્તાનમાં એકલી-અટૂલી આ પુત્રી
 મૃગાવતી હોવાથી ભાગ્યે જ એની કોઈ વાત અપૂર્ણ
 રહેવા દેતો જ્યારે મૃગાવતીએ મદારગિરિના દર્શને
 જવાની વાત નૃપ સમક્ષ રજૂ કરી ત્યારે પ્રથમ તો
 એને શોભ થયો, પણ આખરે નમતું તોવતું પડ્યું
 એ વેળા ખાસ ચેતવણી આપી કે દર્શનકાર્ય પતાવી

તમારે સત્તર પાઠ કરવું પેના આડો ઉપદેશ અવશ્ય
 કરવા જનું નહીં તેમ અન્ય કોઈ સ્થળે થોભવું પણ
 નહીં આ રીતે પેતા કુમારને જોવા સારુ થી મહિ-
 નાથના દર્શનનું નિમિત્ત બિલુ કરી જે માર્ગ શોધ્યો
 એમાં તરત તો તેણીને બેડા પાર થયો, પણ વિધિના
 રાહ વાઝા ત્યાં માનવત્વ કયાથી કારગત નીવડે ?

પિતાની મજૂરી પ્રાપ્ત કરી, માતા સાથે મૃગાવતી
 ઉત્સાહભરે મદારગિરિની તળેટીમાં આવી પહોંચી
 રશ્મિ રાણીની આસા મુન્ય મથને એક બાલુ રાખી,
 અથોને છૂટા કરી દીધા માદીકરી ટેકરીના પગથિયા
 વાનો છૂટા ચડવા લાગ્યા ગિરિ પગથી નીચે નગર
 કરતા મધિપુર નગરની ગોભા અને આસપાસ વિગન
 રેલી વતણથી અપૂર્વ દૃશ્ય બહુ થતું લીધી ફરિ-
 યાળી મથે ગદેર એક તાનડા દોષ સમુ શોભતું
 નિદગીમાં પહેલી જ નાગ આવું અનુપમ સૃષ્ટિસૌન્દર્ય
 નિરખી મૃગાવતી હર્ષથી નાચી રહી માતાને ઉદેશી
 કહેના વાગો કે આગદિન સુધીમાં એકાદવાગ પણ
 આપણે અહીં આગ્યા નહીં એથી આના રમણીય
 દૃશ્યનો લાભ મુમાઓ મારુ મન પોકારે છે કે
 અહીં રાજ આવી ક્ષત્રીએ કનાક બેસીને કુરસે
 છૂટા હાથે વેરેરી આ નૈસર્ગિક ગોખાનું પેટબરી
 પાન કરુ ગગનહાન્યતા મુખ આની આગમ કંઈ
 જ વિસાતમાં નથી

માતા પુત્રીના વચનો મોનપણે માલગી ગદી
 નેપો પૂર્વેની રમૂનિ તાણ થઈ પોતે કેવા આનંદથી
 અહીં આવતી અને જીનમદિનમાં કેવા લાવથી
 અર્ચન-ગતવન કરતી તે ચતુ સમીપ તરના લાગ્યું
 પણ રાજવીનું નિ માતાની લભિમાં વળ્યું
 અને એમાં પેના પુરોહિતને બધા પાટા ન ધાગ્યા ત્યારથી
 આખો ક્રમ જ ઉત્સાહ ગયો, આ તરફ ડગ લગ-
 વાની જ મનાઈ થઈ આમ મનનું દુષ્ક મનમાં
 જ ગમાવતું પડ્યું

ઉભય માદીકરી મદિરમાં પહોંચ્યા પૂજામાં
 ભાગ લેવા સખ્યાબંધ નર-નારીઓ એકત્ર થયા હતા

ધણા વર્ષો પછી રાજમાતાને આમ એકાએક આવેલ જોઈ સર્વત્ર આશ્ચર્યનો વાયુ પ્રસરી રહ્યો. ધણા તો રાજ રાજ થઈ ગયા અને તેમને જવાનો માર્ગ કરી આપવા લાગ્યા. છતાં થોડાના મનમાં તો જતન-જતની રાંકાઓના વટાળ હિલચાલ.

મૃગાવતી તો મંદિરની શિવપદ્મના અને સુંદર બાંધણી જોઈ અજાણીમાં ગરકાવ થઈ ગઈ કાળી-માતાની દેરીએ આવતાં જો કે આ મંદિરનું શિખર તજરે પડતું પણ એની નીચે આવી અદ્ભુત કારીગરી હુપાએલી છે એ તો તેણે આજે જ જોયું. પ્રથમરસમાં મગ્ન ન થયેલ વીતરાગની મૂર્તિ જોતાં જ તેણીનું મન તદંગે ચડ્યું. કાળીમાતાની રૌદ્ર રૂપથી તે બિદામણી મૂર્તિ એની સામે ખડી થઈ. સદગ્ન સરખામણીના સ્થો ગતિમાન થયા. પણ અદા ! હિંડાણમાંથી તાદ હિંચો, સરખામણી ? અશક્ય ! જ્યાં પ્રતિભેદ પડાડ સદા સામે દેખાય છે ત્યાં સરખામણી ? જિ ! જિ ! ક્યાં સોજે કળે ખીસી સકળ વિશ્વને તાજગી આપનાર અંશુમાસી અને ક્યાં અદકરો આગિયો ! સુવર્ણની તોમે કેવળ પીળા વર્ણના મળતાપણાને લઈ પિત્તળને કાંટે ચઢાવવું એમાં છુદ્ધિમત્તા ન જ સંભવે. જગતના નેત્રો ભરેને ત્યાં પણ દેવ અને અર્હો પણ દેવ એમ કહે, પણ સાચા પરીક્ષકની નજરે તો એક પત્થર અને ખીજો દીરો. જ્યાં સુવર્ણના આલોચના થવા માટે ત્યાં દૂધ-પાણી છુદા પડી નવ જ. ક્યાં બિદામણી મુદ્રાવાળી અને નરમુંડાની માળા ધરનાર પેલી કાળી-માતા અને ક્યાં આ સૌમ્ય છુદાધારી, શુભાળ, વ્યથા ને ચંપા આદિના સુગંધી પુષ્પોની સાગાંધા અલંકૃત થયેલ મહિનાથ પ્રભુ ! ત્યાં દિસત એ ધર્મનું અંગ ગણાય. મૃગા પશુના જાતિજાનનાં પુણ્ય મનાય. જ્યારે અર્હો તો અદિસા જ ન જ પાપાકેષ-કીડીયા

માંડી કુંજર સૂધીના છવોને નિર્ભયતા. અરે, ભૂદૃઢ વનરપતિના છવોને પણ અલયપણું. પુણ્યની પાંખડી સરખી પણ કિંદામણા ન પામે એવી રીતે વર્તવાનું. અને જગતમાં સુંદર મનાતા નિર્દોષ દ્રવ્યોથી પૂર્ણ. આવા સુંદર રચનામાં પિતાજી શા કારણે આવતા નથી ? એ પ્રશ્ન મનમાં સદગ્ન હિંચો પણ ત્યાં તો મુરાદેવીનો અવાજ આવ્યો.

‘મૃગાવતી, આમ ક્યાં સૂધી વિચારમગ્ન ગતી ખેસી રહીશ ? જરૂરીથી દર્શન કરી સર્વ જોઈ લે. પાછા ફરવાનો સમય થશે. મોહું થશે તો ઠપકાપાત જનમું.’

એકાએક હિંચમાંથી જાગનાર માણસની માફક તરંગજેણીમાંથી હાથ ઉઠાવી મૃગાવતી સત્તર છુદા છુદા ભાગમાં ફરી વળી. મંદિર ગહાર પગ મૂકતાં જ જે નિમિત્તને આશ્રયી આજનો આ અનુપમ દ્વાર પ્રાપ્ત થયો એ યાદ આવ્યું.

કાંકાએ રાણી માતાને ઉદ્દેશી કહ્યું:—

‘આ સાહેબ, પેલી સામે દેખાતી શુક્રામાં આચાર્ય અમરકોર્તિ બિરાજે છે. સામે દેખાતાં મંડપમાં એમનું પ્રવચન શરૂ થવાને હવે થોડા જ વિલંબ છે.’

પણ મૃગાવતીને પિતાની શરત યાદ આવી, વળી રંતે માટે આવી ચઢાવી આવી હતી તેના આગમનની કંઈ નિશાની દેખાણી નહીં એટલે વધુ વિલંબ ન કરતાં સા સાથે પાછી ફરી.

એ દિવસ પછી મુરાદેવીનો તળિયત નરમ થઈ ત્યારે પોતાની સખીને લઈને તે પડાડ પર આવી. આમ આરપાંચ આંડા થયા છતાં પેણા કુમાર પુત્ર દહિ પથમાં આવ્યો જ નહીં.

મૃગાવતીની નિરાશાનો પાર ન રહ્યો.

(આજી)

શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી

લેખક આ શ્રી વિજયપદ્મસરિષ્ઠ મહારાજ.

(ગતાક પૃષ્ઠ ૧૮ થી શરુ)

૨૯ અગીઆરમા શ્રી ઉપશાત કપાય વીતરાગ છન્દસ્થ ગુણુસ્થાનકે અને આગમા ક્ષીણુ-કપાય વીતરાગ છન્દસ્થ ગુણુસ્થાનકે તથા તેરમા સયોગિકેલિ ગુણુસ્થાનકે એક શાતા-વેદનીયનો જ ગાથ હોય છે એમ શ્રી પ્રજ્ઞા-પના સૂત્રવૃત્તિ-પચસશ્લુ વૃત્તિ-કર્મ પ્રકૃતિ વૃત્તિ-કર્મથચવૃત્તિ વગેરેમા જણાવ્યું છે

૩૦ મયોગિ ડેલિ ગુણુસ્થાનકે એક શુકલ લેશ્યા જ હોય, બીજી લેશ્યાઓ ન હોય એમ કર્મથથ વૃત્તિ વગેરેમા જણાવ્યું છે

૩૧ વિપુલમતિ મન પર્યવજ્ઞાન અપ્રતિપાતિ જ હોય, એટલે તે જ્ઞાનને ધારણુ ડરનાગ ભવ્ય છવો જગ્ગ કેવલજ્ઞાન પામે

૩૨ શ્રી પચસશ્લોકમા કહ્યું કે ભવ્ય મનુષ્યને ૧૫ યોગ હોય અહીં ભવ્ય પુરુષોની અપેક્ષાએ ૧૫ યોગ સમજવા ભવ્ય સ્ત્રીઓની અપેક્ષાએ ૧૫ યોગ ઘટી શકે જ નહિ, કાણુ કે ભવ્ય સ્ત્રીઓને અદાર લગ્નિઓ હોય બાકીની ૧૦ લગ્નિઓ ન હોય તે દશમા પૂર્વધરલગ્નિ અને આહારગ્નિ ગણાવી છે, તે ઉપચી સાબિત થાય છે કે ભવ્ય સ્ત્રીઓને ૧૩ યોગ હોય અને આહારગ્નિ ધરી-રને બનાવવાની લાયકાત ન હોય અહીં અહ્યાવીશ લગ્નિના નામ જાણવા જેવા છે તે

દુકામા આ પ્રમાણે જાણવા ૧-આમરૈપધિ-લગ્નિ ૨-વિમુહાંપધિલગ્નિ ૩-ખેલૌપધિ-લગ્નિ ૪-જલૌપધિલગ્નિ ૫-સર્વૌપધિલગ્નિ ૬-મ બિન્નશ્રોતોલગ્નિ ૭-અવધિજ્ઞાનલગ્નિ ૮-જ્ઞુમતિમન પર્યવજ્ઞાનલગ્નિ ૯-વિપુલમતિ મન પર્યવજ્ઞાનલગ્નિ ૧૦-ચાગ્નિલગ્નિ ૧૧-આશીવિપલગ્નિ ૧૨-ઢેવલલગ્નિ ૧૩-ગણુધર-લગ્નિ ૧૪-પૂર્વધરલગ્નિ ૧૫-અગ્નિ તલગ્નિ ૧૬-ચકવર્તીલગ્નિ ૧૭-બલદેવલગ્નિ ૧૮-વામુદેવલગ્નિ ૧૯-ક્ષીરમધુમર્પિરાશ્રવલગ્નિ ૨૦-કોષઙ્ગુદ્ધિલગ્નિ ૨૧-પદાનુસારિણીલગ્નિ ૨૨-ળીજ્ઞુદ્ધિલગ્નિ ૨૩-તનેલેશ્યાલગ્નિ ૨૪-શીતલેશ્યાલગ્નિ ૨૫-આહારગ્નિ ૨૬-વૈક્રિયશરીંગલગ્નિ ૨૭-અક્ષીણુમહાનમીલગ્નિ ૨૮-પુલાકલગ્નિ આ બધી લગ્નિઓનું વિ-સ્તારથી સ્વરૂપ શ્રી પ્રવચનમારોદ્ધાર-દેશના ચિતામણિ-શ્રી ગૌતમસ્વામી સ્તોત્રાદિમા જ-ણાવ્યું છે આ ૨૮માવી ૧૦ લગ્નિઓ ભવ્ય સ્ત્રીઓને ન હોય તે આ પ્રમાણે-અરિહ ત-લગ્નિ, ચકવર્તીલગ્નિ, વામુદેવલગ્નિ, બલદેવ-લગ્નિ, સ બિન્નશ્રોતોલગ્નિ, જ-ધાચારણ-વિદ્યાચારણુલગ્નિ, પૂર્વધરલગ્નિ, ગણુધર-લગ્નિ, પુલાકલગ્નિ, આહારગ્નિ, ભવ્ય સ્ત્રીઓને ન હોય તવા ૪ મનોયોગના, ૪ વચનયોગના, ને, કાયયોગના લેદ મળીને ૧૫ યોગ થાય છે તેમાવી ભવ્ય સ્ત્રીઓને આહારગ્નિ કાયયોગ, અને આહારગ્નિ નિશ્ચકાયયોગ ન હોય,

કારણ કે તેમને આહારલબ્ધિ ન હોવાથી આહારકશરીર બનાવવાનો અધિકાર નથી.

૩૩ દેવાયુષ્યનો કે નરકાયુષ્યનો બંધ મનુષ્યલવમાં અથવા તિર્થંચના લવમાં થઈ શકે. આ બે લવ સિવાય બીજા લવમાં થઈ શકે જ નહિ; કારણ કે બીજા તરીકે દેવલવ-નરકલવ લઈ શકાય. ત્યાં દેવાયુષ્ય કે નરકાયુષ્ય બંધાય જ નહિ; કારણ કે તરતના લવમાં દેવો મરીને દેવ કે નારક થાય જ નહિ. એમ નારકીના જીવો પણ મરીને તરતના લવમાં નારકી કે દેવ થાય જ નહિ એમ શ્રી પ્રજાપતિ સૂત્રવૃત્તિ વગેરેમાં જણાવ્યું છે.

૩૪ એકસાગરોપમથી માંડીને તેત્રીશ સાગરોપમ સુધીના આયુષ્યને ધારણ કરનારા દેવોને આહારની ઇચ્છા કેટલા કેટલા કાલ (સમય)ના અંતરે થાય ? તથા શ્વાસોશ્વાસ લેવાની જરૂરિયાત કેટલા કેટલા કાલના અંતરે હોય ? આ બે પ્રશ્નોના ખુલાસા શ્રી પ્રજાપતિ સૂત્રની ટીકામાં શ્રી મલયાંગિરજ મહારાજે કર્યા છે તે આ પ્રમાણે—જે દેવનું જેટલા સાગરોપમનું આયુષ્ય હોય, તે દેવને તેટલા હજાર વર્ષો વીત્યા બાદ આહારની ઇચ્છા થાય. અને તેટલા પળવાડીયા વીત્યા બાદ શ્વાસોશ્વાસ લે. દાખલા તરીકે સમજાવ્યો કે એક દેવને આજે આહારની ઇચ્છા થઈ. હવે ફરીથી તેને એક સાગરોપમનું આયુષ્ય હોય, તો એક હજાર વર્ષ પછી આહારની ઇચ્છા થાય, ને પંદર દિવસ પછી શ્વાસોશ્વાસ લે. વિશેષ બીના શ્રી જૃહતસંગ્રહણી વગેરે ઘણાં શાસ્ત્રોમાં જણાવી છે.

૩૫ દેવતાઈ એક નાટકમાં દેવોને ચાર હજાર વર્ષો ચાલ્યા બંધ છે. આવું વિલાસ-

પ્રધાન દેવતાઈ જીવન હોવાથી આત્મદષ્ટિએ તે ઉત્તમ ગણાય જ નહિ. શ્રી પાર્શ્વનાથના સાતમા ગણધરના વર્ણનમાં આ બિના દૂકામાં જણાવી છે.

૩૬ સાત સમુદ્ધાતમાં છઠ્ઠાથ જીવોને વલિસમુદ્ધાત સિવાયના છ એ સમુદ્ધાત હોય. શ્રી કેવલિભગવંતોને-હોય તો એક કેવલિ સમુદ્ધાત જ હોય.

૩૭ ગુણોના જેવો જ શુભી હોવો જોઈએ જેમ જ્ઞાનાદિ ગુણો અરૂપી છે, તો તેના આધાર આત્મા પણ અરૂપી જ છે. શરીરાદિ રૂપી પદાર્થો વાસ્તવિક રીતે જ્ઞાનાદિ ગુણોના આધાર છે એમ કહી શકાય જ નહિ.

૩૮ કર્મના પ્રદેશોની અપેક્ષાએ દરેક કર્મ જરૂર લોગવાય જ. કર્મનો રસ લોગવાય અથવા ન પણ લોગવાય. આજ વાતને લક્ષમાં રાખી પૂર્વધર શ્રી બિમાસ્વાતિ વાચકના શિષ્ય શ્રી શ્યામાચાર્ય મહારાજે બનાવેલા શ્રી પ્રજાપતિ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે-કર્મના દલિયા જરૂર લોગવાય પણ રસને લોગવવાની બાબતમાં લગના જાણવી.

૩૯ કર્મદલિકોની અંદર જેટલા પ્રમાણમાં રસ હોય તેને જ અનુસાર કર્મનો સ્થિતિ બંધ થાય છે. એટલે કર્મની સ્થિતિ-કર્મના રસને આધીન હોય છે. આ બાબતમાં લાડવાનું કષ્ટાંત વિચારવું.

૪૦ કર્મસ્વરૂપની બાબતમાં સમજવું જોઈએ કે ૧-બંધકાલ અને ૨-ઉદયકાલમાં એક બંધકાલ જ સ્વાધીનકાલ કહેવાય છે. ઉદયકાલ તેવો નથી, કારણ કે કર્મનો ઉદય થતાં જીવને ફલ લોગવવું જ પડે છે.

(ચાલુ)

(ગરુડપ દેવ)

મણિર્લુઠતિ પાદેષુ, કાચ શિરસિ ધાર્યતે ।

ક્રયવિક્રયવેઢ્યાયા, કાચ કાચો મણિર્મણિ ॥

જેને વસ્તુની ખગે કિમત નથી તે ભલેને મણિને પગમા પહેરે અને કાચને માથાને વિષે ધારણ કરે, પણ બ્યારે ભગ્નભરમા તેને રત્નપરીક્ષકો પામે વેચવામા આવે ત્યારે તો મણિ તે મણિ (રત્નોની પ કિતમા કિમત પામે છે) અને કાચ તે તો કુદ્ર કિમતી પદાર્થોની જ કિમતમા ખગે

અર્થાત્ શુભવાન, વિદ્વાન કે કુલપત્રપરા પ્રાપ્ત જ્ઞાનદાન જનો, ભલે કોઈ કારણવશાત્ પોતાના લાયક સ્થાનને ન પામે અને કુદ્વલક હૃદયના જનો ઉચ્ચ-સ્થળે જોમે, પણ ખરી ડ્યોટીના વળતે તો તે આપોઆપ પગપાઈ જ આવે કેમકે પ્રાસાદશિષ્યરસ્યોપિ કાક કિં ચરુઢાયતે । કદાચ કાગડો મહેલના શિખરે જોમે, તેથી તે શુ ગરુડ દેહવાશે ? નહીં જ, કેમકે મકળ સ્વળે ગુણા પૂજા-સ્થાનં ગુણિયુ ન ચ રપં ન ચ વયઃ મર્વત્ર શ્લોજ પૂજય છે કાંઈ આકૃતિ કે રૂપ પૂજાઈ ગણાત નથી જ વળી વિશેષમા કવિઓ કહે છે કે -

હંસ. શ્વેતો વક. શ્વેત, કો મેદો વકહસયો ।

નીરક્ષીરવિભાગેષુ, હંસો હસ વકો વકઃ ॥

હસતુ સ્વરૂપ શ્વેત-ઉજ્જવળ-શુભ્ર છે અને બગલાના શરીરનો રંગ પણ ઉજ્જવળ-ધોળો જ છે, તો એ લેહ શી રીતે (ક્યો હસ અને ક્યો બગ) બાણી શકાય ? વિદ્વાનો ખુલાસો કરે છે કે એક જ થએલ દૂધ-પાણીનું પ્રયક્ષરણ કરી એ બંનેને બુદ્ધ પાડે એ જ હસ ! બાકી તો મચ્છીચાહક બગ ॥

અથવા વિશેષમા, કાક કૃષ્ણ પિક કૃષ્ણ કો મેદ પિકકાકયો । કાગડાંના રંગ કાળો છે તેમજ કોડિલાનો રંગ પણ કૃષ્ણ જ છે, તો કાક અને પિક (કાચલ)ની ઓળખ શી ? વસતસમયે પ્રાપ્તે, કાક કાક' પિક પિક બ્યારે વન તન્નતુતુ પ્રાગલ્ભ્ય થાય છે ત્યારે પ્રાય સ્વલેહવટે કાગડો અને કોડિલા સ્વત જ ઓળખાઈ આવે છે (ક્યા કર્ણઢઠો કાગવાણી અને ડયા ગચમશ્વગી-માધુર્યભરી જગત્ મોહન કોડિલાનો ટહુકા ॥)

વહાલા વિવેકી વાયકવૃદ્ધ, ઉપરના સાહિત્ય (કાવ્ય) માથી આપણને સ્પષ્ટ-જ્ઞાન થાય છે કે કુદરતબક્ષિય સપતિતુ સાચુ સ્વરૂપ સ્થળ અને સમય પ્રાપ્તિમા પ્રભાવસહિત પ્રગટ થયા વિના રહેતુ જ નથી

કુદરત પ્રસાદિત રૂપ-ગ-વક્રિત વગેરેની પ્રભા કે અનેની જ છે ટાળ-દબા કે કૃત્રિમતા આપોઆપ જગત્લેખ વડ થયા કિમતે જ ગણાઈ જાય છે માગ-આહક બુદ્ધિએ આપણે તો ઉપરની અન્યોક્તિને અનુગમીશુ

સ ૧૯૯૮ ની

આવણી (બજેવ)

તા ૨૬-૮-૪૨ સૌમ્યવામ

હી મત્ય-તત્ત્વશોધક

રેવાગકર વાલજી બધેકા

ધર્મોપદેશક-ઉ કન્યાશાળા, લાવનગર

જ્યેષ્ઠ મહારાજના સ્વર્ગવાસ નિમિત્તે મુંબઈની નીચે લખેલી સંસ્થાઓ શ્રી મુંબઈ જૈન સ્વયંસેવક મંડળ, શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા-મુંબઈ, શ્રીમશોવિજયજી જૈન ગુરુકુલ, શ્રી ખંભાત વીશાપોરવાડ જૈન યુવક મંડળ, શ્રી સ્વંભણુ તીર્થ જૈન મંડળ-મુંબઈ, શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય, શ્રી જૈન બાળ મિત્રમંડળ-મુંબઈ, શ્રી જૈન વિદ્યાશાળા-મુંબઈ, શ્રી વીરતત્ત્વ પ્રકાશક મંડળ વ. તરફથી ઝવેરી હેમચંદભાઈ મોહનલાલના પ્રમુખપણા નીચે શોક સભા મળી હતી. દિલગીરીનો દરાવ કર્યા પછી અઘાઠમહોત્સવ નિમિત્તે થયેલ ફંડથી અશાડ વદિ ૧૩થી શ્રાવણ શુ. ૪ સુધી શ્રીગોડીજી મહારાજના જિનેશ્વરમંદિરમાં અઘાઠ-મહોત્સવ કરવામાં આવ્યો હતો.

પોરબંદર

હાલમાં મુનિરાજશ્રી વિદ્યાવિજયજી મહારાજ પોરબંદર આતુર્માં પિરાજમાન છે. શાસ્ત્રવિદ્યારંભ જૈનાચાર્ય શ્રી વિજયધર્મસૂરિ મહારાજનો ૨૦ મો જયન્તિ ઉત્સવ ભાદરવા શુદ્ધ ૧૪ ના રોજ હોવાથી ભાદરવા શુદ્ધ ૧૪ થી વદિ ૪ સુધી પોરબંદર નરેશ મહારાજ સાહેબ શ્રી નટવરસિંહજી સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે જીવજવાનું નક્કી થયેલ છે.

જૈન જનતાને જાહેર વિજ્ઞપ્તિ.

સદ્ગત શ્રી. સારાભાઈ મગનભાઈ મોદીની ઉદાર સખાવતથી શરૂ કરવામાં આવેલ
“ઉચ્ચ અભ્યાસ શિષ્યવૃત્તિ ફંડ” તથા
“લોન સ્કૉલરશીપ ફંડ”ને ટેકો આપો.

સદ્ગત શ્રી. સારાભાઈ મોદીજે ઇ. સ. ૧૯૨૪ માં રૂ. ૩૧૦૦૦) ની સખાવત જાહેર કરીને ઇંગ્લેન્ડ

ચોથા ધોરણથી ઇંગ્લેન્ડ સાતમા ધોરણ સુધી તેમજ હિસાબી જ્ઞાન, હોસપીટલ એસીસ્ટન્ટ, મીડવાઈડ, નર્સિંગ, ટ્રેનીંગ સ્કૂલ વિગેરે લાઇનમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓને તથા વિદ્યાર્થીનીઓને નાની મોટી મદદ લોન રૂપે આપવાની યોજના શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય મારફત શરૂ કરી હતી અને એ ફંડદારા તા. ૩૧-૫-૧૯૪૨ સુધીમાં વ્યાજ અને પાછી મળેલી રકમ મળી કુલ રૂ. ૫૭૬૯૦-૨-૯ ખર્ચાયા છે અને ૪૨૫ વિદ્યાર્થીઓને મદદ આપવામાં આવી છે.

એવી જ રીતે જુદી જુદી કોલેજોમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓને નાનીમોટી શિષ્યવૃત્તિઓ આપવાની હેતુથી ઇ. સ. ૧૯૩૨માં સદ્ગત શ્રી. સારાભાઈ મગનભાઈ મોદીજે શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયને રૂ. ૩૭૦૦૦) ની રકમ અર્પણ કરી હતી. આ યોજના મારફત વ્યાજ અને પાછી મળેલી રકમ મેળવતાં તા. ૩૧-૫-૪૨ સુધીમાં કુલ રૂ. ૫૪૫૦૭-૮-૦ ની લોનરૂપે ૨૧૪ વિદ્યાર્થીઓને મદદ પહોંચાડવામાં આવી છે.

હવે આ બન્ને ફંડો ખલાસ થયા છે. તેથી આ બન્ને ઉપરોક્ત યોજનાને નરેરી આર્થિક જળસિંચન કરીને ચાલુ રાખવી એ શ્રીમાનોની ખાસ ફરજ છે.

આ વિજ્ઞપ્તિ ધ્યાનમાં લેતાં જે કોઇ સત્તારીની કે સદ્ગૃહસ્થની ઇચ્છા થાય તેણે નીચેના કેકાણે પાંચ વર્ષ સુધી પ્રત્યેક વર્ષે મન વધે તેટલી રકમની કમ્પ્લેટ લખી જણાવવા કૃપા કરવી.

શ્રી મ. જૈન વિદ્યાલય. } મોતીચંદ ગિરશ્વરલાલ
ગોવાલીયા ટેક રોડ, } કાપડીઆ
મુંબઈ નં. ૭. } ચંદુલાલ સારાભાઈ મોદી

મંત્રીઓ,

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય.

प्राजना अंकनो वधारोः—

य. वि. ग्रंथमाला-प्राइस लीस्ट

जैन साहित्यना नीचेना अपूर्व ग्रंथोउपर-ओछामां ओछा रु. १५ ना ग्रंथो खरीदनारने
१० टका कमीशन आपवामां आवशे,

नाम	कि रु आ पा	नाम	कि रु आ पा
१ रत्नाकरावतारिका न्याय	१-०-०	११ जगद्गुरु काव्य	१-८-०
२ न्यायार्थ मञ्जूषा	१-०-०	१२ निर्भयमीमव्यायोग	०-१२-०
३ श्वातिनाथ महाकाव्य	३-०-०	१३ अभिधान चिंतामणि कोष	१०-०-०
४ विजयप्रशस्ति महाकाव्य	१०-०-०	१४ तत्त्वाख्यान पूर्वार्थ	१-०-०
५ मार्थनाथ चरित्र पद्य	७-०-०	१५ ,, उत्तरार्थ	२-०-०
६ पादव चरित्र गद्य	५-०-०	१६ सप्तसधान महाकाव्य	१-०-०
७ मल्लिनाथ महाकाव्य	५-०-०	१७ डीसकोरसीज	०-१२-०
८ नेमिनाथ महाकाव्य	३-०-०	१८ विशेषावश्यक भाष्य-आठ भाग	६०-०-०
९ शब्द रत्नाकर कोष	२-०-०	१९ सप्तमगो प्रदीप	०-८-०
१० हैमविभ्रम	१-०-०	२० क्रियारत्न समुच्चय	२-०-०

नीचेना ग्रंथोमांथी ओछामां ओछा रु. १०ना ग्रंथो खरीदनारने

५० टका कमीशन आपवामां आवशे

संस्कृत विभाग

नाम	कि रु आ पा	नाम	कि रु आ पा
१ आवश्यक निर्युक्ति पेज (१०० अपूर्ण)	५-०-०	७ सिद्धान्त रत्निका "	०-१२-०
२ रत्नाकरावतारिका टिप्पण पत्रिका-	१	८ सिद्धहेमशब्दानुशासन मूळ	०-६-०
३ परिच्छेद	१-०-०	९ सिद्धहेम अकारादि सूत्र पाठ	०-४-०
४ सम्प्रतिर्क प्रथम भाग	१-०-०	१० छंदोनुशासन	१-०-०
५ श्वेनकांत जयपताका (पेज ३०० अपूर्ण)	५-०-०	११ कविश्लेषद्रुम	०-४-०
६ प्रमाण परिभाषा "	१-०-०	१२ पददर्शन समुच्चय	०-४-०
७ धर्मदीपिका (व्याकरण)	२-०-०	१३ प्राचीन लेख संग्रह भा १	२-०-०

શ્રી પ્રભાવત્રંદસૂરિવિરચિત-

શ્રી પ્રભાવત્રંદ ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ગ્રંથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના આ ગ્રંથમાં વર્તમાનકાળના બાવીશ પ્રભાવત્રંદ આચાર્ય મહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. જે જે મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે તેમાં તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુંદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ બનાવ્યો છે. મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણવિજયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પર્યાયોચનો લખી તે ગ્રંથની રચનામાં સુંદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથાસાહિત્યમાં ઉમેરો કર્યો છે. એની સરલ, સુંદર અને સરલતાપૂર્વક રચના કરેલ હોઇને આ ગ્રંથને અસુક અમુક જૈન શિક્ષણશાળાઓ માટે ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં સ્થાન મળેલ છે. આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી વાંચતાં પણ ખાસ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સહ્યા-ભાવનગર.

શ્રી તીર્થંકર ભગવાનના સુંદર ચરિત્રો.

૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦	૪. શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦
૨. શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભાગ ૧ લો.	રૂ. ૨-૦-૦	૫. શ્રી મહાતીર ચરિત્ર.	રૂ. ૩-૦-૦
૩. સદર	ભાગ ૨ જો. રૂ. ૨-૮-૦	૬. શ્રી વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર.	રૂ. ૨-૮-૦
- રૂ. ૧૩-૮-૦

ઉપરના વિસ્તારપૂર્વક ચરિત્રો એક સાથે ગ્રંથો લેનારને અમારા તરફથી પ્રકટ થયેલ અનેક સુંદર ચિત્રો સહિત સાદા કપડાંનાં પાકા બાઇન્ડિંગનાં શ્રીપાદ રાસ અર્થ સહિત (રૂ. ૨-૦-૦ ની કિંમતે) મેટ આપવામાં આવે છે. એકલો શ્રીપાદ રાસ લેનારને રૂ. ૧-૪-૦ માં આપવામાં આવશે. (પોસ્ટેજ અલગ)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

શિક્ષકે ઘણી થોડી નકલો રહી છે.

૧. સટીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦
૨. શતકનામા પાંચમો અને સપ્તતિકાલિધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રત્યુત્પાદિત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલનના વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે યુગગતી ભાષામાં આપેલ અરતાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનકર્ષક કાથ, શ્વેતાંબરીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળનાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઉંચા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઇન્ડિંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. કિંમત બંનેના રૂ. ૬-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સહ્યા-ભાવનગર.

પુસ્તક ૪૦ મું

સવત ૧૯૪૮

અ ક ડ ગો.

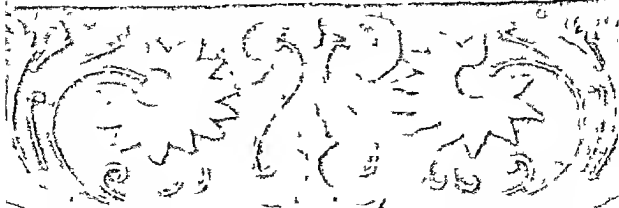
ઓડટાઇપ

આખિત

પ્રકાશક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

स्तक ४० भु :
पं. : ३ जे :

आत्म म ४७
वी स २४६८

विक्रम स १९९८ आश्विन
धं स. १९४२ : आंकटाभ्य

सामान्य जिन स्तवन.

[गण—असे पवन की याव जग मे, अये पवन की याव]
मिले जगत के नाथ अण तो, मिले जगत के नाथ,
तुही शण्डु हय हम लोगो का, तुही आत्म तन १ आथ अण तो० १
जिनवर ! तोरे शरणुक्रमल मे, अके सुर के नाथ,
लकित तोरी लव की २ तगली, लावरोगो का वक्ष्वाथ अण तो० २
तुज दर्शन मे भमनणा पावन, हूआ आज पसनाथ,
हू थ के कटे, धिम पिस लागे, देणत तेग फकाथ अण तो० ३
सुरतर सा देवाधिदेवा ! कली न छोडु साथ,
दक्ष उमुकानी ! लवजलधि मे, ताग लेकू हाथ अण तो० ४

—मुनिश्री दक्षविजयल भट्टारज

१ धन २ नाथ ३ विकागो ४ मानवदेह, अनुभवजन ५ नाथ सहित,
नाथवागो ६ नर, ताकात ७ होशियाग नाथिक

सुवर्णान्योक्ति

अनुष्टुप वृत्त.

अग्निदाहे न मे दुःखं, न छेदे न च ताडने।

एकमेव महद्दुःखं, गुंजया सह तोलनम् ॥ १

વહાલા વિવેકી વાચક બંધુઓ ! આ સંસારમાં માનવજીવનની સફળતા, સાર્થકતા કે જીવનનું મિષ્ટ પરિપક્વ ફળ એ તો માન જ છે, એ સ્પષ્ટ દર્શાવવા ઉપરની અન્યોક્તિ આદર્શ છે, તે વાંચો, વિચારો અને અનુસરો.

આપણી હંમેશની વપરાતી ધાતુઓમાં શિશમશ્વિરૂપ તો સુવર્ણ જ છે. એ સુવર્ણ પોતાના હંમેશના સંગી, અતિપરિચિત અને વિવિધ રૂપો ધડનાર સોનીને કેવા હૃદયોદ્ગારથી સંબોધે છે, એ વાંચવા કે સાંભળવા યોગ્ય છે.

સોતું કહે છે: 'હે ભાઈ સુવર્ણકાર ! તું જરા શાંત થા, અને અમારી હૃદયવેદના બરાબર લક્ષ્યપૂર્વક સાંભળી લે !

તુ' અમને અડધાં છાણાંથી પ્રવલિત કરેલા તીવ્ર તાપમાં મૂકે છે, પછી ધમાગી જળખર શ્વાસોશ્વાસ લેતા અમને ધમી નાખી, અમારાં અંગને પ્રવાહિત બનાવી દે છે. આટલો તાપ સહન કરવા છતાં અમને હૃદયમાં કે' દુઃખ યતુ' નથી. પછીથી અમારાં શાંત થએલા અંગને સાણસીથી કોપ મૂકે છે, અને ગ્રીણાં જલરડાનાં હિરોમાંથી અમને નેરથી ખેંચે છે; આટલું જ નહીં પણ એ અમારા અંગલાગોને એરણુ પર મૂકી, તારા હાથના જળખર હથોડાથી અમારા પર સખત ઉપરાઉપર ધા કરવા માંડે છે. આ બધાય કહી અમે મૌનપણે (મૂંગેમેાઢે) સહન કરીએ છીએ, અને અમારી વેદનાતુ' કશું વર્ણન અમે કયારેય તારી પાસે કરતા નથી, પણ એ અવિવેકી લાછ! તારી એક જ કૃતિ અમને ત્રાસ આપે છે. એ અસહ્ય હોવાથી તેતુ' મહદ્દુઃખ આજ તારા પાસે અમે રજૂ કરીએ છીએ તે એ કે—

તું જ્યારે અમારાં તોલ કરવા ભેસે છે ત્યારે કાંટાના એક પક્ષમાં અમે (સુવર્ણ) અને સામા પક્ષમાં ક્ષુદ્ર ગુંળ (ચણેડી) મૂકી અમારું તોલ-માપ કરે છે. આ અમારી ગુલના થતી વખતે અમારા હૃદયમાં જે “ સ્વગાન વિકલસ ” નો પરિતાપ થાય છે, તે તાપ-તે દુઃખ તો ખરે ! અસહ્ય છે.

અરે ભાઈ ! ક્યાં અમારું સૌંદર્ય, ક્યાં અમારું કુળ, ક્યાં અમારું સ્થાન અને ક્યાં અમારી ગૌરવ ભરી કિંમત ! અરે ભૂંડા ! તને તે અમારે ક્યાં, શબ્દોવાડે ઉપાલંબ (ડંપકા) દેવો, અને શબ્દોથી નિરસ્કાર કરવો ? અમારું સર્વસ્વ—માહાત્મ્ય તે આ ગુંજ સાથે અમને તોળીને ગુમાયું.

શાશ્વત વાયકા, આ સારાગ્યવહારમા પણ વણી ઘણી વખત સફળિતને, સચ્ચિતિને, ખુદ ખાનદાને, વિદ્યાશુભાલ કૃતોને આવી વસતી તક આવી છે, એ પ્રસંગે તેઓના જિગર માથી પણ અપહ્રેષ્ટ (આતંક) આ પ્રકારના જ અભિનતાદર્શક ગળદો બહાર નીકળી આવે છે, કેમકે સ્વમાન એ તો સફળિતનો પ્રિયમા પ્રિય વિષય છે એક કવિ કહે છે કે-

અધમા ધનમિચ્છન્તિ, માન ધન ચ મધ્યમા ।

ઉત્તમા માનમિચ્છન્તિ, માન ચ મહત્તમા ધનમ્ ॥ ૧ ॥

જેઓ માત્ર ચેનકેન પ્રકારે (કાષ્ટ પણ પ્રકારે) ધન મેળવવું એ જ કૃતાર્થતા માને છે, તેઓ તો ખરે ! ક્ષુદ્ર પક્ષિના જ ગણાય છે જેઓ ધન સાથે માન ઇચ્છે છે (અર્થાત્ વ્યવહારક્રમથી ધન તથા માન બંને ઇચ્છે છે) તેઓ સામાન્ય પક્ષિના ગણાય છે, પરંતુ ઉત્તમ પુરુષો તો માનને જ અગ્રસ્થાને ગણે છે

(માન શબ્દ અહીં ગર્વ-અભિમાન-મદ વગેરે જેનો સત્પુરુષો અને સત્શાસ્ત્રો સદા નિષેધ જ કરે છે તે અર્થમા ગણવાનો નથી જ) માન એટલે સ્વમાન પોતાનું વારસવિક ગૌરવ-ઓજસુ-તેજ-પ્રભા-કાતિ-કીર્તિ વગેરે લાયક શુભોત્તુ પ્રાદકપણ તે જ માનનું સાચું સ્વરૂપ છે, અને એ સચવાય તો જ સાચી સફળિતતા ગણાય છે, બકત કવીશ્વર તુલસી દામજી પોતાના અમર ગાથાલુમાં કહે છે કે, યદ્યપિ જગ મૈ દુઃખ હૈ નાના પણ સવસે વિષમ “જાતિ અપમાના” એ સર્વદા સર્વથા સાચું જ છે સુવાસ વિનાનું પુષ્પ તેમ સ્વમાન વિનાનું માનવજીવન શોભતું નથી, માટે જ સ્વમાનચાહક સુવર્ણની આ ઉક્તિ પ્રસશનીય છે એમ વિદ્વાનો કહે છે

વહાલા વાયક બંધુઓ ! આપણે સાચા સ્વમાનને પ્રાણસમાન પ્રિય ગણીશું ?

ભાવનગર-૧૩વા
તા ૨૦-૯-૪૨ સૂર્યાવાસર

લિ સત્યતત્ત્વશોધક-બોધક
રેવાશ કર વાલજી બધેકા.
નીતિધર્મોપદેશક ઉ કન્યાશાળા, ભાવનગર

દિવાલી સ્તવન

(અબોલકા સાના લીધા છે-એ રાગ.)

મહાવીર આપે ઉપદેશ, ભવિજન જ્ઞાનપર્વ માંડી;
અપાપા નગરી હમેશ, ભાસે જ્ઞાનતણી વાડી-તેડ.

અઢાર ગણુ રાગ સુર દૈત્ય કિન્નરો,
વાણીમાં જાગી ન લેશ. ભવિજન-૧.

જોતમને મોહક્યા દેવશર્મા બોધવા,
સોળ પ્રહર દીધો ઉપદેશ. ભવિજન-૨.

રાત્રિ કાર્તિકની અમાસકેરી,
નિર્વાણ પામ્યા જિનેશ. ભવિજન-૩.

ભાવ ઉદ્યોત જતાં અંધાર રેલે,
રત્નદીપ પ્રગટે સુરેશ. ભવિજન-૪.

રત્નત્રયીની ઋદ્ધિ અનંતી,
આત્મામાં કરે ઉજાસ. ભવિજન-૫.

ૐ હ્રીં મહં મહાવીર જપતાં,
પમાય શિવપુરવાસ. ભવિજન-૬.

મહાવીર ધ્યાને કેવળ પામ્યા,
જોતમ ગણુધર જાસ. ભવિજન-૭.

પ્રાતઃકાલે જોતમ રમરંતાં,
પ્રગટે આત્મામાં પ્રદાશ. ભવિજન-૮.

મળે અજિત પદ નિર્મળ છુદ્ધિ,
હેમેન્દ્ર પામે ઉદ્ધાસ. ભવિજન-૯.

સ્વયંતા : મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

‘સાચી સ્વાધીનતામાં જ સુખ છે’

લેખક આચાર્ય શ્રી વિજયકન્નૃરસરિશ્ચ મહારાજ.

પરાધીન પ્રાણીઓની ધારણાની અકળતા પણ પરાધીન જ હોય છે પરાધીન હોવા છતાં સ્વાધીન માની બેઠેલા અનભિન્ન આત્માઓ વધારે ને વધારે પરાધીન બની આપત્તિવિપત્તિઓમાં ફસાતા જાય છે સ્વાધીનતા તથા પરાધીનતા સત્ય સ્વરૂપને જ ઓળખનાર સ્વાધીનતાની તીવ્ર ઈચ્છાથી નિરંતર પ્રયત્નશીલ હોવા છતાં સ્વાધીનતાને ગઈલે પરાધીનતા મેળવે છે

અતર્કુષ્ઠ	સ્વાધીન	ગહિર્મુખ	પરાધીન
વિરક્ત	સ્વાધીન	રક્ત	પરાધીન
મુક્ત	સ્વાધીન	ગદ્ગ	પગધીન
અનાસક્ત	સ્વાધીન	આમક્ત	પગધીન
પરમ સુખી		પગમ દુખી	

આવી જ રીતે નિરુચ્છક અને નિરુપહી સ્વાધીન હોય છે અને ઇચ્છાચ્છેદ તથા મૃત્કાવાળા પરાધીન હોય છે સસાગ્રમાં જડ તથા જડના વિકારોને આશ્રિત બનેલા પ્રાણીઓ પરાધીન હોવાથી કાલ બનીને પગમ દુખ લોગવી ગયા છે અજ્ઞાનતાને લઇને છયે જડ તથા જડના વિકારોને અધિક મેળવીને માની લે છે કે અમે સ્વાધીન છીએ, પણ તત્ત્વદૃષ્ટિથી તપાસીએ તો તેઓ વધારે પરાધીન અનેલા જણાશે, કારણ કે સ્વ એટલે આત્મા અને પર એટલે જડ આ પ્રમાણે સ્વ-પરની વ્યાખ્યા થાય છે અને આ વ્યાખ્યાને આશ્રયીને જ નેઓ નેટલે અથે જડની ઓછી જરૂરિયાત વાળા છે તેઓ તેટલે અથે સ્વાધીન થયેલા

હોય છે, અને જેમને સાગ વર્ણ, ગધ, રસ, શિષ્ટ અને સ્પર્શ આદિ જડની અધિક આહના રહે છે તેમને પરાધીનતાની બેડીમાં વધારે જકડાવુ પડે છે લૌકિક ઉદ્ધિત “પરાધીન સુખને સુખ નહિ” જે કહેવાય છે તદ્દનુસાર તેમને સ્વમમાં પણ સુખ મળી શકતુ નથી

માનવી જ્યારે એકલો અને અદ્ય પરિશુદ્ધ વાળો હોય છે ત્યારે તે વ્યવહારિક સ્વાધીનતાનું કાર્ધક સુખ અનુભવે છે, પણ જ્યારે એટલી બે અને બેટી ત્રણ એમ જનસંખ્યામાં તેમજ પરિશુદ્ધતા પ્રમાણમાં મમતા ભર્યો વધારો થાય છે ત્યારે તેના બાહ્ય સુખ તેમજ નિશ્ચિતપણાનો નાશ થાય છે માનસિક સુખને ગઈલે દુખ ઉત્પન્ન થાય છે અજ્ઞાની આત્માઓને માટે બાહ્ય દૃષ્ટિ જનસંસુદ્ધાથે બનાવેલા-માનેલા વ્યવહારની અપેક્ષાએ એટલુ તો જરૂર કહેવુ પડશે કે- આ શ્રીમત છે, સ્ત્રી, પુત્ર, પૌત્રાદિ પરિવાર-વાળો છે, અર્વ વાતે સ્વાધીન છે, સુખી છે, પહેલા એકલો હતો, રમોઈપાણીમાં પગધીનતા લોગવવી પડતી હતી, આરા પ્રસંગે ઘરેણા, વસ્ત્ર પારકા માગીને વાપરતો હતો, ભાડાના ઘરમાં ગહેતો, હાથે વાસણ માનતો, હાથે કપડા ધોતો, ભાડાની ગાડીમાં ફરતો વગેરે વગેરે પગધીનતા થી દુખી હતા, પણ હાલમાં પામે પૈસા પુષ્કળ છે, રહેવાને માટે લાખ રૂપિયા ખર્ચીને મહેલ બધાવ્યો છે, બાગબગલા ઘરના છે, ઘેર બેથાગ નોકરો છે, ઘરની ગાડી, મોટર છે, પચાસ હજારના

દાગીના છે ને કસળી રેશમી સુંદર વસ્ત્રો છે, હજારોનું ફર્નિચર છે. સર્વ વાતે સુખી છે, લેશમાત્ર પણ કોઈની પરાધીનતાનું દુઃખ નથી કે પારકી ઓશિયાળી વેઠવાની નથી, છે કાંઈ એને સંસારમાં દુઃખ ?

આ તો ગધું ચર્મચક્ષુથી જોનારને માટે સાચું; પણ જ્ઞાનદષ્ટિ-અંતર્દષ્ટિથી જોનાર-સંતપુરુષો પૂછે છે કે ભાઈ ! જેટલી વસ્તુઓને તેં ઉપર બતાવી તે સર્વ વસ્તુઓને તેં તારો આત્મા સ્વાધીન કર્યો છે કે તે વસ્તુઓને તેં પોતાને આધીન કરી છે ? જો તે વસ્તુઓને તેં પોતાને આધીન કરી હોય તો તે વસ્તુઓ તારો પીછો છોડે નહિ, તારી પાછળ પાછળ આવે, તારી હયાતીમાં તને છોડીને જાય નહિ. તે વસ્તુઓ તને છોડીને આલી જાય છે. તારા ચર્મચક્ષુથી પર્યાયંતરરૂપ પરિવર્તન-નાશ થવાથી દેખાતી નથી ત્યારે તું તેનો શોક કેમ કરે છે ? તે વસ્તુઓને સંભારીને કેમ રહે છે ? ખાવું પીવું છોડી દઈને ગાંઠાથેલો કેમ થાય છે ? તારી સ્વાધીનતા ક્યાં આલી ગઈ ? તારું સુખ ક્યાં ગયું ? આવી જોટી સ્વાધીનતા અને જોટા સુખમાં મશગૂલ જાની આત્માને કંગાલ બનાવી સંસાર-નગરના ચોરાશી ચોટાની હજારો-લાખો-કરોડો ગલીઓમાં ભીજ ન મંગાવ ! અંતર્દષ્ટિથી જરા જો, જ્ઞાનદષ્ટિ ઉઘાડ, તને સાચો માર્ગ મળી આવશે-તને સાચી વસ્તુ જડી આવશે. વળી જ્ઞાની, સંતપુરુષો પૂર્વે બતાવેલી વસ્તુઓ મેળવી સ્વાધીનતાના નશામાં મત્ત થયેલાને પૂછે છે કે શું તું સ્વાધીન છે ? કઈ વાતે તું સ્વાધીન છે ? આધિ, વ્યાધિ, જન્મ, જરા, મૃત્યુ આદિથી તું સ્વાધીન છે ? અને જો તું આ વસ્તુઓથી સ્વાધીન નથી તો પછી તું સ્વાધીન શાનો ? અને તું સુખી શાનો ?

સંસારનો વ્યવહાર ઘણો જ કઠંગો છે.

સંસારનો વ્યવહાર એટલે અદપડ-અજાનીઓએ સ્વાર્થ સાધવાને માટે પાથરેલી માયાજાળ. વ્યવહાર એટલે છળ, કપટ, દંભ, પ્રપંચ. મનમાં ઇચ્છાપણ ન હોવા છતાં શું કરીએ ? અચૂક કામ કરવું પડશે, વ્યવહાર જાળવવો પડશે, ખાવા ખવડાવવાનો વ્યવહાર, નમસ્કાર કરવા કરાવવાનો વ્યવહાર વગેરે વગેરે વ્યવહારો શું સૂચવે છે ? આપણે સારી રીતે જાણતા હોઈએ કે અચૂક વ્યક્તિ નિર્ગુણી છે, તેની પીઠ પાછળ આપણે તેના માટે ઘણા જ નખખા અભિપ્રાય ઘણી વખત બીજાના આગળ પ્રગટ કરીએ છીએ; છતાં તે વ્યક્તિ જ્યારે આપણને પ્રત્યક્ષ મળે છે ત્યારે આપણે વ્યવહારથી તેનું સન્માન કરીએ છીએ, તેના ચુલુ બોલીએ છીએ, તેને સારું લાગે તેમ વર્તીએ છીએ. તેના ગયા પછી તેનો અવર્ણવાદ બોલીએ છીએ. આવો વ્યવહાર દંભ સિવાય બીજું શું છે ? આજ પ્રમાણે બધા વ્યવહારોને તપાસી જુઓ. મનોવૃત્તિ સિવાય વચન તથા ક્રયાથી કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓને વ્યવહાર કહેવામાં આવે છે, અને જે પ્રવૃત્તિમાં મન લાગે છે તે નિશ્ચય વ્યવહાર કહેવાય છે.

વ્યવહાર એ પ્રકારના છે : એક સદ્વ્યવહાર અને બીજો અસદ્વ્યવહાર. સદ્વ્યવહાર આત્મ-વિકાસનું કારણ છે ત્યારે અસદ્વ્યવહાર આત્મ-વિનાશનું કારણ છે. અસદ્વ્યવહારમાં મનોવૃત્તિ લાજવાથી નિશ્ચિત વ્યવહાર થઈ જાય છે, તોપણ તેનાથી આત્મશ્રેય થતું નથી, ફક્ત આ જ લોકમાં લાલ મળી શકે છે. લોકોમાં પ્રમાણિકપણું વધે છે, વિશ્વાસનું પાત્ર બને છે અને કેટલેક અંશે પૌદ્ગલિક સુખનો સ્વાર્થ સાધી શકે છે. સદ્વ્યવહારથી પુન્ય બંધાય છે અને પરલોકમાં સદ્ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે અને નિશ્ચિત સદ્વ્યવહારથી કર્મની નિર્જરા થાય છે.

સદ્વ્યવહાર આત્મવિકાસ માટે કરવામાં

આવે છે અસહ્યવહાર કેવળ આ લોકમા સ્વાર્થ સાધવા માટે કરાય છે સહ્યવહારથી પુન્યબધ અને પાપબધ પણ થાય છે સમજ્યા વગરનો સહ્યવહાર પૌદ્ગલિક સુખોની ઇચ્છા ગંભીરે કરાય તો પુન્ય બધાય અને આ લોકમા જ વૈષયિક સુખોની અભિલાષા ગંભીરે અથવા માન-પ્રતિષ્ઠાને માટે કરવામા આવે તો સહ્યવહાર કેટલેક અંશે તુચ્છ વૈષયિક સ્વાર્થ તથા માન-પ્રતિષ્ઠાને સાધે ખરે, પણ સાથે સાથે અશુભ કર્મનો બધ પાડે છે અને પગલોકમા માઠી ગતિ આપે છે સમ્યગ્જ્ઞાનપૂર્વક મનોવૃત્તિ સહિત-ઉપયોગપૂર્વકનો કેવળ આત્મવિકાસ માટે આચરેલો નિશ્ચિત સહ્યવહાર કર્મની નિર્જગ કરીને મુક્તિ આપે છે સમ્યગ્જ્ઞાન મહિત, ઉપયોગ મહિતનો સહ્યવહાર જો આત્મવિકાસ માટે કગાય તો કેવળ પુન્ય બધાય અથવા તો શુભના ઉદયથી સમ્યગ્જ્ઞાન સહિત આય તો આત્મવિકાસનું પણ કાળુ બની શકે ખરે, પણ અસહ્યવહારથી તો આત્મવિકાસ થઈ શકતો નથી તેમજ તે આત્મવિકાસનું કારણ પણ બની શકતો નથી પરો-પકૃતિને લક્ષમા રાખી નિશ્ચિત અસહ્યવહાર આચરાય તો પુન્ય બધાય, પણ નિર્જગ ન થાય આ પ્રમાણે સસારમા વ્યવહાર સર્વ-વ્યાપી છે અને નિશ્ચય દેશવ્યાપી છે સસારમા વ્યવહાર સુખ્ય છે અને નિશ્ચય ગૌણ છે વ્યવહાર વગર નિશ્ચય મ્હી શકતો નથી પણ નિશ્ચય વગર વ્યવહાર મ્હી શકે છે દેહાશ્રિત આત્માની જેમ વ્યવહાર આશ્રિત નિશ્ચય છે નિશ્ચય-વ્યવહારનું સ્વરૂપ ઘણું જ ગહન અને સૂક્ષ્મ છે ઉપર તો ઘણી જ અમ્પષ્ટ રેખા દોરી બતાવી છે જેઓ સારી રીતે મસારથી મુક્ત બનવા ઇચ્છતા હોય તેઓ જો અત્યા-રના અવપ્રજ્ઞોએ બતાવી રાખેલો સહ્યવહાર રાહસ પાળે તો મુક્તદશા મેળવવાને લાભક

જ નથી અત્યાગના અવપ્રજ્ઞ કલિપત વ્યવહારને યાજવા જતા આત્મવિકાસ-આત્મસ પતિથી વચિત રહેલું પડે છે પૂર્વના મહાપુરુષો પોતે દુખથી મુક્તિ મેળવીને નિત્ય સુખ તથા નિત્ય જીવન મેળવવાની ઇચ્છાવાળાને માટે જે કાંઈ વ્યવહાર બતાવી ગયા હતા તેને અત્યારના તુચ્છ પૌદ્ગલિક સુખના સ્વાર્થીઓએ ફેગવી નાખ્યો છે

મુક્તિ મેળવવાને માટે પૂર્વ પુરુષોએ બતાવેલો વ્યવહાર બિલકુલ સરળ હતો કે જેને જડ જેવા બિલકુલ નહિ લાગેલા એવા ચૌર, ધાડપાડુઓ, જગલના જડબગ્ગોએ બાણીને આનંદેય સાધ્યું છે દંડપ્રહારી, ચિલાતિપુત્ર, ઇલાચિકુમાર, પ્રમવો ચોખ્ખા આદિ અનેક પુરુષો કેટલું લણ્યા હતા? કયા કયા સૂત્રોનું અધ્યયન કર્યું હતું? અત્યારનો વ્યવહાર કેટલો પાળ્યો હતો? મહાપુરુષો કહી ગયા છે કે વસ્તુને વસ્તુરૂપે ઓળખી ગગ, દ્રવ, કષાય વિષયથી મુક્ત થઈ જાવો જડને જડરૂપે ઓળખીશો તો તમારો રાગદ્રેષ ઓછો થઈ જશે જડને આશ્રયીને તમે લાલના અંગે જ રાગદ્રેષ કરો છો, તે જ્યારે તમને જડની સર્વ સુખ તથા લાભને માટે જડતા જણાશે કે તરત જ તમે જડનો સર્વથા ત્યાગ કરશો અને જડ પરની મમતા દૂર થશે કે તે જ વખતે અનેક પ્રકારના જડ તથા જડના વિકારોને મેળવીને તેના ધર્મના ઉપલોગની અભિલાષારૂપ આધિ દૂર થવાથી સાચી શાંતિ તથા સુખનો અનુભવ થશે જડથી મનોવૃત્તિઓનું મુકાઈ જવાનું નામ મુક્તિ છે હવે આ બાળતમા અત્યારનો કેટલો વ્યવહાર કેટલો ઉપયોગી છે તે વિચાર કરવાથી જણાઈ આવે છે ઉપર લખેલ સ્વાધીનતા અને પગધીનતા તથા નિશ્ચય-વ્યવહારનું સ્વરૂપ જણાવવાનું પ્રયોજન એટલું જ છે કે

અત્યારના સમયમાં વ્યવહાર પ્રમાણે વર્તવાથી સાચા ત્યાગીને આત્મશ્રેય-આત્મવિકાસમાં અંતરાયરૂપ અને લોગીને માનસિક શાંતિ તથા નિશ્ચિંતતામાં અંતરાયરૂપ પરાધીનતા લોગવવી પડે છે.

આત્મવિકાસ માટે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિ તથા નિશ્ચિંતતા અને શાંતિ માટે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિમાં અત્યારના અદ્યક્ષોનો વ્યવહાર બાધકર્તા થઈ પડ્યો છે.

પ્રભુ મહાવીર.

(ટોપીવાળાનાં ટોળાં બેઠ્યાં—એ રાગ)

- પ્રભુ મહાવીર ગાતાં હર્ષ બિપજે, પ્રેમ ધરીને હૈયે બિરાજે; (૨)
 નિર્મોહી નિરભિમાન. પ્રભુ મહાવીર—૧.
 ઇન્દ્રો કરે જેની સેવના, ચરણઅંગૂઠે મેરુ દુબળ્યે; (૨)
 એવા પ્રભુ ગળવાન. પ્રભુ મહાવીર—૨.
 આમલકી કીકાતણા સરે, દેવ હરાવ્યે-ઇન્દ્રે અપ્યુર; (૨)
 મહાવીર એવું નામ. પ્રભુ મહાવીર—૩.
 દીધું વર્ષોદાન લાવથી, સંજમ લીધો જગત માટે; (૨)
 દેવ કરે ચશગાન. પ્રભુ મહાવીર—૪.
 વીત્યાં વર્ષો બાર મૌનમાં, તપશ્ચર્યા કીધી લારે; (૨)
 સહ્યાં ઉપસર્ગો મહાન. પ્રભુ મહાવીર—૫.
 ઋણુવાલુકાના તીરમાં, શાલવૃક્ષની શીતળ છાયે; (૨)
 પામ્યા કેવળજ્ઞાન. પ્રભુ મહાવીર—૬.
 સ્થાપ્યા ગૌતમ ગણધરપદે, સુરનરોને તિર્થે જોધી; (૨)
 કરાવ્યું ધર્મનું ભાન. પ્રભુ મહાવીર—૭.
 સમવસરણે હેતા દેશના, યોજન મુધી નાદ પહોચે; (૨)
 માલકૌશ રસપાન. પ્રભુ મહાવીર—૮.
 નૂતન સુવર્ણકમળો પરે, પગલાં માંડે દેવ જે મૂકે; (૨)
 ગગડે હુંહુભિ તાન. પ્રભુ મહાવીર—૯.
 દીપોત્સવીના દિનમાં, નિર્વાણ પહોંચ્યા, ગૌતમ પામ્યા; (૨)
 કેવળજ્ઞાન સુબલ. પ્રભુ મહાવીર—૧૦.
 અજિત બોધ ગૌતમને દીધો, શાસન કીર્તિ હોંશે ફેલાવી; (૨)
 હેમેન્દ્ર હેયે સ્થાન. પ્રભુ મહાવીર—૧૧.

રચયિતા:—મુનિ હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર

ગ્યનાગ અને વિવેચક

ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃમુખસાઈ મહેતા એમ બી બી એમ

(ગત વર્ષના પૃષ્ઠ ૨૦૧ થી ચાલુ)

હેવે એવા આનંદધનસ્વરૂપ સિદ્ધ ભગવાન ને સ્થાને બિરાજે છે તેનો નિર્દેશ કરે છે—

પસતતિસકા

લોકાત્મ ઉત્તત પરમપદમા બિરાજે, ત્રૈલોક્યનાથ પગ્મેશ્વર નામ છાજે,
ન્યૈતિઃ પર પરમ આત્મ તિભિર પારે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણુ અમારે ! ૬

શબ્દાર્થ—ને લોકાત્મે ઉત્તત પરમ પદમા બિરાજે છે, અને તેથી નેને ત્રૈલોક્યનાથ પગ્મેશ્વર નામ છાજે છે, અને તિભિરને પાર પહેલેલા ને પગ્મન્યૈતિ પરમાત્મા છે, તે સિદ્ધના ચરણુ અમારે શરણુરૂપ હો !

વિવેચન—

અત્રે સિદ્ધભગવાન કેવા ઉત્તમ પદમા-સ્થાનમા બિરાજે છે તે મતાગ્રુ છે લોકના અગ્રભાગે ઉત્તત-ઉચ્ચ ને પરમપદ છે ત્યા શ્રી સિદ્ધ ગિયતિ કરે છે આ ‘પદ’ શબ્દનો પરમાર્થ સમજવા યોગ્ય છે પદ ને અપદ શુ તેની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે—

“આદક્ષિ દ્વ્યભાવે અપદે મોક્ષ્ણ ગિણ્દ તહ ગિયદ ।

ચિર મે ગમિમ ભાવ ઉવલ્લભંતં સદ્ભાવેણ ॥ ”

શ્રી કુદકુદાચાર્યશ્રીપ્રણીત—શ્રી સમયસાર

“આત્મામા અપદરૂપ દ્રવ્યભાવ મૂકી દઈ, નિષ્પત્તિ ત્રિયઃ એવો આ એક સ્વભાવથી ઉપલબ્ધ માન ભાવ પ્રકરુ કર ”

“દ્વદ્ધ સ્તુ ભગવત્યાત્મનિ બહુના દ્રવ્યમાવાના મધ્યે ચે કિલ અતત્સ્વભાવેનોપલભ્ય-
માનાઃ અનિયતત્વાવસ્થા અનેકે ક્ષણિકા વ્યભિચારીણો ભાવા તે સર્વેઽપિ સ્વયમસ્થાયિત્વેન
સ્થાતુ. સ્થાન મવિતુમશક્યત્વાત્ અપદમૂતા । યસ્તુ તત્સ્વભાવોનોપલભ્યમાન નિયતત્વાવસ્થ.
ષ્ક નિત્ય. અવ્યભિચારી ભાવ સ ષ્ક ષ્વ સ્થાયિત્વેન સ્થાન મવિતું શક્યત્વાત્ પદમૂત. ॥”

—શ્રીમાન અમૃતચક્રાચાર્યશ્રીપ્રણીત ટીકા.

“આ ભગવત આત્મામા બહુ દ્રવ્ય-ભાવોની મધ્યે, અતત્ સ્વભાવે ઉપલબ્ધ થતા, અનિયત અવસ્થાવાળા, અનેક, ક્ષણિક, વ્યભિચારી એવા ને ભાવો છે, તે મર્વેય રસ અસ્થાયીપણાએ કરીને

સ્થિતિકર્તાનું સ્થાન હોવાને અશક્ય હોવાથી અપદભૂત છે. અને જે તત્ત્વ સ્વભાવે ઉપલબ્ધ થતો, નિયત અવસ્થાવાળો, એક, નિત્ય, અવ્યભિચારી ભાવ છે, તે એક જ સ્વયં સ્થાયીપણાએ કરીને સ્થાન હોવાને શક્ય હોવાથી પદભૂત છે. ”

તાત્પર્ય કે અસ્થાયીપણાથી સ્થાતાનું સ્થાન ન બની શકે તે અસ્થાન-અપદ; સ્થાયીપણાથી સ્થાતાનું સ્થાન બની શકે તે પદ, એટલે પરભાવ સમસ્ત તે અપદ, સ્વભાવ તે પદ. એવો સ્વભાવ સિદ્ધને સિદ્ધ થયો છે, માટે તે પરમપદમાં સ્થિત છે.

અને આમ સ્વભાવોપલબ્ધિરૂપ પરમ ઉન્નત પદમાં સ્થિત હોવાથી, તેમનું સ્થાન ત્રૈલોક્યમાં સર્વોચ્ચ હોવાથી તે ત્રૈલોક્યનાથ કહેવાય છે; તથા પરમ આત્મ ઐશ્વર્યના સ્વામી હોવાથી પરમેશ્વર કહેવાય છે.

૫મી તમસ્-અજ્ઞાન અંધકારનો પાર પામી ગયેલાં હોઈ, તેથી પર થયેલાં હોઈ, તે પરમ બ્યોતિ-સ્વરૂપ પરમાત્મા પણ કહેવાય છે. તે પરબ્યોતિ એવી પરમેશ્વર જાતનુક્રમમાં છે કે ‘દર્પણુતલની જેમ તેમાં સમસ્ત અનંત પર્વાંશો સહિત પદાર્થમાલા સ્વયં એક સાથે પ્રતિબિંબિત થાય છે.’ ‘તિમિરેને તો શુ’, પણ સર્વ તેનેને પળુ તે છતી લે છે.’ ‘અનાદિ કાળથી સંચિત કર્મરૂપ મેઘ-પટલી પણ સ્પર્શની જેમ તેને આવરી શકતી નથી.’

“તજાયતિ પરં જ્યોતિઃ સમં સમસ્તૈરનન્તર્યામૈઃ ।

દર્પણતલ ઇવ સ્વકલા પ્રતિકલતિ પદાર્થમાલિકા યત્ર ॥”

મહામુનિ શ્રી અમૃતચંદ્રાચાર્યકૃત પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય.

“ચિદાનંદમયં વન્દ્યે નિઃસંદેહમહં મહા । તમાંસિ સન્તુ સર્વાણિ તેજાંસ્યપિ જિગાય યત્ ॥
ન શક્તા યદસત્કર્તુમાકાલમપિ સંહતા । કર્માન્નપટલી સૂર્યમિવ તજ્જ્યોતિરાનુમઃ ॥”

—શ્રી જયશેખરસ્મરિકૃત પ્રબોધ ચિંતામણિ.

એવા પરમ બ્યોતિ પરમાત્મા સિદ્ધતા ચરણ અમને શરણરૂપ હો ।

અત્રે સ્તોત્રકર્તા ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે—

લોકાત્રમાં સકલ લોક પ્રમુખસ્થાને, શોભાવતા પ્રમુખ આસન શ્રેષ્ઠ જાણે !
સંચાલના ત્રિજગ સંસદની કરાવે, તે સિદ્ધતા ચરણ હો શરણ અમારે ! ૭

શબ્દાર્થ:—જે લોકાત્રમાં સકલ લોકના પ્રમુખસ્થાને જાણે પ્રમુખનું ઉત્તમ આસન શોભાવતા રહી, ત્રિજગતરૂપ સંસદની-પરિષદની સંચાલના કરી રહ્યા છે તે સિદ્ધતા ચરણ અમને શરણરૂપ હો !

વિવેચન:—અત્રે લોકાત્રના પરમેશ્વર સ્થાન પરથી ફક્ત થતી ઉત્પ્રેક્ષા કરવામાં આવી છે, કે જાણે ત્રણે લોકની પરિષદ-સભા છે, તેમાં લોકાત્રરૂપ પ્રમુખના વસાસનમાં સિદ્ધ પ્રમુખસ્થાને ત્રિજગ માન છે, અને ત્રિલોક પરિષદની સંચાલના કરી રહ્યા છે.

સમસ્ત જગતના ભાવેની ચર્ચા-વર્તના જે પ્રમાણે જ્ઞાનીના જ્ઞાનમાં દૃષ્ટ હોય છે, તે પ્રમાણે જ થયા કરે છે; તે અપેક્ષાએ જ અત્રે જે કથાણું છે કે ભગવાન તેની સંચાલના કરે છે, તે ઉપચાર કથન છે, બાકી ભગવાન તો નિરબળ, નિરાશર ને કૃતકૃત્ય હોઈ અક્રિય સ્વભાવને પ્રાપ્ત થયા છે, એટલે સર્વ વસ્તુ જે સ્વ-સ્વ સ્વભાવે પરિણમ્યા કરે છે, તેના તે તો નિરપેક્ષ સાક્ષીરૂપ દૃષ્ટા-જ્ઞાતા માત્ર છે.

“તુમ પ્રભુ બલુગ રીતિ, સગ્વ જગ દેખતા હો લાલ,
નિજ મત્તાએ, મુદ્ધ, સહુને લેખતા હો લાલ
પરપરિણતિ, અદ્રેષપણે, ઉવેખતા હો લાલ
લોગ્યપણે નિજ શક્તિ, અનત ગવેષતા હો લાલ”

મુનિવર્ધ શ્રી દેવચ દ્રશ્ય

એવા પરમ પદસ્થ, સિદ્ધના ચરણ અમને શરણુરૂપ હો !

હવે સુસ્થિત, મહાગજની ઉપમા ધટાવે છે—

લોકાત્રના નૃપ સિંહાસનમાં બિરાજી, મહારાજ ‘સુસ્થિત’ યથાર્થ રહ્યા વિરાજી,
વિશ્વપ્રજા સમપરિણતિથી નિહાળે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણુ અમારે !

રાખદાર્થ.—લોકાત્રના ગર્જસિંહાસનમાં બિરાજી, ‘સુસ્થિત’ એવું યથાર્થ નામ ધરતા જે મહારાજ
વિરાજી રહ્યા છે, અને વિશ્વરૂપ પ્રગ્ભને સમભાવથી નિહાળી ગયા છે, તે સિદ્ધના ચરણ અમને શરણુરૂપ હો !

વિવેચન.—અત્રે ભગવાન સિદ્ધને મહારાજની ઉપમા આપી છે મહાગજ જેમ ગન્તામને—
સિંહાસને બિગળે છે તેમ સિદ્ધભગવાન લોકાત્રરૂપ ગર્જસિંહાસને બિગળે છે ગર્જ જેમ ગન્તાભિષેક
આદિ વિધિથી ગન્ત્ય પગ સુપ્રતિષ્ઠિત હોય છે તેમ રત્નરોપનગર આદિ વિધિથી સિદ્ધભગવાન શાશ્વત
સ્થાથી દુષ્વ-અચલ સ્થાનમાં સુપ્રતિષ્ઠિત હોય છે, અને તેથી તેને ‘સુસ્થિત’ નામ અર્ચા-વ્યવહારે ઘટે
છે ગર્જ જેમ પ્રગ્મ પ્રત્યે સમદૃષ્ટિથી જુએ છે તેમ સુસ્થિત મહાગજ પણ સમસ્ત વિશ્વરૂપ પ્રગ્ભને
સમપરિણતિથી નિહાળે છે ઈત્યાદિ પ્રકારે આ ઉપમાનુ ધટમાનપણુ જણાય છે

મહાત્મા સિદ્ધર્ષિએ લાક્ષણિક શૈલીમાં પ્રકાશ્ય છે કે—

(દોહગ) “તેહ પુરે પ્રગ્યાત છે, સુસ્થિત નામે રાય,
સ્વભાવથી વત્મલ અતિ, મમસ્ત સરવોભાય”

પ્ર. ૧, શ્લો. ૧૩૮.

(ત્રોટક) “રમણીય મહાલયના શિખરે, વર્ણો મસ ભૂમિતલા ઉપરે,
ભુવનેશ લૌલાચી બિરાજી ગયા, પરમેશ્વર ‘સુસ્થિત’ તેહ તહા
અધ ભાગ વિષે સઘળુ પુર તે, વિધિવિધ પ્રવૃત્તિ જહા વરતે,
પ્રમુદિત નિગર જેહ અતિ, અઉપાસર્થો તે નિરખે નૃપતિ
નથી વસ્તુ કંઈ પુરમાહિ તહા, નથી વર્તીતો બહાર વળી ચ કહા,
નથી જોઅર જે તસ દૃષ્ટિ તળે, અવલોકન તે કરતા નૃપને”

—ડૉ. ભગવાનદાસકૃત ઉ લ પ્ર. કથા ભાષાંતર, પ્ર ૧, શ્લો. ૧૬૬-૧૬૮

“પૂર્વ પ્રયોગાદિ કાળના યોગથી, બિર્ધગમન સિદ્ધાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત ભો,
સાદિ અનત સમાધિ સુખમાં, અનત કર્શન જ્ઞાન અનત મહિત ભો

—અપૂર્વ અવચર એવો ક્યારે આવશે ?”

—મહાતત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજચ દ્રશ્ય

એવા તે ‘સુસ્થિત’ મહારાજ સિદ્ધના ચરણ અમને શરણુરૂપ હો !

(ચાલુ)

॥ ॐ अहं नमः ॥

नवतत्त्व प्रकरण

पञ्चमय अनुवाद सहित.

अनु: सुनिधौ दक्षविजयञ्च भट्टाराज

(गतांक पृष्ठ ४५ थी शुरु)

मूल-समिई गुत्ती परिसह, जइधम्मो भावणा चरिताणि ।

पण ति दुवीस दस वार, पंच-भेष्णिं सगवत्ता ॥ २५ ॥

छहुं संवर तत्त्व.

[संवर तत्त्वना पठ लेह]

पांथ समिति शुप्ति त्रलु, णावीश परिषड्ढ णाणुने,
सुनिधर्म दशविध लावनाओ, णार संयम पांथने;
सत्तावन प्रकारे तत्त्व संवर, धर्मशिक्षक धारने,

मूल-इरिया भासेसणादाणे, उच्चारे समिईसु अ ।

मणगुत्ती वयगुत्ती, कायगुत्ती तहेव य ॥ २६ ॥

[पांथ समिति, त्रलु शुप्ति, इय आठ प्रवचनभाता]

धर्मा अने भाषा समिति, ओषण्णा आदानने. (२८)

उत्सर्ग समिति पांथ ओ ने, मनवचनकायातणी,
त्रलु शुप्तिओ ओ आठ शास्त्रे, प्रवचनभाता णवणी;

मूल-खुहा पिचासा सी उण्हं, वंसा-उत्तेला-उरह-रिथओ ।

चरिया निस्सोहिया सिज्जा, अक्कोस वह जायणा ॥ २७ ॥

अलाम रोग तणफासा, मल सक्कार परीसहा ।

पेत्तां अच्चाण सम्मत्तं, इअ वावीस परीसहा ॥ २८ ॥

[णावीश परिषड्ढे]

छुधा तृषा शीत उण्ण दश, अयेव ने अरति अने,

स्त्री अने यर्था अने, नैषेधित्री शय्या अने. (२९)

आडोश वध ने यायना, अलाल ने वणी रोग ने,

तृणुस्पर्श मल सत्कार प्रज्ञा, ने वणी अज्ञान ने;

सम्यक्त्व ओ णावीश परिषड्ढ, णाणु दश सुनिधर्मने,

मूल-खंती महव अज्जव, मुत्ती तव संजमे अ बोधवे ।

सच्चं सोअं आकिचणं च वंसं च जइधम्मो ॥ २९ ॥

[सुनिधर्मना दश प्रकार]

क्षमा नम्रता ने सरलता, निर्दोष तप संयम अने. (३०)

सत्य शैत्य अकिञ्चनत्व अ प्रह्वयर्थ, सुधर्म छे,

મૂલ-પદમમણિધમસરણ, સંસારો યગયા ય અગ્નત્ત ।

અસુદ્ધત્ત આસય સવરો ય તદ્ ગિજ્જરા નવમી ॥ ૩૦ ॥

લોગસદ્ધાવો યોદ્ધી, દુલ્લહા ધમ્મસ્સ સાદ્ધગા અરિદ્ધા ।

પદ્માઓ ભાવણાઓ, માવેયદ્ધા પયસ્સેર્ણ ॥ ૩૧ ॥

[બાર ભાવનાઓ]

અનિત્ય / પહેલી ભાવના, ણીણ અશરણુ નામેય છે,

સ સારકેરી ભાવના, એકત્વ ને અન્યત્વની,

અશુચિત્વ આશ્રવ નિર્જરા, સ વર જ લોક સ્વભાવની (૩૧)

બોધિ દુર્લભ ધર્મના, અરિદ્ધ ત સાધક દુર્લભા,

એ ભાવના સવિ ભાવિએ, જેથી મળે શિવવદ્ભા,

મૂલ-સામાદ્યત્થ પદમ, છેઓવટ્ટાવણ ખવે ઘીઅ ।

પરિહારવિસુદ્ધીય, સુદુમ તદ્ સપરાય ચ ॥ ૩૨ ॥

તત્તો અ અદ્ધવ્વાય, યાય સવ્વમિ જીવલોગમિ ।

જં ચરિઝ્ઞ સુવિદ્ધિયા, વચ્ચતિ અયરામર ઠાળ ॥ ૩૩ ॥

[આગ્નિના પાંચ પ્રકાર]

પ્રથમ સામાયિક ને વર્ણો, ણીણુ છેદોપન્થાપના,

પગિહાર વિશુદ્ધિ જ સૂક્ષ્મ, -સ પરાય જ મન્નના (૩૨)

યથાખ્યાત છે ચારિત્ર પથમ, ખ્યાત જગમા જેહથી,

સુવિદ્ધિત માધુ મુકિત પામે, પાળો જેને નેહથી,

મૂલ-અણસળમૂળોઅરિયા, વિત્તીસરોવણ રસચાઓ ।

કાયકિલેસો સલીળયા ય વજ્જો તવો હોદ ॥ ૩૪ ॥

સાતમુ નિર્જરા તત્ત્વ.

[બાલ તપના છ ભેદ]

અણુસણુ ઉલ્લિદ્ધિકા અને, વૃત્તિતણ્ણો સ ક્ષેપ છે,

રસત્યાગ કાયા-કલેશ મ લીનતા છ એ તપ બાહ્ય છે (૩૩)

મૂલ-પાયચ્છિત્ત વિળઓ, વેયાગ્ગ તદ્દેવ સજ્જાઓ ।

જ્ઞાણ ઉસ્સગ્ગોડ્ધિ અ, અગ્નિતરઓ તવો હોદ ॥ ૩૫ ॥

[અભ્યતર તપના છ ભેદ અને તપરૂપ નિર્જગનો ઉપસહાર]

દશવિધ પ્રાયશ્ચિત નાણ્ણો, વિનય યાત પ્રકાર એ,

દશવિધ વેયાવચ્ચ ને, આધ્યાય પાથ પ્રકાર એ,

શુભ ધ્યાન ને કાઉસ્સગ્ગ દુવિધ તપ, બાણ અભ્યતર છ એ,

ઈમ બાગ્ગ ભેદે તપસ્વરૂપી, નિર્જગને નાણ્ણીએ (૩૪)

મૂલ-ચારસવિદ્ધ તવો, ગિજ્જરાય વધો ચડવિગળો અ ।

પયદ્-દ્વિદ્-અણુમાગ, -પ્પયસમેપદ્ધિ નાયવ્વો ॥ ૩૬ ॥ (ચાલુ)

સમ્યક્ શ્રદ્ધા રહિત જ્ઞાનની નિરર્થકતા

સંયોજક: સુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી (સંવિદ્યાપાલિક)

શ્રદ્ધાની પ્રાપ્તિ એ સૌથી દુષ્કર છે. જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ એ હુન્યવી લોભથી પણ થઈ શકે છે, જ્યારે હુન્યવી લોભ એ સમ્યક્ શ્રદ્ધાની પ્રાપ્તિમાં કામ આવી શકતો નથી, બિલકો અંતરાયરૂપ થઈ પડે છે. સાધનવ પૂર્વના જ્ઞાની પણ અશ્રદ્ધાળુ રહી ગયા અને અર્ધ જ્ઞાનને ધરનારા પણ શ્રી જિનવંચન પ્રત્યે નિઃશંકપણે શ્રદ્ધાળુ આત્માઓ ઉભય લોક સાધી ગયા. શ્રદ્ધાની પ્રાપ્તિ દુષ્કર એટલા માટે છે કે અસુક અંશે પણ હુન્યવી સ્વાર્થથી નિરપૃક જન્યા વગર તે પ્રગટ થઈ શકતી નથી, જ્યારે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ સર્વ પ્રકારના હુન્યવી સ્વાર્થથી ભરેલા આત્માઓમાં પણ હુન્યવી દષ્ટિએ જિંયામાં જિંચી કોટિની લાગે તેવી પણ થઈ શકે છે. એ કારણે ઉત્તમ અગર અધમ મનુષ્યની સાચી પરીક્ષા 'તેનામાં કેટલું જ્ઞાન છે?' એની તપાસ એ દ્વારા થઈ શકતી નથી, પરંતુ 'તે કેવી નતિની શ્રદ્ધા ધરાવે છે?' અર્થાત્ 'તેની શ્રદ્ધા વિશ્વાસ અને રુચિ કયા પદાર્થ ઉપર છે?' એની પરીક્ષા એ દ્વારા જ થઈ શકે છે.

જિંચી કોટિનું જ્ઞાન ધરાવનાર આત્મા પણ જો અધમ કોટિની રુચિવાળો હોય, તો તે હુનિયામાં પણ ઉત્તમ ગણાતો નથી. મનુષ્યની પરીક્ષા તેની રુચિ ઉપર છે પણ માત્ર જ્ઞાન ઉપર નથી. ધનની રુચિવાળો જ્ઞાની પણ પાપી બને છે અને ધર્મની રુચિવાળો અજ્ઞાની પણ નિષ્પાપ જીવન ગાળી શકે છે.

જીવનમાં પાપી બનવું કે નિષ્પાપ બનવું તેનો મુખ્ય આધાર જ્ઞાન ઉપર નથી, પણ રુચિ ઉપર છે. એ રુચિને સુધારનાર જ્ઞાન તારક છે અને બગાડનાર જ્ઞાન ડૂંબાવનાર છે.

અધમ રુચિવાળા આત્માઓ પોતાની તે રુચિને છોડી નહિ શકતા હોવાથી ઉત્તમ રુચિવાળા આત્માઓ પ્રત્યે તેમનો વિરોધ ચાલુ હોય છે. એ વિરોધનું મૂળ રુચિનો ભેદ છે. જ્યાં સુધી એ વિરુદ્ધ પ્રકારની રુચિ રહેવાની છે ત્યાં સુધી એ વિરોધ પણ કાયમ રહેવાનો છે. એ વિરોધને જેઓ ટાળવા ઇચ્છતા હોય, તેઓએ રુચિનો ભેદ ટાળવાની પ્રથમ આવશ્યકતા છે. પરસ્પર વિરુદ્ધ રુચિવાળા જીવો પોતાની તે રુચિને સમાન બનાવ્યા વગર એકમતી બનાવવા માગતા હોય, અગર તેઓને જો કોઈ એકમતી બનાવવા ઇચ્છતું હોય, તો તેઓની તે ઇચ્છા કેવી રીતે ક્લીભૂત થવાની છે? એકમતિ બનવા માટે રુચિની એકતા કરવી એ પ્રથમ આવશ્યક છે.

તે રુચિની એકતા કરવાનો પ્રયાસ કર્યા વગર જ જગતને એક અભિપ્રાયવાળું બનાવી દેવાની એટા કરવી એ એક બાલિશ એટા જ છે. સર્વ ધર્મ સમભાવ, સર્વ દર્શન સમભાવ, સર્વ શાસ્ત્ર સમભાવ આદિની વાતો કરનારા એ ધર્મરુચિ સમાજને ધર્મરુચિથી બ્રદ કરી અધર્મરુચિ બનાવવા માટેનો પ્રયાસ કરનારા છે. રુચિભેદ રહેવાનો છે, ત્યાં સુધી ધર્મભેદ

પણ રહેવાનો છે ધર્મલેહ રહેવાનો છે, ત્યાં સુધી દર્શનલેહ પણ રહેવાનો છે દર્શનલેહ રહેવાનો છે, ત્યાં સુધી શાસ્ત્રલેહ પણ રહેવાનો જ છે અને શાસ્ત્રલેહ રહેવાનો છે, ત્યાં સુધી જ્ઞાનલેહ પણ રહેવાનો છે એ જ રીતિએ મર્વ જાતિ-સમભાવ, સર્વ સપ્રદાય-સમભાવ, નરનારી સમભાવ આદિની વાતો પણ તેટલી જ ઉન્માર્ગે દોરનારી છે જ્યાં સુધી આચાર્યલેહ રહેવાનો છે, ત્યાં સુધી વિચારલેહ પણ રહેવાનો છે. જ્યાં સુધી વિચારલેહ રહેવાનો છે ત્યાં સુધી યોગ્યતાલેહ પણ રહેવાનો છે અને જ્યાં સુધી યોગ્યતાલેહ રહેવાનો છે, ત્યાં સુધી મ પ્રદાય લેહ અને નગ્નાગીનો લેહ પણ રહેવાનો જ છે

વિના શ્રદ્ધા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ શક્ય નથી અને શ્રદ્ધાથી રચીત ધનારાનો વિનિપાત સુનિશ્ચિત છે શ્રદ્ધા એ મર્વ શુભોત્તુ મૂળ છે પરમાર્થના માર્ગમા કે વ્યવહારના માર્ગમા શ્રદ્ધાબ્રહ્મ આત્માઓ નર્વદા તાલાયક મનાયા છે કોઈ પણ આત્માને તેના કટ્યાણુમાર્ગથી બ્રહ્મ જ્ઞાનો હોય તો તેનો મરણમા સરણ ઉપાય એ છે કે સૌથી પ્રથમ તેના કટ્યાણુમાર્ગની શ્રદ્ધાથી બ્રહ્મ કરવો માનસશાસ્ત્રીઓતુ પણ કહેવું છે કે વિચાર એ આચારને ઘડનાર છે કોઈ માણસને સુધાગ્વો યા બગાડવો હોય તો મૌથી પહેલા તેના વિચારો ફેરવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ જ્યાં સુધી તે પોતાના વિચારોમા મક્કમ હોય ત્યાં સુધી તેને તના આચારમાર્ગથી બચેડવો દુ:શક્ય છે

વિચારોની મક્કમતાતુ નામ જ શ્રદ્ધા છે એ શ્રદ્ધા જ્ઞાનથી ઘડાય છે એ વાત સ્પષ્ટ છે, તો પણ મર્વ પ્રકારતુ જ્ઞાન શ્રદ્ધાને ઘડનાર કે દૃઢ કરનાર જ થાય છે એમ કહેવું એ સાચુ નથી જ્ઞાનથી જેમ વિચારો અને શ્રદ્ધા મક્કમ બને છે, તેમ જ્ઞાનથી જ વિચારો અને શ્રદ્ધા

નષ્ટ થાય છે યા શિથિલ બને છે શ્રદ્ધાને ઘડનાર, સ્થિર કરનાર કે વધારનાર જ્ઞાન જેમ સહાયક અને આદરણીય છે તેમ શ્રદ્ધાને બગાડનાર, ઉખેડનાર કે નાશ કરનાર જ્ઞાન તેટલું જ અનર્થકારક અને અનાદરણીય છે બધાનો મથિતાર્થ એ જ છે કે માનવીને ચઢાવવો કે ખાડવો હોય તો સૌથી પ્રથમ એની વિચારણાને પલટાવવાની જ મોટામા મોટી આવશ્યકતા રહે છે અને એટલા માટે કોઈ પણ ક્ષેત્રના નાયકો સૌથી પ્રથમ પ્રયત્ન તને માટે જ કરે છે

આ ઉપરથી વસ્તુસ્થિતિ જાણનારા બહુ મહિલાઈથી મનશ્ચ શક્ય છે શ્રી જૈન શાસને વિપરીત શ્રદ્ધાનરૂપ મિથ્યાત્વને પરમ શત્રુ તરીકે સ્વીકાર્યો છે તે મોઝે મોટા વ્યાજળી છે મિથ્યાત્વ એ વિચારોને વિપરીત માર્ગે પલટાવનાર છે અને એટલા માટે જ શ્રી જૈન શામનથી રચીત ઢરવાનો ઇગદો ધનવનાર કોઈપણ આત્મા શ્રી જૈન શામનને અનુસરનાર આત્માઓની નમ્રદ શ્રદ્ધા ઉપર પ્રથમ ઘા કરે છે શ્રદ્ધા ઉપર ઘા કર્યા વિના કેવળ આચારોને ખોટા વર્ણવવા પ્રયત્ન ઢરનારા શ્રી જૈન શામનને પગજિત કરવા માટે ઢહી પણ સફળ વર્ષ શક્તા નથી જેટલી સફળતા તેઓ શ્રદ્ધાને નબળી પાડવામા મેળવી શકે છે તેટલી જ સફળતા તેઓને ત્યાગપટ્ટી બીજા કાર્યોમા મળી શકે છે આ વસ્તુ ધ્યાનમા ગળીને જ કેટલાક બહુલકર્મી આત્માઓ શ્રી જિનમતના અનુયાયીઓની શ્રદ્ધાના પાયા હચમચાવવા ભાગે પ્રયત્ન કરી રહ્યા જોઈ શકાય છે શાસનનો પાયો શ્રદ્ધા છે અને એ શ્રદ્ધાને જ ઉઠાવવાનો પ્રયત્ન કરનારા શાસનના પાયાને જ ઉખાડવાનો પ્રયત્ન કરનારા છે

શ્રદ્ધા યાને નનમાર્ગ પ્રત્યેની રુચિ એ માનવ સમાજતુ અને જૈન સમાજતુ અમૂલ્ય ધન છે

શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી

(ગતાંક પૃષ્ઠ પર થી શરુ)

લેખક : આ. શ્રી વિજયપદ્મસૂરિભ મહારાજ.

૪૧ કર્મનો અંધ થયા વિના કર્મની સત્તા કહેવાય જ નહિ.

૪૨ જે જીવો સૂક્ષ્મનિગોદમાંથી નીકળ્યા નથી ને નીકળશે પણ નહીં જ તેવા જીવો અવ્યવહારરાશિના જાણુવા. અવ્યવહારરાશિમાંથી નીકળ્યા બાદ ફરી સૂક્ષ્મનિગોદમાં જનારા જીવો પણ વ્યવહાર રાશિના જ કહેવાય; કારણ કે અવ્યવહારરાશિમાંથી જેઓ એકવાર પણ નીકળીને પૃથ્વીકાયાદિપંથે જીવળ્યા હોય, તે જીવો વ્યવહારરાશિના જ કહેવાય છે. કર્મના યોગે ભારેકર્મી જીવો પૃથ્વીકાયાદિના બહુ ભવ કર્યા બાદ પણ અવ્યવહારાશિ સૂક્ષ્મનિગોદમાં અનેકવાર જાય છે.

૪૩ શુદ્ધપાક્ષિક જીવો મોડામાં મોડા અર્ધપુદ્ગલપરાવર્ત કાલ પૂરો થયા બાદ જરૂર મોક્ષે જાય જ તે જીવોમાં કેટલાએક જીવો મિથ્યાદષ્ટિ પણ હોય. એમ શ્રી દશાશ્રુતસ્કંધના છઠ્ઠા અધ્યયનમાં સૂચિંકાર ભગવંતે જણાવ્યું છે.

એ ધન જેટલું અમૂલ્ય છે, તેટલું જ તેલું રક્ષણ કરવું કઠિન છે. અમૂલ્ય વસ્તુઓને પડાવી લેનારા, પડાવી લેવા માટે તાકી રહેનારા અને એ ચાલ્યું જાય તો રાજી થનારા હનિયામાં ઓછા હોતાં નથી.

વિપરીત શ્રદ્ધાનરૂપ મિથ્યાત્વના નાશનો પરમ ઉપાય જગતના એકના એક સન્માર્ગરૂપ શ્રી અરિહંતાદિ સુદેવ, સુશુરુ અને સુધર્મ-તત્ત્વની શ્રદ્ધાપૂર્વક આરાધના જ છે,

૪૪ સંપૂર્ણ ભવચક્રમાં ઉપશમશ્રેણિને કરવાનો અને આહારક શરીરને બનાવવાનો અવસર ચાર વાર પ્રાપ્ત થઈ શકે. જે ભવમાં યોથી વાર ઉપશમશ્રેણિ કરે, અથવા આહારક શરીર બનાવે, એવા ભવજીવો તે જ ભવમાં જરૂર મોક્ષે જાય. એમ શ્રી બૃહત્કલ્પ ભાષ્યાદિમાં જણાવ્યું છે.

૪૫ શુરુ છદ્મસ્થ અવસ્થામાં હોય તો પણ તે કેવલજ્ઞાનને પામેલી સાધ્વીને ન જ વાંદે; કારણ કે ધર્મમાર્ગમાં પુરુષની પ્રધાનતા છે એમ શ્રી હરિભદ્રસૂરિ મહારાજે શ્રી આવશ્યક સૂત્રની મોટી ટીકામાં જણાવ્યું છે.

૪૬ વજ્રમ્બલનારાચસંધ્યજીવાળા જીવોને દર્શનાવરણીય કર્મનો તીવ્ર ઉદય થતાં સ્ત્યાનર્દિનિદ્રાનો ઉદય થાય તે વખતે વાસુદેવની જેટલી તાકાત હોય, તેનાથી અઠધી તાકાત તેમની છે. બીજા-પાંચમાંના કોઈ પણ સંધ્યજીવાળા જીવોને સ્ત્યાનર્દિનિદ્રાનો ઉદય થતાં તેવી તાકાત ન જ હોય, પણ પોતાના સ્વાભાવિક બળ કરતાં બમણું, તમણું કે ચારગણું બળ હોય છે એમ શ્રી બૃહત્કલ્પ સૂત્રના ભાષ્યમાં જણાવ્યું છે.

૪૭ વિજય, વૈજયંત, જયંત અને અપરાજિત વિમાનના દેવો ત્યાંથી દેવભવનું આયુષ્ય પૂર્ણ થતાં ઉત્તમ મનુષ્યપણું જ પામે પણ તિર્યંચપણું પામે જ નહિ. આ મનુષ્યયુગ્ય પૂરું કરીને તે દેવભવમાં જાય તો વૈમાનિક દેવ જ થાય ને તેઓ વધારેમાં વધારે સંખ્યાતા જ

ભવ કરીને મોક્ષે જાય જઘન્યથી તો એક-એ ભવ કરીને પણ મોક્ષે જાય

૪૮ તમામ સ સારી જીવોને અક્ષરનો અન-તમો ભાગ કાયમ ખુલ્લો જ રહે છે તીવ્ર જ્ઞાનાવરણીય/કર્મના ઉદયકાલમા પણ તે પુદ્ગલો તેને ઢાકી શકતા નથી આ જ અપેક્ષાએ નિગોદમા રહેલા જીવોને જીવ તરીકે માન્યા છે, અને તેમને મિથ્યાદષ્ટિ ગુણસ્થાનક કહ્યું છે એમ શ્રી નદીસૂત્ર ટીકા, કર્મચય ટીકાદિમા જણાવ્યું છે.

૪૯ ૩ મિશ્રગુણસ્થાનકે, ૧૨ ક્ષીણુકાયા વીતરાગછન્નસ્થ ગુણસ્થાનકે, ૧૩ સયોગીકેવલિ ગુણસ્થાનકે જીવ મરણ પામે જ નહિ એમ શ્રી ગુણસ્થાનક કંમારોહાદિમા જણાવ્યું છે

૫૦ મતિજ્ઞાન-દ્યુતજ્ઞાનને ધારણ કરનારા લવ્યજીવો જ અવધિજ્ઞાની અથવા મન-પર્યવજ્ઞાની બને એમ શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્રાદિમા જણાવ્યું છે

૫૧ ગુહસ્થવેષમા તીવ્રભાવ ચારિત્રાદિ સદ્ગુણોને લઈને શ્રી ભરતમહારાજભટ્ટિના દર્શાવે કેવલજ્ઞાન થઈ શકે, પણ મન પર્યવજ્ઞાન તો ન જ થઈ શકે કારણ કે માતમા અપ્રમત્તગુણ સ્થાનકે રહેલા મયમધારક લવ્ય જીવોને જ મન પર્યવજ્ઞાન પ્રકટ થાય, એમ પૂજ્ય શ્રી મલયગિરિજી મહારાજે શ્રી પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના ત્રીજા પદની ટીકામા જણાવ્યું છે

૫૨ એક લવમા બે આયુષ્યનો બધ કે ઉદય થાય જ નહિ પણ બે આયુષ્યની સત્તા જરૂર હોઈ શકે, કારણ કે ચાલુ ભવનું આયુષ્ય ભોગવતા તેનો અસુક ભાગ ગયા પછી આગામી ભવનું આયુષ્ય બધાય છે, તેથી એક ચાલુ ભવના આયુષ્યની સત્તા અને, બીજી બાધેલા આયુષ્યની સત્તા એમ બે આયુષ્યની સત્તા જિહ્વગીતા છેલ્લા અસુક ભાગમા જ હોઈ શકે એમ શ્રી પ્રજ્ઞાપના સૂત્રવૃત્તિ વગેરેમા જણાવ્યું છે

૫૩ જ્યોતિષી દેવોને તથા સૌધર્મ-ધર્માન

દેવલોકના દેવોને એક તેજોલેશ્યા હોય, ને નવમા આનત દેવલોકથી માફીને ઠેક સર્વાર્થ સિદ્ધ વિમાન સુધીના દેવોને એક શુક્લલેશ્યા હોય

૫૪ લઘિપર્યાપ્તા પૃથ્વીકાય-જલ-વનસ્પ-તિમા ભુવનપતિ-વ્યતર-જ્યોતિષી-સૌધર્મ-ધર્માન દેવલોકના દેવો ઉત્પન્ન થાય છે, કારણ કે તેમને ઘરેણા, વાવડીનું પાણી, કમલ વગેરેમા મોહ હોય છે

૫૫ કર્મબધમા અને મોક્ષમા મનની ભાવના કારણ છે કહ્યું છે કે 'મન યવ મનુષ્યાણા કારણ વધમોક્ષયો ।'

૫૬ બીજાનું ખૂરુ કરવાની આહવાન કરતા પોતાનું ખૂરુ જરૂર થાય છે સામાનું ખૂરુ કરવું એ પોતાના હાથમા છે જ નહિ તેમ જીવ એ સામાના કર્મને આધીન છે આવી ભાવનાથી મહાપુરુષો બીજાનું અનિદ્ર ન ચિત-વતા કર્મફલને વિચારીને સમતાદિ ગુણોની એવના કરીને સર્વજ્ઞ બની મિદ્ર થાય છે

૫૭ એવું એક સુખ છે કે જેમા દુખને આશ હોય જ નહિ જે કાયમ રહે તથા જે મળ્યા પછી 'એથી ચઢિયાતું સુખ છે જ નહિ માટે' બીજા સુખની ઇચ્છા થાય જ નહિ તે સુખને સિદ્ધપરમાત્મા પામ્યા છે

૫૮ કર્મોના અભાવે જ સિદ્ધપરમાત્માને દેહ-આયુષ્ય-કર્મ-પ્રાણ વગેરે હોય નહિ તથા જન્માદિ પણ હોય નહિ

૫૯ એકાવતાગી દેવોને દેવાયુષ્યના છેવટના છ માસ બાકી રહે ત્યારે પણ અવનને સૂચવનારા ચિહ્નો પ્રકટ થતા નથી એમ શ્રી પગિશિષ્ટ યર્ષાદિમા પૂજ્ય શ્રી હેમચંદ્રસૂરીચરણ વગેરે મહાપુરુષોએ જણાવ્યું છે

૬૦ જેને તૈજસ શરીર અને કાર્મણ શરીર નહોય એવો કોઈ પણ સ સારી જીવ હોય જ નહિ (ચાલુ)

૧૧ તમારી કોઈ પ્રશંસા કરે તો ફૂલાઈ જશે નહિ, વિરોધ કરે તો રોષ કરશે નહિ પરંતુ કર્તવ્યમાં મશગૂલ રહેજો, કારણ કે દુનિયા દોરંગી છે. કોઈ પ્રશંસક હશે, કોઈ વિરોધક હશે; એ બન્નેમાં સમભાવ કેળવી સત્યતા પંથે પ્રવૃત્તિ કરવી.

૧૨ બધાં સત્ય છે ત્યાં ડર નથી, ભય નથી. એક અસત્ય સો અસત્ય બોલવાનું નિમિત્ત બને છે. એક સત્ય સો આક્રોશમાંથી બચાવે છે. સત્ય એ જીવનરૂપી ગ્લોબમાં ઇક્સિટ્રિક્ટરૂપી લાઈટ છે. સદા ય નિર્ભય છે.

૧૩ એટલું તો જરૂર સમજી લેજો કે અનિતીનો એક પૈસો આવે છે તો એ પૈસા જતાં પણ છૂટકો થતો નથી. આવે ત્યારે મીઠાં લાગે પણ તેનાં ફળ કડવાં જ પાકે છે અને એ બંધ છે એવી રીતે કે હુઃખદાયક રીતે દર્દી બનાવીને, આક્રોશમાં દબાવીને. એ કરતાં નીતિમય ધન પ્રાપ્ત કરવાથી ન દર્દ થાય કે ન પૈસા બંધ. સરવાળો સરખો છે.

૧૪ તમે એમ ન માની બેસશો કે મારા જેવા કોઈ નથી, પણ માનમાં રહેજો. ખોટા અભિમાનમાં તણાઈ ન જતા; નહિતર કર્તવ્યપંથ ચૂકી જશે અને એવા ગળાડી પડશે કે તમને તમારું જીવન અભિમાનરૂપી મહના ભારથી ભારરૂપ લાગશે. નિરાભિમાની રહેશો તો જીવન શોભશે. નમ્રતા તથા સરળતા અભિમાન દૂર કરવાની ઔષધિ છે.

૧૫ તમે જેવા હો તેથી વધુ કંઈ દમામ ન રાખજો; નહિતર 'દોંગી' નું ઉપનામ સાંપડશે. સંતપુરુષો તેના દમામથી દીપતાં નથી પણ તેમનાં ઉત્તમ આચારથી, પવિત્ર આચારથી દીપે છે. તમારામાં પાત્રતા હશે તો સર્વે માનની દૃષ્ટિએ જ નિરખશે.

૧૬ સ્વચ્છ રહેજો, પણ સાદાઈ ન છોડજો. જે જે તમારી કિંમત તમારા વેષથી નહિ અંકવવા મળતા પણ તમારા ઉત્તમ ગુણોથી એની મેળે જ તમારી કિંમત અંકાયો.

૧૭ કપડાં ઉપર લાગેલો ડાઘ જશે, પણ જીવનમાં લાગેલો ડાગો ડાઘ ભૂંસાવો મુશ્કેલ છે. માટે એવો ડાઘ ન પડે તેની ખૂબ સાવચેતી રાખજો. અંતઃકરણમાં પવિત્રતાની સુવાસ ભરજો, વિવેકપૂર્વકનું વર્તન રાખજો.

૧૮ કોઈ પણ માણસ પોતાની મતલબ સાધવામાં મશગૂલ હોય છે, માટે કોઈની ગમે તેવી વાતોમાં લોભવાઈ ન જતા તેમ જ પોતાના સ્વાર્થ માટે અવરનું અહિત નહિ કરતા.

૧૯ કોઈ પણ માણસ કોઈ પણ ધર્મનો, કોઈ પણ આચારવિચારનો હોય તેની સાથે તમારે કાંઈ મતલબ નથી; પરંતુ તેમાં શું સારું છે તે ઉપર જ લક્ષ આપો અને તમારા પ્રેમભર્યા વર્તને સર્વના દિલમાં લાગણી પ્રગટાવી તમારા શુદ્ધ આચારવિચારની હળવી છતાં મૂંગી છાપ પાડો.

૨૦ અન્યતા સદ્વિચારો પ્રહણ કરો, દોષમુક્ત તરફ દુર્લભ મેવો, પરંતુ તેની દુગંધા કરી વિરોધ નહિ વહોરી લેવો

૨૧ હુ ખમા પણ સુખ માનો રાત્રિ પછી દિવસ ઊગવાનો છે એ સત્ય પ્રત્યક્ષ છે તો હુ ખ પછી સુખ અવશ્ય છે માટે એ સ્થિતિ સમભાવે સહન કરો ઘનઘોર ગત્રિમા પણ માનવન્તે ઇલેક્ટ્રિક લાઇટ પ્રગટાવી તો હુ ખમા શુ સુખની લાઇટ નહિ શોધી શકાય ?

૨૨ સુખ અને હુ ખ એ મનના કારણો છે જે મિથિતા કે જે સભેગોમા જીવન જીવાય તેમા જે સતોષ ગ્ણાય તો તેના જેવી સુખની લાઇટ હાલ તો શોધી શકાઈ નથી

૨૩ સુખ એ શુભકર્મનો ઉદય છે અને તે આવવાથી પુન્યનો ખળતો ખાલી થાય છે, અને હુ ખ એ અગુલ કર્મનો ઉદય છે તે ભોગવી લેવાથી પાપનો ખળતો ખાલી થાય છે

૨૪ અમૂલ્ય માનવજીવનની એક પણ પળ નિષ્ક્રિયપણે નિર્ચર્યક ચાલી નય એ પરવડતુ નહિ જોઈએ ગયેલા પૈમા કદીયે પાછા આવે છે પણ ગયેલી પળ મળવી મુશ્કેલ છે

૨૫ સુખથી અપશબ્દ બોલવાની ટેવ નિંદ્ય છે એક વખત એવી છૂટ લીધી એટલે કારણ વગરની કુઆદત પડી અનર્થ નીપજાવે છે, જેના ગદો વારસો બાળકોને પણ જાણ્યે અભાણ્યે મળી નય છે

૨૬ એક બાળકને અપશબ્દ બોલતા મા-બાપે સાબળ્યો અને બાળક સમજી હસી કાઢ્યું, માટે થતા તે વલણ ચાલુ જ રહ્યું અને મા-બાપને પણ માળો દેવા લાગ્યો, તેમા દોષ કોનો ?

૨૭ બાળકમા કુટેવતા બીજ રોપાય તે પહેલા જ ચીવટ રાખવી બાળપણમા જે ટેવ પડે છે તે તો જીવન માથે જડાય છે, માટે શરૂઆતમા જ સહયતાથી બોલવાની ટેવ પડાવવો

૨૮ તમારી પ્રવૃત્તિમા તમારા દેહમ દિશ્તુ ધ્યાન જરૂર રાખજો, કારણ કે આત્મવિકાસનુ એ પરમ સાધન છે એ જીર્ણ કે અશક્ત થશે તો વિકાસ અટકી જશે અને સશક્ત હશે તો કદ્યાણુ સાધી શકશે

૨૯ અમૂલ્ય માનવજીવનને વેડફી નહિ નાખજો કટાણો આવે તમારે આરામ લેજો આગેવ્ય નહિ બગાડતા એ એન્જિન જેવા દેહ-મ દિગ્ને વ્યવસ્થિત ચલાવવાથી જેમ તે રેલ્વેને ઇચ્છિત સ્થળે પહોચાડે છે તેમ તમને ઇચ્છિત ધ્યેયે પહોચાડવામા મદદગાર થશે

૩૦ દેહનુ સાત્ત્વિક નિર્દોષ આહારથી પોષણ કરજો (જીવવા માટે, સ્વાદ માટે નહિ), અયમ સાચવજો સાધકબાધકનો વિવેક રાખજો, છતા રેલ્વે માફક અકસ્માત નડે તો ધ્યેય-સિદ્ધિનો નિશ્ચય દૃઢ ગંધી પુનર્જીવનમા એ સાધના ચાલુ રહે તેવી ભાવના ભાવજો (ચાલુ)

જીવનની સાર્થકતા અને હીરવિજયસૂરિ — ૭

(સં. મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ વિસનગર)

જેમ ઉદયની પાછલાં અસ્ત એ નિયમ રહેલ છે તેમ જન્મની પાછળ મરણ અવશ્ય રહેલું છે. રાજા હો કે મહારાજા હો, શેઠ હો કે શાહુકાર હો, ગરીબ હો કે તવંગર હો, ગાળક હો કે વૃદ્ધ હો, સ્ત્રી હો કે પુરુષ હો, અરે! સાક્ષાત્ દેવ જ કેમ ન હોય, દરેકને-જન્મ ધારણ કરનારને-બહેલા કે મોડાં મરણ અવશ્ય પડે છે. પરંતુ મરવા મરવામાં ફરક છે. જેઓએ આ સંસારમાં જન્મ ધારણ કરીને પોતાના “જીવનની સાર્થકતા” કરી લીધી છે, તેને મરણ એ એક આનંદનો વિષય થઈ પડે છે; કારણ કે તેને એ વાતની ચોક્કસ ખાતરી છે કે મને નિંદ-નુજ માનુષી શરીર છોડીને દિવ્ય શરીર મળવાનું છે. ખરું છે કે-જેને ઝુંપડી છોડ્યા પછી મોટો મહેલ મળવાની ખાતરી હોય તેને ઝુંપડી છોડતાં ખેદ થાય જ નહિ. હવે જે મનુષ્ય પોતાના જીવનની કંઈ પણ સાર્થકતા કરતો નથી. તેને હાય, શું થશે? હાય શું થશે? એવી હાયહાયમાં જ મરણ પડે છે. એટલે આ જન્મમાં જેવી હાય હાય તેવી જન્માન્તરમાં પણ હાય હાય જ રહેવાની.

જીવનની સાર્થકતા એ કોઈમાં રહેલી હોય તો ઉત્તમોત્તમ ગુણોમાં રહેલી છે. દયા, દાક્ષિણ્ય, વિનય, વિવેક, સમભાવ અને જ્ઞાન્યાદિ ગુણો એ જ જીવનની સાર્થકતાના હેતુઓ છે. આપણા જગદ્ગુરુ “શ્રી હીરવિજયસૂરિ” આવા ઉચ્ચતમ ગુણોના ભંડાર હતા એમ કહીએ તો લગભર

ખોટું નથી. પોતાની જીવનયાત્રામાં અવારનવાર પડતી તકલીફોને તેમણે જે સહનશીલતાથી સહન કરી છે, તે તેમના જીવનની સાર્થકતાને જ સૂચવે છે. ગુજરાત જેવા રમ્ય અને પરમ શ્રદ્ધાળુ પ્રદેશને છોડીને મહાન કષ્ટો ઉઠાવી ફતેહપુરસીકરી સુધી જવું અને તે પ્રદેશમાં ચાર વર્ષ સુધી રહી અકબર જેવા મુસલમાન સમ્રાટને પ્રતિષ્ઠાથી આખા વર્ષમાં છ મહિના ઉપરાંત જીવહિંસા બંધ કરાવવાનું કાર્ય શું ઓછી જીવનની સાર્થકતા બતાવે છે? આ સિવાય પોતાના સાધુધર્મ ઉપર તેઓની કેટલી આસ્થા હતી, તેઓનો સમભાવ કેવો હતો, એટલી ઊંચી હદે પહોંચવા છતાં તેઓ કેવી નમ્રતા, વિનય, વિવેક, અને લઘુતા રાખતા હતા, અને તેઓની ગુરુભક્તિ કેવી પ્રશંસનીય હતી, એ સંબંધી તેમના જીવનમાંથી મળતા પ્રસંગો તરફ જ્યારે ધ્યાન આપીએ છીએ ત્યારે ખરેખર તેમના જીવનની સફળતાને માટે કોઈને પણ આનંદ થયા વિના રહેતો નથી.

“શ્રી હીરવિજયસૂરિ” પોતાના સાધુધર્મમાં કેટલા દૃઢ હતા અને પોતાના જ નિમિત્તે થયેલી વસ્તુઓને નહિ વાપરવામાં કેટલા ઉપયોગ રાખતા હતા તે સંબંધી ઘણા પ્રસંગ જોવામાં આવતા હતા અને ભાવિ શ્રાવકોને ઉપદેશ આપતા હતા. એ મહાપુરુષની જયંતી ઠેર ઠેર ઊજવાય છે. એ જ તેમના જીવનની સાર્થકતા છે.

.....વર્તમાન સમાચાર.....

પંજાબના વર્તમાન.

પટ્ટી નગરમા આચાર્યવર્ધ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભ-
સૂરીશ્વરજી મહારાજ પોતાના શિષ્યપ્રશિષ્યાદિ મુનિ
મડળ સહિત ચાતુર્માસ બિરાજવાથી શ્રી સધમા અને
નગરનિવાસીઓમા ભારે ઉલ્લાસ વ્યાપી ગ્હેલ છે

આચાર્યશ્રીજીની અખસતામા પર્વાધિગજ શ્રી
પર્યુપણા પર્વ સાન દ સમારોહપૂર્વક આગધન થયા
છે આજકાલની પરિસ્થિતિ ગભીર હોના છતા
ગુજરાવાલા, લાહોર, અમૃતસર, કસર, ખાનગા-
ડોગરા, જહેલમ, જડીયાલા, લુધીયાના, અમાલા,
સંઢોરા, ગમકેટ, લાયલપુર, ફાજલ કાબગલા વગેરે
વગેરે સ્થળોથી સેકડો આવકશ્રાવિકાઓ શ્રી પર્યુપણા
પર્વ આરાધન કરવા સારુ પધાર્યા હતા એમા
આખું જ્ઞાનચદ્મ સખ જજ જેવા સભાવિત સદ્-
ગુહરથો પણ સારા પ્રમાણમા હતા

લાલા ચિરજીલાલજી વૃજલાલજીએ શ્રી કદપસૂત્ર
અને લાલા નદલાલજી તીર્થગમજીએ પારણુ પોતાના
ધરે લખ જજ રાત્રિજગા-પ્રભાવનાઓ કરી હતી

શ્રી કદપસૂત્ર-રચમાત્રાનો જન્ય વગ્ધોડો ચઢવો
હતો -

શ્રી પર્યુપણાના ત્રણ દિવસ લાલા દીવાનચદ્મ
કાશીરામજી, લાલા ગોરામજી શાંતિદાસજી, લાલા
ફપતાલજી કરતૂરીલાલજીએ જુદી જુદી પૂજાઓ
લાજાવી પ્રભાવનાઓ કરી હતી

શ્રી પર્યુપણાના આઠે દિવસ સવાગના વ્યાખ્યાન
બાદ લાલા તાગચદ્મ ચીમનલાનજીએ પ્રભાવનાઓ
કરી હતી અને મહાવીરજન્મના દિવસે બાહ્ય

જ્ઞાનચદ્મ સખ જજે પણ પ્રજ્ઞાનના કરી ભક્તિ
પ્રદર્શિત કરી હતી

મવત્સરીના દિવસે આગસાસૂત્ર વચાયા પછી
આચાર્યશ્રીજીની સાથે ચતુર્વિધ શ્રી સધે ચૈત્યપરિ
પાટી કરી હતી તથા સવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરતા
૮૪ લક્ષ જીવાયોનિને ખમાવી હતી

પ્રતિક્રમણ બાદ લાલા મફખનલાલજી ભઠંડા,
લાલા કિશોરીલાલજી માલેરકોટલા, લાલા ગોરામજી
શાંતિદાસજી પટ્ટોએ પ્રભાવનાઓ કરી હતી

દેવદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય, સાધાગજુદ્રવ્યની આવક
પણ સારી થઈ હતી

તપશ્ચર્યા અઠાઈઓ આદિ પણ સારી થઈ
શ્રી પર્યુપણા પર્વના આઠે દિવસ બહારથી
પધારેલ સેકડો માધર્મિક બધુઓની નાસ્તા, બને
વખત ભોજન આદિથી ભક્તિ તથા પાચમના દિવસે
બહાગના અને પટ્ટીનગરના તમામ સાધર્મિક મધુ
ઓને પારણા કુગવી બપોરે સાધર્મિક વાતસલ્ય
કરી લઢાવો લેનાગ સ્વર્ગીય લાલા નદલાલજી નાહગના
મુખત્રે લાલા મુંદગલાલજી, કરતૂરીલાલજી, ગજકુમારજી
મૂલખગજીઓ પગ્ગમ શ્રી સધના તરફથી મત્કાર
ઢરતા આખું જ્ઞાનચદ્મ સખ જજ અને અમાલા-
નિવાસી લાયા હરિચદ્મ હંદસેનજીએ વિવેચન કરી
ધન્યવાદ આપ્યો અને લાલા હરિચદ્મ હંદસેનજીની
પ્રેમજ્ઞાથી લાલા ખેરાપતીગમજી, ટેકચદ્મ જડીયાલા-
નિવાસીએ સોનેરી હાર પહેગવ્યા હતા

એકઢરે શ્રી પર્યુપણા પર્વ નિર્વિધપણે આચાર્ય-
શ્રીજીની પરમ કૃપાથી જિજવાયા હતા

બહારના પધારેલા ભાઈઓને વ્યાખ્યાનનો વિશેષ લાભ મળે એટલા સારુ આચાર્યશ્રીજી વ્યાખ્યાન બંધ ન રાખતાં આઠે દિવસની ચક્રવર્ત હોવા છતાં વ્યાખ્યાન ચાલુ રાખી ઉપદેશામૃત વહેવડાવે જતા.

પર્યુષણ પર્વ પહેલાં લાલા નંદલાલજીના સુપુત્ર લાલા તીર્થરામજીએ અઢાઇ કરી હતી અને પારણાંના દિવસે માસખમણ (આ. વ. પાંચમ)ના દિવસે તપશ્ચર્યા કરનારા તમામ ભાઈ બહેનોને સાથેજ પારણાં કરાવ્યાં હતાં.

આઠમના દિવસે તપશ્ચર્યા કરવાવાળાઓને લાલા ચિરંજીવલાલજી વૃજલાલજીએ પારણાં કરાવ્યાં હતા.

પૂજ્યપાદ આચાર્યવર્ય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજની સુકૃપાથી શુભરાંવાલા, અમૃતસર, હુધીયાના, અંબાલા, માલેરકોટલા, લાંહોર, હુશિયારપુર, શિયાલકોટ આદિ સ્થળોએ પર્વાધિરાજ શ્રી પર્યુષણ પર્વ સાનંદ આરાધન થયાં હતા. પૂજા પ્રભાવના, તપગ્ધ વગેરે કાર્યો સારાં થયાં હતા. શ્રી કલ્પસુત્રનું વાંચન થયું હતું, દેવદંબાદિની આવક પણ સમયાનુસાર સારી થઇ હતી.

માલેર કોટલામાં શ્રીમાન નવાબ સાહેબ સંવત્સરીના શુભ દિવસે કસાઇખાતું, તમામ ભાઈઓ, તમામ કારખાનાંઓ, હુદારની દુકાનો બંધ રખાવી અહિંસા પળાવી મહાન પુણ્યોપાર્જન કર્યું હતું.

શ્રી જગદ્ગુરુદેવની જયંતી.

આચાર્યવર્યશ્રી શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજના અધ્યક્ષતામાં પટ્ટીના શ્રી આત્માનંદ જૈન ભવનમાં શ્રી જગદ્ગુરુદેવ શ્રી વિજયહીરસૂરીશ્વરજી મહારાજની જયંતી ઉજવવામાં આવી. શ્રી સંઘે જગદ્ગુરુદેવની પ્રતિકૃતિની વાસણેપથી પૂજા કરી. મુનિ

શ્રી વીરવિજયજી, પડિત સરસ્વતીનાથજી, વૃજલાલજી અને હરિચંદ્ર કાતુગાએ શ્રી જગદ્ગુરુદેવના વિષયમાં વિવેચનો કર્યાં. શ્રી હરિચંદ્ર કાતુગાએ વિવેચન કરતાં પ્રથમ જણાવ્યું કે મેં ઘણા ધર્મોના પુસ્તકો વાંચ્યા છે, ઘણી ધર્મસભાઓમાં જઈ ધર્મગુરુઓના વ્યાખ્યાન સાંભળ્યા છે, પણ મને જે આનંદ આચાર્યશ્રીજીના વ્યાખ્યાનોમાં આવે છે તેવો આનંદ ખીજે ક્યાંય નથી આવતો. આચાર્યશ્રીજીના વ્યાખ્યાનો એકલા જોતોને માટે જ નથી, પરંતુ આખી હિન્દુ સમાજ અને મુસલમાનોને હિત કરનારા કલ્યાણકારી પણ છે, આચાર્યશ્રીજીના વ્યાખ્યાનો નિષ્પક્ષપાતપણાથી ભરેલાં બનેડ છે. આચાર્યશ્રીજીના આ ચાતુર્માસની યાદગાર માટે એક એવી સભા સ્થાપન થવી જોઈએ કે જેથી સર્વેનું હિત થાય, ઉન્નતિ થાય અને આચાર્યશ્રીજીનું નામ શ્રદ્ધાન રહે-પ્રકાશમાન રહે. મેં બહે મહારાજજી આત્મારામજી મહારાજજીના દર્શન કર્યાં છે. તેઓના વ્યાખ્યાનો સાંભળ્યાં છે. આચાર્યશ્રીજી તેઓ બહે મહારાજજીનાં સાક્ષાત્ અવતાર જ છે ઇત્યાદિ. બાપુ મુનીલાલે સ્વરચિત ઉર્દૂમાં શ્રી જગદ્ગુરુદેવની સ્તુતિ છંદથી ગાઇ સંભળાવી હતી.

અંતમાં અધ્યક્ષ સ્થાનેથી આચાર્યશ્રીજીએ શ્રી જગદ્ગુરુદેવના જીવનવિષયમાં સુંદર પ્રકાશ દેડી ઉપસંહાર કર્યો હતો. બાદ લાલા પંજુશાહજી નંદલાલજીના તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી.

અમદાવાદમાં મહાપર્વ.

શ્રી ઉજનગાઈની ધર્મશાળામાં આચાર્ય શ્રી વિજયકુસુમસૂરિજી મહારાજની અધ્યક્ષતામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વનું આરાધન સુંદર રીતે થયું હતું. તપશ્ચર્યા સારા પ્રમાણમાં થઇ હતી. વ્યાખ્યાનમાં પણ સેંકડો સ્ત્રીપુરુષોની હાજરી રહેતી હતી.

। નેચર ક્યાર-કુદરતી ઉપચાર—લેખક ગોપાળજીભાઈ ભગવાનદાસ મહેતા એન્જિનીયર પ્રકાશક—વિનયચંદ ગુલાબચંદ શાહ ખી એ

અત્યારના જમાનામાં હજારો દવાઓ અને સાધનોનો ડૉક્ટરો-વૈદ્યો ધણી ખર્ચાળ પદ્ધતિઓ ઉપયોગ કરવા છતાં રોગોમાં વધારો થતો જ રહ્યો છે અને લોકોનું આરોગ્ય વધારેને વધારે નબળું આવ્યું છે તે સામાન્ય અનુભવની વાત છે તે સ્થિતિમાં જો ડાહ્યા ચોખ્ખા માર્ગદર્શન દરે અને સાદી તથા ધણી ઓછી ખર્ચાળ ઉપચાર પદ્ધતિ બનાવે તો તેનો મોટો ઉપકાર માનશે તેવાઓને માટે ઉપગતુ પુસ્તક ધણુ ઉપયોગી થઈ પડશે લેખક અને પ્રકાશક બંનેએ નેચર ક્યાર પદ્ધતિથી પોતાનું આરોગ્ય પાછું મેળવ્યું છે તેમ લખે છે તે જોતાં સ્વાનુભવ ક્યાં પછી પુસ્તકનું પ્રગટન અને તેમાં બતાવેલા ઉપચારો વધારે વિશ્વાસનીય ગણાવા જોઈએ જો કે કુટુંબક ગભીર અને જનુજન્ય ચેપી ગણાતા દર્દોમાં કુદરતી ઉપચારના આધારે રહેવું સલામત નથી તો પણ પુસ્તક અત્યાગ્રતા મનુષ્ય જનનમાં રોગોના જે મૂળ કારણો રહેલા છે તે અને તેના ઉપાયો સારી રીતે ચર્ચે છે અત્યારના મનુષ્યનો ખોરાક, હવા, પાણી અને પ્રવૃત્તિમાં જો કુદરતના ધોણે સુધારો થાય તો અત્યારના ધણા રોગોનો કાયડો આપોઆપ ઉઠી જાય અને તે સ્થિતિમાં કુદરતી ઉપચાર પદ્ધતિ વધારે અદ્યતનસતી થાય એક દર પુસ્તક ધણુ ઉપયોગી અને દરેકને કાંઈને કાંઈ માર્ગદર્શનરૂપ થઈ પડે તેવું છે પુસ્તકની કિં રૂ.

બે છે અને તે શ્રી મહોદય અથમાળા, કે શ્રી મહોદય પ્રિ પ્રેમ દાણાપીઠ-ભાનનગર રચેથી મળે છે

શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી ચરિત્ર તથા સિદ્ધિદાયક મંત્ર અને સ્તોત્ર સંગ્રહ, લેખક: મ ગળ દાસ ત્રિ ઝવેરી પ્રકાશક પ્રાચીન સાહિત્ય મશીનકાર્યાલય મુ ચાણા કિં રૂ. ૫-૦-૦

લેખક મહાજયે ઉપરોક્ત બે જુદાં મથોને એક પુસ્તકરૂપે પ્રગટ કરેલ છે પુસ્તકમાંના પ્રથમ ભાગમાં કુલ ૧૧૭ પાનામાં તીર્થકર શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામીનું ચરિત્ર તથા નારિતક નમુની, ચક્રંતર્તી મહાપદ્મ અને મહાપ્રભાકર મુનિ શ્રી વિષ્ણુકુમાર વિશે વૃત્તાત આપેન છે અત્યાર સુધી પ્રગટ થએલ ચરિત્ર કરતા વધારે સંપૂર્ણ હકીકત દર્શાવનારા અથ બહાર પાડવાનો લેખકનો ઉદ્દેશ અથ વાચતા ભાગ્યે જ સિદ્ધ થયેલો ગણાશે ઉત્સાહી લેખકનું પાસેથી ચરિત્રો માટે પ્રાચીન સાહિત્યની વિશેષ તપાસ અને સંશોધન, જોડા અભ્યાસ, મૌલિકતા અને સગીનતાની આશા રાખી શકાય અથ સામાન્ય કોટિનો હોવા છતાં તેમાં આપવામાં આવેલ ખાસ જોવા લાયક ચાણા દેગસગમાંના કલામય કોતરકામ અને ચિત્રકામના ફાટાઓથી અથને સુશોભિત કરેલ છે. પુસ્તકમાંના બીજા ભાગ મિદ્ધિદાયક મંત્ર અને સ્તોત્ર સંગ્રહનો અનેલો છે મંત્રસંગ્રહ વિષુદ્ધ જળાય છે તેમજ લેખક મંત્રો માટે ઘટાકર્ણ, માણિભદ્ર વગેરે આરાધ્ય દેવો તથા નવ ગ્રહો વિગેરેના ફાટા-ચિત્રો આપેલ છે મનવિદ્યા એક ધણી અમરકારિક ગ્રંથ

વિદ્યા છે તેથી તે વાંચવા બાળુવાને લોકો સહેલાઈથી આકર્ષાય તેમ છે. પણ દરેક બાળુનું નેદ્રએ કે તે વિદ્યા ફક્ત શુરગમ્ય અથવા સિદ્ધ યોગી પુરુષોને જ સાધ્ય થઈ શકે તેમ છે. સામાન્ય માણસો તે પાછળ ફાંફાં મારવાથી પુરુષાર્થને ખોઈ ખેસે છે. સ્તોત્ર સંગ્રહમાં નવસ્મરણ, ગ્રહસાંતિ, શ્રી પાર્શ્વનાથ જિનપંચર, ગૌતમસ્વામી વગેરેના સ્તોત્રો વિષેયન સાથે આપેલ છે. પુસ્તકમાં બંને ગ્રંથોના મળી કુલ્લે લગભગ ૨૦૦ પાના અને ૩૦ ફોટાઓ છે તે બેતાં મોંઘવારી છતાં રૂ. પાંચની કિંમત વધુ પડતી ગણાશે. પુસ્તકની છપાઈ, બાંધકામ સુંદર છે. પુસ્તક ઉપરની પ્રકાશક સંસ્થામાંથી મળે છે.

મારી કચ્છયાત્રા—લેખક: મુનિરાજ શ્રી વિદ્યાવિજયજી, પ્રકાશક:—શ્રી વિજયધર્મસુરિ જૈન મંથમાળા, છોટા સરાફા, ઉનજૈન. (માળવા) કિં. રૂ. ૦-૮-૦.

‘મારી કચ્છયાત્રા’ પુસ્તકના લેખક મુનિરાજ શ્રી વિદ્યાવિજયજી એક વિદ્વાન સિદ્ધવક્તા તેમજ લેખક છે, જેમણે સિંધ પ્રદેશનો વિહાર કરીને જેમ “મારી સિંધયાત્રા” નામનું પુસ્તક લખ્યું હતું તેમ સિંધ પછી મોટે ભાગે જૈન સાધુ મુનિ મહારાજ તરફથી નહિ વિહાર કરતા કચ્છપ્રદેશમાં વિહાર કરીને કચ્છના જૈન તથા જૈનેતર લોકો ઉપર ઉપકાર કરવા સાથે કચ્છ બહારની જનતાને પોતાના પ્રવાસ તથા અનુભવ જ્ઞાનનો કિંમતી લાલ આપવા માટે આ પુસ્તક પ્રકાશન કરવામાં આવેલ છે. પોતાના સદ્ગુરુ સ્વર્ગસ્થ આચાર્ય શ્રી વિજયધર્મસુરિના પગલે ચાલી અણુખેડાયેલ પ્રદેશમાં કષ્ટમય વિહાર કરીને મુનિરાજશ્રીએ કચ્છ પ્રદેશ, ત્યાંના

જૈનો, બદ્રેસર વગેરે ગ્રામીન તીર્થો અને બીજા ધણાં બાળુવા લાયક સ્થળો તથા બાબતોના ઉપ-યોગી ફોટાઓ સાથે પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે. પુસ્તક ઘણું બોધપ્રદ હોવા સાથે રસિક પ્રવાસવર્ણન આપે છે. ત્રણસો ઉપરાંત પાનાના પુસ્તકની કિંમત ફક્ત આઠ આના રાખી છે.

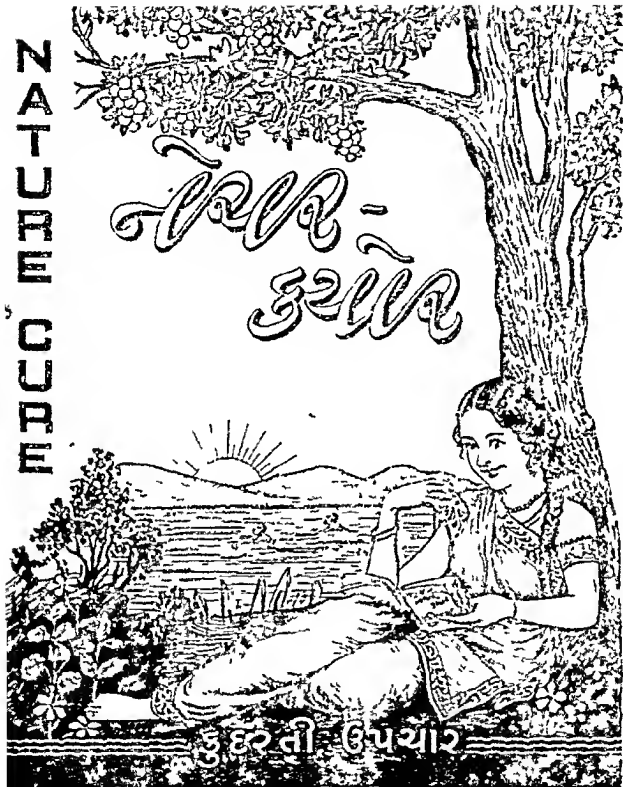
“પાવાગઢથી વડોદરામાં પ્રકટ થયેલા છરાવલા પાર્શ્વનાથ.” લેખક: પં. લાલચંદ્ર ભગવાન ગાંધી. પ્રકાશક: અલયચંદ્ર ભગવાન ગાંધી. કિં. રૂ. ૧-૦-૦.

૧૦૮ વર્ષ પહેલાં અનેથી થઈના વિષે પ્રત્યક્ષ બળકાર સુપ્રસિદ્ધ જૈન ઠવિ પં. દીપવિજયજીએ લખેલી કવિતાની હ. સિ. પ્રતિના આધારે સંશોધન-પૂર્વક વિદ્વાન પંડિત લાલચંદ્ર ઉપરનું પુસ્તક લખેલ છે. તેમાં પુસ્તકના નામ પ્રમાણે વિ. સં. ૧૧૧૨ માં પાવાગઢમાં અતિથિત થયેલા છરાવલા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાના વિ. સં. ૧૮૮૬ માં વડોદરામાં થયેલ પ્રાકૃર્ભાવ વિષે હકીકત-વર્ણન છે. તે સાથે વિદ્વાન લેખકે છરાવલા પાર્શ્વનાથના મહિમા, મંદિર, યાત્રા—સંઘો વગેરે સંબંધી મળી શકતી ઐતિહાસિક સામગ્રી ઉપર પ્રકાશ પાડ્યો છે; તેમજ પાવાગઢ-ચાંપાનેર સાથે સંકળાયેલ શ્વે. જૈનોના ઇતિહાસ તથા મંદિરો, અને હાલમાં તેનો દી. જૈનોએ લીધેલા કબ્જા વિષે પણ શ્વે. જૈન સમાજનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે. ઐતિહાસિક સંશોધન માટેની વિદ્વાન પંડિતજીની યોગ્યતા અને પ્રવાસ પ્રશંસનીય છે. પુસ્તક લેખક અને પ્રકાશક પાસેથી રાવપુરા રોડ, મંભીરા બીલ્ડીંગ, વડોદરા અથવા હેરીસ રોડ, બાવનગરના સ્થળેથી મળે છે.

NATURE

WEL-
ZEL

૧૫૭ જાન્યુઆરી ૨૦૧૬ના રોજ ગણતંત્ર દિવસની તહેવારને લીધે આજનો દિવસ અગત્યનો છે. આથી આજનો દિવસ અગત્યનો છે.

પ્રખ્યાત અમેરિકન 'ફીજીકલ કલ્ચરીસ્ટ'

બર્નાર્ડ મેકફેડન શું કહે છે ?

NO DOCTORS-MEDICINES & SUCH HUMBUGS !
GO BACK TO NATURE !

મહાત્મા ગાંધીજી શું કહે છે ?

“ હું અંતઃકરણથી કુદરતી ઉપચારોમાં માનું છું ”

આશુ ઉત્તમ કુદરતી જીવન જીવવાના ભોમીયારૂપે આ ઉપયોગી પુસ્તક
ડૉ. બે જ ફક્ત ખર્ચાને આપના ઘરમાં વસાવો ! અને દર વર્ષે રૂ. ૨૦૦-
૫૦૦ બચાવો ! આ પુસ્તકમાં એવા એવા અનેક કુદરતી ઉપચારો
બતાવ્યા છે કે તેના પ્રયોગોથી ગુમાવેલી તંદુરસ્તી પાછી
મેળવશો, અને સૂચવેલા કુદરતી નિયમો પ્રમાણે જીવન
જીવવાથી દરદનો પડછાયો ય ઘરમાં નહિ પડે, બીજા કોઈ
કરતા ત્હમેજ એક-ત્હમને પોતાને વધુ સમજી શકો.
એટલે ત્હમેજ ત્હમારા સાચા ડૉક્ટર બનો !

૩૨૫ પૃષ્ઠ, ઉંચા એન્ટ્રીક કાગળ પર સુંદર છપાઈ, પાકું બાઈન્ડીંગ,
કલરીંગ સુંદર ચિત્ર સહિત જેકેટ.

મૂલ્ય રૂ. બે ફક્ત (પોસ્ટ અલગ)

ફોન, ૩૭૯

પ્રકાશક : વિનયચંદ ગુલાબચંદ શાહ બી. એ.

શ્રી મહોદય અંથમાળા, દાણાપીઠ-લાવનગર.

નેચર કચોર ઊર્ફે કુદરતી ઉપચારમાં

શું શું હકીકતો છે.

- ૧ અકુદરતી ખોગલ
- ૨ અજીર્ણ (કૌનિક અજીર્ણ)
- ૩ અનાજ ૪ અપચામ
- ૫ અકૂળ મિલન (જાતિય મિલન)
- ૬ અમાધ્ય નામર્મી
- ૭ અદરના અવધવો અને તેનું શામ
- ૮ આકાશ ૯ આચમન
- ૧૦ આત્મમચા ૧૧ આત્મચાન
- ૧૨ આરામ અને ઊંચ
- ૧૩ આખ અને કાનનો દુખાવો
- ૧૪ આતગડાનો દુખાવો
- ૧૫ ઊંચ અને આરામ ૧૬ ઉધગમ
- ૧૭ એકસુદ ડીસીઝ (ફ્લો)
- ૧૮ ઍજરોમીનલ વેટ બે-ડેન્
- ૧૯ ઍર્ડિનરી મન બાથ
- ૨૦ ઍર્ડિનરી હીપ બાથ ૨૧ કઠોળ
- ૨૨ કમ્માઇન્ડ બાથ
- ૨૩ કમ્માઇન્ડ બાથ ફ્રોગ મીલકુન
- ૨૪ કમ્માઇન્ડ વૉર્કિંગ બાથ
- ૨૫ કમ્માઇન્ડ સન બાથ
- ૨૬ કાળજીનું ચડકલુ
- ૨૭ કુદરતી ઍર્થરેટાઇઝ (ફ્લો)
- ૨૮ કુદરતી ખોરાક
- ૨૯ કુદરતી મચા ૩૦ કુર્સિંગ મેચડમ
- ૩૧ કુર્સિંગ વેટ પેક બાથ
- ૩૨ કુર્સિંગ વેટ બે-ડેન્
- ૩૩ કેન્સ બનાવવાની રીત
- ૩૪ કોમા બાથ ૩૫ કૉવેગ
- ૩૬ ક્યૉવેટીર-નેચર ક્યૉવ

- ૩૭ કૌનિક અજીર્ણ
- ૩૮ કૌનિક ડીસીઝ
- ૩૯ ખામીવાળા ખોગલ
- ૪૦ ખાવામાં અકુદરતી રીત
- ૪૧ ખાડ અને ચા
- ૪૨ ખોરાક અને મદદી
- ૪૩ ખોગડના નિયમો
- ૪૪ ખોગડના શુભદોષ
- ૪૫ ખોરાક અને તેની પસંદગી
- ૪૬ ખોગલ માટે મનુષ્યની કુદરત
- ૪૭ ખોગલ માટે સામાન્ય સાવચેતી
- ૪૮ ખોગલ લેવાનો ઠાકમ
- ૪૯ ગરમી અથવા યાદી
- ૫૦ મદવાઃ ૫૧ ગાર્ગલીંગ
- ૫૨ શુભેન્દ્રિયતા ખામ બ્યાધિએ
- ૫૩ શુભ બાગોની સલાહ
- ૫૪ ધર્મ ૫૫ ધા ૫૬ ધી
- ૫૭ ચા અને ખાડ
- ૫૮ ચાના (હાથપગમાં)
- ૫૯ યાદી અથવા ગરમી
- ૬૦ યાદી અને પ્રમેહ સામે રક્ષણ
- ૬૧ ચાહી અને પ્રમેહના ઉપાય
- ૬૨ ચોક્કસ અને પવિત્ર ખોગલ મેળવવાના ઉપાયો
- ૬૩ ચોખા અથવા લાત, ૬૪ ટૂપા દર્દો
- ૬૫ જાતિય રોગો અને કાગણો
- ૬૬ જીવન એ જ વીર્ષ
- ૬૭ જીવનશક્તિ ૬૮ જીવનના સાધનો
- ૬૯ જો (સારીગિક)

(આ ગ્રંથ માટે મુદ્રામહાગમ્યઓ વગેરેના જે સુદર અભિપ્રાયો મળે છે તેની નોંધ માનિકમાં)

૭૦. ટોનિક એનિમા.
 ૭૧. ટોનિક હોટ બાથ.
 ૭૨. ટૂંક બાથ. ૭૩. ટ્રીટમેન્ટના નિયમો.
 ૭૪. ટ્રીટમેન્ટના પ્રોગ્રામનું લીસ્ટ.
 ૭૫. ડીસ્ટ્રક્ટીવ (ડીસીઈ).
 ૭૬. તન્દુરસ્તી અને દર્દ.
 ૭૭. તન્દુરસ્તીની મંદતા.
 ૭૮. તન્દુરસ્તી અને મદર્દીઈ.
 ૭૯. તન્દુરસ્તીના પાંચ ખેરાક.
 ૮૦. તાવ. ૮૧. તેજ (પ્રકાશ).
 ૮૨. તેલ. ૮૩. થોટ કલીનીંગ.
 ૮૪. દમ, હાંફણ, શ્વાસ.
 ૮૫. દર્દ અને અપવાસ.
 ૮૬. દર્દ ઉત્પન્ન કરનાર.
 ૮૭. દર્દ ઉત્પન્ન કરવાનું કારણ.
 ૮૮. દર્દ એ કુદરતી ઓપરેશન.
 ૮૯. દર્દના ત્રણ સ્ટેજ.
 ૯૦. દર્દ મટાડવાના ઉપાય.
 ૯૧. દર્દીની સારવાર, દર્દ દેવાધીન.
 ૯૨. દવાની શક્તિ.
 ૯૩. દવા માટેના ચત (નેચર કૅરના).
 ૯૪. દીવાનાપણું કે નર્વસનેસ.
 ૯૫. દીવાનાપણું, વાઈ, હીસ્ટીરીયા.
 ૯૬. દુઃખાવો (આંખ-કાન-માથાનો).
 ૯૭. દૂધ. ૯૮. ધનલાભ.
 ૯૯. ધનલોભનો જમાનો.
 ૧૦૦. નપુસકતાનાં કારણો અને તેના ઉપાય.
 ૧૦૧. નળળા અને બાળક દર્દીઓ માટે પ્રયોગનું પ્રોગ્રામ.
 ૧૦૨. નર્વસનેસ કે દીવાનાપણું.
 ૧૦૩. નામદર્દી.
 ૧૦૪. નામદર્દી નોતરનારાં પરચુરણું કારણો.
 ૧૦૫. નામધારી દર્દો. ૧૦૬. નાસ્તિકતા.
 ૧૦૭. નિદ્રા અને આરામ.

૧૦૮. નેચર કૅરનાર.
 ૧૦૯. નેચર કૅરના સામાન્ય નિયમો.
 ૧૧૦. નો એક-ફાસ્ટ પ્લાન.
 ૧૧૧. પંચ મહાભૂત. ૧૧૨. પાણી.
 ૧૧૩. પીસમીલ-કોલ્ડ બાથ.
 ૧૧૪. પુરુષાતન અને લગ્ન.
 ૧૧૫. પુરુષાતન હણુનાર વ્યાદતો અને કારણો.
 ૧૧૬. પુરુષનું વીર્ય અને સ્ત્રીનું રજ.
 ૧૧૭. પેટમાં દુઃખાવો.
 ૧૧૮. પ્રકાશ અને હવા.
 ૧૧૯. પ્રદર અને સ્વપ્નધાત.
 ૧૨૦. પ્રમેહ અને ચાંદીના ઉપાય.
 ૧૨૧. પ્રમેહ અને ચાંદી સામે રક્ષણ.
 ૧૨૨. પ્રમેહ અને તેના પ્રકાર. [કારણો.
 ૧૨૩. પ્રમેહ કે ચાંદી યુલેન્દ્રિય પર જ ચેવાનાં
 ૧૨૪. પ્રમેહ ધવાનાં કારણો.
 ૧૨૫. પ્રમેહનાં ઉપાયો.
 ૧૨૬. પ્રમેહનાં ચિકિત્સા અને સૂચના.
 ૧૨૭. પ્રિવેન્ટીવ-(નેચર કૅરના).
 ૧૨૮. પૃથ્વી. ૧૨૯. ફળ. ૧૩૦. ફળાહાર.
 ૧૩૧. ફળ, ફૂલ, પાન (અનાજ વિગેરે).
 ૧૩૨. ફૂલ સ્ટીમ બાથ.
 ૧૩૩. ફાતરાં યુલું અને લુંસા માટે સૂચના.
 ૧૩૪. ફોરીન મેટર. ૧૩૫. અચાવના સાધનો.
 ૧૩૬. બાથ ફોર ઓલ્ડરન.
 ૧૩૭. બાળક દર્દી માટે ટ્રીટમેન્ટનું પ્રોગ્રામ.
 ૧૩૮. બિનજરૂરી ખેરાક.
 ૧૩૯. ભૂખ. ૧૪૦. મંદવાડ.
 ૧૪૧. મન અને સ્વભાવ. ૧૪૨. મરડો.
 ૧૪૩. મદર્દી અને આત્મચાન.
 ૧૪૪. મદર્દી અને ખેરાક.
 ૧૪૫. મદર્દી અને તન્દુરસ્તી.
 ૧૪૬. મદર્દી અને માનસિક નળળાઈ.
 ૧૪૭. મદર્દી માટેના સામાન્ય નિયમો અને સૂચના.

૧૪૮ મદોષ મેળવવાની રીત
 ૧૪૯ મશાલો ૧૫૦ માર્કેડ મન ખાચ
 ૧૫૧ મોષદ્ધ હીષ ખાચ
 ૧૫૨. માટીના પ્રયોગો
 ૧૫૩ માતા પિતાની કુળ
 ૧૫૪ માથાનો દુખાવો ૧૫૫ માગ્ટરએશન
 ૧૫૬ મામ આદિ ખોરાક
 ૧૫૭ મિલન (જાતિય મિલન)
 ૧૫૮. મિલન(જાતિય મિલન)ની અકળતા
 ૧૫૯ મિલન(જાતિય મિલન)ની સફળતા
 ૧૬૦ મેથડસ
 ૧૬૧ મેથડમના પ્રયોગો વાપરવાના નિયમો
 ૧૬૨ મેથડમના સાધનો ૧૬૩ મેવો
 ૧૬૪ મુખ્ય નિયમો (નેચર ક્યોરના) કાન્ય રૂપે
 ૧૬૫ ગધણુક્રિયા ૧૬૬ રીએક્શન પાવર
 ૧૬૭ રોટલી ૧૬૮ યુનીટી ઓફ ડીગ્રીઝ
 ૧૬૯ સુરેક્રીટોસ ૧૭૦ ચોનિ
 ૧૭૧ લગ્ન માટે લાયક પુરુષાતન
 ૧૭૨ લોકલ સ્ટીમ ખાચ
 ૧૭૩ લોહી અને વીર્ય ૧૭૪ લોહીના તરવો
 ૧૭૫ વનસ્પતિ અને કુટ
 ૧૭૬ વાઇટલ ઓર્ગેનસ.
 ૧૭૭ વાઇટલાઇઝીંગ સન ખાચ
 ૧૭૮ વાઇ, હીસ્ટીરીયા, દીવાનાપણુ
 ૧૭૯ વાસુ ૧૮૦ વાચે ગ્લી જલુ
 ૧૮૧ વિષ્કોટક
 ૧૮૨. વિષયવાસના (ઓગ્રોની)
 ૧૮૩ વીર્ય અને લોહી
 ૧૮૪ વીર્ય એ જીવન છે
 ૧૮૫ વીર્યસ્ખલન ૧૮૬ વીંછીનો ડબ
 ૧૮૭ વૅકસીનેશન ૧૮૮ વૅકસીંગ સન ખાચ
 ૧૮૯ વૅર્મીંગ મેથડસ
 ૧૯૦ વ્યોમ પાવર ૧૯૧ શક્તિ

૧૯૨ સાક ૧૯૩ શારીરિક એ.
 ૧૯૪ શારીરિક તન્દુરસ્તી.
 ૧૯૫ શારીરિક સાયન્સ માટે ખાસ સૂચના
 ૧૯૬ શીતળા
 ૧૯૭ શીતળાના દર્દોની મારવાર
 ૧૯૮ સફળ મિલન (જાતિય મિલન)
 ૧૯૯ સતતિ નહિ થવા માટે પુરુષની જવાબદારી
 વધારે હોવાના અગમ્ય કારણો અને તેના
 ૨૦૦ સમાગસાથી કષ્ટ રીતે શોધવો ૨ [ઉપાય
 ૨૦૧ માન્ય અને સામાન્ય નામદર્ધ
 ૨૦૨ સામાન્ય નિયમો (નેચર ક્યોરના)
 ૨૦૩. સામાન્ય નિયમો અને ખાસ સૂચના
 (મદોષ માટે)
 ૨૦૪ સામાન્ય સંશકત દર્દો માટે ટ્રીટમેન્ટનું
 પ્રોગ્રામ
 ૨૦૫ સાગવાર દર્દોની દર્દ દૈવાધીન
 ૨૦૬ સીઝ ખાચ ૨૦૭ સીનીલીએશન
 ૨૦૮ સુકો મેવો ૨૦૯ સેનીટોરીયમ
 ૨૧૦. સેફ ૨૧૧. સોળ (હાયપગમા)
 ૨૧૨ સ્પિક્કમવિરુદ્ધ સભોગ
 ૨૧૩ સ્ટીમ્યુલેટીંગ વેટ પેક
 ૨૧૪ સ્ટીમ્યુલેટીંગ વેટ બે-ડેન્
 ૨૧૫ રેડ (દગ્દના) ૨૧૬ ઓની પસદગી
 ૨૧૭ ઓગ્રોની વિષયવાસના
 ૨૧૮ ઓત્વના યુથો.
 ૨૧૯ ઓનુ જન અને પુરુષનું વીર્ય.
 ૨૨૦ સ્પેરિનલ ખાચ
 ૨૨૧ સ્વપ્રકાત અને પ્રદર
 ૨૨૨ સ્વભાવ અને મન ૨૨૩ સ્વાદ
 ૨૨૪ સ્વાસ, દમ, હૃદય ૨૨૫ હવા, પ્રકાશ
 ૨૨૬ હાય પગમા આદા તથા સોળ
 ૨૨૭ હૃદય, દમ, સ્વામ
 ૨૨૮ હીસ્ટીરીયા, વાઈ, દીવાનાપણુ
 ૨૨૯ હાટ એનીમા

હતી થતી સુરેશ્વરીઓમાંથી શુદ્ધતા વ્યવહારને સરળ બનાવતી, પુત્રોને નીનિતુ' ધડનર. આપતી માતા આજના ભાંગતા જતા શુદ્ધજનને તો ઉત્તરવળ માર્ગદર્શક સમી છે.

મુખ્ય સમાચાર—

આજકાલમાં સંસ્કાર દેડવા અને સારી શુદ્ધજનવણી આપવા ઇચ્છતા માઆપો તેમજ સાઆપ થવાના હોય તે શુદ્ધકો અને શુદ્ધિઓએ વાંચવા જેવું છે. આજકાલમાં નાનપણથીજ સારા સંસ્કાર પડ્યા હોય તો તેનું પરિણામ કુટુંબ આવે છે. આ પુસ્તકમાં એ સંસ્કાર કેવી રીતે પડે તે માતા અને પુત્ર વચ્ચે થતી વાર્તા રૂપે સમજાવવામાં આવ્યું છે. સાઆપોએ આજકાલે નાનપણથી કેવી તાલીમ આપવી જોઈએ અને ગરીબ અને ખાલી ઘર કેમ ચાલી શકે તે આ પુસ્તક વાંચનારને જરૂર સમજશે.

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ—

આપણા નિત્ય-જીવનના પ્રસંગોને આ લઘુ પુસ્તિકામાં સુંદર જોષ આપી શુદ્ધવામાં આઆ છે. આજકાલે આ પુસ્તકના વાંચનથી નીનિતો બોધપાઠ તેમજ સારા સંસ્કાર મળે તેમ છે. નવલિકાના રૂપમાં રા. સુરીશ્વરી કલમથી લખાયેલ હોઈ પુસ્તક વાંચવા લીધા પછી પડતું મૂકવાનું મન થતું નથી. ખાસ કરીને પાઠશાળામાં આજકાલ તથા આજાઓને ઈનામ તરીકે આ પુસ્તકો વહેંચવા પ્રબંધ થાય એ ઇચ્છવાયોગ્ય છે.

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ—

આ પુસ્તક જેમ સદગ, સુલભ અને સ્વાભાવિક ઉપયોગી છે તેમ તેમાં માતૃસ્નેહની ઝાંખી પણ છે. નવલિકા તરીકે પણ તેમાં સુંદર સંકલના છે. પ્રકાશકે પોતાના નિવેદનમાં સંસ્કારની જે ઉપયોગીતા બતાવી છે તે પણ આ પુસ્તકના વાંચનથી જાણી શકાય તેવું છે. પ્રકાશક પોતે પણ શિક્ષણ પામેલ હોવાથી તેમણે લખેલું નિવેદન વાંચવા જેવું જણાયું છે. આ સર્વેને વાંચવા લગામણુ કરીએ છીએ. કિંમત આર આના યોગ્ય છે.

જૈન—

માતા એટલે એક સંસ્કાર. પુત્ર-ધડનરનું સંસ્કારધન, કોઈ પણ ગરીબ કે શ્રીમંત માતાને સાંપડી શકે છે. પોતાની ગરીબ 'આ' ક્યામના જીવનને આત્મ-ધનથી કેતું ચૌરવવનું બનાવે છે, તેની સુંદર શુદ્ધણી આ પુસ્તકના એક એક પ્રકરણમાં કરવામાં આવી છે જીવનના સામાન્ય પ્રસંગો અને નિત્ય વ્યવહાર તરફ સંસ્કારની દૃષ્ટિએ માતા કાળજીથી ઉઠેરથી પોતાના પુત્રોનું જીવન દેટકું. ઉચ્ચ બનાવી શકે છે તેના સાદા અને સદગસાધ્ય પ્રસંગો આમાં સુંદર રીતે રજૂ કરવામાં આગ્યા છે. કુટુંબને નંદનવન સમું બનાવવાની પ્રેરણા પાતું આતું બોતાપું સાહિત્ય ખડુ જ અલ્પ પ્રમાણમાં મળે છે. લેખકને અને પ્રકાશકને આવી સુંદર વાતી પીરસવા જરૂર ધન્યવાદ આપના ઈચ્છીએ છીએ કે સંસ્કાર પ્રેમી દરેક કુટુંબ આતી એક પ્રત અવરજ વસાવે.

લેખક : રા. સુશીલ,

શ્રી મહોદય અંધમાળા, દાણાપીઠ-લાવનગર.

પ્રકાશક : વિનયચંદ ગુલામચંદ શાહ બી. એ.

મૃદ્ય બાર આના (પોસ્ટ અલગ)

સ્વ. શેઠ નરોત્તમદાસ ભાણુજીના ધર્મપત્ની બહેન સૂરજબહેનનો સ્વર્ગવાસ.

પાલીતાણાખાતે માસખમજની મહાન તપશ્ચર્ચ કરતા બહેન સૂરજબહેન બગરાન મહાવીરના જન્મસાચન (બા શુ ૧) ની પ્રસાદે સમાધિપૂર્વક પચ્ચન પામ્યા છે.

શ્રીયુત નરોત્તમદાસભાઈ પોતાની ધાર્મિક શ્રદ્ધા અને ઉદારતા માટે સુખસિદ્ધ હતા તેમને પગલે આલીને સૂરજબહેન પણ તેવા કોઈ પણ ધાર્મિક કાર્યમાં તપ, મન અને ધનની સહાય આપતા હતા અને છેવટની ઘડી સુધી શ્રીમતી સૂરજબહેને સામીજીવન વ્યતીત કર્યું હતું.

પાલીતાણામાં સ્થપાયેલ શ્રાવિકાશ્રમની ચરુઆતમાં તેઓએ તેની પ્રગતિ માટે ખાસ બોગ આપ્યો હતો. તેઓની દેવગુરુધર્મ પરત્વેની શ્રદ્ધા પ્રસન્નની હોવાથી સ્વીર્ગમાં તેમનું ન્યાન ઉચ્ચ હતું ઉપધાનનદન, અકાર્ષ વગેરે અનેક તપસ્યાઓ વિધિપૂર્વક પોતાના જીવનમાં કેવલ સુધી કરી હતી ગયા પર્વપણમાં મામખમજ કર્યું હતું અને આજ દિવસ માત્ર બાકી હતા, દરમિયાન શરીર અસ્વસ્થ થવા લાગ્યું, પરંતુ આત્મામાં સ્વચ્છપણ, આવધાની અને નિર્મળતા વધતી જતી હતી, છેવટે તેમના લાલુ મધુ શંક મણિલાલભાઈવી ઉચ્ચાગતા મહાગુણધારી નગરનાગમના મગળધર્મને વચ્ચે સમાધિ-પૂર્વક સૂરજબહેનનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો તેથી બાવનગંધી જેન સમાજના સ્વીર્ગમાં ખોટ પડી છે તેમના પવિત્ર આત્માને પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ તેમ પરમાત્માની પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

શ્રી વાસુપૂજ્ય (પ્રભુ) ચરિત્ર.

(શ્રી વર્ધમાનસુરિફૂલ)

પદ્મજ મોહપ્રભાણ, મૂળ સંસ્કૃત બાપા અને સુદર શૈલીમાં વિરતાપૂર્વક જુદા જુદા આગમો નવા પૂર્વાચારોફૂલ અનેક ગ્રંથોમાંથી દોહન કરી શ્રીમાન વર્ધમાનસુરિફૂલે સ ૧૨૬૬ ની સાથમાં લખેલો આ અપૂર્વ ગ્રંથ છે. સ્વતંત્ર મદતમાંની કમિવશકિત અદ્યુત છે, તે તેમાં આવેલ સર્વ પ્રકારના રસોની પરિપૂર્ણતા જ અત્યંત આપે છે તેનું આ સાદુ, મન અને મુદ્દ બાપાન છે બાપા એન્ડીક કાગળો ઉપર સુદર ગુણશાલી અક્ષરોમાં લખાને છે.

આ ગ્રંથમાં પ્રભુના તથા લલો, પાત્ર કલ્યાણકો અને ઉપદેશક જાણવા યોગ્ય મતતીય સુદર બોધપાઠો, તરત્ત્વન, તપ વગેરે ગુણધીની સિત્તન દર્શકતોના વર્ણનો સાથે પ્રુણ ઉપર પ્રુપાદય ચરિત્ર, ગતિબોજન ત્યાગ અને આદર, જન્મત, રોહિણી આદિની અનેક સુદર, રોચક, રમપ્રદ, આદલાન્ક ન્યાઓ આપેલી છે કે જેમાંની એક યથા પૂરી ચતા ખીજ વાયવા મન લગચાય છે અને પૂરી કરા ઉત્સાહતા થાય છે તે તમામ કથાઓ ઉપર આજ અને સુદર ઉપદેશ પણ સાથે આપેલ છે પ્રભુના જાણુ બલોના-જીવનના નહિ પ્રગટ થયેલ બધા જ ને સા અનેક પ્રસંગો અને દેવજાન પ્રાપ્ત થયા પછી પ્રભુએ રચે રચે વિચરી આવેન વિવિધ વિષયો ઉપર આદરણીય દેશનાઓ એ તમામ આ ગ્રંથમાં આપવામાં આવેલ છે પ્રભુના વિવિધ ગમની સુદર હમીઓ પણ આપવામાં આવેન છે ફોર્મ ૩૫, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૪.

એવંદરે આ ચરિત્ર પહેલેથી છેલ્લે સુધી મનનપૂર્વક વાચવા જેવું અને પડનપાઠનમાં નિગતર ઉપયોગ કરવા યોગ્ય છે, જેને માટે વિશેષ લખના કરતા અનુભવ કરવા જેવું છે.

ફિ મત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ લુદ.

(આ ગ્રંથ માટે મુનિમહાગજઓ વગેરેના જે સુદર અક્ષિપ્રાપો મળે છે તેની નોંધ મામિયા આપવામાં આવે છે.)

શ્રી પ્રભાચંદ્રસૂરિચરિત-

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ગ્રંથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના આ ગ્રંથમાં વર્તમાનકાળના બાવીશ પ્રભાવક આચાર્ય મહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. જે જે મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે તેમાં તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુંદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ બનાવ્યો છે. મુનિરાજ શ્રી કદમાણુવિજયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પર્યાયોચના લખી તે ગ્રંથની રચનામાં સુંદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથાસાહિત્યમાં ઉમેરો કર્યો છે. એવી સુંદર અને સરલતાપૂર્વક રચના કરેલ હોઈને આ ગ્રંથને અમુક અમુક જૈન શિક્ષણશાળાઓ માટે ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં રચાન મળેલ છે. આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી વાંચના પછુ ખાસ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા-ભાવનગર.

શ્રી તીર્થંકર ભગવાનના સુંદર ચરિત્રો.

૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦	૪. શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦
૨. શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભાગ ૧ લો.	રૂ. ૨-૦-૦	૫. શ્રી મહાવીર ચરિત્ર.	રૂ. ૩-૦-૦
૩. સહર ભાગ ૨ નો.	રૂ. ૨-૮-૦	૬. શ્રી વામુપૂજ્ય ચરિત્ર.	રૂ. ૨-૮-૦
- રૂ. ૧૩-૮-૦

ઉપરના વિસ્તારપૂર્વક ચરિત્રો એક સાથે બધા લેનારને અમારા તરફથી પ્રકટ થયેલ અનેક સુંદર ચિત્રો સહિત સાદા કપડાનાં પાકા બાઈન્ડીંગવાળો શ્રીપાલ શસ અર્થ સહિત (રૂ. ૨-૦-૦ ની કિંમતનો) બેટ આપવામાં આવે છે. એકલો શ્રીપાળ શસ લેનારને રૂ. ૧-૪-૦ માં આપવામાં આવશે. (પોસ્ટેજ અલગ)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

સિદ્ધિદે હણી થાડી નકલો રહી છે.

૧. સડીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિચરિત-ગ્રંથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦
૨. શતકનામા પાંચમો અને સપ્તતિકાલિધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

હણી જ કાળજીપૂર્વક તેવું સંશોધન, અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષેએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જાણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે ગુજરાતી ભાષામાં આવેલ ગ્રંથોનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક કોશ, સ્વેતાંબરીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઉંચા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઈન્ડીંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. કિંમત બંનેના રૂ. ૬-૦-૦ પોસ્ટેજ શુદ્ધ.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા-ભાવનગર.

પુસ્તક ૪૦ રૂ

સંવત ૧૯૬૬

અંક ૪ થો.

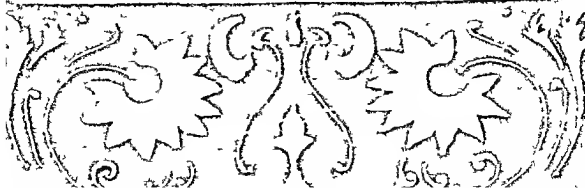

કાર્તિક

નવેમ્બર

પ્રકાશક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

૧. જિન સ્તવન	૮૧	૮. કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય- સુરિવરને	૯૭
૨. નૂતન વર્ષાભિનંદન	૮૨	૯. સિદ્ધસ્તોત્ર	૯૮
૩. મંગલ સુપ્રભાત	૮૩	૧૦. પ્રાતઃસ્મરણીય ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભસુરિશ્ચર સ્તુતિ	૧૦૧
૪. કર્મમીમાંસા	૮૫	૧૧. શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી	૧૦૨
૫. પરમાર્થસૂચક વસ્તુવિચાર સંગ્રહ	૮૮	૧૨. શુદ્ધ ધર્મની પ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય ?	૧૦૩
૬. જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાધ્યકતા	૯૧	૧૩. વર્તમાન સમાચાર	૧૦૪
૭. આત્મા ઉલ્લેખન	૯૪		

નવા થયેલા માનવંતા સભાસદો.

૧. શાહ વિનયચંદ મૂળચંદ ભાવનગર (વાર્ષિકમાંથી) લાઇફ મેમ્બર.
૨. ભાવસાર નાનચંદ ભગવાનદાસ " " "

**નીચેના પ્રાકૃત-સંસ્કૃત ગ્રંથોની ઘણી અદ્ધપ નકલો જ સિલિકે છે,
જેથી જલદી મંગાવવા સૂચના છે.**

- (૧) વસુદેવ હિંડિ પ્રથમ ભાગ રૂ. ૩-૮-૦ (૭) બૃહત્કદમ્પચત્ર ભા. ૫ મો રૂ. ૫-૦-૦
- (૨) " દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૩-૮-૦ (૮) શ્રી દેવેન્દ્રસચ્ચિદ્ર ક્ષિત્ર ચાર કર્મગ્રંથ રૂ. ૨-૦-૦
- (૩) બૃહત્કદમ્પચત્ર ભા. ૧ લો રૂ. ૪-૦-૦ (૯) પાંચમો છટ્ટો કર્મગ્રંથ ભા. ૨ નો રૂ. ૪-૦-૦
- (૪) " ભા. ૨ નો રૂ. ૬-૦-૦ (૧૦) નિષાદિજ્ઞાપ્ત પુરુષચરિત્ર
- (૫) " ભા. ૩ નો રૂ. ૫-૮-૦ પર્વ ૧ હું, પ્રતાપારે તથા શુક્રાકારે રૂ. ૧-૮-૦
- (૬) " ભા. ૪ થો રૂ. ૬-૪-૦

**શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાના સર્વ માનવંતા સભાસદો
તથા ગુરુભક્તોને ખાસ વિનંતિ.**

સ્વ. પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજનું સ્મરણ નિરંતર ચલ્યાઈ રહે તે માટે તા. ૩૦-૭-૪૨ ના રોજ મળેલી આ સભાની બનરલ મીટિંગે તે મહાપુરુષના સ્મરક માટે એક દુઃ કરવાનો કરાવ કરતાં સભાસદોએ નીચે પ્રમાણેની રકમ દુઃમાં ભરી છે. આપ પણ આ દુઃમાં આપનો યોગ્ય ફાળો આપશો.

૮૫૪) ગયા અંકમાં બહુવિધ પ્રમાણે ચયેલ દુઃ	૧૫) શેઠ ભોગીલાલ મહાસુખલાલ-અમદાવાદ
૪૦) શેઠ કૃતેન્દ્રચંદ ઝવેરલાલ	૧૦) શેઠ દુર્ગીરચંદ કેવળલાલ "
૨૫) સયોત બગજીવનદાસ ફૂલચંદ	૫) શેઠ કેશવલાલ દલસુખલાલ "
૧૫) શાહ દીપચંદ જીવજીલાલ	૯૬૪) (દુઃ આલ છે)

પુસ્તક ૪૦ મુ :
અક . ૪ થો

આત્મ મ ૬૭
વીં મ ૨૪૬૯

વિક્રમ મ ૧૯૮૮ કાર્તિક :
ઇ મ. ૧૯૪૨ . નવેમ્બર

જિન સ્તવન.

(તર્જ-કાવે તે રાગમા)

પ્રભુનુ ધ્યાન ત્યા હોને, શિરે કુમાન ત્યા હોને,
તમાગે શિવભૂમિ ન્યા, અમારો વાગ ત્યા હોને પ્રભુનુ ૦
નથી સગી નિગગી છે, નથી દેખી ખૂણી નિનની,
રહીશુ ત્યા મેવીશુ ત્યા, ઇવન ઉપહાગ ત્યા હોને પ્રભુનુ ૦ ૧

ફળ્યા શ્રી વીંગના ચરણો, વતી ન્યા ધ્યાનની હેલી,
જનમ એ ધામમા મારો, દયાના નાથ ત્યા હોને પ્રભુનુ ૦ ૨

અનતુ સુખ ન્યા ભગીયુ, ખૂણી એ પુણ્યભૂમિની,
મોહના એ ધામ દીખા દો, સુચય સુખાગ ત્યા હોને પ્રભુનુ ૦ ૩

—મુચગ

નૂતન વર્ષામિનંદન.

પ્રસુપ્રાર્થના.

દોહરો (ગતવર્ષ) — અઠાણું ગઈ આઘમી વર્તાવી મહાત્રાસ;
નવાણું આરંભમાં, સ્તવીએ શ્રી અવિનાશ. ૧

હરિગીત છંદ.

ચોતરકે લાગી લાય, દાવાનળ પ્રગટીયો દેશમાં,
લાણુકાર જે લયતા હતા, તે ભિમટીયા આવેશમાં;
વસુધા બધી વિલપી રહી, ઘરઘરતી કંપી ભીડી અરે !
“અઠાણું નો ઇતિહાસ લખતાં, આંખથી આંસુ ઝરે.” ૧
જ્યાં ભોઈએ ત્યાં વિકૃતિનું, વિષમ વાતાવરણ છે,
લાખો-કરોડો માનવીનાં, હુઝાર અરર મરણ છે;
કંપી રહે છે કાળજાં, મહાકાળ કોપ્યો છે ખરે,
“અઠાણું નો ઇતિહાસ લખતાં આંખથી આંસુ ઝરે” ૨
રે ! રે ! ! રૂપાળી સર્તભૂમિ, જગતમાન્ય યશસ્વરી,
આ શી દશા થઈ તાહરી, હા ! “જીવતી, દેણું મરી;”
મહા મોંઘવારી બ્યાપી છે, જન ઉદર શી રીતે ભરે ?
“અઠાણું નો ઇતિહાસ લખતાં આંખથી આંસુ ઝરે.” ૩

નૂતન વર્ષ.

ખસ ! કલમ અટકી જા હવે, એ હુઝાર લેખ લખીશ માં,
ઝટ જા ! પ્રભુતા શરણમાં, તો સુખ લઈશ લવિષ્યમાં;
જય જય પ્રભુ જગદીશ્વર, “કરુણાખિં” તારું બિદ્ છે,
વિશ્વેશ ! એ પદ કયાં ગયું ? આજે મહાહુઝાર દર્દ છે. ૪
ચોખૂટ પૃથ્વીમાં ફરકતી, હિંદકેરી જયધ્વજ,
ત્યાં આજ હુઝારની વૃષ્ટિ ! એ અમ પાપની નિશ્ચય સજા;
પણ હદ થઈ છે આ પ્રભુ ! સંતાનની સંભાળ લે,
તારી કૃપાદૃષ્ટિ થતાં, અટકી જશે સૌ હુઝાર લે. ૫
પત્ત રાખજે તારો પ્રભુ, અપરાધ સર્વ કરી ક્ષમા,
તુજ હૃદયમાં આ પ્રાર્થના, કરુણાનિધિ કરજે જમા;
આ પત્ર આત્માનંદ પૂર્ણ, પ્રકાશ આશ ધરી કહે,
નવાણુંમાં પૃથ્વીપરે, સુખ સંપત્તિ વહનો વહે. ૬

દોહરો — શાંતિ આપો શ્રી પ્રભુ, સ્થળ સ્થળ હો સુખવાસ,
કર ભોડીને વિનવે, “શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.” ૧

કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા.

મંગલ સુમલાત.

લેખક મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

નૂતને સવત્સરેડસ્મિન્ વિતરતુ કુશલં માનવાનામનૂનં,
સપત્તિ શસ્તરના શુભફલસદિતા મક્તિમાત્રા વિશાલામ્ ।
વિદ્યક્ષોભં પ્રકાશં પ્રદામયતુ મદાનન્દવૃદ્ધિ વિધત્તા,
ત્રૈલોક્યપ્રાણહેતુર્મવમયદ્દરણ્યૈશલેય સુદેવ ॥ ૧ ॥

આને પ્રભાત નૂતન વર્ષનું ।
આશાવાદીઓની નૂતન આશા મધુ,
ઉપાની અફલુત ઓટણીના ગંગા સમું,
જ્ઞાનીઓના જ્ઞાનની ઉજાલતા ભર્યું.
ધ્યાનીઓના ધ્યાનની મગ્તી મધુ,
આનંદદાયક અને અફલુત ।
આને પ્રભાત નૂતન વર્ષનું,
આને પ્રગટ્યુ કેવળજ્ઞાન
લોકલોક ભાવ હસ્તામલકવત્ ગણનાર,
પ્રભુ મહાવીરના પ્રથમ ગણધર,
ગૌતમસ્વામીના અતરે,
હૃદયના, ભોજન, દેહ, વસ્ત્રે-
નવદર્શન યાચ છે આને,
નૂતન વર્ષના મંગલ સુપ્રભાતે,
સૂર્યની કિરણાવલીમા,
મૃદુ મૃદુ પુષ્પ પાખરીઓમા
વૃક્ષની ડાલતી ડાળીઓમા,
વમ્બી છે અનુપમ નવિનતા,
પ્રગટે છે નવિનતા આને-
ગૃહે ગૃહે, હાટે હાટે
અને માનવોના હૃદયે હૃદયે-
સુખ જીવ શબ્દાવલિ યુક્ત,
મુણાય છે એ મુમધુ, મનોહર
અને દિવ્ય મગીત સ્થાને મ્થાને
પ્રાપ્ત હો, ગૌતમસ્વામીની લગ્નિધ-
અદળક મ પત્તિ, દેશમા, જનપદે,
પ્રતિ ગરમહાલયે . ।

“ રાજાધિપાના શાન્તિર્મવતુ । ”

સુગંધર નિવડો નૂતન વર્ષ,
 પશુ, પક્ષી અને માનવગણને;
 સહાયક હો સદા દેવગણો,
 સ્વદેશરક્ષાની યુનિત લાવનામાં.
 ભારતીની વાતસલ્યતા,
 મિષ્ટ કૃષ્ણ અને મધુર ધાન્યમાં
 પ્રાપ્ત હો પ્રત્યેક હિંદવાસીને.
 જ્ઞાતિભેદ વર્ણભેદ ભુલાવી
 સમભાવ રંગે રંગો નૂતન મંગલ સુપ્રભાત,
 પ્રત્યેક ભવિષ્યનના હૃદયને.

“અશ્વઘ્ન ચન્દ્રોજ્જ્વલ કીર્તિવહ્ની પ્રસારતામેતુ નવિન હાયને ।
 મન્યાત્મનાં ભાવનયા વિશુદ્ધયા, દિને દિને ચન્દ્રકલેવ ચાસઃ ॥૧॥

શરદની ચન્દ્ર પ્રભા પ્રભોદમય
 શીતલતા આપો પ્રત્યેકના ઉરને.
 બુદ્ધિભર્યા દૃઢતાના અનિત લાવો,
 હેમસખી નિર્ભગતા લાવો,
 રંગભર્યું મંગલ નૂતન સુપ્રભાત,
 ભારતવાસીઓના હૃદયે હૃદયે.

શિક્ષરિણી.

પ્રિયં સત્યોપેતં, વચનમનવાર્થે શરદિયં,
 નવીનાશિષ્ઠાનાં, પ્રચિતરત્ન વોધં વહુગુણામ્ ।
 તપઃ સિદ્ધિ વૃત્તાં, શિવસુલ્લક્ષ્મીશ્ચાક્ષવમનં,
 વિઘ્નતાં દુષ્કર્મલપયતુ પુરા સચ્ચિતમપિ ॥ ૧ ॥
 વર્ષે વર્ષે નૂતને સિદ્ધિયોગઃ, સિદ્ધૌ સિદ્ધૌ શાન્તવૃત્તિપ્રમાદઃ ।
 શાન્તૌ શાન્તૌ દિવ્યદષ્ટિપ્રસારઃ, દૃષ્ટૌ દૃષ્ટૌ તાત્ત્વિકોડતીવલામઃ ॥૨॥
 કલયતુ કમલં યથા વિકાસં, દિનકરકાન્તિમયાપ્યવત્સરોસ્મિન્ ।
 જનગણ ઉચિત ક્રિયઃ પ્રકારમ્, વિપુલવિભૂતિમનિન્દ્યનૂતનાડ્યે ॥૩॥

જેન શામનમા કર્મવાદ બહુ વિસ્તારથી વર્ણવ્યો છે, કાગ્જ કે સસારમા જેટલી વિચિત્રતા જણાય છે તે સઘળી કર્મની કરેલી છે. કર્મ જેવી કોઈ વસ્તુ ન હોત તો મ માગ્ની અસ્તિતાનો મર્વધા અભાવ જ હોત. આ કર્મ પુદ્ગલ પરમાણુઓના અનતાનત સ્કંધોને સકર્મક જીવની પ્રેરણાથી અથવા મહાયતાથી નિરત કર્મપણે જાનાવ્યા જ કરે છે જીવ સકર્મક ક્યારથી થયો છે, તેને સર્વજ્ઞો બાણે છે પણ કહી શકતા નથી, કાગ્જ કે જીવ-કર્મ સંયોગની આદિ નથી પણ સંયોગોનો અત હોવાથી જીવથી કર્મ સર્વધા ક્યારે છૂટા થશે તે કહી શકે છે

જીવ પુદ્ગલ સ્કંધોને કર્મપણે પગિણુમાવે છે ત્યારે તે કર્મપગિણુત પુદ્ગલ સ્કંધોમા જીવને અનેક પ્રકારની અનુકૂળતા-પ્રતિકૂળતા, સુખ-દુઃખ આદિ દુઃખ પ્રાપ્ત કરાવવારૂપ સ્વભાવ, કેટલા દાળ સુધી જીવની સાથે કર્મના સંબંધથી જોડાઈ રહેવું તે સ્થિતિ, તીવ્ર કે મદ દુઃખ આપવારૂપ રસ અને કર્મરૂપે પગિણુમેલા પુદ્ગલોની મધ્યા, વગ્ન. આ પ્રમાણે કર્મપણે પરિણુમતી વળતે અને આત્માની સાથે એકમેક ધવારૂપ બધ પડતી વળતે પુદ્ગલ સ્કંધો આર અવસ્થાઓ ધાગ્જ ક્રવાવાળા ધાય છે તેમજ આત્માની સાથે જ ધાતી-જોડાણ થતી વળતે અધ્યવસાયની તાગ્તમ્યતાના અંગે ત્રણ પ્રકારે જ ધાય છે

એક જ બધ એવો નળળો હોય છે કે જે પશ્ચાત્તાપ ક્રવામા આવે તો તરત છૂટી જાય છે બીજો જ બધ એવા પ્રકારનો હોય છે કે પ્રાયશ્ચિતથી છૂટી જાય છે અને ત્રીજો જ બધ એવા પ્રકારનો હોય છે કે જોગવ્યા વગર છૂટતો નથી

પુદ્ગલ સ્કંધો આત્મપ્રદેશો માથે મળી કર્મપણે પગિણુત ધયા પછી, ઉદયમા આવ્યા વગર છૂટા પડી કર્મસંજ્ઞાને છોડી શકતા નથી ઉપર જાતાવેલા ત્રણ પ્રકારમાથી ગમે તેવા પ્રકારના કર્મ કેમ ન હોય ? અને તેને કર્મ સંજ્ઞાથી સુકત ક્રવાને ગમે તેટલા પ્રયત્નો કેમ ન કરવામા આવે પણ ઉદયમા આવ્યા વગર તો આત્માથી અલગ થઈ શકતા નથી હા, એટલું તો જાની શકે છે કે કેટલાક કર્મ નળળા હોય છે તે પશ્ચાત્તાપથી કે પ્રાયશ્ચિત ક્રવાથી જોગવવા પડતા નથી

આ સ્થળે અવરય શંકા થશે કે ઉદયમા આવે અને જોગવવા ન પડે એ કેમ જાને ? પણ આમા શંકા ક્રવા જેવું કોઈ જ નથી, કાગ્જ કે ઉદય બે પ્રકારનો છે એક વિપાક ઉદય અને બીજો પ્રદેશ ઉદય આ જાને પ્રકારના ઉદયમાથી વિપાક ઉદય તં જોગવવું-અનુભવ વવો, સુખદુઃખ આદિનું વેદવું જેને આત્મા સારી રીતે બાળી શકે અને પ્રદેશ ઉદય તે જેનો આત્માને લેશ માત્ર પણ અનુભવ ન થવો, તે પડી શ્રુભ હોય કે અશ્રુભ

હોય, પણ પ્રદેશ ઉદય વખતે આત્માને જરાય સુખદુઃખ થતું નથી. આ બંને પ્રકારના ઉદય નિરંતર ચાલુ જ રહે છે અને તે એક સાથે જ થયા કરે છે; તેમાંથી વિપાક ઉદયનો આત્મા અનુભવ કરે છે અને તે જ સમયે યતા પ્રદેશ ઉદયને આત્મા બાણી શકતો નથી. કારણ કે પ્રદેશ ઉદયમાં ગિલકુલ રસ હોતો નથી અને વિપાક ઉદયમાં દળીયાં રસથી ભરેલાં હોય છે. રસવાળાં કર્મ પુદ્ગલનો ઉદય તે વિપાક ઉદય અને નિરસ બનેલાં કર્મદળનો ઉદય તે પ્રદેશ ઉદય. એમ તો બંને ઉદય આત્મપ્રદેશમાં જ થાય છે પણ વિપાક અને પ્રદેશનો ભેદ પાડનાર ઉપર જણાવેલ રસ અને સ્થિતિ જ છે. રસ અને સ્થિતિ વિહીન તે પ્રદેશ ઉદય, અને રસ અને સ્થિતિ સહિત તે વિપાક ઉદય. ઓછામાં ઓછા રસ અને ઓછામાં ઓછી સ્થિતિવાળું કર્મ કેવળજ્ઞાની તીર્થંકર ભગવાન બાંધે છે. પ્રથમ સમયે બાંધે, બીજે સમયે વેહે અને ત્રીજે સમયે નિર્વરે. શેષ સર્વ જીવો વધુ રસ અને વધુ સ્થિતિવાળાં કર્મ બાંધે છે. અધ્યવસાય શૂન્ય કેવળ કાયયોગથી બાંધતાં કર્મમાં મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, અને કષાયના અભાવે અદ્યપ સ્થિતિ અને અદ્યપ રસ હોય છે. અને બાંધમાં વિચિત્રતા હોતી નથી. અર્થાત્ તીર્થંકર માત્ર કર્મ બાંધવામાં સરળા સ્થિતિવાળા હોય છે. સઘળા ય ત્રિસામયિક સ્થિતિવાળા હોય છે. પશ્ચાત્તાપ અને પ્રાયશ્ચિત્તથી છૂટી જવાવાળા નળળા બાંધવાળાં કર્મો ભોગવવા પડતાં નથી અર્થાત્ તેનો વિપાક ઉદય ટળી શકે છે; પણ પ્રદેશ ઉદય તો થાય જ છે. પ્રદેશ ઉદય થયા સિવાય પુદ્ગલસ્કંધોની પટેલી કર્મસંજ્ઞા ટળી શકતી નથી. કર્મક્ષય એટલે વિપાક ઉદય અથવા પ્રદેશ ઉદય થઈ આત્મપ્રદેશથી છૂટા પડી જવું. મજબૂત બાંધાનાં કર્મ કે જેને નિકાચિત્ત અવશ્ય ભોગ્યત્વ, વિપાક ઉદયમાં

અવશ્ય આવવાળાં કહેવાય છે. તેને પણ ક્ષપક શ્રેણીમાં વર્તતા મહાપુરુષો શુદ્ધલધ્યાનદ્વારા તે નિકાચિત્ત કર્મમાં રહેલા સ્થિતિ તથા રસનો ઘાત કરી વિપાક ઉદયની શક્તિથી હીન કરી નાંખે છે; જેથી કરી તે કર્મો વિપાક ઉદયમાં ન આવતાં પ્રદેશ ઉદય થઈને ખરી પડે છે.

પશ્ચાત્તાપ, પ્રાયશ્ચિત્ત અને શુદ્ધલધ્યાનરૂપ પ્રયત્નથી કર્મમાત્રનો વિપાક ઉદય ટળી શકે છે. અર્થાત્ ટાળ્યાં ટળી શકે છે. પ્રદેશ ઉદય તો કર્મ માત્રનો થવાનો જ. આ પ્રદેશ ઉદય તો કોલુમાં પીલી નાખેલી શેરડીના છોડા ચૂસવા જેવો હોય છે, અને વિપાક ઉદય તે રસવાળો શેરડીનો સાંઠો ચૂસવા જેવો હોય છે. પ્રદેશ ઉદય નિરસ અને વિપાક ઉદય સરસ બાણવો. અથવા ઐદ્યિક ભાવથી, ઔપશમિક ભાવથી કે ક્ષાયોપશમિક ભાવથી થવાવાળા જીવના પ્રયત્ન વગર કાંઈ પણ બની શકતું નથી. શુભાશુભનો ઉદય ટાળવા માટે જીવને પ્રયત્ન અવશ્ય કરવો પડે છે. ઔપશમિક ભાવ એટલે મોહનીય કર્મનું સત્તામાં દબાઈ જવું. ક્ષાયોપશમિક ભાવ એટલે ઉદય થયેલાનું ક્ષય થવું અને સત્તામાં રહેલાનો ઉદય ન થવો અને ઐદ્યિક ભાવ તે કર્મનું ઉદયમાં આવવું. ચાર ગતિઓ અનેક પ્રકારની આકૃતિઓ વગેરે ઐદ્યિક ભાવમાં આવી જાય છે. જેમ જીવને કર્મ બાંધવામાં પ્રયત્ન કરવો પડે છે, તેવી જ રીતે કર્મથી છૂટવામાં પણ પ્રયત્ન કરવો પડે છે અને પૂર્વે જતાવેલા પ્રયત્નોથી વિપાક ઉદય ટળી જઈ પ્રદેશોદય થઈ શકે છે અર્થાત્ ટાળ્યાં ટળી શકે છે. કેવળજ્ઞાનીઓ જે પ્રયત્નથી કર્મ છૂટવાનાં હોય છે તે જાણી શકે છે, અને તદનુસાર આત્માઓ પ્રયત્ન કરે છે. કેટલાક જીવો કર્મને ઉદયમાં લાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે, તે હું દુઃખ ભોગવું એવા આશયથી નથી કરતા પણ ઉદયાધીન થઈને મને સુખ

થાઓ એવા આશયથી કરે છે અને કર્મ ઉદયમા આવી, લોગપાછ નિરસ થઈને ખરી પડે છે. એવમાત્રની ત્રણ કાળની પ્રવૃત્તિને કેવળજ્ઞાનીઓ બાંહે છે અને એવો પણ તમના બાળુવા પ્રમાણે વર્તે છે.

'પુરુષાર્થ' ઠરશે કે નહીં કરે તે સઘળું જ્ઞાનીઓ બાંહે છે અને તે જ પ્રમાણે થાય છે. વિપાક ઉદયનો પ્રદેશ કરવાનો પ્રયત્ન, વિપાક ઉદયમા લાવવાનો પ્રયત્ન, ઉદયમા આવેલાને ક્ષય કરવાનો પ્રયત્ન વગેરે વગેરે પુરુષાર્થો જ્ઞાનીઓના જ્ઞાનથી બહાર હોતા નથી. ત્રિવિધ તાપ (દુષ્ટ કર્મ) ના વિપાક ઉદયને ક્ષય કરવા દ્રવ્ય પુરુષાર્થ (અનેક પ્રકારના વ્યસાયરૂપ) અને લાવ પુરુષાર્થ-તાપ જપ, આદિ એવા માત્ર કરી રહ્યા છે.

સ સારમા જેટલા જાણે વધા છે, થાય છે અને થશે તે સર્વે જ્ઞાનીના બાળુવા પ્રમાણે જ છે. આપણને જે કાંઈ વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે તે કર્મની પ્રેરણાથી થાય છે અને તેને સર્વજ્ઞ બાંહે છે. જેટલાક કહી દે છે કે જ્ઞાનીઓ બેસી હશે તેમ થશે, એમ માનીને પુરુષાર્થહીન થાય છે અને જેટલાક જ્ઞાનીઓએ શું બેસી છે તેની આપણને શી ખબર પડે, એમ માની પુરુષાર્થ કરે છે. એ સઘળું જ જ્ઞાનીઓના જ્ઞાન બહાર તો નથી જ. મ સારમા હિંદુ-સમાજમા એવી માન્યતા છે કે જે કાંઈ થાય છે તે પ્રભુની પ્રેરણા સિવાય થતું નથી. ઇસ્લામ ધર્મમા ખુદાના હુકમ સિવાય ઝાંડતું પાદડું પણ હાલતું નથી. એવી માન્યતા છે ત્યારે જોત મમાજમા પ્રભુએ જ્ઞાનમા બેસી છે તેમ થાય છે, તેમા જરાયે ફેર પડતો નથી. તાત્પર્ય કે હુનિયાના અન્ય ધર્મો પ્રભુને પ્રેરક માને છે, ત્યારે જોત ધર્મ પ્રભુને પ્રકાશક માને છે અને કર્મને પ્રેરક માને છે. બસ, એટલો જ ફરક રહે છે.

એવ, કર્મની પ્રેરણાથી કાર્ય કરે છે. કાર્ય માત્રમા કર્મની પ્રેરણા હોય છે. કેવળજ્ઞાનીઓ જ્ઞાનમા બેસી હોય તેમ થતું હોય તો પ્રયત્નને અવકાશ ક્યાથી? આ વિચાર પણ કર્મની પ્રેરણાથી અને પ્રભુના બાળુવા પ્રમાણે થયો. પ્રભુએ આજ પ્રમાણે બેસી હતા કે અમુક વ્યક્તિને અમુક ટાઈમ અમુક વિચાર ઉત્પન્ન થશે તેમજ કર્મના વિપાકોદયને ટાળવા પ્રયત્ન કરનાર વ્યક્તિના આશય અને પ્રવૃત્તિને પણ બાળુતા જ હતા.

જો આપણને અમુક કર્મ લોગવણ પડશે એવું જ્ઞાનીઓ બેસી હોય તો આપણને કર્મને ખસેડવા પ્રયત્ન સૂઝે જ નહિ, અને અમુક પ્રયત્નથી અમુકના અમુક કર્મ ટળી જશે એવું બેસી હોય તો તે વ્યક્તિ અવશ્ય પ્રયત્ન કરી કર્મ ટાળ્યા વગર રહેતો નથી. અમુક વ્યક્તિ અમુક પ્રયત્ન કરશે પણ તેને નિષ્ફળતા પ્રાપ્ત થશે તો તે લાવ પણ તેમ થયા વગર રહેતો નથી. તાત્પર્ય કે ત્રિવિધ તાપ પ્રયત્નથી ટાળ્યા ટળી શકે છે અને નથી પણ ટળતા બન્નેમા જ્ઞાનીઓને યથાર્થ જ જ્ઞાન હોય છે. જ્ઞાનીઓએ શું બેસી છે તે અદ્ય એવ બાણી શકતો નથી, પણ અનુમાન કરી શકે છે કે મારી પ્રવૃત્તિ તથા અપ્રવૃત્તિ, મફળતા અને નિષ્ફળતા વગેરે યાચિક, માનસિક, ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ જ્ઞાનીઓની બાળુ પ્રમાણે જ થાય છે. આટલા ઉલ્લેખથી વર્ધક સમાધાન યશે જ કે જ્ઞાનીઓના બાળુવા છતાં પુરુષાર્થને અવકાશ તો છે જ. જ્ઞાનીઓનું જ્ઞાન પુરુષાર્થમા આડું આવી શકતું નથી, તેમજ આપણે પણ બાણી શકતા નથી કે જ્ઞાનીઓએ આપણા માટે જ્ઞાનમા શું બેસી છે? તેથી પણ પુરુષાર્થને અવકાશ છે જ.

બીજી એક બાબત સમાજમા દષ્ટિગોચર થાય છે અને તે એ છે કે હુ અને ખચેડવા

પરમાર્થસૂચક વસ્તુવિચાર સંગ્રહ

સંગ્રાહક ને ચોજક: સુનિશ્ચી પુણ્યવિનય (સવિજ્ઞપાક્ષિક) અમદાવાદ.

સ્યાદ્વાદ સિદ્ધાન્તનો ઉદ્દેશ એ જ છે કે કેઈ પણ સમજદાર વ્યક્તિ કેઈ વસ્તુના વિષયમાં સિદ્ધાન્ત નિશ્ચિત કરતી વખતે પોતાની પ્રામાણિક માન્યતાઓને ન છોડે; પરંતુ અન્યની પ્રામાણિક માન્યતાઓનો પણ આદર કરે. ૧.

સ્યાદ્વાદ સિદ્ધાન્ત હૃદયની ઉદારતા, દૃષ્ટિની વિશાળતા, પ્રામાણિક મતભેદની જિજ્ઞાસા અને વસ્તુના વિવિધપાણાના ખ્યાલ પર જ છે. ૨.

ગાહ્ય પ્રવૃત્તિઓ તથા અભ્યંતર પ્રવૃત્તિઓ આદરણ્ય છે. તેવી જ રીતે સુખને ખસેડવા અભ્યંતર કે બહારની પ્રવૃત્તિ આદરણીય નથી. દુઃખને ખસેડવા સૌ કેઈ પ્રયત્ન કરે છે પણ સુખને ખસેડવા કેઈ પણ પ્રયત્ન કરતું નથી. જેમ દુઃખ કર્મ છે તેમ સુખ પણ કર્મ છે, છતાં અનાદિ કાળની વાસનાથી દુઃખ સૌને અપ્રિય લાગે છે અને સુખ પ્રિય લાગે છે. એટલે દુઃખને લક્ષમાં રાખીને દૂર કરવા પ્રયત્ન કરાય છે; છતાં એ જ પ્રયત્નથી સુખ પણ ખસી જાય છે. જે પ્રયત્નથી દુઃખ ખસે છે તે જ પ્રયત્નથી સુખ પણ ખસી શકે છે. અનેક છવોને દુઃખ આપી સુખી બનવા, કરવામાં આવતા પ્રયત્નથી સુખ પણ ખસી જાય છે, અથવા પૌદ્ગલિક સુખની આશાથી કરવામાં આવતા જપતપરૂપ પ્રયત્નથી પુન્યકર્મ બંધાય છે અને તેથી આત્મિક સાચું સુખ આવરાઈ જાય છે આ સઘળો એ કર્મનો જ વિલાસ છે.

સ્યાદ્વાદી એટલે ‘આ પણ સાચું’ ને તે પણ સાચું’ ‘આમે ખરું’ ને તેમે ખરું’ એમ અવ્યવસ્થિત વિચારવાળા નથી હોતા. સ્યાદ્વાદ તેમ માનવા કે મનાવવા કહેતો પણ નથી; ભિલકું તે તો એક દૃષ્ટિને સ્થિર કરીને અનેક દૃષ્ટિએ વસ્તુને બોવાનું કહે છે.૩.

જેમ ‘અનેકાન્તદૃષ્ટિ એ એકાન્તદૃષ્ટિ ઉપર પ્રવર્તતા મતાંતરોના અભિનિવેશથી બચવાની શિક્ષા આપે છે, તેમ તે અનેકાંતદૃષ્ટિને નામે બંધાતા એકાંત ગ્રંથોથી બચવાની પણ શિક્ષા આપે છે. જૈન પ્રવચન અનેકાંતરૂપ છે એમ માનનાર પણ બે તેમાં આવેલા વિચારોને એકાંતરૂપે ગ્રહણ કરે, તો તે સ્થૂલ દૃષ્ટિએ અનેકાંતસેવી છતાં તાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ એકાંતી જ બની જાય છે. ૪.

જેમાં અનેકાંતદૃષ્ટિ લાગુ કરવી હોય તેનું સ્વરૂપ બહુ બારીકીથી તપાસવું. તેમ કરવાથી સ્થૂલ દૃષ્ટિએ દેખાતા કેટલાક વિરોધો આપોઆપ શમી જાય છે અને વિચારણીય વસ્તુનું તાત્ત્વિક સ્વરૂપ ચોક્કસ રીતે ધ્યાનમાં આવે છે. ૫.

જૈન ધર્મની ટૂંકી વ્યાખ્યા એટલી જ કે જેમાં સ્યાદ્વાદ-અનેકાંતવાદ રહેલો છે. કેઈનો પણ પક્ષપાત નથી અને સર્વથા અવિરુદ્ધ ને અવિ-સંવાદી છે. તે ધર્મને શ્રી જૈનધર્મ કહેવાય છે. ૬.

સઘળા દર્શનકારો શબ્દથી સ્યાદ્વાદને નહિ માનવા છતાં અર્થથી સ્યાદ્વાદ ચક્રવર્તીની

આજ્ઞાને સ્વીકૃતિ કે આક્રમકરી રીતે સ્વીકાર કર્યા વગર ચાલતું નથી ૭

દરેક ધર્મ પોતપોતાના સ્થાને અપેક્ષાએ સાચા છે એમ માનવું, પણ તેથી 'જ્યાં ધર્મો સરખા છે' એમ સિદ્ધ થતું નથી જ્યાં ધર્મોના ચલતા ઉત્પત્તા દગ્ગળ અવશ્ય છે સાધકે પોતાને આત્મોન્નતિને યોગ્ય ઉચ્ચ કોટિને ધર્મ કયો તેની સ્વયં શોધ કરવી જોઈએ અને મધ્યસ્થ દૃષ્ટિથી-પક્ષપાતરહિતપણે જે શોધાય તેને સ્વીકારવા તત્પર રહેવું જોઈએ ૮

વેદાદિ અન્ય શાસ્ત્રોમા જે પરસ્પર અવિરુદ્ધ અને અવિસંવાદી ઉપદેશો મળી આવે છે, તે શ્રીજિનાગમરૂપી મહાસાગરમાથી ઊછળેલા વચનરૂપી ણિહુઓ છે ૯

હુનિયામા કોઈ નીતિમાન માણસના ચોપડા શકાશીલ કે ખોટા છે, એમ કોઈ કહે તો શુન્દેગાર ગણાય છે, તો સર્વજ્ઞ ભગવાન જેવા પરમ જ્ઞાનવાન પરમાત્માના વચનમા શકાધારણ કરનારો, તેને ખોટા કહેનારો શુન્દેગાર કેમ ન ગણાય ? ૧૦

સ્વયં સત્યવાદી ન જાનવું એ જોડલો શુન્દો છે એના કરતા પણ જેઓ સત્યવાદી છે એમના પ્રત્યે અસંદ્ધલાવ ધાગણ કરવો એ મોટો શુન્દો છે અને અસંદ્ધલાવ થાય એવું પ્રવર્તન ઝરવું એ તેથી પણ મોટો શુન્દો છે ૧૧

અસત્યવાદી જીવ સત્યવાદી થઈ શકે છે, પણ સત્યવાદી પ્રત્યે અસંદ્ધલાવ ધાગણ કરનારો કદી પણ સત્યવાદી બની શકતો નથી ૧૨

વસ્તુનું કૃણ સમજે પણ સ્વરૂપ ન સમજે તો ઇષ્ટની સિદ્ધિ થઈ શકતી નથી હીરા, મોતી કે પત્થાની કિંમત મમજે પણ સ્વરૂપ ન સમજે તો ઠગાયા વગર રહે નહિ, તેવી જ રીતે ધર્મના સ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ અને એ મેળવે તો જ યથાર્થ ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય, અન્યથા ઠગાવાનું થાય ૧૩

ભગવાન કેવળજ્ઞાનીઓના અવિરોધી એવા વચનોના અનુસારે મૈત્રી આદિ સાત્ત્વિક ચાર ભાવનાઓવાળું જે પ્રવર્તન થાય તે ધર્મ છે, અને એ વચનોને અનુસારે મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓવાળું જીવન જેઓ જીવે તેઓ યથાર્થ ધર્મી છે ૧૪

આત્મશ્રેયકારી લોકોત્તર ઉપકારી ધર્મ-સાધનાને લગતા કાર્યોની સિદ્ધિ શ્રદ્ધાવિના થવી અશક્ય છે, એ જ કારણે સુક્રિતમાર્ગના વર્ણનમા જ્ઞાન અને ચાન્દ્રિની પણ પહેલા દર્શન થા શ્રદ્ધાની જરૂરિયાત ઉપર ભાર મૂક્યો છે ૧૫

કૃષિક્રિયાને વિકસાવવામા મુખ્ય હેતુ જેમ પાણી છે, તેમ જ્ઞાન, ચાન્દ્રિ કે ધર્મ નિમિત્તક અનુષ્ઠાનોને શોભાવનાર, હીપાવનાર કે વિકસાવનાર મુખ્ય હેતુ શ્રદ્ધા છે શ્રદ્ધા જ્ઞાનને શોભાવે છે, ચાન્દ્રિને હીપાવે છે અને ક્રિયાઓને વિકસાવે છે અથવા તો તે સર્વની સફળતા માટે શ્રદ્ધા એ એક અનિવાર્ય વસ્તુ છે ૧૬

ધર્મોન્નતિ અને તેને પશ્ચિષ્ણમે થતી વિશ્વોત્તિ મેળવવી હોય, તો ખીજા પ્રયત્નોને ગોણાવનાવી સમ્યક્ શ્રદ્ધાને સુદૃઢ જાનાવવાના પ્રયત્નોને જ અગત્ય આપવાની જરૂર છે ૧૭

શ્રદ્ધાને સુદૃઢ જાનાવવાનો સહેલામા મહેલો અને મર્યોત્તમ ઉપાય યોગ્ય ધર્માધિકારી પુરુષોના મુખે સમ્યક્જ્ઞાનના ભંડારસમા શ્રી જિનાગમોનુ શ્રવણ કરવું એ છે આ જ કારણે બુદ્ધિના આઠ શુણ્ડ પૈકી શુશ્રૂષા શુણ્ડને વધુ વજન આપવામા આવ્યું છે ૧૮

શ્રદ્ધાની સાથે શુશ્રૂષાદિ બુદ્ધિના શુણ્ડો ભણે તો જ શ્રદ્ધાની સ્થિતિ ને દૃઢતા રહે છે, પરંતુ એકલી બુદ્ધિ કાર્યકર નીવડતી નથી શ્રદ્ધાની મુખ્યતા ને બુદ્ધિની ગોણતા સમજવી. ૧૯

જ્ઞાન અને ક્રિયામા જ્ઞાન જો કે મુખ્ય છે, તો પણ કાર્યસિદ્ધિમા ક્રિયાની અનિવાર્ય જરૂર છે ૨૦

કેવળજ્ઞાની ભગવંતો પણ સર્વ સંવરરૂપ ચારિત્ર યા ક્રિયાને પામ્યા વગર પરમપદને પામી શકતા નથી, તો પછી બીજાની તો વાત જ શી ? મતલબ કે સમ્યક્જ્ઞાન અને સંવરના સાધનરૂપ સમિતિ શુષ્ઠિ આદિ સમ્યક્ક્રિયા એમ ઉભયથી મોક્ષ છે પણ બેઉમાંથી એકના અભાવમાં મોક્ષ નથી. ૨૧.

આત્માની શક્તિઓનો એક સરખો વિકાસ સાધ્યા વગર કોઈ પણ દ્રુગ પ્રાપ્ત કરી શકાય નહિ એની શક્તિઓ સુખ્ય બે છે: એક ચેતના અને બીજી વીર્ય. એ બન્ને શક્તિઓ અરસ-પરસ એવી સંકળાયેલી છે કે એકના વિના બીજાનો વિકાસ અધૂરો જ રહી જાય છે તેથી બન્ને શક્તિઓ સાથે જ આવશ્યક છે. ચેતનાનો વિકાસ એટલે જ્ઞાન મેળવવું અને વીર્યનો વિકાસ એટલે જ્ઞાન પ્રમાણે જીવન ઘડવું. જ્ઞાન અને ક્રિયા એ બન્ને એકાંતા અર્થાત્ જીવનના છૂટા છૂટા છેડાઓ છે. એ બન્ને છેડાઓ ગોઠવાય તો જ તે દ્રુગસાધક બને, અન્યથા નહિ. આ બાબતમાં અંધ-પંથુ ન્યાય પ્રસિદ્ધ છે. ૨૨.

શ્રી જૈન શાસ્ત્રરૂપી રચને નિશ્ચયનય અને વ્યવહારનય એમ બે ચક્રો છે. જેઓ એ બે ચક્રોમાંથી એક પણ ચક્રનો ઇન્કાર કરનારા હોય અગર તેમ નહિ તો એકમાં જ રાચતા હોય તેઓ અને એ ઉભયનો યથાસ્થિત સ્વીકાર તે અમલ નહિ કરનારાઓ બનને ય પણ એ રચને ભાંગી નાંખવાનું પાપ કરનારા છે. ૨૩.

જ્ઞાન ગમે તેટલું મેળવ્યું હોય પણ સમ્યક્ ચારિત્ર સિવાયનું જ્ઞાન પાંગળું છે. જેમ પાંગળો માણસ ભલે દેખતો હોય; પરંતુ પગ વિના બળતા અગ્નિ પામેથી ઇષ્ટ સ્થાને જઈ શકતો નથી તેમ જ્ઞાનીઓ જ્ઞાનબળે ભલે દેખતા હોય પણ ચારિત્રક્રિયારૂપ પગ વગર સંસારદાવાતળ-થી બચી કહી સુક્રિત સુકામે જઈ શકતા નથી. ૨૪.

ક્રિયા કરવામાં પોતાનું કે બીજાનું જ્ઞાન જો કે માર્ગદર્શક બને છે, પરંતુ ક્રિયાત્મક કાયદો મેળવવા માટે ક્રિયા તો પોતે જ કરવી પડે છે. ૨૫.

પંચપરમેષ્ઠિમાં એકલા જ્ઞાનીને નહિ, પણ જ્ઞાન સુજળ અમલમાં મૂકનારને જ સ્થાન આપ્યું છે. આચરણ વિનાના મહાજ્ઞાનીઓ-અર્વાધિ આદિ જ્ઞાનને ધારણ કરનારાને પણ સ્થાન નથી. ૨૬.

અધ્યાત્મની વ્યાખ્યા જણાવતાં શાસ્ત્રકાર મહારાજે કહ્યું છે કે: ‘આત્માનમચિકિત્સ્ય પંચા-ચાર ચારિમા’ આત્માને ઉદેશીને જે પાંચે આચારની સાધના કરવી તેનું નામ ‘અધ્યાત્મ કહેવાય છે. આ વ્યાખ્યા જ જણાવે છે કે ભાવ-ચારિત્ર ટકાવવાને દ્રવ્યચારિત્રની જરૂરિયાત છે, માટે દ્રવ્યને ભાવનું કારણ માનીને સારા નિમિત્તોને સેવનાપૂર્વક પાંચે આચારને પાળે તે બધા અધ્યાત્મની જ કહેવાય છે. ૨૭.

ત્યાં સુધી પ્રભુની આજ્ઞા માનવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ થતી નથી. પ્રભુ અત્યારે વિદ્યમાન નથી પણ તેમના બનાવેલા સૂત્રો મોબૂદ છે તે સૂત્રોમાં પ્રભુએ જે જે કહ્યું છે તે સુજળ આપણે માનીએ, તો જ પ્રભુની આજ્ઞા માની કહેવાય અને તો જ સમક્ષિત પ્રાપ્તિને યોગ્ય બની શકાય. ૨૮.

માનવું અને પાળવું એ બે એક વસ્તુ નથી. માનવું એટલે પાળવાની હાર્દિક ભાવના. પાળવું એટલે અરણસિત જીવન ગાળવું. આ ભાવના ત્યારે જ ટકી શકે કે જ્યારે શ્રદ્ધાભાવિત હૃદય હોય. ૨૯.

જે-કેવળ વ્યવહારમાં પ્રવર્તે તે જ વ્યવહાર યોગ્ય કહેવાય. લોકો ઉપાદેય પદાર્થોમાં પ્રવૃત્તિ અને હેય પદાર્થોથી નિવૃત્તિ શ્રુતજ્ઞાન દ્વારા જ કરે છે, માટે વ્યવહાર યોગ્ય શ્રુતજ્ઞાન હોવાથી તે જ અત્યંત લોકોપકારી છે. ૩૦.

જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્થકતા

લેખક શ્રી જીવરાજભાઈ એલેક્ઝાન્ડર દાગી બી એ એલ, એલ, બી

શ્રી 'આત્માનંદ પ્રકાશ'ના એક્ઝિક્યુટીવ માનમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ અર્કમાં 'સમ્યક્ શ્રદ્ધા રહિત જ્ઞાનની નિર્ગર્વકતા'ના મતબાજાવાળો લેખ વાંચ્યા પછી આ લેખ લખવાની પ્રેરણા થયેલ છે. જૈન દર્શન અને દ્રાવિડવાદી છે. દરેક વિષયનો જુદી જુદી દૃષ્ટિથી અભ્યાસ કરવો, તેમાં દેખાતા વિશેષોનો વિચાર કરવો, દેખાતા વિશેષોનો સમન્વય કરવા પ્રયાસ કરવો, અને તેમાંથી મત્ત્ય શોધવાનો તાત્ત્વિક પ્રયત્ન કરવો ને અનેકાતવાદના સિદ્ધાંતનું સહસ્ય છે. આવી બુદ્ધિથી આ લેખ લખ્યો છે, તેમાં જોટી ચર્ચા કરવાનો કે ટીકા કરવાનો જિલકુલ આશય નથી.

પ્રથમ શ્રદ્ધા શબ્દનો અર્થ જોવાનો રહે છે. શ્રદ્ધા એટલે આપ્ત પુરુષના વચનની બુદ્ધિથી પરીક્ષા કર્યા વિના શ્રદ્ધા કરવાની વૃત્તિ શ્રુતિ સ્મૃતિ કે આગમમાં જે જે વિધિવિધાન જાતા-વ્યા હોય, તત્ત્વ વિષે જે પ્રરુપણા કરી હોય તેનો અનુભવ જ્ઞાનમાં ઉતાર્યા વિના અથવા તાર્કિક દૃષ્ટિએ ચક્રામણી કર્યા વિના સ્વીકાર એક ધર્મશુર ધર્મનું એક પુસ્તક હાથમાં લઈ દહે કે 'Thus said the Lord' પ્રભુએ આ પ્રમાણે કહ્યું છે, તો તે વચનને કાંઈ ઊંડા પોહ કર્યા વિના, બુદ્ધિથી વિચાર કર્યા વિના માની લેવું તેવી મનની વૃત્તિને શ્રદ્ધા કહેવામાં આવે છે. લોકોમાં ઘણા ધર્મો શ્રદ્ધા ઉપર જ ધાયેલા હોય છે, શ્રદ્ધા ઉપર જ છવે છે, પરંતુ જૈનધર્મ જેવા ધર્મોમાં મૂળ પાયો દૃઢ શ્રદ્ધા ઉપર હોતો નથી તેમાં શ્રદ્ધાનું જે તત્ત્વ

છે તે અધશ્રદ્ધા નથી, પણ તાત્ત્વિક શ્રદ્ધા (rational faith) છે. આગમો જુઓ, પૂર્વાચાર્યોના અરો જુઓ તો તેમાં અમે કહીએ છીએ માટે માની લેવો એવું લગવાનું કે આચાર્યો કહેતા નથી, જે વચન તમને સુક્તિમદ્ લાગે તે જ શ્રદ્ધા કરો એવું કહેવાય છે. ખુદ તીર્થંકર સર્વજ્ઞ મહાવીર લગવાને પણ આત્માની સિદ્ધિ માટે પોતાના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખી-માની લેવા જોતમ ગણુધરને કહ્યું નથી, તેમ પોતે કેવળી છે અને કેવળજ્ઞાનમાં તે પ્રમાણે ભાસ્યું છે એમ પણ કહ્યું નથી, પણ જોતમ ગણુધરે માન્ય ગણેલ વેદના વાક્યો, પ્રત્યક્ષ અનુમાન વગેરે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાના સાધનોદ્વારા આત્મ-તત્ત્વની પ્રતીતિ કરાવેલ છે, એટલે જૈન ધર્મ શ્રદ્ધાપ્રધાન ધર્મ નથી, પણ જ્ઞાનપ્રધાન ધર્મ છે. જૈન ધર્મનો પાયો તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર છે, દૃઢ શ્રદ્ધા ઉપર નથી. મામાન્ય વ્યવહારમાં પણ આપણે એક વચન પ્રથમ શ્રદ્ધાથી માની લઈએ છીએ, ઠગણું તે વિના વ્યવહાર ચાલી શકતા નથી કે જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થતી નથી, પછી આપણે તે વચનને આધારે કાર્ય કરીએ છીએ, અનુભવમાં મૂકીએ છીએ, અનુમાનાદિક જ્ઞાનના સાધનોથી તે વચનની સમાલોચના કરીએ છીએ, અને અનુભવ અને પ્રમાણથી જો તે વચન કાર્યસાધક જાને તો તેનો સ્વીકાર કરીએ છીએ, અને કાર્યસાધક ન જાને તો તે વચનને મિથ્યા માની ત્યજી દઈએ છીએ એટલે શ્રદ્ધાથી જ્ઞાન-પ્રાપ્તિની શરૂઆત થાય છે અને શ્રદ્ધેય વચન

જે કાર્યસાધક થાય તો માન્યતા (belief) મટીને સિદ્ધાંત (theory) બને છે, અને વાસ્તવિક જ્ઞાનરૂપે પરિણમે છે. આત્માનું અસ્તિત્વ, જીવ અને કર્મનો સંબંધ, જગત્કર્તા તરીકેની ઇશ્વરની માન્યતા જેવા કેટલાક વિષયો અતીન્દ્રિય હોય છે અને પ્રત્યક્ષ ગોચર હોતા નથી, પણ તેટલા ઉપરથી વચન પ્રમાણથી માની લેવા એવો શાસ્ત્રકાર આગ્રહ કરતા નથી. પ્રત્યક્ષ સિવાય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાના બીજા સાધનો છે. અનુમાન, ઉપમાન વગેરે સત્ય અસત્ય શોધવાના સાધનો છે. તે દ્વારા શ્રદ્ધેય વચનની પ્રમાણતાની પરીક્ષા થઈ શકે છે; સુવર્ણની પરીક્ષા જેમ કેસ, છેદ અને તાપથી કરવામાં આવે છે તેમ આગમના વચનોની પરીક્ષા કરવા શાસ્ત્રકાર ફરમાવે છે, એટલી જ મર્યાદા છે કે પરીક્ષા કરનાર નિપુણ માણસ હોવો જોઈએ. જગતમાં નૈતિક વ્યવસ્થા જોવામાં આવે છે, સારા કામનું ફળ સારું મળે છે, ખૂરા કામનું ફળ ખુરું મળે છે, આ મતુષ્ય-ભવમાં પણ સાચો પુરુષાર્થ કરવાથી એક માણસ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી દેવી સંપત્તિ મેળવતો જોવામાં આવે છે, જ્યારે બીજો માણસ બેલડો પુરુષાર્થ કરવાથી પશુની સ્થિતિએ પહોંચતો દેખાય છે. પરસ્પર દેખાતા આવા વિરોધ બાબોનો બીજો કોઈ ખુલાસો ન મળી શકતો હોય તો કર્મનો નિયમ માનવાનો રહે છે. કર્મનો નિયમ સ્વીકારવાથી નૈતિક વ્યવહારને પુષ્ટિ મળે છે અને આધ્યાત્મિક જીવનનો વિકાસ થાય છે અને જગતમાં વ્યવસ્થા સચવાઈ રહે છે. ટૂંકામાં, આવી તાત્ત્વિક વિચારણાથી પ્રત્યક્ષ નહિ એવા અતીન્દ્રિય વિષયો-નિયમોની પ્રતીતિ થઈ શકે છે. જ્ઞાનની ઊંચી કક્ષાએ પહોંચેલા યોગી પુરુષોને આત્મતત્ત્વ જેવી અતીન્દ્રિય વસ્તુનું પ્રત્યક્ષ દર્શન થાય છે. ટૂંકામાં, શ્રદ્ધેય વચનો અનુભવ-જ્ઞાનથી પર નથી, અને તે વચનોની પ્રમાણ-તાનો આધાર જ્ઞાનની પરિપક્વતા ઉપર છે.

કદાચ એમ કહેવામાં આવે કે ધર્મનો મુખ્ય પાયો શ્રદ્ધા છે, તેમાં જ્ઞાન ગૌણ છે. સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ એ સિદ્ધાંતભૂત સૂત્રમાં દર્શનને પ્રથમ મૂકેલ છે, જ્ઞાનને પછી મૂકેલ છે. દર્શનનો અર્થ શ્રદ્ધાન થાય છે માટે શ્રદ્ધાનને ધર્મના વિષયમાં અશ્ર-સ્થાન આપવું જોઈએ. આ દલીલ વિચારવા જેવી છે, પણ નિરુત્તર (conclusive) નથી. તાત્ત્વિક વિચારણા પ્રમાણે Intuitive Knowledge એવો અર્થ સમ્યગ્દર્શનનો થઈ શકે છે તેમ જ્ઞાનનો અર્થ Reflective Knowledge થાય છે. Intuitive Knowledge એટલે જેને શાસ્ત્રમાં પ્રાતિભજ્ઞાન-અંતર્જ્ઞાન કહે છે. આ જ્ઞાનમાં આત્માને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપનું પ્રત્યક્ષ દર્શન થાય છે. તેનું દર્શન થતાં સ્વપરનો લેદ પ્રત્યક્ષ થાય છે. મિથ્યાભ્રાંતિ ટળી જાય છે અને ભ્રાંતિ ટળી જતાં અચળ શ્રદ્ધા (faith) થાય છે. આ સ્થિતિમાં શ્રદ્ધા એક આધ્યાત્મિક ચક્ષુનું કામ કરે છે. ચર્મચક્ષુથી જેમ ભૌતિક પદાર્થોનું જ્ઞાન થાય છે તેમ શ્રદ્ધારૂપી આધ્યાત્મિક ચક્ષુથી આત્મા જેવા અતીન્દ્રિય પદાર્થોનું જ્ઞાન થાય છે પણ આ વિકાસશ્રેણીમાં તો શ્રદ્ધા અને જ્ઞાન એકમેક થાય છે. ત્યાં બંને વચ્ચે લેદ રહેતો નથી.

ટૂંકામાં, ધર્મનો પાયો શ્રદ્ધા છે, પણ તે અંધશ્રદ્ધા નથી. બુદ્ધિગમ્ય (rational faith) શ્રદ્ધા છે. જૈનદર્શને ઇશ્વર જેવી એક અગમ્ય સર્વવ્યાપી સર્વનિયામક શક્તિને સ્વીકારેલ નથી, તેમ આગમોને વેદની જેમ અપૌરુષેય માન્યા નથી. આવા ધર્મનો પાયો તો તત્ત્વ ઉપર જ છે. તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર આવા ધર્મનો નિર્વાહ છે, માટે જ આ ધર્મમાં તત્ત્વજ્ઞાનને અગ્રપદ આપવામાં આવેલ છે. જૈનધર્મ તાત્ત્વિક ધર્મ છે, એટલે સેંકડો વર્ષોમાં તે જીવતો રહ્યો છે અને હજી પણ જીવે છે અને

લવિષ્યમા પણ તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર નિર્ભર રહી જીવવાનો છે આવા ધર્મમા શ્રદ્ધાને પ્રધાનપદ આપવું અને જ્ઞાનને ગૌણપદ આપવું તે ધર્મનો હાસ કરવા જેવું છે

આ બુદ્ધિવાદ અને વિજ્ઞાનવાદના જમાનામા ધર્મને ફક્ત શ્રદ્ધા ઉપર સ્થાપિત કરવો અથવા ઉપદેશવો તે બ્યાજબી અને શક્ય નથી જ્ઞાન મેળવવાના અનેક સાધનો જિલા થયા છે સ્ફૂલો છે, કાલેજો છે, યુનિવર્સિટીઓ છે, જુદા જુદા દર્શનો જતાવનાર સંસ્કૃત શાળાઓ છે, ઇંગ્લેજી જેવી પ્રખર ભાષાનું જ્ઞાન છે, ન્યુન-પેપરો છે, માસિકો છે, રેડિયો છે, ભાષણો છે, સાયન્સની પ્રયોગશાળાઓ છે-આવા પ્રગતિ-શીલ જમાનામા જૈનસમાજને અને ખાસ કરીને યુવાન જૈન પ્રજાને ઉપાશ્રયના ચાર ખૂણા વચ્ચે બેસાડી ફક્ત શ્રદ્ધા રાખી ધર્મના સિદ્ધાંતોનો તમે સ્વીકાર કરાવી શકો નહિ જૈન ધર્મના ઉપદેશકોએ જૈનધર્મના મૂળ સિદ્ધાંતોનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ તેનું મનન અને ચિંતન કરવું જોઈએ સેકંડો વર્ષથી જૈન સંપ્રદાય જુદા જુદા દેશોમા અને જુદા જુદા કાળમા વહેવાથી ધર્મના શુદ્ધ સ્વરૂપને જે કાંઈ મહિનતા લાગી હોય, તેનું સંશોધન કરી, તેનું શુદ્ધ સનાતન સ્વરૂપ જૈન સમાજ અને જગત પાસે મૂકતા શીખવું જોઈએ

ધર્મનો મૂળ હેતુ તો મુક્તિનો માર્ગ જતાવવાનો છે જીવ કયા કયા કારણોથી સસારમા જમણ કરે છે? તેને કેવા કેવા કારણોથી ધર્મના બંધન થાય છે? તે ધર્મબંધન કેમ અટકાવી શકાય? બાંધેલા કર્મ કેમ ખપાવી શકાય? અને મુક્તિનો માર્ગ કેમ સરલ થઈ શકે? તે જતાવવાનું ધર્મનું મુખ્ય કામ છે, એટલે અધ્યાત્મનું જ્ઞાન આપવું તે ધર્મનું કામ છે. પૌદ્ગલિક પદાર્થોનું સ્વરૂપ જતાવવું તે ગૌણ કામ છે એટલે હાલના વિજ્ઞાનશાસ્ત્રની શોધખોળથી

પૌદ્ગલિક જગત સબધી ધર્મના કાંઈ મતભેદો વિરોધ જતા હોય-દાખલા તરીકે પૃથ્વીનું સ્વરૂપ, ચંદ્ર, સૂર્ય આદિ નક્ષત્રોની ગતિ-તો તે મતભેદોને ગૌણ માની, તે મતભેદો સબધનો આગ્રહ છોડી દઈ ધર્મના મૂળ સિદ્ધાંતો ઉપર જ ભાર મૂકવો જોઈએ ઉપદેશકોએ વિજ્ઞાનશાસ્ત્ર પણ જોવું જોઈએ પાશ્ચાત્ય તત્ત્વજ્ઞાનનો પણ અભ્યાસ કરવો જોઈએ, જેથી બુદ્ધિગમ્ય ધર્મનો ઉપદેશ કરી શકાય

એક એવી દલીલ કંવામા આવી છે કે લોકોમા ભિન્ન ભિન્ન રુચિ છે રુચિભેદને લીધે ધર્મભેદ, દર્શનભેદ, શાસ્ત્રભેદ અને જ્ઞાનભેદ કાયમ રહેવાના છે, માટે જુદા જુદા ધર્મો અને સંપ્રદાયો વચ્ચે સમાનભાવ થવો અશક્ય છે અને તેવા સમભાવની વાતો કંવારા સમાજને ધર્મરુચિથી બ્રદ્દ ઠરે છે આ દલીલ સ્વીકારવા જેવી નથી જુદા જુદા સંપ્રદાયો અને ધર્મના માણસો વચ્ચે જેમ રુચિભેદ છે તેમ જૈન જેવા એક જ ધર્મ માનવાવાળા લોકોમા પણ ભિન્ન ભિન્ન રુચિ છે એટલે ઉપરની દલીલ પ્રમાણે તો એક ધર્મના માણસો વચ્ચે પણ સમભાવ શક્ય નથી તત્ત્વજ્ઞાન અને શુદ્ધ ધર્મનું મુખ્ય કાર્ય ભિન્નતામાથી એકતા સાધવાનું છે જુદી જુદી ગતિના, જુદી જુદી ભક્તિના ભિન્ન ભિન્નરૂપે દેખાતા જીવોમા એક અખંડ-અભિન્ન સમાન ચેતના દ્રવ્ય ગ્રહેલ છે તે આ તાત્ત્વિક જૈન દર્શનની વિચારણાનું ફલ છે અને તે અખંડતા પ્રાપ્ત કરવાનો પુરુષાર્થ કરવા ધર્મની બધી પ્રવૃત્તિઓ છે

ધર્મના ઉપદેશમા માધ્યસ્થ્ય ભાવને બદલે અહંભાવ સામ્રાજ્ય લોગવે તો તે ઉપદેશ સમાજનું કે શ્રોતાઓનું કલ્યાણ કંવાને બદલે ગગદેવની વૃદ્ધિ કરનાર થાય છે અભ્યારની જૈન સમાજની કલુષિત સ્થિતિનું કારણ માધ્યસ્થ્ય ભાવનો ત્યાગ અને અહંભાવની વૃદ્ધિ છે

ટૂંકામા (૧) ફક્ત શ્રદ્ધા ઉપર રવાન્યલો

આ જ્ઞા ઉદ્ધંધન !

[૫]

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૫૦ થી ચાલુ)

પધારા, પધારા, ગુરુદેવ ! આજે આપના પવિત્ર કદમ એકાએક મારા આ નિવાસસ્થળમાં શા કારણે થયા ?

રાણીની માંદગીથી જેતું ચિત્ત આજ કેટલાક દિવસથી વિફળ બન્યું છે અને જેના મનમાં ચિંતા ડાકિનીએ ધર ધાલ્યું છે, એવા પદ્મનાભ રાજાએ દેવીભક્ત માણિક્યદેવને રાજમંદિર તરફ આવતા નિહાળી, આસન ઉપરથી ઊભા થઈ, સામે જઈ આવકાર આપતા ઉપરના શબ્દો ઉચ્ચાર્યા.

પુરોહિત માણિક્યદેવ સમયવર્તી આસન પર એકકે ભેતાં જ જરા કરડાકીથી બોલી ગયો :

‘રાજન્, મહારાણીના મંદવાડની ચિંતાથી તમારું મન હુલિત થયું જણાય છે ! ચહેરા પર તેથી જ નિસ્તેજતાની કાલિમા પ્રસરી ચૂકેલી દેખાય છે !’

‘ગુરુજી, એ વાતની આપને કાણે ખબર કરી ?’

ધર્મ ટકી શકતો નથી કે વિકાસ પામી શકતો નથી.

(૨) તાત્ત્વિક જ્ઞાન ઉપર રચાયેલ ધર્મ વિકાસ પામે છે અને સ્થાયી રહી શકે છે.

(૩) જૈન ધર્મ એક તાત્ત્વિક ધર્મ (Philosophical Religion) છે.

(૪) માટે જૈનધર્મના વિકાસ અને અસ્તિત્વ માટે તાત્ત્વિક જ્ઞાન આવશ્યક છે.

લેખક : મોહનલાલ દીપચંદ ચોક્સી.

‘કાળીમાતાના સાનિધ્યવાળા મને, તમે આ પ્રશ્ન પૂછો છો એ એણું આશ્ચર્ય છે ? રાણીની માંદગીની વાત હું જાણું છું; એટલું જ નહિ પણ હું એ પણ જાણું છું કે જ્યારથી રાણીમાતા પેલા મંદાર પર દેવતા દર્શન કરી આવ્યા ત્યારથી જ તેમની પ્રકૃતિ બગડવી શરૂ થઈ અને યોગ્ય દિને તો મિછાનામાં પટકાઈ પડ્યા ! પંદર વર્ષથી જે સ્થળને પડછાયો પણ નહોતો લીધો એવા એ નાસ્તિકોના ધામમાં માદીકરી ગયા. દેવીના સંદેશ કાનોકાન શ્રવણ કર્યા છતાં એ અવગણી તેં એમાં સાથ પૂર્યો ! રાજન્ ! તું એમ સમજે છે કે આ પુરોહિત સાવ મૂર્ખ છે ? હિંવા કેવળ મંદિરમાં રહે છે એટલે એને આસપાસના બનાવોની કંઈ જ ખબર નથી ? પદ્મનાભ ! સમજી લે કે માતાના અનન્ય ઉપાસક એવા મને દેવી હજારાદઝૂર છે. એના દ્વારા બાવિમાં બનનારા બનાવોની આગાહી થાય છે. દેવીની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરી, હે રાજન્ ! તું સાર નહિ કાઢે. સારાયે નગરમાં એથી વિનાશની નોખત વાગશે. કાળીમાતાના કોપ સામે હજી સુધી નયો તો કાંઈ ટકયું કે નથી તો કાંઈ ટકવાનું !’

ગુરુદેવ, આમ ગુરુસે ન થાઓ. જરા ધીરજ ધરો અને મને સમજાવો તો ખરા કે મેં કાળીમાતાની કંઈ આજ્ઞા અવગણી ? રાજા ગળગળા સાદે નમ્રતા ધારણ કરી પૂછવા લાગ્યો અને તેણે ઉમેર્યું કે :

‘મેં માતાના ચરણે નથી તો નૈવેદ્ય ધરવામાં ક્યાશ રાખી કે નથી તો એ નિમિત્તના ઉત્સર્ગમાં કાંઈ પ્રકારની કૃપણતા દાખવી ! અરે, એ મહામાયાની

પ્રસન્નતા અર્થે તો મારા કુળધર્મનો લાજ કર્યો છે અને મહિલપુત્રોને સ્વામી છતાં આપના ચરણમાં તો એકાદા કિંકર સમ આજોડું છું ।’

‘મહારાજ, આ કંઈ શરૂ થવાનો પ્રમગ નથી એકં તરફ આપ દેવીનો સંદેશ મને માલખો છો નગ્ન સહિતા ઉપદેશથી ગભ્ય ઉપર આવનાર મકટની એમા આગાદી લાખો છો, છતાં આશ્ચર્યની વાત તો એ જ છે કે એ વાતને દિવસો વીત્યા પણ આપે એ સંબંધમાં એકાદ પગલું લીધું છે ખરું ? આપના કર્મચારીઓથી જે વાત અંગણી છે કેવા આપના ગુપ્તચરો જે વાત શોધી ચકયા નથી, તે વાત હું મેળવી લાવ્યો છું જ્યારથી સાધુ અમરચંદ્રે મદારગિરિ પર અડો જમાવ્યો છે ત્યાંથી એનો યોધ સાબળવા આવનાર નગ્નારીઓની મખ્યા વધતી જ ચાલી છે, મલામડપ મનુષ્યોથી ચિકાર જાતી જાય છે વળી પેલા મહિરમા અવાર નવાર મોટી પૂજાઓ થાય છે એ જોવાના બહાને નગરમાંથી ધણા માણસો ગિરિના પગચિયા ચડે છે અને કેવળ દર્શન મિથે આવેલા એ આપડા દિગ નર મુનિની વાચાળતામાં ફસી પડે છે । એક વેળા જે સ્થાનમાં કેવળ કાગડા બેસતા હતા એમ કહી શકાય ચાર્યાત્ જ્યા રજોખજો માનની દૃષ્ટિપથમાં આવતો ત્યાં આજે માનનીના પૂર વહી ગયા છે વાત આટલેવી નથી અટકી ગમીપરતી ચપાનગ રતો રાજપુત પણ આવે છે એવું મેં માલખ્યું છે । અને જ્યારથી મહારાણીના એ મદિગમાં પગલા ચયા ત્યારથી તો મને જબર આશ્ચર્ય લાગ્યું । ગજનીને વરદાનથી નવાજા દેનાર માતા પરથી ગજકુટુંબની ભક્તિ આમ બીડી જાય અને મારી ચક્ષુ મારે માતાનો કોપ બિતરી આવવાનું સગળ અને એ જે જોયું જાય ? મારા પેટમાં આપનું અન્ન પડ્યું છે મારી ફજ એકના ફરીથી આવનાર જીવણ સત્યાનાશથી આપને ચેતનવા હો છે અને તેથી જ હું ચાલી ચલાવીને દોડી આવ્યો છું મહારાજ, હજી પણ આપ

ઉધારો રાજ્યમાં જે બની ગયું છે તેની તપાસ કરો અને આ ધતિગને પહેલી તકે લાખી દેવાના ઉપાય થો ।’

પદ્મનાભ-‘પુરોહિતશ્રી, કેવળ ગણીના જૈન મદિ ગમાં જ્યા માનથી મારી ભક્તિ માતામાંથી ખસી ગઈ છે એમ ન માનો પદ્મ વર્ષથી જે સ્થાનમાં પગ સરખો મૂક્યો નથી એ મહિરમા રાણી મુરાદેવી મારી આઝારી ગઈ અને તે પણ ના ધલાજે તમે જાણો તો છો કે આટલી ઉમરમાં માત્ર મારે જે કોઈ પણ મતાન હોય તો તે એકલી મુગાવતી ! એટલે એ પુત્રીની હાને લઈ મારે માહોકરીને ગિરિ-પર જવાની છૂટ આપવી પડી ! મુગાવતીને માત્ર એ સ્થળની નેસગિરિતા નિહાળી, કેવળ દેવાવ્ય નીગમી પાછા ફરવાની મેં તાકીદ કરી છે મુનિની વાણી સંણ્યતા નિષેધ એમાં આવેખાયેલ છે શું કુદરતના આગણે છૂટી ફરવામાં કિંવા સૃષ્ટિસોંદર્યનું પાન કવવામાં માતાની ભક્તિ નહીં થાય છે એવું તમારું કથન છે ?’

માણિકપદે-‘મહારાજ, રાણી મુરાદેવી પચારીવરા હોના છતાં પણ કુવરી અહર્નિશ એ સ્થળે જાય છે એની આપને માહિતી છે ? આ રીતે દેવી પ્રતિ ઉપેક્ષા દાખવવાનું પરિણામ સારું નહીં આવે ।’

પદ્મનાભ-‘જિ, જિ, તમે એવું ન બોલો, માતાની કૃપાથી તો મારી એ બાળા આટલી મોટી થયા પામી છે જગદબાની મહેર પર તો હું હજી આરાના કિલ્લા ચણી રહ્યો છું આટલો લીલાસા એની કૃપાનું ફળ છે એ હું સાવ ભૂલી જઈ એ કંપનામાં પણ આરી રોકે તેમ નથી બાકી સખી જોડે ગજ કન્યા કેવળ સહિનિરીસણના હેતુથી પ્રેરાઈ જતી હોય તો એ વાત જુદા રૂપમાં ન લઈ જવી ઘટે’

પુરોહિત-‘મહારાજ, આપની વાત સાબળતા તો આપ પૂર્ણ દેરીભક્ત છો છતાં પેલા માધુના જન્મના પ્રભાવને અટકાવવા અર્થે સત્તર પગલા લેવાયા જોઈએ આજે ભાદ્રપૂર્ણિમાનો છેલ્લો દિવસ છે હજારો નગ્નારીઓને મેં એ ગિરિમાર્ગે જતા

જેથી અને જે ભક્તિભાવથી તેઓ ઉપદેશ માંભળવા એકત્ર થાય છે એ જોઈ મારું અંતર ભેદાઈ જાય છે ! મને ભીતિ પેઠી છે કે એ મુનિ વાચાળ-તાના પાશથી નગરની બોળી જનતાને મંત્રમુગ્ધ ગનાવી દેશે. અસખત, આજે પર્વનો અંતિમ દિવસ છે છતાં આટલી ગિરદી પૂર્વે કોઈ વાર જોવામાં આવી નહોતી. તળાટી પરનો રથ જોતાં રાજકુંવરી પણ ત્યાં પહોંચી જણાય છે. આપ બહે આગ્રા-પાલનના તાર પર અંતુલી ફેરવ્યા કરો પણ મને શંકા થાય છે કે રાજકુંવરી પણ એ મુનિના ઉપ-દેશથી વંચિત નહીં રહે. આ બધા ગનાવો પરથી મને તો માતાનો કાળો કોપ ઊતરવાના ચોક્કસ સંભળાય છે. મહારાજ ! આપ જલ્દી એ માટે ઇશ્વર કરો નહિ તો ભાવિ લાયકર છે.’

‘જય અંમે’ કહી માણિકપદેવ ત્યાંથી સીધાગયા. જે વેળા પુરોહિત માણિકપદેવ રાજા પદ્માનભની સાથે રાજા મહાલયમાં ઉપર વર્ણવી ગયા તે વાતા-લાપમાં મશગૂલ બન્યો હતો એ વેળા મંદારપર્વત પર કોઈ જુદું જ વાતાવરણ જમ્યું હતું. જ્યારથી મહારાજ અમરકાંતિ પ્રતિષ્ઠાબદ્ધ થઈ આ સ્થળમાં ચોમાસું રહેવા આવ્યા અને મંડપમાં અર્ધાંતની વાણીની અમૃતવર્ષા આરંભી, ત્યારથી જ મલ્લિપુર નગરના જૈનોમાં તો અપૂર્વ ચેતના આવી પણ સાથે સાથ જૈનેશ્વર સંમુદાયમાં પણ અંતની મીઠી ઉપદેશધારાએ સ્થાન જમાવવા માંડ્યું. એમાં ચંપાના રાજકુમારના આગમને અનેરો રંગ પૂર્યો અને રાણી મુરારેવીએ પુત્રીસહિત પધારી દોઢ દશકાના લાંબા વર્ષો પછી શ્રી મલ્લિનાથ પ્રભુના દેવાલયમાં પગ મૂક્યો ત્યારે તો આ સ્થળનો મહિમા સોળ કળાએ પ્રકાશી ઉઠ્યો. ગિરિના પુનિત વાયુમંડળે નગર-જનોમાં અમૃતપૂર્વ ઉત્સાહ ફેલાવ્યો. એમાં આજે તો મહાપર્વ પર્વપણેનો અંતિમ દિવસ. સર્વત્ર અમારિ-યોષળા વચ્ચે જયકાર અને મંગળ ધ્વનિના ગર્જનવ ગ્રિપાય બીજું કંઈ સંભળાતું જ નહોતું. દેવ-મંદિરમાં અચૂન-પૂજન મોટા સમારંભથી શરૂ થયું

હતું. અંતકાળે થતાં ધંડાનાદથી વાતાવરણ એર ગાજી ઊઠતું.

સખી સાથે દર્શનાર્થે આવેલી રાજકુંવરી મૃગાવતી પણ એ આનંદમાં ભળી ચૂકી હતી. કેટલાકે દિવસોથી એ જે ધારણા રાખીને આવતી તે હલુ સુધી બર આવી નહોતી. એથી તેણીના ચહેરા પર નિરાશાની કાલિમા ડોકિયા કરતી સૂક્ષ્મતાથી અવલોકન કરનારને સ્પષ્ટ જણાતી. વારંવાર તેણી ચોતરફ દૃષ્ટિ ફેરવતી. પુરુષમંડળી પ્રતિ એના નેત્રો પળે પળે પલકારા મારતા. બાહ્યથી એ થઇ રહેલા સ્નાયુમહોત્સવમાં ભાગ લઇ રહેલી છતાં અંતરમાં જુદું જ રમણ થઇ રહ્યું હતું. એક જ અવાજ વારંવાર ઊઠતો કે : ‘આજે તો-છેલ્લા દિવસે તો-એ કુમાર જરૂર અહીં આવવો જ જોઈએ. એકવાર દૃષ્ટિ મળે તો બીજું તો સર્વ કંઈ થઇ શકે.’

અમયનું ચક્ર અરખલિત વહી રહ્યું હતું. લગભગ એક કલાક બેઠા પછી તે ઊઠીને બહાર આવી અને જ્યાંથી સારુ શહેર એક નાનકડા લીલા ટાપુ સમાન દેખાતું હતું અને ગિરિ પર આવતા પથિકાતું સ્પષ્ટ દર્શન થતું હતું એવા એક આગળ પડતા ભાગ પર તે સખી સહિત બેઠી.

સખી, મૃગાવતી જોડે આજ કેટલાક દિવસોથી ટેકરી પર આવતી હતી છતાં તેણીએ કોઈપણ વાર કુંવરીને પૂર્વની જેમ હમતી જોઈ નહોતી. ઉદાસીન ભાવ ધારણ કરી તે થોડુંક ફરતી, વારંવાર ગિરિ માર્ગ પર નજર નાખતી, ચાકતી ત્યારે પાછા ફરવાની હાકલ કરતી. હૃદય જોલીને એક પણ વાર તેણીએ વાત કરી નહોતી. આજે અવકાશ જોઈ સખીએ વાત ઉપાડી. ઉદાસીનતાનું કારણ કઠાવવા, કુંવરીને તેણીએ જાતજાતના પ્રશ્નો પૂછ્યા. છતાં સખીની આશા પાર ન પડી. ખિન્ન ચહેરે ગિરિ પરની પગથી જોતી તે બેસી રહી.

એકાએક રથની ઘૂંઘરીઓ રણકવા લાગી. તરત જ કુંવરીનું ધ્યાન એ તરફ ગયું. આખોયે રથ ઝાળખ્યો

અને તરત જ મુખમાંથી ઉદ્ભાવ બહાર પડ્યા ' અલી
જા તો, એ જ રથ આવી રહ્યો છે ? '

' કુવરીમા, કેનો રથ આવી ગયો છે ? તમે એ
રથમાં આવનારને ઓળખો છો કે નહીં ? '

સખીના આ પ્રશ્ને પ્રથમ તો કુવરીને સ્તબ્ધ
બનાવી પોતે ગમે તેમ લઈ જવામાં જરૂર ભૂલ
કરી, એમ પણ ધડીબર લાગ્યું મનમાં ધડબાગ પણ
યદ્યપ્ત સખીયો સાચી વાત ન છુપાવતી એવો
નિશ્ચય કરી તે બોલી બીડી

' હા, હું જાણુ છું એ તે જ રથ છે ' એમ કહી

મુગ્ધાવતીએ સખીની નજીક જઈ પૂર્વની વાત કહી
મહાબાળી અને ત્યારથી પોતાને કેવું બેદાકર્ષણ
ઉદ્ભવ્યું છે તે પણ કહ્યું વિરોધમાં ઉમેર્યું કે ' ધણી
દિવસે દર્શનની આશા ફળી છે પણ પિતાશ્રીની આજ્ઞા
આડી બિંબી છે એવું કેમ ? કેમકે કુમારને મળવું
હોય તો વ્યાખ્યાનમંડપ જવું પડે જ્યારે પિતાશ્રીએ
તેમ કરવાની ના પાડી છે આ તો વ્યાધતટ્ટી ન્યાય
જેવું ! તું કરવું એ જ મુઝવણુ છે ? '

સખી- ' માયા રતેહને કાષ્ઠ જ બંધન નહીં '

(આલુ)

કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય સૂરિવરને.

ચયિતા મુનિ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ-વિસનગર.

(સંગ-આવો આવો હે શિરસ્વામી માગ અતરમા)

આવો ગાઓ હૃદયના હેતે, શુભો સૂરિવરના,
શુભો સૂરિવરના અનુપમ, શુભો સૂરિવરના આવો ગાવો. ૧

છત્રીશ શુભે સૂરિ મોહતા, હેમાચાર્ય સૂરિરાજ;
જિન શાસનના મહામહાવક, અણમોલા શિરતાજ આવો ગાવો ૨

દેશ દેશમાં સૂરિ વિચરી, વર્તાવ્યો જયકાર,
કીર્તિ પ્રસરી આદે દિશાએ, શામન દિપાળ્યું જગ સાર આવો ગાવો ૩

કુમારપાળને પ્રતિબોધ્યા, પડિતગણ સૂરિ પ્રધાન,
હેમચંદ્રસૂરિના શુભ દર્શનથી, યાયે દિલ આરામ આવો ગાવો ૪

અમૃતવાણી સૂરિવરની, ધારો ચિત્ત મોહાર,
શુર્જરદેશમાં પાટણ નયરે, જનધ્વજ ફરકાવ્યો સાર આવો ગાવો ૫

એવા ઉત્તમ સૂરિરત્નના, શુભો ગાઓને,
આતમ પર મેલ ધોઈને, નિર્મળ આઓને. આવો ગાવો ૬

લક્ષ્મીસાગર નમે સૂરિવરને, વદન વાર હજાર,
ગર્તિક પૂર્ણિમા દિને, આઓ જયજયકાં આવો ગાવો ૭

શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર

રચનાર અને વિવેચક :

ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃસુખલાઈ મહેતા એમ. બી. બી. એસ.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૬૭ થી શરુ)

જે ભૂપત્ની પડી કૃપામય દૃષ્ટિ વૃષ્ટિ, તે કર્મવિવરથી ભવ્ય લહે સુદૃષ્ટિ;
વાતસલ્ય સર્વ ભૂતમાં નિત જેહુ ધારે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણુ અમારે ! ૯

શબ્દાર્થ:—જે સુસ્થિત મહારાજની કૃપામય દૃષ્ટિની વૃષ્ટિ થતાં, કર્મવિવરવડે કરીને ભવ્ય સમ્યગ્દૃષ્ટિ પામે છે; અને જે સર્વ પ્રાણી પ્રત્યે સદાય વાતસલ્ય ધારણુ કરે છે, તે સિદ્ધના ચરણુ અમને શરણુરૂપ હો !

વિવેચન:—જેમ રાજાની કૃપાદૃષ્ટિ જેના પર પડે છે તે મનુષ્યનો લૌકિક ઉદ્ધાર થઇ જાય છે, તેમ સુસ્થિત મહારાજની કૃપાદૃષ્ટિ જે છવ પર પડે છે તેનો લોકોત્તર-પારમાર્થિક ઉદ્ધાર થઈ જાય છે, તે છવ કલ્યાણમાર્ગે ચઢી જાય છે. પ્રથમ તે કર્મ પાતળા પડે છે, વિવર-માર્ગ આપે છે, અપૂર્વ આભસામર્થ્ય--કરણુ સાંપડે છે, હુર્દટ કંઈક કર્મચિતો ભેદ થાય છે, મિથ્યાત્વ દૂર થઇ સમ્યગ્દૃષ્ટિ લીધે છે, અને સમ્યક્ત્વ રત્નની પ્રાપ્તિ પછી ઉત્તરોત્તર કલ્યાણુ પરંપરા ઉપનત થતી જાય છે, યાવત સિદ્ધસ્વરૂપને પામે છે.

શ્રી ઉ. ભ. પ્ર. કથાકારે આ અંગે સર્વોચ્ચંદર રૂપક ચોખ્ખું છે:—

‘ નિષ્પુણ્યક ’ નામનો રંક ભગતો ભગતો રાજમંદિર સમીપે આવી પહોંચે છે. તેને ‘ સ્વકર્મ-વિવર ’ દારપાલ કૃપા કરીને રાજમંદિરમાં પ્રવેશ કરાવે છે. અપૂર્વ રાજમંદિરના પ્રથમ દર્શને તે રંકના આહ્વાદાદ્યન્ય અંતરોદ્ધાર નીકળી પડે છે—

(લલિત) “ સતત ઉત્સવો વર્તિ જ્યાં રહ્યા, ભુવન જેહુ એવું લગાય હંદાં;
શુભ પ્રસાદથી દારપાલના,—ચરર ! પૂર્વ તે મેં દીકું જ ના.
પરમ ધન્ય છે લોક સર્વ આ ! સકલ દ્રંદ્ર વિહીન સર્વથા;
મનમહી અતિ હુદ જે થતા, સતત મંદિરે અત્ર મોદતા. ”

આમ જ્યાં તે રંક ચિંતવે છે, ત્યાં પરમકૃપાળુ શ્રી સુસ્થિત મહારાજની તેના પર કૃપાદૃષ્ટિ પડે છે, તે તે રંક પાવન થઈ જાય છે.

(અનુક્રુપ) દર્શને ગાઠ બિજત્સ, મહારોગ ભરેલ ને,
શિષ્ટોને કરુણાસ્થાન, એવા પેઠેલ રંકને;
નિર્મલ દૃષ્ટિ રાજેંદ્ર, મહાત્માએ કૃપા ધરી,
પૂતપાપ કંચો જાણે, વૃષ્ટિ સ્વદૃષ્ટિની કરી.

એટલે તે રાગના ગ્સવતી અધિકારી ‘ધર્મધોનકર’ તે કૃપાદષ્ટિ નિદાણી પોને કૃપાપગમણ થાય છે, અને રોગાક્રાંત રક્તના રોગનુ નિવારણ ક્રવા તત્પર બને છે, અને પોતાના ત્રણ અમેષ આપધોનો અનુક્રમે તેના પર પ્રયોગ કરે છે

પ્રથમ ‘વિમલાલોક’ નામનુ પરમ અન્ન આજે છે —

(અનુક્રુપ) “ તેણે લઈ શલાકા ને, મૂકી અન્ન અન્નમા,
રક ગ્રીવા ધૂણે તોય, આજ્યા લોચન તેહના ”

(માલિની) પ્રમુદક શીતતાને શ્રેષ્ઠ શુણ્ણ પ્રભાવે,
તરત જ પછી તેની ચેતના પાછી આવે,
દાણમહિં ખુલી આજો રોગ વિનષ્ટ બલે !
મુદિત મન જરા તે ‘એહશુ ?’ એમ માને

પછી તેને ‘તત્ત્વપ્રીતિકર’ પાણી પાવ છે

(માલિની) “ લવિકા ઉદક પી આ તાપને ટાળનાડે,
તુજ તનુતણી જેથી સ્વસ્થતા થાય આરુ, ”
‘પણ જલથી ઘરે શુ ? બાણુ ના’ એ મથક,
નથી ઉદક પીવા તે ઇચ્છતો મૂઢ રક !
ગલધર્કો હિતતાથી મુખ તેનુ ઉઘાડ્યુ,
કરુણ હૃદયવાળે તે અનિચ્છયે ગળાવ્યુ

અને તથા કરીને—

અતિ અતિ શુભકારી સાવ સતાપહારી,
પરમ પરમ ભારી ચિત્ત આહ્લાદકારી,
અમૃત સમ વળી તે શ્રેષ્ઠ સુસ્વાદવત,
શીતલ સલિલ પી બાણે થયો સ્વસ્થ રક

(દોહરા) નષ્ટપ્રાય ઉન્માદ ને, નગ્મ અન્ય આતક,
દાહ આર્તિ દૂરે ટળી,—દાણુમા એવો રક
વિમલ ચેતના કાઈ ને, પ્રસન્ન ઇદ્રિય આમ,
એવો દિન તે ચિતવે, સ્વસ્થ ચિત્તથી આમ

—૩૬ લગવાનદાસકૃત ઉ ભ. પ્ર કથા સપદગદ્ય ભાષાંતર.

અને પછી અનુક્રમે તે ધર્મધોનકર તે નિષ્પુણ્યક રકને યુક્તિપ્રયુક્તિથી પોતાનુ છેલ્લુ ઔષધ—મંદુકાદ્યાણુક પરમાત્મ પણ આરોગાવે છે પ્રાતે રોગમુક્ત થઈ તે ‘નિષ્પુણ્યક’ માથી ‘સપુણ્યક’ બની જાય છે

• ઇત્યાદિ સહદયોને હૃદયગમ માર્મિક રૂપક ઘટના ઉ ભ પ્ર કથાકાર મહામુનિ સિદ્ધિર્ધિએ વિસ્તારથી વર્ણવી છે જુઓ પ્રથમ પ્રસ્તાવ

શ્રીમાન્ યશોવિજયજી આ વચનોનો સંક્ષેપમાં પ્રતિબિંબ કરે છે :

“ ભવ અનંતમાં દર્શન દીઠું, પ્રભુ એકવા દેખાડે છું;
વિકટ અંધિ ને પોણ પોણિયો, કર્મવિવર ઉઘાડે છું.
તત્ત્વપ્રીતિકર પાણી પાથે, રવિસલાહોડે આંછે છું;
લોથણ શુરુ પરમાત્મ દીએ તવ, ભ્રમ નાંખે સવિ લાંછે છું.

. — શ્રી યશોવિજયજીકૃત ચૌવીશી, વિમલગિનિ સ્તવન.

આ ભગવંતની કૃપાદષ્ટિ ને કર્મવિવર આદિ બોધે ક્યારે સાંપડે છે ? ત્યારે ચરમ આવર્ત. છેલ્લો ફેરો હોય, ચરમ કરણ વર્તુલ હોય, ભવપરિણતિનો પરિપાક થયો હોય, ત્યારે આત્મગત દોષ ટળે છે, જીવમાં તથાગ્નિ પાતતા આવે છે, સમ્યગ્દષ્ટિ ખૂલે છે, પરમ આત્મ એવા બિનેશ્વરના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થાય છે, પાતકનો ધાત કરનારા પવિત્ર સાધુ-સત્પુરુષનો યોગ સાંપડે છે, અદ્ભુત કર્મનો અપચય થાય છે. કત્યાદિ.

યોગિરાજ આનંદધનજી પરમ આત્મોક્તાસધી લલકારે છે કે—

ચરમાવર્ત હો અરમ કરણ તથા રે, ભવપરિણતિ પરિપાક;
દોષ ટળે ને દષ્ટિ ખૂલે લલી રે, પ્રાપ્તિ પ્રવચન વાક.

..... અભિનંદન ગિન દરિશન તરસિયે. ”

અત્રે સ્વાભાવિક પ્રશ્ન થશે કે આ ભગવંતની કૃપાદષ્ટિ સર્વ જીવોમાં કેમ નહિ પડતી હોય ? તેનો ઉત્તર એ છે કે ભગવંતની કરુણા તો સર્વ જીવ પ્રત્યે એકસરખી પ્રવહે છે, પણ જે અવિરાધક જીવ હોય છે તેને જ તદ્દપ કારણ સફળ થાય છે.

“ તુજ કરુણા સહુ ઉપરે રે, સરખી છે મહારાય !
પણ અવિરાધક જીવને રે, કારણ સફલો થાય. ”

— મુનિવર્ય શ્રી દેવચંદ્રજી.

આમ જેની કૃપાદષ્ટિથી જીવને ઉત્તરોત્તર પ્રવર્ધમાન થતી કલ્યાણસંપત્તિ સાંપડે છે અને જે સ્વભાવથી સર્વ જીવપ્રત્યે વત્સલભાવ (પોતાના વત્સ-અન્ન્યાં હોય એવો પ્રેમભાવ) ધરાવે છે તે સિદ્ધના ચરણ અમને શરણુરૂપ હો ! (ચાલુ).

ક્રમાતઃસ્મરણીય ૧૦૦૮ આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભસૂરિશ્ચર સ્તુતિ.

લેખક શ્રી ઝવેરચંદ હગનલાલ શાહ.

(નાચ દેસે ગજ કો મધ છુગવા—એ દેશી)

સમરુ વિજયવલ્લભજી રાયા,	પ્રીતે પ્રણમું નિઃતર પાયા	સં
શુભિયલ ગુર્જરદેશમા સુદર,	શહેર વડે દગવા સી,	
દીપચ દલાઇ તાત ને માતા,	દંડાદેવી યથ શશી	સં ૧
મવત ઓગણીસો સતાવીશ,	દારિકે સુદિ ધીજ આરી,	
જન્મ્યા જન્મ ધર નામ હગનલાલ,	ગવિમમ જગ જયકારી	મં ૨
ઓગણીસો ચુ માળીસ વૈશાખ,	તિથિ તેરસ અજવાળી,	
રાધનપુગમા રાગ નિવારી,	વૈરાગે મન વારી	મં ૩
વિજયાન દસૂરિશ્ચર રાયા,	ધર્મધોરી કહેવાયા,	
૧એહની પાસે હર્ષ ઉદ્યામે,	પચમહામત પાયા	મં ૪
રશુકુલ વામમા રહીને નિરતર,	જ્ઞાન અનુપમ પાયા,	
દર્શન સયમ ખૂળ દીપાયા,	શુભ જથ જગમા ગવાયા	સં ૫
ઓગણીસો એકાસી માગશર,	સુદિ પાચમ મનોહારી,	
લાહોરમા શ્રી સદે સૂરિપદ,	દીધુ હર્ષ અપાગી	સં ૬
વિજયાન દસૂરિશ્ચર પાટે,	આપ ણિગલે : સ્વામી,	
ખાલપણેથી છો પ્રણયાગી,	શુભગુણ આતમગમી	મં ૭
વિચરી દેશો દેશમા આપે,	ઉપદેશ ધર્મનો આપી,	
પુસ્તકાલય ને વિદ્યાલયો વળી,	જૈન સલા બહુ મ્થાપી	સં ૮
પળળદેશે આપ ફરી ફરી,	દીધો અતિ ઉપકાર,	
અબુધ છવો બહુ જ ઉદ્ધરિયા,	સમન્તવી શુભ માગ	મં ૯
અજ્ઞાનરૂપ તિમિર હઠાવી,	જ્ઞાનરવિ પ્રગટાયા,	
જગમા ધર્મધ્વજ ફરકાયા,	શાસન વીગ દીપાયા	સં ૧૦
મીઠી મધુરી વાણી મનોહર,	અમૃત સ્વાદ જ આપે,	
પાન કરતા મોહ મિથ્યાત્વનુ,	જે હલાહલ કાપે	મં ૧૧
છુ અપરાધી દોષનો દગિયો,	અદ્ય મતિ અજ્ઞાની,	
શગ્લે આયો મેવક નાણી,	તાને દયા દિલ આણી	મં ૧૨
ઓગણીસો પચાણ પાચમ,	આશ્વિનની અજવાળી,	
ચાચુ જવાહિર આપ કનેચી,	વદ વાગવાગી	મં ૧૩

* આ સ્તુતિમા આચાર્ય મહારાજના માતાપિતાના નામ, જન્મ, દીક્ષા અને આચાર્ય-પદના સ્થાન, સવત, મિતિ, તેઓશ્રીના શુભગ્રામ અને તેઓશ્રીથી યગેસા ઉપકાર આદિની અદ્ય હકીકત આપવામા આવી છે

૧ દીક્ષા શ્રી વિજયાનદસૂરિ (આત્માગમજી) મહારાજને આપી, નામ શ્રી વધમનિજપણ રાખ્યું એને શુરુ શ્રી હર્ષવિજયજ્ઞા સિખ્ય નરીકે જાહેર કરવામા આન્યા

૨ શુરુમહારાજ અને સમુદાયના સદવામમા

શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી

(ગતિક પૃષ્ઠ ૭૪ થી શરુ)

લેખક : આ. શ્રી વિજયપદ્મસૂરિજી મહારાજ.

૬૧ શ્રી તીર્થંકર પ્રભુ અવધિજ્ઞાનથી દીક્ષાનો સમય જાણે જ છે, છતાં પોતાનો કદપ (આચાર) છે. એમ સમજીને લોકાંતિક દેવો પ્રભુ-દેવને વિનંતિ કરે છે કે હે પ્રભો ! આપ સર્વ જગતના છવેના કલ્યાણ કરનારા શ્રી તીર્થને પ્રવર્તાવો.

૬૨ શ્રી તીર્થંકરદેવના સમવસરણમાં જવું એ અમારો કદપ છે એમ સમજીને સર્વજ્ઞ છતાં શ્રી કેવળી લગવતો શ્રી તીર્થંકર દેવની પર્ષદામાં જઈને બેસે છે.

૬૩ ન્યારે શ્રી તીર્થંકરદેવો કેવળજ્ઞાનને પામે ત્યારે તેમનો કદપ જ છે કે તે સ્થળે દેશના આપવી જ ભેદ્યો.

૬૪ આહારક શરીર બનાવનારા યૌદ્ધપૂર્વના જ્ઞાની જ હોય. એટલે બધા યૌદ્ધપૂર્વી લગવતોમાં અસુક પ્રણલ પુણ્યશાળી મહાત્માઓ જ ખાસ કારણ હોય તો જ આહારક શરીર બનાવે, કારણ વિના આહારક શરીર બનાવે જ નહિ.

૬૫ શ્રી તત્ત્વાર્થાદિમાં કહ્યું છે કે વાયુકાયને વૈકિય શરીર હોય. આ વૈકિય શરીર વૈકિય-લગ્નિથી બનાવે છે. તે વૈકિયલગ્નિ-વાયુકાયના ચાર લેહો (સૂક્ષ્મ-ગાદર-પર્યાસ-અપર્યાસ વાયુકાય) માં સંખ્યાત ભાગ નેટલા ગાદર પર્યાસ વાયુકાયને જ વૈકિયલગ્નિ હોય, એમ પૂત્ય શ્રી ઉમાસ્વાતિ વાયકવર્ષનાં શિષ્ય શ્રી શ્યામાચાર્ય મહારાજે બનાવેલા પ્રજ્ઞાપના સૂત્રના પાંચમા પદની ટીકામાં શ્રી મહાયગિરિ મહારાજે કહ્યું છે.

૬૬ શ્રી તીર્થંકરદેવો પાછલા ત્રીજે ભવે શ્રી વિન નામકર્મનો નિકાચિત બંધ કરે.

૬૭ એવો નિયમ છે કે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વનો કાળ જઘન્યથી એક સમય, ઉત્કૃષ્ઠથી છ આવલિકા બાકી રહે ત્યારે અનંતાનુબંધી કપાયનો ઉદય થવાથી તે ઔપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ સમ્યક્ત્વને વખતાં સાસ્વાદન ગુણસ્થાનકે આવે. અહીં આ બીજા ગુણસ્થાનકનો કાળ પૂરો થયા બાદ મિથ્યાત્વોદયે પહેલા ગુણસ્થાનકે જાય, એમ શ્રી કર્મચંચની ટીકામાં જણાવ્યું છે.

૬૮ અપૌઙ્ગલિક પદાર્થ આંક છે. તે આ પ્રમાણે—

૧. ધર્માસ્તિકાય. ૨. અધર્માસ્તિકાય. ૩. આકાશાસ્તિકાય. ૪. શુવ. ૫. કાળ. ૬. ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ. ૭. ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ. ૮. સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ એમ શ્રી વિચાર પંચાશિકામાં કહ્યું છે.

૬૯ શ્રી ભરતચક્રવર્તી આરિસાલુવનમાં કેવળી થયા. “જ્ઞાનથી એક લાખ પૂર્વપ્રમાણ આયુષ્ય હવ્વુ પણ બાકી છે,” એમ જાણતાં તેમણે મુનિવેપને ધારણ કર્યો તે પછી જ ઇદ્રાદિકે વંદના કરી છે. આ બીનામાં મુનિવેપની મહત્તા ખાસ સમજવા જેવી છે. આવા ગૃહસ્થ વેપે કેવળી થયેલા ભવ્યજીવોને ‘અદ્વાયુષ્ય છે’ એમ જાણે તો મુનિવેપને ધારણ ન પણ કરી શકે ને સિદ્ધિ થાય. અહીં શ્રી મરુદેવા માતા વજેરેનું દૃષ્ટાંત જાણવું.

૭૦ નિર્મલ સમ્યક્ત્વશુણે લઈને જ જ્ઞાન અને ચારિત્રની સાર્થકતા (સફલતા) શ્રી

નિનશામનમા માની છે, કાણુ કે સમ્યક્ત્વ વિનાના જ્ઞાન-આગ્નિ તો અભવ્ય થયેને પણ હોય છે તથા માખીની પાળ ન હોય, તેવી વ્યવસ્થા આગ્નિની આરાધના કરે છે, છતાં સમ્યક્દર્શન શુદ્ધી સહિત દોષાની જ્ઞાન-આગ્નિ તરુ કળ પાગી શકતા નથી, એમ શ્રી તત્ત્વાર્થ સૂત્રમા પ્રથમ જણાવેલા 'સમ્યક્દર્શનજ્ઞાન-આગ્નિશ્ચિ મોક્ષમાર્ગ' સમ્યક્દર્શન પદ્ધતિ વ્યવસ્થાથી જાણી શકાય છે

૭૧ જે અભ્યુદયને વડા હોય તને સમ્યક્ત્વ જરૂર હોય છે અહીં દુષ્ટાન એ કે- શ્રી તીર્થકન્દેવ જ્ઞાનાના ગર્ભમા હોય છે ત્યારે મનપર્યાપ્તિ પૂરી થયા બાદ તેમને મદ્દા હોય છે તે વખતે સમ્યક્ત્વ પાળ હોય છે

૭૨ ચાંચીવાગ આદ્યોદયશરિરેન જનાવનાના શ્રી ચાંદપૂર્વી બગવતો તે જાના દાપડેશી

મારીને જરૂર મોક્ષમા વ્યવસ્થા, એમ શ્રી પ્રજ્ઞાપના મૂળની ટીકામા પૂન્ય શ્રી મહાયગિરિજી મહારાજે કહ્યું છે એક દુષ્ટને આળા (સૂ પૂર્વ) બવ-ચક્રની અપેક્ષાએ આદ્યોદય શરી- જનાવનાના પ્રસંગ ઉપરિચય થાય, તો આગ વાર ન થાય.

૭૩ નિનકદ્ય અગીકાર જનાની યોગ્યતા મેળવવા માટે જરૂર હુનજ્ઞાનની જરૂરિયાત શ્રી પ્રવચન સાંતેદારાદિ અથામા જણાવી છે, તટસ્થ ન હુનજ્ઞાન હોય તો જાગ બિદુષ્ટ પ્રતિ માની આગધના કરી શકાય એટલે જોછામા જોછા નવમા પૂર્વની ત્રીજી આચાર નામની વસ્તુ સુધીતુ અને વધારેમા વધારે ન્યૂન દશ પૂર્વતુ જ્ઞાન હોય, તો મહાસુનિવરે નિનકદ્ય અને જાન પ્રતિમાની આગધના કરી શકે, એમ શ્રી પ્રવચનમાટેદાર વર્ણેમા જણાવ્યું છે (આધુ)

શુદ્ધ ધર્મની પ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય ?

નમો લીમતગાળ મત્તપુણ રેવિદ પૂરઆણ જદ્દદિમ વયુચારણ નેતુજ્ઞ શુરુણ અરુદ્દતાળ મગવતાળ, જે પ્યમારવન્તિ-દદ મતુ બનાઈ જીરે, બનાઈજીવસ્સમેયે, બનાઈકમ્મસંજોગ નિદ્ધત્તિપ. દુણતક્યે, દુમ્મગપ્પે, દુમ્મગાણુયથે. વસમ્મણ વુચ્છિત્તિ સુદ્ધમ્માભો, સુદ્ધધમ્મસપ્પત્તિ પાપવમ્મવિગમાલો, પાપવમ્મવિગમો તદ્દામવ્વસાઈમાયમો ॥

વીનગમ, અર્ચન, સુરેન્દ્રપૂજન, વ્યાગ્ધિન તરુનત્વવાદી અને ત્રેંગેશ્વર એવા અરુદત (અગિદત) અમરતોને નમસ્કાર દો !

તેઓ એમ આખ્યાન કરે છે કે નિર્ભે આ લોકમા અનાદિ જન્મા છે તથા અનાદિ કર્મમયોનનિન જન્મ, જન્મ, મરણ ચોક જન્મુ કુ ખપ, કુ ખ ફળાયો અને કુ ખની પ-પગવાળા અનાદિ સચાર છે

એ અનાદિ મસાગમખળો આન શુદ્ધ જ્ઞાન, જ્ઞેન અને ચારિત્ર્ય ધર્મનુ ઓગિત્યવડે મનત્ત મત્કાર અને વિમિપૂર્વક નેવ કચાથી થાય છે જ્યાં શુદ્ધ ધર્મની ન પ્રાપ્તિ, ગિરિપત્ત મેદલીવ અને પાપધર્મો વિનામ યદાથી થાય છે અને એ પાપધર્મો વિનામ નથારિ બનત્ત, કાળ, નિયતિ, કર્મ ને પુરુષાનનવડે થતા પાપે છે

.....વર્તમાન સમાચાર.....

પટ્ટીનગરમાં આચાર્યવર્ધ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભ-
સૂરીશ્વરજી મહારાજના દર્શનાર્થે અને પોતપોતાના
નગરમાં ચોમાસું સમાપ્ત થયા બાદ પધારવા વિનંતી
કરવા ભાવિકો પધાર્યા જ કરે છે.

સીઆલકોટથી લાલો ગોપાલશાહજી, ખબનચી-
લાલજી, રામલાલજી, લક્ષ્મીચંદ્રજી આદિ જૈનો અને
લાલો ચરણદાસજી આદિ અજૈનો બંધુઓએ સારા
પ્રમાણમાં પધારી આચાર્યશ્રીજીના દર્શન-વ્યાખ્યાનનો
લાભ લઈ સીઆલકોટ પધારવા માટે સાદર વિનંતી કરી.

અમૃતસરથી બાણુ મોહનલાલજી, લાલો પન્ના-
લાલજી આદિ ૮૦ શ્રાવકશ્રાવિકાઓએ પધારી દર્શન-
વ્યાખ્યાનનો લાભ લઈ આવવું ચોમાસું અમૃતસર
કરવા આગ્રહપૂર્વક સાદર વિનંતી કરી.

શુજરાનવાલા-લાહોર-કસર વિગેરેથી પધારેલા
ભાવિકોએ પણ આ શુભ પ્રસંગનો લાભ લીધો હતો.

સીઆલકોટથી મુસલિમ દ્વાનવીર લાલો કર્મચંદ્રજી
અમવાલ આનરરી મેજસ્ટ્રેટ જેણે આચાર્યશ્રીજીના
સીઆલકોટના આતુર્મસમાં સારો અર્પ કરી શાસન-
પ્રભાવનાના કાર્યોમાં અગ્રભાગ લીધો હતો. તેમણે
આચાર્યશ્રીજીના દર્શન-વ્યાખ્યાનનો લાભ લઈ
ખુશાલીમાં એકસો રૂપિયાનું શ્રી આત્માનંદ જૈન
સ્કૂલને દાન કર્યું.

લાલો ભગવાનલાલજી અમવાલ આદિ પણ
આવી લાભ લઈ ગયા.

આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયકમળસૂરીશ્વરજી

મહારાજની જયંતિ.

ગઈ આસો શુદ્ધ ૧૦ સોમવાર તા. ૧૯-૧૦-૪૨
ના રોજ આચાર્ય મહારાજશ્રી વિજયકમળસૂરીશ્વરજી
મહારાજશ્રીની સ્વર્ગવાસતિયે હોવાથી શ્રી જૈન
આત્માનંદ સભા-ભાવનગર તરફથી જયંતિ જિજ્ઞા-
સામાં આવી હતી. સવારમાં શ્રી મોટા ગિનાલયમાં શ્રી
નવપદજીની પૂજા ભાવનાપૂર્વક લજ્જાવામાં આવી
હતી. હાલમાં ચાલતા અસાધારણ મોંઘવારીના કારણે
અત્રેના ના. દરબારશ્રી તરફથી જમણુવાર બંધ કરવાનો
ધારો થયેલ હોવાથી દર વર્ષે કરવામાં આવતું
સ્વામીવાસત્ય આ વખતે બંધ રાખવામાં આવ્યું હતું.

પટ્ટી (પંજાબ)માં ૭૩ મો જન્મદિવસોત્સવ.

આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ

ગઈ કાર્તિક શુદ્ધ ૨ તા. ૧૦-૧૧-૪૨ મંગળવારના
રોજ આચાર્યશ્રી વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજનો
૭૩ મો જન્મદિન મહોત્સવ પટ્ટી (પંજાબ)ની જૈન-
અજૈન જનતાએ અપૂર્વ સમારોહથી જિજ્ઞાસે હતો.

શ્રી ઉજમખાઈ જૈન કન્યાશાળા-ભાવનગરનો
ધનામી મેલાવડો.

અત્રેની શ્રી ઉજમખાઈ જૈન કન્યાશાળા કે જેનો
વહીવટ શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા કરે છે તેની
વાર્ષિક ધનામી મેળાવડો અત્રેની શ્રી મહાલક્ષ્મી
મિલના મેનેજર સાહેબ રા. રા. શ્રીયુત શેઠ ભોગી-
લાલભાઈ મગનલાલના પ્રમુખપદે ઉપરોક્ત સભાના
હોલમાં ગઈ તા. ૧૦-૧૧-૪૨ ના રોજ બપોરના
ચાર વાગે યોજવામાં આવ્યો હતો.

સ્વાગતગીત, ગરબો અને ગીત ગવાયા બાદ
પ્રમુખ સાહેબના શુભ હસ્તે બાળાઓને ધનામ
વહેંચવામાં આવ્યું હતું અને પ્રમુખશ્રીએ ઉપરોક્ત
કન્યાશાળાને દર વર્ષે રૂ. ૫૦) ત્રણ વર્ષ માટે
આપવાનું ગ્રંથેર ક્યું હતું.

આભારગીત ગવાયા પછી ફૂલહાર અર્પણ કર-
વામાં આવ્યા બાદ મેલાવડો વિસર્જન થયો હતો.

Works Published

By

Shree Jaina Granth Prakāśaka Sabhā

Pānvrāpole, Ahmedabad

- 1 Haribhadrastāka Vṛtti (हारिमद्राष्टकवृत्ति ३३? सचाद
पाठयुक्तवृत्ति) Drawing paper . . . 2- 8-0
" Glaze Paper . . . 2- 0-0
- 2 Sambodha Prakarana (संबोधप्रकरण) . . . 3- 0-0
- 3 Haribhadra Sūri Grānth Sangraha (हारिमद्रसूरिग्रन्थसंग्रह) 3- 0-0
- 4 Haribhadrastāka Prakarana (हारिमद्राष्टकप्रकरण मूल) 0- 4-0
- 5 Syādvād Rahasya With commentary Upādhyāya
Shree Yaśovijayaji (स्याद्वाद् रहस्य पत्र सटीक) 0-12-0
- 6 Nyāyaloka With commentary (न्यायालोकसटीक) 5- 0-0
7. Astasāhasrī Tatparya-vivaraṇa (अष्टसहस्रीतात्पर्य
विवरण) Upādhyāya Shree Yaśovijayaji . 10- 0-0
- 8 Samudghātātattva (समुद्घाततत्त्व) 0- 6-0
9. Jaina Nyāya Muktaṭvālī With Commentary (जैन
न्याय मुक्तावली सटीक) 1- 0-0
जैन न्यायमुक्तावली समुद्घाततत्त्व . 1- 4-0
- 10 Nava Tattva Vistarārtha (नवतत्त्वविस्तरार्थ) 3- 0-0
- 11 Dāṇḍaka Vistarārtha (दण्डकविस्तरार्थ) 1- 0-0
- 12 Hema Dhatu Mālā (हैम धातु माला) 4- 0-0
- 13 Jaina Tattva Parikṣā (जैनतत्त्व परीक्षा) 0- 4-0
- 14 Stotra Bhaṇu (स्तोत्रभाणु) 0- 2-0
- 15 Yoga Drisṭi Samuccaya योगदृष्टि समुच्चय सटीक }
- 16 Yoga Bindu योगबिन्दुसटीक . }
- Acarya Shree Haribhadra Suri . 2- 8-0
- 17 125-150-350 Gāthā Stavānas, Yoga Drisṭi Sājjhaya
Dravya Guna Paryaya Rāsa-Samyama Śreni Vicāra-
and a collection of hymns- (१२५-१५०-३५० गाय-
स्तवनो-योगदृष्टिसंज्ञाय-द्रव्यगुणपर्यायरस-सयमश्रेणिवि-
चार-संज्ञायादि संग्रह) Upādhyāya Shree Yaśovijayaji 0- 8-0
- 18 Parmarsa Svādhyāya Grantha Sangraha (पारमर्ष-
स्वाध्याय ग्रन्थसंग्रह-बुद्ध) . . . 0- 6-0
- 19 Parmarsa Svādhyāya Grantha Sangraha (Patra) 0- 8-0
- 20 Sammati Tarka Prakarana First Part (सम्मतितर्क
प्रकरण प्र भा) . . . 5- 0-0
- 21 Yoga Drisṭyādi Nava Grantha Padyanukrama
(योगदृष्ट्यादिनवग्रन्थपद्यानुक्रम) 0- 6-0

- 22-23-24-25. Bhaṣa Rahasya Prakaraṇa Satika-Yoga
Vimīśikā Vyākhyā-Tattva Viveka-vivarana Sameta
Kupadrīṣṭanta viśadikaraṇa Prakaraṇa-Niśabha-
kte svarūpato dūṣitatva vicāra Prakaraṇa (भाषारहस्य
प्रकरण सटीक-योगविशिकारहस्या-तत्त्वविवेकविवरणसमेत-
कूपदृष्टान्तविशदीकरणप्रकरण-निशाभक्ते स्वरूपतो दूषितत्व-
विचारप्रकरण) Upādhyaya Shree Yaśovijayaji ... 2- 0-0
26. Jñānārṇava Prakaraṇa (ज्ञानार्णवप्रकरण मूल) ... 0- 4-0
- 27-37 Shree Yaśovijaya, Vacaka Grantha Sangraha-
Patanjala Yoga-darśana Vivaranadi 11 granthas
(श्री यशोविजयवाचकग्रन्थसंग्रह-पातंजलयोगदर्शनविवर-
णादि ११ ग्रन्थो) ... 2- 0-0
38. Dharma Parikṣa Savivaraṇa (धर्मपरीक्षा सविवरण)
Upādhyaya Shree Yaśovijayaji ... 4- 0-0

Works in Preparation

1. Jñānārṇava Satika (ज्ञानार्णव सटीक) ... and
2. Anekanta Tattva Vyavasthā (अनेकान्ततत्त्व व्यवस्था) and
3. Utpada-Vyaya-Dhrauvya Siddhi (उत्पाद-व्यय-ध्रौव्य-
सिद्धि) Upādhyaya Shree Yaśovijayaji ...
4. Sammati Tarka Prakaraṇa Satika Second Part
(सम्मतितर्क प्रकरण-सटीक-द्वितीय भाग) ...
5. Pratima Śataka Brihaṭṭika (प्रतिमाशतक बृहट्टिका) ...

To Be Had From:—

Sheth Ishvardas Mulchand
Kikā Bhat Pole—Ahmedabad.

Uniform with the Present Volume

Ready for Sale

Śramaṇa Bhagavān Mahāvira
Vol I Part I

Contents:—Chapter I Introduction, Chapter II Su-deva-
Su-guru, Su-dharma, Chapter III Samyaktva-Mithyatva, Chapter
IV. First Previous Bhava-Nayasara-Acquisition of Samyaktva,
Chapter V Second Previous Bhava, Chapter VI Third Previous
Bhava-Marici, Chapter VII 4th to 15th Previous Bhavas.
Royal Octavo 4+29+212 Pages. Price 2-8-0 Foreign 5/6 s. One
Dollar Fifty Cents. U. S. A.

Śramana Bhagavān Mahāvīra
Vol II Part I

Contains the Text, English Translation, etc of 116 Sūtras of Kalpa Sūtra

Contents —Chapter I Conception-Vision of Dreams-Description of Indra-Kartika Śeth Kṛthā Chap II Śakra-stava (Cont) Ten Strange Events-Birth in high and low families-Bed-Chamber of Trisālā-devī Description of first four Great Dreams-Chapter III Remaining Ten Dreams-Explanation of Dreams-Night-vigil-Siddhartha rising up in the morning-Going for exercise-bath etc-Calling for interpreters of dreams Assembly-hall-Arrival of interpreters of Dreams-Story of 500 Warriors-Chapter IV Explanation of the fruit of dreams Increase of gold and wealth in the palace of Siddhartha-Steadiness of foetus-Lamentations of Trisālā-Resolve of Vardhamān Kumāra not to renounce the world during the life-time of his parents-Quickening of foetus-Nourishing of the foetus-Birth of Śramana Bhagavān Mahāvīra Chapter V Horoscope Chapter VI Celebration by Indras and gods-Abhiseka (anointing) by Indras and gods on Mount Sumeru-Celebration of birth-festival by Siddhartha Chapter VII Early life-Naming-Playing with boys-Molestation by a piśāca Going to school-Youth-Marriage-Death of parents-Chapter VIII Dikṣā Royal Octavo, 19+290 Pages Price Rs Three Foreign 7/6 s Two Dollars U S A

Śramana Bhagavān Mahāvīra
Vol IV Part I

STHAVIRAVALI

Contents —Bhagavān Śrīman Indrabhūti Gautama-Ganadhara Agnibhūti-Ganadhara Vāyubhūti—Ganadhara Vyakta-Ganadhara Śrīman Sudharma Swami-Ganadhara Mandit-Ganadhara-Maurya-putra—Ganadhara-metārya—Ganadhara-Prabhas-Sthavira Ārya Jambu Swami-Sthavira Ārya Prabhava Swami-Sthavira Ārya Śaṅgambhava Sūri Royal Octavo Pages 209 Price 2-8-0 Foreign 5/6 One Dollar Fifty Cents U. S A

IN PREPARATION

Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra

Vol I Part II

Contents:—Sixteenth Previous Bhava-Viśvabhūti Muni-Seventeenth Bhava-Eighteenth Previous Bhava-Tripriṣṭha Vāsudeva-Nineteenth, Twentieth, Twenty-first, Twenty-Second Previous Bhavas-Twenty-third Previous Bhava Priyamitra Cakravartin-Twenty-fourth Previous Bhava-Twenty-fifth Previous Bhava Mahamuni Nandana Muni-and Twenty-sixth Previous Bhava.

Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra

Vol II Part II

Contents:—Śramaṇa Bhagavān Mahāvīr's "Vihāra" during the twelve years and a half previous to his acquisition of Kevala Jñāna-Acquisition of Kevali Jñāna near Rijuvalika River-Samavasaraṇa-Dikṣa of eleven Gaṇadharas (chief disciples)-Śramaṇa Bhagavān Mahāvīr's Vihāra during thirty years after the acquisition of Kevala Jñāna Nirvāṇa-Kevala Jñāna to Gaṇadhara Bhagavān Iudrabhūti Gautama (Śrīman Gautama Śwāmī)-Ten chief Śravakas of Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra.

Social, political, and religious condition of the people of Bharatavarṣa during the time of Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra-Jainism in Royal Families Śramaṇa Bhagavān Mahāvīr's Relations with other Royal Families-Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra as a religious preceptor-Jaina Philosophy-Jaina Siddhāntas-Jaina System of Logic-Mahāvīra and Buddha etc.

Appendix 1. Birth-place of Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra.

Appendix 2. Date of Birth of Śramaṇa Bhagavān Mahāvīra.

To be had from:—

Ahmedabad: New City Printing Press Dhalgarwad-near Pankore Nakā Ahmedabad.

Bhavnagar: Shree Jain Dharma Prasāraka Sabhā
Shree Atmānand Sabhā.

Bombay: Shree Sarasvati Pustaka Bhandāra-Pandit Bhūlalal Kalidas. Laxmi Nivās Panjrapole Lane, Bombay 4.

Lahore: Motilal Banārsidass. Booksellers and Publishers
Said Mithā Bazar, Lahore, Punjab.

શ્રી શ્વેતાંબર જૈન સંઘને જરૂરી સૂચના

આ શ્રી વિજયવલ્લભસૂરિના તરફથી શ્રી શ્વેતાંબર જૈન સંઘને સૂચના કરવામા આવે છે કે પંચમહેશ શુભગવાલા શહેરમા સ્વર્ગવાસી ન્યાયાભોનિધિ જૈનાચાર્ય ૧૦૦૮ શ્રીમદ્વિજયનંદચરીશ્વરજી પ્રમિદ્ધનામ શ્રી આત્માનંદ મહાગજના પવિત્ર નામથી અકિત "આત્માનંદ જૈન ગુરુકુલ" નામે સરચા આજ ૧૬-૧૭ વર્ષથી ચાલી રહી છે

આજકાલની કંદોડી નિયતિમાથી મહીસલામત પસાગ થવા માટે સખી, દાનવીર, દાતા સદ્ગૃહસ્થોએ પોતાની ઉદ્ધારતાનો પરિચય આપી યોગ્ય મદદ પહોચાડવાની જરૂર છે

જે જે સદ્ગૃહસ્થોના મનમા એ સદ્ગુરુના શુભનામતુ અને ધાર્મિક તથા બંધારિક કેળવણીનું માન હોય તે સર્વને આ શુભ કામમા વધારાકિત યોગ્ય મદદ પહોચાડવાની સૂચના છે

તા. ૨૮-૬-૪૨ (હરતાલ્લર) વિજયવલ્લભસૂરિના ધર્મલાભ વાચવા
શ્રી આત્માનંદ ભવન, મુ પટ્ટી (છઠ્ઠા લાહોર-પંજાબ)

મદદ પહોચાડવાતુ ઠેકાણુ —

BABU ANANTRAM JAIN B A LL B
Governor, Shri Atmanand Jain Gurukul,
GUJRANWALA (Punjab).

શ્રી વાસુપૂજ્ય (પ્રભુ) ચરિત્ર.

(શ્રી વર્ધમાનસૂરિજી)

પરજીવ શ્લોકપ્રમાણુ, મૂળ મસ્તૂત ભાષા અને સુદર સૈલીમા નિગતાગૂર્વક શુભ જુદા ભાગમે તથા પૂર્વોચ્ચાર્યોકિત અનેક પ્રયોગાથી હોદ્દા કરી શ્રીમાન વર્ધમાનસૂરિજીએ સ ૧૨૬૬ ની સાનમા લખેલો આ અપૂર્વ ગ્રંથ છે ક્યનાર મહાત્માની કવિત્વશક્તિ અદ્ભુત છે, તે તેમા આવેલ મર્વ પ્રકારા રસોની પરિપૂર્ણતા જ બતાવી આવે છે તેતુ આ માદુ, મગલ અને સુદર ભાષાતર છે હિંચા એન્ડીક મગલો ઉપર સુદર શુભગતી આશ્વરોમા હાવાવે છે

આ ગ્રંથમા પ્રભુના તથુ ભવો, પાચ કલ્યાણુકો અને ઉપદેશક અણુવા યોગ્ય મનનીય સુદર ગોષ્ઠપાઠો, તત્ત્વજ્ઞાન, તપ વગેરે મળધીની વિસ્તૃત હકીકતોના વર્ણનો સાથે પ્રુષ્ઠ ઉપર પુદ્ગલવ્ય ચરિત્ર, ગતિજોગન ત્યાગ અને આદર, બારખત, રોદિણી આદિની અનેક સુદર, રોચક, ગમખદ, આદુલાદદ કથાઓ આપેલી છે કે જેમાની એક કથા પૂરી થતા બીજી વાચવા મન લગત્યા છે અને પૂરી કરવા ઉત્સુકતા થાય છે તે તમામ કથાઓ ઉપર આલ અને સુદર ઉપદેશ પણ સાથે આપેલ છે પ્રભુના તથુ ભવોના-જીવનના નહિ પ્રગટ થયેલ જાણના જેવા અનેક ગ્રંથગો અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવા પછી પ્રભુએ રચેલે રચેલે વિચરી આવેલ વિવિધ વિષયો ઉપર આદરણીય દેશનાઓ એ તમામ આ ગ્રંથમા આપવામા આવેલ છે પ્રભુના વિવિધ રંગની સુદર જીમીઓ પણ આપત્રમા આવેલ છે ફોર્મ ૩૫, ૫૪ સંખ્યા ૨૪૦

એક દરે આ ચરિત્ર પહેલેથી હલને સુધી મનનપૂર્વક વાચવા જેલુ અને પકનપાકનમા નિગતર ઉપયોગ કરવા યોગ્ય છે, જેને માટે વિશેષ લખસા કરતા અતુલ્ય કરના જેલુ છે

કિ મત રા ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદુ.

(આ ગ્રંથ માટે મુનિમહારાજાઓ વગેરેના જે સુદર અભિપ્રાયો મળે છે તેની નોંધ માસિકમા આપવામા આવે છે)

શ્રી પ્રભાચંદ્રસૂરિવિરચિત-

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ગ્રંથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના ગ્રંથમાં વર્તમાનકાળના બાવીસ પ્રભાવક આચાર્યમહારાજના ઉત્પત્તિ ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. જે જે મહાન આચાર્યતો પરિચય આપ્યો છે તેમાં તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુંદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ ગણાવ્યો છે. મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણવિજયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પદ્ધતિઓના લખી તે ગ્રંથની રચનામાં સુંદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથાસાહિત્યમાં ઉમેરો કર્યો છે. એવી સુંદર અને ચરલતપૂર્વક રચના કરેલ હોઇને આ ગ્રંથને અમુક અમુક જૈન શિક્ષણશાળાઓ માટે ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં સ્થાન મળેલ છે. આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી વાંચના પાત્ર ખાસ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

શ્રી તીર્થંકર લગવાનના સુંદર ચરિત્રો.

૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦	૪. શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦
૨. શ્રી સુપાર્થનાથ ચરિત્ર ભાગ ૧ લો.	રૂ. ૨-૦-૦	૫. શ્રી મહાવીર ચરિત્ર.	રૂ. ૩-૦-૦
૩. સદર	ભાગ ૨ જો. રૂ. ૨-૮-૦	૬. શ્રી વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર.	રૂ. ૨-૮-૦
રૂ. ૧૩-૮-૦			

ઉપરના વિસ્તારપૂર્વક ચરિત્રો એક સાથે બધા લેનારને અમારા તરફથી પ્રકટ થયેલ અનેક સુંદર ચિત્રો સહિત સાદા કપડાનાં પાકા બાઇન્ડિંગવાળા શ્રીપાલ રાસ અર્થ સહિત (રૂ. ૨-૦-૦ ની કિંમતને) ભેટ આપવામાં આવે છે. એકલો શ્રીપાળ રાસ લેનારને રૂ. ૧-૮-૦ માં આપવામાં આવશે (પોસ્ટેજ અલગ). એક સાથે ત્રણેય લેનારને રૂ. ૧-૪-૦ માં આપવામાં આવશે.

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

સિદ્ધિકે ઘણી થોડી નકલો રહી છે.

૧. સદીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-ગ્રંથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦
૨. શતકનામા પાંચમેા અને સપ્તતિકાવિધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન, ગર્ભાંતરી પ્રસ્તુત આશુતિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જાણપ તેનું છે. જાણી તેની સાથે યુગરાતી, ભાષામાં આવેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક કાશ્ય, શ્વેતાંબરીય કર્મતરવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેના નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઉંચા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઇન્ડિંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. કિંમત બંનેના રૂ. ૬-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

૪૦૫૪ ૪૦ ૫૫

૪૦૫૪ ૪૦ ૫૫

૪૦ ૫ ૫૫

૪૦ ૫ ૫૫

૪૦ ૫ ૫૫

૪૦ ૫ ૫૫

શ્રી ગાંધીજી ગાંધીજી ગાંધીજી

૧. ઉપદેશ કાવ્ય ૧૦૫	૮. “વૈરાગ્ય ભાવનાનાં વહેતાં ઝરણાં” ૧૧૮
૨. જીવન આરસી. ૧૦૬	૯. હેમચન્દ્ર ૧૧૯
૩. મેળવેા, કમાશેા નહિ ૧૦૮	૧૦. સ્વધર્મ ૧૨૦
૪. નવંતર્ય પ્રકરણ ૧૧૦	૧૧. અહિંસાની અદ્ભુત શક્તિ— સંતની વાણી ૧૨૩
૫. જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્યકતા (જો લેખનેા કાંઈક ખુલાસો) ૧૧૩	૧૨. અમર આત્મમંથન ૧૨૬
૬. શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી ૧૧૬	૧૩. વર્તમાન સમાચાર ૧૨૭
૭. શ્રીમત્ પ્રવર્તક કાન્તિવિજયજી મહારાજને પ્રેમાંગલિ ૧૧૭	

નવા થયેલા માનવંતા સભાસદ.

૧. શેઠ હર્ષભદ્રાસ નાનચંદ્ર ભાવનગર (વાર્ષિકમાર્થી) લાઇફ મેમ્બર.

‘ શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ ’ના વાચકોને નમ્ર સૂચના

‘ શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ ’ માસિકમાં દર મહિને જુદા જુદા વિદ્વાન મુનિમહારાજો અને ગૃહસ્થોના લેખો આવે છે. તે દરેક લેખકાના લેખોમાં અગ્રે મુગ્ધ છીએ એમ કાઢીએ માની લેવાનું નથી.

તંત્રીમંડળ

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાના સર્વ માનવંતા સભાસદો તથા ગુરુભક્તોને ખાસ વિનંતિ.

૨૧. પ્રવર્તક શ્રી કાન્તિવિજયજી મહારાજનું, સ્મરણ નિરંતર સચવાઈ રહે તે માટે તા. ૩૦-૭-૪૨ ના રોજ મળેલી આ સભાની બનરલ મીટિંગે તે મહાપુરુષના સ્મારક માટે એક ફંડ કરવાનો ફરજ કરતાં સભાસદોએ નીચે પ્રમાણેની રકમ ફંડમાં ભરી છે. આપ પણ આ ફંડમાં આપનો મોઝ્ય ફાળો આપશો.

૯૬૪) ગયા અંકમાં જણાવ્યા પ્રમાણે થયેલ ફંડ. ૧૧) શેઠ ભગવાનદાસ ગોપાળજી કાથીવાળા- લાવનગર	૫૧) શેઠ નગીનદાસ જેઠાદસાઈ-મુંબઈ
૨૫) શેઠ નગીનદાસ જીવજી-નવસારી	૫) વકીલ ગુલાબચંદ વાઘજીભાઈ-વઢવાણકુમ્ભ
૨૫) શેઠ નાનચંદ્ર કુંવરજી-ભાવનગર	૧૦૯૨) (ફંડ આણ છે)

એને કુરપાળ હરશીની કું. તથા નાનજી શામજીની કું. એ બે મોટી પ્રખ્યાત પેઢીઓ ચલાવે છે, જેમાં વ્યવસ્થા-પ્રક્રિત અને સુદ્ધિવડે સારી લક્ષ્મી સંપાદન કરી છે, તેટલું જ નહિ પરંતુ તે લક્ષ્મીને આત્મકલ્યાણના માર્ગે પ્રદ્યોત્ય પણ કરે છે, જેથી સમાજના કોઈ પણ કાર્યોમાં તેમની સખાવત હોય જ.

શેઠશ્રી નાનજીભાઈ સરલહદથી, દેવચુરુધર્મના ઉપાસક, સદ્ગુણસંપન્ન, નિરભિમાની, તેમજ વ્યવસ્થાશક્તિ રાવનાર હોઇને મુંબઈ ભાતજમરમાં આવેલ શ્રી આદિનાથ પ્રભુના દેરાસરના મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી, મુદ્રાની રણુશી દેવરાજ ઈંગ્લિશ સ્કૂલના ટ્રસ્ટી, શ્રી પુરખાઈ જૈન કન્યાશાળાના પ્રમુખ, મુંબઈ વીશા ઓસવાળ પાઠશાળાના પ્રમુખ તરીકે અનેક ખાતાઓ વ્યવસ્થિત રીતે ચલાવે છે. સાથે શ્રી સિદ્ધજીવ જૈન બાલાત્રમના સેક્રેટરી પણ છે, તેમજ શ્રી જૈન કોન્ફરન્સની ચં. ૧૯૯૪ ની મેનેજીંગ કમિટીના પ્રમુખ તરીકે પણ કોન્ફરન્સે તેમને નિયત કરેલા હતા. આ સર્વ સ્થળે યગ્યવેલ સુંદર સેવાથી પોતાના ધર્મ ઉપરના પ્રેમનું એક ઉમદા દર્શાવ પૂરું પાડે છે.

કચ્છ નાની ખાખરમાં તેઓશ્રીના કુટુંબ તરફથી રૂ. ૬૦૦૦) ખર્ચે ભવ્ય સુંદર જિનાલય બાંધવામાં આવ્યું છે. વળી તે ગામને મ્યુનિસિપાલિટીની દૃષ્ટિએ આદર્શ ગામ બનાવવા માટે ઘણી સુંદર સખાવતો કરી છે. આ સિવાય અનેક ધાર્મિક કાર્યોમાં મોટી સખાવતો કરેલી હોવાથી સમાજમાં દાનવીર તરીકે સુપ્રસિદ્ધ છે.

શેઠ સાહેબ નાનજીભાઈને દેવચુરુધર્મ પરત્વે જેમ પૂજ્યું ભક્તિભાવ છે તેમ પોતાના માતાપિતા પરત્વે 'શ્રવણ' ને યાદ કરાવે તેવો અનુકરણીય ભક્તિભાવ છે. શેઠ સાહેબના પૂજ્ય પિતાશ્રી શેઠ સાહેબ લધાભાઈ ગુણુપત બાલાવસ્થામાંથી પ્રગ્નચક્ષુ થયેલ છે, છતાં પણ ચુરુદારા શાસ્ત્ર શ્રવણવડે અને પૂર્વભવે જ્ઞાનનું આરાધન કરેલું હોવાથી અત્યારે જે ધાર્મિક જ્ઞાન સંપાદન કર્યું છે, તે માટે બહુભલા પડિતને પણ જ્ઞાન પકડવા પડે છે. અત્યારે લગભગ સિત્તેર (૭૦) વર્ષની ઉમર હોવા છતાં પોતાની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ નિરંતર ચાલુ છે અને પોતાના કુટુંબમાં ધાર્મિક ભાવના કેમ જાગ્રત રહે તે માટેનું ઉપદેશામૃત સદૈવ સીંચ્યા કરે છે. આવા સદ્ગુણસંપન્ન પૂજ્ય પિતાનો અમૂલ્ય વારસો શેઠ સાહેબ નાનજીભાઈએ લીધેલો હોવાથી તેઓશ્રી શ્રાવકકુલ-ભૂષણ પુરુષ કહેવાય છે. આવા શ્રાવકકુલભૂષણ શેઠ સાહેબ નાનજીભાઈએ જૈન સમાજમાં એકંયતા કેમ સ્થપાય તે માટે અવારનવાર ઘણા પ્રયત્નો કરેલા છે. લાખો રૂપિયાના માલિક હોવા છતાં તેમજ લાખો રૂપિયાની આવક હોવા છતાં તેમના સરલ સ્વભાવ, નિરભિમાનીપણું, ઉત્તમ ધર્મભાવના, ઉચ્ચ રહેણીકરણી અને સાદાઈ જેવા ગુણો અનુકરણીય છે. કીર્તિદાન કરતાં સ્વામીભાઈઓને યુગદાનદારા સદાય કરવાનું જ તેઓ વધારે પસંદ કરે છે.

આવી ધાર્મિક-સામાજિક સેવા, તેમજ એક આહોશ બાપારી અને અનેક જાહેર સખાવતોને લઈને નામદાર બ્રિટિશ સરકારે 'રાયબહાદુર'નો માનવંતો ઇલકાય આપી શેઠ સાહેબનું સન્માન વધાર્યું છે.

આવા પુણ્યપ્રભાવક ઉદાર નરરત્ન શેઠ સાહેબ નાનજીભાઈ લધાભાઈએ આ સમાના ચાલતા જ્ઞાનોદ્ધાર, અપૂર્વ સાહિત્યપ્રકાશન, કેળવણીને ઉત્તેજન, ફી જનરલ લાઇબ્રેરી, દેવચુરુની ભક્તિ અને દિવસાનુદિવસ થતી જતી પ્રગતિ જાણી અમારી વિનંતિને માન આપી હાલમાં પેદ્રનપદનો સ્વીકાર કર્યો છે, જેથી આ સભા પોતાનો આનંદ જાહેર કરે છે; સાથે રાયબહાદુર નાનજીભાઈ લધાભાઈ જે. પી. દીર્ઘાયુ થઇ સુખશાંતિ ભોગવે અને બાપારાદિમાં વિશેષ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરી દેવચુરુધર્મની અનેક પ્રકારે સેવા કરવા ભાગ્યશાળી અને તેમ પરમાત્માની પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

શ્રી આત્માનંદ પ્રજ્ઞાપ્તિ

પુસ્તક ૪૦ મુ

અક્ષ : ૫ મો :

આત્મ મ ૪૭

વીઠ મ ૨૪૬૯

વિક્રમ સ ૧૯૯૯ 'ભાગશીર્ષ' :

ઈ સ. ૧૯૬૨ . ડીએમપર

ઉપદેશ કાવ્ય.

[તજ-જિજ્ઞાસી હે ધ્યાન મે ધ્યાન મે જીતાયે જા]

પરમાત્માકો ધ્યાન મે, ધ્યાન મે લગાએ જા,
મોક્ષ કી મન્જિલ પે, અપના પર જમાએ જા,
અપના રાહ જાતાએ જા પરમા ૧

તૈરા હૈ દૂર ગાવ, વકને લગા હૈ કયુ ? પાવ,
ચલ, હરદમ આગે જાહ, પેર ન રોકાયે જા,
આધી દુઃ હકાયે જા પરમા ૨

શોચ મૂક દે રોના છોડ, કિસ્મત તૈન હૈ અજોડ,
આગે ચલકર અપની કૃપ, મુક્તિ તક જઠાયે જા,
મુખ ઠે ગહ આયે જા પરમા ૩

જન્મમૃત્યુબય નહીં, મુખ-હુ ખડા બેદ નહીં,
આઝાદ જાનકર આત્માનંદ, દિલબર હુ ટાયે જા,
જ્યોત મે જ્યોત મિલાએ જા પરમા ૪

મોહન ! તેરે મુખકમલ, 'મુયશ' જાનતા હૈ લ પર,
છોડ ના [ધ્યાને] મેરે મ ગ, નૈન મે નૈન મિલાએ જા,
સૂર મે સૂર પૂગાયે જા,
તાન મે તાન મિલાએ જા પરમા ૫

—મુયશ

જીવન આરસી

દોહરો.

જેમાં નાટક નવનવાં, સરસ સિનેમાચિત્ર;
(પણ) ખરેખરી જોઈ નહીં, આત્મ આરસી મિત્ર ! ૧

હરિગીત છંદ

કોઈ પૂર્વના શુભ કર્મથી, આ દેહ માનવનો મળ્યો,
વહાલા ! ઘડીક વિચારી જો, સાચી કમાણી શું રહ્યો ?
સંપત્તિ આ અહ્ભુતમાં, રાચી રહ્યો મોઢે ફરસી,
“ નયણાં ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની આરસી. ” ૧

કર્મો કર્યાં તેં, તે બધાનાં, ચિત્ર ચોખ્ખા દેખી લે,
આતશુભ ને જાહેર સૌનાં, ત્યાં સ્વરૂપો પેખી લે;
એ સર્વ ચિત્રોનાં ફોગોથી, તું નહીં શકશે ખસી,
“ નયણાં ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની આરસી. ” ૨

યશ્ને પૂછ્યું શ્રી ધર્મને, “ આશ્ચર્યમાં આશ્ચર્ય શું ? ”
નજરે જુઓ મરતાં, ન ચેતો, એથી તે આશ્ચર્ય શું ?
ગળડે નગારાં મોતનાં શિર, તોય નવ ચિંતા કરી ?
“ નયણાં ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની આરસી. ” ૩

જોવાનું તે જોયું નહીં, બહુ ખેલ જોટા નીર્ખાયા,
પૈસો અને પદવી રખાથી, ખૂણ હૈયે હખોયા;
એ ચાર દીની આંદનીમાં, શું રહ્યા મોઢે ફરસી,
“ નયણાં ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની આરસી. ” ૪

ગર્ભમાં સ્તવનો કર્યાં, તે સર્વ તું ભૂલી ગયો,
સંસારની સંપત્તિમાં તહીન ને તાબે થયો;
માથે અપટ છે મોતની, ક્ષણમાં જ લેતાં વાર શી ?
“ નયણાં ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની આરસી. ” ૫

આ જન્મભરની આરસીનું, સૂક્ષ્મ અવલોકન કરો,
જ્યાં જ્યાં જણાયે ભૂલ, ત્યાં ત્યાંથી જ પગ પાછો ધરો;
અપરાધની માગે ક્ષમા, દઈ સાક્ષી સૂર્ય અને શશી,
“ નયણાં ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની આરસી. ” ૬

કરશે નહીં જ વિલમ, આજ જ વાગ આ હૃદયે ધરો,
કાલે શું થાશે આપણું, ગિર કાળ દાખ્યો છે ખરો,
લેશે જરૂર ઉપાડીને, હિકમત નહીં ચાલે કશી,
“ નયણા ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની ઝારસી ” ૭

કીધી કમાણી પાપથી, તે જરૂર અહીં જ રહી જશે,
પણ પાપ તો સૌ આપ સાથે, ન્યા જશુ ત્યા આવશે,
જે ચિત્રચુષ્તે ચીતર્યું, કાળ આપશે વેગે ધત્તી,
“ નયણા ઉઘાડી નીરખી લે, તારા જીવનની ઝારસી. ” ૮

આ આરતીનો મેલ, કાઢાફી-કચરો કાઢી ઘો,
નિર્માળ કરૈ નિજ આત્મનયોગીત, પારદર્શક સાધી ઘો,
પછી કાળ કાળ ભલે ભરે, ઉરમા નહીં સિતા દશી,
ઉપદેશરૂપે વર્ણવી, આ આત્મદર્શક ઝારસી ૯

દોહરો

રહેણીકરણી આપણી આરતીમા દેખાય,
માર ગ્રહો થાણા જનો, એ સુજ ઉર ઇચ્છાય ૧
થાઓને સદ્ગુણધરા, વાક્યોમા શુભ વાસ,
પ્રતિભાસે પ્રેમે કથે, ‘ આત્માનન્દ પ્રકાશ ’ ૨

ભાવનગર-વડવા
કાર્તિક કૃષ્ણ દ્વિતીયા
સ ૧૯૯૯ ભોમ

લી સમાજહિતૈષી
રેવાગ કર વાલજી બધેકા.
નીતિધર્મોપદેશક-ઉ દન્યાશાળા-ભાવનગર

મેળવો, કમાશો નહીં

લેખક : આ. શ્રી વિજયકસ્તૂરમુરિજી મહારાજ.

ઈચ્છાઓ સફળ થવી દૈવાધીન છે. કમાવું થોડું અને લૂંટાવું ઘણું ત્યાં કેમ ભયે અવાય ને સુખની ઇચ્છા સફળ થાય? ભવવાસીઓના ભાગ્યે જ વર્તમાન યુગમાં જ્યાં લુટારાઓને પૂરી સગવડતા કરી આપી છે ત્યાં કમાવાની ઇચ્છા રાખનાર માનવી શું કરી શકે?

આજની કમાણીમાં કસ નથી તેમજ પાસે પૂંછ પણ નથી. એટલે બધાયને શુભામી પસંદ. શુભામી કરી શું કમાવાના? શુભામી એટલે પરાધીનતા અને પરાધીનતા એટલે દુઃખનો દરિયો-ભવસાગર. ત્યાં વળી સુખનો અંશ હોય જ ક્યાંથી?

ત્યાગી એટલે ઇચ્છામુક્ત અને ઇચ્છા-મુક્ત એટલે સ્વતંત્ર, અને સ્વતંત્ર એટલે પૂર્ણ આનંદ-સહજાનંદ-સુખસિંધુ-માટે જ સાચા ત્યાગીઓએ ત્યાગને વળાણ્યો છે. પોતાનું મેળવવા ઇચ્છાને જરૂર નથી, તેમજ પોતાનું પાછું મેળવવું તે કમાણી પણ નથી. સો આપીને સો પાછા લેવા તે કમાયા ન કહેવાઈએ. શ્રી વીરપ્રભુને કમાવાની ઇચ્છા ન હતી તેમજ કંઈ કમાયા પણ ન હતા. આપણને કમાવાની ઇચ્છાની તેમજ કમાણીની જરૂર ખરી, કારણ કે કમાણી વગર આપણે પોતાનું પાછું મેળવી શકતા નથી. અને શ્રી વીરપ્રભુએ તો પોતાનું સઘળું મેળવી લીધું હતું એટલે તેમને કમાણીની કે ઇચ્છાની જરૂર ન હતી. પોતાની વસ્તુઓ મેળવવા કમાણીની ઇચ્છા રાખનાર નિરિચ્છક-ત્યાગી કહેવાય છે અને પોતાનું

ખોવા કમાણીની ઇચ્છા રાખનાર ઇચ્છાચરત-લોગી કહેવાય છે.

વર્તમાન કાળમાં કમાવાના કાંકરા અને ખોવાના હીરા જેવું બને છે. કમાવાનું ન બને તો કાંઈ હરકત નથી પણ ખોવાનું ન બને તો અતિ ઉત્તમ. ખોવાય નહિ એટલી કાળજી રહે તો બસ છે. કમાવું છે તે પણ મેળવવા માટે છે, પણ ખોવા માટે નથી. પોતાનું ખોઈને કમાણી થતી હોય તો તે કમાણી નકામી છે. કમાઓ, પણ ખોશો નહિ. એટલું ધ્યાનમાં રાખવું કે કમાવાનું છે પારકું (પરવસ્તુનું) અને ખોવાનું છે પોતાનું (જ્ઞાન-દર્શન). અંતે તો કમાયેલું સઘળું ખોયા સિવાય મુક્તિ-છૂટકારો નથી, છતાં પોતાનું મેળવવા કેટલીક કમાણી (પુન્ય)ની આપણને જરૂર ખરી. પુન્યની સહાયતાથી આપણે આપણું જ્ઞાન, દર્શન, સુખ, આનંદ વગેરે મેળવી શકીએ છીએ.

સુખ્યપણે તો કર્મથી કર્મની ઉત્પત્તિ થઈ શકે છે. પછી તે કર્મ શુભ હો કે અશુભ હો. પોતાના જ્ઞાનાદિ શુભોનો વિકાસ તો કર્મના નાશથી થાય છે, છતાં પુન્યકર્મ કંઈક અંશે વિકાસનું સાધન ખરું. ચારિત્રમોહનીય કર્મના ક્ષયથી સાચા ચારિત્રરૂપ શુભોનો વિકાસ થાય છે. ચારે ધારીકર્મ (જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય, અંતરાય) ના ક્ષયથી કેવળજ્ઞાત, કેવળસુખ, કેવળ આનંદ, તથા કેવળજીવન આદિ શુભોનો વિકાસ થાય છે અર્થાત્ પોતાની

વસ્તુ મેળવાય છે વર્તમાન યુગે પૌદ્ગલિક વસ્તુઓનો વિકાસ કરીને કપાય, વિષય આદિ હુટારાઓને જ્ઞાનાદિ ધન લૂટવામાં અત્યંત સગવડતા કરી આપી છે, તેમજ આત્માઓને નિર્ણય તથા ક્રમાંલ બનાવવામાં ખૂબ જ ફૂરતા વાપરી છે મોહના વિલામના વિકાસમાં કેસાઈ લઈને આત્માઓ અત્યંત નિર્ણય તથા ક્રમાંલ બની રહ્યા છે આ ક્રમાંલીયત અને નિર્ણયતા પાચપચીથ વર્વાના માનવજીવનના અને યનારી અન્ય ગતિઓમાં અત્યંત અનુભવાશે ત્યાં મન વાળવા કહેલી મિથ્યા કલ્પનાઓ કઈ નહીં કરી શકશે અને સાચુ કહે તે જ આગળ આવીને ધડુ થશે અત્યારે મિથ્યા કલ્પિત લૌકિક વ્યવહારની સાથે માથે લોકોત્તર વ્યવહાર અણબજોએ વણી લીધેલો હોવાથી અત્યાગ્ને લોકોત્તર વ્યવહાર પણ વિકાસીઓને વિશ્વકર્તા થઈ પડ્યો છે અત્યારના વ્યવહારને વળગી રહીને વિકાસ સાધવો તે પાણી મથીને માખણ કાઢવા જેવું છે અત્યાગ્ના કહેવાતા લોકોત્તર વ્યવહારની દિશામાં ગમન કરનારો જરૂર લૌકિક વ્યવહારના વાસમાં જવાનો અને ત્યાં ગ્રહીને માનવાનો કે હુ -લોકોત્તર વ્યવહારમાં છુ, પગતુ આવી મિથ્યા માન્યતાથી તે વ્યવહાર કઈ આત્મસાધક તો નહિ અને પણ વિઝામને બાધક તો જરૂર બનશે જ

વિલામોમાં મુખની દૃઢ શ્રદ્ધા ગળનારી દુનિયાએ કહી મુખ મેળવ્યું નથી તેમજ મેળવવાની પણ નથી માની લેવા માત્રથી કઈ

અછતી વસ્તુ પ્રગટી શકે નહિ જેમ વિકટ પહાડોની વચ્ચે વમનાર વનવામીઓ પૂર્ણ વિશ્વને બાળી શકે નહિ અને માની લે કે અમારી વિહારભૂમિ માત્ર જ વિશ્વ છે તેમજ પૂર્વજન્મ અને પુનર્જન્મની અજ્ઞાનતારૂપ એ વિકટ પહાડોની વચ્ચે વમનાર વિદ્યારી આત્માઓ વિહારભૂમિની વિશાળતા બાળી શક્તા નથી અને ઐહિક જીવનમાત્રને જ વિહારભૂમિ માની વિલાસમાં આસક્ત રહે છે અને હુ અને મુખ માની સાચુ જીવન વેઠી નાખે છે

ઘણા કાળનો સહવાસ, માયા સાધનનો અભાવ, માચી વસ્તુની અણબજોતા આદિ અનેક કારણોને લઈને પુદ્ગલોમાં ઓતગ્રોત થઈ જમ્બેલો આત્મા પોતાનો વિકાસ કરી શક્તા નથી હીરાની ખાણમાં હીરો ગેલો છે પણ ન્યાં મુધી સાચા માધનોવડે પૃથ્વીના ઉપરના પડો ઉકેલાય નહિ ત્યાં મુધી હીરો પ્રગટ થઈ શકે નહિ તેમજ આત્મભૂમિમાં રહેલો કેવળજ્ઞાનરૂપ હીરો કર્મરૂપી પથરા-માટીના આઠ પડો ઉકેલ્યા વગર પ્રગટ થઈ શકે નહિ

ઉપાયો બાણવા છતાં, તિમ્મ ઇચ્છા હોવા છતાં પુન્યની સહાયતા ન હોવાથી ધાર્યું બની શકતું નથી ઇચ્છા માત્ર સાચા સાધન મેળવવાની જ, બાકી વિકાસ તો છે તેની ઇચ્છાની કઈ જરૂર નથી. મળેલા પુન્યને વિકાસના માર્ગે વાપરવું તેમ ન બની શકે તો પુન્ય કમાવાને વાપરવું પણ વિલામમાં વાપરી વિકાસ કે કમાણી બોવી નહીં એટલી જ ભલામણ

॥ ॐ अर्हं नमः ॥

न व त र व प्र उ र ण

पद्यमय अनुवाद सहित.

अनु: मुनिश्री दक्षविजयल महाशय

(गतांक पृष्ठ ६८ થી શરુ)

આઠમું બંધતરવ.

[બંધના ચાર ભેદ]

પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુભાગ, તેમ પ્રદેશ એ ચૃદ બંધ છે,

મૂલ-પયદ સહાયો વૃત્તો, ટિંદ કાલાવહારણં ।

અણુભાગો રસો ખેઓ, પપસો દલસંચઓ ॥ ૩૭ ॥

[ચાર બંધની વ્યાખ્યા]

કર્મનો જ સ્વભાવ જે તે, બાણ પ્રકૃતિબંધ છે;
કર્મ કેશ કાળનો જે, નિયમ તે સ્થિતિબંધ છે,
કર્મનો મંદ-તીવ્ર રસ તે, અનુભાગબંધ મનાય છે. (૩૫)

કર્મના આણુઓ તણો, સંચય પ્રદેશ જ બંધ છે,

મૂલ-દ્વદ્વા નાણદંસળાવર,-ળ-વેચ-મોહાડ-નામ-ગોમાણિ ।

વિગ્ધં ચ પળ નવ દુ બ, દ્વિલીલ ચડ તિસય દુ પળવિદં ॥૩૮॥

[કર્મની આઠ મૂળ પ્રકૃતિ અને ૧૫૮ ઉત્તર પ્રકૃતિ]

પાંચ જ્ઞાનાવરણ ને નવ, દર્શનાવરણીય છે;
વેદનીય જે ભેદની, મોહનીય અઘ્રાવીશ છે,
ચૃદવિદ આયુ એકસોત્રણ, નામકર્મ પ્રકાર છે. (૩૬)

જે ગોત્રકર્મ પ્રકાર ને, અંતરાય પાંચ પ્રકાર છે,

ઇમ કર્મ અડના એકસો, અડવત્ર ઉત્તરભેદ છે;

મૂલ-પડ-પડિહાર-સિમજ, દ્વદ્વા-ચિત્ત-કુલાલ-મંદગારીણં ।

જહ પપસિ ખાલા, કમ્માણ વિ જાળ તદ્દ ભાવા ॥ ૩૯ ॥

[આઠ કર્મના સ્વભાવ]

આખના પાટા સમો જ, સ્વભાવ જ્ઞાનાવરણનો,
વર્ણ કારખાળ સમો કહ્યો છે, દર્શનાવરણીયનો. (૩૭)

વેદનીય ગધલિપ્ત અગ્નિની ધાગના સગ્ધુ ન છે,
મદિરા સગ્ધુ મોહનીય ને, બેડી નગ્ધુ આયુષ્ય છે,
નામ ચિતારા સગ્ધુ, કુબાઝ સગ્ધુ ગોત્ર છે,
અતરાય બાઝારી સરીખું, આઠમુ એ ઈર્મ છે (૩૮)

મૂલ-નાળે ય દસળાવરણે, વેયણિય અતરાય અ ।
તોસ કોડાકોડી, અયરાણ ટિર અ ડફોસા ॥ ૪૦ ॥
સિત્તરિ કોડાકોડી, મોહણિય ધીસ નામ ગોપસુ ।
તિત્તીસ અયરાઈ, આડટ્ટિયય ડફોસા ॥ ૪૧ ॥

[ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનય]

ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનાવરણની વર્ણી, દર્શનાવરણી તળી,
માગરોપમ ત્રીય કોડાકોડીની ગ્થિતિ બાળી,
અતરાય ને વર્ણી વેદનીની, તેટલી ગ્થિતિ ગળી,
સીત્તર કોડાકોડી સાગઝ, મોહનીયતળી બળી (૩૯)
માગરોપમ વીય કોડાકોડી નામ ને ગોત્રની,
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ બાળ તેનીય, માગરોપમ આયુની,

મૂલ-પારસ મુદુત્ત જદખા, વેયણિય અટ્ટ નામ ગોપસુ ।
સેસાણતમુદુત્ત, પય યષ્ટિરમાણ ॥ ૪૨ ॥

[જઘન્ય સ્થિતિનય]

મુદુર્ત્ત બાઝ જઘન્ય સ્થિતિ, વેદનીય ન ઈર્મની,
મુદુર્ત્ત આઠ જઘન્ય સ્થિતિ, નામ ને વર્ણી ગોત્રની (૪૦)
વર્ણી શેષ પાયે ઈર્મની, અતર્ધુર્ત્ત પ્રમાણની,
જઘન્ય ગ્થિતિ બાળીએ ઇમ, બુદ્ધિથી અડકર્મની,

મૂલ-સંતપય-પરૂણયા, દહપમાણ ચ ખિત્ત ફુલણા ય ।
કાલો અ અતરં મા, -ગ માર અપ્પાયદુ ચેવ ॥ ૪૩ ॥

નવમુ મોક્ષતત્વ.

[અનુયોગદ્વારે મોક્ષના નવ મોદા]

મોક્ષ તરવે બાળીયે સતપદ, -પ્રરૂપણ-દાઝ છે,
દાર દ્રવ્યપ્રમાણ ને વર્ણી, દાઝ ક્ષેત્ર પ્રમાણ છે (૪૧)

સ્પર્શનાદ્વાર જ વળી, છે કાલદ્વાર જ પાંચમું,
જાણ અંતરદ્વારને વળી, લાગદ્વાર જ સાતમું;
આઠમું છે ભાવદ્વાર જ, નવમ અલ્પબુદ્ધત્વ છે,
અનુયોગદ્વારો નવ કહ્યા, જે મોક્ષના નવ લેદ છે. (૪૨)

મૂલ-સંતં સુદ્ધપયસા, વિજંતં ચક્રસુમંથ ન અસંતં ।
મુક્તવત્તિ પયં તસ્સ ડ, પરૂવણા મગ્ગણાઈહિ ॥ ૪૩ ॥

[સત્પદ પ્રરૂપણા ૬૧૨]

એકપદ હોવાથી માનો, વિદ્યમાનપણું પરે,
અવિદ્યમાનપણું નથી, આકાશપુષ્પ પરે અરે !
આમ કહેવું તે જ સત્પદ, -પરૂપણાનું દ્વાર રે,
એકપદ-છે મોક્ષ તંથી, મોક્ષ સત્ જાણો પરે. (૪૩)
માર્ગણાદિકથી જ કર્યો, મોક્ષના વિચારને,

મૂલ-ગદ્દ દ્વિદિ અ કાણ, જોણ વેણ કપ્પાય તાણે અ ।
સંજમ દંસણ લેસા, મવ સમ્મે સન્નિ આહારે ॥ ૪૫ ॥

[ચૌદ મૂળ માર્ગણાઓનાં નામ]

ગતિ માર્ગણા ઈંદ્રિય કાય જ, ચોગ વેદ કપાય ને;
જ્ઞાન અંધમ તેમ દર્શન, ને જ લેશ્યા લબ્ધ ને,
સમ્યક્ત્વ સંજી ચૌદમી, આહારકેરી જાણુને. (૪૪)

મૂલ-નરગદ્દ પર્ણિદિ તસ મવ, સન્નિ અહકલ્લાય સદ્દશ્વસમ્મત્તે ।
મુક્કોડ્ડાહાર કેવલ-દંસણનાણે ન સેસેપુ ॥ ૪૬ ॥

[માર્ગણાદ્વાર મોક્ષની વિચારણા]

નરગતિ પંચે દ્વિવતિમાં, તથા ત્રસકાયમાં,
લબ્ધમાં ને સંજિમાં ને, યથાખ્યાતના ચારિત્રમાં;
ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વે અનાહારે જ કેવળ દર્શને,
જ્ઞાન કેવળે જાણુ એ દશ, માર્ગણામાં મોક્ષને. (૪૫)

(ચાલુ)

લેખક મુનિશ્રી પ્રુથ્વિવિનયજી (સવિતપાલિક) અમદાવાદ

મહીય કથિન “ સમ્યક્શ્રદ્ધા ગૃહિત જ્ઞાનની નિરર્થકતા ” અને ઉપર્યુક્ત લેખક મહાનુભાવ કથિત “ જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્યકતા ” એ બંને ય અપેક્ષાએ સાચુ છે-ખોટુ નથી

મારા ‘ શ્રદ્ધા ગૃહિત જ્ઞાનની નિરર્થકતા ’-વાળા લેખમાં ‘ મમ્યક્ ’ શબ્દ યોગ્યે ઉપર્યુક્ત વિકાન લેખક મહાનુભાવને અન્ય વિચારને આધાર આપવાનું જોઈતું નથી શ્રદ્ધા-રુચિ એ આત્મપરિણતિરૂપ ધર્મ છે અને એ રુચિમાં તત્ત્વત લેઈ હોઈ શકતો નથી મતમતાતરની દૃષ્ટિએ રુચિલેઈ કિયાલેઈ પડે, પરંતુ અત્ર તં નહિ જેથી કરી જૈન સમાજમાં પણ રુચિલેઈ કવચિત્ કિયાલેઈ-આચાર્યલેઈ પડે તો તેથી કાઈ વાસ્તવ્ય રુચિમાં લેઈ પરતો નથી-હોઈ શકતો નથી જો એ રુચિમાં લેઈ પડે તો સમ્યક્દર્શન વિના જૈનમાં જોની ગણના થઈ શકતી નથી કુળધર્મથી લઈ તં જૈન કહેવાતો હોય, વસ્તુત એ જૈન નથી-પછી લઈ તે શ્રાવક હોય યા સાધુ તથા પ્રકાગ્ની વાસ્તવ્ય રુચિવાળા જીવો તો કિયાલેઈ આદિ સર્વ સ્થળે માધ્યમ્ય ભાવવાળા હોય છે, તેઓ રાગદ્વેષમાં તણાતા નથી

જાલ જીવોની દૃષ્ટિએ ‘ સમ્યક્શ્રદ્ધા ગૃહિત જ્ઞાનની નિરર્થકતા ’ અને બુદ્ધ જીવોની દૃષ્ટિએ ‘ જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્યકતા ’ એમ કયવામાં લેશ પણ હુકત જેવું હોય તેમ હું માની શકતો નથી જન્મે ય અપેક્ષાએ સત્ય છે

બગવાન હરિભદ્રસૂરિજીએ પાત્રલેઈ વિભાગન ત્રણ પ્રકારના જ્ઞાન કહ્યા છે વિષય-પ્રતિભાસ ૧, આત્મપરિણતિમત્ ૨ અને તત્ત્વ-અવેદન જ્ઞાન વિષયપ્રતિભાસ જ્ઞાન જાલ અને મધ્યમ જીવોને હોય છે, છતાં મધ્યમ જાલ જીવો વિષયપ્રતિભાસ જ્ઞાનવાળા જ હોય છે તેવું નથી તેવા જાલ જીવને-અર્થ જ્ઞાનવાળા જીવને આત્મપરિણતિ જ્ઞાનની ભગ્ના હોય છે (હોય વા ન હોય) દર્શનમોહનીય કર્મોના ક્ષયોપશમ હોવા છતાં તે ભવ્ય જાલ જીવને તથા વિધ જ્ઞાનાવ-છીય કર્મોના ક્ષયોપશમના અભાવે તથા પ્રકાગ્નિ વિશિષ્ટ જ્ઞાન હોતું નથી તેવા જીવો તેથી અધિક જ્ઞાની કે અપૂર્ણ જ્ઞાનીના વચનનું અનલ જન લઈને તરી ભય છે દૃષ્ટાન્ત તરીકે માપતુપ મુનિવગ્. આવા જીવને તથા પ્રકાગ્નિ જ્ઞાન નહિ હોવા છતાં તે જ્ઞાન ઉપર ચિદ્ધર બુદ્ધિવાળો હોય છે તત્ત્વાર્થ ગ્રાંથિકામાં-સમ્યક્દર્શન અને આગ્રિની મુખ્યતા જતાવી છે ‘ શ્રૂયન્તે ચાનન્તા સામાયિક માષ પદસિદ્ધા. ’ જ્ઞાન કેટલું પ્રાપ્ત થયું છે તે દૃષ્ટિએ કેવળજ્ઞાન થતું નથી, પરંતુ શ્રદ્ધા અને મોહ નીચના ક્ષય (વૈગમ્ય) ઉપર જ નિર્ભર છે મરુદેવા માના વગેરે અનેક દૃષ્ટાન્તો છે આત્મ-પરિણતિજ્ઞાન-આત્માની પ્રતિતીપૂર્વજ્ઞાન જ્ઞાન-આત્માની આખીવાળું જ્ઞાન સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવોને હોય છે અને તત્ત્વ-અવેદન જ્ઞાન ૬-૭ શુદ્ધ-કાણાવાળા માધુમુનિગોત્રેને હોય છે આમ જાલજીવને આત્મપરિણતિ જ્ઞાનના સ્ફુલ્પ

છતાં તરતમતાની અપેક્ષાએ લેદ પાડ્યા છે. બાલજીવો જગતમાં સૌથી અધિક છે, મધ્યમ જીવો તેથી થોડા છે અને અતિ અદ્યપતમ સંજ્યામાં તત્ત્વસંવેદન જ્ઞાનવાળા બુધ જીવો હોય છે, તેથી તે તે જીવોની અપેક્ષાએ ઉપદેશકથન શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ છે. ગાધાને માટે તે સરખું નહિ. પાત્રની દૃષ્ટિએ તે આ રીતે લેદ પાડી શકાય.

જિનદેવ, જૈનશુર અને જૈનધર્મ ઉપર રાગ એ બાલ જીવોની દૃષ્ટિથી..

‘તમેવ સચ્ચં’ ઇત્યાદિ મધ્યમની દૃષ્ટિથી.

‘તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્’ એ બુધ-વિદ્વાન શ્રોતાઓની દૃષ્ટિથી.

‘તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્’ એ અન્ય દર્શનોની દૃષ્ટિથી.

વસ્તુતઃ જિનદેવ, જૈનશુર અને જૈનધર્મ એ તત્ત્વરૂપ છે, ‘તમેવ સચ્ચં’ ઇત્યાદિ એ પણ ભગવાનનું વચન હોઈ તત્ત્વરૂપ છે અને ‘તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્’ એ પ્રકટ તત્ત્વરૂપ છે. પરંતુ તે જીવોની અપેક્ષાએ આ કથન છે.

પ્રસંગતઃ નીચો કોટીનું વિષયપ્રતિભાસ જ્ઞાન એ હેય કોટિનું હોવા છતાં સર્વથા હેય કોટિનું એ જ્ઞાન નથી. હેય કોટિનું એટલા માટે તે જ્ઞાન છે કે એ જ્ઞાનથી આગળ જ્યાં સુધી ન વધાય, ત્યાં સુધી કોટી ભવે પણ આત્મનિસ્તાર નથી. કારણ કે અન્થિલેદથી ઊપજેલી વાસ્તવ્ય શ્રદ્ધાનો ત્યાં અભાવ છે. આત્મપરિણતિજ્ઞાન થાય ત્યારે જ તેની પ્રગતિનું મંડાણ થાય છે. ઓઘથી શ્રદ્ધાવાળા ભવ્ય જીવોને વિષય પ્રતિભાસનજ્ઞાન પણ જૈન કુળમાં જન્મેલા સામાન્ય આત્મપરિણતિ જ્ઞાન ધવામાં સહાયક છે અને આત્મપરિણતિજ્ઞાન તત્ત્વસંવેદન જ્ઞાનનું સહાયક છે. અત્ર વિષય પ્રતિભાસ જ્ઞાન એ લોકિક વિષયક જ્ઞાન નહિ સમજવું; પરંતુ

લોકોત્તર વિષયક સમજવું. એ જ્ઞાનમાં પણ તરતમતાએ સંજ્યાબંધ લેદ પડી શકે; જેથી એ સર્વથા હેય કોટિનું ન માની શકાય, બલકે આત્મપરિણતિનું સહાયક માની શકાય. તેવા નીચી કોટિના જ્ઞાનવાળા જીવોને લોકોત્તર વિષયક જૈન તત્ત્વજ્ઞાન જેને હોય તેવા ઓઘથી શ્રદ્ધાવાળા ભવ્ય જીવોને સામાન્ય રીતે વ્યવહારથી બુધ લેખવામાં આવતા હોય તો હરકત નથી. નિશ્ચયથી બુધ જીવો તો અન્થિલેદ થઈ સમ્યગ્દર્શનને પ્રાપ્ત કરે ત્યારથી ગણાય છે અને તેથી યં ઊંચા પ્રકારના બુધ જીવો તત્ત્વસંવેદન જ્ઞાનવાળા હોય છે. જૈન તત્ત્વજ્ઞાનની સમજવાળા જીવો પણ ગાહુ અદ્યપ સંજ્યામાં મળી આવે. તેવા પ્રકારના જીવોને જૈન તત્ત્વજ્ઞાનનું રહસ્ય સમજવવાપૂર્વક શ્રદ્ધાની પ્રાપ્તિ કરાવવી તેમાં હરકત જેવું લાગતું નથી. આ વાત સ્વદર્શન માટેની છે. અન્ય દર્શનોને માટે તો ‘તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્’ એ જ કથવાનું હોય છે. આથી બાલજીવોને અપેક્ષી ‘શ્રદ્ધા રહિત જ્ઞાનની નિરર્થકતા’ એ કહી શકાય છે. તે બાલજીવ મધ્યમ બુદ્ધિમાં આવી બુધમાં પ્રવેશ કરે ત્યારે તેને માટે ‘જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્યકતા’ એમ કથી શકાય. સિવાય દરેકને માટે તેમ નહીં. આમ મારી અદ્યપમતિ અનુસાર સમજ છે.

અન્ય દર્શન આદિ દરેક જીવો પ્રત્યે સમભાવ હોવો જ જોઈએ. એ સમભાવના અભાવમાં માધ્યસ્થ્યભાવની ઊણપ છે; પરંતુ સર્વ દર્શનમાં ‘સરખો ભાવ’ ન હોવો જોઈએ. આજે કેટલાક પંડિતો ‘સર્વ દર્શનમાં સમભાવ’ ને નામે ‘સર્વ ધર્મ સરખા’ એ અર્થમાં ખેંચી બાય છે એ ખેદજનક છે. આ વિષે ઘણું લખી શકાય તેમ છે, અત્ર તે અસ્થાને છે. સર્વ દર્શનમાં સર્વથા અવિસંવાદી અને અવિરુદ્ધ એવું જૈન દર્શન જ એક સર્વોચ્ચ છે. તે જ કોઈ સમજ-

દાર વ્યક્તિ તત્ત્વતાત્ત્વની માધ્યસ્થભાવે ગવેપણુ
કરે નો ગંગાનર સમજી શકાય તેવું છે

એક સ્વળે કહ્યું છે કે—

‘તત્ત્વવાદથી સમજાયેલ શ્રદ્ધાવાદ એ
કદમાણુસાધનનો ગત્તમાર્ગ છે તે માર્ગનો
પથ કેવળ તર્કવાદથી પણ નથી કપાતો, તેમ
કેવળ શ્રદ્ધાવાદથી પણ નથી કપાતો એ ગાનને
સ્થના એકેક ચક્ર જેવા છે ‘ચક્રામ્બા ચલતિ
સ્થ’ એ પ્રમાણે ગાનને ચક્રો મળે તો જ ધર્મ-
સ્થો ચાલે છે

ભગવાન મહાવીરદેવે પણ—

નિકપચ્છેદતાપેભ્ય સુવર્ણમિવ પશ્ચિદતૈઃ ।
પરીક્ષ્ય મિશ્નવો પ્રાદા મદ્વચો ન તુ ગૌરવાત્ ॥

અર્થાત્ છે સુનિઓ ! પડિતો જેમ કસ, ઉદ
અને તાપથી પરીક્ષા કરી મોતુ લે છે, તેમ
તમારે પણ મારું વચન પરીક્ષા કરીને શ્રદ્ધા
કરવું, પણ મહાત્માથી-ગૌરવતાથી ન શ્રદ્ધા કરવું ”

આ પુષ્ટગતની દૃષ્ટિથી છે, મર્વના માટે
એ રાજમાર્ગ નથી

કહેવાનું નાતપર્ય એ છે કે તે તે પ્રકારના
જીવોની અપેક્ષાએ કથન કરવાનું હોય છે,
પરતુ મર્વના માટે મરણ નહીં

જૈનધર્મ એ તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર નિર્ભર છે
એ વાત સાવ મારી છે અને એ આપણા માટે
ગોચર લેવા જેવું છે-ધર્મગવા જેવું છે

“આવા ધર્મમા શ્રદ્ધાને પ્રધાનપદ આપવું
ને જ્ઞાનને ગૌણપદ આપવું તે ધર્મના ક્ષાસ
કરવા જેવું છે ” આ કથન વધારે પડતું છે
તેની જગ્યાએ ધર્મને પછાત પાડવા જેવું છે-
કરવા જેવું છે-આપવા જેવું છે એમ જણાવ્યું
હોત તો હકત ન લેખી શકાત

કોણ એવી નિર્ભાગ્યજેખર વ્યક્તિ હોય કે
જૈનધર્મ જેવા સર્વોચ્ચ ધર્મને પામીને તેનો
ક્ષાસ ધાય તેવું કથન કે પ્રવર્તન કરે ? કોણ
એવી અજ્ઞાન અસદ્ગત્ત્વથી સમિત વાચાળ વ્યક્તિ
તેમ કરે તો તે વાત એક અલગ છે આ જ
કસતે વ્યાખ્યાન-ઉપદેશના અવિદ્યારી કોણ ?
એ વિષે શાસ્ત્રમા ઘણું કથન છે

ઉદા પેગના અગાઉના પેગમા “ધર્મના
ઉપદેશમા માધ્યસ્થભાવને જાહેરે અહ ભાવનું
માત્રાત્મ્ય લોગવે તો તે ઉપદેશ સમાજનું કે
કોતાનું કદમાણુ કરવાને જાહેરે રાગદોષની વૃદ્ધિ
કરનાર છે ” આ એક આશિષરૂપે કથન હોય
વધારે પડતું છે જૈન માધુ સુધાણી છે તંત્રો
બીજી શુ કરી શકે તેમ છે ? શ્રદ્ધા અને
મ વેગથી લાલિત હૃદયવાળા જે કોણ સુવિદિત
સુનિવેદો હોય તે તો એવું કંઈ કરે નહિ,
તેમને અહ ભાવ કે ધર્મનો ક્ષાસ ધાય તેવું
કથન કે પ્રવર્તન હોય નહીં તેમજ કોણને
અધર્મશ્રદ્ધા દોગવાપણ પણ હોમ નહિ

પ્રાન્તે ઉપર્યુક્ત કથ ચિત્ત એ જાણત મિવાય
વિદ્વાન લેખક મહાનુભાવનું કથન સત્ય છે-
સ્વીકારવા યોગ્ય તાત્ત્વિક કથન છે અપેક્ષા-
દૃષ્ટિએ તે તે સ્થાને મર્વ માત્રુ છે, એટલે
એમા ચર્ચાને લેશ પણ મ્થાન નથી આ લેખ
ચર્ચારૂપે નથી તેમજ એમા વિદ્વાન મહાનુભાવની
જિલ્લપ લેખનાનો જગ્ય આશય નથી. ફક્ત
તેમની સમજદોષ થતી હોય તેના અ જે અમારી
અદ્યપતિ અનુસાર લખેલ સદ્ જ કથન છે હું
કાંઈ વિદ્વાન લેખક નથી, તેમ માગમા બીજી
કોણ વિદ્વાત નથી જેથી આમા કંઈ જૂલ-મગજ-
ફેન્ને મ્થાન હોય તો મિધ્યા હકૃત છે અગતુ

શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૧૦૩ થી શરુ)

લેખક : આ. શ્રી વિજયપદ્મસુરિજી મહારાજ.

૭૪ નિર્દોષ આહારાદિની તપાસ કરવી વગેરે ખાસ જરૂરી કારણ હોય તો જ શ્રી જિનકદિપક મહાત્માઓ જરૂરી વાતચીત કરે; બેસવાની જરૂરિયાત જણાય તો ઉભાડક પગે બેસે એમ શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાં જણાવ્યું છે.

૭૫ શ્રી તીર્થંકરદેવતા આહાર તથા નિહાર ચર્મચક્ષુવાળા હોયો ભેદ શકે નહિ, પણ અવધિરાનાદિને ધારણ કરનારા મહાપુરુષોને અદ્વચ ન હોય એમ શ્રી સમવાયાંગ સૂત્ર, પ્રવચનસારોદ્ધાર, ઉપદેશપ્રાસાદ, દેશના ચિતામણિ વિગેરેમાં જણાવ્યું છે.

૭૬ “સંયમની વિરાધના કરનારા હોયો જઘન્યથી ઉચ્ચ ગતિમાં હુવનપતિમાં જઈ શકે, ને ઉત્કૃષ્ઠથી સૌધર્મ દેવલોક સુધી જઈ શકે.” આ વચન મૂલશુણીની વિરાધના કરનારા હોયોની અપેક્ષાએ અથવા ઘણી વાર સંયમની વિરાધના કરનારા હોયોની અપેક્ષાએ સમજવું અને સુકુમાલિકા સાધ્વીએ ઉત્તર શુણી જ વિરાધના કરી હતી, તેથી તે ઇશાનમાં જાય, એમાં અઘટિતપણું છે જ નહિ.

૭૭ એક ઉપાશ્રયમાં જિનકદિપ સુનિવરો કદાચ ભેગા થાય, તો વધારેમાં વધારે સાત સુનિવરો ભેગા થાય. તેઓ પરસ્પર આલાપ-સંલાપ (વાતચીત) કરે નહિ, એમ શ્રી પ્રવચન સારોદ્ધારાદિમાં કહ્યું છે.

૭૮ શ્રી જિનકદિપ સુનિવર આદ્યા જતા હોય, તે અવસરે વાઘ વગેરે સામા આવે, તો પણ પોતાના કદવની મર્યાદા એ છે કે ‘આડા-અવળા જવાય જ નહિ.’ એમ વિચારીને તેઓ આડાઅવળા ન જતાં ઇર્થાસમિતિ પાળતાં સીધા આદ્યા જાય છે.

૭૯ પાંચ ભરતક્ષેત્ર, પાંચ ઐરવતક્ષેત્ર, પાંચ મહાવિદેહક્ષેત્ર એમ પંદર કર્મભૂમિ ક્ષેત્રોમાં જન્મની અપેક્ષાએ અવસર્પિણીના ત્રીજા ચોથામાં જિનકદિપ સુનિવરો હોય અને પાંચમા આરામાં તેઓ વ્રતને ધારણ કરીને વિચરતા હોય, પણ તેમનો જન્મ ન થાય તથા ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા આરાના છેડે લાવિ જિનકદિપ સુનિવરોના જન્મ થાય વગેરે બીના શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાં વિસ્તારથી જણાવી છે.

૮૦ આચાર્યાદિ પાંચ પદસ્થ મહાપુરુષોમાંના કોઈપણ મહાત્મા ચતુર્વિધ સંધે કરેલા મહોત્સવપૂર્વક શ્રી તીર્થંકર, શ્રાદ્ધપૂર્વધર, કશ પૂર્વધરાદિની પાસે જિનકદંપ સ્વીકારે. વિશેષ બીના શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાંથી જાણવી.

૮૧ સમિતિના પાલનમાં શુસિતું પાલન જરૂર સમાય છે, પણ શુસિના પાલનમાં સમિતિનું પાલન હોય અથવા ન પણ હોય.

૮૨ સર્વથા મૌન રહેવું અથવા ખરાબ વેણુ ન બોલવા એ વચનશુસિતું રહસ્ય છે, ને નિર્દોષ વેણુ બોલવા એ ભાષાસમિતિનું રહસ્ય છે.

૮૩ વાપડી વગેરે જળાશયો અચ્યુત દેવલોક સુધી છે, તેથી ખાર દેવલોક સુધીના દેવો દ્રવ્યપૂજ કરી શકે છે, તે પછીના દેવો દ્રવ્યપૂજ કરતા નથી; કારણ કે પાણી વિના સ્નાન થઈ શકે નહિ, ને સ્નાન કર્યા વિના દ્રવ્યપૂજ ન થઈ શકે એમ શ્રી દંડપ્રકરણવૃત્તિ વગેરેમાં જણાવ્યું છે.

૮૪ હુવનપતિથી માંડીને ખારમા અચ્યુત દેવલોક સુધીના દેવલોકમાં ઇંદ્રાદિની વ્યવસ્થા હોય છે. તે પછીના ઐવેયકાદિમાં તે ન હોય તેથી તે દેવો અહિમંદ્રદેવ તરીકે શાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ છે.

૮૫ પરમાધામિદેવો અસુરકુમારનિકાચના બાણવા તેમને એક કૃષ્ણલેશ્યા જ હોય, ખીજી લેશ્યા ન હોય એમ શ્રી પ્રજ્ઞાપના સૂત્રાદિમા જણાવ્યું છે

૮૬ કર્મના યોગે શ્રોતાઓને કદાચ જોધ ન થાય, તો પણ અનુગ્રહ બુદ્ધિથી ઉપદેશ કરનાર મહાપુરુષોને તો 'ઘણા કર્મની નિર્જરા વગેરે લાભ થાય જ છે એમ શ્રી તત્ત્વાર્થાદિમા જણાવ્યું છે

૮૭ ત્યા કેવળ મનુષ્યો જ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે, એવા આનન્દાદિ દેવલોકના દેવો એક સમયમા મ ખ્યાતા જ મ્યવે તથા ઊપજે, કાચુ કે તેઓ મ ખ્યાતા એવા ગર્ભજ મનુષ્યોમા જ ઊપજે છે, ને તેવા જ મનુષ્યો ત્યા જઈ શકે એમ શ્રી પ્રજ્ઞાપના સૂત્ર ગૃહ્યત્મ ગ્રંથણી સૂત્રાદિની ટીકામા જણાવ્યું છે

૮૮ ગવણી(દાન), નેત્ર(આખ)ને કામેચ્છા હોય, ને બાકીની ત્રણ ઈદ્રિયોને ભોગેચ્છા હોય (આધુ)

શ્રીમત્ પ્રવર્તક કાન્તિવિજયજી મહારાજને પ્રેમાજલિ.

અર્પના — મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગર.

(ગગ-રામગ્રી-વૈદર્ભી વનમા વનવસે)

શાન્ત સ્વરૂપી દિવ્ય સંયમી કાન્તિવિજય મહારાજ,
સમભાની સર્વ પ્રાણીમા, હૃદયે જપતા જિનગાજ. ટેક૦
કાન્તિ વધારી વિજ્યાનદની, આત્મભાવે ચોપામ,
પ્રસરી રહી સર્ગ મ્યાનમા, મ મમધર્મ સુવામ શાન્ત૦ ૧
સાહિત્યરક્ષણ કારણે, વિચર્યા દેશવિદેશ,
ભવ્ય કર્યા ભ ડાગને, શોભાવ્યો સાધુવેશ શાન્ત૦ ૨
પત્ની ત્યજી સુવાવય વિષે, પામ્યા મયમગ્ન,
આગ્નિને બિજળી કર્યું, ગન્વા ગુરુદના મગ શાન્ત૦ ૩
દીક્ષા પાળી ત્રેસઠ વર્ષની, મગતાભાવી શુભ મત,
સ્વર્ગે સિધાવ્યા પાટણ શહેરમા, પ્રવર્તક ભાગ્યવત શાન્ત૦ ૪
જ્ઞાની, પ્રતાપી, પ્રચાત ભે, શુદ્ધ વાણીવિચાર,
એવા પ્રવર્તકને પ્રાપ્ત હો, પ્રેમાજલિઓ હબાર શાન્ત૦ ૫
પૂર્ણ કર્યા પુણ્યકાર્યને, વસંત જય જયકાર,
મગ્ન મહોત્સવરૂપ ગને, ધન્ય સાધુ અવતાર શાન્ત૦ ૬
અણત નિનેશ્વરને ભજી, પામ્યા પૂર્ણ પ્રમેદ,
મુનિ હેમેન્દ્રે બુદ્ધિભર્યા ગાજે જ્ઞાનમરોદ શાન્ત૦ ૭

“વૈરાગ્ય ભાવનાનાં વહેતાં ઝરણાં”

લેખક : સુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ, મું: વિસનગર.

(૧) પરમતારક શ્રી જિનેશ્વર મહારાજની સેવા, આગમશ્રમણ, સદ્ગુરુની સેવા, પ્રાણીદયા, સુપાત્રદાન અને ગુણાનુરુણ આ ગદ્યાં ય નર-જન્મરૂપી વૃક્ષનાં રૂપો છે.

(૨) શાણા અને સમજી આત્માઓ તો સમજી લે કે આ જીવન ક્ષણભંગુર છે. આથી લાખેણી એવી આ ઉત્તમ જીવનની એક પણ ક્ષણ ધર્મારાધન સિવાયની ન જ જવી જોઈએ.

(૩) દેવ સિવાયનું દેવળ અને જળ સિવાયનું સરોવર જેમ શોભે નહિ તેમ સદ્ધર્મની સેવા સિવાય માનવભવ પણ શોભતો નથી.

(૪) જે માણસની પાસે લાખેણી સાદ્યથી હોય, છતાં જેના હૈયામાં સદ્ધર્મની વાસના ય સરખી ન હોય તો તેનું જીવન ફૂટી કોડીનું ય નથી.

(૫) સાધુધર્મના અનુરાગીઓને જ સાચા શ્રાવકો કહી શકાય.

(૬) ભદ્રક પ્રકૃતિ, વિશેષ નિપુણમતિ અને ન્યાયમાર્ગને વિષે રતિ આ ત્રણ ગુણ વગરનો આત્મા કદાચહી હોવાથી, મૂઠ હોવાથી તથા અન્યાયમાં આસક્ત હોવાથી તેને શ્રાવકધર્મની પ્રાપ્તિ જ થતી નથી. ઉપરોક્ત ત્રણ ગુણ હોવા છતાંય જે આત્માઓ દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાળા હોતા નથી તે કદાચ ધર્મને સ્વીકારે તો પણ તેને તજતાં વાર લાગતી નથી. જેમ ધૂર્તની મિત્રાઈ, ગાંડાએ પહેરેલો સુવેષ, વાંદરાના ગળામાં નાખેલો હાર અર્થાત્ ધૂર્તને મિત્રતા તજતા વાર નહિ. ગાંડાને ગમે તેવો સુંદર વેષ હોય પણ તજતાં વાર નહિ, તેમજ આડે તો લાખ

રૂપિઆનો હાર વાંદરાના કંઠમાં નાખ્યો હોય તો તેને ય તજતાં વાર નહિ એવી રીતે દૃઢ પ્રતિજ્ઞા વિનાના આત્માઓને સિદ્ધિના સુખને દેનારા એવા મહામૂલા ધર્મને તજતા વાર નહિ. આ જ કારણે ભદ્રક પ્રકૃતિ આદિ ગુણવાળા હોય તો પણ દૃઢ પ્રતિજ્ઞા વગરના આત્માઓ ધર્મને માટે લાયક નથી. આ ઉપરથી ચોક્કસ એમ ઠરે છે કે ધર્મદાતા ગુરુઓએ ધર્મ-ચિંતામણિ દેતાં, લેનાર યોગ્ય છે કે નહિ, એ શાસ્ત્રવિધિ સુજળ જોવાની અનિવાર્ય ફરજ છે. એ ફરજથી ઇરાદાપૂર્વક દૂર રહેનારા ખરે જ શાસ્ત્રવચનોને અવગણનારા અને અને શાસનને અંખપ લગાડનારા અને તેમાં નવાઈ જેવું નથી, તેમજ પરિણામે સ્વપર-ઉભયના અહિતકારક નીવડે તેમાં ય નવાઈ જેવું નથી.

(૭) હે જીવ ! સમકિત વિનાની ધર્મકરણી એકલા વગરના મીઠા જેવી છે.

(૮) ભલે ગમે તેટલું જ્ઞાન મેળવ્યું હોય, પણ સમ્યગ્ચારિત્ર સિવાયનું જ્ઞાન પાંગળું છે.

(૯) હે જીવ ! જેઓ પોતાના એક ઘરની ચિંતા છોડી જગતના સઘળા ય ધરોની ચિંતામાં પડે, અને મંત્ર, તંત્ર, નિમિત્તાદિક ભાવતાલ કહી પોતાનો વ્યવહાર ચલાવે, તેઓ શું સાધુ છે ? કદિ જ નહિ.

(૧૦) એકલા કોધાવેશમાં ય મોટા મોટા આચાર્યો અને સુનિવેશ પણ નરકાદિક ગતિઓમાં પડકાય છે. તો પછી જે આત્માઓ સઘળા ય પ્રકારની અંધતાને પામ્યા હોય તેઓની તો શી દશા ? એ યો જ્ઞાનીઓ જ બહુ.

(૧૧) મહાપુરુષોદયે આર્યદેશાદિ ઉત્તમ
ગામગ્રામીને માનવા છતાં જેઓને ન રહે સાધુ-
ધર્મ કે ન રહે શ્રાવકધર્મ, ન રહે દેવમેવા કે ન
રહે શુરમેવા, ન રહે આભાષિક કે ન રહે
પ્રતિક્રમણ, ન રહે દાન કે ન રહે શીલ, ન
રહે તપ કે ન રહે સદ્ભાવના અરધર્મશ્રવણની
પણ સચિ ન જન્મી તો તે બિચારાઓ ઉત્તમ
મામગ્રામીને પાગ્યા તોય શુ અને ન પાગ્યા
તોય શુ ? તેઓ વૃથા જન્મ શુભાવી રહ્યા છે
(૧૨) સર્વજ્ઞ ભાષિત મયમાદિ દર્શાધ
ધર્મ જો સુધર્મ છે

(૧૩) મ સાન્સાગર તરવા માટે જનાન
મગાન સુદેવ, સુશુર અને સુધર્મતુ ચન્દ્ર
લીધા વિના છૂટકા જ નથી

(૧૪) મોટા મોટા શ્રેષ્ઠીયાઓ મા

અર્થકામની મમતામા ગરે તો મમ્મણાદિકની
માફક કુમતિને પામે છે.

(૧૫) બુધ માનવીઓ અર્થ અને કામને
ત્યજી દ્વિમામૃત ઉત્તમ ધર્મની આગધના કરી
જીવનને સફળ બનાવે છે

(૧૬) જીવનમા જે મત્યધર્મને ન પામ્યો,
તેનું જીવન ખરે જ એજો ગયું છે એમ મમત્તે

(૧૭) ધર્મગામા કુશલ નહિ મનેવા
મમારગાગમા દુઃખનાગ છે

(૧૮) ત પડિન છે કે જે અગત
વિનેધથી વિનાગ પામી ગયા છે

(૧૯) ત મધુ ક્ષેત્રાય કે જે મદમા
સદાય જાને

(૨૦) ત યાત્રિમાન ક્ષેત્રાય કે જે
મધધર્મથી અવાયમાન ન વાય (આયુ)

હેમચન્દ્ર

(ગસ)

(મગ-મેદુનો માને ને માન નાચે . મારગ)

શામનના આત્મને પૂર્ણિમા ખીલી, અમૃતમય હેમચન્દ્ર ચોખા ધને,
પડિનના વૃન્દલમા દમક તતાવ્યા, ધણી અતુલ કૂદી કહે શામનના ૧
કાવ્યગ્રન્થ ચન્દ્રિગ ચમક રૂપામી, શીતમતા સન્નજનોના હૃદયો ધન,
સાહિત્યમગેવરે ખીલા કુમુદો, ભવિજન ચકાર ગ્ય જાનો કહે શામનના ૨
ઓષધિમા હેમચન્દ્ર અમૃત છાટે, સુસુપ્તના ભવનાપને હર,
કાર્તિક પૂર્ણિમા શી ચોલે ગ્યામી ! દેવગાન્ધારીના ગને જો શામનના ૩
સર્વજ્ઞ નાગના સુધામય પૂજની, અહિમા, સત્ય, દામા, શીલ નિર્જરે,
એવા અમૃતભર્યા મિતતને વખાવી, વિદ્ય સર્વ હેમચન્દ્ર દર્શે શામનના ૪
ચોરાશી પૂર્ણિમાઓ અજામી મુદર, અમિત અમાર પ્રાપ્તિ કરે,
જયવન્તી મીતિ પ્રસન્ન આ વિદ્યામા, હેમેન્દ્ર ત્ર દિવસનો અમે શામનના ૫

અમિત—મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગજી મદાગજ

સ્વધર્મ

લેખક : વકીલ ન્યાલચંદ લક્ષ્મીચંદ, બી. એ. એલએલ. બી., (સાદરા)

સ્વધર્મે નિષ્ઠાન્તે શ્રેયઃ પરધર્મે ખયાવહઃ ।

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાના ત્રીજા અધ્યાયના ૩૫ માં શ્લોકનું ઉપર જણાવેલ પદ બુદ્ધા બુદ્ધા ધર્મોની વિવિધ દૃષ્ટિએ ઘણું જ રહસ્યપૂર્ણ અને અર્થગંભીર તેમજ પરમહિતકારક અને ઉપદેશ-પૂર્ણ જણાતાં તેનું સવિસ્તર વિવેચન કરવાનો પ્રસંગ અત્ર હાથ ધરવામાં આવે છે.

ઉક્ત પદનો સામાન્ય ભાવાર્થ એ છે કે પોતાના ધર્મમાં મરણ થાય તે કલ્યાણકારી છે, પરંતુ પરધર્મ તો લયકારક જ છે, અને તે સ્ત્રીધા અને સરળ ભાવાર્થને સામાન્ય જન-સમૂહ-લોકગણ પ્રથમ નજરે એવા જ અર્થમાં સમજતો થઈ ગયો છે કે પોતે જે કુળમાં જન્મ્યા હોય તે કુળના પરંપરાગત ધર્મને મરણપર્યંત વળગી રહેવું, પરંતુ મરણાંત ક્ષણ આવે તો પણ પોતાના જાપહાદાનો ધર્મ કદી પણ છોડવો નહીં, એટલે પોતાના ધર્મથી ભ્રષ્ટ થઈ ધર્માંતર કરવો નહીં ચાતો. અન્ય ધર્મનું શરણ શોધવું નહિ. જીવનભર પોતાના જાપહાદાના કુળધર્મને વળગી રહેવું તેમાં જ આપણું કલ્યાણ છે, જ્યારે અન્ય ધર્મ આપણા માટે લયકારક નીવડે છે. સર્વત્ર જનસમૂહમાં ઉપરનો સિદ્ધાંત એટલો બધો મધ્યમ અને સર્વમાન્ય થઈ ગયેલો હોય છે કે ભલભલા વિદ્વાન પુરુષો અને પડિત મહાશયો જ્ઞાનગળમાં અને વિચારશક્તિમાં ગમે તેટલા આગળ વધ્યા હોય, બુદ્ધા બુદ્ધા અનેક ધર્મ-સંપ્રદાયોના-

ધર્મના પુસ્તકો અને શાસ્ત્રોના અભ્યાસમાં ઘણી સારી નિષ્ણાતતા મેળવી હોય, ન્યાય અને તર્કશાસ્ત્રના અભ્યાસના પરિણામે ગમે તેટલી નિપુણતા પ્રાપ્ત કરી હોય અને તેના પરિણામે અન્ય કોઈ ધાર્મિક સંપ્રદાય માટે હદ નિર્ણય-પૂર્વકનો પક્ષપાત બન્યો હોય છતાં પણ કુલગત ધર્મ-સંપ્રદાયના પરંપરાથી વ્યાધ્યા આવતા ધાર્મિક બંધનોમાં અને સામાજિક રૂઢિની બેડીઓમાં તેઓ એટલા બધા જકડાયેલા હોય છે કે તેમનાથી પોતાના મનમાન્યા અન્ય ધર્મનો સ્વીકાર કરવા પૂરતું મનબળ કે હિંમત હાખવી શકાતી નથી; એટલું જ નહિ પણ પોતપોતાની સંપ્રદાયદૃષ્ટિને તેઓ એટલા બધા વિવશ થઈ ગયેલા હોય છે કે તાણીતોણીને પણ પોતાના ધર્મ-સંપ્રદાયની ત્રુટિઓનો તેઓ હરકોઈ યુક્તિ પ્રયુક્તિથી બચાવ કરવા તૈયાર થઈ જાય છે અને તેને ઘણી જ ગૌણ સ્વરૂપમાં રજૂ કરવા તૈયારી કરતા હોય છે અને આમ ધર્મ-સંપ્રદાયોની વિશિષ્ટતાઓને તેઓ સામાન્ય સ્વરૂપની કોટિમાં ગણાવવા તનતોડ પ્રયાસ કરતા રહે છે. પોતાના જ્ઞાનાભ્યાસ-વિક્રતા ને તર્કશક્તિનો એટલી હદ સુધી ઉપયોગ કરતા જણાય છે કે ખુદ ધર્મ સંસ્થાપકોએ પણ અસુક અસુક જાણતો માટે સ્વપ્નમાં પણ ખ્યાલ કર્યો ન હોય તેવા હેતુઓ આગળ કરતા પ્રેરાય છે; તેમજ તેમની દૃષ્ટિમર્યાદામાં તે વસ્તુઓની ગંખી ન થઈ હોય તેવી વસ્તુઓ

પોતપોતાના સ પ્રદાયોની પુષ્ટિ માટે જોઈ કરવા તૈયાર થઈ જાય છે પરંપરાથી ચાલ્યા આવતા પોતાના જ સ પ્રદાયને વળગી રહેવાની વૃત્તિ એટલી ગંધી ધરખમ અને મજબૂત થઈ ગઈ હોય છે કે કવચિત્ત મ પ્રદાયદષ્ટિ આડે પડેલ આવી જતા હોય તો તેનો પણ કંઈ ખ્યાલ રહેતો નથી આ રીતે વધતી જતી સ પ્રદાય દષ્ટિ સ્વતંત્ર વિચારધારાને કુટિત કરતી અને પરમ વિવેકબુદ્ધિને આખપ લગાડતી જણાય છે સ પ્રદાયદષ્ટિને કેળવવાના પ્રસંગો વધતા જાય છે તેમ તેમ વિશાળ દષ્ટિમર્યાદા મ કુચિત થતી જાય છે અને પગમ સારસૂત વસ્તુઓના મૂલ્યાકન માટેની શક્તિમા ઘટાડો વનો જાય છે

ન કુચિત વિચારસરણીને જન્મ આપતી સ પ્રદાયદષ્ટિના કેટલાક અનિષ્ટ પરિણામો પૈકી ઘણી રીતે નહીં ઇચ્છવા યોગ્ય મુખ્ય પરિણામ એ આવે છે કે તેનાથી ખોટા ધર્મના ઝનૂન અને આવેશને ઉત્તેજન મળે છે, એટલું જ નહીં પણ જે તદ્દન નીચી કોટિમા ઊતરી જતા અરસપરમના વેગ, વિરોધ અને આતરકલહને ઉત્તેજક કોમવાદમા અને ધાર્મિક અગડાઓમા વધારો કર્યે જાય છે

મળળ ઉપરોક્ત સૂત્રની ચર્ચામા આગળ વધતા પહેલા આપણે સ પ્રદાય દષ્ટિથી જાણી જવા માટે પુત્તી સાવચેતી ગણવાની જરૂર છે આવા વળંતોવળત, આગળ ડરવામા આવતા સર્વમાન્ય સૂત્રો અને જનસમૂહમા રૂઢ થઈ ગયેલ કહેવતોનો પ્રભાવ અને વર્ચસ્વ જન સમાજ ઉપર એટલા બધા જામી ગયેલા હોય છે કે તેની અસર ગ્રીધી કે આકડતરી રીતે દૃશ્ય કે અદૃશ્ય રીતે લોકસમૂહમા ઘણી ઘણી જાડી ઊતરેલી તેમજ સર્વવ્યાપક થઈ ગયેલી જણાય છે વ્યવહારનિપુણ અનેક જાણતોના તલસ્પર્શી અનુભવથી રીઠા થયેલા મહાનુભાવ પુરુષોના સેકડા વર્ષોના પ્રત્યક્ષ અનુભવસિદ્ધ

સિદ્ધાંતોનો સાર આવા સૂત્રો અને કહેવતોમા તગ્વરતો આપણને જણાય છે અને ખાસ કરીને ઉપરોક્ત સૂત્ર તો શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનના મુખથી યુદ્ધક્ષેત્રમા વિચાદ અનુભવતા પરતપ અર્જુનને સાભળવાનું મહાભાગ્ય પ્રાપ્ત થયેલ છે, એટલે તેનું મહત્ત્વ અનેક દષ્ટિએ વધી જાય છે વળી જૈન દષ્ટિએ પણ તે ઉપદેશપૂર્ણ હોઈ, ઘણી રીતે વિચાન્વા યોગ્ય છે અને આપણને ઘણો જ ઉત્તમ બોધપાઠ પૂરો પાડી રહેલ છે

શ્રી મહાભારતના યુદ્ધના મુખ્ય પાત્ર યોગેશ્વર શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનને જૈનદષ્ટિ લાવિ તીર્થ દર તરીકે જણાવે છે અને ધનુર્ધર અર્જુનને તદ્દલવ મોક્ષગામી જણાવે છે આવા મહાન ઉપદેશ અને મુપ્રસિદ્ધ શ્રોતા વચ્ચેના જવાદમાથી ઉપરોક્ત સૂત્ર આપણને સાપડેલ છે તેના રહસ્યનો અને અર્થગાણીયનો યથા-શક્તિ વિચાર કરવાની પ્રત્યેક વિચારકને પ્રેરણા થાય એ સ્વાભાવિક છે આખા સૂત્રનો આધાર ધર્મ શબ્દનો પગમાર્થ સમજવા ઉપર જ ગૂંદલ છે ધર્મ શબ્દનો વિદ્વાનો અને રીતે અર્થ કરે છે ધર્મ એટલે મ પ્રદાય, કૃષ્ણ અને વસ્તુ-સ્વભાવ એમ બુદ્ધા બુદ્ધા મુખ્ય ત્રણ અર્થ કઠી શકાય સમૂહગત બ્યક્તિઓનો વિચાર કરતા ધર્મને મ પ્રદાયના અર્થમા યોગ્ય શકાય અને તે ગણતરીએ બુદ્ધા બુદ્ધા ધર્માનુયાયી પુરુષોને પોતપોતાના ધર્મ-સ પ્રદાયને સુસ્ત-પણે જીવનભર વળગી ગૂંદવા માટેનો ખાસ ઉપદેશ કરવામા આવે છે આ સૂત્રના પૂર્વપદનો ભાવાર્થ એ છે કે પરધર્મ કદાચ સર્વાંગે સ પૂર્ણ હોય અને પોતાનો ધર્મ કોઈ અગથી હીન દેખાય તો પણ તે પરધર્મ આચરવા કરતા સ્વધર્મ જ શ્રેષ્ઠ છે અને તેથી જ પછીના પદમા જણાવવામા આવે છે કે સ્વધર્મ આચરતા મરણ થાય તો પણ તે કંટાળાકારી છે અને પરધર્મનો સ્વપ્રકૃતિથી વિપરીત હોવાથી જ

ભયકારક નીવડે છે. આ અર્થની વિચારણા આપણે પ્રથમ કરી ગયા; પરંતુ આગળપાછળના સંબંધ (Context) નો વિચાર કરી જોઈએ તો ધર્મ શબ્દને ફરજના અર્થમાં યોજવામાં આવ્યો હોય એ વધારે સૂચક અને બંધબેસતું જણાય છે.

શ્રી મહાભારતનાં યુદ્ધની શરૂઆત થતાં પહેલાં પાંડવ અને કૌરવ બંને ગાંભીર્ય મહારથી યોદ્ધાઓ અને સૈનિકો વ્યૂહના આકારમાં ગોઠવાઈ ગયા બાદ પોતાના સારથિ શ્રી કૃષ્ણને અર્જુનને કહ્યું કે હે અશ્રુત! આ રણના સમારંભમાં તેઓ લડવાની ઇચ્છાથી આવેલા છે તો કોની કોની સાથે મારે યુદ્ધ કરવાનું છે? તથા હુદ્દ બુદ્ધિવાળા દુર્યોધનનું યુદ્ધમાં પ્રિય કરવાની ઇચ્છાથી અહીં કોણ કોણ લડવા આવેલા છે તેઓને હું જોઈ લઉં ત્યાં સુધી મારો રથ બંને સેનાની વચ્ચે લઈ જઈ ઊભો રાખો. ત્યારબાદ કેટલાક વિવેચન પછી શોકમાં ડૂબી ગયેલ અર્જુનને કહ્યું કે— નરકવાસ થાય એવું મહાન પાપ કરવા અમે તૈયાર થયા છીએ; કેમકે રાજ્યસુખના લોભથી અમે સ્વકુટુંબીઓને હણવા તૈયાર થયા છીએ. એ કરતાં તો હાથમાં હથિયારવાળા ધૃતરાષ્ટ્રના પુત્રો જો મને પ્રતિકાર નહિ કરનારને તથા શસ્ત્ર વગરનાને રણમાં હણી નાખે તો તેથી જ મારું વધારે હિત થાય. અર્જુનના આવા વિષાદપૂર્ણ વાક્યો સાંભળીને—સંવાદને આગળ લખાવતાં—શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન જ હૃદયનું તુચ્છપણું—દુર્બળપણું તણ દઈને તું યુદ્ધ માટે ઊભો થા ” એવા શબ્દો સાથે પોતાની અરુણલિત ઉપદેશધારા વહેતી મૂકે છે અને તેનું દોહન ભગવદ્ ગીતામાં સંપ્રદિત થતાં જનસમાજને વ્યવહારકાર્યમાં અને ધર્મકાર્યમાં અનેક રીતે ઉપયોગી અને બોધપ્રદ થઈ પડે તેવા સંખ્યાબંધ પૂર્ણ ઉપદેશાત્મક સૂત્રોનો

સંચય સાંખ્યયોગ કર્મયોગ, કર્મ બ્રહ્માર્પણ-યોગ—કર્મ સંન્યાસયોગ, અધ્યાત્મયોગ, જ્ઞાન-યોગ, અક્ષર બ્રહ્મયોગ, મોક્ષ સંન્યાસયોગ વગેરે બુદ્ધા બુદ્ધા અનેક વિષયોના સવિસ્તર વિવેચનદ્વારા આપણને સાંપડે છે અને જનસમાજ તેનો અનેક રીતે ઉપયોગ કરી આત્મ-કલ્યાણની સાધનામાં ઉદ્યુક્ત રહે છે.

આ રીતે મહાભારતના યુદ્ધની શરૂઆતના બનાવોને, તેના સમયના દેશ-કાળનો વિચાર કરતાં, પરમ ક્ષત્રિય મહારથી યોદ્ધા તરીકે, બંને સેનાની વચ્ચે ઊભેલા અર્જુનને પોતાના કર્તવ્ય અને ફરજની બાબતમાં વિષાદપૂર્ણ હૃદય સાથે સુગ્રહ દશામાં જોઈને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન તેને તેની ક્ષત્રિય તરીકેની પવિત્ર ફરજ જવાબદારી અને તેમાં પોતાના જ સ્વધર્મનું યથાર્થ ભાન કરાવે છે તે આપણને તે વખતની પરિસ્થિતિનો દીર્ઘદષ્ટિપૂર્વક વિચાર કરતાં સુઘટિત ઘટના જણાય છે.

ઉપરોક્ત મહાભારતના યુદ્ધને પણ ભુલાવે તેવા મહાન સંહારક હાલમાં ચાલતા વિશ્વયુદ્ધના મુખ્ય નેતાઓ, સંચાલકો અને સૈનિકો સમક્ષ વૈરાગ્યનો કે અહિંસાનો ઉપદેશ આપવા કોઈ આગળ આવે તો તેની તનુડીનો અવાજ કોઈ સાંભળે તેમ નથી; એટલું જ નહિ પણ કેવળ સામ્રાજ્યવાદી પ્રબળ રાજ્યસત્તા તેની સામે ડિક્લેન્સ એફ ઇન્ડિયા એક્ટની કોઈ કલમ લાગુ કરી દે તેવો ભય રહે છે એટલે આધુનિક સમયના અનુભવપૂર્વક મહાભારતના સમયના યુદ્ધનો શાંતિથી વિચાર કરવા પ્રેરાઈએ તો આપણને તરત જ યાત્રી થાય કે યુદ્ધમાંથી પાછા પડવાની અર્જુનની દુઃખદ પરિસ્થિતિનો સંપૂર્ણ રીતે વિચાર કરીને જ તેને ક્ષાત્રધર્મ અંગેની તેની ફરજમાંથી અશ્રુત થતાં બચ્ચવી લેવામાં આવે છે.

(ચાહ.)

અહિસાની અદ્ભુત શક્તિ—સંતની વાણી.

[૬]

લેખક: મોહનલાલ દીપચંદ ચૌકરી.

“ભવ્યાત્માઓ ! તમારામાંથી મને એવો એક પણ માનવી બતાવો કે જેને સુખની ઇચ્છા ન હોય ! સર્વ કાંઈ રાત્રિદિવસ સુખપ્રાપ્તિના સાધનો પાછળ જ મજા રહેતા દ્રષ્ટિગોચર થાય છે, જો કે એ સુખની વ્યાખ્યામાં અવશ્ય અંતર હોય છે અને તેથી એ પ્રાપ્ત કરવાના રસ્તા પણ ભિન્ન હોય છે જેમની ઇચ્છા આ લોકના સુખો ભોગવી પરલોકમાં પણ સદ્ગતિ પ્રાપ્ત કરવાની હોય તેમણે તો કાંઈની પણ સાથે અન્યાયથી વર્તવું ન જોઈએ, અર્થાત્ પાપાચરણમાંથી હાથ ઉઠાવવો જોઈએ જેમને પાપ એ શુ વસ્તુ છે અને પુણ્ય તે વળી કદાચ ચીડિયાનું નામ છે એની ગતાગમ નથી તેઓ બીજા જીવોનો પાત કરવા સહજ તૈયાર હોય છે એ વેળા એમને એવો વિચાર સગવો પણ ઉદ્ભવતો નથી કે ‘પરને પીડા ઉપજાવી’ કિંવા ‘અન્યની આત્મરૂડી કંકળાવી’ આપણે કદાચ રીતે સુખી થવાના કટલીક વાર તો પાપનું બંધન રાચીમાચીને કરવાનું આવે છે ધર્મને નામે જન જનના કિંવા કાંડો સ્વાર્થો પુરુષો તરફથી બિમા કરવામાં આવેલા છે માતાને નામે જીવતા પશુઓનું બલિદાન દેવાનું કાર્ય એમાંનું એક છે જે સદૃશ બુદ્ધિથી વિચારવામાં આવે તો હરકાંઈને સહજ મગજમાં તેમ છે કે ‘માતા’ શબ્દમાં જેટલી મીઠાશ અને નિર્ભયતા ભરી છે એટલી બીજા કશામાં નથી મળતી બાળકો માટે માતાનો ખોજો એનો મહાન્ આશ્રય સગો લેખાય જ્યારે દુન્યવી માને સારુ આવી રિયતિ હોય તો જે જગદંબા કહેવાય છે અર્થાત્ અખિલ વિશ્વના નાના મોટા જીવોનું જે આશ્રયસ્થાન છે એવી મહા-

માયા પોતે પોતાની સામે જીવતા પશુઓના લોહી વહેવડાવવાનું પસંદ કરે ખરી ? મામના લોચા અને ગતના રેલાથી એ પ્રસન્ન થાય ? આ જાતના કર-પીણ કાર્યમાં દયાનો છાટો સગવો પણ સંભવે છે ખરી ? જેઓ જગતકર્તા ઇશ્વરને માને છે તેઓની ફરજ તો એ ગણાય કે એ પરમ પિતાના સરજેલા નાના મોટા સર્વ જીવોની રક્ષા કરવી પોતાની સ્વાર્થલોભપતા તૃપ્ત કરવા કે મામ ખાવાની શક્તિને પોષણ દરગીજ આ જીવોને વેદિપર ન ચઢાવવા પરમ કૃપાળુપણાનું બિરુદ ધારણ કરનાર અને ભગવાન કે મહાદેવપણાનું ગૌરવસપ્ત પદ ધરનાર વિશૂતિ પછી ભલેને તે ગમે તે નામે ઝાળખાતો હોય—ચાહે તો શિવ-શક્ટ તરીકે સેવાતો હોય કિંવા કાળી—મહાકાળી તરીકે ઉપાસાતો હોય—છતાં એતો નર્પુ સત્ય છે કે એની સાનિધ્યમાં જગતના પ્રત્યેક જીવને અભય હોય—બહારના મોઢા દુશ્મન તરફની પણ બીતિ સગી ન સંભવે ત્યાં પછી દેરીભકનો તરફનાં બળનું નામ તો હોય જ ક્યાંથી ? પ્રત્યેક ધર્મનો મૂળ સિદ્ધાંત દયાનો જ છે—’અહિંસા પરમો ધર્મ’ એ સૂત્ર ટકરાળો અને પ્રાચીન છે ત્યાં બૂતદયા નથી—પ્રાણી માત્ર પ્રત્યે પ્રેમભાન નથી ત્યાં ધર્મ તો સદ્ભાવ ક્રમથી હોય ? જાની પુરુષતો કહી ગયા છે કે—

આત્મવત્ સર્વભૂતેષુ ચ પદ્યતિ સ પદ્યતિ ।
અર્થાત્ તે આત્મા જ ચલુવાળો છે વા સાચી રીતે જોઈ શકે છે કે જે પોતાના જેવો જ આત્મા અન્યમાં વસે છે એમ માને છે અને તેથી પોતાના દરેક આચરણમાં જયણા સાચવે છે પોતાને અમુક કાર્યથી દુઃખ થતું માનનાર સામા પ્રત્યે દરગીજ એ

કાર્ય કરવા નહીં પ્રેરાય. મૃત્યુલય પોતાને છે એમ માનનાર હરગીજ સામાના હવેને મરણના મુખમાં ધકેલવા તૈયાર ન જ થાય.

જો આ સત્ય સમજાય તો કાળીમાતાને શ્રવતા પશુઓના ગણિ ચઢાવવાનો માર્ગ એ ધર્મનો નહીં પણ ખરેખર અધર્મનો જ છે. એમાં ઘેર હિંસા સમાયેલી છે. જો કર્પીયુ કરણી પાછળ ભલે ચમત્કારની જાળ ગુંચાણી હોય છતાં એ ઈન્દ્રિયલુના કૃષ્ણ જેવી છે. સરવાળે એમાં સર્વનાશ સમાયેલો છે. સાચું કહું તો દેવીના નામે માંસ-લોહપ્રીતિઓએ ચલાવેલો આ ઢોંગ છે. ભોળી જનતાને દસાવવાનો તાગડો છે.

અહિ ચઢાવવા છતાં પણ કાળીમાતા સર્વને મુખી કરે છે એવું પણ નથી. દૂર જવાની જરૂર નથી. ખુદ તમારા રાજ્ય પદ્મનાભે પુરેલિત માણેક દેવની ભોરલીએ નાચી પોતાનો કુલધર્મ છોડ્યો અને મૃગા પશુઓનો ભોગ ધરવા માંડ્યો છતાં હજુ મુધી એમને પુત્રમુખ જોવાનો પ્રસંગ લાખ્યો નથી ! દેવી સૌ ભક્તો પર સરખી રીતે પ્રસન્ન થાય છે એ વાત ગળે જીતે તેવી નથી કેગકે એ એની સત્તાની વાત નથી.

મૃગદુઃખતું સારુ ચે તંત્ર દર્ગરાજને આધીન છે. આઠ પ્રકારના મુખ્ય કર્મોની વિચિત્ર ને વિલક્ષણ દોષવર્ણીથી એ આરખલિત રીતે ચાલે છે. એનો પાર પામવાની શક્તિ જ્ઞાતી ભગવાન સિવાય બીજા કોઈમાં નથી.

હવે પોતાના પૂર્વ કર્મો પ્રગણે સુખદુઃખ પામે છે. જગતમાં જે વિપત્તિ દ્રષ્ટિગોચર થાય છે એના મૂળમાં ઊંડા જીતરનાં સદજ બજાણે કે એ નથી તો કાષ્ઠ ધ્રુવરને આભારી કે નથી તો કાષ્ઠ માતાના શાપ કે આશીર્વાદને આભારી, કેવળ પોતાની પૂર્વ ભવની સાડી માઠી કરણીના ઉદય એમાં નિમિત્તભૂત છે.

કાષ્ઠને સંતોષ જ થતી નથી તો કાષ્ઠને પોપણ

માટે ચિંતા કરાવે તેવી વ્હાર હોય છે ! કાષ્ઠ સંપત્તિ માટે બાથોડા મારે છે, જાત જાતના પ્રયત્નો સેવે છે, ન કરવાના કાર્યો કરે છે અને હદ વગરની ખુશામન આચરે છે છતાં નસીય ચાર ઝગલા આગળતું આગળ જાય છે અર્થાત્ ખીસા ખાલીના ખાલી રહે છે; જ્યારે બીજે અદબક ધન ખડકાયેલું હોય છે અને વિલાસ માણવાના સાધનોની કમી નથી હોતી. કેટલાક લક્ષ્મીની તંગીથી મુંઝાય છે, બીજા તો એના અતિરેકથી ફૂલાય છે ! કાષ્ઠને એની પૂરી કૃપા હોય છે તો એ ભોગવવા દેહતું દુઃખ હોય છે. દરદ એનો પીછો છોડતું નથી; બીજા જ્યારે શરીરે તંદુરસ્ત હોય છે ત્યારે ઘરમાં હાંલા કુરતી કરતા હોય છે ! કાષ્ઠ વિયોગજવરથી પીડાતા હોય છે તો બીજા વળી રોજની સાહમારીથી થાક્યા હોય છે ! આ જાતની અને એ ઉપરાંત મળ્યા પ્રકારની વિચિત્રતાઓ જે અદર્શિય નયનપથમાં આવે છે એ દોષને આભારી છે ?

એનો ઉત્તર એક જ છે અને એ ન્યાયદ્રષ્ટિથી વિચારતાં ગળે જીતે તેવો છે અને તે એ જ કે પોતપોતાના પૂર્વસંચિત શુભ અશુભ કર્મોને એ ચર્ચ આભારી છે.

વાંચકને ગયા પ્રકરણ પછી એકાએક આ હૃદયપર્શી ઉપદેશ શ્રવણ કરવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થતાં સદજ વિચાર-ઉદ્ભાવરો કે આ બધું બ્યાખ્યાન ક્યાં મુખેથી ગહાર પડી રહ્યું છે ? એટલે એના સંધાનમાં કેટલુંક રૂપરીકરણ કરી આ મીઠી વાણીના પ્રવાહમાં આગળ વધવું ઠીક છે.

મંદારગિરિ પર પર્વના અંતિમ દિવસે હવરે માનવોની મેદની જ્યાં જામી છે એ મંડપમાં ઊંચા આસને વિરાજમાન થઈ આ ઉપદેશ આપનાર મહારાજ શ્રી અમરદીર્ઘ પોતે જ છે. આચિત્ત મારામાં નવરાત્રિના દિવસે આવે અને કાળીમાતાને નામે હવરે મૃગા પશુઓના પ્રાણનાં આંધણ મુકાય એ કાષ્ઠપણુ દિસાએ આ વર્ષે ન જાને એવી તેમની નિશ્ચિત

અભિલાષા હતી પ્રેમભાગે હિ સામા ગ્રહેલ દોષો મમ
નવી એ કાર્ય પાઠ યાગ્રુ યા તો અનુવન હોમીને
પશુ હિ માનુ કાર્ય અટકાવવુ એ તેમનો નિર્ધાર હતો
'કાર્યમ્ સાધયમિ યા દેહમ્ પાતયમિ'
એ મુદ્રાતેજ હતો એ વાત ધણાખગ લકતો
જાણતા હતા. આજે એકત્ર થયેલ વિશાળ જનમંડળ
એ વેળા હાજર ગ્રહેલ જૈન-જૈનતર મનુષ્યો જોતા
જ આચાર્યશ્રીને પોતે જ કાર્ય હાય ધરવા ઇચ્છે
છે તેની જામિકા રચવાનુ સહજ રકુરી આવ્યુ
એટલે જ હૃદયના ઊંડાણમાંથી શબ્દો નીકળવા માડ્યા,
પર્યંદામા મહેન્દ્રકુમાર હતો તેમ ગજપુત્રી મૃગાવતી
પણ પોતાની સખી, જોડે આવીને સ્ત્રીરૂપમાં બેસી
હતી પૂર્વે જોયુ તેમ આચાર્યશ્રીની દેશના સાક્ષ્યવાનો
તેણીને રાજવી પદનાલ તરફથી નિપેત કરવામા
આવ્યો હતો છતા રાજકુમાર પ્રત્યેના રતેહથી આકર્ષાઈ
તેણીએ પિતાની આજ્ઞા અભરાઈએ ચડાવવાનુ
સાહસ ખેડ્યુ હતુ ઉપદેશ શ્રવણ કરતા ફરહીયે વાર
તેણીના નેત્રો મહેન્દ્રકુમારના નેત્રો સાથે મેળાપ કરી
ચૂક્યા હતા ઉભય વચ્ચે પ્રેમાકુન્ડો ઉલ્લાસ થઈ
ચૂક્યો હતો અને વાગવાર તારામનક એને આભારી
હતુ મહેન્દ્રકુમાર આચાર્યશ્રીનો નિર્ધાર જાણતો
હતો તેથી તે હાજર હતો એટલુ જ નહીં પણ
તેઓશ્રીનો પ્રત્યેક શબ્દ ધ્યાનપૂર્વક સાંભળતો હતો

આજે સરિમહારાજના મુખમાંથી બહાર આવતો
દરેક શબ્દ શ્રોતાગણના અતરમાં અદિમારુણી
અજળ મોહકતા પ્રગટાવતો અને એ ખાટે કંઈ કરવુ
જ નોંધએ એવા ભાવ જન્માવતો ગજકુવરી મૃગા-
વતીને દેવીમંદિરની બલિક્રિયા મૂળથી જ ગમતી
નહોતી, એ રથળની બિહત્તમાંથી કમકમા આવના,
આજના ઉપદેશો એ પ્રત્યે સાચો વિરાગ પ્રગટાવ્યો
હૃદયપ્રદેશમા મથન શરુ થયુ હિ સામા ધર્મ ન
જ હોય એવો નાદ ઉલ્લાસ્યો

ત્યાં તો આચાર્યશ્રીનો ગભીર સ્વર પુન સંભળાયો
"જો અદિમા એ જ પરમ ધર્મ છે એમ થયાર્થ
સમજાયુ હોય તો તમારો ધર્મ એનુ પાલન કરવાનો

ખરો કે નહીં ? તો પછી તમાગથી કાળીમાતા
મારે પશુબલિ ચઢાવાય ખરા ?"

શ્રોતાગ્રન્દમાંથી જોરપૂર્વક અવાજ આવ્યા
અમે હવે પશુબલિ ચઢાવવામા જગ પશુ સાથ
આપીશુ નહીં માતાની બાધા-આખડી રાખીશુ નહીં
સરિમહારાજ-મહાનુભાવો, તમે એટલુ કરો એ
સારી વાત છે પશુ જે રથાનમા હજારો નિર્દોષ
પશુઓની માતાના ભોગને નામે ઉધાડી કતલ ચાવી
રહે એવા પ્રાચિન માસના એ દિવસોમા આટલી
પ્રતિષ્ઠા સ્થાગરમા નિદુ જોવી લેખાય જાતે ન કરવુ
અને બીજા જે કોઈ એ જાતનુ પાપાચરણ કરી
રહ્યા હોય તેમને પ્રેમથી સમજાવવા કદાચ એમ
કરના જના જવ પર એખમ આવે તો તે મ્હન કરવુ
અને એ રીતે અદિમા ધર્મની પ્રતિષ્ઠા કરી એ
આજનો યુગધર્મ છે ધર્મનુ સાચુ પાલન છે

અદિમાનુ સ્વરુપ કેવળ શ્રવણ કરવા માનથી
કલાણુકારી નથી યતુ સમજાણુ પાછળ અમનની
આવશ્યકતા ગ્રહે છે તમે મહાપુરના પ્રમજનો છો
આવનાગ એ દિવસોમા તમે બલિ નહીં ચઢાવો
છતા પુરોહિતના દનાણુથી-એણે જાળને ગધાવેલ
ઊંધા પાટાથી પ્રતિવર્ષ માફક આ વેળા પશુ ગમ
મોટો બલિદાન સમાજ હરવાના જ 'થયા ગમ
તથા પ્રજ' એ ન્યાય મુજબ બીજાઓ પણ એનુ
અનુકરણ કરવાના, એનો ફલિતાર્થ એ આવવાનો કે
આપણી ચક્ષુઓ સામે આ યોગ હિ સાધ્ય થવાનો
હજારો મૂગા જીવોનો ભો. અપાવાનો વકનની
છોળો ઊછળવાની

અદિસાનુ સ્વરુપ સમજવાનો દાવો કરનારા, એ જ
માયુ છે એમ માનનાગ આપણે એ વેળા માત્ર
એક પ્રેક્ષક તરીકે જોવા કરવુ કે 'મત્યનો મદા
જય છે' એ ટકરાળી વચનનુ શણુ લઈ આપણા
એ ભાનભૂલા બાધવોને ઊંધા માર્ગમાંથી પાછા
વાળવા કમર કમરી ? એમ કરામા પુરોહિતની
લાલ આખ થવાની જ, ગમનો કોપ વહોરનાનો
અને કેવળ માયા મૂડીની જ હાગિ નહીં પણ ગિરગીતી

અ મ ર આત્મ મંથન

(ગતિક પૃષ્ઠ ૭૫ થી શરૂ)

લેખક : અમરચંદ માવજી શાહ.

૩૧. તમે જો બહુ તવંગર કે બહુ ગરીબ નહીં એવી સ્થિતિમાં હો તેર એ મધ્યમ સ્થિતિ તમારા જીવનવિકાસ માટે અત્યુત્તમ છે. કારણકે એકદમ ગરીબાઈ હોત તો તેની ચિંતામાં તમારું જીવન સપડાઈ જતું; વધુ તવંગર હોત તો તેની જાળમાં ફસાઈ પડત.

હોડ પશુ ખેલવાની-એ જીંદગી વાત છે. આ વિજ્ઞાન સમુદાયમાં એ માટે જેની તૈયારી હોય તે જીત્યા થાય. છતાં શક્તિએ જે આત્મા ખીળી જીવોને અલખ આપવા તત્પર નથી થતો એ ખરેખર કાયર છે.

આશ્ચર્યથીની હૃદયસોંસરી વાણી સાંભળી જન-વૃંદમાંથી એક બહાદુર યુવક જીનો થયો અને કર જોડી બોલ્યો-શુરદેવ, એ હત્યાકાંડની સામે હું મારો દેહ ધરવા તત્પર છું. આપ જે ચીસો ચીધશો તેમાંથી હું મારો દેહ હશે ત્યાં સુધી જરાપશુ પીછેહઠ નહીં કરું.

શાખાશ, શાખાશ, તારી યુવાનીને ધન્ય છે. થોડા નવલોહીઆના સાચા અને સગજીયુર્વૃંદ આપેલા ભોગ વિના આ જાતના હત્યાકાંડો બંધ નથી થવાના-સ્વાર્થપિપાસુઓની લાલસાના પડા તે વિના નથી સ્ત્રીગાવાના. મારે એક દરતાં વધારે ખોશ દંતાળાની જરૂર છે. મને ખુશ કરવા માટે કેાઇ જીભો ન થાય. જેમના અંતરમાં આ વીર તરુણની માફક અદિ-સાના પ્રચારની ખરેખરી જ્યેષ્ઠ જલજી હોય તે જ એના જેવી દિગ્મત દાખવી આગળ આવે.

નરત જ ખીળ સાત યુવાનો જીત્યા થયા. આમ સંખ્યા આઠની થઇ.

વાતાયરજીમાં કેાઇ અનેરી ચમક આવી. સૌ મોઢે આંખો આ ઝાઝાએપ્રતિ મંડાઇ રહી.

૩૨. શ્રીમંતો જીંદગી અટારીએ કેમ રહેતા હશે ? નીચેની ગરીબ હુનિયાનું દર્શન કરવા ? જેમ મેઘરાજા આકાશમાંથી વરસાદ વરસાવે છે તેમ એ જો જાણે ચક્રીને દાનપ્રવાહ વહાવે તો જ તે જાણે પદે શોષે છે; નહિતર સમજવું કે તે જાણે પદે નથી પણ અહુ-પદે છે. અને બ્યારે તેનું પતન થાય છે ત્યારે જ તેને લાન આવે છે.

૩૩. નાની વય છે અને મરવાને ઘણી વાર છે એવી પ્રમાદશામાં રહી જો જીવનમાં કોઈ પણ આત્મશ્રેય નહીં સાધ્યું તો જરૂર ખસતાશો. આ સંસારની લાવિક જામક ભૂલા-મણીમાં પરને પોતાનું સમજી ફસાયા અને કર્તવ્ય ચૂકી ગયાં અને આશાભર્યા જીવન અધૂરું અધવચ્ચે જ રહી ગયા તો સમજ-જો કે માનવજીવન હારી ગયાં.

૩૪. જીવનપ્રવૃત્તિમાં જેટલી પલો ફાંજલ મળે તેનો ઉપયોગ પરહિતાર્થે કરી શકાય તો એક કુચેરનાં દાન કરતાં મહાન દાનનું અખૂટ ઝરણું તમારી પાસે છે એમ સમજો.

૩૫. બ્યારે એકલા હો, અસંગ જેવું લાગે ત્યારે ઉત્તમ પુરુષોનાં જીવનચરિત્રો અને આત્મજ્ઞાનનાં પુસ્તકોને મિત્ર ગતાવજો જેથી એકલવાચાપણું લાગશે નહિ અને તે એકાંત વાચન મનનદ્રારા તમે તમારા આત્મદેવ સાથે વાતો કરી આત્માનંદ પ્રાપ્ત કરી શકશો.

(આલુ)

... ..વર્તમાન સમાચાર.....

પંજીખના વર્તમાન

૭૩ મી જન્મજયતી.

પટોનગરના આચાર્યવર્ધ્વ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરી શ્રવણ મહારાજ પોતાના શિષ્યપ્રશિષ્યાદિ મુનિ-મંડલી સહિત ચાતુર્માસ ગિરાજમાન હતા નવમ્બે ઝાળાનું આરાધન કીક થયું હતું.

આચાર્યશ્રીજીના ૭૩ મા જન્મદિવસની યાદગારમા સેવાભાવી નવયુવાનોએ પોતાનું મંગલનગળ કેળવી શ્રી આત્મવલ્લભ જૈન સેવક મંડળ-પટ્ટી રચાવન કર્યું આ પ્રસંગે આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવિદ્યાસૂત્રિજી મહારાજ અને પન્થામ શ્રી સમુદ્રવિજયજીએ સંગઠન, સેવા એ વિષયમા મનનીય વિવેચનો કર્યા હતા.

કારતક સુદિ ૨ સાષ્ટમીજ.

આજે આચાર્યશ્રીજી ૭૨ વર્ષ પૂરા કરી ૭૩ મા વર્ષમા પ્રવેશ કરતા હોવાથી ૭૩ મો જન્મ-દિવસ ઊજવવાને પંચમ શ્રી સધમા અજળ ઉત્ગાહ છવાઈ રહ્યો હતો.

પોતાના પરમોપકારી ગુરુદેવના જન્મદિવસ-મહેદ્રસવ ઊજવવામા પટ્ટી શ્રી સધના આમ ત્રણને માન આપી ગુજરાતલા-લાહોર-અમૃતસર-લુધીઆના, જડીયાલા-હુશિયારપુર-અબાલા-ગવકાટ-શિયાલ-કોટ-છગ-કસૂ-ખાનગાડોગરા-વેરોવાલ વગેરેથી સારા પ્રમાણમા ભાવિકો પધાર્યા હતા.

લાલા તેલુશાહની કોડીમા મંડપ બનાવવામા આવેલ ત્યાં જીવનિવાસી વડીલ બાણગમજી જૈન એમ એ ની અધ્યક્ષતામા જાહેર સભા ઉદરમા આપી હતી આચાર્યશ્રી પોતાની મુનિમંડળી સહિત મંડપમા પધારતા સભાએ ઊભા થઈ સ્વાગત કર્યું હતું.

દશ વાગતા સભાનું કામકાજ ચાલતા શ્રી

આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળના નિદ્યાર્થી અને હાલ શિક્ષક પૃથ્વીરાજજીએ પ્રામગિક વિવેચન કર્યું હતું.

શ્રી આત્મવલ્લભ જૈન સેવક મંડળના તરફથી પ્રમુખ બાણ મલખગજીએ અગ્નિ દન પત્ર વાંચી મળનારી ગુરુદેવને અર્પણ કર્યું હતું.

લાલા મંગતગમજી-અબાલા, આત્માનંદ જૈન શિક્ષણમંદિર-છગના નિદ્યાર્થી સત્પાવ ગૌરીશંકર, બાણ શૌરીલાલ બી એ શિઆનકોટ, શ્રી આત્માનંદ જૈનકોલેજ અબાલાના પ્રિન્સિપાલ બાણ મળગજી જૈન આદિ આચાર્યજીએ કરેલા મહાન કાર્યો, અને કેળવણી અને કેળવણી વિષયક મંથા એ વિષય ઉપર સુદર વિવેચનો કર્યા હતા.

બાણ ગૌરીશંકરજીએ બોલતા જણાવ્યું કે 'મારી અગાઉ લાલા તેજગજીએ પોતાના આકર્ષક ભજનમા ગૌરીશંકર જેવા ચણેશમા પડી ગયા એવું મળગાની ગયા છે એ ગૌરીશંકર હું પોતે જ છું આચાર્યશ્રીજીના સમાગમમા આવ્યા પહેલાં હું નારિતકમા નારિતક હતો કોઇને થ પણ માનતો ન હતો હું ધણા વિદ્વાનોની સાથે ચર્ચા કરતો હતો તેઓની માથે જોરપૂર્વક ટક્કર ઝીંકતો હતો, પરંતુ કોઇ ભાગ મનતું-મારી ચકાઓનું મમાધાન ન કરી શક્યુ આ આચાર્યદેવ ગુજરાતમા પધાર્યા ત્યારે હુશિયારપુરના મારા મિત્ર અયોધ્યાપ્રમાદજીએ મને જણાવ્યું કે ગુજરાતલામા જૈનાચાર્ય જૈનગુરુ શ્રી વિજયવલ્લભસૂત્રિજી પધાર્યા છે એઓની પામે તમે જાઓ તમારા આત્માને જરૂર ચાતિ મળશે હું એમની પામે ગયો દર્શન કર્યા ચર્ચા શરૂ કરી મને રમ પછો પછી હું દરેજ જવા લાગ્યો એ બે કલાક ચર્ચા કરતા રહ્યો મારી ચર્ચા માબળનાગ અકળાઈ જતા અને કોઈ કોઈ વખત તો મને મદાર

કાઢવા મથતા, પણ આચાર્યશ્રીજી સૌને શાંત કરતા-સમન્વયતા. એના ફળ સ્વરૂપે હું દેવચરુધર્મને માનનારો થયો, આત્મા-પરમાત્માને સમજનારો થયો. આજ ચરુદેવતા પ્રતાપથી હું મહાન અધિકારમાંથી પ્રકાશમાં આવ્યો ' ઇત્યાદિ વિવેચન કર્યું હતું.

જંડીયાલા ચરુના ૮૦ ભાવિકાએ આવતું ચૌમાસું જંડીયાલા કરવા જોરદાર વિનંતી કરી અને ગાયન-દ્વારા પણ પ્રાર્થના કરી હતી.

શ્રી આત્માનંદ જૈન ચરુકુળ-પંચજનના વિદ્યાર્થી-ઓએ સત્યતા વિષયમાં મંવાદ-દ્વારા સંસ્કૃતમાં કરી સલાજનોતો રજિત કર્યા હતા.

સલાજનોતી વિનંતીને માન આપી આચાર્ય-શ્રીએ કેળવણી અને સાધર્મિકાદ્વાર વિષયમાં હૃદય-આહી બહુમૂલ્ય ઉપદેશ આપ્યો હતો.

અંતમાં અધ્યક્ષ મહાશયે ઉપસંહાર કર્યા બાદ બે વાગે સભા વિસર્જન થઇ હતી.

શ્રી આત્માનંદ જૈન ચરુકુળ-પંચજન-ગુજરાંવાલા-શ્રી પાર્શ્વનાથ જૈન વિદ્યાલય-વરકાણા, શ્રી પાર્શ્વનાથ જૈન ઉમેદ બાલાશ્રમ-ફાલના, શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર, શ્રી સુરવાડા શ્રી સંઘ, અંબાલા શ્રી સંઘ, માલેરકોટલા શ્રી સંઘ આદિના મુખારક-ગાદીના તારો અને પત્રો આવ્યા હતા.

રાતના આઠ વાગે જીરનિવાસી લાલા ખેતુ-રામજી જૈનની અધ્યક્ષતામાં જાહેર સભા થઇ. શ્રી આત્માનંદ જૈન કોલેજ-અંબાલાનાં પ્રોફેસર વિમલ-પ્રસાદજી જૈનજી, જૈનધર્મના સિદ્ધાંત એ વિષયમાં મનનીય ભાષણ થયું.

ચરુદેવના ૭૩ માં જન્મદિવસની ખુશલીમાં લાલા નંદલાલજી તીર્થરામજી નાહરે સહેરના સાધ-મિકેશભાઈએજી સાધર્મિક વાત્સલ્ય કર્યું હતું.

મીઝના દિવસે આચાર્યદેવે સાધર્મિકસારોદ્વાર વિષય પર દાખલાદીલો સાથે ઘણું જ મદત્તવપૂર્ણ

વાખવાન આપ્યું અને શ્રી આત્માનંદ જૈન ચરુ-કુળને મદદ આપવા સૂચવ્યું હતું.

વકીલ બાબુરામજી એમ. એ. ચરુકુળના વિષ-યમાં સરસ ઉદ્દગારો કાઢતા જણાવ્યું કે: ' ચરુકુળે ૧૫-૧૬ વર્ષમાં સુંદર કામ કર્યું છે. અમારા જીરાનગરમાં આચાર્યશ્રીજીની કૃપાથી શ્રી આત્મા-નંદ જૈન શિક્ષણમંદિર સ્થાપન કરવામાં આવેલ, એમાં માસ્તર તિલકચંદ્રજીએ આરંભ મંહિનોમાં કેવું સરસ કામ કરી બતાવ્યું છે. માસ્તર તિલક-ચંદ જોવા અને એમનાથી પણ વિશેષ યોગ્યતા ધરાવનારા ૨૦-૨૫ વિદ્યાર્થીઓ ઉત્પન્ન કરી ચરુકુળે આપણને સોંપ્યા છે, કે જેઓ શિક્ષકનું કામ કરવા લાયક છે અને ઠેરઠેરકે તેો કરી રહ્યા છે. '

જ્ઞાનપંચમી.

જ્ઞાનપંચમી આરાધના નિમિત્તે તે દિવસે લાલા નંદલાલજી તીર્થરામજી જૈન નાહરે નાંદ મંડાવી જ્ઞાન-પંચમી સમ્રોડે લાલા તીર્થરામજીએ આચાર્યશ્રીજીની પાસે હસ્તચી અને લાલા શંકરદાસજી ઠેકઠાર, લાલા સુંદરલાલજી, કસ્તૂરીલાલજી, અમરનાથજી, સુતીલાલજી, જગદીશભિત્રજી, રતનચંદ્રજી, રૂપચંદ્રજી, રૂપલાલજી, કિસનચંદ્રજી આદિ ૧૮ ભાઈઓ અને ૩૮ બેનોએ જ્ઞાનપંચમી, યોધુવ્રત, વીશસ્થાનકની યોગી વગેરે હસ્તચી હતા. આચાર્યશ્રીજીએ પ્રતોચ્ચારણ કરાવી દેશના આપી હતી

આચાર્યશ્રીજીના વરદ્ હસ્તે શ્રી આત્માનંદ જૈન પાઠશાળા અને આત્માનંદ જૈન કન્યાશાળા સ્થાપ-વામાં આવી.

ગુજરાંવાલા માલેરકોટલા વિગેરે નગરોમાં પણ આચાર્યશ્રીજીનો ૭૩મો જન્મદિવસ સમારોહપૂર્વક જાજવાયો હતો. પૂજા તથા સભાઓ ભરી આચાર્ય-શ્રીના વિષયક મહત્ત્વભર્યા ભાષણો થયા અને ગરીબોને જમાડવામાં આવ્યા હતા.

આ સભાની લાઇબ્રેરીને ભેટ.

આ સભાના માનનીય પ્રમુખ શેઠશ્રી શ્રવાળયદલાઈ આણંદજી તરફથી તેઓનીના સુસીધ સુપુત્રી રવ ખલેન ઈન્દુમતીના શ્રેયાર્થે આ મહાની લાઇબ્રેરીને ૮૩ પુસ્તકો ભેટ મળ્યા છે, જે માટે તેઓશ્રીનો આભાર માનીએ છીએ

‘શ્રી આત્માનંદ અચરતમાળા’ના પ્રાચીન માગધી, સંપ્રદૃત પ્રથો માટે નર્મ સૂચના.

વસુદેવદિહિ—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, જેથી પ્રથમ ભાગ ખરીદ કરનાર મહાશયોએ ખીન્ને ભાગ તુગત મગાવી લેવો તે પથ દ્વે સિલિકે જૂન છે

શ્રી વૃહત્ફલવસ્તુ—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, જેથી પ્રથમ ભાગ લેનાર મહાશયોએ ખીન્ને પાથમા ભાગ સુધી, ખીન્ને ભાગ સુધી ખરીદેલ હોય તેમણે ત્રાન્ને, ચોથો, પાચમો, ત્રીજા ભાગ સુધી ખરીદેલ હોય તેમણે ચોથો, પાચમો ભાગ અને ચોથા ભાગ સુધી ખરીદેલ હોય તેમણે પાચમો ભાગ સત્તર મગાવી લેવો તે ભાગો પથ મિલિકે જૂન છે

(છટ્ટો ભાગ તૈયાર થાય છે તૈયાર થયે બહેર ખપત આપીશુ દમના કાઠજી તે માટે લખતુ નહિ)

વર્મપ્રથ ભાગ ૧-૨ (શ્રી શેવેન્દ્રધર્મગિરિ ટીકા) કે જે હાલ ધાર્મિક શાળાઓમા અવ્યામમા પ્રચલિત છે જેનો પ્રથમ ભાગ ખતમ થઇ ગયેલ છે ખીન્ને ભાગની નકલો જૂન છે પહેલો ભાગ ખરીદેલ હોય તેમણે સત્તર ખીન્ને ભાગ મગાવી લેના

પ્રાચીન ચાર વર્મપ્રથ—એક પથ કાપી મિલિકે નથી

(ઉપરોક્ત પ્રથોમા હવે પછી કમીસન આપવામા આવશે નહીં) અવરથાપક,

‘શ્રી આત્માનંદ અચરતમાળા’

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન અધમાળા’

શ્રી મુપાર્થનાથ ચરિત્ર (ભાષાતર)—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી પ્રથમ ભાગ ખરીનારે ખીન્ને ભાગ (મધુર્ણ) તુગત મગાવી લેવો મેકેરીઓ

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર’

૫૦૦ પાના, સુદર ગુજરાતી અક્ષરો, ઊંચા કાગળો, સુદર ફોટાઓ અને સુગોળિત કપડાના માર જન આઈન્ડીયથી અલકૂન કરેલ અથ આ સભા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ અથમા પ્રભુના સત્તાનીય ભરતું વિસ્તાગપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના રથો સાથેનુ લખાણથી વિવેચન, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના ત્રીસ વર્ષ પૂર્વતુ વિદ્યાવર્ણન, સાડાબાર વર્ષ કરેલા તપતુ વિસ્તાગપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનુ ધણુ જ વિસ્તાગપૂર્વક વિવેચન જેટલુ આ અથમા આવેલુ છે તેટલુ કાર્મના છાપેલા ખીન્ને પ્રથોમા આવેલ નથી, દાગળ કે કર્તા મહાપુરુષે કટપત્તન, આગમો, ત્રિપાદિ વગેરે અનેક પ્રથોમાથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટલુ સુદર ગચનાપૂર્વક લખાણથી લખ્યુ છે ખીન્ને ગમે તેટલા લખુ પ્રથો માયવાથી શ્રી મહાવીરજીવનનો સપૂર્ણ ખ્યાલ આવી શકે નહિ, જેથી આ અથ મ માવવા અમો ખાસ લક્ષમ્ય કરીએ છીએ આવા સુદર અને વિસ્તારપૂર્વક અથની અનેક નકલો ખપી ગઇ છે હવે જૂન છુટા સિલિકે કે આવા ઉત્તમ, વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના અથ મોટો ખર્ચ કરી કરી કરી છાપાવાતા નથી, જેથી આ ભાગ ખામ લેના જેનો છે દિમત રૂા ૩-૦-૦૦ પોસ્ટેજ અલગ

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-ભાવનગર

શ્રી પ્રભાચંદ્રસૂરિવિરચિત-

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ગ્રંથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના ગ્રંથમાં વર્તમાનકાળના બાવીશ પ્રભાવક આચાર્યમહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારા પ્રકારે પાઠ્ય છે. જે જે મહાન આચાર્યનો પરિચય આપે છે, તેમાં તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુંદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ ગણાયે છે. મુનિરાજ શ્રી કંદમાણુવિનયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પર્ણલિખના લખી તે ગ્રંથની રચનામાં સુંદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથાસાહિત્યમાં ઉમેરા કર્યો છે. એવી સુંદર અને સરલતાપૂર્વક રચના કરેલ હોઈને આ ગ્રંથને અમુક અમુક જૈન શિક્ષણશાળાઓના ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં સ્થાન મળેલ છે. આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી વાંચતા પણ આસ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા-ભાવનગર.

શ્રી તીર્થંકર ભગવાનના સુંદર ચરિત્રો.

૧. શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦	૪. શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર.	રૂ. ૧-૧૨-૦
૨. શ્રી મુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભાગ ૧ ભો. (સિલિકે નથી)		૫. શ્રી મહાવીર ચરિત્ર.	રૂ. ૩-૦-૦
૩. સદર	ભાગ ૨ ભો. રૂ. ૨-૮-૦	૬. શ્રી વ્રાહ્મપૂજ્ય ચરિત્ર.	રૂ. ૨-૮-૦

રૂ. ૧૧-૮-૦

ઉપરના વિસ્તારપૂર્વક ચરિત્રો એક સાથે બધા લેનારને અમારા તરફથી પ્રકટ થયેલ અનેક સુંદર ચિત્રો સહિત સાદા કપડાનાં પાકા બાઈન્ડીંગવાળા શ્રીપાદ રાસ અર્થ સહિત (રૂ. ૨-૦-૦ ની કિંમતનો) બેઠે આપવામાં આવે છે. એકલો શ્રીપાળ રાસ લેનારને રૂ. ૧-૮-૦ માં આપવામાં આવશે (પોસ્ટેજ અલગ). એક સાથે સો કોપી લેનારને રૂ. ૧-૪-૦ માં આપવામાં આવશે.

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી જ થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.

૧. સીકે ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)
૨. શતક્રાંતિયા પાંચમો અને સપ્તતિકાલિધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન; અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કુટુંબ છે અને રચના, સંકલન વિદ્યતાપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ બોધ પછી જ જાણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે ગુજરાતી ભાષામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક શ્રેણી, સ્ત્રોતાંતરીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય ત્રિગંજરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકાર છે.

કોંચા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઈન્ડીંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (ક્રમ બીજો ભાગ સિલિકે હોવાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા-ભાવનગર.

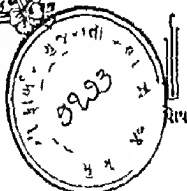
પુસ્તક ૪૦ મુ

અંક ૧ હો

અનુચારી

પ્રકાશક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-ભાવનગર

૧. શ્રી સામાન્ય જિન રતવન	૧૨૯	૭. સ્વધર્મ	૧૪૪
૨. નવતાર્ય પ્રકરણ	૧૩૦	૮. શાંતિ	૧૪૭
૩. દુઃખી જગત	૧૩૪	૯. અમર આત્મચંદન	૧૪૮
૪. શ્રી સિદ્ધરતોન	૧૩૮	૧૦. 'જૈન'પત્રના તંત્રી અને લાવનગરના શહેરી શેઠ દેવચંદલાલ દામજીનો સ્વર્ગવાસ	૧૪૯
૫. ઓઝદશ અધ્યાત્મ ગુણુએણી	૧૪૧	૧૧. વર્તમાન સમાચાર	૧૫૦
૬. ગુરુદેવદર્શન	૧૪૩		

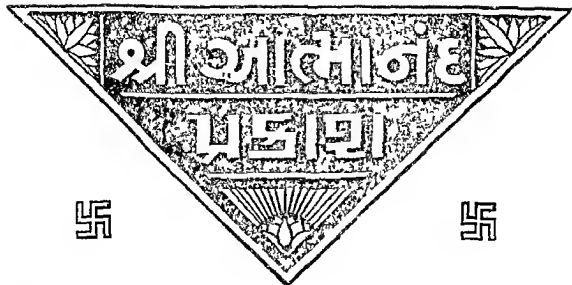
નવા થયેલા માનવંતા સભાસદો

૧. દોશી અમૃતલાલ કાળીદાસ	જામનગર	લાઠક મેમ્બર.
૨. વેરા પરમાણુદાસ નરૈતમદાસ	લાવનગર	"
૩. શાહ પ્રેમચંદ મોતીચંદ	"	વાર્ષિક મેમ્બર
૪. શાહ અમરચંદ માવજી	"	"
૫. શાહ ભાનુચંદ પરશોતમદાસ	"	"
૬. શાહ તણકચંદ રઘુભ.પ	"	"

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાના સર્વ માનવંતા સભાસદો તથા ગુરુલકતોને ખાસ વિનંતિ.

સ્વ. પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજનું સ્મરણ નિરંતર સચવાઈ રહે તે માટે તા. ૩૦-૭-૪૨ ના રોજ મળેલી આ સભાની જનરલ મીટિંગે તે મહાપુરુષના સ્મારક માટે એક ફંડ કરવાનો ઠરાવ કરતાં સભાસદોએ નીચે પ્રમાણેની રકમ ફંડમાં ભરી છે. આપ પણ આ ફંડમાં આપનો યોગ્ય ફાળો આપશો.

- ૧૦૯૨) ગયા અંકમાં જણાવ્યા પ્રમાણે થયેલ ફંડ. ૧૫) શેઠ લાડકચંદ પાનાચંદ-ખોટાદ.
 ૫૧) શેઠ બદવજીલાલ નરસીદાસ-લાવનગર. ૧૧) શેઠ મનુભાઈ લક્ષ્મીભાઈ-અમદાવાદ.
 ૫૧) શેઠ નટવરલાલ તથા રમણલાલ ૧૦) શ્રી દશાવીશા ઓમાળી બે નાત
 હોટાલાલ-મુંબઈ. ૬) શેઠ ડાહ્યાલાલ મૂળચંદ-માણસા.
 ૫૧) શેઠ સુનીલાલ વીરચંદ-રાધનપુર. ૫) વકીલ ન્યાલચંદ લક્ષ્મીચંદ-સાદરા.
 ૨૫) શેઠ પરશોતમદાસ સુરચંદ-મુંબઈ. ૫) શેઠ ખીમચંદ ફૂલચંદ-લાવનગર.
 ૨૫) શેઠ ચંદુલાલ વર્ધમાન ૫) શેઠ જીવણલાલ સુનીલાલ-વડોદરા.
 ૨૫) શેઠ મગનલાલ હરજીવનદાસ-અમદાવાદ. ૧૩૭૧) (ફંડે ચાલુ છે)

પુસ્તક ૪૦ મુ
અ ક : ૬ કો

આત્મ સ . ૪૭
વીર મ ૨૪૬૮

વિક્રમ સ ૧૯૮૮ 'થોપ
ઈ મ. ૧૯૪૩ . બાનુઆરી :

શ્રી સામાન્ય જિન સ્તવન.

(રાગ—ન અને કિષર આજ મોરી નાન ચલી રે)

સુહાએ સુરત, આજ તોરી નાથ ! ભલી રે
ભલી રે ભલી રે તોરી નાથ ! ભલી રે સુહાએ (ટેક)

મોહી રહી ગુણાવલી, મોહી રહી સુરાવલી,
દીઠી મદા મીઠી આન દકળી રે,
ભલી રે ભલી રે તોરી નાથ ! ભલી રે સુહાએ ૧

દીન કે નાથ તોરી નૈના અગી,
અવિકારી વીતરાગ ભાવ કેરી મગી,
દિલખુશ અનેરી અનેરી પલી રે,
ભલી રે ભલી રે તોરી નાથ ભલી રે સુહાએ ૨

નેમિ-લાવણ્યસૂરિ, દામ તેગ ડાલે,
દિલ મે પ્રિતધારી, જિન જિન બોલે,
મેવા જિનપદ કી શીખા, મેવા શિવપુત્ર મ ચળા,
દક્ષ કેરે જીવન કી આશ ફલી રે,
ભલી રે ભલી રે તોરી નાથ ! ભલી રે સુહાએ ૩.

રચયિતા સુનિશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ.

॥ ॐ હાર્દ નમઃ ॥

ન વ ત ર વ પ્ર ક રણ

પદ્મમય અનુવાદ સહિત.

અનુઃ મુનિશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ

(ગતિક પૃષ્ઠ ૧૧૨ થી શરૂ)

શેષ ચારે માર્ગણા ને દ્વારમાં સંસાર છે,

મૂલ—દ્વપમાણે સિદ્ધાણં, જીવદ્વાણિ હૃતિઽન્તાણિ ।
લોગસ્સ અસંખિજ્ઞે, માગે દક્કો ય સઘેવિ ॥ ૪૭ ॥

[દ્રવ્યપ્રમાણુદાર અને ક્ષેત્રદાર]

જૈવદ્રવ્ય દ્રવ્યપ્રમાણુદારે, સિદ્ધના જ અનંત છે,
અસંખ્યાતમા વિલાગ સરખા, લોકકેરા ક્ષેત્રમાં;
એક અથવા સર્વ સિદ્ધ, -નિવાસ લાખ્યો શાસ્ત્રમાં. (૪૬)

મૂલ—કુસળા અહિઆ કાલો, ઇગ-સિદ્ધ-પહુચ સાદોઽન્તો ।
પહિવાયાઽભાવાઓ, સિદ્ધાણં અંતરં તથિ ॥ ૪૮ ॥

[૨૫ર્શના-કાળ-અંતર-અનુયોગદાર]

અવગાહનાથી ૨૫ર્શના, સિદ્ધો તણી અધિકી જ છે,
એક સિદ્ધ જ આશ્રયી, સાદિ અનંતો કાળ છે;
સિદ્ધને પડવા તણા જ, અલાવથી અંતર નથી,
અથવા પરસ્પર ક્ષેત્રથી પણ, સિદ્ધને અંતર નથી. (૪૭)

મૂલ—સઘસિદ્ધાણમણંતે, માગે તે, તેસિ દંસણં નાણં ।
સહણ માવે પરિણા, -મિણ અ પુણ દ્વોદ જીવત્તં ॥ ૪૯ ॥

[લાગ તથા લાવ અનુયોગદાર]

અલબ્યથી જો કે અનંતગુણ, સિદ્ધના જીવો જ છે,
તો ય સવિ સંસારી જૈવના, અનંતમે ભાગે ય છે;
શાયિક લાવે જાણુ કેવળ, -રાન ને દર્શન સુદા,
પારિણામિક લાવતું, જીવત્ત સિદ્ધતાણું સદા. (૪૮)

મૂલ—થોર્વા નપુંસસિદ્ધા, થી-નર-સિદ્ધા કમેણ સંખગુણા ।
ઇઅ મુક્કતત્તમેઝ, નવતત્તા લેસઓ મણિયા ॥ ૫૦ ॥

[અદ્યપગદુત્ત્વ નામનુ નવમુ અનુયોગદ્વાર]

કૃત્રિમ નપુ સંકલિગવાળા, સિદ્ધ સૌથી અદ્ય છે,
સ ખ્યાત શુભુ શ્રીલિંગવાળા, સિદ્ધ તેથી મનાય છે,
તેથી વળી સ ખ્યાત શુભુ પુલ્લિંગ સિદ્ધ ગણાય એ,

[મોક્ષતત્ત્વની સમાપ્તિપૂર્વક નવતત્ત્વની સમાપ્તિ]

કહ્યું મોક્ષતત્ત્વ અને કદા, મક્ષેપથી નવતત્ત્વ એ (૪૯)

મૂલ—જીવાદ-નવપયત્યે, જો જાણદ તસ્સ હોદ સમ્મત્તં ।
માવેણ સદ્દત્તો, અયાણમાણેઽયિ સમ્મત્ત ॥ ૫૧ ॥

[નવતત્ત્વના જ્ઞાનનું ફળ]

જીવ આદિ પદાર્થ નવને, જેહ બાણે તેહને,
સમકિત હોય અબાણને પણ, ભાવશ્રદ્ધા ધારીને,

મૂલ—સદ્ધારં જિણેસર-મા, સિયાદ વચણાં નમ્રદા કૃતિ ।
રદ્ધ વુદ્ધિ જસ્સ મણે, સમ્મત્ત નિચલં તસ્સ ॥ ૫૨ ॥

[૬૯ સમ્યક્ત્વની છાપ]

શ્રી જિનેશ્વરના મવિ વચનો જ, સત્યજ હોય એ,
બુદ્ધિ જસ ચિત્તેજ બાણે, અચલ અમકિતવત એ (૫૦)

મૂલ—અંતોમુદુત્તમિત્તંપિ, ફાસિય હુજ્જ જોદ્ધિ સમ્મત્તં ।
તેસિ અચહપુમ્મલ, પરિયદ્ધો ચેવ સંસારો ॥ ૫૩ ॥

[સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિનું ફળ]

અ તર્ક્યુદ્ધર્ત જ માત્ર પણ, સમકિત સ્પર્શ્યુ જે જીવે,
બાકી અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્ત ભવ તેને હવે,

મૂલ—જસ્સપ્પિણી અણંતા, પુમ્મલ-પરિચ્છેદ્ધો મુણેઅઘો ।
તેઽણતાઽત્તીઅદ્ધા, અણાગયદ્ધા અણતગુણા ॥ ૫૪ ॥

[પુદ્ગલપરાવર્ત અણતુ પ્રમાણ]

છે અન ત ઉત્સર્પિણી, અવસર્પિણી ના માનનો,
એક પુદ્ગલપરાવર્તકાળ જ, બાણને હે ભવિજનો (૫૧)

તેવા અન તપુદ્ગલપરાવર્ત જ તણે ભૂતકાળ છે,
તેથી અન ત શુણે અનાગત, કાળ શાસ્ત્રપ્રમાણ છે,

મૂલ—જિણ અજિણ તિત્થડતિત્થા, ગિહિ અન્ન સલિલ્લ થી નરનપુંસા ।
પત્તેય સયંદુહા, બુદ્ધવોહિય ઇક્કણિક્કા ય ॥ ૫૫ ॥

[સિદ્ધલોના ૧૫ ભેદ]

બિનસિદ્ધ ને વર્ણી અબિનસિદ્ધ જ, તીર્થસિદ્ધ અતીર્થ ને,
ગૃહલિંગ ને અન્ય લિંગસિદ્ધ, સ્વલિંગસિદ્ધ જ બાણુને. (૫૨)
સ્ત્રીલિંગસિદ્ધ પુલ્લિંગસિદ્ધ, અને નપુંસકસિદ્ધ ને,
પ્રત્યેકબુદ્ધ જ સિદ્ધ ને, બાણુ સ્વયંબુદ્ધસિદ્ધ ને;
બુદ્ધબોધિત એકસિદ્ધ, અને અનેક જ સિદ્ધ ને,
લેદ પંદર સિદ્ધના એ, પ્રાગવસ્થા આશ્રાને. (૫૩)

મૂલ—જિણસિદ્ધા અરિહંતા, અજિણસિદ્ધા ય પુંડરિશ-પમુદ્ધા ।
ગણહારિ તિત્થસિદ્ધા, અતિત્થસિદ્ધા ય મરુદેવા ॥ ૫૬ ॥
ગિહિલિંગસિદ્ધ મરહો, વક્કલચીરી ય અન્નલિંગમ્મિ ।
સાહુ સલિંગસિદ્ધા, થીસિદ્ધા ચંદણા-પમુદ્ધા ॥ ૫૭ ॥
પુંસિદ્ધા ગોયમાઈ, ગાંગેચાઈ નપુંસચા સિદ્ધા ।
પત્તેય-સયંદુહા, મળિયા કરકંહુ-કવિલાઈ ॥ ૫૮ ॥
તહ બુદ્ધવોહિ ગુરુવો, -હિયા ય ઇગસમયે ઇગસિદ્ધા ય ।
ઇગસમયેડવિ બળેગા, સિદ્ધા લેડળેગસિદ્ધા ય ॥ ૫૯ ॥

[સિદ્ધના ૧૫ ભેદોનાં ૧૫ દૃશાનો]

બિનસિદ્ધ તે અરિહંત ને, પુંડરીક આદિ બાણુએ,
અબિનસિદ્ધ તથા જ ગણુધર, તીર્થસિદ્ધ જ માનીએ;
મરુદેવી આદિ અતીર્થસિદ્ધ જ, શાસ્ત્રથી દિલ ધારીએ,
ગૃહસ્થલિંગે સિદ્ધ ચક્રી, વરત આદિ બાણુએ. (૫૪)
અન્ય લિંગે સિદ્ધ વલ્કલચીરિ આદિ બાણુવા,
સાધુવેપે સિદ્ધ સાધુ, સ્વલિંગસિદ્ધ પિછાણુવા;
સ્ત્રીલિંગસિદ્ધ જ ચંદનાબાલા પ્રમુખા માનવા,
ગૌતમ વગેરે સિદ્ધ તે, પુલ્લિંગસિદ્ધો ધારવા. (૫૫)
ગાંગેય આદિને નપુંસકલિંગસિદ્ધ પિછાણુએ,
કરકંહુ સાધુ આદિ પ્રત્યેક, બુદ્ધસિદ્ધ વખાણુએ;
સ્વયંબુદ્ધસિદ્ધ કપિલ સાધુ, આદિ ચિત્તે આણુએ,
પ્રમુખગુરુબોધિત સિદ્ધ જ, બુદ્ધબોધિત બાણુએ. (૫૬)

એક સમયે એક હોવ જો, મોક્ષમાટે જાય છે,
શ્રી વીરજિનની જેમ તેહ જ, એક સિદ્ધ મનાય છે,
એક સમયે પણ અનેક જ, સિદ્ધ જેઓ થાય છે,
અપભ્રેષ્ટ પ્રયુજા તેઓ, અનેક સિદ્ધ કહાય છે (૫૭)

મૂલ—જદગાદ દોદ પુચ્છા, જિજ્ઞાસુ મગ્ગમ્મિ ઉત્તર તદ્દમા ।
દ્વિત્વ નિગોયસ્સ, અણતમાગો અ સિદ્ધિગમો ॥ ૬૦ ॥

[આજ મુધીના છવો કેટલા મોક્ષે ગયા ?
એ પ્રશ્નનો હ મેશને માટે એક જ જવાબ]

અધાવધિ હોવ કેટલા, મોક્ષે ગયા જિનશાસને ?
એ પ્રશ્ન પૂછે કોઈ જ્યારે, દેવ શ્રી જિનરાજને,
ઉત્તર મળે ત્યારે જ તેને, એહવો હે પ્રાણિયો !
અન તમો વિકાગ એક, નિગોદનો મોક્ષે ગયો (૫૮)

(પદાનુવાદ કર્તાની પ્રશસ્તિ)

[મન્દકાન્તા ૭૬ ' બોધાગમ 'નો રાગ]

૧ભૂપાલોના સુકુટમણિથી કાન્ત^૨ પાદાબજ જેના,
તીર્થોદ્ધારો વિવિધ જગમા ચોલતા ખ્યાત જેના,
સૂરીશોમા સુકુટસમ તે નેમિસૂરીગકેશ,
વપદાકાશે ગ્વિસમ સદા દીપતા સૂરિહીન (૫૯)

વિદ્યાદાને સુરશરુસમા સૂરિલાવણ્યકેશ,
શિષ્યે દક્ષે તુરગ નિધિ ગોચર^૪ વધ અનેરા,
ખાલાથે^૫ વેજલપુર રહીને અખાત્રીજ ધક્કે,^૫
દીધો છે આ મરલ નવતત્ત્વાનુવાદ પ્રતન્ને^૬ (૬૦)

॥ इति गूर्जरपद्यानुवादमयानि नवतत्त्वानि समाप्तानि ॥

૧ રાજાઓના ૨ કવિવાળા મનોહર ચરણરૂપ કમળ ૩ પદરૂપ
આકાશમા ૪ ૧૯૯૮ ની સાલમા ૫ અશ્વત્થામીયા જેવા શુભ દિવસે.
૬ પ્રધાન સિદ્ધાન્તને અનુસારે

અનિયમિત અને અનિશ્ચિત જીવનમાં જીવવાના બે વિભાગ પાડી શકાય: એક સુખી અને બીજું દુઃખી. સુખની ભાવના અને માન્યતાના અનેક પ્રકાર છે તેવી જ રીતે દુઃખની ભાવના અને માન્યતાના પણ અનેક પ્રકાર છે; જેથી કરીને સુખી જગત અનેક પ્રકારનું છે અને દુઃખી જગત પણ અનેક પ્રકારનું છે. સુખી જગત હંમેશાં સુખી રહેતું નથી અને દુઃખી જગત હંમેશાં દુઃખી રહેતું નથી. જન્મથી લઈને મરણ પર્્યંતમાં અવારનવાર સુખદુઃખ આવે જ છે. ચોખ્ખા સુખમાં અને ચોખ્ખા દુઃખમાં કોઈ પણ સંસારી જીવ જીવતો નથી અર્થાત્ સુખમાં દુઃખનું મિશ્રણ રહેલું હોય છે અને દુઃખમાં સુખનું મિશ્રણ રહેલું હોય છે. કોઈને ધનનું સુખ હોય છે તો પુત્રનું દુઃખ હોય છે. કોઈને ધન અને પુત્રનું સુખ હોય તો શરીરનું દુઃખ હોય છે. કોઈ શારીરિક સુખી હોય તો ધનથી દુઃખી હોય છે. કોઈ ધનથી, પુત્રથી, શરીરથી સુખી હોય છે તો માનસિક દુઃખ હોય છે. સર્વ પ્રકારે સુખી અને સર્વ પ્રકારે દુઃખી એવા જીવનમાં કોઈ પણ જીવતું નથી. માનવી સુખે જીવવાના અનેક પ્રયાસ કરે છે, છતાં નિર્ણય કરી શકતા નથી કે કેવી રીતે સુખેથી જીવાય; કારણ કે સુખે જીવવાને સંસારે નિર્ણિત કરેલા સિદ્ધાંતને અનુસરીને પ્રયાસ કરનાર માનવી સફળતા મેળવવાની તૈયારીમાં હોય છે કે તરત જ સુખના સિદ્ધાંતનું પરિવર્તન થઈ બદલે છે; જેથી કરીને માનવીને સુખ માટે ફરીને પ્રયાસ કરવો પડે છે. આવી રીતે સંસારી જીવે સુખના સિદ્ધાંતોને બદલતા રહેવાથી માનવી સુખેથી જીવવાને કેવી રીતે નિર્ણય કરી શકે? કારણ કે એક

વખતે જે પ્રયાસ, પ્રવૃત્તિ અને પ્રાસિમાં સુખ મનાતું હોય તેમાં જ કાળાંતરે દુઃખ માનવામાં આવે છે અને જેમાં દુઃખ મનાતું હોય તેમાં જ કાળાંતરે સુખ મનાય છે, માટે જ માનવી સુખદુઃખનો નિર્ણય ન કરી શકવાથી અનિયમિત વ્યવસ્થાશૂન્ય જીવનમાં જીવે છે. જેમણે પોતાના જીવનની વ્યવસ્થા કરી રાખેલી હોય છે તેમને પણ વખત જતાં વ્યવસ્થા ફેરવવી પડે છે. આપણે નજરે જોઈ શકીએ છીએ કે સુખનું સાધન ધન ઉપાર્જન કરવાને કોઈ એક ધંધાની વ્યવસ્થા કરી રાખી હોય તો તે ધંધામાં ન ફેરવતાં વખત જતાં એ વ્યવસ્થાને ફેરવવી પડે છે અથવા તો વિશેષ ધનની ઇચ્છાથી ખીબ ધંધાઓ કરીને પણ વ્યવસ્થા ફેરવે છે. આવી રીતે માનવીઓ પોતાના આખા બે જીવનમાં એકસરખી જીવન-વ્યવસ્થા રાખી શકતા નથી, જેથી કરીને મિશ્ર જીવનમાં જીવે છે. જો કે સુખમાં દુઃખ અને દુઃખમાં સુખ મિશ્રિત રહેલું હોય છે, છતાં જીવે દુઃખે જ જીવે છે; કારણ કે થોડુંક પણ દુઃખ ઘણા સુખને દુઃખમય બનાવે છે. માનવીને કેટલાક દુઃખના પ્રસંગો જેવા કે: નવ મહિના ગર્ભમાં રહેવું, જન્મવું, મરવું, ઇષ્ટ વિધેય અને અનિષ્ટ સંયોગ વગેરે વગેરે નિર્ણિત કરેલા હોય છે. તેવી રીતે સુખનો કોઈ પણ પ્રસંગ નિર્ણિત નથી. માનવીના જીવનની શરૂઆત દુઃખથી થાય છે અને અંત પણ દુઃખથી જ આવે છે. જો જીવનનો આદિ-અંત દુઃખસ્વરૂપ છે, તો પછી મધ્યમાં સુખ કેવી રીતે હોઈ શકે? કારણ કે કારણ અનુસાર કાર્ય થાય છે. ગર્ભથી લઈ જન્મપર્્યંત જીવનનું કારણ કહેવાય છે અને તે કારણ દુઃખસ્વરૂપ

હોવાથી તેના કાર્યરૂપ જીવનમા સુખ માનવુ તે એક ભ્રમભ્રા છે અને જો તેને સુખ માનવામા આવે તો પછી તેના કાર્યરૂપ મૃત્યુ પણ સુખ સ્વરૂપ હોવુ જોઇએ; પણ તે હુ ખ સ્વરૂપ જોવામા આવે છે માટે જીવનનો કોઈ પણ એવો પ્રદેશ નથી કે જેમા હુ ખ ન હોય

ઇદ્રિયોના સારાનરસા વિષયોની અસર થવાથી રાગદ્વેષના તીવ્ર પરિણામ થવા અને સ યોગવિયોગની ઇચ્છાઓ થવી તે સુખ નથી પણ હુ ખ જ છે જ્યાં સુધી વિદ્યુત્તરૂપ સ્કુર-જાઓ થયા કરે છે ત્યાં સુધી પોતાને સુખી સમજી સંતોષ ધારણ કરનાર માનવી મોટી ભૂલ કરે છે, કારણ કે વિદ્યુત્ત માત્ર હુ ખ જ છે જીવનમા કોઈ પણ ઘણુ વિદ્યુત્તથી ખાલી નથી, કારણ કે પ્રત્યેક સમયમા મોહનીયકર્મના વિગાર રૂપ ઉદય ગન્થો જ રહે છે મોહનીયના ક્ષય, ઉપશમ કે ક્ષયોપશમ સિવાય પ્રકૃતિસ્વરૂપ સુખ પ્રાપ્ત થઈ શકતુ નથી, કે જેને સાચુ સુખ કહેવામા આવે છે માનવીએ માનેલા મુખને જો તપાસીએ તો તે વિદ્યુત્ત જ જણાય છે અને તે વિદ્યુત્ત કર્મના ઉદયથી પૌદ્ગલિક વસ્તુના વિકારોના સર્ગથી ઉત્પન્ન થયેલી હોય છે અર્થાત્ એ વિદ્યુત્તનુ કારણ પૌદ્ગલિક વસ્તુના વિકારો છે વિદ્યુત્ત એટલે વસ્તુનુ એક સ્વરૂપે ન રહેતા ક્ષણે ક્ષણે પરિવર્તન થવુ આવા પરિવર્તનશીલ વિદ્યુત્ત સ્વરૂપ સુખને ક્ષણિક, અગ્નિર અને અવાસ્તવિક કહેવામા આવે છે પ્રકૃતિસ્વરૂપ સુખ આવુ હોતુ નથી તે શાશ્વતુ, સ્થિર અને સાચુ હોય છે આવા સુખને મેળવનાર જ સાચો સુખી કહી શકાય બાકી તો ગંધા યે હુ ખને જ સુખ માની રહ્યા છે વાસ્તવિક રીતે જો સુખ હુ ખને તપાસીએ તો આત્માની પ્રકૃતિ તે સુખ છે અને જડના સર્ગથી થવાવાળી વિદ્યુત્ત માત્ર હુ ખ છે, છતાં માનવી કેટલીક વિદ્યુત્તિમા સુખનો આરોપ કરે

છે અને કેટલીક વિદ્યુત્તિમા હુ ખનો આરોપ કરે છે, માટે જ આ સુખહુ ખ સાચા નથી પણ ભ્રમભ્રા માત્ર છે અને તે માનવીની મિથ્યા કલ્પનાનુ રૂપ છે

સુખને ઓળખી મુખે જીવી જાણનાર મર્જ અને મોક્ષનો અધિકારી બની શકે છે, પણ તે સાચુ સુખ ઓળખાવુ જહુ જ કઠણ છે જીવો વિદ્યુત્તિમા જ સુખ માનવાને ટેવાઈ ગયા છે તેઓ પ્રકૃતિસ્વરૂપ સુખને સમજી શકતા નથી, જેથી કરી તેમનુ જીવન સુખમય બની શકતુ નથી ભલે, તેઓ પોતાને સુખી માને પણ તે તેમની એક અજ્ઞાનતા છે કોઈ માનવી માને છે કે અમે સારમા સુખી છીએ પણ તે મિથ્યાભિમાન સિવાય બીજુ કશું હોતુ નથી સારમા માનવી માત્ર જો એકસરખી સ્થિતિવાળા હોય તો કોઈ પણ એક ન કહી શકે કે હુ સુખી છુ લાખવાળો હનરવાળાને જોઇને સુખીપણાનુ અભિમાન ધરાવે છે અને કોઠવાળો લાખવાળાને જોઇને પોતાને સુખી માને છે આવી રીતે વધારે ને વધારે મમદિવાળા પોતાનાથી ઓછી સમૃદ્ધિવાળાઓને જોઇને સુખીપણાનુ મિથ્યાભિમાન ધરાવે છે તેમજ નિરોગી હોય તે રોગીને જોઇને, રૂપના હોય તે કુરૂપવાળાને જોઇને, બળવાન હોય તે નિર્બળને જોઇને, વિદ્વાન હોય તે મૂર્ખને જોઇને, તંબી જ રીતે બીજી બાળતામા પણ પોતાનાથી ઓછી વસ્તુવાળાને જોઇને સારમા સુખી માનવાની પ્રથા ચાલી આવે છે અથવા તો બીજી રીતે પણ જીવો પોતાને સુખી માનના દેખાય છે જેમકે લાખવાળાને જોઇને હનરવાળો પોતાને એમ સમજીને સુખી માને છે કે આ પરમ ઉપાધિવાળો છે માટે હુ ખી છે, પણ તે પોતાના ગતને મમજવવા પૂરતુ કે, કારણ કે તેને પોતાને લાખ મેળવવાની ઇચ્છા છે પણ તે પૂરી ન થવાથી પોતાને સુખી માને છે જો

તે સંતોષવૃત્તિથી પોતાને સુખી માનતો હોય અને લાખ મેળવવાનો પ્રયાસ ન કરતો હોય તો કંઈક અંશે લાખવાળા કરતાં સુખી કહેવાય ખરો, નહિ તો વધારે સંપત્તિવાળાઓને બેઠને ઓછી સંપત્તિવાળાઓને પોતાને દુઃખી માનવાની પ્રથા સંસારમાં બેવામાં આવે છે. સાંસારિક જીવોએ કદેપેલાં સુખદુઃખ અને જ કહેવામાં આવે છે કે જે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે વિકૃતિસ્વરૂપ છે. હું સુખી છું એવું મિથ્યા-લિમાનરૂપ વિકૃતિ તે સુખ અને હું દુઃખી છું એવું દિલગીરી અને શોકરૂપ વિકૃતિ તે દુઃખ કહેવાય છે. આ સિવાય સંસારીઓના જીવનમાં પ્રકૃતિસ્વરૂપ સુખ તો જણાતું નથી.

ન્યાં સુધી જીવ કષાય અને વિષયને આશ્રિત હોય છે ત્યાં સુધી તે સુખી થઈ શકતો નથી, કારણ કે કષાય અને વિષય બંને પરવસ્તુ છે અને તેનો સુખને માટે ઉપયોગ કરે છે, છતાં દુઃખી થાય છે. જીવમાત્રની પ્રવૃત્તિ સુખને માટે હોય છે. જો તેને એમ જણાય કે અસુક પ્રવૃત્તિ કરવાથી દુઃખ થશે તો તે દિશામાં એક પગલું પણ ભરતો નથી; પરંતુ તે સુખને ન ઓળખવાથી પરિણામે દુઃખ મેળવે છે. સુખને માટે ક્રોધ, માન, માયા, લોભની જરૂર નથી તેમજ રાગદ્વેષની પણ જરૂર નથી; છતાં સંસારમાં જીવો સુખી થવા એને સાથે રાખીને પોતાની પ્રવૃત્તિ કરે છે. જડ તથા જડના વિદારો જે વિષય કહેવાય છે તે જીવને માટે હેય હોઈ શકે પણ ઉપાદેય નથી, છતાં જીવ ઉપાદેય માને છે; એટલા માટે જ તેને કષાયો કરવા પડે છે. જો ઉપાદેયપણી ઉપેક્ષા કરવામાં આવે તો પછી રાગદ્વેષ કરવાની જરૂર રહેતી નથી, કે ન રાગદ્વેષ એક દુઃખનું મૂળ કહેવાય છે. હેયને ઉપાદેય માનવું તે એક મિથ્યાજ્ઞાન કહેવાય છે. આ અજ્ઞાન ન્યાં સુધી હોય છે ત્યાં સુધી જીવ સાચા સુખને સમજી તેને મેળવી

શકતો નથી. દેહાદિ જડ વસ્તુઓને આશ્રયીને જીવને મિથ્યાલિમાન થાય છે કે જેને લક્ષને ક્રોધ કરવો પડે છે. જેમાં અંશ માત્ર પણ સુખ હોતું નથી. કારણ કે આ બંને દ્વેષસ્વરૂપ છે, કે જે એક દુઃખનું નામાંતર છે. ગમતી વસ્તુને વધુને વધુ મેળવવા આકાંક્ષા રાખવી તે લોભ કહેવાય છે અને વધુ વસ્તુ મેળવવાની આકાંક્ષા પૂરી કરવા માયા કરવામાં આવે છે. આ બંને રાગનાં અંગ છે. તે સુખની પ્રાપ્તિ કરાવી શકતા નથી.

સમ્યગ્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર મેળવવા માટે કષાયની જરાયે જરૂર નથી. શાંતિ, સુખ, આનંદ મેળવવા માટે જડના વિકારરૂપ વિષયોની જરૂર નથી. જીવો દેહ તથા તેની સાથે સંગંધ ધરાવનાર બીજા જડ પદાર્થો માટે કષાય કરે છે અને વિષયનો ઉપલોભ પણ દેહના માટે કરે છે અને તે એક જ જીવન માટે કરવામાં આવે છે. ભાવી જીવનમાં જીવને તેનાં માઠાં ફળ સિવાય બીજું કશુંયે મળતું નથી. દેહને આશ્રયીને કરવામાં આવતી દરેક પ્રવૃત્તિનું પરિણામ માઠું જ હોય છે અને તે જીવને ભાવી અનેક જીવનમાં લોભવનું પડે છે. જે જીવનમાં કષાયો કરવામાં આવે છે તે જીવનમાં પણ તે દુઃખ આપનારા હોય છે. આત્માને આશ્રયીને કરવામાં આવતી દરેક પ્રવૃત્તિ જીવોને લાભદાયી નિવડે છે. સમજીને સાચી રીતે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિ આત્માનો વિકાસ સાધી શકે છે અને સમન્વ્યા વગરની પ્રવૃત્તિ જીવને પુષ્કળધનું કારણ થવાથી ભાવી જીવનમાં પૌદ્ગલિક સુખ આપનારી થાય છે; છતાં તે પ્રવૃત્તિથી તત્ત્વદષ્ટિથી જોતાં દુઃખ જ થાય છે, પણ સંસારી જીવોએ તેને સુખ માનેલું હોવાથી જીવ પોતે પણ સુખ માને છે. દેહ તથા આત્માની ભિન્નતા સાચી રીતે સમન્વ્યા વગર પોતાના કલ્યાણ માટે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ

કર્નારાઓ કપાયોનો ઉપયોગ કરે છે, પરંતુ આત્માને દેહથી લિપ્ત માનનાર માનવીઓની પ્રવૃત્તિમાં કપાયને અવકાશ મળતો નથી અર્થાત્ દેહને પોતાનું સ્વરૂપ માનનારની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ કપાયગર્ભિત હોય છે અને દેહને લિપ્ત માનનારની પ્રવૃત્તિ કપાયથી સુક્ત હોય છે કપાયો વિકાસના બાધક છે પણ પુન્યના બાધક નથી. કપાયોથી માત્ર સુખ મળતું નથી પણ પૌંદ્રગલિક સુખ મળી શકે છે, એટલે કે કપાય સંહિતની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ પૌંદ્રગલિક સુખ આપી શકે છે કેવળ દેહને આશ્રયીને કપાય સંહિતની પ્રવૃત્તિ તો એકાંતે દુષ્ટ જ આપે છે માર્ટ જ આત્મિક શુદ્ધિ મેળવવામાં કપાયોની જરાયે જરૂર નથી અનુકૂળ વિષયોથી હવે એક જ જીવનમાં પૌંદ્રગલિક સુખ મેળવે છે તે પણ ઇશ્વરોની સાથે વિષયોનો સર્ગ ગૃહ ત્યાં સુધી જ હોય છે તે વિયોગ યવાથી નહિ થઈ શકે છે માટે તે સુખ નથી હોતું, પણ વિષયોનો સર્ગ યતા દુષ્ટતા દાષપતિક સુખનો આરોપ કરવામાં આવે છે અને તે વિષયોના વિયોગ થવાની સાથે જીડી જવાથી દુષ્ટ જ અનુભવે છે અને એટલા જ માટે અનુકૂળ વિષયોના સર્ગથી યવાવાળી વિકૃતિમાં સુખ માને છે અને પ્રતિકૂળ વિષયોના સર્ગથી યવાવાળી વિકૃતિમાં દુષ્ટ માને છે અથવા તો અનુકૂળ વિષયોના વિયોગથી યવાવાળા કલેશ, ઉદ્વેગ, દીનતા આદિ વિકૃતિને દુષ્ટ માને છે અને અનુકૂળ વિષયોના સર્ગથી યવાવાળા હર્ષ, આનંદ આદિ વિકૃતિને સુખ માને છે દુષ્ટ કાયમ રહેવાવાળું હોય છે અને સુખ યોરો કાળ વહીને નહિ યવાવાળું હોય છે જે વખત સુખ હોય છે તે વખતે પણ દુષ્ટતા હોય જ છે પણ તે સુખ નીચે દળાઈ ગયું હોય છે આવી રીતે દુષ્ટતા નીચે સુખ દળાઈને ગયું

હોતું નથી અર્થાત્ સુખ એ પણ એક દુષ્ટતા જ અવસ્થા છે મમાગ્ના જેટલા પ્રકારના સુખ કહેવાય છે તે બધાંયે દુષ્ટતા જ પ્રકાર છે સમાગ્ના પોતાને સુખી માનનારાઓ બે પ્રકારના હોય છે એક ઉપકાર કરીને સુખ માને છે ત્યારે બીજા અપકાર કરીને સુખ માને છે, અર્થાત્ એક ગમથી સુખ માને છે અને એક દ્રેષથી સુખ માને છે કેટલાક હવે કોઈ પણ પ્રકારની પોતાને મળેલી મપતિના મદમાં આવી જઈને બીજાના ઉપર પોતાની મત્તા અજમાવી મ્વાથી જાનવા જતા અથવા પોતાના વિચારો પ્રમાણે અનુકૂળ જાનાવા જતા ફાવટ ન આવવાથી બીજા ઉપર ટેવશુદ્ધિ ધાવણ કરી તેનું અનિદ્ર કરવા હુમેળા ચિતાવાળો રહે છે અને અનેક પ્રકારના પ્રયાસો કરે છે કોઈક પ્રયત્ન પ્રયામમાં મક્કળતા મેળવીને બીજાનું અનિદ્ર કરીને પોતાને સુખી માને છે, તેમજ પોતાના વર્તન, વિચાર અને કલ્પનમાં વિરોધ કરનારને પોતાનું અપમાન કરનાર સમજીને તના ઉપર ઠપ ધાવણ કરે છે અને ફાવટ આવે ત્યારે તેના ઉપર અપકાર કરીને પોતાને જાહુ ગણી થઈને પોતાને જાહુ સુખી માને છે ત્યારે કેટલાક હવે પ્રાણીમાત્રને પોતાના મિત્ર મમને છે અને ગમે તેટલું પોતાનું અનિદ્ર કરીને અપમાન કરના છતાં પણ કાળા આપી, તમના ઉપર ઉપકાર કરી પોતાને સુખી માને છે કેટલાક મનગમતી વસ્તુઓ ઉપર ગગ કરીને, તેને મેળવીને, પોતાને સુખી માને છે ત્યારે કેટલાક અલગમતી વસ્તુઓ ઉપર દ્રેષ હોવાથી તેને નહિ કરી પોતાને સુખી માને છે આવી રીતે મમાગ્ના પોતાને સુખી માનનારના અનેક પ્રકારો જોવામાં આવે છે, છતાં પશ્ચિમે દુષ્ટતા અવસ્થામાં દેખાય છે અર્થાત્ તેઓ માત્ર સુખથી તો વેગળા જ હોય છે

“ પ્રીતિ અનંતી પર થકી, જે તોડે તે જોડે એહ;
પરમ પુરુષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાખી શુભગેહ.”
“ પુણ્યલ અનુભવ ત્યાગથી, જસુ કરવી પરતીત હો.”

—મુનિવર્ય શ્રી દેવચંદ્રજી.

અને ભક્તના હૃદયમાં વર્તતાં પ્રભુ તેનો કર્મરૂપ દ્રવ્યનો બાર ચોરી જાય છે ! આશ્ચર્ય તો જુઓ ! ભક્તે બિચારાએ આદરથી ભગવાનને મનોમંદિરમાં બેસાડ્યા, તો ભગવાને તેના જ કર્મ-દ્રવ્યની ચોરી કરવા માંડી !

“ ધનતઃ સદૈવ જિન યસ્ય વિમાલ્યસે ત્વં,
મન્યૈઃ કથં તદપિ નાશયસે શરીરમ્ । ”

—શ્રી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર.

અથવા તો કર્મનો બારે બોળે જે આ જીવ વેઠિયા બળદની માફક અનાદિથી ઉપાડી રહ્યો છે, તેનો બાર ઉતારી નાંખી ભગવાન હળવો કરે છે, એ તેનો પરમ ઉપકાર ગણવો જોઈએ.

ભગવાન તો વાસ્તવિકરીતે કંઈ પણ કરતા નથી, તેને આ વિચિત્ર જગત સાથે કંઈ પણ લેવા-દેવા નથી; પરંતુ જીવને ભાવોત્પત્તિમાં તે નિમિત્ત-કારણ હોઈ, તેમાં કર્તાપણ્યનો અભેદ આશંકા કરવામાં આવે છે, તેની અપેક્ષાએ આ કથન છે. પ્રભુ નથી કાંઈ દેતા કે નથી કાંઈ લેતા, પણ તેના આશ્રિત ભક્તજનો તત્સમાન થઈ જાય છે; કારણ કે જિનપદ તે નિજપદની એકતા છે તેનું ભક્તજનોને યથાર્થ જ્ઞાન થાય છે, -અજકુલગત સિંહને જેમ સિંહને બોતાં પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થાય છે તેમ.

“ જિનપદ નિજપદ એકતા, લેદલાવ નહિ કાંઈ. ”

—મહાત્મવર્ય શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી.

“ જિનવર પૂજ્ય રે તે નિજ પૂજના રે. ”

“ આપ અકર્તા સેવાથી હુવે રે, સેવક પૂરણ સિદ્ધિ;

નિજ ધન ન દિયે પણ આશ્રિત લાહે રે, અક્ષય અક્ષર રિદ્ધિ. ”

—શ્રી દેવચંદ્રજી

“ નાત્યદ્રુતં મુચનમૂષણ મૂતનાથ, મૂતૈર્ગુણૈર્મુવિ સંવંતમમિષ્ટુવન્તઃ ।

તુલ્યા મવંતિ મવતો નતુ તેન કિં વા, મૂત્યાશ્રિતં ચ દ્વિ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ”

—શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર.

આમ નિજપદની પ્રાપ્તિમાં પરમ કારણભૂત, પરમ ઉપકારી એવા શ્રી સિદ્ધ ભગવાનના ચરણનું અમને શરણુ હો !

(ચાલુ)

એકાદશ અધ્યાત્મ ગુણશ્રેણિ.....

(Eleven Stages of Spiritual Progress)

લેખક ગ. ન. હવગાજી આપવણ દોશી બી એ એસ બી

તેન શાસ્ત્રમાં ચૌદ ગુણસ્થાન બતાવ્યા છે, તેને અનુસરીને અગિયાર અધ્યાત્મગુણશ્રેણિ બતાવેલ છે ક્ષી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય મહારાજ અધ્યાત્મનાગના પ્રથમ પ્રબંધમાં અધ્યાત્મનું મહાત્મ્ય બતાવે છે. તેમાં ૨૬ માં શ્લોકમાં અધ્યાત્મનું ૨૩૫ ગતાંય છે અને ૨૧-૩૨-૩૩ શ્લોકમાં ઉત્તરોત્તર જુદા પાત્રના આત્માના ગુણોની ૫૦ પદા-શ્રેણિનું દિગ્દર્શન કરાયે છે ૨૬ માં શ્લોકમાં ઉપાધ્યાયજી મહારાજ બતાવે છે કે -

મતમોદ્દાધિવારાણામાત્માનમધિરન્ય યા ।
પ્રવર્તેત્રિયા મુદ્દા તદ્દર્શ્યતમં જગુર્જિના ॥

જેના ઉપર મોહનુ આગર્ય મદ યસુ છે એવા બધા પુરુષોની આત્માને અનુકરણીને જે શુદ્ધ ક્રિયા પ્રવર્તે છે તેને જિનેશ્વરના અધ્યાત્મ દરે છે એવાનું જેના દર્શનની જેન જ્ઞાનથી સુદ્ધિ મળે છે એવું તીર્થ કહે પ્રાત્પાદન કરતા નથી, તમ મીમાંસકોની જેમ કમન ક્રિયા અનુદાનથી સુદ્ધિ મળે છે એમ પણ કહેતા નથી, પણ સુદ્ધિ માટે જ્ઞાન અને ક્રિયા, અમ્યદ્ જ્ઞાન અને અમ્યદ્ ચાન્ત્રના દહની અનિવાર્ય આવશ્યકતા પ્રતિપાદન કરે છે. ૩૬ માં શ્લોકમાં ઉપાધ્યાયજી મહારાજ સુધર્શન કરે છે કે -

જ્ઞાન મુદ્દા મિદ્દા મુદ્દેવંશૌ દાગિદ્દ મજ્જતૌ ।
સર્વે મહારથસ્વયં પરાગિય પાત્રિજ ॥

મહારથના બને મજ્જો અને પરીની બને પાત્રોની જેમ આધ્યાત્મિક ગુણની વૃદ્ધિમાં મુદ્દ

જ્ઞાન અને શુદ્ધક્રિયાઓની બને અગ્રે એકાદશ બાવે વર્તે છે અધ્યાત્મ માટે જ્ઞાન અને ક્રિયાની આવશ્યકતા બતાવ્યા પછી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ અધ્યાત્મવૃદ્ધિનો ક્રમ બતાવે છે ૩૭ માં શ્લોકમાં એક પુરુષમાં અધ્યાત્મનવગુણિ (spiritual awakening) વર્ણવેલી દેતા વિદ્વોગી જગ્યાય તેનું વર્ણન કરે છે તેના અધ્યાત્મની લક્ષણિ યનાં પુરુષને ધર્મ શુ છે તે લક્ષણની ઇચ્છા થાય છે ધર્મ લક્ષણને આપુપુરુષને એ જગ્યાની તેને તીવ્ર ઇચ્છા થાય છે ધર્મની ક્રિયા નનાની તેનું અગિયાર છે

આધ્યાત્મિક માર્ગ ૮૧૦ અધ્યાન આ પર્વનું પાનનું છે, પણ અધ્યાત્મમાર્ગમાં પ્રવેશ કર્યો એ મોક્ષી વાત નથી જરૂર જ્ઞાન અને ચેતન્ય જગત નિગળા છે જરૂર જગતના પ્રકૃતિના નિયમો માર્ગાલ્ય જોમયે છે તે જગતમાં નવત્રવાને કે વ્યક્તિના freedom & personality ને આન નથી નીતિના નિયમો કે પુરુષાર્થને કાંઈ અવગણ નહીં કાલ-કાલના અટલ નિયમો જેમ જરૂર પડે તેનું બધાયેલું છે, કયાં ચેતન્ય જગતના ધર્મ અને નીતિના નિયમો આમાલ્ય જોમયે જે જરૂરના એક રીતે બધાયેલું હતા માણસમાં જે ૧ આત્મિક શક્તિ છે કે તે શક્તિથી જરૂર જગતના નિયમોનું પગપાન મંદી કરે છે, કર્મ પ્રકૃતિનાં અનિવાર્ય મહાત્મ્ય વર્તે કરનાના જે નિયમો કર્મક્રમ બતાવ્યા છે તે ચેતન્ય જગતના આત્માના ગુણોને અનુ

લક્ષીને છે. માણસ જડ અને ચૈતન્ય જગતની મધ્યમાં મધ્યગિંદુ તરીકે આવેલો છે. તેનું શરીર, ઇન્દ્રિયો, મન જડ પુદ્ગલમાંથી સર્જાયેલા છે. તેની આબુબાબુ જડ જગત છે. જન્મ અને મરણ વખતે પણ જડ-કાર્મણુ શરીર તેને છોડતું નથી. એટલે એક બાબુ માણસ જડ જગત સાથે એતપ્રેત થયેલ છે. પણ માણસમાં એકલી જડતા-પૌદ્ગલિકતા નથી, તેનામાં સુખદુઃખની લાગણી છે, સારું 'જોડું' વિચારવાનું જ્ઞાન છે. પોતાની પૌદ્ગલિક સ્થિતિથી તેને સંતોષ નથી, ઉદ્ધત થવાની લાવના છે, સૌંદર્યમાં તેને આનંદ આવે છે, મહિનતામાં તેને ઘુણ થાય છે, બીબ્બને દુઃખી જોઈ દુઃખ થાય છે, બીબ્બને સુખી કરવાની અને બીબ્બના સુખ માટે આત્મલોગ આપવાની માણસમાં ઉર્મિ છે; આ બધા જડ જગતના ગુણો નથી, પણ આધ્યાત્મિક ગુણો છે. એટલે એક વખત અધ્યાત્મદશા જાગૃત થયા પછી તે માર્ગમાં આગળ વધવા માણસ પ્રયત્ન કરે છે.

અધ્યાત્મમાર્ગમાં પ્રવેશ કરતાં તેને અનેક પ્રકારના અંતરાયો અને વિદ્યોનો સામનો કરવો પડે છે. અંતરાયો એ પ્રકારના હોય છે: જડ-પૌદ્ગલિક જગતના અને અંતરના લાવોના સંસારી જીવ બહારની વસ્તુઓને પોતાની-આત્માની ગણે છે. ઘરખાર, કુટુંબકળિલો, ધનધાન્ય પોતાના માને છે. જીવની આ પરલાવ દશા છે. અધ્યાત્મમાર્ગમાં પ્રયાણ કરતા માણસને આ બહિરસંબંધવાળું જગત પોતાનું નથી, તે આત્મિક વસ્તુ નથી, આત્માના ગુણોના વિકાસને રૂંધવાવાળું છે, એવી પ્રતીતિ થતાં તેની મનના છોડી દેવાનો-તે બંધનો હર કરવાનો તે પ્રયત્ન કરે છે. તેના પ્રથમ પગથિયાં તરીકે તે દેશવિરતિ બને છે, અને ક્રમે ક્રમે સર્વવિરતિ બને છે, એટલે આત્મજયતિ થતાં પ્રથમ અવિરત ભૂમિકામાંથી તે બીજી દેશવિરત અને ત્રીજી

સર્વવિરત ભૂમિકામાં આવે છે. બહિર વસ્તુઓ ઉપરની મમતા સર્વથા છોડ્યા પછી, પરલાવ-વૃત્તિથી નિવૃત્ત થતાં, માણસને અંતરના શત્રુઓ ક્રોધાદિ કષાયોનો સામનો કરવો પડે છે. તે કષાયો આત્મિક ઉન્નતિને અવરોધ કરનારા છે. તેઓનો પરાજય કરવો તે ઘણું કઠણ કામ છે. આત્માને પોતાનું વીર્ય ફેરવવું પડે છે. આત્મામાં જેમ અનંત જ્ઞાન છે તેમ અનંત વીર્ય (infinite will power) છે. તે શક્તિને લઈને જીવ પ્રથમ અનંતાનુબંધી કષાયોને નિર્મૂલ કરે છે, સત્તાથી ક્ષય કરે છે. આ ભૂમિકાને અનંતાનુબંધી કષાય ભૂમિકા કહેવામાં આવે છે. અનંતાનુબંધી કષાયો અનંત સંસારમાં જીવને રજાવાવે છે, અને અનંત સંસારના મૂળ કારણ મિથ્યાત્વના ઉદયના કારણ હોવાથી સ્વરૂપાનુભવરૂપ સમ્યગ્દર્શનનો ઘાત કરે છે. ત્યારપછીની પાંચમી ભૂમિકાને દગ-મોહક્ષપક કહેવામાં આવે છે. દગમોહ એટલે પારિભાષિક ભાષા પ્રમાણે દર્શનમોહનીય. આ કર્મના પરિણામે તત્વાર્થ વિષેની શ્રદ્ધા વિકૃત રહે છે. બહારના સંસારને સંબંધ છોડ્યા પછી, એટલે સર્વવિરતિ લાવ ગ્રહણ કર્યા પછી પણ આત્મતત્ત્વ ઉપર અચળ શ્રદ્ધા ન રહે ત્યાં સુધી સુસુષ્ક-સાધક-મોક્ષાર્થીની મનની સ્થિતિમાં મોહ-સુગ્ધતા, ભ્રાંતિ (delusion), ડામાડોળપણું રહેવા સંભવ છે-એટલે તે મોહ દશાને મૂળથી, સત્તાથી ક્ષય કરવાનો રહે છે. તે પાંચમી દગમોહક્ષપક ભૂમિકા છે.

બહિરજગતનો સંબંધ છોડ્યા પછી અને આત્મતત્ત્વનો શુદ્ધિદ્વારા નિશ્ચય કર્યા પછી, સુસુષ્કને સમ્યગ્ચારિત્ર (right conduct) ને રૂંધનારા કર્મો-અંતરાયોને શાંત કરવાના અને નિર્મૂલ કરવાના રહે છે. આ ચાર ભૂમિકાઓને મોહશમક, શાંતમોહક, ક્ષપક અને ક્ષીણમોહ કહેવામાં આવે છે. અને ત્યાર-

પછીની બે ભૂમિકાઓ સયોગી અને અયોગી ઠેવલીની છે. દૂકામા લબ્ધ પ્રાણી પગ્મ ઉત્કૃષ્ટ આત્મચિત્તિને પ્રાપ્ત કરવાના સતત પ્રયાત્નમા ઉત્તરોત્તર આત્મશુદ્ધિનો વિકાસ કરતી ઉપર બતાવેલ અગિયાર ભૂમિકાઓમાથી પચાસ થાય છે. વસ્તુતઃ આત્મોન્નતિનો પ્રયાત્ન અખડ છે, દાદરાના પગથિયા જેવા ભુદા ભુદા તાગ પડેલા નથી, પણ સુસુક્ષ્મ ધ્યાન જેથવાને શાસ્ત્ર કારોએ ભુદા ભુદા ભાગ પાડેલ છે. શ્રી યશો-વિજયજી મહારાજ કહે છે કે વસ્તુતઃ નિશ્ચય નયની અપેક્ષાએ અધ્યાત્મશુદ્ધિ-spiritual progress ની શરુઆત પાત્રમા ગુપ્ત મ્થાન એટલે દેશવિરતિ ભાનથી થાય છે, કાગળ

સાથી જ્ઞાન અને ક્રિયાની એકાત્મતા શરુ થાય છે, પણ વ્યવહારમા ચોથા ગુણસ્થાનથી શરુઆત ઉપચારથી માની શકાય છે, અંત તેથી ચોગ્ય જીવને ચોથા ગુણસ્થાનમા વર્તતા હોય તોપણ અધ્યાત્મમાર્ગમા પ્રવેશ કરવાની દીક્ષા આપવામા વાધો નથી.

આત્મિક ગુણકુમારોહનું વર્ણન વિન્તારથી ઝર્મજથ આદિ શાસ્ત્રોમા કરનામા આવેલ છે. જૈન કે જૈનેતર ઝર્મપ્રકૃતિ આદિ પારિભાષિક શબ્દોથી અજ્ઞાત હોય તંને દૂકાણુમા ફક્ત દિગ્દર્શન કરાવવાનો આ લેખમા પ્રયાત્ન કરવામા આવ્યો છે.

ગુરુદેવદર્શન

(ગઝલ-કંઝાલી)

નિહાળુ આપને ગજળે, અમર હો આપ ઉરતમી,
અમર જ્યોતિર્રૂપે આવો, યિશુ હું જ્ઞાનનો પ્યાસી નિં ૦ ૧
જૂકયા શુલાળના પુખ્તો, પ્રસારે વાય જે મીઠી,
સંજળ દિશવ્યાસ શુ સુદ, તમારી કીર્તિ ત્યા મીઠી નિં ૦ ૨
મધુનું ટહુકે તરુ આગ્રે, સુકોમળ કોકિલી સ્વામી,
તમારી જ્ઞાનણસીની, મનોહર ધૂન શુ જામી ? નિં ૦ ૩
વિમળ સાહિત્ય ઉગ્રાને, નીતિમય આપની કવિતા,
અમલ ચારિત્ર, નીતિને, વહે શુ જ્ઞાનની સરિતા નિં ૦ ૪
ચિતિ શક્તિમા ચિન્મયતા, અમૂલી યોગ તન્મયતા,
વગી અધ્યાત્મની માથે, મહા હઠયોગની મમતા નિં ૦ ૫
અનિત શુદ્ધિતણા સાગર, નિહાળુ જ્યોતિર્રૂપ સ્વામી,
મુનિ હેમેન્દ્ર અતિ હર્ષે, નમે ઉત્તમ ગુરુચણે નિં ૦ ૬

રચયિતા - મુનિ હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

સ્વધર્મ

લેખક : વકીલ ન્યાલચંદ લક્ષ્મીચંદ, બી. એ. એલએલ. બી. સુ: સાદરા

(ગતીકે પૃષ્ઠ ૧૨૨ થી શરુ)

હરકોઈ પુરુષ પોતે જે સ્થિતિમાં-જેવા સંયોગોમાં-મુકાયેલા હોય તેવા સંયોગો વચ્ચે તે પુરુષને તેની યથાર્થ પરિસ્થિતિને ધરાવતી જ્યાલમાં રાખી તેની ફરજ અને જવાબદારીનું, તેના ધર્મનું મહત્ત્વ સંપૂર્ણ રીતે સમજવી, મરણાંત કષ્ટ આવે તો પણ તેની ફરજ બળવવામાં-તેની જવાબદારી અદા કરવામાં તે કોઈ પણ રીતે પાછો ન પડતાં-છંદતુ સુધી ધરાવતી ટકી રહે તે ઘણું જ જરૂરનું છે. આવા કિસ્સામાં બહાદુર સૈનિકે મરણના ભયથી ડરી જવાનું હોય જ નહીં. સૈનિક તરીકે જોડાતાં પહેલાં ઠરેકે જાણતોના વિચાર કરી લઈ પાપ-પુણ્યના વિચારથી કે મરણના ભયથી ધરના ખૂણામાં ભરાઈ બેસવું તે ક્ષતવ્ય છે, પરંતુ સૈનિક તરીકે જોડાયા પછી તો સૈનિક તરીકેની ફરજ કે જવાબદારી અદા કરવામાં પાછી પાની ફરવી તે કોઈ રીતે ક્ષતવ્ય નથી અને તેથી જ પોતાના ધર્મના આચરણથી મરણને પણ કલ્યાણકારી જણાવવામાં આવેલ છે.

ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ વિચાર કરતાં-ઐતિહાસિક અભ્યાસીઓ હબરો વીરપુરુષોના કિસ્સા આગળ કરી ઉપરોક્ત સૂત્રના યથાતથ્ય સિદ્ધાંતના સત્યાંશને વિશેષ કોઈ પણ પ્રકારની હલીલ રજૂ કર્યા વગર પ્રતિપાદન કરી શકે તેમ છે. આવા વીરપુરુષોની ગણનામાં જોતો પણ સારું સ્થાન રોકી ગયેલા હોવાનું મળી આવે છે. તે ઉપરથી સહેજે સમજી શકાય તેમ છે કે દ્વાવધર્મ બળવવાનો પ્રસંગ આવી પડે ત્યારે મરણભય કે પાપધર્મના ભયને જાગેરી નાખવાના જ હોય છે.

પ્રત્યેક ધર્મના તેમજ નીતિ અને ન્યાયના સૂત્રો પણ એવા સિદ્ધાંત ઉપર જ રચાયેલા છે કે પ્રત્યેક વ્યક્તિએ પોતે જે સ્થિતિમાં મુકાયેલ હોય તે સ્થિતિમાં આવી પડતા આવશ્યક ધર્મો માટે બળવવી જોઈતી ફરજો અદા કરવામાં કોઈ પણ પ્રકારની હુલ્લખી દુર્બળતાને વશ થવું જોઈએ નહીં. આવા સૂત્રો સામાન્ય રીતે વ્યક્તિગત હિતને જોણપદ આપી સામાજિક હિતને મુખ્યત્વે પ્રધાનપદ આપનારા જ હોય છે. અને તેથી જ ભાર દર્શને કહેવામાં આવેલ છે કે વ્યક્તિગત હિતની દૃષ્ટિએ તેના પોતાના ધર્મો ગમે તેટલા જોખમ ભરેલા ઉપલક્ષ્ય દૃષ્ટિએ જણાય અને અન્ય ધર્મો હિતકારક જણાતા હોય છતાં પણ તે વ્યક્તિએ પોતાના જ ધર્મને વળગી રહેવું જોઈએ.

આદ્યકારક પ્રસંગમાં કસાઈ જવાનું બને અગર તો અનાયાસે આપત્તિકાળ આવી પડે તેવા પ્રસંગે જ મનુષ્યની ધીરજની તેમજ વિવેક-બુદ્ધિની ખરી કસોટી થાય છે અને તેવી કસોટીમાં સારભર પાર જિતરનાર મનુષ્યના મનુષ્યત્વનું યથાર્થ મૂલ્યાંકન થાય છે.

‘અહિંસા પરમે ધર્મ’ના સૂત્રને આગળ કરનાર જૈન દૃષ્ટિ પણ ઉપરના મુદ્દાને લક્ષ્યમાં રાખીને જ મૃદુસ્વધર્મને અનુસરતા સંન્યાસની અહિંસા કરતા સાધુધર્મને અનુસરતા મહાપુરુષની અહિંસા સોળ ગણી વધારે હોવાનું પ્રતિપાદન કરે છે અને તેનું કારણ પણ એ જ કે મૃદુસ્વધર્મમાં રહેતા મનુષ્યથી કેટલાક આરંભ-સમારંભના કાર્યો તથા શકાતા નથી

ત્યારે સાધુપુરુષ સુખેથી તેનાથી દૂર ગૂઢી શકે છે આ રીતે ગૃહસ્થધર્મ અને સાધુધર્મ તફાવત નિરનિરાળા અને સુસ્પષ્ટ છે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનો ભગવદ્ગીતાતર્જિત ઉપદેશ પણ આ વસ્તુની ઘણી જ સફાઈપૂર્વક ચોખવટ કરે છે શ્રી અર્જુન તે કાળે-તે સમયે જે પરિસ્થિતિમાં સુકાયેલ હતા તેનો સર્વશ્રાદ્ધી નજરે બરાબર પચાલ રાખીને જ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને તેને પોતાના ઉપદેશામૃતનું પાન કગવેલ છે

ખરેખરી મુશ્કેલીના પ્રસંગે જ કર્તવ્ય-કર્તવ્યનો વિચાર અનેક પ્રકારની ગૂંચો ઊભી કરે છે, એટલે તેમાંથી આપણા માટેનો સરળ રસ્તો નક્કી કરી લેવામાં પરમ વિવેકબુદ્ધિ-સન્મતિ-અતઃગમ્યાથી થતો નાદ-શુદ્ધ હૃદયનો અવાજ જ (conscience) ખરેખર મદદગાર થઈ પડે છે અને તેથી જ ચિત્તશુદ્ધિ-ઈદ્રિય-નિશ્ચલ, જ્ઞાન-ધ્યાન અને તપ-જપની જરૂરિયાત યાતવયામા આવેલ છે

ગૃહસ્થ તરીકેનું શુદ્ધ જીવન ટકાવી રાખવા માટે અનેક પ્રકારની ફરજો, જવાબદારીઓ અને ધર્મો આપણા માટે ચોળાયેલા હોઈ તેનો બરાબર અભ્યાસ કરતા રહેવાની જરૂર છે કમનસીબે પરદેશી રાજ્યસત્તા આપણા ઉપર અમલ કરતી હોવાથી અને કહેવાતા દેશી રાજ્યો પણ સામ્રાજ્યસત્તાના આશ્રયથી જ પોતાનું શાસન નલાવી રાખવાની ભાવના સેવતા હોવાથી, પ્રજામત કે લોકશામનવાદની કિંચિત્ પણ પરવા ન કરતા હોવાથી, રાજ્ય-સત્તા તરફના, દેશ અને દેશબાધવો તરફના આપણા ધર્મોમાં એવા ખટગગ અને વિસવાદ ઊભા થાય છે કે ઘણી વખત આપણે મોટી મૂઝવણમાં પડી જઈએ છીએ આવા પ્રસંગે પ્રજાનો મોટો ભાગ શુદ્ધ દિલના પ્રખર દેશ-નાયકોને અને આગેવાનોને જોઈએ તેટલા માયા પ્રમાણમાં સાથ અને સહકાર આપવામાં પાછો

પડતો હોવાથી જ-અગત હિત સાધી લેવાની-તાત્કાલિક લાભ મેળવી લેવાની આપણી સકુચિત મનોદશા આપણને આડે રસ્તે દોરી જતી હોવાથી જ આપણી રાષ્ટ્રીય ભાવના ઘણી જ મદ ગતિએ આગળ વધતી હોવાથી જ આપણા ગુલામીના બંધનો દીલા પડતા નથી અને પરિણામે આપણે અનેક પ્રકારની શોષણ પદ્ધતિઓને અને ચાતનાઓને નિરુપાયે તાણે થવાનું જ ગૂઢ છે.

માથે આવી પડેલ જવાબદારીઓ અદા કરવા જતા તેમાં ઘણી ઘણી વખત અણધારી મુશ્કેલીઓ આવી પડે છે તેવા પ્રસંગે તે બધી મુશ્કેલીઓ સગળતાથી દૂર થઈ શકે અને આપણે માર્ગ નિષ્કટક બનાવી શકાય તે માટે જોઈતી શક્તિ અને પૂરતું મનોબળ જાળવી શકાય તે જાતર-અનુભવી મહાપુરુષોના મત્સંગ અને વિશાળ વાચનથી, કાર્યશક્તિ, ત્યાગભાવના અને આત્મગણના વધારો કરવાની જરૂર છે

દરેક મનુષ્યના સંયોગો અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ એક સરખા હોતા નથી અને તેથી જ અનુકૂળ સંયોગોનો લાભ લેવાની કે પ્રતિકૂળ સંયોગોનો કુનેહપૂર્વક મામનો કરવાની સાધનસામગ્રી પણ એક સગળી હોઈ શકે નહિ તે જોતા દરેક મનુષ્યે પોતપોતાના ધર્મો અને ફરજો પૂરતી સમજ અને સાવધાનીપૂર્વક નક્કી કરી લેવાનું રહે છે અને તેમાં જ તેની વિવેકબુદ્ધિ અને સન્મતિની આકરી કમોટી છે આવા પ્રસંગે સ્વચ્છીન વર્ધ ભાગ્ય ઉપર આધાર રાખીને નિશ્ચિંચતાનો આશ્રય નહીં લેતા ઉદ્યમ-શીલ ગૂંઘુ જોઈએ

વળી મનુષ્યનો દગ્ગને જેમ જેમ વધતો વધે છે તેમ તેમ તેની ફરજો અને જવાબદારીમાં પણ વધારો થતો વધે છે તે જોતા વધતા જતા દગ્ગને અંગેના માન-મરતણામાં વધારો મેળવવા તૈયાર ગૂંઘારે વધતી જતી ફરજો અને

જવાબદારીઓ અદા કરવા પણ નિહરતાથી હિંમતપૂર્વક તૈયાર રહેવું જોઈએ. સામાન્ય સૈનિક કરતાં સેનાધિપતિની જવાબદારી ઘણી જ વધારે હોય છે. હજારો સૈનિકોના જીવનચરણ અને હારજીતનો પ્રશ્ન સેનાધિપતિની કાર્યશક્તિ ઉપર જ આધાર રાખતો હોવાથી તે પોતાની જવાબદારી અદા કરવામાં કોઈ પણ પ્રકારની રમલતા કરે તે ક્ષતિવ્ય નથી.

ઉપરોક્ત સૂત્રની સંભાવના યુદ્ધના પ્રસંગ ઉપરથી ઉપસ્થિત થયેલ છે; છતાં અન્ય પ્રસંગોએ ઉપસ્થિત થતા માનવધર્મોની વિચારણાને પણ તે જ ધોરણ સહીસલામત રીતે લાગુ પાડી શકાય અને લેખને લગાવી શકાય તેમ છે; છતાં તે બાબત સૂત્ર વાચકોની વિચારસરણી ઉપર જ છોડવામાં આવે છે. પ્રત્યેક કિસ્સાની તરતમતા, તેની ઉપયોગિતા અને મહત્ત્વતા ઉપર આધાર રાખે છે.

હવે ઉપરોક્ત સૂત્રનો જૈનદષ્ટિએ વિચાર કરતાં, ધર્મ શબ્દને વસ્તુસ્વભાવના અર્થમાં લેતાં ઐદ રાજલોકમાં યુગ્યતાએ જીવ અને પુદ્ગલ એ બે વસ્તુ જ હોવાથી સ્વધર્મ એટલે આત્મધર્મ અને પરધર્મ એટલે પુદ્ગલ ધર્મ સમજી સદર સૂત્રના રહસ્ય અને અર્થજાણીરતાની બરાબર વિચારણા કરી લેવી જોઈએ.

જીવ અને અજીવ, દેહ અને દેહી, આત્મા અને પુદ્ગલ, ચેતન અને જડ બન્ને તદ્દન નિરનિરાણા-લુદ્ધા લુદ્ધા ધર્મો ધારણ કરનાર પરસ્પર ભિન્ન વસ્તુ અને સ્વતંત્ર દ્રવ્ય-પદાર્થો છે. ઉચ્ચ કોટિની વિવેકશક્તિ જ ઉપરોક્ત બન્ને વસ્તુને એકબીજાથી તદ્દન ભિન્ન બાલુવામાં અને સમજવામાં આપણને બરેબરી મદદગાર થઈ પડે છે. ઘણા પુરુષોને આ બન્ને વસ્તુ તદ્દન ભિન્ન સમજતી હોય છે, છતાં પણ તે સમજણનો કાયમને માટે સહુપયોગ કરી

બાલુવાની વૃત્તિ જીવનભર ટકાવી રાખવા માટે વિરલા પુરુષો જ લાગ્યશાળી થાય છે. પરમ વિવેકબુદ્ધિથી આવી સમજણ સદ્ભાગ્યે જાત થાય છતાં પણ મરણપર્યંત તેવી સમજણને અનુસરીને જ જીવનભરના તમામ કાર્યો-ધાર્મિક કે વ્યવહારિક-પાર પાડવાની શક્તિ વિરલા મનુષ્યો જ ફેરવી શકે છે. વિલાસપ્રિયતા, પુદ્ગલ-નંદીપણ, દેહાધ્યાસીવૃત્તિ, વિપયાભિલાષ વગેરે અનિષ્ટ વૃત્તિઓને આપણે એટલી બધી હદ સુધી તામે થઈ ગયેલા હોઈએ છીએ કે શુદ્ધ આત્મભાવની વિચારણા જ સ્ફુરતી નથી-જાગ્રત થતી નથી.

સન્નિહાનંદમય આત્મસ્વરૂપનું પરમ રહસ્ય આપણને સમજાવું ઘણું જ સુરેક છે.

સ્વ-પરનો લેહ તત્ત્વાર્થથી બરાબર સમજાય, શરીરમાં રહેલ આત્મા શરીરથી તદ્દન ભિન્ન છે, શરીર જ્યારે નાશવંત છે ત્યારે તેમાં રહેલ આત્મા અજરામર, અવિનાશી અને મૂળ સત્તાએ શુદ્ધ-નિર્મળ-કર્મભળથી અભિન્ન છે એવી સમજણ હદ થતાં પરમ વિવેકબુદ્ધિ જાગ્રત થાય તો જ આત્માના ધર્મો કયા કયા અને આત્માથી પર પુદ્ગલ-શરીરના જડ વસ્તુના ધર્મો કયા કયા તેનો અર્થાર્થ ખ્યાલ આવી શકે. આપો ખ્યાલ કાયમ ટકી રહે-પરમ જાગ્રતદશા બરાબર જળવાઈ રહે તો જ શરીરના આત્માથી પર વસ્તુના ધર્મોમાંથી મોહ-મમત્વની લાવના ઓછી થતી જાય અને આત્મધર્મમાં રમણતા વધતી જાય. જે મહાનુભાવ પુરુષોની આવી આત્મરમણતા, ચિત્ત-શુદ્ધિ, ઈદ્રિયદમન, જ્ઞાન-ધ્યાન, કપાયત્યાગ વગેરે સાત્ત્વિક લાવોની મદદથી ક્રમે ક્રમે વધતી જતી હોય-તેમને પોતાના આત્મધર્મની રમણતામાં, આચરણમાં નિમગ્ન રહેતાં કદાપિ ક્ષાદેહનો ત્યાગ કરવારૂપ મરણાંત કષ્ટ આવી પડે તો પણ તેઓ પોતાની વિશુદ્ધ આત્મરમણતા-

માથી જગ પણ પાછા હઠતા નથી ઘણા લાખા મમયથી આત્યા આવતા દેહાધ્યામના પગિણાએ પુદ્ગલાન દીપણામા કે વિષયાભિલાષની તૃપ્તિમા માણસ રચ્યોપચ્યો રહે તો તે મોહક પરધર્મમા ફસાઇ જતા સ્વક્રીય આત્મધર્મથી સ્ખલિત થઇ જવાનો સભવ રહે છે અને તેથી જ ઉપરોક્ત સૂત્રના ભાવાર્થને બરાબર વિચારી લઇ તેનું ગ્રહણ કરતા રહેવાનો આગ્રહ કરવામા આવે છે આણુ ગ્રહણ કરનાર અને તે પ્રમાણે શુદ્ધ દિલથી સતત આચરણ કરનાર મુમુક્ષુ પ્રાણી જ પરમ આત્મકલ્યાણ સાધી શકે છે અને સકળ કર્મનો ક્ષય થતા મિહદશાએ પહોચી શકે છે

મૂળ મત્તાએ શુદ્ધ અને નિર્મળ આત્મા અનાદિ કાળથી કર્મભગથી ખરડાયેલો હોવાથી- કર્મભગનમા જડકાયેલો હોવાથી, 'પુનરપિ જનન પુનરપિ મરણ પુનરપિ જનનીજઠરે શયન'ની દશા અનાદિ કાળથી લોગવતો આવ્યો છે અને હજુ પણ, ઉપરોક્ત સૂત્રની રહસ્ય-વિચારણાથી વચિત ગ્રહી, અગ્ધટ્ટ-ઘટ્ટિકા યત્રની માફક તેની તેજ દશામા નિર્ગર્વક કાળના પ્રવાહમા તણાતો રહી, રતનત્રયની પ્રાપ્તિ માટે ઉપયોગપૂર્વક જરૂર પૂરતો ઉદય કરવામા

ગાફેલ ગ્હે તો તેનો ક્યારે આરો આવશે તે સમજાતુ નથી સુપુત્રિ-ગફલત-બેદરકારીમા દૂષી ગયેલ આત્માના લવબ્રમણનો કદી પણ અત આવતો નથી.

પરમાત્મદશાની પ્રાપ્તિ, સકળ કર્મનો ક્ષય, સમ્યક્દાનદ સ્થિતિ એ કંઈ સહેલાઈથી પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવી વસ્તુ નથી. તેની પ્રાપ્તિ માટે તો આત્મધર્મમા તસ્લીનતા સાધી પુષ્કળ વીર્ય ક્ષાન્તવાની જરૂર છે

ભયપૂર્ણ પરધર્મમાથી સર્વદેશીય નિવૃત્તિ અને આત્મધર્મમા જ એકાગ્ર ચિત્તપૂર્વકની રમણતા જ સાધ્ય વસ્તુની મિદ્ધિ માટે પરમ અને સુખ્ય માધન છે અનેક ધર્મશાસ્ત્રના પુસ્તકોનુ કેવળ વાચન અને અભ્યાસ આત્મ-રમણતા તરફ ન લઈ જઈ શકે તો તે કંઈ લાભના નથી હરકોઈ ઉપાયે આત્મધર્મમા ગ્રિહગતા પ્રાપ્ત કરવી એ જ આપણું પરમ કર્તવ્ય છે અને ઉપરોક્ત સૂત્રનો ફલિતાર્થ પણ આપણને તે તરફ જ દોરી જાય છે આત્મધર્મમા જ રમણતા સૌ કેાઇને સાધ્ય હોય એ જ અભ્યર્થના

શાંતિ

ગોકના સાગરે હર્ષભિન્દુ મળ્યાં,
જળમાહી જળ આવીને ત્યાં ભળ્યાં,
સત અગ્નાતિ સતાપ ત્યાં તો ટળ્યાં,
શાંતિના સાગરે ગ્રેમ મૌજિક્ક ફળ્યાં

અમરચ દ માવજી શાહ.

૩૬. સામાન્ય જીવન જીવી રહ્યાં હોઈએ એટલે સામાન્ય વ્યવહાર તો સાધ્યવયો ભેઈએ પરંતુ એ જીવનમાં પણ ક્ષીઅર્થી જીવન (આત્મિક અને વ્યવહારિક) જીવનાર ખરો કલાબિ છે.

૩૭. વિશ્વમાં વહેતાં પ્રવાહો આપણાંથી બે અટકાવી ન શકાય તો તેને સન્માર્ગે વાળવામાં આપણી શક્તિનો ઉપયોગ તો જરૂર કરી શકાય. પ્રવાહ અટકે નહિ પણ ગદગ્ગી તો શકાય.

૩૮. તમારે તમારી કીર્તિ જગમાં અધિ-અંજ રાખવી હોય તો સ્ત્રીઓ સાથે જોડો પરિચય રાખજો, કારણ કે આપણે સંસારનાં સરાગી પ્રાણી છીએ. અને અલિપ્ત હશું, છતાં જગતનાં અવળા ચક્ષુઓ સરાગ સંબંધ સમજી અપકીર્તિ કરશે.

૩૯. બે તમે તમારી સ્ત્રી પ્રત્યે ખરેખર પ્રેમવાળા હો તો અવર સ્ત્રી યા વિધવા કે કુમારિકાને માતા બહેન કે પુત્રી તુલ્ય સમજી સંચમમાં દઢ રહેજો. બે તમે તમારી સ્ત્રીને વક્ષાદાર રહેશો તો તે તમને વક્ષાદાર રહેશે. તમે અવર નારી પર કુદૃષ્ટિ કરશો તો તે ઉપર કોઈ કુદૃષ્ટિ કરશે. તમે પવિત્ર રહેશો તો તમારું જીવન પવિત્ર બનશે. દંપતીજીવન સુખી અને મધુર લાગશે.

૪૦. માનવજીવન અનેક ઘાતો વચ્ચે જીવવાનું છે. ચાલતાં ઠેસ આવે કે મોટરમાં સપ-ડાયો-હવા લાગી કે ઝિમાર થયાં અને જીવન-દીપક જોખમાયો. ગમે તેટલું કિંમતી જીવન જરા જરા વારમાં હતું ન હતું થઈ જાય, તેથી

બે કંઈ સુકૃત્ય કરવાનાં હોય તે ભાવિ ઉપર ન છોડતાં બે બે તકો જીવનમાં ઉત્તમ સંપ-ડતી જાય તેનો ઉપયોગ કરી લેજો. પછી પસ્તાવું તે કરતાં પહેલેથી જીવનને પારમાર્થિક માર્ગે-સન્માર્ગે ચલાવવું એટલે પછી ગમે ત્યારે અકસ્માત નડે છતાં સમાધિમરણ તો થાય.

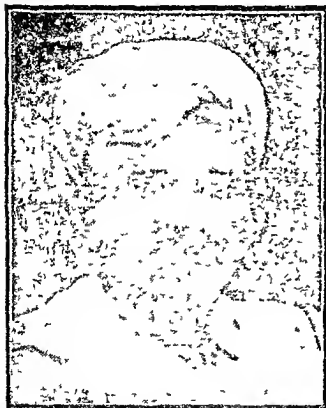
૪૧. આત્મવાદથી બીજા બધાં વાદ ગોંધુ છે. જ્યાં સુધી આત્માને ન જોખળી શકાય ત્યાં સુધી આત્માનું અવિચલ સુખ પ્રાપ્ત કરવાનો પુરુષાર્થ પણ ક્યાંથી થાય ? જ્યારે એ તત્ત્વ સમજાય, તેનું ધ્યાન પ્રગટે, કર્મનું જ્ઞાન થાય તેને નિવારણ પુરુષાર્થ કરી ખરું શાશ્વત સુખ પ્રાપ્ત કરી શકાય. બીજી બધી જગલો કરતાં આત્મચિંતનની જગલોને વધુ મહત્ત્વ આપવું.

૪૨. આત્મા એ જ નિશ્ચયનયથી પરમાત્મા-સ્વરૂપ છે. જેમ અંધકારમાં ઇલેક્ટ્રીક લાઇટથી અંધકારનો નાશ અને ચોમેર ઉભસ થાય તેમ આ ઘોર સંસારમાં આત્મજ્ઞાનરૂપ પ્રકાશ પ્રગટતાં કર્મરૂપી અંધકારનો નાશ થાય.

૪૩. બે દેહમાં તમે જીવી રહ્યા છો એ દેહથી તમે ન્યારા છો-આ દેહ તે તમે નથી પણ તેમાં 'હું' કહેનારો બે આત્મા તે તમે છો. પરંતુ અજ્ઞાનતાએ આપણે તે બાણી શક્તાં નથી એટલે જ જેમ આપણું સુખ કેવું છે તે આપણા અજ્ઞાનદારા બેઈ શક્તાં નથી, પરંતુ દર્પણથી જ સુખદર્શન કરી શકીએ છીએ તેમ જ્ઞાની શુરૂથી અરીસાથી તમારું આત્મ-ચિંતન નીરખવા સંગ કરો. (ચાલુ)

“જૈન” પત્રના તંત્રી અને ભાવનગરના શહેરી શેઠ દેવચંદભાઈ દામજીનો સ્વર્ગવાસ

આ સભાના માનવ તાં અગ્રગણ્ય સભામદ્ય,
અત્રેના જૈન સંઘના આગેવાન મહત્ત્વ તથા ‘જૈન’
પત્રના અધિપતિ શેઠ દેવચંદભાઈ દામજીના દુ ખંદ
અવસાનની નોંધ લેતા અમને ભારે ખેદ થાય છે
મહુમની જૈન સમાજ પ્રત્યેની અનેકવિધ સેવાઓ
ખંડમૂલ્ય હતી મહુમનો જન્મ સ ૧૯૩૮ ના

મહા સુદ પના રોજ થયો હતો સ ૧૯૫૨ મા
શિક્ષકના ધ ધામા પ્રવેશ કરી તેમણે જીવનનિર્વા-
હની શરૂઆત કરી હતી, પરંતુ સમાજસેવાની
ધગથવાળા હોઈ એ ધ ધો છોડીને તેઓશ્રીએ
સ ૧૯૬૩ મા “જૈન વિજય”, “તગ ગ તર ગિણી”
અને ‘જૈન ગુણેશ્વર’નું સ આલન તથા ‘વીશાશ્રી
માળી હિતેશ્વર’ ‘શ્રીસુખ દર્પણ’નું પ્રકાશન
હાથમા લીધું ત્યાર પછી સ ૧૯૬૫ મા હિતેશ્વર

ગ્રેસ ખોદ્યો આ અરસામા સ્વ લગુભાઈ કુત્તેહ-
ચંદ કારભારીએ અમદાવાદ અને સુખધંમા પહેલ-
વહેલુ ‘જૈન’ સાપ્તાહિક પત્ર ધપાવવાનો પ્રયાસ
કર્યો હતો આ પત્ર થોડું પગભર થયું તેટલામા
તેમને યુરોપ જવાનું થતા સ્વ દેવચંદભાઈએ
એ પત્રનું સુકાન હાથમા લીધું, જે મરણપર્યંત
તેઓશ્રીએ મકળતાપૂર્વક ચલાવ્યું ‘જૈન’
પત્રને વિકાસવા અને પોતાના ઉદ્યોગને
આગળ વધાવવા તેઓશ્રીએ સ ૧૯૬૬ મા
પોતાનું સ્વતંત્ર છાપખાનું ખોલ્યું કોગી
મામાહિકો ચલાવવાનું કામ ઘણું મુશ્કેલ
હોવા છતાં અનેક વાવ ટોળ વચ્ચે અડગ રીતે
તેઓશ્રીએ ‘જૈન’ પત્રને દીર્ઘાયુષી અને
સ્વતંત્ર બનાવ્યું છે. તદ્દન મામાન્ય રિયતિ
માથી આપણે આગળ વધી સ્વપુરુષાર્થ-
દાર સ્વર્ગસ્થ દેવચંદભાઈએ જે સિદ્ધિ
અને ધ્યવહારદક્ષતા પ્રાપ્ત કરી છે તે
ખરેખર મોકોઈને અનુકરણીય છે તેઓશ્રી
વેપારવાણિજ્યમા ઓગળેલા ગણેલા છતાં
પરોપકારની ભાવનાને કદિ ભૂલ્યા નથી
જૈન સમાજની અનેક સ સ્થાઓમા તેઓશ્રી
ખળ ગમ લઈ રહ્યા હતા શ્રીયશો વિજયજી
જૈન ગુરુકુળની કમિટીના મહત્ત્વ તરોકે તેઓ-
શ્રીએ પોતાની કિમતી મેવા વર્ષો સુધી
આપી હતી

આ વિશ્વયુદ્ધના કપરા સંજોગોમા જૈન
ભાઈઓ માટે શ્રી વારૈયા ધગમશી ઝવેરભાઈ જૈન
લોજનશાળાના મેકેટરી તરીકે વહીવટ સ ભાળી
તેઓશ્રીએ અનુપમ મેવા આપી હતી પોતાની
નાદુસ્ત તળિયત હોવા છતાં લોજનશાળાને
સ ગીન પાયા પર મૂકવા તથા તેને માટે આર્થિક
સહાય મેળવવા તેઓશ્રીએ જિંદગીની છેલ્લી
ઘડી સુધી તનતોડ મહેનત કરી હતી

કરવું, કયા દિવસો ગોઠવવા વગેરેનો નિર્ણય કમિટી થોડા દિવસમાં કરનાર છે; માટે વિચારવત શુભેચ્છકો જરૂરી સૂચનાઓ અને સહાય માટે તકીદે લખી જણાવવા તરફી લેશે.

(૩) વિદ્યાર્થી શ્યનગૃહ માટે રૂ. ૧૫૦૦૦) અને કાર્યકરનિવાસગૃહ માટે રૂ. ૫૦૦૦) મળતાં તે મકાનોને તેના સહાયકોનો નામ જોડવા-નામા-લિધાન કરવા આ પ્રસંગે ઉમેદ છે અને આ ઉમેદ અધિષ્ઠાયક દેવ પાર પાડશે તેમ લાગે છે. કમિટી પોષ સુ. ૧૫ સુધી તેનો નિર્ણય કરવા ઇચ્છે છે જેથી આ પ્રસંગ વધુ યાદગાર બને.

(૪) રજત મહોત્સવ ફંડ શરૂ કર્યા બાદ કેટલીક રકમો વસૂલ આવી છે, પણ કાર્ય લખાતાં તે કામ દીલમાં રાખવામાં આવ્યું હતું. વિશેષ પ્રયત્ન કર્યો ન હતો પણ ઉપર મુજબ હવે ઘણો જ ઓછો સમય હોવાથી તે ફંડ ખાતે વસૂલ આપવા અને નવી રકમો ભરાવવા વિચિત્રિ છે. બધે જાતે પહોંચવા સંભવ કમી છે માટે જરા પણ દીલ વિના હમ્મણ મુજબ સર્વે ભાઈઓએ રજતમહોત્સવ ફંડમાં પોતાનો ફાળો આપવા કૃપા કરવી.

(૫) જેઓએ અત્યાર સુધી સ્થાયી ખાતાઓમાં સહાય આપી છે અને જેઓની રકમ બીજા અને પ્રથમ વર્ગના પેટ્રન ગણવામાં થોડી ઓછી છે તેઓ ખૂટતી રકમ મકાન અને સ્વામીવાત્સલ્યાદિ સ્થાયી ખાતે આપીને આ મહોત્સવ અગાઉ બીજા અને પ્રથમ વર્ગના પેટ્રન બનવા કૃપા કરશે તો કમિટીના આનંદમાં વધારો થશે,

તા. ૨૯-૧૨-૪૨ }
સુબંધ, પાલકુની }
હેડ ઓફિસ. } શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુલ

રજત મહોત્સવ ફંડ માટે અપીલ.

(૧)

આલુ વર્ષના મહા માસમાં શ્રી પાલીતાણા મધ્યે શ્રી ગુરુકુળનો રજતમહોત્સવ બિજવવા, તે પ્રસંગ

યોગ્ય પ્રોત્સાહન ગોઠવવાનો વિચાર ચાલે છે. આ માટે “ રજત ફંડ ” શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. રૂ. ૨૫૦૦) આશરે થયા છે. અને વિશેષ મેળવવાનું કામ ચાલુ છે.

ગુરુકુળનો ઓછોવત્તો લાભ લઈ મુક્ત થનાર અને તે સાથે સંબંધ ધરાવનાર બંધુઓનું સંબંધ મધ્યે “ શ્રી ગુરુકુળ વિદ્યાર્થી સિનમંડળ ” છે તેઓએ પણ રૂ. ૭૦૦) ઉપરાંત મેળવ્યા છે અને ગુરુકુળના વર્ષેની ગણતરીએ રૂ. ૨૫૦૦) ૩૦૦૦) કરવા ઇચ્છે છે. તે જ રીતે ગુરુકુળની કાર્યવાહક કમિટીએ રૂ. ૨૫૦૦) લગભગ કર્યા છે અને રૂ. ૨૫૦૦૦) ૩૦૦૦૦) મેળવવા હમ્મણ રાખે છે. આટલા વર્ષના સેવા-કાર્ય પછી આવી હમ્મણ રખાય જ કે આ સમયે ગુરુકુળના નિભાવખાતે (વંટાવખાતે) થોડી રકમ લેણી ખેંચાય છે તે આ વર્ષે ન ખેંચાય અને બીજા કામો કરવાને ઉત્તેજન મળે તેવી મદદ મળે.

દરેક સ્થળે જાતે જાણ ન શકાય તેમ સમય પણ ઓછો છે. આ માટે ગુરુકુળના સભ્યો અને શુભેચ્છકો પોતાનો અને પોતાના સંબંધીઓ પાસેથી યોગ્ય મદદ મેળવી સારી રકમ મોકલે તેવી વિનંતિ છે. ઓછામાં ઓછા ૧૦૦ બંધુઓ દરેક રૂ. ૨૫૦) ૩૦૦) ની રકમ આપે અને અપાવે તો આ રકમ સહેલાઈથી થઈ શકે અને રજત મહોત્સવ બિજવવાનું સાર્થક બને.

(ભરાયેલ રકમનું નામ વાર લિસ્ટ હવેના અંકમાં પ્રગટ કરાશે.)

સુબંધ, પાલકુની }
હેડ ઓફિસ }
તા. ૫-૧-૪૩. }
લિ. } ફકીરચંદ કેશરીચંદ
લલ્લુભાઈ કરમચંદ
કાળીદાસ સાકળચંદ દોશી
ફતેહચંદ અવેરભાઈ
ઓ. સેક્રેટરીઓ.

આ સભાના વાર્ષિક મેમ્બરોને ભેટ.

નીચે જણાવેલા ચાર પુસ્તકો આ સભાના વાર્ષિક અમામદ બધુઓને ભેટ મોકલી આપનામા આવશે જે જે બધુઓએ પોતાનું સ ૧૯૯૬ ની સાલ આખર સુધીનું લવાજમ ન મોકલી આપ્યું હોય તેઓએ લવાજમ મોકલી આપી તે ચારે પુસ્તકો મગાડી લેવા તરફ વિનંતિ છે બદાગમના બધુઓએ પોસ્ટ ખર્ચના રૂ ૦-૧૨-૦ વધુ મોકલવા વિનંતિ છે જેથી પુસ્તકો તેઓને પોસ્ટદાર મોકલી આપવામા આવશે

૧. શ્રી વિજયભાઈ દસુજી ૨ શ્રી વક્ર કલ્પતર, ૩. અધ્યાત્મ મન પરીક્ષા, ૪ ધર્મવીર ઉપાધ્યાય

‘ શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર ’

૫૨૦ પાના, સુદૃઢ ગુણગતી અક્ષરો, છાયા કાગળો, સુદૃઢ ફોટાઓ અને સુગોમિત કપડાના મનરંજન બાર્ન-ડોર્મથી અલકૃત કરેલ અથ આ મહા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ અથમા પ્રભુના સત્તાનીસ બાવનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના રથો સાથેનું લગાણથી વિવેચન, કેવળતાન પ્રાપ્ત થવા પૂર્વેના નીચ વર્ષ પૂર્વેનું વિદાગવર્ણન, સાડાઆઠ વર્ષ કરેલા તપનું વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનું ધણુ જ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલું આ અથમા આવેલું છે તેટલું કાર્ણના છપાવેલા ખીમ અથમા આવેલ નથી, કાગળ કે કર્તા મહાપુરુષે કપસર, આગમો, ત્રિપિર વગેરે અંગે અથમાથી દોઢા દરી આ ચરિત્ર આટલું સુદૃઢ રચનાપૂર્વક લગાણથી લખ્યું કે ખીમ અને તેટલા લઘુ અથમા વાચવાથી શ્રી મહાવીરજીવનનો સપૂર્ણ ખ્યાલ આની શરૂ નહિ જયી આ અથ મગાવવા અંગે ખાસ લલામણ કરીએ છીએ આવા સુદૃઢ અને વિસ્તારપૂર્વક અથમા અનેક નકલો ખપી નહીં હવે જૂનુ છુકો સિલિકે છે આવા ઉત્તમ, પ્રિતાનપૂર્વકના વર્ણન સાથેના મય મોટા ખર્ચ કરી કરી છપાવાતા નથી, જેથી આ લાલ ખાગ લેવા જેવો છે કિંમત રૂ ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ અલગ

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-લાવનગર

ભાઈ ભાઈચંદ્ર ગોકળદાસનો સ્વર્ગવાસ.

કુડલાનિવાસી ભાઈ ભાઈચંદ્ર થોડા દિવસની ગિભરી મોગી તા ૨૯-૧૨-૪૨ ના રોજ સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે તેઓ મિલનસાગર અને દેવચુરુધર્મ પ્રત્યે શ્રદ્ધાવાળા હતા તેઓ વચ્ચા વખતથી આ સભાના સભામદ હતા તેઓના સ્વર્ગવાસની આ સભાને એક લાલ મગાસનો ખોટ પડી છે અંગે તેમના કુટુંબને દિવાસો દેવા સાથે તેમના આત્માની ગાનિ ઇ-ગ્રીએ ગ્રીએ

શેઠ છોટાલાલ પ્રેમજીભાઈનો સ્વર્ગવાસ.

માગરોળનિવાસી શેઠ છોટાલાલભાઈ તા ૧-૧-૪૩ શુક્રવારના રોજ માગરોળ મુકામે થયેલ સ્વર્ગવાસની નોંધ લેતા આ સભા આત્મત લિખીરી જાહેર કરે છે શેઠ છોટાલાલભાઈની મેચા જૈન સમાજના જાહેર તથા ખાનગી કાર્યોમા સારી હતી તેઓ ગેઠ આજુજીવન દયાજીજીની પેદીના પ્રતિનિધિ, સુભર્ષ શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથ મંદિરની પેદીના કુટ્ટી, કાટના મંદિરના કુટ્ટી અને માગરોળ વલિક મહાગંગ, પાજતપોળ વગેરે મરચાના મેવાબારી કાર્યકર હતા તેઓ સ્વભાવે સદ્ગ અને મિલનસાગર તથા દેવચુરુ-ધર્મનો શ્રદ્ધાવાળા હતા આ સભા પ્રત્યે તેઓ પ્રેમ ધરાવતા હોઈ આ મગાસનો તેઓ વચ્ચા વખતથી લાઈક મેગર હતા તેઓનાના સ્વર્ગવાસથી જૈન સમાજે એક સામનસેરક ગુમાવ્યો છે અને આ સભાને તે એક ધમપ્રેમી બધુની ખોટ પડી છે તેઓનાના કુટુંબને નિામે દેવા સાથે તેઓના આત્માની શાંતિ ઇ-છીએ છીએ

‘શ્રી આત્માનંદ અથરત્તમાળા’ના પ્રાચીન સાગથી, સંસ્કૃત ગ્રંથો માટે નવ સૂચના.

વસુદેવહિંદિ—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, જેથી પ્રથમ ભાગ ખરીદ કરનાર મહાશયોએ બીજો ભાગ તુરત મંગાવી લેવો. તે પણ હવે સિલિકે જૂઝ છે.

શ્રી વૃહત્કલ્પસૂત્ર—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, જેથી પ્રથમ ભાગ લેનાર મહાશયોએ બીજાથી પાંચમા ભાગ સુધી, બીજા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે ત્રીજો, ચોથો, પાંચમો, ત્રીજા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે ચોથો, પાંચમો ભાગ અને ચોથા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે પાંચમો ભાગ સત્વર મંગાવી લેવો. તે ભાગો પણ સિલિકે જૂઝ છે.

(છઠો ભાગ તૈયાર થાય છે, તૈયાર થયે બહાર ખચર આપીશું. હમણાં કોઈએ તે માટે લખવું નહિ.)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ (શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત ટીકા) કે જે હાલ ધાર્મિક શાળાઓમાં અભ્યાસમાં પ્રચલિત છે. જેનો પ્રથમ ભાગ ખલામ થઈ ગયેલ છે. બીજા ભાગની નકલો જૂઝ છે. પહેલો ભાગ ખરીદિલ હોય તેમણે સત્વર બીજો ભાગ મંગાવી લેવો.

પ્રાચીન ચાર કર્મગ્રંથ—એક પણ કોપી સિલિકે નથી.

(ઉપરોક્ત ગ્રંથોના બીજા ગદ્યા ભાગોમાં હવે પછી કમીસન આપવામાં આવશે નહીં.)

વ્યવસ્થાપક,

‘શ્રી આત્માનંદ અથરત્તમાળા,’

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન ગ્રંથમાળા.’

શ્રી શુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર (ભાષાંતર)—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી. પ્રથમ ભાગ ખરીદનાર બીજો ભાગ (સંપૂર્ણ) તુરત મંગાવી લેવો. સેક્રેટરીઓ.

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી જ થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.

૧. સટીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)

૨. શતકનામા પાંચમો અને સપ્તતિકાભિધાને છઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેવું સંશોધન, અગતી પ્રસ્તુત આકૃતિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાશયોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલન વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે યુગ્મરતી ભાષામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક કોશ, શ્લોકોનીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા સ્થળે છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

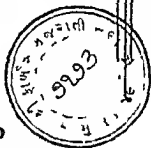
જોયા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઈડીંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (રૂકા બીજો ભાગ સિલિકે હોવાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ બુદ્ધ.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—ભાવનગર.

પુસ્તક ક્રમ ૨૫

સંવત ૧૯૬૬

અ ક ડ મો.

ફેબ્રુઆરી

પ્રકાશક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભારતીય

આ સભાના નવા થયેલા માનવંતા પેટ્રન સાહેબ.

સામાન્ય સયોગોભાથી આપણે આગળ વધી સુદ પ્રતિષ્ઠા મેળવી રહેલ શ્રીયુત લોગીલાલભાઈના નામથી-ભાગ્યે જ કોઈ અમલુ હશે.

વિ સ ૧૯૪૪ માં શુભરાતના એક નાના ગામડા-ડીસા કંપમાં જન્મેલ આ સાહસિક પુરુષે માત્ર ૫૬૨ રૂપિયાના એક અદના પમારદાગ તરીકે મિલની નોકરી સ્વીકારી ત્યારે સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ નહિ હોય-કે-એ મહાઅગ્રયાળી પુરુષ પોતાની યથાસ્વી કારકિર્દીથી આટલી સુદર નામના મેળવશે બુદ્ધિમત્તા અને સાહસિકવૃત્તિથી તેઓશ્રીએ મિલ ઉદ્યોગમાં પ્રગતિ માધી ધીમે ધીમે વધતી જતી પ્રતિષ્ઠા અને કાર્યકુશળતાના પરિણામે સને ૧૯૩૨માં ભાવનગરની મહાલક્ષ્મી મિલનું સુકાનીપદ સ્વીકારી એ મિલની તેઓશ્રીએ શરૂઆત કરી મિલનો આગલાકાળ સુરક્ષીભરી હતો કુશળતાપૂર્વક એ કપડો માર્ગ કાપી માત્ર આઠ વર્ષના દૂકા ગાળામાં આ મિલની એક 'મફળ મિલ' તરીકે ખ્યાતિ મેળવવા ઉપરાંત ધી માત્ર મિલનું મિલનું બિઝિનેસ નામની એક નવી મિલની તેઓશ્રીના હસ્તે સ્થાપના કરવામાં આવી ઉદ્યોગ માટે શુક્ર મનાતા કાઠિયાવાડમાં મિલ ઉદ્યોગની આટલી ફળદાયી સુદ સફળતા એ તેઓશ્રીના જીવનનું ગૌરવભર્યું પ્રકરણ છે.

આમ વ્યાપાર ઉદ્યોગક્ષેત્રમાં નામના મેળવવા પછી એ વૈભવ અને પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે તેઓશ્રી મનાજ દે મધને ભૂલી ગયા નથી જાહેર સેવાની અનેકવિધ કલ્યાણકારી પ્રવૃત્તિઓ વચ્ચે તેઓ એટલા જ રસપૂર્વક ગૂંચાયેલ રહે છે.

ઉદાર લાગણી અને સતત સેવાભાવે લોકસેવાના પ્રાપ્ત થતા પ્રયત્નો તેઓશ્રી અવારનવાર ઉપાડી રહે છે ગરીબો પરત્વેની હમદિલી અને તેમની ગહત માટે જને તેટલું કરી છૂટવાની તમન્ના પ્રતિપણે તેમના હૃદયમાં બજાઈ હોય છે આ લડી લાગણીના પ્રતિકરૂપે, શુદ્ધકાળના કપરા સયોગો વચ્ચે ભાવનગરની સમસ્ત જનતાને રાહત આપવા માટે એક લાખ ઉપગંતના ફાળાથી ગંત વર્ષે સ્થાપવામાં આવેલ "માનવ ગહત" મિતિના સર્વપ્રિય સેવાકાર્યમાં તેઓશ્રીનો કાળો અગ્રપદ હતો પોતાની મિલમાં પણ પ્રસૂતિગૃહ, વૈદકખાતુ, તળાવમાં અન્નક્ષેત્ર-આશ્રમ ચલાવી અને ઉપરાંત આવા રાહત કાર્યોમાં પોતાનો શ્રમ દાનપ્રવાહ તેઓ ઉદાગ્રભાવે વહેતો ગળી શક્યા છે એમના આગણે ગયેલ કોઈ પણ અપેક્ષાવાદી ભાગ્યે જ પાછા ફરતા હશે, એ તેમની લડી લાગણીનું પ્રતિબિંબ છે.

તળાવ તીર્થ કમિટીના માનનીય પ્રમુખ, લાવનગર પાંચરાપોળના ઉપપ્રમુખ, વનિતા-વિશ્વામની કાર્યવાહી સમિતિના ઉત્સાહી સભ્ય, લાવનગર સિવિક ગાર્ડના ઓ. ટ્રેઝરર, કાલિયાવાડ મિલ ઓનર્સ એસોશિએશનના ઉપપ્રમુખ, શેઠ અનોપચંદ ગોવિંદજી વીલના દુસરી, શેઠ જિનદાસ ધરમદાસ પેઢીના પ્રતિનિધિ અને લાવનગર જૈન લોજનશાળાના ઉત્સાહી કાર્યકર તરીકે તેઓશ્રીની અર્પણી સેવા પણ એટલી જ નોંધપાત્ર છે. ઉપરોક્ત દરેક સંસ્થાઓનું સુકાનીપદ સ્વીકારી તેઓ માત્ર બેસી રહેતા નથી; પરંતુ તે દરેકના વિકાસ માટે સુયોગ્ય કાળજી રાખી તે ક્ષેત્રમાં સતત સેવા-કાળો આપતા રહે છે; એટલું જ નહિ પરંતુ એક પ્રમાણિક અને રાજ્યભક્ત વફાદાર શહેરી તરીકે પણ તેઓશ્રી કોટપ્રિય થઈ પડ્યા છે અને રાજ્યની દરેક પ્રવૃત્તિમાં તેમની નિમણૂંક હરવામાં આવે છે. લાવનગર રાજ્યે તેમની કોટપ્રિયતાના સન્માનાર્થે લાવનગર રાજ્યની ધારાસભાના માનનીય સભ્ય તથા રાજ્યના સિવિક ડિફેન્સ ઓર્ડના માનનીય મેમ્બર તથા કૅન્કુલ કમિટીના ચેરમેન તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે.

એમનું જીવન સમાજ ઉદ્ધર્ષની ઉત્તમ લાવનાઓથી ભરપૂર છે. ગરીબો-અશક્તોનું હાથ તેમના હૃદયમાં વલુચેક છે. જેનું કોઈ નથી એવા અશક્ત-ગરીબોની સેવા માટે આશીવાદરૂપ બની રહે તેવા કોઈ સેવાશ્રમની સાધના માટે તેમની સુદ્ધિ સદેવ માર્ગમંથન કરી રહેક છે. આ સભ્ય મનોરથ નરતમાં પાર પડે અને આવા સેવાના કાર્યો વધુ ને વધુ હૃદયમાંથી ધરતા ધરતા લીધાંથુ થઈ તેઓશ્રી પોતાનો જીવનપથ વધુ ને વધુ યશસ્વી બનાવશે એવી આ સભા પરમાત્માની પ્રાર્થના કરે છે.

સેવા-સહાયતાની સાથેસાથ સંસ્કાર અને સાહિત્ય-સંસ્કૃતિના પણ તેઓ પ્રેમી છે. આત્મસંધ્યાલુના પાન કરાવતી, સાહિત્યની પરજ સર્તી આ સભાને પોતાની માની તેઓ તેના વિકાસમાં પણ યોગ્ય કાળો આપી રહ્યા છે.

આ સભાના જ્ઞાનોદાર, અર્થર્વ સાહિત્યપ્રકાશન અને શિક્ષણપ્રચારના કાર્ય તરફ તેઓશ્રીનું મન હળતા, સભાના પ્રગતિશીલ સેવાકાર્યમાં પોતાનો સહકાર આપવા તેઓશ્રી આ સભાના માનવંતા પેટ્રન થયા છે; અને પોતાના અમૂલ્ય સંસ્કારનો વારસો, પોતાના પુત્રવંતને આપના હોય તેમ તેમના પુત્ર ભાઈ સમક્ષીકલાદજાહેને પણ આ સભાના આજીવન સભ્ય તરીકે આ સભા સાથે જોડ્યા છે. આવા સુયોગ્ય સહકાર માટે આ સભા તેઓશ્રીનો આજાર માને છે.

શ્રી આલ્મિાનંદ પ્રકાશ

પુસ્તક ૪૦ મુ .
અંક : ૭ મો .

આત્મ સ . ૪૭
વીર સ ૨૪૬૯

વિક્રમ સં ૧૯૮૮ : માઘ :
ઈ સ. ૧૯૪૩ : ફેબ્રુઆરી .

શ્રી સામાન્ય જિન સ્તવન.

(રાગ—એ શાદ છપ ન બના)

ઓ નાથ! ભૂલ ન બના,
ઓ નાથ! ભૂલ ન બના, તેગ મે ગીત ગાઉ,
યે સાજ લક્ષિત હય દિનરાત મે જાગઉં ઓ નાથ૦
સ નાર કા મે પછી, વિષયો મે લુલાયા,
અજ્ઞાન સે અભાગી, મે બલ મે ફસાયા,
યે મોહબળ સે મે, અજ કૈસે સુકિત પાઉ. ઓ નાથ૦
કૈસી ખુશી હુઈ જખ, મે પાયા ભવસુકાની,
જૈસે તૃપિત હજમે, પી કર મધુર પાની,
જિનગજ છબી તેરી મે દિલસે ના હટાવુ ઓ નાથ૦
ઓ સત્ય ધર્મવાલા, સુમતિ કા ખીજ ધોના,
તુ જ્ઞાન મે યે મેરા, અતઃ ના મેલ ધોના,
મે દાસ યશોભદ્ર, તખ શિવમુખ પાઉં ઓ નાથ૦

—સુનિશ્રી યશોભદ્રવિજયજી.

શેપાન્યોક્તિ.

શ્લોક (અનુક્ર.)

અનેકે ફળિનઃ સન્તિ, મૈકમક્ષણતત્પરાઃ ।

एक एव हि शेषोऽयं, धरणीधरणः क्षमः ॥ ૧ ॥

હુનિયામાં બનતા બતાવેના અવલોકનથી આપણને સ્પષ્ટ પુરાવાઓ મળે છે કે બહુધા માનવશક્તિ ગરીબોને દગાવવા એ જ પોતાની શક્તિની સફલતા માને છે, આ પ્રકારની સાન્યતા મનુષ્યજીવનને છેક ક્ષુદ્ર પંક્તિમાં મૂકે છે. કોઈ સંયોગોવશાત્ જ્યારે માનવને સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે જરૂર એ શક્તિઓનો સદુપયોગ કરી આ જીવનયાત્રા સફલ કરવી એ જ ઊંચામાં ઊંચી કર્તવ્યતા છે. શક્તિઓ કે સમૃદ્ધિઓ અખંડ-અવિચ્છિન્ન રહેતી નથી, રહી નથી તેમ રહેવાની પણ નથી જ; પણ એ સંપત્તિઓ જ્યાં સુધી આપણા હાથમાં છે, ત્યાં સુધીમાં તેને જનસમાજના હિતાર્થે-પરમાર્થે વાપરવી, દુઃખિયાનાં દુઃખો દૂરવાં, હૃદયમાં ગરીબીના કારી જખમો પર સહાયતાના કંડા મલમપટ્ટાઓ લગાડવા વગેરે ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરી “આવ્યો હિ ઓળખવો” એ જ સર્વોત્તમ ફરજ કે ધર્મ છે. જો મોહાંધ થઈ એ શુભ લહાવો ન લઈ શકાયો તો આ “चार दि की चांदनि में आखर अंधेरो है ।”

ઉપરની અન્યોક્તિનો માર્મિક ભાવ બહુ સમજવા જેવો છે. કવિ કહે છે કે આ પૃથ્વીની પીઠ પર એવા સર્પો તો અનેક-અગણિત છે કે જે માત્ર દેહકાં જેવા પ્રાણીઓનું લક્ષણ કરીને ઉદરનિર્વાહ ચલાવે છે અર્થાત્ માત્ર પોતાનું પેટ, અને તે પણ નાનાં, નિર્જળ પ્રાણીના લક્ષથી જ ભરે છે, પણ જેમ શેષનાગ પોતાની પીઠ પર આખી પૃથ્વીનો ભાર વહન કરે છે અર્થાત્ પોતે ભારરૂપી દુઃખ વેઠીને પણ જગતને શાંતિ આપી રહ્યો છે, એ જ પ્રમાણે વૃક્ષો, સંતો, મેઘ અને પરમાર્થી જનો જે સદા પરદુઃખલંબનમાં પોતાની ઇતિ કર્તવ્યતા માની કર્તવ્ય-નિષ્ઠ જ સદા રહે છે. એવી પરમાર્થપ્રેમી વિભૂતિ જ જગદંબ-જગતમાન્ય છે. તેઓની જ ગલિહારી છે.

આ નિત્યબોધક “પ્રકાશ” પત્રના વહાલા વાચક બન્ધુઓ !

છેવટ નમ્ર વિજ્ઞાપન કરું છું કે આપણે પણ શક્તિ એનુસાર-‘કૂલ નહીં તો કૂલની પાંખડી’થી પણ ગરીબોની સહાયતા અને ગર્વિષ્ઠપણાનો ત્યાગ એ બે રૂડા માર્ગો વિચરવા હંમેશા તત્પર રહીશું.

તા. ૨૫-૧-૪૩.

અન્નવાસર.

વડવા-ભાવનગર.

લિંબ પરમાર્થમાર્ગનો પંથી,

રેવાશંકર વાલજી બધેકા.

નીતિધર્મપદેશક, ઉ. કન્યાશાળા-ભાવનગર.

નગદ ધર્મ

લેખક આચાર્યશ્રી વિજયકસ્તૂરસૂરિય મહારાજ

સ સારમા કેટલાક છુવો કહે છે કે અમારે નગદ ધર્મ નોંધ્યો છે, ઉધાર નથી નોંધતો તો તેમને જણાવવાનું કે વીતરાગનો ધર્મ નગદ છે, ઉધાર નથી પરંતુ નગદ અને ઉધારનું સાચું સ્વરૂપ તેમણે ઓળખવું નોંધ્યો, કાળુ કે કેટલાક ધનસંપત્તિ આદિ જડ વસ્તુઓની પ્રાપ્તિને ધર્મનું કૃણ માને છે અને તે ધર્મ કરવાથી તત્કાળ ન મળતી હોવાથી પરલોકમા મળે છે એવું કહેવામા આવવાથી તેઓ તેને ઉધાર કહે છે, પરંતુ આમ તેમનું મનજીવુ ઠીક નથી, કાળુ કે તેઓ પ્રથમ ધર્મનું સ્વરૂપ મનસ્થા નથી

ધર્મ તે એક ધર્મીમા રહેવાવાળો શુભ છે જેમ કે સમ્યગ્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ આત્માનો ધર્મ છે અને તે આત્મામા રહેલો છે જે પ્રવૃત્તિ કરવાથી સમ્યગ્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રાદિ પ્રગટ થાય તે ધર્મ દ્વિયો કહેવાય છે, બાકી કઈ ધર્મ નવો કગતો નથી પણ ધર્મ નિમિત્તે કરવામા આવતી પ્રવૃત્તિઓમા ધર્મનો આરોપ કરીને માણ્યો કહે છે કે અમે ધર્મ કરીએ છીએ મગ્યગ્જ્ઞાનદર્શન-ચારિત્રાદિ કૃણ-કાર્ય છે અને તે નિમિત્તે કરવામા આવતી ક્રિયા તે કાળુ છે ક્રિયારૂપ કાળુમા સમ્યગ્જ્ઞાનાદિ ધર્મરૂપ કાર્યનો ઉપચાર કરવાથી ધાર્મિક ક્રિયા કહેવાય છે આવી ધાર્મિક ક્રિયાઓનું કૃણ તત્કાળ મળે છે અને જો કૃણ તત્કાળ ન મળે તો તે ધાર્મિક ક્રિયા દેખાવ પૂરતી જ હોય છે જેમ કે સમભાવરૂપ

કૃણ મેળવવા સામાયિકની ક્રિયા કરવામા આવે છે, ઔદયિક ભાવથી ઉપશમ ભાવ પ્રાપ્ત કરવા પ્રતિક્રમણ કરવામા આવે છે, કપાય આદિને ઉપશમાવવા ઉપવાસ આદિ કરવામા આવે છે વગેરે વગેરે ક્રિયાઓ ધર્મ પત્રી તરત જ મનભાવ-ઉપશમભાવ આદિ તરત જ પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ આ ભવમા કરેલા સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પૌષ્ઠ, જપ, તપ આદિનું કૃણ સમભાવ વગેરે આવતા ભવમા પ્રાપ્ત થતું નથી, કાળુ કે રાગદેવ ઉપશમ થવાનું નામ સામાયિક છે અને ઉપશમ ભાવનું જ નામ પ્રતિક્રમણ છે તો પછી સામાયિકથી સમભાવ પ્રાપ્ત કરવામા ભવાતરના કાળ જેટલું આતરુ હોઈ શકે નહિ અને જે ધર્મ કરવાથી ભવાતરોમા પૌદ્ગલિક સંપત્તિરૂપ કૃણ પ્રાપ્ત થાય છે તે ધાર્મિક ક્રિયાનું વાસ્તવિક કૃણ નથી પણ તે પુણ્યકર્મનું કૃણ છે કે જે ધાર્મિક ક્રિયા કરવાથી જ ધાય છે પૌદ્ગલિક સંપત્તિ સમભાવ આદિ ધર્મ નથી, પરંતુ જડ વસ્તુ છે માટે જ તે ધાર્મિક ક્રિયાનું વાસ્તવિક કૃણ કહેવાતું નથી પૌદ્ગલિક સંપત્તિઓ ક્ષણવિનશ્વર છે મનભાવ આદિ ધર્મ નિત્ય છે આવા નિત્ય સમભાવ આદિ પ્રાપ્ત કરવા તે જ ધાર્મિક ક્રિયાઓનું વાસ્તવિક કૃણ હોવાથી તેને જ નગદ ધર્મ કહેવામા આવે છે પરલોકમા પૌદ્ગલિક વસ્તુની આશા રાખીને કરવામા આવતો ધર્મ તે નામ માત્ર જ ધર્મ કહેવાય છે, કાળુ કે તેથી પુન્યસ્વરૂપ ધર્મ જ ધાય છે અને તત્વ-દૃષ્ટી વિચારીએ તો ધર્મનું કૃણ કર્મભાવ ન

હોઈ શકે પણ કર્મનો ક્ષય હોઈ શકે. જેઓ કર્મનું કૃણ ધનસંપત્તિ માને છે અને તે ધર્મ કર્યા પછી તરત જ પ્રાપ્ત થવાથી નમદ્ધર્મ માને છે પણ તે તેનું કૃણ નથી, પણ પૂર્વજન્મના પુન્યનું કૃણ છે અને તે જેઓ અધર્મ કરે છે તેમને પણ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે જ કર્મનું વાસ્તવિક કૃણ તો સમભાવ આદિ કહી શકાય કે જે તરત જ મળે છે અને હમેશાં કાયમ રહે છે.

પ્રવૃત્તિઓ ત્રણ પ્રકારની છે: કાયિક, વાચિક અને માનસિક. તેમાં કાયિક તથા વાચિક પ્રવૃત્તિ કરતાં માનસિક પ્રવૃત્તિનો ધર્મ તથા અધર્મની સાથે વધુ પ્રમાણમાં સંબંધ રહેલો છે. કોઈ એક વ્યક્તિ આપણી સાથે પ્રતિકૂળ વર્તન કરે, આપણી પ્રિય વસ્તુનો નાશ કરે અથવા તો કોઈ દુઃખદ પ્રસંગો ઊભા કરે અને તેનાથી ભિન્ન થીજી વ્યક્તિ આપણી સાથે અનુકૂળ વર્તન કરે, આપણને સુખના સાધનો મેળવી આપે. આ બંને વ્યક્તિઓની પ્રવૃત્તિની મન ઉપર અસર ન થવા દઈને, બંને વ્યક્તિઓ ઉપર સમભાવના પરિણામ રાખવા તે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ કહેવાય છે. આ પ્રવૃત્તિમાં મુખ્ય માનસિક વ્યાપાર હોય છે અને ગૌણપણે કાયિક અને વાચિક વ્યાપાર પણ હોય છે. જેમ કે: તેના અવર્ણવાદ ન બોલવા, તેને માર્મિક વચન ન કહેવાં, તેનું અહિત થાય તેવો માર્ગ ન ગતાવવો, પણ તેની સાથે મિટ્ર ભાષણ કરવું, તેના સફળ્યોની પ્રશંસા કરવી તે વાચિક અને તેની દુઃખી અવસ્થામાં સેવા કરવી, તેને વિપત્તિમંથી બચાવવા બનતી સહાયતા કરવી તે કાયિક. આવી રીતે વાચિક તથા કાયિક પ્રવૃત્તિઓ માનસિક પ્રવૃત્તિને અનુસરનારી હોવાથી ગૌણપણે રહેલી હોય છે કે જે સમભાવના કૃણરૂપ છે અર્થાત્ સમભાવને જણાવનારી છે અને આ કાયિક, વાચિક તથા માનસિક પ્રવૃત્તિથી

વિપરીત પ્રવૃત્તિ તે વિષમભાવનું કૃણ છે કે જેને અધર્મ કહેવામાં આવે છે. હવે તત્ત્વદષ્ટિથી વિચારીએ તો ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ અને તેનું કૃણ બંને એકત્રિત થઈને રહેલાં છે એટલે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિની સાથે જ તેના કૃણની પ્રાપ્તિ છે, પણ કાળાંતરે કે ભવાંતરે નથી; કારણ કે સમભાવનું પરિણામ તે જ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ અને જે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ તે જ સમભાવ. એવી રીતે દરેક ધાર્મિક પ્રવૃત્તિનું કૃણ તેની સાથે જ રહેલું હોય છે. વચનથી પ્રિય બોલવું, હિત મિતભાષી થવું તથા કાયાથી કોઈને દુઃખ ન થાય તેવી પ્રવૃત્તિ કરવી. તે જે માનસિક સમભાવના પરિણામ સિવાય કરવામાં આવે તો તેથી પુન્ય બાંધી શકે છે કે જેનું કૃણ કાળાંતરે અથવા ભવાંતરે મળે છે, કે જે પ્રવૃત્તિને કેટલાક ઉધાર ધર્મ કહે છે.

અધ્યવસાયોની વિશુદ્ધિ તે ધર્મ અને અશુદ્ધિ તે અધર્મ. કષાય અને નોકષાયોના ઉપશમથી રાગદ્વેષ ઉપશમી બંધને સમભાવ પ્રાપ્ત થવાથી અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ થાય છે અને અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિથી કર્મોની નિર્જરા થવાથી આત્મશુદ્ધિનો વિકાસ થાય છે કે જે ધર્મ કહેવાય છે. અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિથી દ્રવ્ય-ચારિત્ર વિના પણ આત્મિક શુદ્ધિને મેળવી શકે છે; કારણ કે વિશુદ્ધ પરિણતિને ભાવચારિત્ર કહેવામાં આવે છે અને તે આત્મશુદ્ધિનું ખાસ કારણ છે. વિશુદ્ધ પરિણતિ સિવાયની ધર્મ નિમિત્તે કરવામાં આવતી કાયિક તથા વાચિક પ્રવૃત્તિને દ્રવ્યચારિત્ર કહેવાય છે. કેવળ દ્રવ્ય-ચારિત્રથી પુન્ય બંધાય છે, પણ આત્મશુદ્ધિ થતી નથી. પુન્યબંધ ચારિત્રરૂપ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિનું વાસ્તવિક કૃણ નથી; કારણ કે તેથી તો પૌદ્ગલિક વસ્તુઓની પ્રાપ્તિ થાય છે કે જે ક્ષણ-વિનશ્વર હોય છે. જે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિથી આત્મ-

શુદ્ધિ ન થાય તે માત્ર વ્યવહારથી ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ કહેવાય છે વાસ્તવિક રીતે તો ભાવ આગ્રિ જ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ કહી શકાય કે જેનાથી આત્મશુદ્ધિ થઈ શકે છે કેવળ દ્રવ્ય-ચારિત્રમા કષાય અને નોકષાયના ઉપશમ ભાવની આવશ્યકતા નથી, કારણ કે તે કેવળ કાયિક અને વાચિક પ્રવૃત્તિ સ્વરૂપ છે ભાવચારિત્ર માન મિક પ્રવૃત્તિ સ્વરૂપ છે

ખાચે ઇન્દ્રિયોના વિષયરૂપ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓનો કેવળ ત્યાગ કરવો તે દ્રવ્યચારિત્ર કહેવાય છે અને તેમા રહેલી આસક્તિ તથા મમતાનો ત્યાગ કરવો તે ભાવચારિત્ર કહેવાય છે પૌદ્ગલિક વસ્તુમા રહેલી આસક્તિ તથા મમતા ટળી જવાથી આત્મા કર્મથી શુદ્ધ થઈને અવશ્ય વિકાસ મેળવી શકે છે કે જે વાસ્તવિક ધાર્મિક પ્રવૃત્તિનું ફળ કહેવાય છે કેવળ દ્રવ્ય-ચારિત્રવાળાઓને પૌદ્ગલિક વસ્તુમા રહેલી આસક્તિ તથા મમતા ન ટળવાથી તેઓ કષ્ટાનુદાન કરી પુન્ય બાધે છે કે જેનું ફળ લોભ-વવાને તેમને સ સારની સાગી ગતિમા અવતરણ પડે છે ત્યા અવાસ્તવિક ધાર્મિક પ્રવૃત્તિના ફળરૂપ પૌદ્ગલિક સુખો પ્રાપ્ત થાય છે કે જે ઉધાર ધર્મ તરીકે ઓળખાય છે વાસ્તવિક ધાર્મિક પ્રવૃત્તિથી સમ્યક્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, સમભાવ, શાંતિ, સુખ આદિ આત્મિક સ્વરૂપ પ્રાપ્ત થાય છે, કે જેને મેળવવાને સ સાગની કોઈ પણ ગતિમા અવતરણ પડતું નથી અને એટલા માટે જ આને નગદ ધર્મ કહેવામા આવે છે અર્થાત ભાવચારિત્રરૂપ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ તે નગદ ધર્મ અને દ્રવ્યચારિત્રરૂપ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ તે ઉધાર ધર્મ સાચી ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓનો પૌદ્ગલિક વસ્તુઓની માથે જગાયે સ ધ ધ નથી, માટે જ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ મેળવવી તે ધર્મનું ફળ કહેવાય નહિ, કારણ કે મિથ્યાદષ્ટિ અજ્ઞાની છવો પણ પૌદ્ગલિક સુખના

સાધનો મેળવી શકે છે મિથ્યાદષ્ટિઓની ધર્મ નિમિત્તે ક્રવામા આવતી જપ, તપ પ્રવૃત્તિઓ કે જેમા છવોના વધ આદિ રહેલો હોય છે, તેને સમ્યક્જ્ઞાની છવો ધર્મ તરીકે માનતા નથી મિથ્યાદષ્ટિઓની કરેલી ઉચ તપસ્યાને અજ્ઞાન કષ્ટ તરીકે માનવામા આવે છે, પણ ધર્મ તરીકે માનવામા આવતી નથી, કારણ કે તેનાથી લેશ માત્ર પણ આત્મવિકાસ થતો નથી, પરંતુ પૌદ્ગલિક સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે અજ્ઞાન ઠકરૂપ તપનું ફળ તે જ ભવમા તેમને મળતું નથી પણ ભવાત્મમા દેવગતિમા જઈને અથવા ગલ્લ કે શ્રીમ તને ત્યા અવતરીને મેળવે છે આને કેટલાક ઉધાર ધર્મ કહે છે, પરંતુ તે ધર્મ નથી પણ ધર્માભાસ છે કેટલાએક પરલોકમા પૌદ્ગલિક સુખ મેળવવાના આશયથી સારી ગતિ મેળવવા જપ, તપ, કષ્ટાનુદાન કરે છે કે જે ધર્માભાસ હોવા છતાં પણ તેમા ધર્મ માને છે તેનાથી તેઓ ધાર્યા પ્રમાણે જન્માત્મમા મેળવી પણ શકે છે આવા પ્રકારની પ્રવૃત્તિથી તે ઉધાર ધર્મ કહી શકાય વિષયાસક્ત છવો પૌદ્ગલિક સુખની આકાંક્ષાથી જે કાંઈ તપ, જપ, કષ્ટાનુદાન કરે છે તે ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ કહેવાય જ નહિ, કારણ કે તેનાથી આત્માનો જ્ઞાનાદિ કોઈપણ ધર્મ પ્રગટ થતો નથી પણ પુન્યકર્મ જ ધાવાથી આત્માના શુભોદઘાઈ વ્ય છે પુન્યકર્મ બે પ્રકારે જ ધાય છે એક તો પુદ્ગલનાદીપણને લઈને ક્રવામા આવતા જપતપથી અને બીજી આત્મિક શુભ મેળવવા માટે ક્રવામા આવતી જપ, તપ પ્રવૃત્તિ આદિમા કાંઈક ભવસ્થિતિ પરિપક્વ થવામા કયાશને લઈને પુન્ય જ ધાય છે આ જાને પ્રકાન્તા પુન્યમાથી જડામક્રિતથી બાધેલા પુન્યથી ભવાત્મમા પૌદ્ગલિક સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે કે જે એક સ સામ્યદૃષ્ટિનું કારણ બને છે અને આત્મવિકાસ માટે દ્રવામા આવતી પ્રવૃત્તિથી

સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિનું મૂળ કારણ જ્ઞાનાવરણનો ક્ષયોપશમન
 નહિ, પણ દર્શનમોહનો નિરાસ.

સંચોગક : મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી (સંવિજ્ઞાપાદિક) અમદાવાદ.

સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ માટે જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ સાક્ષાત્ પ્રધાન હેતુભૂત થતો નથી. સમ્યક્ત્વવાળાને જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયોપશમ જેટલા પ્રમાણમાં હોય છે તેટલા પ્રમાણનો ક્ષયોપશમ મિથ્યાદષ્ટિઓમાં પણ હોય છે. એ માટે સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિનું મૂળ કારણ દર્શનમોહનો નિરાસ છે. ખાસ પ્રયોજનભૂત આત્મા

ઉપાર્જન કરેલા પુન્યથી ભવાંતરમાં આત્મવિકાસનાં સાધન મળે છે અને કર્મનો ક્ષય કરી મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. બે ભવસ્થિતિ પરિપક્વ થઈ ગઈ હોય તો પુન્ય બાંધતા નથી, પણ કર્મની નિર્જરા કરીને તે જ જન્મમાં મુક્તિ મેળવે છે. ભવસ્થિતિની કથાશયણા બે કે પુન્ય બાંધે છે તો પણ તેની સાથે કર્મની નિર્જરા કરીને કેટલાક આત્મિક શુભો પણ મેળવે છે.

આવું પુણ્યભાનંદી છવોની ધર્માભાસ પ્રવૃત્તિમાં હોતું નથી. તેઓને તો દ્રક્ષ જન્માંતરમાં પૌદ્ગલિક મુખો જ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેમાં જ અત્યંત આસક્તિ ધારણ કરવાથી પાપકર્મ બાંધીને સંસારમાં રજીળે છે, માટે જ આત્મવિકાસીઓની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓનું દ્રઢ આત્મધર્મની પ્રાપ્તિ થવાથી તે નગદ ધર્મ કહેવાય છે.

વગેરે પદાર્થોમાં બ્રાન્તિ ટળી જવી એ દર્શનમોહના નિરાસ ઉપર આધાર રાખે છે અને એનાથી સમ્યક્ત્વનો આવિર્ભાવ થાય છે, આવી રીતે સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિમાં સાધારણ રીતે સંઙી પંચેન્દ્રિયોમાં જ્ઞાનાવરણનો જેટલો ક્ષયોપશમ હોય છે, તે કરતાં વધુ જ્ઞાનાવરણ ક્ષયોપશમની આવશ્યકતા હોતી નથી, કિન્તુ ઉપર કહ્યું તેમ બ્રાન્તિ નિરાસની જ અગત્યતા છે. બે કે સર્વથા બ્રાન્તિનો નિરાસ કૈવલ્ય દશામાં થાય છે, પણ કેટલેક અંશે મુદ્દાની બાળતામાં બ્રાન્તિ ટળી ગઈ હોય તો ક્રમશઃ સર્વ બ્રાન્તિ રહિત એવી ઉચ્ચ સ્થિતિ ઉપર આવવું સહેલ થઈ પડે છે. જેમ વસ્ત્રનો એક છેડો સળગતાં ક્રમશઃ તે આખું વસ્ત્ર બળી જાય છે, તેમ આત્મબ્રાન્તિનું આવરણ એક દેશથી બચ્યું એટલે તે સર્વથા નષ્ટ થવાને યોગ્ય થઈ જાય છે. બીજનો ચંદ્ર ક્રમશઃ પૂર્ણતા ઉપર આવે છે તેમ બ્રાન્તિના આવરણનો અંશ નષ્ટ થતાં જે બીજજ્ઞાન પ્રગટે છે તે ક્રમશઃ પૂર્ણતા ઉપર આવી જાય છે. એ કારણે સમ્યક્ત્વ એ ખરેખર મોક્ષવૃક્ષનું બીજ છે અને તેનું મુખ્યતથા મૂળ કારણ દર્શનમોહનો નિરાસ એ જ છે.

અન્ન—સમ્યક્ત્વનો એવો શું પ્રભાવ છે કે તેના અભાવમાં ગાંઠે તેટલું વિશાળ જ્ઞાન હોય, તો પણ તે અસમ્યક્જ્ઞાન યા મિથ્યા જ્ઞાન કહેવાય છે? અને થોડું ને અસ્પષ્ટ જ્ઞાન હોય તો

પણ સમ્યક્ત્વ પ્રગટ થયે છતે સમ્યગ્જ્ઞાન કહેવાય છે ?

ઉત્તર—ભગવાન તત્ત્વાર્થ સૂત્રકારે જણાવ્યું છે કે ‘તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનમ્ ।’ યથાર્થ રૂપથી પદાર્થોનો નિશ્ચય કરવાની જે રુચિ તે સમ્યગ્દર્શન છે

જગતના પદાર્થોને યથાર્થરૂપથી જાણવાની રુચિ સાંસારિક અને આધ્યાત્મિક ણને પ્રકારના અભિલાષો થાય છે ધન, પ્રતિષ્ઠા આદિ કોઈ સાસારિક વાસના માટે જે તત્ત્વજિજ્ઞાસા થાય છે, તે સમ્યગ્દર્શન નથી, કેમ કે એનું પરિણામ મોક્ષપ્રાપ્તિ ન હોવાથી એનાથી મ માર જ વધે છે, ખગ્નતુ આધ્યાત્મિક વિકાસને માટે જે તત્ત્વ નિશ્ચયની રુચિ ફક્ત આત્માની વૃત્તિ માટે થાય છે તે સમ્યગ્દર્શન છે આ અધ્યાત્મશાસ્ત્ર છે, એટલા માટે એમા સમ્યગ્જ્ઞાન કે અસમ્યગ્ જ્ઞાનનો વિવેક આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિથી કરવામા આવે છે, પણ ન્યાય યા પ્રમાણશાસ્ત્રની માફક વિષયની દૃષ્ટિથી કરવામા આવતો નવો ન્યાય

શાસ્ત્રમા જે જ્ઞાનનો વિષય યથાર્થ હોય તે જ સમ્યગ્જ્ઞાન—પ્રમાણ અને જેનો વિષય અયથાર્થ હોય તે જ અસમ્યગ્જ્ઞાન—પ્રમાણભાસ કહેવાય છે, ખગ્નતુ આ આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રમા ન્યાયશાસ્ત્રને મ મત મમ્યગ્—અસમ્યગ્જ્ઞાનનો વિભાગ માન્ય હોવા છતાં પણ ગૌણ છે અહિંયા જે જ્ઞાનથી આધ્યાત્મિક ઉત્ક્રાન્તિ થાય તે સમ્યગ્જ્ઞાન અને જેનાથી સ સારવૃદ્ધિ અથવા આધ્યાત્મિક પતન થાય તે અસમ્યગ્જ્ઞાન એ દૃષ્ટિ મુખ્ય છે એવો પણ સ ભવ છે કે સામગ્રી એાછી હોવાને કારણે મમ્યક્ત્વે જીવને કોઈ વાગ કોઈ વિષયમા શકા થાય, બ્રમણ થાય, અસ્પષ્ટ જ્ઞાન પણ થાય, છતાં તે સત્યગવેષક અને કદાચક રહિત હોવાથી પોતાનાથી ગહાન, યથાર્થ જ્ઞાનવાળા અને વિશેષદર્શી પુરુષના આશ્રયથી પોતાની ભૂલ મુધારી લેવા હ મેશા ઉત્સુક હોય છે ને મુધારી પણ લે છે તે પોતાના જ્ઞાનનો ઉપયોગ મુખ્યતયા વાસનાના પોષણમા ન કરતા આધ્યાત્મિક વિકાસમા જ કરે છે

વિસનગર મહાન શ્રી શાન્તિનાથ સ્તવન

(રાગ—ભૂલવા અને કહે છે, સ્મરણો બૃલાપ કયાથી ?)

મૂર્તિ તમારી તોગ્રી શાન્તિ જિણ દસ્વામી ।
અ તગ રહુ છે હગ્રી, વૃત્તિ બધી વિરામી ટેડો
આન દકેરો સાગર ઉછળે ઉમગ ધારી,
તદલીન આત્મ હર્ષ, જિનદેવ । દિવ્ય નામી મૂર્તિ ૧
શમ્ય ભાવે નિહાળી મૂર્તિ તમારી સુદગ,
સમારણ ધ લાગી હરખ્યા જિણ દ પામી મૂર્તિ ૨
હઠલાવી એડવચની, પારવાને ઉગાર્યો,
નૃપ મેઘરથ પ્રતાપી જગમા થયો સુનામી મૂર્તિ ૩
અચિરા તણા હે નદન વિસલનગરનિવાસી,
શુભ વિશ્વશાન્તિ સ્થાપો, હરો દુખ પૂર્ણ કામી મૂર્તિ ૪
મૃગલાજને સુહતા મુવર્ણ કાન્તિ ધારી,
હેમેન્દ્રને ઉદારો જિનજી અજિત ધામી મૂર્તિ ૫

—સુનિગ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ

શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર

રચનાર અને વિવેચક :

ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃસુખભાઈ મહેતા એમ. ખી. ખી. એસ.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૧૪૦ થી શરુ)

હવે ભગવંતની આરાધનાનો પ્રકાર બતાવે છે—

આ દેહદેવળીમાંથી ચિત્ત ગર્ભ ગેહ્લે, સંસ્થાપના જસ કરી દહ ગાઠ નેહ્લે;
આરાધના કરી સદેહ વિદેહ ધારે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણુ અમારે ! ૧૧

શબ્દાર્થ—આ દેહરૂપ દેવળમાં, ચિત્તરૂપ ગભારાની અંદર, દહ ને ગાઠ સ્નેહથી જેની સંસ્થાપના કરી, સદેહ ભક્તજન આરાધના કરીને વિદેહપણાને પામે છે, તે સિદ્ધના ચરણ અમને શરણરૂપ હો !

વિવેચન—

અત્રે ભક્તજન પ્રભુને કેવા પ્રકારે આરાધી કૃતકૃત્ય થાય છે, તેની વિધિ રૂપકદ્વારા સંક્ષેપે દર્શાવી છે. જેમ પાપાણ્યમ દેવાલયમાં ગર્ભગૃહ—ગભારાની અંદર પ્રતિમાછની સંસ્થાપના—પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવે છે તેમ આ દેહરૂપ દેવાલયમાં ચિત્તરૂપ ગર્ભગૃહની અંદર ભક્ત પ્રભુની સંસ્થાપના—પ્રતિષ્ઠા કરે છે. બાહ્ય દેવાલયમાં જે સ્થાપના છે તે દ્રવ્યસ્થાપના છે અને અત્રે પ્રસ્તુત કરી છે તે ભાવસ્થાપના છે. દ્રવ્ય ચૈત્ય—મંદિરાદિનું નિમિત્ત પામીને પણ પ્રભુની ખરી સંસ્થાપના તો પરમ પ્રેમથી મનોમંદિરમાં કરવાની છે, ત્યાં જ તેમની શુદ્ધ ચૈત્યચરણરૂપ ભાવમૂર્તિ પદચરણવાની છે અને ત્યાં જ તેમની ભાવ-કુસુમ આદિ વડે વિવિધ પ્રકારે અર્ચા કરવાની છે. આ જ ભક્તિનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રકાર જાણી ભક્તજન તેવી પ્રવૃત્તિ કરે છે.

“ દ્રવ્યથી પૂજા રે કારણુ ભાવનું રે, ભાવ પ્રશસ્ત ને શુદ્ધ. ”

“ દ્રવ્ય સેવ વંદન નમનાદિક, અર્ચન વળી ગુણુ આમો છ;
ભાવ અલેહ થવાની ઈહા, પરભાવે નિઃકામો છ. ”

—મુનિવર્ધ શ્રી દેવચંદ્રજી.

આમ ભગવંતને ચિત્ત—ગર્ભગૃહમાં સુપ્રતિષ્ઠિત કરી ભક્ત તેની આરાધના કરે છે. આરાધનાનો પરમાર્થ વિચારવા યોગ્ય છે, સાચી આરાધના શું તે સમજવા યોગ્ય છે. પરદ્રવ્યના ત્યાગપૂર્વક શુદ્ધ આત્માની સિદ્ધિ વા સાધન તે આરાધના છે. સંસિદ્ધિ, ગ્રાધ, સિદ્ધ, સાધિત, આરાધિત—આરાધના એકાદર્શવાળી છે. આ અર્થ શ્રી સમયસારજીમાં અતિ સુંદરપણે વિવરવામાં આવ્યો છે.

“ સંસિદ્ધિરાધસિદ્ધ સાધિયમારાધિયં ચ વ્યદ્ધં ।

અવગચરાધો જો સહુ સેવા સો દોહ અવરાધો ॥

જૈનશાસ્ત્રોમાં જ્યાં જ્યાં શ્રદ્ધા ઉપર ભાર મૂકવામાં આવેલ છે ત્યાં ત્યાં શ્રદ્ધા એટલે શુદ્ધ શ્રદ્ધા સમજવાની છે. શુદ્ધ શ્રદ્ધા એટલે સમ્યક્દર્શન. અને તે જેને હોય તે સમ્યક્દષ્ટિ કહેવાય. સમ્યક્દષ્ટિના સંશય, વિપર્યય અને અનધ્યવસાય જે લોકાધ્યવહારમાં અજ્ઞાન કહેવાય છે, તે પણ જ્ઞાન કહેવાય છે. તો પછી નિર્ણયાત્મક જ્ઞાન તો જ્ઞાન કહેવાય તેમાં નવાઈ જ શી ?

તે જ પ્રમાણે મિથ્યાદષ્ટિના નિર્ણયાત્મક જ્ઞાનો જ્યારે અજ્ઞાન કહેવાય છે, તો પછી તેના સંશય, વિપર્યય અને અનધ્યવસાય તો અજ્ઞાન કહેવાય તેમાં તો આશ્ચર્ય જ શું છે ?

આ વિષે વિશેષાવશ્યક લાખ્યતા અને વૃત્તિના અવતરણો ગાસ ધ્યાન ખેંચે તેમ છે—

“મિથ્યાદષ્ટીનાં સંવન્ધિનસ્તે સંશય-
વિપર્યયાન્નધ્યવસયાઃ નિર્ણયસ્વાજ્ઞાનમ્ ।
इतरेषां तु सम्यग्दृष्टीनां संवन्धिनस्ते ज्ञानम् ।
आगमे च संशयादिरूपं निश्चयरूपं वा मिथ्यादष्टेः
सर्वमप्यज्ञानम् ।
सम्यग्दष्टेस्तु तदेव सर्वं ज्ञानम् ।”

વિ० આ० ભા० ૩૧૮ ગાથાની વૃત્તિમાં.
“एकं जानन् सर्वं जानाति, सर्वं च जानन्
एकमिति । इति सर्वमयं सर्वं सम्यग्दष्टेर्यद्वस्तु ॥”
નનુ એવં વિષય પરિજ્ઞાનં તર્હિ કેવલિન एव भवति ।

નાડ્યસ્ય । તસ્ય સૂક્ષ્માડીત-વ્યવહિતા-
ડમૂર્તાદિસમસ્તવસ્તુગ્રહણાસમર્થત્વાત્ । સત્યમ્ ।
साक्षादित्यर्थं केवल्येव जानाति तद्वचन-
श्रद्धानद्वारेण पुनर्भावतोऽन्यौऽपि सम्यग्दष्टिः
सर्वं एकैकं वस्तु सर्वमयं जानाति ।

આગમે હિ કેવલિનૈતત્પ્રણીતમ્, તદ્વા—
“जे एवं जानइ से सर्वं जानइ, जे सर्वं
जानइ से एवं जानइ । सम्यग्दष्टेश्च सर्वस्याऽ-
प्ययमागमः प्रमाणमेव, अन्यथा सम्यग्दष्टित्वा-
योगात् । ततश्च यद्यपि सर्वः सम्यग्दष्टिरित्यं
सर्वं सर्वमयं वस्तु न जानाति, तथापि यथोक्ता-
गमश्रद्धानद्वारेण भावतो जानात्येवेति ।

અતઃ સર્વદૈવાડયં જ્ઞાની ભળ્યતે, જાગ્રતઃ,
સ્વપતઃ, તિષ્ઠતઃ, ચલતશ્ચાડસ્ય પરમગુરુવર્ણીત-
યથોક્તવસ્તુસ્વરૂપાશ્યુપગમસ્ય ચેતસિ સર્વ-
દૈવાડવિચ્છલનાત્ ।

પ્રયોજનાદિવશાદેકપર્યાયતયા વસ્તુ ગૃહ-
ળાનોડપ્યસૌ ભાવતઃ પરિપૂર્ણાડનન્તપર્યાયમેવ
ગૃહ્ણતિ । અતઃ સર્વદૈશ્વ ભાવતઃ પ્રતિપેક્ષયથા-
વસ્થિતવસ્તુસ્વરૂપસ્ય સંશયાદિકાલેડપિ સમ્ય-
ગ્દષ્ટેજ્ઞાનમેવ ।

અતસ્તેષાં [મિથ્યાદષ્ટિનાં] નિશ્ચયરૂપં સંશ-
યાદિરૂપં ચ સર્વમજ્ઞાનમેવ જ્ઞાનનિયન્ધનસ્ય ભુવ-
નગુરુનિર્ણાતિયથાવસ્થિતવસ્તુશ્યુપગમસ્ય ક-
દાચ્ચિદ્વ્યસત્ત્વાત્ । અતઃ સંશયાડનધ્યવસાય-
વદ્ભ્યો વિશેષતત્તરમસ્યાડજ્ઞાનમ્ ।

સર્વત્ર મોક્ષે, તત્સાધને સંસારે, તત્સાધને
નારકાદિ વસ્તુનિ વા, તસ્ય મિથ્યાભિનિવે-
શાત્ સર્વશોક્તવિપરીતાધ્યવસાયાત્, ઘટે પટ-
બુદ્ધિયત્ ।

વિ० આ० ભા० ૩૨૦ થી ૩૨૪ મુશ્વીની
ગાથા અને વૃત્તિમાંના અવતરણો.

અર્થ—મિથ્યાદષ્ટિ સંબંધી તે સંશય,
વિપર્યય અને અનધ્યવસાય તથા નિર્ણય જ્ઞાન
પણ અજ્ઞાન છે. તે સિવાયના સમ્યક્દષ્ટિ સંબં-

ધિના તે સશ્યાદિ ચારેય જ્ઞાન છે. આગમમા પાઃ સશ્યાદિરૂપ અને નિશ્ચયરૂપ મિથ્યાદષ્ટિના મર્વ અજ્ઞાન છે સમ્યક્દષ્ટિને તો તે જ મર્વ જ્ઞાન છે

વિ. આ ભા ૩૮ ગાથાની વૃત્તિમા એકને બાણુતો સર્વ બાણુ છે અને મર્વને બાણુતો એકને પણ એમ સમ્યક્દષ્ટિ મર્વવસ્તુ સર્વમય બાણુ છે.

પ્રશ્ન—આવુ જ્ઞાન તો કેવળજ્ઞાની ભગવતને જ હોઈ શકે બીજાને હોઈ શકે નહીં, કેમકે બીજા સૂક્ષ્મ-સાધના ભૂતકાળનું દ્વંધ્યવહિત, અમૂર્ત વગેરે મધ્યગી વસ્તુઓ બાણી શકે નહીં

ઉત્તર—તમારી વાત ઠીક છે, કેમકે આ પ્રમાણે સાક્ષાત્ તો કેવળી ભગવતો જ બાણી શકે છે, પરંતુ તેમના વચન ઉપગ્ની શ્રદ્ધાદ્રાગ દરેક સમ્યક્દષ્ટિ સર્વવસ્તુ સર્વવસ્તુમય ભાવથી-હૃદયથી બાણી શકે છે આગમેમા કેવળી ભગવતોએ કહ્યું છે કે “એક ને બાણુ તે સર્વને બાણુ અને સર્વને બાણુ તે એકને બાણુ”

સમ્યક્દષ્ટિને તો સર્વ આગમ પ્રમાણભૂત જ છે, જો આગમને પ્રમાણભૂત ન માને તો સમ્યક્દષ્ટિ જ ન ગણાય, એટલે જો કે દરેક સમ્યક્દષ્ટિ આ પ્રમાણે સર્વ વસ્તુને સર્વમય બાણી શકતા નથી, તો પણ ઉપ જણાવ્યા પ્રમાણેના આગમ ઉપગ્ની શ્રદ્ધા ઠાગ સર્વ વસ્તુઓને સર્વમય ભાવથી બાણુ છે માટે એ ભગતા, સૂતા, ચાલતા, એમતા જાની જ કહેવાય છે, કેમકે પરમશુદ્ધ પ્રણીત આગમોક્ત વસ્તુના સ્વરૂપનો સ્વીકાર તેના હૃદયમાં નિશ્ચય હોય છે

પ્રયોજનાદિ નિમિત્તોને લીધે વસ્તુના એકદ પર્યાયની સુખ્યનયા વસ્તુને શ્રદ્ધા કે તે પણ

વાસ્તવિક રીતે તે પરિપૂર્ણ અને નિર્ણયાત્મક વસ્તુને સ્વીકારે છે, માટે હમેશા ભાવથી યથાવસ્થિત વસ્તુનું સ્વરૂપ શ્રદ્ધા કરનાર હોવાથી સમ્યક્દષ્ટિના સશ્યાદિરૂપ વખતે પણ જ્ઞાન જ હોય છે અને તે મિથ્યાદષ્ટિવાળાઓને નિશ્ચયરૂપ કે સશ્યાદિરૂપ સર્વ અજ્ઞાન જ ગણાય છે, કેમકે જ્ઞાનના કાચભૂત ત્રિભુવન-શુદ્ધિને નિર્ણિત કરેલ યથાવસ્થિત વસ્તુનો સ્વીકાર તેને કદી નથી હોતો માટે સશય, અનધ્યવમાય વગેરે વાળા દ્વંતા મિથ્યાદષ્ટિને વિશેષતઃ અજ્ઞાન હોય છે

મર્વ કદાચ એટલે કે મોક્ષમા, તેના સાધનોમા, મ સાગમા કે તેના સાધનોમા અથવા નારકાદિ પદાર્થોમા તેના મિથ્યા અભિ-નિવેશ હોય છે, કેમકે મર્વજ ભગવતના કદા કરતા વિપરીત વિચારણા તેની હોય છે જેમ ધડામા કપડાનું જ્ઞાન થાય છે તેમ

આ શાસ્ત્રવાદ્યો પ્રમાણે જોતા સમ્યક્-દષ્ટિના તમામ પ્રકારની જ્ઞાનમાત્રાઓ જ્ઞાન તરીકે જ જોઈ શાસ્ત્રકારોને સમ્મત છે, માટે આત્માર્થી છવોએ સમ્યક્દષ્ટિ બનવા પ્રયાસ કરવો એ જ છવનનું સુખ્ય ધ્યેય હોવું જોઈએ સમ્યક્દર્શન વિના ગમે તેવા જ્ઞાનની સાર્થકતા થતી નથી એમ ઉપગ્ના જોઈશા-સ્ત્રના વાદ્યો આપણને બોધ આપે છે

વિવિધ શાસ્ત્ર, કળા અને વિજ્ઞાનોના અભ્યાસરૂપ અધિગમ જ્ઞાનો પણ એવા અને એવી રીતે કરવા જોઈએ કે જેથી સમ્યક્દષ્ટિપણ પ્રાપ્ત થાય તત્ત્વાધર અભ્યાસ આદ્યભૂતિય અને તત્ત્વાધર અભ્યાસ અનાદ્યભૂતિય એવો જોઈશાસ્ત્ર-કારોના સ્વયં આદેશ હિતેશ્વરોએ ધ્યાનમા લેવા જેવો છે

લેખક: શ્રીયુત મોહનલાલ દીપચંદ ચોક્સી,

પાછા ફરવાનો સમય થઈ ગયા છતાં, મૃગાવતી પોતાની સખી સાથે જે સ્થાને રાજકુમાર મહેન્દ્રનો રથ ઊભો છે ત્યાં નજીકમાં એકાદ બેઠકનો આશ્રય લઈ, કુમારના આગમનની માર્ગપ્રતીક્ષા કરી રહેલ છે. એના નયનો વારંવાર મંદારગિરિના પગથિયાં પરથી ઊતરી આવતી જનસંખ્યા પર પડી રહ્યાં છે. હૃદયમાં આનંદ અને શોક ઉભય સામ સામે ખડા થયા છે, આચાર્યશ્રીની દેશના સમાપ્ત થતાં જ રાજકુમાર મહેન્દ્ર અને પેલા આઠ તરુણો યુરુ-મહારાજની સમીપમાં ઊભા રહેલાં. કેટલાક માનવીઓ વંદન કરી રહ્યાં છે. બીજા તરફ કેટલીક સ્ત્રીઓ કુંવરી મૃગાવતીની આસપાસ ફરી વળી તેણીને આજની દેશના સંબંધી જાતજાતના પ્રશ્નો કરવા લાગી હતી. મંડપ ધીરે ધીરે ખાલી થતો હતો. જે કે રાજકુંવરીના ગહેરા ઉપર આજે પૂર્ણપણે હર્ષની લાક્ષીમા પથરાઈ હતી છતાં તેણીનું મન આ નારી-વૃંદના પ્રશ્નોમાંથી છૂટવાનું અને મહેન્દ્રકુમારને મળી મહાલયમાં પાછા ફરવા આતુર બન્યું હતું. વિલંબ થવાનું કારણ એની સખી જે બાબુ મહેન્દ્ર ઊભો હતો ત્યાંથી પાછી ફરી નહોતી એ હતું. જ્યાં એને આવતી જોઈ કે મૃગાવતી ઊભી થઈ ગઈ. તરત જ ઉભયે મંદારગિરિના પગથિયાં જલ્દી ઊતરવા માંડ્યા; અને જોતજોતામાં જનસમૂહ કરતાં આગળ વધી ગયા.

સખીએ કુંવરીની નજીક આવી કહ્યું કે:

‘બા, સડી વચ્ચે સોપારી જેવું થવાનું. ભાવિ બપોર છે! તમારી આશાલતા નવપલ્લવિત થાય તે પૂર્વે એના મૂળમાં લા પડવાની વળ ખડી થઈ છે!’

‘ઝટપટ કહી નાંખતે એવું તે શું છે? તે કુંવરને શું કહ્યું અને તેમણે કેવો ઉત્તર આપ્યો?’

‘કુંવરીબા, આમ અધીરા ન થાઓ. કહેવાની જવાબ મેળવવાની તક સાંપડી જ નહિ! યુરુ સમીપની એ મંડળીમાં જે વાર્તાલાપ ચાલી રહ્યો હતો તે સાંભળતાં જ હું તો ફરી ગઈ!’

મહેન્દ્રકુમારે કહ્યું કે: ‘મહારાજ સાહેબ, આપના ઉપદેશે વાતાવરણમાં અજબ અસર કરી છે. શ્રોતા-વૃંદના મોટા ભાગનું વલણ હિંસાવિરોધી બની ગયું છે. અહિંસા પ્રત્યેનો પક્ષપાત જરૂર વધી ગયો છે, છતાં આ આઠ સૈનિકાની પ્રતિજ્ઞાથી કાળીમાતનો જાલિ ચાટકી જશે એમ હું માનતો નથી.’

પુરોહિત માણિકેવ ધણો ખટપટી આદમી છે. એની મોરલીએ નાચતો રાજવી પોતાના મતવ્યમાંથી કેવળ સમજવટથી પાછો હઠે એ બનવું સંભવિત નથી. જે કાર્ય સાથે જ પાર પાડવું હોય તો મારી પ્રાર્થના આપ ધ્યાનમાં લ્યો. હું સત્વર સૈન્ય સભા કરી મહિલપુરના સીમાડામાં આવી પહોંચું ત્યાર પછી જ આપ તરફથી કારવાઈનો આદેશ થાય. તૈયારીમાં કેંધે ધણા દિવસો થવાના નથી. સમરાંગણની દુંદુભિ ગળ્યા સિવાય પક્ષનાલ રાગની ઘેનનિદ્રા ઊડવાની નથી, હિંસાનો આ મહાયજ્ઞ ચાટકવાનો પણ નથી.’

આમ આપણા મહારાજ ઉપર યુદ્ધનું વાદળ છવાય છે. હું તો એ સાંભળી તુરત પાછી ફરી. પિતાના શત્રુ સાથે પ્રેમનો મેળ કેમ બાળે? કુંવરીબા, આપણે જલ્દીથી મહેલમાં પહોંચવું જોઈએ અને આ વાતની મહારાજને ખબર આપવી જોઈએ.’

સખીની વાત સાંભળી ગજકુવરી ઘડી બાર તો પાપાણુપુતળીવત્ સ્થિર થઈ ગઈ !

થોડી ક્ષણો વીસા બાદ જાણે કોઈ ઉપાય સૂઝી આવ્યો હોય એમ કુવરી એકાએક બોલવા લાગી—

‘સખી, મહેલમા દોડી જવાની જરૂર નથી એમ કરવાથી પિતાશ્રી પર આવનાર સકટ ટળવાતું નથી એ જેમને હૃદય સમર્પણ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે તે મહેન્દ્રકુમારને મળીને આ કાર્યમાંથી હાથ ઉઠાવી લેવાને હું વિનવીશ જો કે તારી વાત માનવી હોય તો ‘વ્યાધતરી’ જેવી વિષમ દશા મારી મામે ખડી થઈ છે એવ તરફ મારા પ્રેમનું વાત્ર કુવર છે, ખીણ બાણુ જન્મ દેનાર પિતા કે એ જેમ કાળા માતાના સુરત ઉપાસક છે તેમ કુવર આચાર્યશ્રીના પૂર્ણ ભક્ત છે વાતાનરણુમા જે ગરમી આવી છે એ જોતા આ વેળા નગરજિતા દિવસો ગાતિથી પસાર થાય તેવો યોગ જણાતો નથી આ વેળા ચડિકા દેવી કેવળ પશુઓના બળિથી સપ્તથ ધાપ તેમ દેખાતું નથી, એની ક્ષુધા ફેટલાયે નગજાનિદાન ચઢાવતા પૂગશો એ કષ્ટનું મુશ્કેલ છે ભક્તિ અને પ્રીતિ વચ્ચે ચાલતી ‘Tug of War’ મા વિજયશ્રી મને વરશે ? એ પ્રશ્ન મને તો મૂઝવી ગયો છે ! ગુરુની વાણી સો ટચના સુવર્ણ મળી મને જિતરી જાય તેરી છે, પણ પેલા રૂદ્રમૂર્તિ પુરોહિતની આખે જોનાર પિતાશ્રીને એ બધું સમજાવે કાણ ? એટલે મને ભાવિ બીપણુ ને બચકર બાસે છે

જે, વિધિના રાહ વિચારવા કરતા જે શક્ય છે અને સુલભતાથી આચરી શકાય છે એવો પ્રાર્થનાનો ઉપાય અજમાવા દે એકવાર ગજકુમારને અતરની વાત જણાવવા દે ફળને આદમી જેમ તરણુ પકડી બહાર નીકળવા પ્રયત્ન કરે તેના જેવો એ પ્રયાસ છે, છતાં ‘કાગનુ બેમલુ ને તાડનું પડનું’ એ ઉક્તિ અનુસાર એમા રૂતેહમદ થઈ પણ જતી !

ઉપર વર્ણવેલી પરિસ્થિતિના ઉકેન અર્થે મધ્યજે જણાણુ તેમ રાજકુવરી મૃગાવતી પોતાની સખી

સહ કુવરના રથ આગળ આવતુર નયને આગમનની વાટ જોતા એમ છે પગો વીતતી જાય છે તેમ કુવરીના હૃદયમાં ચિંતા જોર કરી ગઈ છે રોજ કરતા સમય વધુ થયો છે પિતાશ્રી ગુરુસે યરો એ ખીક, અને એમા વળી આજ્ઞાભગનો યુદ્ધો ઉમેગયો છે ! છતાં કુવરને મહ્યા વિના જવાતું મન માનતું નથી ! તેથી જ ગિરિની પકિતઓ નેત્રાનું ટ્રેન્ડરથાન બની છે

આખરે એ મોહક ચહેરાતા દર્શન થયા મૃગાવતીનો ચહેરો પ્રકુલિત થયો માથા પગનું વસ્ત્ર જરા નીચું ખેચી તેણી મનમાં વિચારવા લાગી કે કુવરની સાથે વાત કરનાનો આ પ્રયત્ન પ્રસંગ છે તો એના શ્રી ગણેશાય નમઃ કેવી રીતે કરવા મન-પ્રદેશ પર ચક્ર રહેવી બાપછોડનું પરિણામ કષ્ટનું મુશ્કેલ છે છતાં કુમારનું આગમન યશુ ત્યારે કુવરીને એટલો ક્ષોભ થઈ આવ્યો કે તેણી એક શબ્દ પણ ન બોલી શકી આમનપરથી જીડી રથ પાસે આવી ઊભા થઈ છતાં મૌન ન તોડી શકી મહેન્દ્રકુવર પણ જેના તરફ એક કરતા વધુ વાર નેત્રો ફેરવતો એ તરણુને પામે ઊભેલી જોતા છતાં કષ્ટજ પૂછી ન શક્યો આગ પ્રેમીઓની મુવાકાતમા જે મૂક અભિનય અન્યન ભજવતો જોવાય છે તેમ અહીં પણ ભજવાયો

વડીયો વીતતી હતી અને વિલપ કુવરીને શિરે વધુ જોખમ ભગતો હતો, એટલે ન છૂટકે દિગત એકઠી કરી એ મહેન્દ્રકુમારને પ્રાર્થના કરતી નમ્ર ભાવે મોલી ‘મને કુખ થાય એવું આપ નહીં કરો એવું મને વચન આપો’

ગજકુમારી, તમેને કુખ થાય એવું હું શું કરી ગયો છું એ જાણવા વગર મારે વચન આપવા-પણુ કેવું ?

‘આચાર્યશ્રીની પ્રતિજ્ઞા છે કે માતાને આ વેળા બળિ ન ચઢે એ જોખ એ પૂણુ ધાય એ મારુ આપે તેઓ મમક્ષ સ્વસૈન્ય મહિત હાજર રહેવાની વાન મૂખી એ શું સાચું નથી ?’

‘રાજપુત્રી, એ વાત સાચી છે, હું જેમને મારા પૂજ્ય માનતો હોઉં તેમના શિરે સકટ આવે ત્યારે

એક ભક્ત તરીકે તેમનું રક્ષણ કરવાનો મારો ધર્મ છે-એક ક્ષત્રિય તરીકેની ફરજ પણ છે.’

‘રાજકુંવર, એટલે જ પશુખિના અટકાવવા સારુ નરખળિના મહાથક્તનો આરંભ કરવો ! જ્યાં સામ-સામા સૈનિકો ખડા થાય ત્યાં માનવના માથા ધૂળમાં રગદોળાય ! લોહીની નદી વહી રહે ! મારા વૃદ્ધ પિતાના શિરે એ જાતનું સંકટ આવવાની વાત સાંભળી હું ધ્રુણું છું.’

‘તો પછી, માતાના ભોગને નામે મૃગા પશુઓની જે ઘોર હિંસા થઈ રહી છે તેને ચાલવા દેવી એમ તમારું કહેવું છે ?’

‘નહીં, નહીં. હિંસા અટકાવવાના યત્નો જરૂર આદરવા. આપ એમાં સામેલ રહો પણ મારી વિનંતિ છે કે એ વેળા મારા વૃદ્ધ પિતાના પર કોઈ પણ પ્રકારનું સંકટ આણવામાં આપ નિમિત્ત ન બનો. મારી ખાતર એ વચન આપો. સૈન્યને લાવી ચુકવું રણશિંગડું ન બળવો.’

‘કુંવરી, તમારું કહેવું હું સમજ્યો છું. પિતૃ-ભક્તિ તરીકે જરૂર એ જાણે છે. મારે સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે તમારી પાસે વાત અધૂરી આવી છે. જો ‘કે મેં’ શુરુદેવ સમક્ષ સૈન્ય લઈ આવવાનો પ્રસ્તાવ મૂકેલો પણ એ વેળા એ મહાત્માએ જે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા તે નિમ્ન પ્રકારના છે. હજી પણ મારા કર્ણમાં એનો ગુંજારવ થઈ રહ્યો છે. એ આજે જેટલા સાચા છે એટલા જ સાચા ભવિષ્યમાં પણ રહેવાના છે. ત્રિકાળાધિત સત્યથી ભરેલાં છે.’

“હિંસાના સાધનોથી હિંસા નષ્ટ નથી થઈ શકતી, પાપ નથી ધોવાતું. રક્ત ધોવા સારુ જેમ જળા જેવા લુદા પદાર્થની જરૂર પડે છે તેમ હિંસા અટકાવવા સારુ અહિંસાની અગત્ય રહે છે. બળિદાન અટકાવવા સારુ સૈનિકોના શસ્ત્રો ચમકાવવા એ દિગ્ગાને માર્ગ ગણાય. મારે એ માર્ગ ન બપો. અહીં નો પ્રેમના માર્ગે કામ લેવાતું. સમજાવટ એ પ્રથમ પગલું, આવી પડતાં સંકટ સામે સમજાવપૂર્વક

સહનશીલતા દાખવવી એ બીજું પગલું; સામાન્ય હૃદય પીમળાવવું, એના અંતરમાં અજ્ઞાનતાએ ભરેલ જામ બાંજવો અને સાચા જ્ઞાનરવિનો પ્રકાશ વિસ્તારવો એ જ ક્ષેત્ર. બીજા પગલાંથી કદાચ એ સિદ્ધ ન થાય. તો મૃગા પશુના બળિદાન વેળા પ્રથમ પોતાની જાતને હોમી દેવી અને દેહની આહુતિ આપીને પણ અહિંસાનો સંદેશ કેવળ પ્રેમભાવે મૂકતા જવો એ ત્રીજું પગલું. શુદ્ધ ભાવે અંતરમાં કોઈ પણ જાતના કાલુષ્ય વગર-કોઈના પણ પ્રત્યે પાપાચરણ કરી રહેલ આત્માઓ પ્રત્યે જરા માત્ર વૈર રાખ્યા વગર જો સ્વજીવન હોમી દેવામાં આવે છે તો એની અસર જરૂર થાય છે. આ નિતરું સત્ય છે. અધર્મના પથે વળેલા માનવહૃદયને ફેરવવાનો અગત્યથી કયોઈ કીમિયો છે. સંખ્યાબંધ સંતોએ અજમાવ્યાના ઉદાહરણ પણ નોંધાયેલા છે.”

‘રાજકુંવરી, શુરુજોને મારી વાત જ્યાં મંજૂર નથી ત્યાં તારા પિતાના માથે સંકટ નથી જ આવવાતું. મારા વચનની પણ જરૂર નથી છતાં જો તને સંતોષ થતો હોય તો એ આપવા હું તો તૈયાર જ છું.’

‘રાજકુમાર, ઘણા દિવસોની આશા આજે આપના પ્રત્યક્ષ મેળાપથી ફળી. તે વેળાની ઊડતી નજરે આપે મારું મન હરેલું’ પણ આજે તો હૃદય પણ હરી લીધું છે. એના સ્મરણચિહ્ન તરીકે આ મુદ્રિકા સ્વીકારો.’

મહેન્દ્રકુમારે મૃગાવતીના નામથી અંકિત ચથેલી મુદ્રિકા સ્મિતવદને સ્વીકારી, બદલામાં પોતાની વીંટી આપી અને અવારનવાર મળવાની ખાતરી આપી પોતાના રથમાં બેઠક લીધી.

રથ દ્રુતગતિએ અંધાની દિશામાં દોડવા લાગ્યો. જ્યાં સુધી એ દેખાયો ત્યાં સુધી મૃગાવતી એ જોઈ રહી. પછી સખીની પાસે આવી, ઉભય પુલકિત હૃદયે રથમાં બેઠા અને એ રથ પણ મહિષુરના રાજ-મહાલયની દિશામાં વહી રહ્યો. આજે કુંવરીના હર્ષને મર્યાદા નહોતી. ચિરકાળ સેવિત આશા આજે ફળી હતી, એટલું જ નહિ પણ સુંદર ભવિષ્યની આગવી

અશુરુલઘુ પર્યાયની વિચારણામાં ત્રણ સવાલો જોવાના ઉપસ્થિત થાય છે—

(૧) અશુરુલઘુ પર્યાયનો અર્થ શું ?

(૨) અશુરુલઘુ પર્યાય જ્યો દ્રવ્યોમાં આમાન્ય છે એટલે શું ?

આપતી હતી દર્શન માત્રથી આકર્ષાયેલા પ્રેમી હૃદયો આજના વાર્તાલાપથી વધુ નજીક આવ્યા અને અગ્રસ પરસને પિછાનતા થયા પ્રેમના નિકટ પથમાં પણ માડનાર માટે એ પગો ઓછી કિમતી ન લેખાય 'પ્રેમની રીત પ્રેમી જ પાગખી શકે' વિશેષ આનંદ તો કુવરીના અતંગમાં એ હતો કે યોગ સમયમાં હિમા-અહિસા વચ્ચે જે મગ્રામ ખેતવાનો છે એમાં પિતાના શિરે આવનાર મહત નિરાગતામાં પોતે નિમિત્તભૂત થઈ મદાગિરિ પગના મડપમાં જે આઠ તરુણોએ પ્રતિજ્ઞા લીધી એ જાહેર વાત હતી પદ્મનાભને એ સમાચાર પહોંચી ચૂક્યા જ હશે એમાં પોતે શરૂનો સગ્રામ નહીં થાય એવી ખાતરી દર્શાવી, પિતાનું મન પ્રફુલ્લિત મ્શે અને પોતાના એ સમાચારથી પિતા ગજી થશે આ મનોભાવ સેવતી બાળા જ્યાં ગયમાંથી જોતરી ગજમહાલયના દગવાળમાં પણ મૂકે છે ત્યાં તો દોગમૂર્તિ પિતાની હેસેનિત વાણી મલબાણી 'હુઇ પુનો, શા મારુ તુ પાછી ફરી ? પદ્મ પગના એ નગ્ન માધુ પાસે જ જેમી મ્હેવુ હલુ ને ! મે ના પાછા જતા તુ મડપમાં ગઈ હતી ને ? મારી આઠાભગ કરવાની શી શિક્ષા છે તે તુ જાણે છે કે ? જા, આજથી મારી આઠા વિના આ મહેલની બહાર પણ મૂકતી નહીં'

લાલચોળ તેત્રનાળી પિતાની જુડી જોઈ, સમીપમાં જોએવા ભયકર ચહેરાનાળા પુરોહિતને નિરૂપી મૃગાવતી એટલી હદે ગભરાઈ ગઈ કે મનની મનમાં ગદી અને સીધી અત પુગમાં ચાલી ગઈ !

(ચાહુ)

(૩) આનંદધનજી મહારાજ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના ત્રેવીશમાં સ્તવનમાં લખે છે કે—

અગુરુલઘુ નિજ ગુણને દેસતાં,
દ્રવ્ય સકલ દેસતાં,
સાધારણ ગુણની સાધમર્યતા,
દર્પણ જલ દ્વારાત

એટલે શું ?

(૧) અશુરુલઘુ પર્યાયનો સામાન્ય અર્થ એવો વધ શકે છે કે પદાર્થ શુરુ અર્થાત્ ભારે અને લઘુ અર્થાત્ હલકો નહિ એટલે જે ભારે કે હલકો ન હોય તેને અશુરુલઘુ ઠહેવાય ધ્યવહારમાં શુરુત્વ અને લઘુત્વ સાપેક્ષિત વચ્ચેના છે એક જ દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યની અપેક્ષાએ શુરુ કહેવાય, તે જ દ્રવ્ય ત્રીજા દ્રવ્યની અપેક્ષાએ લઘુ ઠહેવાય પરંપરનો વટકો ઇટના કટકાની અપેક્ષાએ શુરુ છે, લોહાના કટકાની અપેક્ષાએ લઘુ છે ત્રુ પૂલકું પવનની અપેક્ષાએ ભારે છે, ધૂળની અપેક્ષાએ હલકું છે, અહીં અશુરુ-લઘુત્વનો વિચાર આવે છે, એટલે તેમાં તો વસ્તુસ્વરૂપની-નિશ્ચયદૃષ્ટિની મલાવનાને જ અવકાશ રહે છે. શુરુવાકર્ષણનો નિયમ એવો છે કે ભારે પદાર્થ હલકા પદાર્થને પોતા તરફ ખેંચે છે આપણે અહીં અશુરુલઘુ પર્યાયનો વિચાર કરવાનો છે, એટલે તે પર્યાય તો એવો હોવો જોઈએ કે જેના ઉપર શુરુવાકર્ષણનો નિયમ લાગુ ન પડી શકે, અર્થાત્ દ્રવ્યની કેઈ પણ સ્થિતિ અશુરુલઘુ પર્યાયવાગી થયારે અહીં ગકાય કે જ્યારે તે સામાન્યસ્થા state of equilibrium માં હોય અશુરુલઘુ શબ્દનો આમાન્ય અને તાત્વિક અર્થ ગતાવ્યા પછી જૈન-દર્શનમાં અશુરુલઘુ પર્યાયવાળા દ્રવ્યો કેવી રીતે ગતાવ્યા છે તેની બીજી વિચારણા કરવાની રહે છે

(૨) જૈનદર્શનમાં પુદ્ગલ, જીવ, ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશ અને કાળ છ દ્રવ્યો ગતાવ્યા છે. તેમાં પુદ્ગલ રૂપી દ્રવ્ય છે, બાકીના પાંચ અરૂપી દ્રવ્યો છે. શાસ્ત્રમાં છત્રે દ્રવ્યોમાં અશુરુલદ્યુ પર્યાય સરજો-સાધારણ ગતાવેલ છે (આગમસાર પા. ૬). તેનો અર્થ એવો ધર્મ શકે છે છત્રે દ્રવ્યો નિશ્ચય સ્વરૂપમાં અશુરુલદ્યુ પર્યાયવાળા છે કારણ આગમસારના પા. ૧૬ માં દ્રવ્યની નિત્ય અનિત્ય ગુણપર્યાયની વિચારણામાં અશુરુલદ્યુપર્યાયને છત્રે દ્રવ્યોમાં અનિત્ય કહ્યો છે. આ અનિત્યપણું વ્યવહાર-પર્યાયનયની અપેક્ષાએ માનવાતું રહે છે. જીવ વગેરે પાંચ દ્રવ્યો શુદ્ધ સ્વરૂપમાં અશુરુલદ્યુ જ સંભવી શકે છે, કારણ શુદ્ધ સ્વરૂપમાં સદરહું પાંચે દ્રવ્યો અરૂપી-અમૂર્ત છે. અમૂર્ત-અરૂપી દ્રવ્યમાં શુરુપણું કે હળવાપણું સંભવી શકતું નથી. પુદ્ગલ પણ શુદ્ધસ્વરૂપે પરમાણુ છે અને પરમાણુ અશુરુલદ્યુ છે. એટલે છત્રે દ્રવ્યો અશુરુલદ્યુ પર્યાયવાળા છે એવું આગમસારતું કહેવું દ્રવ્યોના શુદ્ધસ્વરૂપમાં વાસ્તવિક છે.

શ્રી વિશેષાવશ્યક સૂત્રના મૂળમાં અને વૃત્તિમાં અવધિજ્ઞાનની વિચારણામાં અશુરુલદ્યુલ્લી ત્રિયા સવિસ્તર કરેલ છે. ઔદારિક, વૈકિય, આહારક અને તૈજસ વર્ગણવાળા તથા તેના જેવા જણાતા બીજા સ્થૂલ દ્રવ્યો શુરુલદ્યુ છે, અને કાર્મણ, મન, લાષા અને આસોઆસ તથા બીજા પરમાણુ અને આકાશ વગેરે અશુરુલદ્યુ દ્રવ્યો છે. આ વર્ગણાઓ ઉત્તરોત્તર સૂક્ષ્મ છે. તેમાં સૂક્ષ્મતા ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ પામતાં કાર્મણ વર્ગણાથી એટલી સૂક્ષ્મતા વધે છે કે તે વર્ગણાના દ્રવ્યો અશુરુલદ્યુ બને છે. પુદ્ગલ દ્રવ્યને અંગે આ પ્રમાણે સ્પષ્ટતા થયેલ છે. બાકીના જીવ વગેરે દ્રવ્યો તો અશુરુલદ્યુ પર્યાયવાળા છે.

(૩) આનંદધનજી મહારાજ શ્રી પાર્શ્વનાથજી ભગવાનના સ્તવનમાં કહે છે કે અશુરુલદ્યુ ગુણ સર્વ દ્રવ્યોમાં સાધારણ છે, માટે આત્મા પોતાના અશુરુલદ્યુગુણની શક્તિથી સકળ દ્રવ્યને જોઈ શકે છે અર્થાત્ સકળ વસ્તુના જ્ઞાન માટે આત્માને સર્વ દ્રવ્યમાં સમાનપણે રહેલ અશુરુલદ્યુત્વ એક સાધન (medium) બને છે. જેમ ગતિને ઉપકારક ધર્માસ્તિકાય, સ્થિતિને ઉપકારક અધર્માસ્તિકાય, વર્તણૂને ઉપકારક કાળ, અવગાહનાને ઉપકારક આકાશ દ્રવ્યો જૈનદર્શનમાં સ્વતંત્ર ગતાવ્યા છે તેવું સકળ વસ્તુના જ્ઞાનને ઉપકારક કોઈ સ્વતંત્ર દ્રવ્ય જૈનદર્શનમાં ગતાવેલ નથી; છતાં આત્મા સર્વવસ્તુને જાણનાર-સર્વજ્ઞ તેની શુદ્ધ અવસ્થામાં થઈ શકે છે, તો પછી શાને આધારે? આ સવાલના જવાબમાં આનંદધનજી મહારાજ સર્વ દ્રવ્યોમાં રહેલ અશુરુલદ્યુલ્લી;સમાનતાને કારણ-સાધન (medium) તરીકે ગતાવે છે. આ ઉપરથી એવી કદપના કરવાની રહે છે કે અશુરુલદ્યુત્વ એવો એક સામાન્ય સર્વ દ્રવ્યોનો પર્યાયગુણ છે કે જેમાં સર્વ વસ્તુઓનું પ્રતિબિંબ પડી શકે અને આત્મા તે પ્રતિબિંબથી સકળ વસ્તુઓને જાણી-જોઈ શકે, એટલે અશુરુલદ્યુત્વ ગુણ સ્વચ્છ કાચ અથવા સ્વચ્છ જળ જેવો પ્રકાશક સ્વભાવવાળો હોવો જોઈએ. તે પ્રમાણે સ્તવનમાં પાંચુ દર્પણ અને જળનું દ્વંદ્વ આપેલ છે. જડ વસ્તુમાં એક એવો ગુણ છે કે તે વસ્તુને જેમ જેમ સૂક્ષ્મ બતાવવામાં આવે છે તેમ તેમ તેમાં પ્રકાશતા આવે છે. રેતીમાંથી જે આરપારદર્શી કાચ બતાવવામાં આવે છે, તેમાં આવો જ પ્રયોગ કરવામાં આવે છે. રેતીને લાઠીમાં નાંખી ઘણી જ ગરમી આપવામાં આવે છે અને તેના બનેલ રસમાંથી મલીન તરવ હર કરી સ્વચ્છ કાચ ઢાળવામાં આવે છે, તે પ્રમાણે ઔદારિક આદિ સ્થૂલ વર્ગણાને

મૂક્ષમત્તર કરતા કરતા કાર્મણ આદિ વર્ગણા મૂક્ષમત્તમ જનતા પ્રકાશક થાય તે જનવા જેવું છે એટલે અશુરુલ્લુ પર્યાયમા મૂક્ષમતાના અગ સાથે પ્રકાશકતાના અશની પણ કલ્પના ઊભી વાય છે આ કલ્પનાને ઢાઈ આધાર છે એવો સ્વાભાવિક પ્રશ્ન ઊભો થાય કે માખ્ય દર્શનમા સત્ત્વ, રજ્જ્, અને તમસ્ ત્રણ શુભો માનવામા આવે છે ત્રણ શુભોની સામ્યાવસ્થા (state of equilibrium) ને પ્રકૃતિ મેલવામા આવે છે, સત્ત્વ શુભને લધુ અને પ્રકાશક કહેવામા આવે છે દરેક પદાર્થમા ત્રણે શુભો પ્રધાન ઐશ્વર્યલે ગ્હેલા છે પદાર્થમા ગ્હેલ સત્ત્વશુભની પ્રધાનતાને લખને, પદાર્થો જ્ઞાનમા પ્રકાશ છે, ઇન્દ્રિયો, મન અને બુદ્ધિમા ચેતનતાનો આવિર્ભાવ થાય છે, તેજમા પ્રકાશતા આવે છે, દર્પણ અને જળમા પ્રતિબિંબાત્મક શક્તિ આવે છે દૂકામા મત્ત્વશુભ પ્રકાશક શુભ છે અને દરેક પદાર્થ ત્રિશુભાત્મક હોવાથી દરેકમા તે ગ્હેલ છે જૈનદર્શન ધમ, અધર્મ, આકાશ, ક્ષણ અને પુણ્યને સ્વતંત્ર દ્રવ્યો માને છે. સાખ્યદર્શનની જેમ ત્રિશુભાત્મક પ્રકૃતિમાથી પાચે દ્રવ્યોની ઉત્પત્તિ જૈનદર્શન માનતુ નથી, છતા જને દર્શનેમા કેટલેક અગે સમાનતા જોવામા આવે છે બીજુ દ્રવ્યના જે

શુભ કે પર્યાયમા પ્રકાશકપણું હોય તે જ પર્યાયમા સ્વેયનું પ્રતિબિંબ પડી શકે, એટલે અશુરુલ્લુ પર્યાય પ્રદાશક હોવાનુ દરેકી શકાય કે સત્ત્વશુભ પણ પ્રદાશક છે અને સર્વદ્રવ્યોમા સાધારણ છે, એટલે માખ્યદર્શનના સત્ત્વશુભ અને જૈનદર્શનના અશુરુલ્લુ શુભને કાર્મ માખ્યતા હોવાની કલ્પના ખરી થાય છે. ત્રીજુ આનંદધનદી મહારાજ દર્પણ અને જળમા પડતા સ્વેયના પ્રતિબિંબનુ દ્વિત મર્વજના જ્ઞાન માટે આપે છે સત્ત્વશુભની પ્રરુપણામા માખ્યદર્શન દર્પણ અને જળનુ દ્વિત આપે છે લધુ અને શુરુ શબ્દો પણ ત્રણ શુભોના વિવેચનમા વપરાયેલ છે સત્ત્વ, રજ્જ્ અને તમસ્ શુભની સામ્યાવસ્થા અશુરુલ્લુ માનવાની છે, કાચુ તે સ્થિતિ એક state of equilibrium છે

ઉપરના વિવેચનને પગિલામે જણાશે કે અશુરુલ્લુ પર્યાય દરેક દ્રવ્યમા બ્યાપી ગ્હેલ અતિ મૂક્ષતાવાળો અને પ્રકાશક શુભ છે વસ્તુમા થતા ભુદા ભુદા પર્યાયોને ત્રણ દરે છે અને જ્ઞાની પુરુષ તે સર્વબ્યાપી શુભમા પ્રતિબિંબિત થતા મદ્ગળ દ્રવ્યને દેખી શકે છે પદાર્થમા ગ્હેલ અશુરુલ્લુ શુભને માખ્યના સત્ત્વશુભ માથે કાર્મ માખ્યના હોવાનુ દરેકી શકાય છે

ભાવ

ઉત્પન્ન વાધે મન મહાં, વચ્ચે થાય વિકાસ,
કાયાથી ર્જવ્યમા, ભાનતલો પ્રકાશ
આદર્શ જેવો ભાવના, તેવો થાય આદાન,
ધંધા ભુગીતપમા, 'અમા' એડ પ્રમા

—અમરચંદ માવલુ ગાદ

“વૈરાગ્ય ભાવનાનાં વહેતાં ઝરણાં”

(ગતાંક ૫૪ ૧૧૯ થી શરૂ)

લેખક, મુનિશ્રી લક્ષ્મીભાગરથ મહારાજ, મુ: વરસોડા.

૨૧. રમા અને રામામાં જ જેની મતિ સુઝાતી હોય અને ધર્મ કરવો એ તો નવરા એનો ધર્મો છે એવું જે માને તેનામાં શું સમ્યગ્દર્શન હોય ?

૨૨. હે છવ ! તું ચાદ રાખજે કે રમા અને રામા તો માત્ર આ ભવના છે. અને ધર્મ તો ભવોભવમાં હિતકારી છે, માટે એને તું ક્યારેય દુઢ્યથી અળગો કરતો નહિ.

૨૩. આ ભવમાં ખાધું, પીધું અને મોજ-મજા મારી તે આપણા ગાપનું. ધર્મ કરવાથી કેનું કલ્યાણ થયું છે ? આવું માને તેનામાં શું સમ્યગ્દર્શન હોય ?

૨૪. જેઓ સંસારમાં જ લહેર માનતા હોય તેઓમાં સમ્યગ્દર્શન હોઈ શકતું નથી, એટલું જ નહિ પણ તેઓને ભવાલિનદી કહી શકાય.

૨૫. જેમ આંખમાં તણખડું ખૂંચે તેમ જેના હૈયામાં સાધુઓ ખૂંચતા હોય તેનામાં શું સમ્યગ્દર્શન છે ?

૨૬. છતી શક્તિએ પ્રમાદ-પિશાચને વશ થઈ પરોપકાર કરવાના કાર્યથી દૂર રહેનારા ભાવાચાર્યો પોતાની ફરજથી શું દૂર નથી ?

૨૭. જે શાસનના પ્રતાપે માનપાન મળે, લાંબોપતિ અને કોટ્યાધિશો આવીને પગમાં પડે અને પાણી માગતાં દૂધ મળે, તે શાસનનો દોષ કરનારાઓ શું ભાવાચાર્ય કહેવાય ?

૨૮. જેઓ મમતાથી જંગલમાં રંજે રમતા હોય, મોટરામાં મોજ મારતાં હોય, અહર્નિશ મિનીના સફાસમાં વસતા હોય, ખેતીવાડી પણ

કરતા હોય ત્યાં તો કરાવતા હોય, કુટુંબોં તો ફીડા જેવા બની ગયા હોય, મધ્યરાત્રિએ પણ મજેથી લોજનપાન કરતા હોય, મજેના રાણી-છાપના ખૂટ અથવા પાવડીઓ પણ પહેરતા હોય, બ્યાજે નાણું ધીરતા હોય, નાણું ન પેતે એવું હોય તો કોઠોમાં દાવા કરીને જમિ પણ લાવતા હોય, તો આવાઓને શું મહાત્માઓ તરીકે ઓળખાવાય ખરા ? કદી જ નહિ. જે આવાઓને મહાત્માઓ તરીકે માનીએ, તો પછી જગતના સઘળા ગૃહસ્થોને મહાત્માઓ તરીકે માનવા રહ્યા. તો પણ જગત ઝુકનેવાલે હય ઝુકનેવાલે આઢીએ.

૨૯. શિવમણીના રસિયાઓએ તો ભાવાચાર્યનું નામસ્મરણ કદીયે ચૂકવું નહિ, એટલું જ નહીં પરંતુ પાપાચાર્યોના દરથી જ સ્પર્ધાની માફક લયંકર માનીને-લાગ કરવો જોઈએ.

૩૦. અરે ! અનંત ઉપકારી મહાપુરુષો ત્યાં સુધી ફરમાવે છે કે જેમ વિદ્યામાં પડેલી અંપક-માલા મસ્તકે ધારણ કરવા લાયક રહેતી નથી તેમ ચતિતોના સ્થાનમાં રહેલ મુવિહિત મહાત્માઓ પણ પૂજ્ય નથી.

૩૧. હુનિયા કહે છે કે જેણે પૂર્વે તપ કર્યો હોય તે રાજ થાય. તો પોતાને આસ્તિક મનાવનાર ધર્મના મહિમાને ન માને એ કેવી વાત !

૩૨. ધર્મના મહિમાને નહિ માનનારા મહાકૃતદ્વશિરોમણી છે.

૩૩. પાપાનુબંધી પુણ્યકર્મના ઉદયે કદાચ અનાડીયો આ ભવની વિપત્તિને ન પણ માને, તો પણ પરભવમાં તો તે અવશ્ય દુઃખી થાય છે.

... વર્તમાન સમાચાર...

પન્નખના વર્તમાન.

કચ્છ (પન્નખ) મા શ્રી આદિશ્વર પ્રભુનું ગચન ચૂ મી જિનાત્વ બધાં જ તૈયા થતા વૃત્ત્ય આચાર્ય-વર્ષ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસ્મૃતિશરણ મહારાજશ્રીના વચ્ચે દરને પોષશુદિ પુનમના શુભ સુદર્શને શ્રી ભજનસપ્તાંગ અને પ્રતિષ્ઠા સાનદ મહારોહપૂર્વક થઈ હતી

વિધિવિધાન વલાદવાળા રોક ફૂલચંદ્ર ખીમચંદ નયા એમના સુપુત્ર ભુગલાઈ આદિએ માનદ કગના પ્રતિષ્ઠાને લગતા તમામ દ્રવ્યો જોવાલાયક હતા

ઓંશના દિવસે ગયથાત્રાને વચ્ચેડો સમારોહ પૂર્વક ચઢેલા હતા દિરોજપુર જાવણીના મોનેરી ગયમા પ્રભુપ્રતિમા અને બગ્ધીમા પગપકારી અર્ચવામી શુરુદેવ ન્યાયભોગિનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયનદસ્મૃતિશરણ (આત્માગમજી) મહા ગજની પ્રતિકૃતિ ગિરાજમાન કરતામા આવી હતી દિરોજપુર જૈન હાઈસ્કૂલ બેન્ડ, હાહોરી બેન્ડ એકત્રિત થયેલ માનવમેદનીના દિવસે આદર્શ ગદા હતા કચ્છ, લુધીઆના, નારોવાલ, જગ, મુન્તાન, શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળ પન્નખ, આત્મમધ હાહોગની ભજનમડળીઓએ મનોહર ભજનોથી માનવીઓના મન જીતી લીધા હતા

વચ્ચેડો ફરતા ફરતા લાલા બલેસાદ ક્ષત્રીની કુશન (જ્યા આચાર્યશ્રીજી આદિ મુનિમડળી વચ્ચેડો જોવા માટે જિગજી હતી) પાસે આવતા માનવમાગર ઉમગઈ ગયો હતો

પણતમા આચાર્યશ્રીજીના દેવતત્ત્વ અને પ્રતિષ્ઠા વિષયક મનોહર વ્યાખ્યાનો અને લાલા મગતગમજી જૈન અબાલરી, બાણુ ઝાનચંદ જગરાવાલીલા અને લાલા ખેતુગમજી જરાનિવાસીની અખ્યતામા

મબાઓ ભરાઈ પડિત પૃથ્વીરાજજી, ગમકુમારજી શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળ પન્નખના બૂનપૂર્વ વિદ્યાર્થી હાથ અધ્યાપક, શ્રી આત્માનંદ જૈન કોતેરના પ્રોફેસર વિમનપ્રમાદજી, ' વિશ્વમંથુ ' ના સ પાદક શ્રીધુન માધવજી આદિના ભાવણો થયા હતા

વિદ્યકેશરી

જાણીવગનિવાસી પડિત બંધા શાઓજીએ જોમતા જણાવ્યું કે આચાર્યશ્રીજી મદત્તસાળી વ્યાખ્યાન ગામળી દુ ધરોજ ખુલી થયો છું આપણે આચાર્યશ્રીજીને પન્નખકેશરી જી પોમરી ગદા છીએ, વાતગમમા આચાર્યશ્રીજીને વિદ્યકેશરી જીવા જોઈએ એન છે જ વિદ્યકેશરી; કેમકે આચાર્યશ્રી વિશ્વમા વિચરી ધરોપદેશરૂપી સિદ્ધ ગર્જના કરી પાપરૂપી પલુઓને નમાડી મૂકે છે

મિકાનેર શ્રી મધના તરફથી આચાર્યશ્રીજીને મિકાનેર પધાગવા જોગદા વિનતી કરના બાણુ ગિખમચંદ જગા મિકાનેરગિએ જણાવ્યું, કે શુરુદેવ ! મિકાનેર શ્રીમધ ચાતકની પેઢે આપશ્રીજીના દર્શન માટે આવુ છે વારને કૃપા કરી મિકાનેર પધાગી શ્રી મધને લાગેલી તૃષાને ક્ષાત કરે

લાલા મનનગમજી અજાનવીએ જણાવ્યું કે આચાર્યશ્રીજીને મિકાનેર શ્રી મધે જોગદા વિનતી કરી, ગુન્દાત, માગવાડ, કાદિયાવાડથી પગ વિનતી-પગે આવી ગયા છે મૌ કોઈ શુરુદેવને આદે છે પણ આ વૃદ્ધવરયામા આચાર્યશ્રીજીને પન્નખ ન છોડવું જોઈએ, દેવદંવાદિની અવક સમવાનુમાર સારી થઈ, રયાનકવામી મધુઓ અને નગનિવાસિ ઓએ મદકાર આપી પોતાની લાગણી બતાવી હતી

અંગનશલાકા સંબંધી કોષ્ટ પણુ જાતનો નકરો રાખવામાં નહોતો આવ્યો.

અનેથી વિહાર કરી આચાર્યશ્રીજી રાજકોટ તરફ પધારશે ત્યાં વૈરાગ્ય શુદ્ધિમાં અંગનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા કરાવવા વિચાર છે.

વરસોડામાં ઉપધાન તપ.

આ. શ્રી ઋદ્ધિસાગરસરીશ્વરજી મહારાજ, પં. શ્રી હસિતવિજયજી મહારાજ અને વિદ્વાન મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજના નેતૃત્વ નીચે વરસોડામાં ઉપધાન તપની ક્રિયા ચાલે છે. સાથે મુનિશાળ જ્યોત્સનાગરજી મહારાજ તથા મુનિ શ્રી સમતાશાગરજી મહારાજ અને મુનિશ્રી હક્ષ્મીસાગરજી મહારાજની હાજરી છે. ઉપધાન ક્રિયામાં સારી સંખ્યામાં હાજરી છે.

સિંધી જૈન ગ્રંથમાળા.

કલકત્તાનિવાસી શ્રી યહાદુરસિંહજી સાહેબ સિંધીએ પોતાના પિતાશ્રીના સ્મરણમાં મુનિ જિનવિજયજીની પ્રેરણાથી 'સિંધી જૈન ગ્રંથમાળા' નામની એક ગ્રંથપ્રકાશન યોજનાની આજ્ઞાથી દશ-અગિયાર વર્ષ પહેલાં શરૂઆત કરી હતી. તે યોજનાદ્વારા આજ સુધીમાં ૧૫-૧૭ જેટલા અપૂર્વ જૈન ગ્રંથો સારા સારા વિદ્વાનો પાસે અંપોદિત-સંશોધિત કરાવીને પ્રગટ કરવામાં આવ્યા છે અને તે યોજના પાછળ સિંધીજીએ લગભગ ૫૦૦૦૦ રૂપિયાનો ખર્ચ કર્યો છે. આ આખી ગ્રંથમાળા શ્રી હૈનયાલાલ માણેકજીના મુનશીની વિચ્છિન્ન માન્ય રાખીને શ્રી યહાદુરસિંહજી સાહેબ સિંધીએ ભારતીય વિદ્યાભવનને સમર્પણ કરી છે અને તે ઉપરાંત ભારતીય વિદ્યાભવનના લગ્ન મકાનમાં એક મધ્યવર્તી વિશાળ વ્યાખ્યાનશાળા બનાવવા માટે રૂ. ૧૦૦૦૦૦ તુલ્ય દાન કર્યું છે. હવે પછી 'સિંધી જૈન ગ્રંથમાળા' ના સર્વ પ્રકાશનો

મુનિ જિનવિજયજીની દેખરેખ નીચે ભારતીય વિદ્યાભવન માનકૃત કરવામાં આવશે. ભારતીય વિદ્યાભવન જેવી પ્રતિષ્ઠિત સંસ્થાને પ્રસ્તુત ગ્રંથમાળાનું સર્વ આયોજન સોંપવા માટે તેમજ ઉપર જણાવેલ રકમનું દાન કરવા માટે શ્રી યહાદુરસિંહજી સાહેબ સિંધીને તેમજ તેમના પ્રેરક મુનિ જિનવિજયજીને ધન્યવાદ થો છે.

શ્રી યજ્ઞોવિજયજી જૈન શુરુકૃષ્ણ.

સંવત ૧૯૬૮ ના કારતક શુકલ પંચમી (ગાન પંચમી) ના શુભ દિવસે આજ્ઞાલક્ષ્યારી રવ. મુનિશ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજ (કચ્છી) ના સદુપદેશથી રથાપવામાં આવેલ આ સંસ્થાનો રજત મહોત્સવ શ્રી શત્રુઙ્ગ મહાતીર્થની શીનળ છાયામાં ઊજવવાનું કરાવવામાં આવ્યું છે.

આ રજત મહોત્સવની ઊજવણીના ત્રણ દિવસ મહા શુદ્ધિ ૧૧-૧૨-૧૩ સોમ, મંગળ, બુધ તા. ૧૫-૧૬-૧૭ ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૪૪ નક્ષી કર્કી છે અને તે દિવસોએ અનુક્રમે રજત મહોત્સવ અંગેની મેળાવડો, વિદ્યાર્થીઓના અર્વાદો, છનાની મેળાવડો, બાયામના પ્રયોગો, ઉપરાંત જુના તથા નવા વિદ્યાર્થીઓનું સંમેલન આદિ કાર્યક્રમ શોકવવામાં આવેલ છે.

મહોત્સવનું પ્રમુખ રથાન શ્રી વહવાણ કેમ્પ નિવાસી શ્રીમાન શેઠ રતિલાલ વર્ધમાન શાંદે સ્વીકાર્યું છે.

સંસ્થાના દરેક સહાયકને તેમજ જુના વિદ્યાર્થીને આ પ્રસંગે પધારીને પ્રોત્સાહન આપવા ખાસ આમંત્રણ છે.

રૂ. ૩૦૦૦૦૦ મકાન ફંડ ખાતે એવાની રકમ હવે તેમ ન રહેવી જોઈએ માટે જૈન બંધુઓએ ઉદારતાથી તેટલા ફાળો આપવો જ જોઈએ.

સાહાર સ્વીકાર.

ધર્મવીર ઉપાધ્યાય એ નામની શુક આ મહાના પેદા સાહેબો તથા માનવતા લાઇફ મેમ્બરોને બેટ આપવા માટે પરમકૃપાળુ આચાર્ય મહારાજ શ્રી નિત્યસુખસુરીશ્વરજી મહારાજ તરફથી બેટ મળેલ છે જે માટે આ સહા આભાર માને છે

૧ આગમસારિણી અથ તથા ૨ સિદ્ધાન્ત રહસ્ય લા ૧ લો. આ ૫ને મર્યા પત્રીનામી રોક લખમરી કેશવજી તરફથી આ સહાના માનવતા લાઇફ મેમ્બરોને બેટ આપવા મળ્યા છે, તે માટે આભાર માનવામાં આવે છે

આ સહાની ફી લાવમેરી માટે બેટ.

આ સહાના ઉપપ્રમુખ દોશી હમોદરામ દીવાળજી તરફથી આ સહાની લાવમેરીને ૫૬ હમિશ પુરતકો બેટ મળ્યા છે જે માટે આભાર માનીએ છીએ

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર.’

૫૨૦ પાના, સુંદર ગુજરાતી અક્ષરો, ઉચ્ચ કાગળો, સુંદર ફોટાઓ અને સુગંધિત કપડાના મનરંગના ખાઈન્ડિંગથી અલકૃત કરેલ અથ આ મહા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ અથમા પ્રમુખ મત્તારીય બાતુ વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના સ્થળો સાથેનુ લખાણથી વિવેચન, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના પીય વર્ષ પૂર્વેનુ વિદ્યાવર્ણન, સામાજીક વર્ષ કરેલા તપનુ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનુ ધણ જ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલુ આ અથમા આવેલુ છે તેટલુ કોઈના છપાવેલા બીજા અથમા આવેલ નથી, કારણ કે કર્તા મહાપુરુષે કલ્પસત્ર, આગમો, નિષદિ વગેરે અનેક અથોમાંથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટનુ સુંદર રચનાપૂર્વક લખાણથી લખ્યુ છે બીજા ગમે તેટલા લઘુ અથો વાચનાથી શ્રી મહાવીરજીવનનો મૂલ્ય ખ્યાલ આવી શકે નહિ, જેથી આ અથ મા ગાવવા અથો ખાસ બતામખુ કરીએ છીએ આવા સુંદર અને વિસ્તારપૂર્વક અથની અનેક નકલો ખપી મછ છે હવે જૂઠાં છુટો સિલિકે છે આવા ઉત્તમ, વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના અથ મોટા ખર્ચ કરી કરી કરી છપાવાના નથી, જેથી આ ત્રાજ ખામ લેવા જેવો છે કિંમત રૂ ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ અલગ

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-ભાવનગર

શ્રી પ્રભાચંદ્રસુરિચરિત્ર-

શ્રી પ્રભાચંદ્ર ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક અથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-માહિત્યના અથમા વર્તમાનકાળના આધાર પ્રભાચંદ્ર આચાર્યમહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારા પ્રકાર પાઓ છે જે મહાન આચાર્યનો પરિચય આપે છે, તેમા તે મહાવીર મામાનિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી નુદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક અથ બતાવે છે મુનિગજ શ્રી કન્દાબુનિગજ મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પદ્યોચિત્તના લખી તે અથની રચનામા સુંદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથામાહિત્યમા ઉમેરો કર્યો કે એવી મુદર અને મહત્તાપૂર્વક રચના કરેલ હોતને આ અથને અમુક અમુક જૈન ચિદ્ધશાળાઓના ધાર્મિક અબધામકમમા રચાન મળેલ છે આ ઉપરોગી માહિત્ય અથ દોનાયા વાચતા પશુ ખામ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે કિંમત રૂ ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-ભાવનગર.

‘શ્રી આત્માનંદ અંશરત્નમાળા’ના પ્રાચીન ગ્રામથી, સંસ્કૃત ગ્રંથો માટે નક્કી સૂચના.

ચતુર્દશહિંદિ—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, બીજી પ્રથમ ભાગ ખરીદ કરનાર મહાશયોએ ખીન્ને ભાગ તુરત મંગાવી લેવો. તે પણ હવે સિલિકે જૂજ છે.

શ્રી વૃહત્કલ્પસૂત્ર—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, બીજી પ્રથમ ભાગ લેનાર મહાશયોએ ખીન્ને પાંચમા ભાગ સુધી, ખીન્ન ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે ત્રીજો, ચોથો, પાંચમો, ત્રીજા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે ચોથો, પાંચમો ભાગ અને ચોથા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે પાંચમો ભાગ સત્વર મંગાવી લેવો. તે ભાગો પણ સિલિકે જૂજ છે.

(છઠ્ઠો ભાગ તૈયાર થાય છે. તૈયાર થયે બહાર ખર્ચ આપીશું. હમણાં કોઈએ તે માટે લખવું નહિ.)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ (શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિકૃત ટીકા) કે જે હાલ ધાર્મિક, શાળાઓમાં અભ્યાસમાં પ્રચલિત છે. જેનો પ્રથમ ભાગ ખલામુચ્છ થયેલ છે. ખીન્ન ભાગની નકલો જૂજ છે. પહેલો ભાગ ખરીદિલ હોય તેમણે સત્વર ખીન્ને ભાગ મંગાવી લેવો.

પ્રાચીન સ્વાર કર્મગ્રંથ—એક પણ કોપી સિલિકે નથી.

(ઉપરોક્ત ગ્રંથોના ખીન્ન બધા ભાગોમાં હવે પછી કમીશન આપવામાં આવશે નહીં.)

અવસ્થાપદ,

‘શ્રી આત્માનંદ અંશરત્નમાળા.’

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન ગ્રંથમાળા.’

શ્રી સુપાર્થનાથ ચરિત્ર (ભાષાંતર)—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી. પ્રથમ ભાગ ખરીદનારે ખીન્ને ભાગ (સંપૂર્ણ) તુરત મંગાવી લેવો. સેક્ટરીઓ.

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; ખીન્ન ભાગની ઘણી જ થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.

૧. સદીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિચરિત્ર—પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)

૨. શતકનામા પાંચમો અને સપ્તતિકાલિદાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦.

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે શુભચંતી ભાવામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક દેશ, શ્લોકોની કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંતરી સારંગીમાં કયા કયા સ્થળે છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અવ્યક્તિઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઉપરોક્ત એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને ગવજૂત તથા સુંદર બાઈડિંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (ક્રમ ખીન્ને ભાગ સિલિકે હોવાથી) ખીન્ન ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ ચોરસે જ જુદું.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા—ભાવનગર.

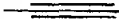
(બી મહાદેવ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં રાહ જુનાગઢ હલ્લુભાઈએ અમુ—ભાવનગર.)

પ્રકાશક વા. મુ.

અંક ૮ થી

આચાર્ય
પ્રકાશક,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

૧. પ્રભુધ્યાન	૧૭૩
૨. હૃદયભાવના	૧૭૪
૩. મિથ્યાભિમાન	૧૭૬
૪. વીતરાગ દેવની આરાધના	૧૮૧
૫. મુક્તિ	૧૮૫

૬. શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી	૧૮૬
૭. યોગની અદ્ભુત શક્તિ	૧૮૮
૮. વર્તમાન સમાચાર (આ સભાના સેક્રેટરી ગાંધી વલ્લભદાસ ત્રિભુવન-દામને અપાયેલ માનપત્ર	૧૯૨

આ સભાના નવા થયેલા માનવંતા પેટ્રન સાહેબોના સુખારક નામે, દ્રોણ સાથે વિગતવાર નોંધ આવતા અંકમાં આપવામાં આવશે.

નવા થયેલા માનવંતા સભાસદો

૧. શેઠ અંબિકલાલ હમનલાલ	વડવાણ કેમ્પ	લાઇફ મેમ્બર.
૨. દોશી છોટાલાલ નરશીદાસ	"	"
૩. ઝવેરી ચીમનલાલભાઈ માનચંદ	મુંગઈ	"
૪. શેઠ ઠાકરશીભાઈ લહેરચંદ	વડવાણ કેમ્પ	"
૫. શેઠ મહેશચંદ મજલાલ	"	"
૬. ઝવેરી કાળીદાસ સાંકળચંદ	મુંગઈ	"
૭. શ્રી સાગરગંધ જૈન ઉપાશ્રય	પાલજીપુર	"
૮. શાહ પ્રભુદાસ ગિરધરલાલ	મુંગઈ	"
૯. દોશી ચતુર્ભુજ અમીચંદ	"	"
૧૦. શાહ દલીચંદ પરશીતમદાસ	"	"
૧૧. શાહ કુસુમરાય મગનલાલ હંસરાજ	ભાવનગર	"
૧૨. શેઠ અનંતરાય ભદ્રવડભાઈ	"	"
૧૩. શેઠ પન્નાલાલ વર્ધમાન	મુંગઈ	"

બેટના ગ્રંથો.

અમારા માનવંતા પેટ્રન સાહેબો અને લાઇફ મેમ્બરોને બેટના ગ્રંથો આ વખતે આપવાના છે. જે ગ્રંથોનું થોડું કામ જાણી છે, જેથી તે બેટના ગ્રંથોના નામે આવતા અંકમાં આપવામાં આવશે અને તે સઘળા ગ્રંથો આવતા ત્રેણ શુદ્ધિ પૂર્ણિમાના શ્રી સિદ્ધાચળજી પવિત્ર તીર્થની યાત્રાના માંગલિક દિવસેથી બેટ મોકલવાનું કાર્ય શરૂ કરવામાં આવશે.

શ્રી આત્માવિજ્ઞાન પ્રકાશ

પુસ્તક. ૪૦ મું
અક ૮ મો

આત્મ સ ૪૭
વીર મ ૨૪૬૯

વિજ્ઞ સ ૧૯૯૯. ફાલ્ગુન
ઈ મ. ૧૯૪૩. માર્ચ.

પ્રભુધ્યાન.

[તર્જન નમ લીધા તો હ લે બન્ને]

જો કરતાં ચો તર લે હ સા ! જીવન હે શુનશાન,
હ મા ! કર લેતા પ્રભુધ્યાન હ સાં [૩ વાર]
કયા ખેઠા હૈ કયુ ખોતા હૈ, માનવજન્મ પ્રધાન,
હ મા ! માનવજન્મ પ્રધાન,
કયુ અછકડ ચઇ ફૂટતા હૈ તુ, દો દિન કે મહેમાન,
હ સા ! દો દિન કે મહેમાન,
છે ચ ચળ એ પ્રાણ, હ મા ! જીવન હે શુનશાન હ સાં [૨ વાર] ૧
જો નમતાં મો તરતા હ મા, જો ભૂલતા વહ ફૂટતા હ મા,
છે ચ ચળ એ પ્રાણ હ સાં [૨ વાર]
ધરમકરમ ભૂલી વ્યુ જાનતો, યૌવન મે મસ્તાન,
હ સા ! યૌવન મે મસ્તાન હ સાં
મુખ નહીં એ ભુલે જગ મે, હ મો કી હૈ ખાન હ સાં [૨ વાર]
છે ચ ચળ એ પ્રાણ હ સા ! જીવન હેં [૨ વાર]
પ્રેમ મળતો પ્રભુ કો સાચા, મુજ મન માચા તન સળ નાચા,
છે ચ ચળ એ પ્રાણ હ મા ! જીવન હેં [૨ વાર] ૨
વિષ સમા વિષયો મે રમિયા, જનચો ન શલતાન હ સાં
જાએ ગે યશ જિન કો ચમરી, શિવપુર કે મેદાન હ સાં
છે ચ ચળ એ પ્રાણ હ સાં [૨ વાર] ૩

—મુદ્રણ

હૃદયભાવના.

(વસંતતિલકા)

ઉદ્ધારમાં પતિતના કર્વે સુચત્ન,
સંસ્કારની સફળતા મહી હો પ્રચત્ન;
સંકર્મમાં નિરત 'માનસ મોરું' થાય,
સત્પંથમાં મનુજનાં દિલ સૌ સુહાય.

૧

પ્રાણી ગને અશુભ કર્મથી પાપ બુદ્ધિ,
પ્રાણી ગને સુભગ કર્મથી પુણ્ય બુદ્ધિ;
જીવે વિષે વિમલને સમતાની બુદ્ધિ,
હોભે સદા જિનવરાનુપ્રદિષ્ટ બુદ્ધિ.

૨

કારુણ્યથી દ્રવિત થાય સદા ય ચિત્ત,
દીનેતાણી નિરખી દીનદયા, પ્રતક્ષ;
ને કોઈનું વિલવપૂર્ણ નિહાળી તેજ,
આત્મા ધરે હૃદયમાં ઉછરેંગ સહેજ.

૩

ગણા હોભે હર હોભે હરિ તે કદાપિ,
અલ્લાહ કે જિન હોભે વૈતરાગધારી;
રાગાદિ દોષ જીતનાર પરાક્રમી જે,
સંસારના સકલ તાપ વિનાશતા જે.

૪

તે વધ છે જગતને પરમાત્મરૂપ,
તે ધ્યેય છે મનુજને પરમાર્થરૂપ,
સ સારનું પરમધામ વિરાગરૂપ,
આત્માતાણું વિમલ સત્ય અગાધરૂપ ૫

સ તોષ છે પ્રણયની સરિતા વિશુદ્ધ,
સ તોષ છે વિમલ જીવનમાર્ગ શુદ્ધ,
સ તોષથી સકલ સૌખ્યનો પ્રાપ્તિ થાય,
સ તોષથી વિપદસાગર શાન્ત થાય ૬

સ તોષહીન મનુજે નિજ બધુઓના,
રક્તો વહાવી અપકીર્તિ કરે સદાએ,
તૃષ્ણાતણા વિષમ માર્ગ વિષે વહીને,
હિંસાભર્યા નરકમા પડતા સદાએ ૭

માટે બધા મનુજ એક બની રહેજે,
મ તોષનો પગમપાવન લાભ લેજે,
ને સામ્યની નજરથી નિરખી જનોને,
બહેજે બધા અમર આત્મની મૌમ્ય રાહે ૮

હેમેન્દ્ર તો સકલ જીવનો એકતામા,
તલ્લીન શો બનો જઈ નિગ્રહે ધરામા,
ચૈતન્યના સુયશ ગાય સુકાવ્યરૂપે,
ને મસ્ત થૈ વિલસતો નિજ આત્મરૂપે ૯

ચરિતા મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

વસ્તુસ્થિતિથી અણબાણ માનવસમાજમાં અભિમાનની માત્રા અધિકતર જોવામાં આવે છે. આ અભિમાન પૌદ્ગલિક વસ્તુનું હોવાથી મિથ્યાભિમાન કહેવાય છે. અભિમાની હંમેશાં અશાંત જ રહે છે; કારણ કે તેને પ્રશંસા બહુ ગમે છે. આ પ્રશંસા બીજાની પાસેથી મેળવવાની હોવાથી જેનાતેના આગળ પોતાના વખાણ કરે છે. જો કોઈ તેનાં વખાણ સાંભળીને તેની પ્રશંસા કરે તો તે પોતે બહુ રાહ થાય છે અને કોઈ વખોડે તો તેના વિરોધી થાય છે. પ્રશંસા બે પ્રકારની હોય છે: એક શુણ્ની અને બીજી સંપત્તિની. દરેક પ્રકારની કળાઓ શુણ્ કહેવાય છે અને ધનધાન્ય વગેરે સંપત્તિ કહેવાય છે. સંપત્તિની પ્રશંસા કરતાં શુણ્ની પ્રશંસા મનુષ્યોને બહુ ગમે છે. શુણ્ હોય કે ન હોય તો પણ બીજાની કરેલી પ્રશંસાથી પોતે બહુ ફુલાય છે અને સામેનો માણસ દોષી કે અપરાધી હોય તો તે તરફ લક્ષ ન આપતાં તેની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવા તૈયાર થઈ જાય છે. મહાકવિ ઉપાજ્ઞન કરેલા દ્રવ્યનો વ્યય કરતા જરાયે સંકેચાતો નથી.

મિથ્યાભિમાનીનો આત્મા અત્યંત નિર્ણજ હોય છે; જેથી કરીને તેના અંદર અસહિષ્ણુતા પુષ્કળ રહેલી હોય છે. પરની સંપત્તિ તથા શુણ્ને જોઈને ઈર્ષ્યા કલુષિત ચિત્તવાળો રહે છે. પોતે બીજાની પ્રશંસા કરી શકતો નથી તેમજ બીજાની પ્રશંસા સાંભળી પણ શકતો નથી. જે વસ્તુનું પોતાને અભિમાન હોય છે તે વસ્તુ બીજાની પાસે સારામાં સારી અને વધુ

પ્રમાણમાં હોય તો તેની પ્રશંસા કરવાને બદલે ઈર્ષ્યાથી તેને વખોડી કાઢે છે.

મનુષ્યને દરેક વસ્તુ પુન્યથી પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યાં સુધી પુન્યબળ હોય છે ત્યાં સુધી જો તેટલા અપરાધ કરવા છતાં પણ તે વસ્તુ તેની પાસેથી જતી નથી, તેથી કેટલાક અજ્ઞાની દેહાધ્યાસી માનવી તે વસ્તુનું અભિમાન ધરાવે છે, કારણ કે તેને પૌદ્ગલિક વસ્તુની ક્ષણિક-શ્વરતાનું જ્ઞાન જરાયે હોતું નથી; તેમજ દેહથી ભિન્ન પોતાને જોળખી શકતો નથી. પોતાને દેહસ્વરૂપ માનનારને જ મિથ્યાભિમાન હોય છે. સંસારમાં આત્માને આશ્રયીને વ્યવહાર ચાલતો નથી પણ આત્માએ ધારણ કરેલા દેહ તથા તેને જોળખવાને માટે રાખેલા નામને આશ્રયીને ગ્રહીતા થાય છે; કારણ કે પ્રશંસા કરનાર આત્માને ઉદ્દેશીને પ્રશંસા કરતો નથી, છતાં આત્મા અજ્ઞાનતાથી એમ માને છે કે મારી પ્રશંસા થાય છે, પણ મારાથી ભિન્ન દેહની પ્રશંસા થાય છે એમ માનતો નથી.

કર્મના વિકારસ્વરૂપ દેહ તથા દેહમાં રહેલા રૂપ, બળ, બુદ્ધિ તેમજ દેહની સાથે સંબંધ ધરાવનાર ધનસંપત્તિ કે જે એક આત્માથી ભિન્ન પરવસ્તુ છે તેનું અભિમાન આત્મા પોતે કરતો હોવાથી દેહાદિની પ્રશંસા સાંભળી પોતે રાહ થાય છે અને કોઈ તેને વખોડે તો તેના ઉપર ગુસ્સે થાય છે, અને આજ વસ્તુઓ જો બીજાની પાસે હોય તો તેના પોતે વખાણ કરતો નથી પણ તેને વખોડીને રાહ થાય છે. જો કે દેહાદિ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ પોતાની

પાસે હોય કે બીજાની પાસે હોય તો પણ પોતાનાથી તો ભિન્ન-પર વસ્તુ જ છે, છતાં મમત્વને લઈને દેહાધ્યાસથી પોતાની વસ્તુની પ્રશંસા અને 'બીજાની નિંદા' કરે છે પણ પૌંદ્રગલિક વસ્તુઓની વસ્તુતિ કે નિંદા કંવાથી જીવન કાંઈ ઇષ્ટ કે અનિષ્ટ થતું નથી તો પણ અજ્ઞાનતાથી અહતા તથા મમતાને લઈને જીવ પોતાનું અનિષ્ટ કરે છે પુન્યકર્મથી મળેલી પૌંદ્રગલિક પરવસ્તુઓમા મમતા ધારણ કરીને મિથ્યાભિમાન કરનાર આત્મા કેવળ કલેશને જ ભાગી બને છે અનાદિકાળથી કર્મની માથે આત્મપ્રેત યદ્ય ગયેલા આત્માઓમા કોઈક વિરલો જ એવો હશે કે જે મિથ્યાભિમાન રહિત થઈને પ્રશંસાપ્રિય ન હોય સસારને અસાર માની કિનારે થનારાઓમા પણ મિથ્યાભિમાન રહેલું હોય છે જે કે તેમની પાસે અભિમાન કરવા માટે ધનમ પત્તિ વગેરે વસ્તુઓ હોતી નથી, એટલે તેનું અભિમાન તો કરી શકતા નથી, તો પણ જેઓ દર્શનમોહનીયના દાસ બનેલા હોય છે તેમને અજ્ઞાનતાને લઈને દેહ તથા આત્માની ભિન્નતા સાચી રીતે જણાતી નથી, જેથી કરીને તેઓ દ્રેશીને રાખેલા બનાવટી નામની મોટાઈ માટે કપાયેનો આશ્રય લે છે વિલાસી જીવોને તો ધન, સપ્તિ, રૂપ, બળ, ભક્તિ, કુળ વગેરેનું જ અભિમાન હોય છે અને તેની જ મોટાઈ અને પ્રશંસા માટે પ્રયાસ કરે છે પણ ઉચ્ચ કોટીના વિકાસી પુરુષો અબધી પ્રશંસા કરાવવાને માહસ કરતા નથી, પરંતુ બધું છોડી દઈને આત્મવિકાસને માર્ગે પ્રયાણ કરવાનું કહેનારાઓ ઉચ્ચ કોટીના વિકાસી પુરુષોના શુભોની છાયા સંખીયે ન હોવા છતાં, વિકાસીપણાનું મિથ્યાભિમાન ધાગણ કરીને બીજાની પાસેથી વિકાસીપણાની પ્રશંસા કરાવવા પ્રયાસ કરે છે

વિકાસ આત્માનો હોઈ શકે છે, પરંતુ

દેહનો હોતો નથી દેહનો તો વિલાસ હોય છે મિથ્યાભિમાનનો વિલામની સાથે સબધ છે પણ વિકાસની સાથે નથી, કારણ કે મિથ્યાભિમાન અને વિકાસ બંને પરસ્પર વિરોધી છે જ્યાં વિકાસ છે ત્યાં મિથ્યાભિમાન રહેતું નથી પણ જ્યાં મિથ્યાભિમાન હોય છે ત્યાં વિલાસ હોઈ શકે છે અને તેનો પુંદ્રગલન દીપણાની સાથે ગાઠ સબધ છે ઉચ્ચ કોટીના પુરુષોમા ગણાવાની અને તેમની જેમ પૂજવાની ઇચ્છા મિથ્યાભિમાનીને હોય છે બીજાની કરેલી પૂજા તથા પ્રશંસાથી આનંદ મનાવી પ્રકુલિત થતું તે એક મિથ્યાભિમાનથી ઉદ્ભવેલી વિકૃતિ છે તે વિકાસને નહિ પણ વિલાસને ઝોળાવા છે, કારણ કે વિકાસ વિકૃતિસ્વરૂપ નથી પણ વિલાસ વિકૃતિસ્વરૂપ છે અને એટલા માટે જ જો કોઈ તેમનો તિરસ્કાર કરીને વળોડે તો તેઓ આવેશમા આવી જાય છે કે જે આવેશ પણ એક વિકૃતિસ્વરૂપ છે આ આવેશ-ક્રોધ મિથ્યાભિમાનને સ્પષ્ટપણે વલેર કરનારો છે જ્યાં જ્યાં ક્રોધ રહેલો હોય છે ત્યાં ત્યાં અભિમાન પણ અવશ્ય રહેલું હોય છે, કારણ કે અભિમાન સિવાય ક્રોધ થઈ શકતો નથી જેને જે વસ્તુનું અભિમાન હોય છે તે વસ્તુને વળોડવાથી તેને ક્રોધ થાય છે જેમકે કોઈ પોતાને જ્ઞાની માનતો હોય તેને અજ્ઞાની કહીને તિરસ્કાર કરવાથી, વિદ્વાતાના મદવાળાને મૂર્ખ કહેવાથી, વિકાસી-પણાના માનવાળાને વિલાસી કહેવાથી એવી રીતે બીજા કોઈ પણ વસ્તુનું અભિમાન કરનારને વળોડવાથી ક્રોધિત થાય છે અને પ્રશંસા કંવાથી કુલાય છે માટે જ તે વિકૃતિસ્વરૂપ હોવાથી દેહાધ્યાસને મૂચવે છે, કારણ કે આ બધી વિકૃતિઓ દેહાધ્યાસને જ થાય છે કે જે એક અજ્ઞાનતાનું ચિહ્ન છે

આત્મા પોતાના શુભોથી ઝગાલ હોઈને પ્રશંસા કરાયેલા પરપૌંદ્રગલિક શુભોનો પોતાના

ઓમાં ધર્મની શ્રદ્ધા હોતી નથી. તેમજ તેઓ ઇદ્રિયોના દાસ હોય છે, જેથી કરીને તેઓ આત્માર્થી ભોળા જીવોને અવળો માર્ગ દેરી બંધ છે. ભલે, તેઓ પોતાને બુદ્ધિમાન તથા વિદ્વાન માને પરંતુ તેમનાં આરંભેલાં કાર્યમાં નિરાશિમાની-દાહ્યો માણસ કાંઈ ખામી બતાવે તો તે મિથ્યાભિમાનને લઈને પોતાની ભૂલને સુધારતો નથી; જેથી કરી પરિણામે તેને ઘણું આપત્તિવિપત્તિચ્ચસ્ત થવું પડે છે કે જે એક મૂર્ખ માણસની પ્રવૃત્તિના ફળરૂપ કહી શકાય. આવા માણસોની બુદ્ધિ તથા જ્ઞાન સંખંધી મિથ્યા પ્રશંસા કરવામાં આવે તો તે પોતાને મોઢે જ પોતાને મૂર્ખ કહે છે કે જે એક મિથ્યાભિમાનનું ચિહ્ન છે. મિથ્યાભિમાની માણસોનું એક લક્ષણ છે કે તેમની જગ્યાએ પ્રશંસા કરવામાં આવે છે ત્યારે તેઓ હું મૂર્ખ છું એમ જણાવવામાં પણ એક મહત્ત્વતા છે એમ સમજે છે, પણ જો તેને મૂર્ખ કહેવામાં આવે તો મિથ્યાભિમાનને લઈને ગુસ્સો થાય છે; તપ, જપ, ધ્યાન આદિ ઉત્તમ પ્રવૃત્તિઓ પણ મિથ્યાભિમાનના સંસર્ગથી દુષિત થાય છે; જેથી કરી તે નિષ્ફળ બંધ છે અર્થાત્ વિપરીત ફળ આપવાવાળી થાય છે. મિથ્યાભિમાનીને આર્ત-રોદ્રધ્યાન નિરંતર જ રહે છે; કારણ કે તેના અંદર ઈર્ષ્યા યુક્ત હોય છે, જેથી કરીને બીજાની પ્રશંસા સહન કરી શકતો નથી, તેમજ તેનામાં રહેલા શુભો તથા ધનસંપત્તિ આદિને જોઈ શકતો નથી. પોતાને મહાન માની મિથ્યાભિમાનથી કુલાયા કરે છે. મિથ્યાભિમાનીની લાવના ઘણી જ હલકી હોય છે. તેઓ બીજાને અચ્ચુદ્ય હચ્ચતા નથી. દરેક બાળતમાં બીજાને પોતાનાથી હીન જોવાને આતુર રહે છે; કારણ કે તેમને પોતાની માનહાનિનો ભય રહે છે. બીજા બધા જે મારી યુશામત કરે અને મારા દાસ

બની રહે એવી લાવનાથી બીજાને ધનસંપત્તિ પ્રાપ્ત થવાથી પોતે બળ્યા કરે છે, અને પ્રાપ્ત ન થઈ હોય તો તેને કંગાલ જ રાખવાની ઇચ્છાવાળા હોય છે; કારણ કે બીજો પોતાનાથી ધનસંપત્તિમાં વધી બંધ તો પોતાનું માન જળવાતું નથી, માટે તે બીજાની નબળી સ્થિતિ જોઈને જ રાજી રહેવાવાળા હોય છે. આવી જ રીતે વિદ્યા, રૂપ, બળ, ઐશ્વર્યતા વગેરેમાં પણ પોતાનાથી નબળી સ્થિતિમાં જોવાને. ઇચ્છે છે; માટે જ મિથ્યાભિમાની માણસો અધમ વૃત્તિવાળા હોય છે.

આવા માણસો જીવનમાં પોતાનું કાંઈ પણ શ્રેય સાંધી શકતા નથી. એમને અભિમાની માણસ જરાયે પસંદ હોતો નથી; કારણ કે પોતે મિથ્યાભિમાની છે, એટલે બીજો અભિમાની માણસ તેમને કાંઈ હિસાબમાં ગણતો નથી; જેથી કરી તેઓ ચિત્તમાં કલેશવાળા રહે છે. એમને આખા જે જીવનમાં કયાંય પણ શાંતિ કે સુખ મળી શકતાં નથી. એમને હમેશાં મોટાઈ પસંદ હોવાથી માયા-પ્રપંચ સેવે છે અને મિથ્યા ઢોળ આડંબર કરે છે. માન મેળવવાને પરાધીન હોવાથી જેમ તેમ પોતાની મહત્ત્વતા વધારવાને કેટલીક મદદ માટે બીજાની યુશામતો કરે છે. બીજાના શુભ ગાઈને પણ તેની પાસે પોતાના વર્ણાણુ કરાવે છે. જનતામાં સંપત્તિ તથા સત્તાથી માનનીય ગણાતા માણસોને પોતાના અનુયાયી બનાવી તેમની કરેલી પ્રશંસાથી જનતામાં યશસ્વીર્તિ મેળવવા તેમના શુભ ગાઈને તેમનું બહુમાન કરે છે. આવી રીતે મિથ્યાભિમાન માનવજીવનને અધમ બનાવી લાવી લવમાં અધમ ગતિ આપવાવાળું હોવાથી પોતાનું હિત ઇચ્છનારાઓએ સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ કે જેથી કરીને ઐહિક જીવન સુખમય વ્યતીત કરીને ભાવીમાં શુભગતિ મેળવે.

વીતરાગ દેવની આરાધના ૪૨

લેખક વકીલ ન્યાયચંદ લક્ષ્મીચંદ, બી એ એલએલ બી, મુ સાદરા

सस्य चाराधनोपायः सदाज्ञाभ्यास एव हि ।
यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥

ભાવાર્થ—તેની (મહાદેવની) આરાધના-
આગમોનો સદા અભ્યાસ જ યથાશક્તિ આચ-
ર્યુમા ઉતારવાથી તે અવશ્ય કૃણ આપતો
હોવાથી તેની આરાધના-કૃપા-પ્રસાદ પ્રાપ્ત
રવાના એક માત્ર ઉપાય-હેતુરૂપ છે

વિક્રમ સવત ૭૦૦ થી ૭૭૭ લગભગ
પર્યંત શ્રીમાન હરિભદ્રમૂર્ચિત અટના પહેલા
અટકમા પ્રથમના ચાર શ્લોકોથી ‘ મહાદેવ ’
કોને કહેવા, ભુદા ભુદા નામધારક દેવદેવીઓ,
પેગરગરો, ધર્મસંસ્થાપકો પૈકી “ મહાદેવ ” પદ
કોને ઘટી શકે, કયા કયા મહાન શુભોના ધાર-
કને “ મહાદેવ ” શબ્દથી ઉદ્દ્યોધન હી
શકાય, દેવશુર અને ધર્મતારવોમા પ્રથમ દેવ
તત્ત્વની કોટિમા મૂકી શકાય તેવા મહાન પુરુષ-
સિદ્ધ કોને સમજવા, મહાદેવની ગણનામા આવી
શકે તેવા પરમોપકારી મહાત્માને કઈ રીતે
ઓળખી શકાય-તે બધી ગાળતોનું કેવળ ન્યાય
બુદ્ધિથી નિષ્પક્ષપાત વૃત્તિથી-કેવળ સ પ્રદાય
હૃદિને ગાળુ ઉપર રાખીને-તદન મગ્ન અને
સ્પષ્ટ છતા પણ અર્થગભીર વિવેચન કરવામા
આવેલ છે આ વિવેચન એક ભુદા-સ્વતંત્ર
લેખનો વિષય થઈ શકે તેમ હોવાથી જેને હાલ
તુરંત ગાળુ ઉપર રાખી, સદર શ્લોકોમા તે
‘ મહાદેવની ’ ભુદા ભુદા મર્વ ધર્મતુલ્યારીઓ
કબૂલ રાખી શકે તેવી વ્યાખ્યા આપવામા
આવેલ છે અને તે મહાદેવની આરાધના,
લક્ષિભાવપૂર્વકની પૂજા અને સંસ્કાર-સન્માન ।

કઈ રીતે થઈ શકે તે મધ્યમે જણાવેલ
શ્લોકથી સ્પષ્ટ કરવામા આવેલ છે આગળ
દેવની આરાધના ભુદા ભુદા પ્રકારના અનેક
ઉપાયો અને સાધનોથી કરી શકે શકે,
તે જાળતમા ‘ મુકે મુકે મતિર્લિપ્તા ’ ના
સૂત્ર સુજ્ઞ અનેક પ્રકારના મતમતાતરો પોત
પોતાના શાસ્ત્રમિદ્ધાતોના આધાર આગમ કરી
લાખી લાખી પારાયણ રચી ગયા છે, આર
શ્રીમાન હરિભદ્રમૂર્ચિ મહારાજ આવી બધી
પારાયણના મારગનું દોહન કરીને ઉપરના એક
શ્લોકમા આપણને પોતાનું મહત્ત્વ મદ્ય
સમજાવે છે

ગનાવવામાં, પ્રભુના શરીર ઉપર રસિક કલા-
પૂર્વક ગોઠવવામાં તેમજ પૂજાની અન્ય સાધન-
સામગ્રી એકઠી કરી, તેના ઉપયોગ કરવામાં
કલાકોના કલાકોનો આનંદ અને રસપૂર્વક
લોગ આપે છે અને સંગીત, ગીત, વાદ્ય અને
નૃત્યના સુસજ્જ સાધનોની મદદથી પરમાત્મા
પ્રભુની સ્તુતિ અને ગુણગાનમાં, ઘડીભર
દુન્યવી તમામ વસ્તુઓને ભૂલી નર્મ ભક્તિ-
ભાવ અને પરમોદલાસપૂર્વક આનંદમગ્ન ગની
રહે છે; તેમજ જપમાળાની મદદથી ધ્યાનારુઢ
થઈ એકતાનતા સાધે છે.

આ ગાંધી વસ્તુઓના દિનપ્રતિદિનના સતત
અને ચાલુ અભ્યાસથી કેવલ ચિત્તની તન્મ-
યતા અને એકાગ્રતા ન જ થવાની હોય તો
પણ યાંત્રિક ઘટનાની માફક તે આપોઆપ
ગની રહે છે; એટલે કેવલ મન અન્ય
વિચારણામાં રોકાઈ ગયું હોય તો પણ રોજની
કાર્યપ્રણાલિકા યથાપ્રકારે જળવાઈ રહે છે
અને અન્ય સાવધ યોગથી નિવૃત્તિ મેળવેલી
હોઈ પરમાત્મદેવની ભક્તિ-પૂજામાં તલ્લીન
રહે તો ભક્તજન પોતાને ધન્ય અને સાધક
દશામાં આગળ વધેલો માની લઈ આત્મસંતોષ
મેળવતો રહે છે. આરાધ્યદેવની આરાધનાનો
આ એક અગત્યનો પ્રકાર છે અને તે ઉક્ત
મહાદેવની આજ્ઞાના અભ્યાસનું પરિપક્વ
પરિણામરૂપ જ છે.

ઉપરોક્ત પ્રકારે સાધકદશામાં આગળ
વધતો મનુષ્ય, વધતા ઓછા અંશે, શુદ્ધ હૃદય-
પૂર્વકની ભાવનાના પ્રમાણમાં પોતાના આત્માનું
કલ્યાણ સાધતો, સાધ્યદિશા તરફ પ્રયાણ
કરતો જણાય છે; જૈનદ્રષ્ટિએ આવી દેવપૂજના
મે લેઈ પાડવામાં આવેલ છે. તે દ્રવ્યપૂજા
અને ભાવપૂજા. તેમાં પણ અધિકારીવશાત્
રાણે ધર્મસાધન સંસ્થિતિઃ એ સૂત્ર અનુસાર

શાસ્ત્રમાં ધર્મના સાધનોની વ્યવસ્થા અધિ-
કારીની અપેક્ષાએ રાખવામાં આવેલી હોવાથી
શુદ્ધસ્થદશામાં રહેલ મનુષ્ય માટે, બ્યારે બંને
પ્રકારની પૂજાની આવશ્યકતા સ્વીકારવામાં
આવેલ છે ત્યારે સાંપ્રદશમાં રહેતા પુરુષ માટે
ફક્ત ભાવપૂજાની જ આવશ્યકતા સ્વીકાર-
વામાં આવેલ છે. વળી દ્રવ્યપૂજા તે ભાવપૂજાનું
નિમિત્ત ગણાવવામાં આવેલ હોવાથી, સુખ્યા,
મહત્વતા-પ્રધાનતા તો ભાવપૂજામાં જ રહેલી છે.

ઉત્તમ પ્રકારની વિપુલ સાધનસામગ્રી
દ્રવ્યપૂજાને ઉચ્ચ સ્થાન ઉપર મૂકવામાં, તેની
યથા પ્રકારે ખીલવણી કરવામાં ઘણી મદદગાર
થઈ પડે છે અને તેવી દ્રવ્યપૂજા હૃદયના શુદ્ધ
ભાવો અને પવિત્ર ભાવનાઓમાં પ્રેરણાદાયી
હોવાથી, દ્રવ્યપૂજામાંથી ભાવપૂજામાં પ્રવેશ
થતાં આનંદ અને ઉદ્ધાસની અવધિ થઈ રહે છે;
એટલું જ નહિ પણ પૂર્ણ ભક્તિ, એનાથી શુદ્ધ
હૃદયની તક્ષીનતા અને તાદાત્મ્ય ભાવ ભગૃત.
થાય છે.

મહાદેવ—તીર્થંકર ભગવાન-વીતરાગ પર-
માત્માના આવા પ્રકારના ભક્તિયોગમાં પણ
જૈન દ્રષ્ટિએ-આર્થ સંસ્કૃતિપોષક અન્ય સાંપ્ર-
દાયિક દ્રષ્ટિ કરતાં એટલી વિશેષતા અગર
ભિન્નતા ધરાવે છે કે વીતરાગ પરમાત્મા
આપણા આરાધ્યદેવ, વીતરાગદશામાં હોઈ
આપણા તરફના ભક્તિભાવની લાલચ કે અપેક્ષા
રાગતા નથી; તેમજ આપણી ભક્તિને વશ
થઈને કે આપણા ભક્તિભાવથી પ્રસન્ન થઈને
કે આપણી દુઃખપૂર્ણ દયાપાત્ર સ્થિતિથી દયાર્દ્ર
ગનીને યા તો આપણા ઉપર પ્રીતિ થઈને
સામાન્ય કોટિના દેવદેવીને જેમ તપજપ કે
પ્રયાસ કે ખુશામત કે લલચાવનારી વસ્તુઓથી
રીઝઈને વરદાન આપવા જેમ તૈયાર થઈ જાય
છે, તેમની માફક વીતરાગ પરમાત્મા આપણને

કઈ વરદાન આપવાના નથી તેમજ એમ પણ કહેવાના નથી કે અહં ત્વા સર્વપાપેભ્યો મોક્ષયિष्याમિ મા શુચ ॥

ભાવાર્થ—હું તને સઘળા પાપોથી મુક્ત કરીશ, શોક કર નહિ આમ છતાં પણ તેનો કલિતાર્થ એ નથી કે જૈન દૃષ્ટિએ પરમદેવ પરમાત્મા તરફના ભક્તિભાવની-ભક્તિયોગની કઈ કીમત જ નથી જુદા જુદા અનેક વિદ્વાન મુનિવરોદ્ધૃત અદ્યપ્રકારી અને મત્તર ભેદી પૂજ્યો વગેરેના જુદા જુદા પ્રકારની ઉત્તમોત્તમ દ્રવ્ય પૂજાથી તેમજ ઉત્કૃષ્ટ ભાવપૂજાથી અનેક મહાપુરુષો મિહિપદને વર્યાના જ્વલત દાખલાઓ આપણને મળી આવે છે અને શાસ્ત્રકારો જેને અનેક રીતે પુષ્ટિ આપે છે એટલે જૈન સંપ્રદાયમાં પણ ભક્તિયોગને કોઈ અનેક જ સ્થાન છે આવી ભિન્ન ભિન્ન દૃષ્ટિઓમાથી પણ આપણે વિવેકબુદ્ધિના સંદુપયોગથી જે મહત્તરું ગૃહ્ય તારવી શકીએ તે એ છે કે પરમાત્માના આલ્મનથી અરિહંત દેશાનુ, તેમનું અલૌકિક જીવનચરિત્ર અને તેમના અનેક મહત્વના ઉપયોગી અને સન્માર્ગસૂચક સુદાઓ આપણી દૃષ્ટિસન્મુખ રાખ્યાથી આપણે આપણા પોતાના જ પગ ઉપર ઊભા રહીને આપણા મદ્વર્તન અને ભાવિ જીવનના ઘડતરમાં તે બધી વસ્તુઓને યોગ્ય સ્થાન આપતા તદ્દનુસાર વર્તન કરવાથી યોગ્ય પુરુષાર્થ ફેરવીને, આપણે પણ પરમાત્મ-દશા પ્રાપ્ત કરવા જરૂર લાગ્યશાળી થઈશું વીતરાગ પરમાત્મા કઈ આપણને ઊપાડી મોક્ષ-ધામમાં મૂકી દેવાના નથી, પરંતુ તેમની નિશ્ચયે તેમના આલ્મનથી આપણા આત્માની અનત શક્તિઓ કર્મના આવરણરૂપ જળાગ્રાપ્તશ નીચે ઢકાઈ રહેલા હોય છે, તે આવરણો ખસી જતા પ્રગટ થાય છે અને મૂળ સ્વભાવે, નિર્મળ શુદ્ધ આત્મા પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત કરે છે આ વસ્તુ આ રીતે લખી નાખવી બહુ સહેલી છે,

પરંતુ સાધ્યની પ્રાપ્તિ ઘણી જ દુર્લભ અને કષ્ટસાધ્ય છે આપણે ઉપર ઝૂકી ગયા તેમ શાસ્ત્રકારોએ તે માટે અનેક સાધનોની યોજના ટ્રેલી છે, પરંતુ તે બધા જુદા જુદા સાધનો પૈકી આપણે જે સ્વિતિમાં સુકાયેલા છીએ, જે અધિકાર ઉપર સ્થિત થયેલા છીએ તેને સદૃશ સાધનો પૈકી કયા કયા સાધનો, કેવા પ્રકારે, કેટલે દરજ્જે અનુકૂળ થઈ પડે તેમ છે તે આપણે પગમ વિવેકદૃષ્ટિથી, નિર્મળ બુદ્ધિ-પ્રભાવી અને પગપૂર્વના અનુભવથી નક્કી કરી લેવાનું રહે છે જેટલી શીઘ્રતાથી અને કુશળતા પૂર્વક આ બાબતનો નિર્ણય કરી શકાય તેમાં જ આપણા ભાવિ જીવનની ઉજ્જવલતા અને આત્માનું કલ્યાણ રહેલું છે

આરાધ્યદેવના દર્શન, પૂજા, સત્કાર અને મન્માન પરમ ભક્તિયોગના જુદા જુદા પ્રકાર છે અને આરાધનાના અનેક ઉપાયો પૈકીનો ભક્તિયોગ એક મહત્વનો ઉપાય અને સાધન છે

આ પ્રકારના ભક્તિયોગનો સાધન તરીકે ઉપયોગ કરનારને આપણા જૈન મંદિરો, દેરા-સરો અને ધર્મસ્થાનોમાં હાલની ચાંદુ પ્રવૃત્તિ કેટલે દરજ્જે અનુકૂળ થઈ પડે તેમ છે, તેમાં કઈ સુધારણાને સુધાગવધારાને અવકાશ છે કે કેમ ? બાહ્ય દેખાવ, ખાલી ધામધૂમ અને ધમાલથી સૌ ડોઢના જુદા જુદા ચોકાની માફક મનમાનતી વીરસ્તુતિ અને સ્તવનો ચૂકાવે જવાથી ગગરાગણી કે તાલબેતાલ કે આલાપ મલાપનો કઈ પણ વિચાર કર્યા વગર, ચિત્તની શાંતિ અને એકાગ્રતા પોષક પરમ શાંત વાતાવરણના સ્થાને કેટલું બધું ડોળાયેલું અને સંઘુગ્ધ વાતાવરણ જમાવી દઈએ છીએ તે બધી બાબતો એકાદ સ્વતંત્ર લેખની જરૂરિયાત ઊભી કરે છે

અનેક સાધનો પૈકી ભક્તિયોગના સાધ-
નોને વિસ્તારથી ઉલ્લેખ કરી ગયા બાદ
આરાધના માટેના અન્ય સાધનો પણ વિચારી
લઇએ એ આત્મ કલ્યાણની સાધના માટે
ઉપયોગી અને જરૂરનું છે. આજના ધર્મો
એ સૂત્રને ખ્યાલમાં રાખીને જ અષ્ટકતા
પ્રભુતાએ સ્વાધ્યાયાસ એવિ ના સિદ્ધાંતને
પરમ વિચારણાપૂર્વક આગળ કરેલ છે.
આરાધ્ય દેવ-મહાદેવની આજ્ઞાનો સહાસર્વદા
અભ્યાસ કરતા રહેવું અને તેને યથાશક્તિ
અમલમાં મૂકતા રહેવું એ આપણી પરમ
પવિત્ર ફરજ અને આવશ્યક કર્તવ્ય ગણવા
જોઇએ. શાસ્ત્રકારોએ પરમ ઉપકારક બુદ્ધિથી
પોતાના વિશાળ જ્ઞાન, અભ્યાસ અને અનુભ-
વનો આપણુ પાસર જોડીને લાલ આપવાની
ગણતરીએ, કોઇ પણ પ્રકારની સ્વાર્થબુદ્ધિને
તિલાંજલિ આપી, ભવભીરતાપૂર્વકની નિઃ-
સ્વાર્થ વૃત્તિથી ધર્મશાસ્ત્રોની રચના કરેલી છે.
તેમાં બાળા વાક્ય 'પ્રમાણ' કે અંધશ્રદ્ધા કે
ગતાનુગતિકતાને લેશમાત્ર સ્થાન નથી. આવા
પરમ પવિત્ર ધર્મશાસ્ત્રોનું શ્રદ્ધાપૂર્વક અધ્યયન
કરીએ, મનનપૂર્વક ચાંચન અને અભ્યાસ
કરીએ, જરૂર પ્રમાણે શુરુગમનો લાલ લેતાં
રહીએ તો આપણા જીવનમાં કંઈક અવનવો
પલટો આવી જવા સંભવ છે. ધર્મશાસ્ત્રના
અભ્યાસથી, પરમ વીતરાગ દેવની આજ્ઞાઓનું
આપણને યથાર્થ જ્ઞાન થાય છે અને તે જ્ઞાનમાં
દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ થવાથી—જ્ઞાનસ્ય ફલં વિરતિઃ
ના સૂત્ર અનુસાર જ્ઞાનવૃદ્ધિ, વૈરાગ્ય ભાવનાને
ઉત્તેજના કરે છે. વૈરાગ્યભાવ અનેક સદ્ગુણો
અને શુભ વૃત્તિઓનો પોષક હોવાથી સાધ્ય
તરફના પ્રયાણમાં અનેક પ્રકારની સરળતા કરી
આપે છે અને કંમે કંમે સાધ્યની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત
કરાવે છે.

સામાન્ય જોડાને સરલ અને સુતર ભક્તિ-

યોગ કરતાં પણ આવા પ્રકારનો જ્ઞાનયોગ અને
તેનાથી ઉદ્ભવતો કર્મયોગ, શાસ્ત્રવિહિત વિધિ-
વિધાન અને ક્રિયામાર્ગમાં અનુરક્તના જ્ઞાન-
ક્રિયામાં મોક્ષના સૂત્રની સાર્થકતા પ્રતિપાદન
કરે છે.

મોક્ષ પ્રાપ્તિને માટે, લોકના અઘભાગે રહેલ
અક્ષરધામની પ્રાપ્તિને માટે, ઉચ્ચ સ્થાને
ચઢવા માટેની કોઇ નિસરણીની કલપના કરવામાં
આવે તો, આ નિસરણીના બુદ્ધા બુદ્ધા પગથિયાં
ઉપર આરુઢ થયેલ મનુષ્યો, પોતાપોતાના
અધિકાર અને પાત્રતા મુજબ ભક્તિયોગ,
જ્ઞાનયોગ અને કર્મયોગના પ્રભાવથી જ આગળ
વધે જાય છે અને તેમાં જ મનુષ્યજીવનની
પરમ સાર્થકતા રહેલી છે.

નાનામાં નાના કાર્યથી માંડીને તે મહાન
કાર્યનો વિચાર કરવા બેસીએ તો આપણને
સ્પષ્ટ થાય છે કે તદ્દન નજીકના કાર્ય પણ તેનું
યથાયોગ્ય ફળ આપ્યા વગર રહેતું નથી.
સામાન્ય રીતે પાણીથી ભરેલા સરોવરમાં એક
નાની કાંકરી સરખી પણ ફેંકવામાં આવે તો
તે સરોવરના જળમાં નાના મોટા અનેક વર્તુ-
લોને જન્મ આપે છે અને છેવટનું વર્તુલ
સરોવરના કિનારા સુધી જઈ પહોંચે છે. તેવી જ
રીતે વીતરાગ દેવપ્રણીત ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞાના
સદૈવ અભ્યાસથી, તેના યથાશક્તિ વિધાનથી
તે અવશ્ય આપણા પ્રયાસ અને ઉલ્ભમના પ્રમાણ
મુજબ ફળદાયક થઈ પડે છે.

અહીં જે યથાશક્તિ શબ્દ વાપરવામાં
આવેલ છે તેને કોઈ ભગ્ન હૃદય કે નિરુત્સાહી-
નિરાશાવાદી પુરુષ જે અર્થમાં સમજે તે અર્થમાં
નહીં સમજતાં આશાવાદી અને સહૃદયી પુરુષ જે
અર્થમાં સમજે તે અર્થમાં જ વપરાયેલ સમજ-
વાતું છે. પોતાની શક્તિને લેશ માત્ર ગોપવ્યા
વગર અગર તો પોતાના મનઝળ અને કાર્ય

શક્તિનો યથાર્થ ખ્યાલ ગંધ્યા વગર, તેનું યથોચિત મૂલ્યાંકન કર્યા વગર આપણાથી કંઈ બની શકતું નથી એવી લાચારીપૂર્વકની ના-ઇલાઈ ભાવના સેવ્યા વગર મપૂર્ણ ઉત્સાહ અને ખેલદિલી (sportsman spirit) થી જીવનનો વિકાસ સાધવાની બુદ્ધિથી જીવન-ક્રમના કાર્યપ્રદેશમા આગળ વધે જવાનું રહે છે મૂળ સ્વભાવે આત્માની અનંત શક્તિઓ છે અને તે ફેરવવા માટે પૂરતા બળ અને સામર્થ્યનો સદુપયોગ કરી લેવાનો રહે છે ધાર્મિક કાર્યોમા હિતકારક પ્રવૃત્તિઓમા પોતાની શક્તિઓ જે અનામત લશ્કર (reserve force) તરીકે જાળવી રાખવાની મનોવૃત્તિ નરી ખાલિશતા જ સૂચવે છે નાય આત્મા ચલદીનેન લમ્પ એ સૂત્ર અનુસાર આત્મા છે પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત કરવાની ભાવનાવાળાએ પ્રબળ પુરુષાર્થ આચરવાની જરૂર છે ગળિયા બળદની માફક રસ્તા વચ્ચે બેસી જવાથી કંઈ કાર્યસિદ્ધિ થઈ શકે નહીં ભાવનાશીલ મનુષ્યે તો હંમેશા ઉદ્યમશીલ બની રહી પોતાના પ્રયત્નોમા આગળ જ વધતા જોડે જોડે પ્રેરણાદાયી ઉત્સાહમા વૃદ્ધિ કરના વાતાવરણ જ આપણા માટે ઉપયોગી છે

આરાધ્યદેવની આરાધના માટેનો જે રામ-

બાણ ઉપાય આરાધક જનો માટે શ્રી હરિ-ભદ્રસૂરિ મહારાજ કુશળતાપૂર્વક આગળ કરે છે, તેનો આપણે યથાર્થ રીતે ઉપયોગ કરવા માટે સદૈવ તૈયાર રહેવું જોઈએ તેવા પ્રકારની તૈયારીમા જ આપણા આત્માનું હિત અને કલ્યાણ રહેલા છે તેવી તૈયારી જ આપણને સિદ્ધપદ તરફ દોરી જઈ શકે તેમ છે તૈયારીમા જેટલી ડચાશ અને નિર્બળતા તેટલા પૂર્તી બલબ્રમણની પર પરામા વૃદ્ધિ જ થતી રહેવાની સુચુક્ત જનો પ્રતિદિન જ્ઞાનવૃદ્ધિ કરતા રહી-મહાદેવની આજ્ઞાનો મદૈવ અભ્યાસથી આજ્ઞાને શિરોધાર્ય ગણીને પ્રત્યેક ભવિષ્યને-મોક્ષાર્થી પુરુષે વીતરાગ દેવની આજ્ઞાનો મપૂર્ણ શ્રદ્ધા પૂર્વક, હૃદયના શુભ ભાવપૂર્વક, પ્રસન્ન ચિત્તથી નિર્દલતાપૂર્વક, કપટ રહિતપણે યથાશક્તિ અમલ કરતા થઈ જવું જોઈએ વિષયની પુષ્ટિમા શ્રીમાન અબધૂત યોગી આનંદધનજીની નીચેની ઉક્તિ અત્ર કંઈક પ્રાપ્ત ગિક થઈ પડશે

‘ ચિત્ત પ્રમન્ને રે પૂજન કૂળ કટુ રે,

પૂજા અબહિત એહ,

કપટ રહિતપણે આત્મઅર્પણા રે,

આનંદધન પદ એહ,

ઋષભ જિનેશ્વર પ્રિતમ મહાગ રે

મુક્તિ

શ્રવણ થાય જો શ્રમણ મળે,

ભ્રમણા જાયને ભ્રમણ રળે,

મમતા ગળે ને સમતા મળે,

જન્મ મરણની ચિંતા રળે.

શ્રી જૈનાગમ નિયમાવલી

(ગતાર્ક પૃષ્ઠ ૧૧૭ થી શરૂ)

લેખક : આ. શ્રી વિજયપદ્મસુરિ મહારાજ

૮૯. બાંધેલ કર્મોનો ઉદય થવાની બાબતમાં એવો નિયમ છે કે જઘન્ય અબાધાકાલ કે ઉત્કૃષ્ટ અબાધાકાલ પૂરો થયા બાદ જ બાંધેલા કર્મોનો ઉદય થાય. દરેક કર્મની સ્થિતિના પ્રમાણમાં અબાધાકાલની ગણતરી હોય છે. જે કર્મની જેટલા કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય, તેટલા સો વર્ષ પ્રમાણ અબાધાકાલ તે કર્મનો સમજવો. કષ્ટાંત તરીકે: જ્ઞાનાવસ્થુધિ, કર્શનાવસ્થુધિ, વેદનીય, અંતરાયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની છે. અહીં એક કોડાકોડી સાગરોપમ હોય, સો સો વર્ષની ગણતરીએ તે ચારે કર્મોનો અબાધાકાલ ત્રણ હજાર વર્ષનો સમજવો; એટલે મોડા મોડા ત્રણ હજાર વર્ષ વીત્યા બાદ તે કર્મોનો જરૂર ઉદય થાય. બાંધેલ કર્મ જો અબાધાકાલ જઘન્ય (આછો) હોય, તો થોડા સમયમાં પણ તે કર્મનો ઉદય થાય છે; એટલે કર્મને બાંધનાર જીવ તે યાદને તે કર્મનું કૃણ લોગવે છે. વિશેષ ખીના ચતક નામના પાંચમા કર્મચંધની ટીકા વગેરેમાં જણાવી છે.

૯૦. ક્ષાયોપશમિક સમ્યગ્દષ્ટિ જીવો પણ ક્ષપટત્રેણિની શરૂઆત કર્યા પહેલાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વને પામ્યા બાદ જ ક્ષપટત્રેણિ માંડે છે. આથી સાબિત થાય છે કે મોક્ષપ્રાપ્તિના અનંતર કારણોમાં સમ્યક્ત્વ તરીકે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ જ હઈ શકાય. ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ વગેરે પદ્મપર કારણ દેહવાય.

૯૧. શ્રી તત્ત્વચર્ચસૂત્રાદિમાં લાવેલ સમ્યક્ત્વ તરીકે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને ઔપશમિક

સમ્યક્ત્વ જણાવ્યા, તેનું કારણ એ છે કે સમ્યક્ત્વમાં અનંતાનુબંધી કષાયાદિ સાત પ્રકૃતિનો રસોદય કે પ્રદેશોદય વર્તતો નથી. ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વમાં સમ્યક્ત્વ મોહનીયનો રસોદય ને તે સિવાયની ૬ પ્રકૃતિનો પ્રદેશોદય વર્તે છે; તેથી તેને દ્રવ્ય સમ્યક્ત્વ તરીકે ગણ્યું છે.

૯૨. ૧ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ. ૨ ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ. ૩ ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ. આ ત્રણ સમ્યક્ત્વમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ જ ક્ષાયિકલાવના યથાર્થાત વ્યારિત્રની માફક કાયમ રહે.

૯૩. શ્રી કંઠક પ્રકરણમાં જણાવેલા વનસ્પતિકાય વગેરેના સંસ્થાનોની ખીના સર્વાલ્પ યોગમય પંચસાંગ શ્રી ભગવતીસૂત્રમાં જણાવી છે. તે સંસ્થાનો બાહરવનસ્પતિકાય વગેરેમાં જ થી શકે છે.

૯૪. કંઠક પ્રકરણમાં જે “ સત્ત્વેઽવિ ચરકસાયા ” કહ્યું છે, તે મિથ્યાત્વ શુભસ્થાનકથી માંડીને અગિયારમા ઉપશાંત કષાય વીતરાગ ઇશસ્થ શુભસ્થાનક સુધીના શુભસ્થાનકોમાં વર્તતા જીવોની અપેક્ષાએ સમજવું; કારણ કે ૧૨-૧૩-૧૪મા શુભસ્થાનકે સત્તામાં પણ કષાયો હોતા નથી.

૯૫. અમુરકુમાર નિકાયમાં રહેનારા પદ્મસાધાનિક દેવોને એક કૃષ્ણદેશ્યા હોય.

૯૬. તવચ્રૈયેયકતા તથા પાંચ અનુત્તર વિમાનતા દેવો પ્રયોજનતા અલાવે ઉત્તર વૈકિય ન બતાવે.

૯૭. દેવોને ઉત્તર વૈકિય બતાવે અને

મનુષ્ય જે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર ધનાવે, તે એમા વૈક્રિય શરીરના નીચેના ભાગની અપેક્ષાએ તફાવત હોય છે, પણ ઉપર ભાગની અપેક્ષાએ બંને શરીરની ઊંચાઈ સરખી હોય છે, એટલે દેવો લાખ ચોજનપ્રમાણ ઉત્તર વૈક્રિય ધનાવે ને મનુષ્ય સાધિક લાખ ચોજનપ્રમાણ ધનાવે

૯૮ રત્નપ્રભા વગેરે સાતે નરકમા અનુક્રમે ૧, ૩, ૭, ૧૦, ૧૭, ૨૨, ૩૩ સાગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય હોય તેમા રત્નપ્રભાનું જે એક માગરોપમનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય જણાવ્યું, તેટલું આયુષ્ય બીજી નરકમા જઘન્ય છે એમ અમજવું એમ ત્રીજી નરક વગેરેમા પણ એ કંમ હોય છે

૯૯ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર અઢીઢોપમા પાચ હોય છે તે આ પ્રમાણે જ બુદ્ધીપમા એક મહાવિદેહ, ધાતકીણડમા એ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર, એ જ પ્રમાણે પુષ્કલપટ્ટીપમા અર્ધભાગમા બે મહાવિદેહ ક્ષેત્ર હોય છે

૧૦૦ દરેક મહાવિદેહમા યત્રીશ યત્રીશ વિજયો હોય, તેવી પાચ મહાવિદેહની ૧૬૦ વિજયો થાય તેમા દરેક મહાવિદેહની ૮, ૯, ૨૪, ૨૫મી વિજયમા હાલ તીર્થ કર વિચરે છે, એટલે ણાકીની ૨૮ વિજયમા તીર્થ કર વિચરતા નથી

૧૦૧ દરેક મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા વિચરતા તીર્થ કર દેવવાળી વિજયની સખ્યા અને તેના તથા નગરીના નામ એક સરખા જણાવ્યા, એટલે આઠમી પુષ્કલાવતીવિજય, નવમી વપ્રવિજય, ચોવીશમી વત્સવિજય, પચ્ચીશમી નલિનાવતીવિજય.

૧૦૨ જ બુદ્ધીપમા મહાવિદેહ ક્ષેત્રની આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયની પુ ડરગિણી નગરીમા શ્રી સ્ત્રીમંધર સ્વામી વિચરે છે ને નવમી વપ્ર વિજયની વિજયાપુરીમા બીજા શ્રી યુગમ ધર

સ્વામી વિચરે છે, અને ચોવીશમી વત્સવિજયની સુસીમાપુરીમા ત્રીજા શ્રી ણાહુ તીર્થ કર વિચરે છે તથા પચ્ચીશમી નલિનાવતીવિજયની અયોધ્યાપુરીમા ચોથા શ્રી સુણાહુ તીર્થ કર વિચરે છે

૧૦૩ પૂર્વ ધાતકીણડના મહાવિદેહક્ષેત્રની આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયની પુ ડરગિણી નગરીમા પાચમા શ્રી સુજાત તીર્થ કર વિચરે છે, નવમી વપ્રવિજયની વિજયાપુરીમા છઠ્ઠા શ્રી સ્વયં પ્રભ તીર્થ કર વિચરે છે તથા ચોવીશમી વત્સવિજયની સુમીમાપુરીમા માતમા શ્રી ઋષ ભાનન તીર્થ કર વિચરે છે અને પચ્ચીશમી નલિનાવતીવિજયની અયોધ્યાપુરીમા આઠમા શ્રી અનંતવીર્થ તીર્થ કર વિચરે છે

૧૦૪ પશ્ચિમ ધાતકીણડના મહાવિદેહ ક્ષેત્રની આઠમી પુષ્કલાવતીવિજયની પુ ડરગિણી નગરીમા નવમા શ્રી સૂરપ્રભ તીર્થ કર વિચરે છે ને નવમી વપ્રવિજયની વિજયાપુરીમા દશમા શ્રી વિશાલપ્રભ તીર્થ કર વિચરે છે તથા ચોવીશમી વત્સવિજયની સુસીમાપુરીમા અગિયારમા શ્રી વજ્ર ધર તીર્થ કર વિચરે છે, તેમજ પચ્ચીશમી નલિનાવતી વિજયની અયોધ્યાપુરીમા બારમા શ્રી ચ દ્રાનન તીર્થ કર વિચરે છે

૧૦૫ પૂર્વ પુષ્કલાર્ધના મહાવિદેહક્ષેત્રની આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયની પુ ડરગિણી નગરીમા તેગમા શ્રી ચ દ્રાહુ તીર્થ કર વિચરે છે ને નવમી વપ્રવિજયની વિજયાપુરીમા ચૌદમા શ્રી ભુજસ્વામી તીર્થ કર વિચરે છે, તથા ચોવીશમી વત્સવિજયની સુસીમાપુરીમા પદરમા શ્રી ઇશ્વર નામના તીર્થ કર વિચરે છે, તેમજ પચ્ચીશમી શ્રી નલિનાવતીવિજયની અયોધ્યાપુરીમા બોળમા શ્રી નેમિપ્રભ તીર્થ કર વિચરે છે

૧૦૬ પશ્ચિમ પુષ્કલાર્ધના મહાવિદેહક્ષેત્રની આઠમી પુષ્કલાવતી વિજયની પુ ડરગિણી નગરીમા ચત્તરમા શ્રી વીરમેન તીર્થ કર વિચરે છે

સમ્યગ્જ્ઞાનની કૃત્તી—

યોગની અદ્ભુત શક્તિ

મૂળ લેખક : બાલુ ચંપતરાયજી જૈની બાર-એક-લો.

(વર્ષ ૩૮ ના પૃષ્ઠ ૪૦૬ થી શરુ)

પરમાત્મ સાયુજ્યનું દિવ્ય સંકલન

“પ્રત્યેક આત્માનું સંભાવ્ય સ્વરૂપ દિવ્ય છે. બાહ્ય તેમજ આંતરિક સંયમથી દિવ્ય સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર કરવો એ જીવનનું પરમ ધ્યેય છે. આત્માના દિવ્ય સ્વરૂપનો સાક્ષાત્કાર કર્મ-યોગ, ભક્તિયોગ, તત્ત્વજ્ઞાન અને સંયમથી થઈ શકે છે. આત્માનો સાક્ષાત્કાર થતાં આત્મા સુકૃત બને છે. આ ધર્મનું સત્ય રહસ્ય છે.

ધર્મના સિદ્ધાન્તો, ધાર્મિક ક્રિયાઓ, ધર્મો, મંદિરો વગેરેનું મહત્ત્વ આત્મસાક્ષાત્કારના દૃષ્ટિબિન્દુથી જોણું કહી શકાય.” રાજયોગ.

યોગ એ આત્મસાક્ષાત્કારનો સક્રિય માર્ગ છે. તે આત્મા અને પરમાત્મા વચ્ચે દિવ્ય સંકલનરૂપ છે. યોગથી આત્માનું પરમ ધ્યેય ચિત્તથી દૃષ્ટિગમ્ય બને છે. યોગથી પરમાત્મપદનું સાયુજ્ય થાય છે, યોગથી પરમાત્મપદ-

ને નવમી વપ્રવિજયની વિજ્યાપુરીમાં અઢારમા શ્રી મહાભદ્ર તીર્થંકર વિચરે છે, તથા ચૌવી-શમી વત્સવિજયની સુસીમાપુરીમાં યોગાણીશમા શ્રી દેવચંદ્ર તીર્થંકર વિચરે છે, તેમજ પચ્ચીશમી નહિનાવતી વિજયની અયોધ્યાપુરીમાં વીશમા શ્રી અન્નિતવીર્ધ તીર્થંકર વિચરે છે.

૧૦૭. વીશે વિહરમાન તીર્થંકર દેવોમાં આઠ જાતની સંપૂર્ણ સરખામણી આ રીતે જાણવી. ૧ શરીરનો વર્ણ સોના જેવો. ૨ પાંચસો ધનુષ્યપ્રમાણ કાયા. ૩ ચોરાશી લાખ-પૂર્વનું આયુષ્ય. ૪ કુમારાવસ્થા ૨૦ લાખ-પૂર્વ સુધી. ૫ ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ સુધી. ૬ ચારિત્રપર્યાય એક લાખપૂર્વ સુધીનો. ૭ સો કોઠ સુનિષ્ઠિવાર. ૮ દશ લાખ કેવલજ્ઞાની સુનિવરો. દરેક વિહરમાન તીર્થંકરદેવને હોય છે.

૧૦૮. વિજય અને તેની નગરી, ક્ષેત્રની જુદાઈને લઈને અલગ અલગ સમજવી.

૧૦૯. દરેક વિહરમાન તીર્થંકરના, ૧ લંછન. ૨ માતાના નામ. ૩ પિતાના નામ. ૪ સ્ત્રીના નામ જુદા જુદા હોય છે.

૧૧૦. પહેલા વિહરમાન તીર્થંકર શ્રી સીમંધરસ્વામી, આ ભરતક્ષેત્રની વર્તમાન ચૌવીશીના સત્તરમા શ્રી કુંડુનાથ અને અઢારમા શ્રી અરનાથ પ્રભુના અંતરકાલમાં જન્મ્યા ને તેમણે વીશમા શ્રી મુનિસુબ્રતસ્વામી અને એક-વીશમા શ્રી નમિનાથના આંતરમાં દીક્ષા લીધી, અને આવતી ચૌવીશીમાં થનારા સાતમા શ્રી ઉદયદેવ તીર્થંકર અને આઠમા શ્રી પેઠાલ નામના તીર્થંકરદેવના અંતરકાલ (આંતર) માં શ્રી સીમંધર સ્વામી નિર્વાણપદને પામશે.

॥ સમાપ્ત શ્રીવિજયપદ્મસૂરિપ્રણીત
શ્રીજૈનાગમનિયમાવલિઃ ॥

॥ પ્રશસ્તિઃ ॥

॥ આર્યવૃત્ત ॥

ગયણિહિણંદિંદુમિય-વિક્રમવરિસીયણેમિજમ્મવિણે
સિરિરાયનયરમજ્જે-ગુરુવરસિરિણેમિસૂરીણં ॥ ૧ ॥
પહમેણાયરિયણં-સંસેવાવગમમાવિજીવાણં ॥
સિરિજહ્ણાગમનિયમાવલી કયા મવ્વોહદયા ॥ ૨ ॥

રૂપ પરમ સુખમય સ્થિતિ પ્રત્યેનુ આત્માનું અભિગમન થાય છે યોગથી આત્મા પરમાત્મ પદને નિકટવર્તી બને છે

ધર્મદીક્ષા અને ધર્મભાગીના અનેક વ્યવહારુ નિયમોમા યોગ અનુષ્ઠાનનું સ્થાન અત્યંત મહત્વનું છે યોગના સ્વરૂપ મળ ધી સક્ષિપ્ત અને સામાન્ય નિરુપણ ધર્મજીજ્ઞાસુઓને માર્ગદર્શક થઈ પડે છે આથી સક્રિય યોગના પ્રાયશ્ચિક્ષા તત્ત્વોનું આ પ્રકરણમા વિવેચન કરવામા આવ્યું છે

યોગની શક્તિ ખરેખર અદ્ભુત છે તેથી ચિત્તાંગી શક્તિ વધે છે યોગને ત્રણે આધ્યાત્મિક ઉચ્ચ આદેશોનો પ્રતિષ્ઠાપ થયા કરે છે વિશ્વમા ચેતનની જે અતંત ક્રિયાઓ આદી રહેલ છે તે સર્વનું નિરીક્ષણ અને અવબોધ પણ થાય છે

દુનિયામા આજ સુધીમા અનેક પ્રકારના જે મહાન ચમત્કારો આધ્યાત્મિક પુરુષો, સંતો, મહર્ષિઓ વગેરેએ કરી બતાવ્યા છે, તે સર્વ સકલ શાસ્ત્રોમા સર્વથી મહાન યોગશાસ્ત્રના વિગ્લ જ્ઞાનને લીધે જ થયા હતા, એમ વિશિષ્ટ રીતે મનાય છે અને તે યથાર્થ જ છે

આત્માને દુઃખ અને બળનનું કારણ સર્વથા અજ્ઞાનજન્ય છે અજ્ઞાનથી આત્માનું સર્વ રીતે અધ પતન થાય છે અજ્ઞાનથી પરમ સુખની પ્રાપ્તિમા મહાનમા મહાન આવરણ ઉપસ્થિત થાય છે આથી જ આત્માનું જ્ઞાન એ સુક્ષિપ્ત પદ્મ સાધન છે એવો પદ્મ બોધ સર્વ કાળના અને સર્વ દેશોના મહાન પુરુષોએ જગતને આપ્યા કયો છે, પણ મત્યનું જ્ઞાન થયાથી જ સુક્ષિપ્ત મળી જતી નથી-સત્યના સાક્ષાત્કારથી જ સુક્ષિપ્ત મળે છે મત્યને સાક્ષાત્કાર દ્રઢ શ્રદ્ધાથી જ પશ્ચિમે છે સુશ્રદ્ધા વિના સત્યનો સાક્ષાત્કાર ડોઈ ઢાળે નથી થઈ શકતો રાત્રના સાક્ષાત્કાર માટે મનુષ્યની

શ્રદ્ધા એવી જીવંત હોવી જોઈએ કે, જીવનનો ભય ઉપસ્થિત થાય તો પણ તે પોતાના માર્ગમાથી એક તમ્મુ પણ પાછીપાની ન જ કરે શ્રદ્ધા જોઈએ તેવી સળગ ન હોય અને આશકાનો વિચેદ ન થાય ત્યા સુધી જ આત્મ સાક્ષાત્કાર નથી થઈ શકતો મનુષ્યનું હૃદય સત્ત્વની શ્રદ્ધાથી ઓતપ્રોત થઈ જાય એટલે પરમાત્માનું અધિરાન્ય તેને સહ જ પ્રાપ્ત થાય છે અહ બાવ અને શરીર આદિના મોહ નાશ પામે છે દેહ ‘મૃતવત્’ લાગે છે શરીરનો વ્યામોહ છોડીને શરીરને મૃતવત્ માનનારને ખરું જીવન અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે

યોગથી મત્યના જ્ઞાનની પરિણતિ થાય છે યોગથી જીવંત શ્રદ્ધાનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે યોગજન્ય શ્રદ્ધા પરિવર્તનશીલ નથી હોતી યોગથી પરમાત્મા સાથે એકતા સધાય છે યોગથી દૃશ્યમાન જગત અને ધૃદ્વિયલાલમા જોથી અનેડતા (વિશેદ) થાય છે એમ મહા પડિત મેદસ્સુલર કહે છે અને તે સત્ય જ છે

યોગથી આત્મસાક્ષાત્કારના સર્વોચ્ચ શિખરે મનુષ્યનું કંમલ ગમન થાય છે યોગથી આત્માના પરમ ધ્યેયની સિદ્ધિ થાય છે યોગની સત્યતાનું અપૂર્વ પ્રમાણ આવી મળી રહે છે યોગથી અનેક પ્રકારના કટકપૂર્ણ માર્ગોનું ઉલ્લેખન કરીને મનુષ્ય આખરે સુરક્ષિતમા સુરક્ષિત સ્થાન પણ પ્રાપ્ત કરે છે.

સત્યના અવબોધ સાથે મનુષ્યમા શ્રદ્ધા જે પ્રમાણમા હોય તેટલે અશે તે આત્મમાક્ષાત્કાર સત્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે મનુષ્યને પોતાના આધ્યાત્મિક વિકાસના પ્રત્યક્ષજનક અનેક માર્ગલિંગ ચિહ્નોનો ભાગ અવાગનવાર વાય છે એ માર્ગલિંગ ચિહ્નોથી આત્મા મદેવ પ્રસન્ન રહે છે

આત્મા અજ્ઞાનના તિવાગ્યથી સાહજિક શક્તિ, ગૌરવ અને આનંદ પ્રાપ્ત કરે છે અજ્ઞા-

નનાં નિવારણથી જ પ્રભુતાનાં પગલાં પ્રતિક્ષણે મંડાય છે. ભૌતિક દ્રવ્ય અને આત્માની એકતા-રૂપ અજ્ઞાનનો ઉચ્છેદ થતા, આત્મા વિશુદ્ધ બની વિશ્વનો અધિરાજ બને છે. પારતંત્ર્યની જાણરોમાંથી તેની મુક્તિ થઈ, તેને વિરલ સ્વતંત્ર દશા પ્રાપ્ત થાય છે. શેઠમાંથી નોકર કે શુભામ બનેલો આત્મા પોતાનું શ્રેષ્ઠીપદ સિદ્ધ કરે છે.

સત્ય જ્ઞાનથી ભૌતિક વસ્તુઓરૂપ વિનાશક બંધનોનો વિચ્છેદ થાય છે એ યોગનો પરમ યોગ છે. યોગથી કુશ્રદ્ધાનો નાશ થઈ સત્ય શ્રદ્ધા ઉદ્ભવે છે. કૈતલાવ અને નિકૃષ્ટ લાવોનો તિરોલાવ થાય છે. જ્ઞાનરૂપ મહાશસ્ત્રથી જ અશ્રદ્ધાનું નિર્મૂલન થઈ શકે છે એવો દૃઢ પ્રત્યય પણ મનુષ્યને અવશ્ય થાય છે.

અજ્ઞાનનાં નિવારણની આવશ્યકતાના અનેક દષ્ટાન્તો આપી શકાય. કોઈ મનુષ્યને અંધકારમાં રજ્જુ (દોરડું) સર્પવત્ લાસે છે તો તે ભયભીત થઈ જાય છે. હીપકના પ્રકાશથી કે કોઈ સુગ્ર મનુષ્યની સમજાવટથી જ તેનામાં રહેલ રજ્જુમાં સર્પલાવનો આખરે તિરોલાવ થાય છે. રજ્જુને સર્પ માનવામાં પોતાનું ઘેર અજ્ઞાન હતું એવો સાહજિક ભાસ થાય છે. આ જ પ્રમાણે કોઈ મનુષ્ય કોઈ પ્રકારના અજ્ઞાનજન્ય ભ્રમથી પોતાને ભૂત, પ્રેત આદિનો વળગાર છે, એવા વહેમથી પીડાતો હોય તો, એનો એ ભ્રમ અજ્ઞાનનાં નિવારણથી થાય છે. તેનું સર્વ દુઃખ અને ભય આપોઆપ ટળી જાય છે.

જનતાનો બહુ મોટો ભાગ પોતાના સત્ય સ્વરૂપથી અજ્ઞાન હોવાથી જ દુઃખ લોગબ્યા કરે છે. પોતાનું સ્વરૂપ અજ્ઞાન અને દુઃખ આદિ જનક હોવાના અસત્ય મતવ્યથી જનતા અનેક પ્રકારના દુઃખ અને નિરાશામાં ગ્રાસા

ગ્રાસા કરે છે. સત્ય સ્વરૂપનાં અજ્ઞાનને કારણે, પ્રાકૃતિક બળો આગળ તેની સ્થિતિ અનાથ જેવી બની જાય છે. મનુષ્યને યથાયોગ્ય જ્ઞાન થાય અને અજ્ઞાનરૂપ નિદ્રસ્થ સ્થિતિમાંથી તેને યથેચ્છ જાગૃતદશા પ્રાપ્ત થાય ત્યારે જ ભૌતિક વસ્તુઓ અને ભૌતિક લાલસાઓ તેને ભ્રમરૂપ લાગે છે. આત્માને સત્ય સુખનો અવિભાવ થવા માંડે છે. હૃદયમાંથી અનિદ્રરૂપ કૃષ્ણ સર્પનો નાશ પરિણમે છે. હૃદયમાં પરમાત્મા એકલો જ વિરાજે છે એવું નિશ્ચયપૂર્વક જ્ઞાન થાય છે. કોઈ મહાપુરુષનાં પ્રમાણ માત્રથી મનુષ્યને આવી અનેરી શ્રદ્ધા નથી ઉદ્ભવતી, એ અનેરી શ્રદ્ધા મનુષ્યને સ્વયમેવ થાય છે. સર્વ શંકાઓનું નિરસન થતાં, સુશ્રદ્ધાની પરિણતિ અવશ્ય થાય છે. આત્માથી સ્વયમેવ જાગૃત થયેલો શ્રદ્ધા પરિણામકારી નીવડે છે. અન્ય રીતે ઉત્પન્ન થયેલો શ્રદ્ધા નિરુપયોગી જેવી છે. આથી જ સ્વામી રામતીર્થે સત્ય કહ્યું છે કે—

“હિમાલય પર્વતનાં વૃક્ષોને પોતાની ઉજ્જ્વળતા અને પ્રકાશથી વિકસિત કરનાર સૂર્ય સુગંધનાં આમ્રવૃક્ષોને પોતાનો પ્રકાશ આપવાની સાક્ષી ના પાડે અને હિમાલયના પ્રદેશની પોતાની ઉજ્જ્વળતામાંથી પોતાની વૃદ્ધિ અને વિકાસ સાધી લેવાનું સુગંધનાં વૃક્ષોને સૂચન કરે તો, સુગંધનાં વૃક્ષોનું અસ્તિત્વ જ ન રહે. આ જ પ્રમાણે બુદ્ધ, ઇસુ કે મહંમદને પ્રાપ્ત થયેલા જ્ઞાન-સૂર્યથી શેકસ્પીયર, ન્યૂટન કે મિલ્ટનનાં જીવનોનું નિર્વહન ન જ થાય. દરેક મનુષ્યે પોતાના પ્રશ્નોનું સમાધાન પોતે જ કરવાનું છે. મહર્ષિ-ઓના અશુદ્ધારા નિરીક્ષણ કરવાને બદલે, પોતાનાં જ અશુદ્ધોથી નિરીક્ષણ કરવું એ જ અલ્પત આવશ્યક છે.”

પ્રમાણોદ્ધારા શ્રદ્ધાની પરિણતિ એ અત્યંત દુર્લભ કાર્ય છે. આશંકાઓના સંપૂર્ણ નિર્મૂલનથી જ દૃઢ શ્રદ્ધા જાગૃત થાય છે. આશંકા-

ઓતુ નિવારણ કરવામા યથાયોગ્ય અન્વેષણ અનિવાર્ય થઇ પડે છે શ્રદ્ધાના વાસ્તવિક સર્જનની દૃષ્ટિએ પ્રમાણો ભાગ્યે જ ઉપયુક્ત નીવડે છે પ્રમાણોમા મનુષ્યને પ્રાય દોષપૂર્ણતા જણાય છે પ્રમાણોથી શ્રદ્ધાની પરિણતિ પ્રાય અશક્યવત્ છે

મ પૂર્ણ અને ચિરસ્થાયી શ્રદ્ધા અને એ શ્રદ્ધાજન્ય સ્વય પ્રબોધન આત્મકલ્યાણની દૃષ્ટિએ અત્યંત મહત્વના છે એ બાનેનું નિરૂપણ કરતાં પ્રો હુડને "The Law of Mental Medicine" (માનસિક આપધનો નિયમ)મા વાસ્તવિક કહ્યું છે કે—

“ શ્રદ્ધા એ આરોગ્યપ્રાપ્તિની એક વૈજ્ઞાનિક નીતિ છે અભ્યાસ અને બુદ્ધિજન્ય શ્રદ્ધા પરિપૂર્ણ પ્રકારની હોય છે અને તે અત્યંત લાભદાયી છે પૂર્ણ શ્રદ્ધા ચિન્સ્થાયી રહે છે તેની શક્તિનો કોઈ વિપરીત ઉદ્બોધ નથી વિરોધ નથી થતો ”

દરેક મનુષ્યે સુક્રિતની પ્રાપ્તિ સ્વયમેવ કરવી એ યોગનો પરમ આદેશ છે પ્રત્યેક મનુષ્ય યોગના અનુધાનથી સ્વાશ્રયી બને છે દરેક મનુષ્ય જ્ઞાનના મહાસત્રથી આત્માનો અપૂર્વ સાક્ષાત્કાર કરી શકે છે પોતાની સર્વ આશ કાઓતુ પોતે જ નિવારણ કરે છે પોતાની આશ કાઓ શી રી છે, એ બીજો મનુષ્ય શું બાણે ? સ્વકીય આશ કાઓતુ યથાર્થ નિવારણ કોઈ મનુષ્ય પોતે જ કરી શકે છે આશ કાઓના નિવારણના કૃતરૂપે સ્વાશ્રયભાવની પ્રતિપત્તિ વાય છે સ્વાશ્રયની પરિણતિ થયા

બાદ જે તે મનુષ્યની પ્રતિદિન આશ્ચર્યકારી ઉત્પત્તિ થયા કરે છે

સ્વાશ્રય પછી ધ્યાન આવે છે ધ્યાન એ યોગનું બીજું પગથિયું છે ધ્યાનથી જ સત્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત્ય બને છે બીજા મનુષ્યોદ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું એ જ્ઞાનપ્રાપ્તિની ખરી રીતિ નથી એવું જ્ઞાન જીર્ણવત્ થઇ પડે છે કોઈ પણ વસ્તુના સ બધમા સ્વયમેવ વિચાર કર્યા વિના, તે વસ્તુ મ બધી જે જે આશ કાઓ હોય તેનું સદતઃ નિવારણ નથી થઈ શકતું વારંવાર વિચારથી જે તે વસ્તુનું યથાર્થ જ્ઞાન થાય છે અને જે તે વસ્તુજન્ય આશ કાઓનો પરિણામે વિરોધ થાય છે. જે તે વસ્તુનો તેના સર્વ દૃષ્ટિગિન્દુઓદ્વારા વિચાર થાય, તેના પ્રત્યેક સ્વરૂપનું યથાર્થ રીતે પૃથક્કરણ થાય ત્યારે જ જે તે વસ્તુનું યથાયોગ્ય જ્ઞાન સ ભવી શકે છે તે પછી કોઈ પણ પ્રકારની આશ કાને સ્થાન રહેતું જ નથી પરિપૂર્ણ અને નિશ્ચય-યુક્ત જ્ઞાનની પરિણતિ થયા બાદ આશ કાનું અસ્તિત્વ કોઈ કાળે પણ ન જ રહે કોઈ વસ્તુ મ બધી બીજાના નિર્ણય અને પોતાના નિર્ણયમા હ મેશા જમીન આસમાન જેટલો તફાવત રહે છે બીજાનો નિર્ણય પાલકાગૃહ મમાન છે અકીય નિર્ણય ખડક જેવો દઢ હોય છે ધ્યાનથી અનેક અવનવા સિદ્ધાન્તોનું પ્રતિપાદન થાય છે ધ્યાનથી ઉચ્ચ પ્રતિભા જ્ઞાનની અવશ્ય પ્રાપ્તિ થાય છે ધ્યાન સર્વદા એકાગ્રવૃત્તિ ઉપર નિર્ભર રહે છે ચિત્તની એકાગ્રતા એ વિજયસિદ્ધિનું મહાન રહસ્ય છે (ચાલુ)

અનુરૂપ બની તેઓ સમાજ અને ધર્મને નિભાવશે તેમાં શંકાને સ્થાન નથી.

આપણું લાવિ જેખમમાં છે, એવા નિરાશાવાદી થવાનું પણ કાંઈ કારણ જણાતું નથી. છેલ્લા પચાસ વર્ષમાં જૈન સમાજે દરેક વ્યવહારના ક્ષેત્રમાં પ્રગતિ કરેલ છે. શ્રીમતો વધ્યા છે. આપણા વ્યાપારરેખાગાર વધ્યા છે. દેશપરદેશ ખેડતા આપણે થયા છીએ. ઘણા દૂર દૂરના દેશોમાં પણ જૈનો વસ્યા છે. ધર્મનું શિક્ષણ પણ ઘણું વધ્યું છે. એક નવકારમંત્ર શુદ્ધ બોલતા નહોતા આપણો તેને જાહેરે ગૃહસ્થો જૈન તત્ત્વજ્ઞાનનો ઊંડો અભ્યાસ કરતા જોવામાં આવે છે. આપણા ધાર્મિક ગ્રંથોનું ઘણું સંશોધન અને પ્રકાશન થયું છે; એટલે આપણા સમાજ વ્યવહાર અને ધર્મમાં અવનતિને માર્ગે છે એવું માનવાને કાંઈ કારણ નથી; છતાં બીજી દિશામાં આપણે જે છૂટથી પૈસા ખર્ચીએ છીએ, તેટલી છૂટથી કેળવણી અને સમાજના સ્વાસ્થ્ય માટે પૈસા ખર્ચવામાં આપણે ઉદાસીન રહીએ છીએ અને તે માટે આપણને જેમણે તેવો ઉપદેશ અને સહકાર સાધુમહારાજો તરફથી મળતો નથી, તે માટે પ્રમુખ મહાશયે નત્ર પણ સચેટ શબ્દોમાં સમાજનું જે લક્ષ્ય ખેંચેલ છે તે અભિનંદનને પાત્ર છે, અને સમાજનું શ્રેય ઇચ્છનાર દરેક વ્યક્તિ, સાધુ અને ગૃહસ્થે હૃદયમાં ધારણ કરવા જેવું છે.

આ મહોત્સવની બીજી વિશિષ્ટતા એ હતી કે આ પ્રસંગે સ્કૂલનાં વાણિજ્યમંદિર (Commercial School) ની યોજના વિચારવામાં આવી હતી.

મુંબઈ સરકારે મુંબઈ અને અમદાવાદની સરકારી બે સ્કૂલોમાં આ યોજના દાખલ કરેલ છે. હાઇસ્કૂલમાં એટલે ઇંગ્લેન્ડ ચોથા ધોરણથી વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપારિક શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. સેકંડ લેવેલ, સાયન્સ જેવા વિષયોને પડતા મૂકી વ્યાપારને લગતા નામા, પત્રવ્યવહાર, શોર્ટ હૅન્ડ ટાઇપ રાઇટિંગ જેવા વિષયો વિદ્યાર્થીઓ લાઇ શકે છે, અને તેવા વિષયો લઇને પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થતાં વિદ્યાર્થીઓને ડિપ્લોમા મળે છે અને કૉમર્સ કૉલેજમાં દાખલ થવું હોય તો ત્યાં દાખલ થઈ શકે છે.

શ્રી વૃશોવિજયજી પાલીતાણા ગુરુકુળમાં આ ક્રમ દાખલ કરવા નિર્ધાર થયો છે. તે માટે લગભગ વીસ હજાર રૂપિયા આપવાના વચનો મેળ્યા છે. આ યોજના ઘણી જ ઉપયોગી અને વધારી લેવા જેવી છે. આ પ્રકારનું વ્યાપારિક શિક્ષણ લેનાર વિદ્યાર્થીને વ્યાપારની પેઢીઓમાં સહેલાઈથી નોકરી મળી શકે તેમ છે; એટલે બી. એ. જેવી ડિગ્રી ધરાવનાર વિદ્યાર્થીને નોકરી માટે જે ફ્રાંકાં મારવા પડે છે તેવા ફ્રાંકાં વ્યાપારની સ્કૂલનો ડિપ્લોમા ધરાવનારને પણ મારવાના રહેતા નથી, અને વિદ્યાર્થી જે હુશિયાર હોય તો કૉમર્સ કૉલેજમાં દાખલ થઈ બી. કૉમ.ની ડિગ્રી માટે પોતાનો અભ્યાસ વધારી શકે છે. આ યોજના દેખાય છે તેવી પાર પાડવી સહેલી નથી. હાલમાં ચાલતી ગુરુકુળની માધ્યમિક સ્કૂલને હાઇસ્કૂલમાં જાહેલી નાખવી પડશે. હાઇસ્કૂલ અને વ્યાપારના કક્ષાસો માટે ઘણો લાયક નિષ્ણાત સ્ટાફ રાખવો પડશે. યુનિવર્સિટીની સંમતિ મેળવવી પડશે. મુંબઈની ગુરુકુળ કમિટી તો નાણાં સંબંધી વ્યવસ્થા અને ગોઠવણ કરી શકે પણ સ્કૂલ ઉપર દેખરેખ રાખવાના સ્થાનમાં રહેનાર પ્રતિભાશાળી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ. આપણી જૈન સંસ્થાઓની મુશ્કેલી એ જ છે કે પૈસા આપનાર તો મળે છે પણ આવી સંસ્થાને પ્રાણ આપનાર વ્યવહારિક જીવનની જાગૃતિમાંથી થોડે ધણે મુક્ત થયેલ પ્રતિભાશાળી, સમાજમાં સારું સ્થાન ભોગવનાર માણસ મળતા નથી. ધનને સર્વસ્વ માનનાર આપણા સમાજમાં સેવાભાવી પગારદાર માણસોનો મોભો પડતો નથી. આ મુશ્કેલીઓ ગુરુકુલ કમિટીએ વિચારવાની છે. હાઇસ્કૂલ માટે ખર્ચનો મોટો ફાળો ચતાં અત્યાર સુધી સફલ થયેલ માધ્યમિક સ્કૂલ અને બોર્ડિંગ હાઉસના ખર્ચમાં કાપ ન મૂકાય અને તેથી તેમાં શોષણ ન થાય તેની પણ સંભાળ રાખવાની છે.

આ ઉત્સવ પ્રસંગે ગુરુકુળના વિદ્યાર્થીઓએ કરેલ રંગભૂમિ ઉપરના સંવાદો, નાટ્યો અને ગાયનો આકર્ષક હતા. વ્યાયામના પ્રયોગો ઘણા કૃતોદ્દમ જેવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રસંગોમાં ગુરુકુળના

વિદ્યાર્થીઓના માનસિક અને શારીરિક વિકાસને મારો ભાગ થયો હતા.

ત્રીજો દિવસે અવારે ગુરુકુળ, માળાશ્રમ, વ્યક્તિય શ્રમ અને આદિશ્રમના બાળકો અને ગૃહે નોએ સમેત ગોઠવ્યું હતું, તેમાં પ્રમુખશ્રીને શીશુત ચક્રવાલ વર્ષમાન શાહ (સ્મૃતોત્તમના પ્રમુખ ગતિવાચલાપના ભાઈ) મિત્રાના હતા ભાઈશ્રી ચક્રવાલ એક ખરા યુવકને જાણે તેણે બાળકુળના વિદ્યાર્થીઓને ઉદ્દેશીને કહ્યું હતું કે 'ભવિષ્યના તેઓ નાગરિક છે રાજકીય, આર્થિક અને ધાર્મિક ક્ષેત્રોમાં જે પરત્રતા આપણે ભોગવીએ છીએ તેનો નિરૂપણે તેઓએ સામનો કરવો પડશે, માથાને સાચું કહેવાની અને ખોટાને ખોટું કહેવાની નીતિ કે હિંમત તેઓને બતાવવી પડશે અને અત્યારે હા જ હા કહેવાની અને ગાડગની જેમ પ્રાદમા ચાવવાની આપણી શુભાશી મનોદશા જોવામાં આવે છે, તેનો અવરોધ કરવો પડશે' ગુરુકુળ જેવી મર્યાદા સહ બાળકાનું કાન ભવિષ્યમાં તેઓને શિરે જ રહેવું જોઈએ એવું સચાટ શબ્દોમાં તેઓએ જણાવ્યું હતું.

ત્રીજો દિવસે બપોરના ઇનામના મેળાવડામાં પાલીતાણાના નામદાર ઠાકોર માહેજ ગજાના મોટા અમલારો માથે પધાર્યા હતા કોમના અમલદાર ગૃહસ્થો જેઠ પોષ્ટલાલ ધાગશીલાઈ વગેરે પશુ મેળાવડામાં હાજર હતા આ પ્રમુખે ગુરુકુળની તનુ મન અને ધનથી એકધારી સેવા કરનાર હાલના સેકેટરીઓ ભાઈશ્રી કૃષ્ણચંદ્ર કેમરીચંદ્ર શગડ અને લક્ષ્મીભાઈ કરમચંદ દનાલને અને પહેલા લગભગ વીસ વર્ષ દરમિયાન રથાનિક સેકેટરી તરીકે તનમનથી સેવા કરનાર ભાઈશ્રી વલ્લભદાસ ત્રિભુવનદાસ ગાધીને માનપત્રો અપાયા હતા મેળાવડાના પ્રાને નામદાર ઠાકોર સાહેબે ધીરા, સૌમ્ય શબ્દોમાં કહ્યું હતું કે "આ ગુરુકુળ ઉત્તરોત્તર ઉદ્ધર્ષ પામી સુવર્ણમહોત્સવ બિજવવા બાગરાણી અને અને તેમાં આપણે ભાગ લઈ શકીએ એવું દીર્ઘાયુ પગમાતમાં આપણને આપે."

આ ઉત્તમતમા અથથી ઇતિ સુરી ત્રિપુરી મહાગાનઓ શ્રી દર્શનવિજયજી, ન્યાયવિજયજી અને જાન

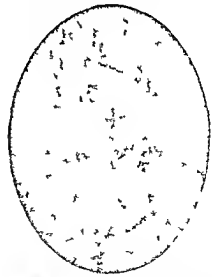
વિજયજીએ ભાગ લીધો હતો વિદ્વાન મહારાજશ્રી પ્રુષ્ઠવિજયજી પશુ લાભો વિહાર કરી પધાર્યા હતા મુનિવર્યોએ પ્રાસંગિક બાણો કરી મેળાવડાને ધણો વેગ આપ્યો હતો આ ગુરુકુળ કમિટીના મૂળ પ્રમુખ ઝવેરી જેઠ જીવજીચંદ ધરમચંદ હાલના શ્રી જિન ભદ્રવિજયજીની ભાન આકૃતિ ગુરુકુળને હાર્દિક આશીર્વાદ આપતી જોવામાં આવતી હતી.

ગુરુકુળની સરથાની ઉત્પત્તિ, તેના સ્થાપક શ્રી ચારિત્રવિજય (કચ્છી) મે પગિચા, હાલની નાણાકીય સ્થિતિ બાદ જણાવ્યો વગેરે દર્શાવનાર મત્રીઓનું નિવેદન વાચકસર્ગે જોઈ જવાનું ગૃહે છે માગિડના લેખમાં જણાવના મકોચમાં વિસ્તાર કરવાનો અવકાશ નથી.

શ્રી જીવરાજભાઈ એકાધરજી દોશી

બી એ એચએચ બી

શ્રી વલ્લભદાસ ત્રીભુવનદાસ ગાધીને
અપાણેલું માનપત્ર

પાલીતાણા ખાતે જૈન ગુરુકુળના ગજત મહોત્સવ બિજવવામાં આવતા, તે પ્રમુખે પાલીતાણાના નામદારાગ માહેજ શ્રી બહાદુરમિહજીના પ્રમુખપણાનીએ કુષુદા તા ૧૭-૨-૪૪ ના એક મમાગ લગભગમાં આવેલ, જ્યારે ગુરુકુળના વિકાસમાં મતત

સેવા આપેલ સંસ્થાના સંસ્થાપકો શેઠ કૃષીચંદ કેસરીચંદ, શેઠ હલ્લુભાઈ કરમચંદને શુરુકુળના વિદ્યાર્થીઓ તરફથી તેઓશ્રીની સત્તા સેવાના સન્માન કરતું એક માનપત્ર એનાયત કરવામાં આવેલ તેમજ શેઠ શુભાચંદ આણંદજીના પ્રમુખપણા નીચે લાંબા કાળ સુધી શુરુકુળની સેવા કરેલ લાવનગરની શુરુકુળની સ્થાનિક કમિટીના સેક્રેટરી તરીકે, શુરુકુળની વર્ષો સુધી સુંદર સેવા બજાવવા બદલ શ્રી વલ્લભ-દાસ ત્રિભાવનદાસ ગાંધીને શુરુકુળના વિદ્યાર્થીઓ તરફથી નીચેનું માનપત્ર આપવામાં આવેલ.

“ શ્રી યશોવિજયજી જૈન શુરુકુળની લગભગ વીસ વર્ષો દરમિયાન સ્થાનિક સેક્રેટરી તરીકે આપશ્રીએ સંસ્થાની જે અદિતીય સેવા બજાવી છે, તે માટે રજત મહોત્સવના આ ગૌરવિક પ્રસંગે અભિનંદન આપતાં અમેને અત્યંત આનંદ ઉપજે છે.

આ સંસ્થાના પાલીતાણા ખાતેના બન્ધ મકાનોની રચના અંગે દેખરેખ રાખવા માટે તેમજ સંસ્થાની બાંધરથામાં શાકાય કરવા માટે આપશ્રીએ જે પરિશ્રમ ઉઠાવેલ છે તે માટે શુરુકુળની મેનેજિંગ કમિટીએ આપના માટે પ્રશંસાના જે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા છે તેમાં અમે પણ અમારો નમ્ર સ્થર પુરાવીએ છીએ.

જૈન સમાજના અન્ય કૃણવણી વિષયક, આધ્યાત્મિક અને સામાજિક ક્ષેત્રોમાં પણ આપશ્રી જે સેવા અનેક વર્ષોથી બજાવતા આવ્યા છે તે માટે સમાજના અંગ તરીકે અમે પણ ઝલ્લી છીએ. આ પ્રસાંગે જૈન સમાજની અને ખાસ કરીને શુરુકુળની જે ચક્રસ્ત્રી સેવા આપશ્રીએ નિઃસ્વાર્થભાવે બજાવેલ છે તેથી આકર્ષાઈ અમારું આપના પ્રત્યેનું સન્માન પ્રદર્શિત કરવા આ અલ્પ અર્ચનિક અર્પણે અમે કૃતાર્થ થઈએ છીએ, અને આપના સેવામય જીવનને દીર્ઘાયુષ્ય ઇચ્છીને વિરમીએ છીએ.

સંવત ૧૯૯૯ ના મહા વદિ ૫ તા. ૨૫-૨-૧૯૪૩ શુક્રવાર દિને ખેડાદખાતે સ્થાનિક અને આજુબાજુના મામડાંઓના (૧૦ મુ.) જૈન લાઇઓએ મળીને એક “ જૈન વિદ્યાર્થી ભુવન ” બાંધ્યું છે.

સમગ્ર હિંદમાં હવે માખાપો બાળકોના શિક્ષણની કીમત કાંઈક અંશે સમજતા થયા છે અને જૈન સમાજ તો સુખ્યત્વે વેપારીકામ હોવાથી, તેમના બાળકો અશિક્ષિત હોય તો તેમનો જીવનબચાવ પણ ચાલી ન શકે. આ તરફ ધ્યાન ગામે એવા કે કે નવાં શિક્ષણના કાંઈ જ સાધનો નથી.

“ પંચયોગ ” નામનું મંડળ આ દિશામાં ધણું સમયથી પ્રયાસ કરતું હતું; પરંતુ એ જ અરસામાં લીંબડીની દિવરત પછી ત્યાંનું જૈન વિદ્યાર્થીભુવન બંધ થયું. એ જ મામડાંઓના જૈન વિદ્યાર્થીઓનો પ્રશ્ન જાણ જ નિકટ બન્યો. લીંબડીના સાધનસંપત્તિ અને ઉત્સાહી ભાઈઓ ૧૨૫ જેટલી મોટી સંખ્યા રાષ્ટ્રી પ્રંરથા ચલાવના હતા. હાલ તો તે બંધ જ છે.

આ લાઇઓએ હાલમાં માત્ર ૨૦ વિદ્યાર્થીઓથી શરુઆત કરી છે અને ૮૦ સુધી હમણાં લઇ નવા માગે છે. દરેક કુટુંબો ઉપર નિર્વાહ ચલાવવાના વિષય કાળમાં પણ પાંચ રૂપિયા જેવી રકમો ભરીને પોતાની લાગણી બતાવી છે. રૂ. ૮ થી ૧૦ સુધી આપી શકે તેવા પાસેથી લવાજમ અને ખાખીના વિદ્યાર્થીઓને ફો તરીકે રાખવાનું તકની ક્યું છે. આરૂ મોંઘવારીને કારણે ખર્ચ રૂ. ૪૦૦૦ થી ૫૦૦૦)નું ગણવામાં આવ્યું છે; એટલે તેઓ એવી આશા રાખે છે કે તેમને અમદાવાદ અને મુંબઈના જૈન ગૃહસ્થો પાસેથી રૂ. ૨૦૦૦૦) થી ૨૫૦૦૦) જેટલી રકમ મળી ગયે તો તેઓ પાંચ વરસ માટે નિશ્ચિત થઈને સંસ્થાની ઉત્કર્ષ સાધવાની પ્રેરણા મેળવી શકે.

કમિટીના સભ્યો સંચાલારી છે અને તેઓ દૃઢ સમયમાં અમદાવાદ અને મુંબઈ બનશે. આપની પાસે તેઓ આવે તો યોગ્ય મદદ કરશો, કરાવશો અને તેમનું કામ જે રીતે સરળ થાય તેવી રીતે મદાદ સૂચના આપી આલારી કરશો.

ખેડાદ
તા. ૨૫-૨-૧૯૪૩ } વીરચંદ પાનાચંદ શાહ

‘શ્રી આત્માનંદ ધરતીમાળા’ તરફથી નવા છપાતા અને છપાવવાના પ્રાકૃત-સંસ્કૃત ગ્રંથો.

૧ શ્રી કવચારત્નકોશ : શ્રી દેવમદ્ગણિકૃત.

૨ શ્રી પ્રાકૃત વ્યાકરણ હુંદિકા

૩ શ્રી ત્રિપષ્ટિપ્રહારા પુરુષ ચરિત્ર (ચીજુ, ત્રીજુ, ચોથુ પર્વ)

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન ગ્રંથમાળા’ તરફથી છપાતા (ગુજરાતી) ગ્રંથો.

૧ શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર—(શ્રીમદ અમરસિદ્ધસંહિત) લગભગ ૫૦ ફોર્મ, આ-રોહ પાનાનો દળદાર ગ્રંથ, વિવિધ સુશોભિત ગંગીન ચિત્રો સાથે

૨ શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ (નોધસુધા સહિત)—(લે આચાર્યશ્રી વિજયવરુણસંહિ) મનન કરના લાયક, અનેક વિષયોથી ભરપૂર, સુદર બાઇન્ડિંગ સાથે ૪૧૬ પાનાનો દળદાર ગ્રંથ

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર.’

૫૨૦ પાના, સુદર ગુજરાતી અક્ષરો, ઉચ્ચ કાગળો, સુદર ફોટોગ્રાફ અને સુશોભિત વપકાના મનરંજન ગાર્બન્ડિંગથી અલકૃત કરેલ ગ્રંથ આ મથા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ ગ્રંથમા પ્રચુના સત્તાવીસ બાંનુ વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના ગ્રંથો સાથેતુ લ મહાવીર વિવેચન, કેળવણીન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના ત્રીસ વર્ષ પૂર્વેનુ વિદ્યાગર્જન, સાઠાળાઠ વર્ષ કરેલા તપનુ વિસ્તારપૂર્વક વિવચન, થયેલા ઉપસર્ગોનુ વર્ણન વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલુ આ ગ્રંથમા આવેલુ છે તેટલુ કાર્ષના છપાવેલા ગંગીન ગ્રંથોમા આવેલ નથી, કાગળ કે કર્તા મહાપુરુષે લખેલ, આગળ, ત્રિપષ્ટિ વગેરે અનેક ગ્રંથોમાથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટલુ સુદર ગ્રંથનાપૂર્વક લખાણથી લખ્યુ છે ગંગીન ગમે તેટલા લઘુ ગ્રંથો વાચવાથી શ્રી મહાવીરજીવનનો અપૂર્ણ ખ્યાલ આવી શકે નહિ, જેથી આ ગ્રંથ મ માવવા અમો ખાસ લવામણુ દરીએ છીએ આના સુદર અને વિસ્તારપૂર્વક ગ્રંથની અનેક નકલો ખાખી ગઈ છે હવે ગૂઝ શુકો સિલિકે છે આના ઉત્તમ, વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના ગ્રંથ મોટો ખર્ચ કરી ફરી ફરી છપાવાતા નથી, જેથી આ લાભ ખામ લેના જેવો છે કિંમત રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ નલગ

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-ભાવનગર

શ્રી પ્રભાવ દ્રશ્ય-નિરચિત-

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ગ્રંથ.

આ એક ઐતિહાસિક ગ્રંથ-સાહિત્યના ગ્રંથમા વર્તમાનગણના નારીશ પ્રભાવક આચાર્યમહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે મારો પ્રવજ પાડ્યો છે જેને મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે, તેમા તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિત ઐતિહાસિક ગ્રંથ ગનાયો છે મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણવિજયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુદર પર્ણસોચના લખી તે ગ્રંથની રચનામા સુદરતા વધારી પ્રમાણિત જૈન ગ્રંથોમા સાહિત્યમા ઉમેરો કર્યો છે એવી સુદર અને ચલતાપૂર્વક ગ્રંથના કરેલ હાઈન આ ગ્રંથને અમુક અમુક જૈન શિક્ષણુતાળાઓના ધાર્મિક અગ્રમામદમમા રચાન મળેન છે આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી નાચરો પળ ખામ આનંદ ઉત્પાન કરે તેવો છે કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ મહા-ભાવનગર.

‘શ્રી આત્માનંદ મંથરનમાળા’ના પ્રારંભ આગથી, સંસ્કૃત ગ્રંથો માટે નક્ક સૂચના.

હસ્તદેવહિંસિ—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, બીજી પ્રથમ ભાગ ખરીદ કરનાર મહાશયોએ ખીન્ને ભાગ તુરત મંગાવી લેવો. તે પણ હવે સિલિકે જૂજ છે.

શ્રી ગુહ્યકલ્પસુત્ર—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી, બીજી પ્રથમ ભાગ લેનાર મહાશયોએ ખીન્ને પાંચમા ભાગ સુધી, ખીન્ન ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે ત્રીજો, ચોથો, પાંચમો, ત્રીજા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે ચોથો, પાંચમો ભાગ અને ચોથા ભાગ સુધી ખરીદિલ હોય તેમણે પાંચમો ભાગ સત્વર મંગાવી લેવો. તે ભાગો પણ સિલિકે જૂજ છે.

(છટ્ટો ભાગ તૈયાર થાય છે, તૈયાર થયે બહાર ખચર આપીશું. હમણાં દોઢાંએ તે માટે લખવું નહિ.)

કર્મચંદ્ર ભાગ ૧-૨ (શ્રી દેવેન્દ્રસુરિચિત્રિત ટીકા) કે જે હાલ ધાર્મિક શાળાઓમાં અભ્યાસમાં પ્રચલિત છે. બીજો પ્રથમ ભાગ ખલાસ થઈ ગયેલ છે. ખીન્ન ભાગની નકલો જૂજ છે. પહેલો ભાગ ખરીદિલ હોય તેમણે સત્વર ખીન્ને ભાગ મંગાવી લેવો.

પ્રાચીન સાર કર્મચંદ્ર—એક પણ કોપી સિલિકે નથી.

(ઉપરોક્ત ગ્રંથોના ખીન્ન બધા ભાગોમાં હવે પછી કમીશન આપવામાં આવશે નહીં.)

બ્યવસ્થાપક,

‘શ્રી આત્માનંદ મંથરનમાળા.’

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન મંથરમાળા.’

શ્રી સુધાર્શનાથ ચરિત્ર (ભાષાંતર)—પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી. પ્રથમ ભાગ ખરીદનારે ખીન્ને ભાગ (સંપૂર્ણ) તુરત મંગાવી લેવો. સેક્રેટરીઓ.

કર્મચંદ્ર ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી જ થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.

૧. સડીક સાર કર્મચંદ્ર શ્રીગદેવેન્દ્રસુરિચિત્રિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)

૨. શાંતકનાથ પાંચમો ભાગે સંપત્તિકાલિદ્યાન છટ્ટો કર્મચંદ્ર, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાશયોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિદ્વતાપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે મુજરાતી ભાષામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મચંદ્રનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક સમ્મતના સ્થાનદર્શક કોષ, સ્વેતાંગરીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના ચળતાં ગ્રંથો, જે કર્મચંદ્રનાતર્જત વિષય સિંઘરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચયે છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મચંદ્ર કરતાં અધિકતર છે.

હિંચા એન્ડીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને નખખૂત તથા સુંદર બાઈડિંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (ફક્ત બીજો ભાગ સિલિકે હોવાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ સરસ્થી—ભાવનગર.

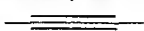
(બી મરોદમ્ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં સાદા કાગળપર લલિતપદ્ધતિ ટાઇપ—ભાવનગર.)

પ્રસ્તુત કરે શુ

અર્થકે મો

અર્થકે ૧૯૬૬

દેવ

અર્પીત

પ્રતિષ્ઠા—

શ્રી જૈન આત્મજીવિહારી સભા—ભાવનગર.

૧. ઔપદેશિક પદ ૧૯૭	૭. અહિંસાની અદ્ભુત શક્તિ : ઉત્સવની તૈયારી ૨૦૯
૨. ઓ માનવી ! આ સમયમાં શુભ કામ કે કરતો જાજો ૧૯૮	૮. યોગની અદ્ભુત શક્તિ ૨૧૨
૩. ભગવાન મહાવીર ૧૯૯	૯. સુસ્વાગતમ્ ૨૧૭
૪. સમ્યક્ત્વ મીમાંસા ૨૦૦	૧૦. સ્ત્રીકાર અને સમાલોચના ૨૧૪
૫. પરમાર્થસૂચક વાક્યસંગ્રહ ૨૦૪	૧૧. વર્તમાન સમાચાર ૨૧૫
૬. શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર ૨૦૬	

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાના સર્વ માનવંતા સભાસદો તથા ગુરુહસ્તોને ખાસ વિનંતિ.

સ્વ. પ્રવર્તક શ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજનું સ્મરણ નિરંતર સચવાઈ રહે તે માટે તા. ૩૦-૭-૪૨ ના રોજ મળેલી આ સભાની જનરલ મીટિંગે તે મહાપુરુષના સ્મારક માટે એક ફંડ કરવાનો ઠરાવ કરતાં સભાસદોએ નીચે પ્રમાણેની રકમ ફંડમાં ભરી છે. આપ પણ આ ફંડમાં આપનો યોગ્ય ફાળો આપશો.

૧૪૬૮) અંક ૭ માં જણાવ્યા પ્રમાણે થયેલ ફંડ.	૨૫) શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા-મુંગળ મારફત
૧૧) ત્રિકલ્પાશ્રમ મગનલાલ વીરનાડીયા-રાધનપુર.	૧૫) શેઠ દૂલચંદલાઈ શામજીભાઈ
૫) શેઠ ક્રાંતિલાલ મોહનલાલ-મુંગળ.	૫) શેઠ શાંતિલાલ એમ. શાહ.
૫) શેઠ રામચંદલાઈ મોતીચંદ-પારડી.	૫) શેઠ જેશીંગલાઈ લલ્લુભાઈ
૫) ઝવેરી દયાળચંદજી ગુલાબચંદજી-આગ્રા.	

(૧૫૬૯) (ફંડ ચાલુ છે.)

બેટના ગ્રંથો

અમારા માનવંતા પેટ્રન સાહેબો અને લાઇફ મેમ્બરોને નીચે લખેલા ગ્રંથો બેટ આપવાના છે.

૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર	૪. શ્રી સકલાહર્ત્ત સ્તોત્ર દીક્ષા સહિત
૨. શ્રી ધર્મવીર ઉપાધ્યાય	૫. શ્રી આગમસારિણી
૩. શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ	૬. શ્રી સિદ્ધાંતરહસ્ય

ઉપર લખેલા ગ્રંથો પૈકી જે ગ્રંથોનું જાઇ-ડોઝ, ગ્રંથોટો, છપ્પીઓ વગેરે તૈયાર કરવાનું જાણી છે. હાલની (લડાઈને લીધે) સખ્ત મેંદવારીને લખતે અને જોઈએ તે આર્ટ પેપર વગેરે જોઈએ તેવા નહિ મળતાં હોવાને લીધે તૈયાર થતાં દીલ થાય છે. જેથી તૈયાર થયે ધારા પ્રમાણે બેટ મોકલવામાં આવશે. બેટ આપવાના સઘળા ગ્રંથોની વિગતવાર મેંદ આપતા અંકમાં આપવામાં આવશે.

આ સભાના માનવતા પેદાન—

શેઠ સાહેબ પદમશીભાઈ ગ્રેમજીભાઈ અવેરી
કચ-મુંદ્રાવાળા

આ સભાના નવા થયેલા માનવંતા પેટૂન સાહેબ

કચ્છ પ્રાંતના જૈન ભાઈઓ પરંપરાથી વેપારમાં કુશળ અને સાહસિક ગણાય છે તેમ દાનવીર અને ઉદાર તરીકે પણ સુપ્રસિદ્ધ છે. તે જ કચ્છ પ્રાંતના મુંદ્રા શહેરના વતની શેઠશ્રી પદમશીભાઈ પ્રેમભાઈ ઝવેરી છે, જેઓનો જન્મ સં. ૧૯૫૨ ના ફાગણ સુદિ ૫ ના રોજ થયો છે. તેઓશ્રી કચ્છી શુર્જર ઓસવાળ જૈન દહેરાવાસી તપગચ્છના છે.

તેઓશ્રી પ્રાથમિક જ્ઞાન લઈ માત્ર પંદર વરસની ઉંમરે મુંબઈમાં નોકરી કરવા લાગ્યા. ફક્ત પાંચ જ વરસ નોકરી કરી. સં. ૧૯૭૩ ના વરસે પોતે પોતાનો ધંધો કરવાનું સાહસ ગોડયું.

શેઠશ્રીનો મુખ્ય ધંધો લોખંડ. છડભારી અને કંતાન બારદાનનો છે. તેઓશ્રી પોતાની કાર્યકુશળતા અને સાહસથી ઘૂબ જ આગળ વધ્યા છે. તેઓશ્રીનો વેપાર મુંબઈ, બલ્લના, ભોટાદ, ચુડા, ભાવનગર, બીયાવર અને પાલીયાદ વગેરે સ્થળે છે, અને તેઓશ્રીની કોટન જિર્નીંગ ફેક્ટરીઓ પણ છે, જેમાં વ્યવસ્થાશક્તિ અને યુદ્ધિવડે સારી લક્ષ્મી સંપાદન કરી છે, તેટલું જ નહિ પણ તે લક્ષ્મીનો આત્મકલ્યાણના માર્ગે સફળ થઈ પણ કરે છે. સમાજના કોઈ પણ કાર્યોમાં તેમની સળાવત હોય જ છે.

શેઠશ્રી પદમશીભાઈ સાદા, સરલ હૃદયી, દેવશુરધર્મના ઉપાસક, સફળસંપન્ન, નિરભિમાની તેમજ વ્યવસ્થાશક્તિ ધરાવનાર છે. તેઓશ્રી કચ્છ-મુંદ્રામાં ચાલતી શ્રીમદ્ હંસવિજયજી જૈન લાયબ્રેરીના પ્રમુખ છે, અને શ્રી કચ્છી શુર્જર વીશાશ્રીમાળી ઓસવાળ જ્ઞાતિના મુંબઈ મધ્યે એક અગ્રગણ્ય છે. તેઓશ્રી તરફથી તેઓના વડીલ માતુશ્રી (દાદીમા) જેની ઉંમર હાલ ૯૦ વરસની છે, તેઓના નામથી પચ્છેગામ (કાઠિયાવાડ) મધ્યે જૈન પાઠશાળા ચાલે છે. શ્રી પદમશીભાઈના દાદીમાની આટલી મોટી ઉંમરે પણ પોતાની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ નિરંતર ચાલુ છે અને પોતાના કુટુંબમાં ધાર્મિક ભાવના કેમ જાગૃત રહે તે માટેનો ઉપદેશામૃત સદૈવ સીંચ્યા કરે છે. આવા ધાર્મિકપ્રવૃત્તિવાળા દાદીમાનો અમૂલ્ય વારસો લીધેલ હોઈ ભાઈશ્રી પદમશીભાઈ શ્રાવકકુળભૂષણ પુરુષ કહેવાય છે. આવા લાઘોપતિ હોવા છતાં તેમના સરલ સ્વભાવ, નિરભિમાનીપણું, ઉચ્ચ રહેણીકરણી અને સાદાર્થ જેવા ગુણો અનુકરણીય છે. કીર્તિદાન કરતાં સ્વામીભાઈઓને શુભદાનદ્રારા સહાય કરવાનું વધારે પસંદ કરે છે.

આવા ઉદારદિલ સફળરથે આ સભાની મુંદ્રા કાર્યવાહીથી આકર્ષાઈ આ સભાના પેટૂન (સુરખી) પદનો સ્વીકાર કર્યો છે, તે જણાવતાં અમેને આનંદ થાય છે. તેઓ દીર્ઘાયુ થઈ જ્ઞાનોદ્ધારના કાર્યો કરે તેમ આ સભા પરમાત્માની પ્રાર્થના કરે છે.

શ્રી આત્માવંદ પ્રકાશ

પુસ્તક. ૪૦ મુ :
અક ૯ મો

આત્મ સ. ૪૭
વીં સ. ૨૪૬૮

વિક્રમ સ ૧૯૮૮: ચૈત્ર.
ઈ મ. ૧૯૪૩ • એપ્રિલ

ઔપદેશિક પદ

(રાગ દ્વેશ કે રહેનેવાલે)

ચાર દિન કે ગ્દેનેવાલા, માયા તુને બૂલાયે,
મન કો યે બેહોશ બનાડો, સત્ય તો લેઈ છીપાયે, ચાર૦

લક્ષ્મી ખતાકર બોલે મીઠી બોલી,
આઓ મુસાફર લગ લો અપની ઝોલી,
હુનિયા શિંગ ઝુકાયે ચાર૦

દેખો લુઠા ખેલ વો દીખા રહી હય,
દીખા કે તુમ કો ફસા ગ્દી હય,
તુ ના કર્હો ફસ જાયે ચાર૦

છસને જિતલક્ષિત મે સદા મન નેક દીયા,
માયા કા સખ સાજ મોચ કુ ડોડ દીયા,
ઉસને દુખ ન આયે ચાર૦

વહુ દીવન કો હાર ગયા બેહોશ હુવા,
યશોભદ્ર છતેગા છસ મે હોશ હુવા,
સુખ પાયે તર જાયે, સુખ પાયે તર જાયે. ચાર૦

—મુનિશ્રી યશોભદ્રવિજયજી મહારાજ

ઓ માનવી ! આ સમયમાં શુભ કામ કેં કરતો જાને.

હરિગીત છંદ

દા લાગીયો દુનિયા વિષે, સજાગી બિલ્લો સંસાર આ,
તેમાંથી તારા જન્મતું સાક્ષ્ય કેં કરતો જ ના;
છે કારમી કુદરત કૃતિ, ત્યાં સારથાહક તું થજે,
ઓ માનવી ! આ સમયમાં શુભ કામ કેં કરતો જાને. ૧

પૈસો મળ્યો, પદ્મી મળી, સમૃદ્ધ-સંપત્તિ મળી,
તેમાં રખે તું રાચતો, ગર્વે જતો ના તું ગળી;
એ સર્વ ક્ષણભંગુર છે, દૃષ્ટિ બિડીથી દેખજે,
ઓ માનવી ! આ સમયમાં કેં કામ શુભ કરતો જાને. ૨

તું દેખ ગરીબોની દશા, ભૂખ્યાં બિચારાં ટળવજે,
એ પેટ-ખાડો પૂરવા, ધન અર્પજે આત્મિક બજે;
એ સૌ પ્રભુના બાળને, તું ભ્રાતૃભાવે લાળજે,
ઓ માનવી ! આ પૃથ્વીમાં, પ્રખ્યાત પરમાર્થે થજે. ૩

તું શું કમાયો ? તે જરૂર, ઝીણી નજરથી ન્યાળજે,
શુભીમાં ગણવા આપદાઓ ગરીબ જનની ટાળજે;
ગત્રીસ લોજનમાં નથી, ચિરસ્વાદ એ સંભાળજે,
ઓ માનવી ! પરમાર્થ કેરો સ્વાદ કેં આખી જાને. ૪

દુઃખીયા તણાં દિલમાં પ્રવેશી, દર્દ દુઃખો દેખજે,
પામર જનોની પીડને, અંતર વસી તું પેખજે;
કુધાર્થિની કુધા હરી, આશીષ અમૃત આપજે,
ઓ માનવી ! રહે પ્રતિ તું, વિમલ વાણી લાળજે. ૫

તારા હૃદયના મંદિરે, પ્રભુને સદા પધરાવજે,
તારા અને તુજ સંગીઓના, દોષ સૌ સુધરાવજે;
વારિ ઉલેચે વીરડામાં, નવીન જળ તું નીર્ખજે,
ઓ માનવી ! આ સમયમાં શુભ કામ કરીને હર્ષજે. ૬

—: ભગવાન મહાવીર :—

અધિતા મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ, વરસોડા

વસતતિલક્ષ—

સ સારમા પ્રગળ હિ મક રાજ્ય વ્યાપ્ત્યુ,
 સર્વત્ર નિર્દય જને નિજ જોમ સ્થાપ્યુ,
 ને ધર્મનામ પર કૈક જાણિ ચઢત
 પ્વાર્થી જનો વિષમ દુષ્પથમા વહત ૧

ત્રાસી જીડી નશ દિશા અતિ આર્તનાદે,
 હિ સા હમે ગજવતી તહી અદ્દહાસે,
 યજ્ઞાદિ ધર્મ પશ્ય હિ સક તત્ત્વપૂર્ણ,
 દાનાદિ ધર્મ પશ્ય ત્યા જાનતો વિશીર્ણ ૨

એ આર્તનાદ સુણી એક સુદિવ્ય આત્મા,
 સંહારવા સકલ દુર્નયને પરાત્મા,
 જન્મે સુદેવ ત્રિશલાની સુપુણ્ય કુખે,
 દેવો સવિન્મય જની પ્રભુજન્મ દેખે ૩

દેવાદિના હૃદયમા અભિરામ મોદ,
 આદોલનો જનમતા, નવલા પ્રમોદ,
 ને ત્યા વમત મધુરી અતિશે મહેકે,
 તે દિવ્યતા ભરિત આત્મતણા સુજન્મે ૪

તત્ત્વાનુભૂત વિવચેની ન તુલ્ય વાચ્છા,
 સમ્રાટના સુત છતા નવ લોગ ઇચ્છા,
 વૈગમ્યના પરમમાર્ગ તણી સગીદા,
 જાગી અહો ! વિવચ શત્રુતણી જિગીષા ૫

ઇન્દ્રે વાર્યા નૃપતણા ધનથી અતિશે,
 લહાર મર્વ યુવરાજ સુદાન દીયે,
 દારિદ્ર્ય તો ભરતભૂમિ વિષે રહ્યુ ના,
 સર્વત્ર દાન પસર્યા યુવરાજ દીધા ૬

એ વર્ષાદાન મહિમા કવિઓ વળાણે,
 સમ્રાજ્યના નૃપતિઓ સહુ એ પ્રમાણે,

ને ત્યાગ્નાદ યુવરાજ તજે સ્વરાજ્ય,
 ભાવે ભજે વિમલ સયમનુ સુરાજ્ય ૭

અજ્ઞાનતા તમન્ન દ્રવ્ય થઈ ગયા ને,
 આત્મા વિષે પરમ કેવલજ્ઞાન જાગે,
 ત્રૈલોક્યમા મગ્નિ દો ઉપદેશ ભીની,
 હિ સા તણ મનુજ થાય સ્વધર્મરાગી. ૮

વિદ્યાધરાદિ મહુ દેવગણો ય આવે,
 વર્ષાવતા કુસુમવૃષ્ટિ સહર્ષ નાદે,
 નાચી ન્હી વિવિધ લાસ્ય સુનૃત્ય ત્યાહો,
 શી કિત્તરી મધુ મૂર્છન આમ ગાતી ૯

ને માલકોષ ધરી મૂર્ત્તસ્વરૂપ દિવ્ય,
 છેડી રહ્યો વિમલ રાગિની સર્વ લબ્ય,
 તત્ત્વો ખવા અનુભવે જગ તે દાણે ને,
 આનંદમગળ સરે સહુ ગીત સાથે ૧૦

ઉદ્ધારિયા પ્રભુવરે શુભ જ્ઞાન આપી,
 આત્મા ઘણા કુમતિવેલ પ્રદુષ્ટ કાપી,
 સ સાગમા પસરી પ્રેમભરી અહિ સા,
 દેખાય ના જગતમા વસમી પ્રહિ સા ૧૧

અનુકૃપ—

જગદ્ધારના કર્તા મહાવીર પ્રભુતણી,
 જિજ્વારે સદા આહી જય તી હર્ષથી ભરી ૧૨

સ સાગના બધા બાગે ફરકે વિજયધ્વજ,
 મહાવીરતણી શ્રેષ્ઠ અહિ સા પમરે સદા ૧૩

ગાલિની—

પ્રભુવં સુશૃણીતા જ્ઞાનચારિત્ર્ય વાચી,
 બુધજન મહુ જહેને જ્ઞાનપથે વિગાળી,
 અજ્ઞાત અણુમેવામા સદા મગ્ન ગયે,
 પ્રભુવં સુશૃણો શો નિત્ય હેમેન્દ્ર ગાયે ૧૪

ઈંદ્રિયોના વિષયમાં આસક્તિ ધરાવનાર સંસારવાંસી જીવોને કષાય તથા નોકષાયની અત્યંત આવશ્યકતા રહે છે અર્થાત્ રાગદ્વેષ વગર પૌદ્ગલિક વસ્તુમાં આસક્તિ ટકી શકતી નથી. અત્યંત આસક્તિને ધારણ કરનારા જીવો અનુકૂળ પૌદ્ગલિક વસ્તુના સંયોગને ઇચ્છનારા અને પ્રતિકૂળ સંયોગને ત્યાગનારા હોય છે. સ્વર્ગની વાતો સાંભળીને રાજ થાય છે, નારકીના ડુંખો સાંભળીને દિલગીર થાય છે માટે તેઓ સ્વર્ગને પસંદ કરે છે પણ નારકીને પસંદ કરતા નથી. સ્વર્ગના સુખો મેળવવાને પૌદ્ગલિક વસ્તુઓનો ત્યાગ કરવામાં આવે છે, પણ તેથી કાંઈ આત્માને લાલ મળી શકતો નથી; કારણ કે તે ત્યાગ આસક્તિ ગભીર હોય છે. આસક્તિ ટળ્યા વગરના ત્યાગથી શારીરિક સુખ પ્રાપ્ત થાય છે કે જેનો અનુભવ શરીરમાં જ થઈ શકે છે પણ આત્મિક સુખ પ્રાપ્ત થતું નથી. જેમ વ્યાધિગ્રસ્ત માનવી કુપચ્ચનો ત્યાગ કરે છે કે જેથી તેને શારીરિક આરોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે, તેવી જ રીતે પ્રતિકૂળ પૌદ્ગલિક વસ્તુના સંસર્ગથી ડુંખી થનાર તેનો ત્યાગ કરીને લવાંતરમાં અનુકૂળ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ મેળવીને સુખી થાય છે.

શરીરદ્વારા મેળવેલા સુખમાં આનંદ માની તલલીન થવું તે આસક્તિ કહેવાય છે. આવી આસક્તિવાળો જીવ સાચું સુખ મેળવવાનો અધિકારી હોઈ શકતો નથી; કારણ કે તે ડુંખને સુખ માનવાથી અજ્ઞાનદશામાં પડેલો હોય છે,

કે જેને મિથ્યાદૃષ્ટિ કહેવામાં આવે છે. બધું સુખી સાચી દૃષ્ટિ થાય નહિ ત્યાં સુખી સાચું જણાય નહિ અને સાચું જાણ્યા વગર સાચી વસ્તુ મેળવી શકાય નહિ. પોતાને સાચી રીતે જોળખનાર સાચા સુખને જોળખી શકે કે જેને સમ્યગ્જ્ઞાની કહેવામાં આવે છે; કારણ કે તેને દેહ અને આત્માની ભિન્નતા સારી રીતે સમજાય છે કે જેથી કરી તેની પૌદ્ગલિક આસક્તિ ટળી જાય છે.

જેઓ અનાસક્ત હોય છે તેઓ સ્વર્ગનાં સુખ સાંભળી રાજ થતા નથી અને નરકનાં ડુંખ સાંભળી દિલગીર થતા નથી. તેમને સ્વર્ગ મળે તો ય આનંદ છે અને નરક મળે તો ય આનંદ છે, કારણ કે તેઓ જાણે છે કે પુણ્ય અને પાપ બંનેનો ફલ કર્યા વગર આત્મવિકાસ થઈ શકતો નથી કે જેમાં શાંતિતા સુખ, શાંતિ અને આનંદ રહેલાં છે. તેઓ જાણે છે કે અનેક અપરાધો કરીને ઉપાર્જન કરેલા પાપ, ડુંખ લોગવ્યા વગર ફલ થવાના નથી. તે તીવ્ર પાપોનો ફલ કરવા નરક જેવા સ્થાનો પ્રાપ્ત થાય તો તેમાં મને લાલ જ છે અને તીવ્ર પુન્યકર્મનો ફલ કરવા દેવગતિ જેવા સ્થાનો પ્રાપ્ત થાય તો પણ મને લાલ જ છે એમ માને છે. આ પ્રમાણે સંમલાવે રહીને પુનઃ પાપના સુખદુઃખરૂપ ફળને લોગવી લેવાથી આત્માની ઉન્નતિ સાધી શકે છે. જેઓ તારી ગતિમાં જવાના લાયકી પૌદ્ગલિક વસ્તુઓનો ત્યાગ કરીને સ્વર્ગીય સુખો મેળવવા પ્રયાસ કરે છે

તે તેમની પૌંદ્રગલિક આસક્તિ સ્વરૂપ સૂચવે છે આવા છવેમાં સમ્યક્જ્ઞાનનો અંશ પણ હોતો નથી માટે તે મિથ્યાદષ્ટિ કહેવાય છે વસ્તુ સ્વસ્વ રૂપે ન ઓળખાતા પરસ્પરે ઓળખાય ત્યાં સુધી સ્વસ્વરૂપ ઓળખી શકાતું નથી અને સ્વસ્વરૂપ ન ઓળખાય ત્યાં સુધી આસક્તિ ટળી શકતી નથી પૌંદ્રગલિક વસ્તુઓ ઉપરથી આસક્તિ ટાળવી તે જ સાચો ત્યાગ કહી શકાય છે, શાકી તો કેવળ વસ્તુ છોડવા માત્રનું નામ ત્યાગ નથી આમક્તિ રાખીને માત્ર વસ્તુ છોડવાનું નામ ને ત્યાગ હોય તો પછી લગોટી વાળીને ગલી-ઓમાં ભીખ માગનારાઓ પણ ત્યાગી કેમ ન કહી શકાય ?

અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ માટે ગહારથી ત્યાગ કરવામાં આવે છે અને તે વિશુદ્ધિ અનાસક્તિને કહેવામાં આવે છે, માટે ને અનાસક્તિ પ્રગટ ન થાય તો અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ ધઈ કહેવાય નહિ, જેથી કરી ગાદ્ય ત્યાગ નિષ્કૂળ બન્ય છે

આસક્તિ ચીકાશ છે અને તે ચીકણા કપડાને ધૂળ ચોટે તેમ આત્માની સાચે કર્મના પુદ્ગલો ચોટાડનારી છે ને કે આમક્તિ રાગનું અંગ છે, દ્રેષ્યનું અંગ નથી, છતાં દ્રેષ્યને ઉત્પન્ન કરનારી છે જેમ કે એક મનગમતી વસ્તુ ઉપર રાગ થાય છે પણ જ્યારે તે વસ્તુ કોઈ પણ પ્રકારનો દોષ ઉત્પન્ન કરે છે ત્યારે તે વસ્તુ ઉપર દ્રેષ્ય ઉત્પન્ન થાય છે અથવા તો એક વસ્તુ ઉપર રાગ હોય છે ત્યારે તેનાથી વિરોધી વસ્તુ ઉપર દ્રેષ્ય હોય છે અણુગમતી વસ્તુ ઉપર અનાસક્તિ જેવું જણાય છે, છતાં તે પણ એક પ્રકારની આસક્તિ છે વ્યવહારમાં જે વસ્તુ ઉપર અત્યંત રાગ હોય છે તેને આમક્તિ કહેવામાં આવે છે, પણ જે વસ્તુ ઉપર દ્રેષ્ય હોય છે તેને આસક્તિ કહેવામાં આવતી નથી, તેથી કાંઈ તેના ઉપર અનાસક્તિભાવ છે એમ કહી શકાય નહિ પણ રાગસ્વરૂપ આસક્તિથી

એક ભિન્ન પ્રકારની આસક્તિ કહી શકાય જે વસ્તુ પર અત્યંત દ્રેષ્ય હોય છે તેનો વિનાશ કરવામાં હમેશા લીન ગહેવું અને જે વસ્તુ પર અત્યંત રાગ હોય તેનો ઉપલોગ કરવામાં હમેશા લીન ગહેવું અર્થાત્ કોઈ પણ વસ્તુમાં કોઈ પણ પ્રકારે લીન થવું તેને આસક્તિ કહેવામાં આવે છે આ આસક્તિ જડ તથા જડના વિકારોને આશ્રયીને થાય છે અને તે મોહના ઉદય સ્વરૂપ છે

અનુકૂળ પૌંદ્રગલિક વસ્તુઓ મેળવવાની તીવ્ર અભિલાષા કે જે પૌંદ્રગલિક વસ્તુઓ મળવા છતાં પણ વધુ મેળવવાની આકાંક્ષા રહેવી તેને લોભ કહેવામાં આવે છે આ લોભ અનેક પ્રકારનો હોય છે અને તે સમૂહો યે પૌંદ્રગલિક વસ્તુઓ સંગ્રહી હોય છે લોભ બન્યા હોય છે ત્યાં માયા અવશ્ય રહેલી હોય છે, કારણ કે માયા અને લોભમાં નામમાત્રનો જ ફરક છે અને તેથી કરીને જાનને રાગ કહેવામાં આવે છે માયાના અનેક અર્થ થાય છે મેહ-મમતાને મામા કહેવામાં આવે છે અને પ્રપગ-કપટને પણ માયા કહેવામાં આવે છે વૈષયિક વસ્તુને મેળવીને તેનો ઉપલોગ કરવા છતાં પણ અતૃપ્ત ગીને વધુને વધુ તેને મેળવવાની આકાંક્ષા પૂરી કરવાને માટે જે પ્રયાત્ન કરવામાં આવે છે તેને માયા કહેવામાં આવે છે કે જે એક મમતા-સ્વરૂપ છે અથવા તો વૈષયિક વસ્તુઓ મરજનાથી પ્રાપ્ત ન થાય તો તેને મેળવવા મનના વિચારોથી કાયિદ તથા વાયિદ પ્રવૃત્તિને ભિન્નપણે દર્શાવવી તે પણ માયા કહેવાય છે, કે જે એક પ્રપચ-સ્વરૂપ હોય છે આ બધી યે પ્રવૃત્તિઓ ગગને લઇને થાય છે કે જેને આસક્તિ કહેવામાં આવે છે પૌંદ્રગલિક મપત્તિમાં મમતાને લઇને સ્વામીપણાની બુદ્ધિથી મિથ્યાભિનિવેષ થવો તે માન કહેવાય છે આ માન પરપૌંદ્રગલિક વસ્તુને આશ્રયીને થાય છે માટે તેને મિથ્યા

ભિમાન પણ કહેવામાં આવે છે. તેને સ્પષ્ટપણે પ્રગટ કરનાર કાયિક તથા વાચિક ચેદ્યાઓને ક્રોધ કહેવામાં આવે છે અર્થાત્ ક્રોધ અને માનમાં નામ માત્રનો ભેદ છે અને તે બંને દ્રેષની કોટીમાં ગણાય છે કે જે એક પ્રકારની આસક્તિ છે; કારણ કે પૌદ્ગલિક વસ્તુમાં આસક્તિ વગર અભિમાન આવી શકતું નથી; માટે જ રાગદ્રેષ આસક્તિનાં અંગ છે અને તે બંધાં સુધી હોય છે ત્યાં સુધી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થઈ શકતું નથી અર્થાત્ તેને સમ્યક્જ્ઞાન કહી શકાતું નથી. બ્યારે પૌદ્ગલિક વસ્તુમાંથી આસક્તિ હર થઈને અનાસક્તિભાવ પ્રગટ થાય છે ત્યારે રાગદ્રેષ ઉપશમી બ્તય છે; જેથી કરીને વસ્તુના યથાર્થ સ્વરૂપનું ભાન થાય છે, જેને સમ્યક્જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે.

બંધાં સુધી આસક્તિભાવ છે ત્યાં સુધી વિકાસની શરૂઆત થઈ શકતી નથી પણ વિકાસપ્રિય બનીને જીવ આત્મિક શુભોનો વિનાશ કરે છે; કારણ કે અનાદિકાળના પૌદ્ગલિક સંસર્ગને લઈને કુવાસનાઓથી વિપરીત શ્રદ્ધાવાળો હોવાથી શુભમાં દોષ અને દોષમાં શુભ ભુલે છે. ઇન્દ્રિયોના વિષયો કે જે આત્માને એકાંતે નુકસાન કરનાર છે અને કેવળ દોષ-સ્વરૂપ છે તેમાં પોતે શુભ ભુલે છે અને કષાય તથા વિષયની વિરતિસ્વરૂપ સમભાવ કે જે એક શુભ છે તેમાં પોતે દોષ ભુલે છે. આવી વિપરીત શ્રદ્ધારૂપ અજ્ઞાનતાને લઈને કર્મની પરાધીનતામાંથી છૂટી શકતો નથી અને જન્મ, જરા, મરણ, આદિ, વ્યાધિરૂપ સંસારમાં ભગ્યા કરે છે. જે ભવમાં ઉત્પન્ન થાય છે ત્યાં જ આનંદ માની પોતાનું જીવન પૂરું કરે છે. બંધાં સુધી જીવને જડતા વર્ણાદિ ધર્મમાં સારા-નરસાપણું રહે છે ત્યાં સુધી તેને જડને આધીન રહેવું પડે છે. પૌદ્ગલિક વિષયોમાં આસક્તિ ધારણ કરનારને વારંવાર જન્મમરણ કરવાં

પડે છે. બંધાં સુધી પુદ્ગલનાં દીપણની વાસના હોય છે ત્યાં સુધી આત્માનંદીપણું પ્રાપ્ત થતું નથી, અને આત્માનંદીપણું પ્રાપ્ત થયા વગર આત્મિક સંપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી. આત્મિક સંપત્તિના અભાવે સમ્યક્જ્ઞાનની દરિદ્રતા હર થઈ શકતી નથી. સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, ભાગ, ભંગલા આદિ વૈષયિક સંપત્તિના મદમાં અંધ બનેલા આત્મા તુચ્છ-ક્ષણિક-અસાર એવા પૌદ્ગલિક સુખમાં આનંદ માની સંતોષ ધારણ કરનારા હોય છે; જેથી તેઓ શાશ્વત સુખ મેળવવા જરાયે પ્રયાસ કરતા નથી; કારણ કે તેથી તેઓ સર્વથા અજ્ઞાત હોય છે. દદાષ કોઈ તેમને શાશ્વતા સુખનું સ્વરૂપ જણાવી તે મેળવવા ઉદ્યમ કરવા કહે તો તે તેમને ખિલકુલ રુચતું નથી; કારણ કે તેમને શાશ્વતા સાચા સુખની શ્રદ્ધાજન હોતી નથી. દર્શન મોહનીયને લઈને તેઓની એવી જ દૃઢ શ્રદ્ધા થઈ ગયેલી હોય છે કે પૌદ્ગલિક વિષયોના ઉપભોગ વગર સુખ જેવી કોઈ વસ્તુ નથી. આવી માન્યતાથી તેઓ નિરંતર પૌદ્ગલિક વિષયોને મેળવવાના પ્રયાસવાળા હોય છે. બંધાં સુધી અતુલ્ય પૌદ્ગલિક વિષયોનો સંયોગ ઇન્દ્રિયોની સાથે રહે છે ત્યાં સુધી તેઓ આનંદ તથા સુખ માને છે. બ્યારે તેનો વિયોગ થાય છે ત્યારે આનંદ તથા સુખનો અંશ પણ રહેતો નથી; જેથી કરી તેમને વિષયોની ઇચ્છા ટળી શકતી નથી અને અતુલ્યપણે તે પાછા મેળવવા પ્રયાસ કરે છે. આ બધુંયે જીવની વિપરીત શ્રદ્ધાનું પરિણામ છે કે જે સિંચાત્વ કહેવાય છે.

જેઓ મોતથી બીચે છે તેઓ આત્મ-વિકાસની દિશામાં જવાને લાયક નથી. શરીર છૂટી જવાનો કે શરીરને ઇન્ન પહોંચવાનો ભય આસક્તિભાવથી રહે છે. આસક્તિભાવવાળો જીવ આત્મિક સંપત્તિનો વિનાશ કરીને પણ પૌદ્ગલિક વિષયોને જાળવી રાખે છે; કારણ કે તે

પૌદ્ગલિક વિષયોમા જ આનંદ તથા સુખ ભેનારો છે, માટે જ તે સુખ અને આનંદરૂપ વિકાસને મેળવી શકતો નથી, પણ કોઈક વખતે ઉપશમભાવે કાઈક મળેલા હોય તેને ખોઈ ખસે છે, ઢારણ કે તે અજ્ઞાની-બાળછત્ર છે, માટે જ તે સાચાને ખોટું અને ખોટાને સાચું માને છે, જેથી કરી માચી વસ્તુનો વ્યય કરી ખોટી વસ્તુ સધરે છે કે જે પરિણામે તેની ધારણાને સંકેપ કરી શકતો નથી

અજ્ઞાનીઓની ધારણાઓ અને ભાવનાઓ પણ મિથ્યા હોય છે, કારણ કે તે વૈપચિક વસ્તુઓની સાથે સળધ ધરાવવાવાળી હોય છે પૌદ્ગલિક વિષયોના ઇદ્રિયો સાથેના મળધ છૂટો પાડીને જ્ઞાનનો જ વિષય માનવામા-શ્રદ્ધવામા આવે તો તે વિષયો આત્મિક વિકાસને બાધકર્તા થઈ શકતા નથી જ્ઞાનમા વિષયોની અસર થવાવાળી વિકૃતિ થઈ શકતી નથી આ જ્ઞાનને મમ્યગુજ્ઞાન કહેવામા આવે છે, ઢારણ કે તે આત્માનો સ્વભાવ છે

શબ્દવર્ણાદિ વિષયોને ઇદ્રિયોનો વિષય માનવામા આવે તો વિષયોની અમર આત્મા ઉપર જરૂર થાય અને વિકૃતિ ઉત્પન્ન કરે છે, પણ ઇદ્રિયોનો વિષય ન માનતા જ્ઞાનનો વિષય બે માનવામા આવે તો આત્મા ઉપર વિષયોની અસર થતી નથી અર્થાત્ પૌદ્ગલિક વિષયોને ઇદ્રિયોના ઉપલોગ તરીકે માનવા તે મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન છે અને જ્ઞાનના ઉપલોગ તરીકે માનવા તે મમ્યગુજ્ઞાન છે

જેય માત્ર જ્ઞાનનો વિષય છે કન્યગુણ-પર્યાયમયી જગત બધુયે જેય છે આત્મા જ્ઞાનનો લોકતા છે અને જ્ઞાન જેયનો લોકતા છે, માટે જેયનો પર પગથી આત્મા લોકતા થઈ રહે છે જેયનો આત્મા લોકતા છે એટલે તે જેયને બાણે છે અર્થાત્ લોગવવુ એટલે બાણવુ ત્યા

સુધી સકર્મક આત્મા અજ્ઞાની હોય છે ત્યા સુધી ઇદ્રિયોદ્ધારા જડના ગુણસ્વરૂપ વિષયોને બાણે છે એ અપેક્ષાને લઈને ઇદ્રિયોના વિષયો કહેવાય છે કે જેમા રાગદોષને લઈને છવ આસક્રત થાય છે અને તેને મેળવીને તેના ઉપલોગ કરીને પોતે આનંદ તથા સુખ મનાવે છે કે જે એક વિકૃતિસ્વરૂપ છે ઇદ્રિયો જડ હોવાથી વિષયો ગ્રહણ કરી શકતી નથી દર્શન-મોહના આવરણવાળો આત્મા ઇદ્રિયોદ્ધારા વિષયોને ગ્રહણ કરે છે અર્થાત્ બાણે છે તે સાચુ બાણતો નથી પણ વિપરીત બાણે છે જેને અજ્ઞાન કહેવામા આવે છે કેવળ ઇદ્રિયોદ્ધારા વસ્તુનુ સાચુ સ્વરૂપ જણાતુ નથી પણ વિપરીત જ જણાય છે કે જે એક વિકૃતિ ઉત્પન્ન કરે છે નિકૃત એટલે ઉપયોગશૂન્ય થઈને સ્વરૂપને ભૂલી જવુ અને પોતાને પરરૂપે માનવુ, અને તે વિષયોનો ઇદ્રિયો સાથે સળધ થવાથી થાય છે વિષયોનો ઇદ્રિયોની સાથે મળધ થતી વખતે બે છવની દ્રવની પરિણુતિ હોય તો તે મળધને પ્રતિકૂળ માની હુ બ મનાવે છે અને બે રાગની પરિણુતિ હોય તો અનુકૂળ માની સુખ મનાવે છે અનુકૂળ વિષયના સર્ગથી હર્ષ થાય છે-આનંદ થાય છે અને પ્રતિકૂળ વિષયના સર્ગથી દિલગીરી-શોક થાય છે ઇદ્રિયોના વિષયો લોગવવા એટલે પૌદ્ગલિક વસ્તુનો ઇદ્રિયોની સાથે સળધ થવો પૌદ્ગલિક વસ્તુનો ઇદ્રિયની સાથે સર્ગ થવાથી રાગ-પરિણુતિવાળા આત્માને આસક્રત થવી અનુકૂળ વિષયના સળધને જ ઉપલોગ કહેવામા આવે છે પણ પ્રતિકૂળ વિષયના સળધને ઉપલોગ કહેવામા આવતો નથી આ ઉપલોગ અજ્ઞાન-તાને લઈને થવાવાળી વિકૃતિ માત્ર છે તાત્ત્વિક દૃષ્ટિથી વિચારીએ તો આત્માનો ઉપલોગ ઉપયોગ સ્વરૂપ પ્રવૃત્તિ છે અર્થાત્ મોહ ક્ષય થવાથી સમ્યગ્જ્ઞાનદ્ધારા વિષયાદિ જેયનુ યથાર્થ સ્વ-

પરમાર્થસૂચક વાક્યસંગ્રહ

સંગ્રાહક ને ચોજક : મુનિ પુણ્યવિજયજી (સંવિષ્ણુપાંક્તિક) અમદાવાદ.

તત્ત્વઓધનો વિકલ્પ થવામાં હેતુભૂત એવી ચિંતા કરવાનો જેતામાં સ્વભાવ નથી, તે ગતાનુગતિક પામર પ્રાણીને પ્રશસ્ત વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી અને એથી જ મોક્ષના સાધન-ભૂત માર્ગમાં પ્રવેશ થઈ શકતો નથી. ૧

સંસારના સર્વ પાપો કેવળ અજ્ઞાનતાથી પ્રગટે છે. એ અજ્ઞાનતા-એ અંધકાર આત્માના અવિકાસની અવસ્થા છે. ત્યાં સુધી અજ્ઞાનતાના પાપનું દમન કરવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી આત્મિક આનંદની પ્રાપ્તિ કોઈ વખત નહિ જ થાય. ૨

વિપરીત તત્ત્વાર્થ પ્રતીતિ એ જ મિથ્યાત્વ છે. જીવ અનાદિ સંસારદશામાં જગતના સઘળા બનાવો, ભાવો અને પ્રવૃત્તિઓનો નિર્ણય કર્યા કરતો છતો પણ માત્ર પોતાના વાસ્તવ્ય સ્વરૂપ સંબંધી અનિર્ણય અર્થાત્ વિપરીત શ્રદ્ધાનવડે જ દુઃખી થઈ રહ્યો છે અને એ જ અનંત સંસારદશાનું ધીજ છે. ૩

જીવાદિ યથાર્થ-આત્મપરિણતિપૂર્વક નિશ્ચય વિના જગતના સ્થાવરજંગમોદિ સર્વ ચર અચર પદાર્થો ઇષ્ટ અનિષ્ટરૂપ ભાસ્યા કરે છે. પરપદાર્થો પ્રત્યેની ઇષ્ટાનિષ્ટ ભાવના એ જ રાગદ્વેષ છે, તે વાસ્તવિક પદાર્થશ્રદ્ધાન વિના ટળતું નથી. ૪

રૂપ જાણવું તે આત્માનો ઉપલોગ કહેવાય છે, જે એક પ્રકૃતિ સ્વરૂપ છે અને તેને સમ્યક્ત્વ કહેવામાં આવે છે. (ચાહુ)

ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને વ્યય એ પદાર્થોનું સામાન્ય લક્ષણ છે. સર્વ પદાર્થ અંતર્ગત જ પણ એક દ્રવ્ય વા તત્ત્વ છે. તેનો સામાન્ય સ્વભાવ તો એ જ છે. વળી કથા, દાન, ભાગ્ય તપ એ સર્વ કલ્યાણાર્થી જીવો સાધી રહ્યા છે, એ પણ એક સામાન્ય પ્રવૃત્તિ છે; પણ જે સર્વથી કોઈ નિરાળી ઓળખ જીવતરવની એ જીવને ધાય તો તે વાસ્તવિક સત્યમાર્ગે એક નિષ્ઠપણે સમ્યક્ પ્રકારે પ્રવર્તી શકે. ૫

સંસારનું મૂળ કારણ અજ્ઞાન છે અને તે સંસારી જીવને અનાદિ કાળથી વર્તી રહ્યું છે, તેથી જ વર્તમાન દેહમાં આત્મબુદ્ધિ કરી નવાં શરીર ધારણ કરી રહ્યો છે. ૬

શરીર અને જીવ એ બન્નેમાં ત્યાં સુધી લેદબુદ્ધિ થઈને શરીરથી ભિન્ન થયાવત આત્મ સ્વરૂપ પ્રતીતિમાં ન આવે ત્યાં સુધી જ્ઞાન અજ્ઞાનરૂપ છે. એક શ્વેત્રાવળાકુપણે પરિણમેશ અનાદિ સંબંધવાળા એ બન્ને પદાર્થોમાં લેદ ભાસવો એ જ જ્ઞાનનો મહિમા છે. ૭

જીવ અને દેહની લેદબુદ્ધિરૂપ સુપ્રતીતિ કોઈ તથારૂપદશાવાન મહત્પુરુષના જોગ અને સંગ વિના તથા જડથી ઓસરી કંઈક જ સન્મુખ દૃષ્ટિ થયા વિના આવતી નથી. ૮

જે મનુષ્ય જડચેતનનાં વાસ્તવિક સ્વરૂપને સમજ્યો છે, તે આત્મશ્રદ્ધાના અપૂર્વ બળવડે પોતાની આત્મપરિણતિ અને બાહ્ય શરીરોદિ યોગને અવંચકભાવે પરિણમાવી શકે છે. ૯

ન્યારે આત્માને તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનરૂપ સમ્યક્ત્વ શુદ્ધ ઉપરે ત્યારે તેને મોક્ષની અભિલાષા-મુમુક્ષુભાવ હોય છે એવા શુદ્ધસ્થાનકની તથા મોક્ષમા શુદ્ધસ્થાનકની શ્રદ્ધા એક જ છે, ફક્ત વર્તનમા જ ફેર છે ૧૦

સર્વ કાર્યની પ્રથમ ભૂમિકા વિકટ હોય છે સાચો મુમુક્ષુભાવ આવવો દુષ્કર છે, તો અનત-કાળથી અનબ્યસ્ત મુમુક્ષુતા માટે તેમ હોય એમા કાંઈ આશ્ચર્ય નથી ૧૧

શુદ્ધ અને દોષ અને તેના કારણોનો સમ્યગ્ વિવેક થઈ આત્મામા તથારૂપ દશાપૂર્વક નિશ્ચય વર્તવો એ જ સમ્યગ્દર્શન સહિત સમ્યગ્જ્ઞાન છે, તથા દોષના કારણોને ઓડી શુદ્ધના કારણોને હેયોપાદેય વિવેકપૂર્વક પરમ આદરભાવે શ્રદ્ધા કરવા એ જ સમ્યક્સાદિત્ર છે એ ત્રણેની વાસ્તવિક એક્યતારૂપ આત્મદશા વર્તવી તે મોક્ષમાર્ગ છે ૧૨

સાત પદ્યો ઉપર શ્રદ્ધારૂપ આત્મપરિણામની વ્યાસિ 'તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાન' તો ન્યારે સમ્યક્ત્વ હોય ત્યારે જ પ્રગટે છે, જેથી વસ્તુતઃ શ્રદ્ધાન એ સમ્યક્ત્વનું કાર્ય છે, તો પણ તેને સમ્યક્ત્વ-રૂપ કારણોનો ઉપચાર કરીને સમ્યક્ત્વ કહેવામા આવે છે ૧૩

'તમેવ સત્ત્વં નિસ્સર્કી, જ જિણેહિ પવે-
હયં' 'શ્રી નિનેશ્વર દેવે કહ્યું તે જ માયુ અને
થકા વિનાનું છે' આત્માના આવા પરિણામનું
નામ સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે, આ શુદ્ધ અનતાનું
બધી કપાય વગેરે સાત પ્રકૃતિઓના ક્ષયોપશમ,
ઉપશમ અથવા ક્ષયથી પ્રગટ થાય છે એમ
થકા વિના વસ્તુતઃ આ શુદ્ધ પ્રગટતો નથી ૧૪

માન્યતા અને શ્રદ્ધાનમા ફેરક સમજવાનો
છે, માન્યતા એ નીચી કોટિની વસ્તુ છે ન્યારે
શ્રદ્ધાન એ માન્યતાનો પરિપાક હોવાથી
ઊંચી કોટિની વસ્તુ છે માન્યતા એ મનુષ્યના

અસુક પ્રકારના મનનો ભાવ જ સૂચવે છે, ન્યારે
શ્રદ્ધાન મનુષ્યના આત્મા ઉપર અજવાળું
પાડનારું દિવ્ય પ્રકાશ છે શ્રદ્ધાનનો ઉદય થતા
છવ અને ફેલેતું આત્મસ્પર્શો વિવેક જ્ઞાન
મુકુરે છે ૧૫

જેવી આસક્તિપૂર્વકની માન્યતા પોતાના
શરીર ઉપર અને માતા, પિતા તથા સાસાંગિક
વસ્તુઓ તરફ હોય છે, તેવી અકગ માન્યતા
આત્મા અને શરીરની ભિન્નતા ઉપર બધાય
ત્યારે તેને શ્રદ્ધાન થયું કહેવામા આવે છે
અતુર્વ શુદ્ધસ્થાનકનું જે ગૌરવ યાચીમા
બતાવ્યું છે, તે આવી શ્રદ્ધાને અવલંબે છે ૧૬

સમ્યગ્દર્શનના લક્ષણમા મુદાયેલ 'તત્ત્વ'
શબ્દથી કેવળ અર્થથી 'સર્વશ્રદ્ધાન' એ
સમ્યગ્દર્શનની વ્યાખ્યા નથી, પરંતુ 'તત્ત્વાર્થ-
શ્રદ્ધાન' તત્ત્વરૂપ અર્થોની-પદાર્થોની શ્રદ્ધા
ઐટલે છે જે પદાર્થો તત્ત્વરૂપ છે, વાસ્તવિક રીતે
પોતાના સ્વરૂપમા રહેલ છે, તે તે છવ, અછવ,
પુણ્ય, પાપ વગેરે અર્થોને સ્વીકારવારૂપ શ્રદ્ધા
આ સમ્યગ્દર્શનનું ફલદર્શક લક્ષણ છે, ઐટલે
કે સમ્યગ્દર્શનના રૂળને દેખાડવાવાળું-પ્રમાડ-
વાળું આ લક્ષણ છે ૧૭

તત્ત્વરૂપ અર્થોની શ્રદ્ધા એ પણ સ્વયં
સમ્યગ્દર્શનરૂપ નથી કે સમ્યગ્દર્શનનું
સ્વતંત્ર સ્વરૂપ નથી, કિન્તુ અનાદિ કાળથી જે
સુપુત્ર આત્મસ્વરૂપ પરિણામ, મિથ્યાત્વ મોહ-
નીય કર્મના ક્ષય, ક્ષયોપશમ યા ઉપશમથી
તેવા પ્રકારની બાંધાંતને પામે છે તેને સમ્યગ્-
દર્શન કહેવાય છે તેનું બાહ્ય ચિહ્ન-કાર્યરૂપ
લિંગ તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધા છે ૧૮

કેવળ આત્મા-પરલોક વગેરેનો સ્વીકાર
કરનાર આત્મા સમ્યગ્દર્શિ નથી થઈ શકતો,
પણ વાસ્તવિક રીતે તે તે તત્ત્વો કે જે પોતાના
સ્વરૂપમા રહેલા છે, તેને તે તે રીતે સ્વીકારનાર-

શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર.

રચનાર અને વિવેચક :

ડૉ. લગવાનદાસ મનઃસુખલાઈ, મહેતા એમ. બી. બી. એસ.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૧૬૧ થી શરૂ)

હવે સ્તોત્રકાર આવું ઉત્તર લોકાગ્રપદ કેમ પ્રાપ્ત થયું ? તે સૂચવે છે:—

વસંતતિલકા—

ખાતા કરી ખતમ કર્મતણા સમસ્ત, પામ્યા ગતિ જ અપુનર્ભવ જે પ્રશસ્ત;
જેણે ચૂંટ્યા ચઉગતિ સ્થાયક ચારે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણ અમારે ! ૧૨

શબ્દાર્થ:—કર્મના બધા ખાતા ખતમ કરી જે અપુનર્ભવ એવી પ્રશસ્ત ગતિ પામ્યા છે અને જેણે ચાર ગતિરૂપ ચારે ય સ્થાયકને ચૂરી નાખ્યા છે, તે સિદ્ધ લગવંતના ચરણનું અમને શરણ હો !

વિવેચન:—

અત્રે સમજવા માટે પ્રથમ એક રૂપક ચોલએ—

અનાદિ કાળથી આ જીવે મિથ્યા ભ્રાંતિથી પરપુરુષલ ક્ષેત્રમાં સાધુ' સાધુ' (Moddling),
સ્વશ્ચેત્રની મર્યાદા છોડી પરવસ્તુના પ્રદેશમાં આક્રમણ-અતિક્રમણ (Trespass) કર્યું, અથવા તે

સફળતાને આત્મા સમ્યગ્દર્શન શુણને પામેલો
કહી શકાય. તાત્પર્ય એ કે આત્માના અસ્તિત્વને
સ્વીકાર્યા પછી આત્માના સ્વરૂપને સંપૂર્ણપણે
વક્ષાદાર રહેનારી દરેક પ્રકારની માન્યતાઓને
સ્વીકારવી જોઈએ—આત્મસાત્ કરવી જોઈએ. ૧૮

આત્માની અસ્તિતાને સ્વીકારનાર દર્શન-
કારો એકાન્તવાદ સત્યની એક જ બાબુ નિર-
પેક્ષ દૃષ્ટિથી પકડી લે છે અને બીજી બાબુઓ
કે જે સત્યની અંગભૂત છે તેનો નિશ્ચયાત્મક
ઇન્કાર કરવાની ગંભીર ભૂલ કરે છે. આથી
સત્ય વાત પણ અસત્યરૂપ બને છે; કારણ કે જે
સત્યનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ નથી, સત્યનો અંશ છે,
સત્યની એક બાબુ છે, તેને તે રૂપે; એટલે કે
સત્યના એકાદ અંશરૂપે નહિ સ્વીકારતા કોઈ
પણ પ્રકારની અપેક્ષા વગર તેને જ્યારે સંપૂર્ણ
સત્ય માની લેવાનો દુરાચ્છદ થાય ત્યારે ત

સત્ય સત્ય તરીકે નહિ રહેતાં અસત્ય-મિથ્યારૂપ
બને છે. ૨૦

જૈન દર્શન સ્યાદ્વાદને અનુલક્ષીને પ્રત્યેક
પદાર્થને તે જે સ્વરૂપમાં છે તે જ સ્વરૂપે
સ્વીકારવાનો આચ્છદ સેવે છે અને ઇતર આસ્તિક
દર્શનકારો, પોતે સ્વીકારેલ રીતિ સુબળ જળ
તના પદાર્થોને સ્વીકારવાનો—માનવાનો દુરાચ્છદ
ચાલુ રાખે છે. જો કે આસ્તિક તરીકે જૈન
દર્શન અને ઇતર સાંખ્યાદિ આસ્તિક દર્શન
સામાન્ય રીતે એક સમાન હોવા છતાં જૈન
દર્શનમાં કેવળ સ્યાદ્વાદની દૃષ્ટિ હોવાને અં-
આ બન્ને (જૈન અને અજૈન) દર્શનોના
તત્ત્વવ્યવસ્થામાં મેળ રહેલો શક્ય નથી; મા-
જ તત્ત્વને તત્ત્વરૂપે નહિ સ્વીકારનાર અશ્ચ્છદ
નરૂપ કોઈ સિધ્ધાંતરૂપ બને છે. ૨૧ (ચાહ

પ્રકારાતર પગપુદ્ગલ દ્રવ્યની ચોરી કરવારૂપ ગભીર ગુહો-અપરાધ (Crime) કર્યો, અને તેના પ્રત્યાધાતરૂપે (Reaction) પુદ્ગલ કર્મનું પ્રતિ આક્રમણ (Counter attack) તેના પર થયું કર્મ મહાગાળે પોતાના વેગની વસુલાત માટે પોતાના વિશ્વાસુ સુબટાને આદેશ કર્યો કે “આ કુખે આપણા પ્રદેશમાં પ્રવેશ કરી, આપણા દ્રવ્યની ચોરીનો મહા અપરાધ કર્યો છે, માટે તેને પકડો, ગાઢ બંધને બાંધો અને હેડમાં નાખી એવો તો કુખી કુખી કરો કે જેથી તે તેની ખો બૂલી જાય” એટલે તે રવાનામકત સેવકોએ પોતાના લેણાની વસુલાત પેટે બાનારૂપે એ જીવને ‘પકડો, ગાઢ બંધને બાંધો અને ચતુર્ગતિરૂપ સસારની હેડમાં પૂરો

આમ કુદરતી રીતે જ તે ગુનેગાર-અપરાધી હોઈ, તેની સજારૂપ દડ તેને મળ્યો છે અને તે દડ ચારે ગતિમાં પશ્ચિમમથ્થ કુ ખરે પે તે ભોગવી રહ્યો છે અથવા તો આ એક જાતનું કર્મ પુદ્ગલનું ઋણ-દેવું પણ કહી શકાય, કાગળ કે તેનું મદલું કરી આ જીવ તેનો ઋણી-દેવાદાર થયો છે, એટલે તે કર્મના ચોપડામાં તેના નામે અનેક રકમો ઉધારવામાં આવી છે અને તેનું બ્યાજ પણ દિનપ્રતિદિન ચઢતું જાય છે, તે એટલે સુધી કે મુલ્ક કરતા બ્યાજ વધી જાય છે।

‘મૂલડો થોડો રે, ભાઈ બ્યાજડો ઘણો, કેમ કરી દીધલો રે જાય’

—શ્રી આનંદજી

એવી સ્થિતિ થઈ પડે છે।

અતે આ દેવું ચૂલવા માટે તેને નવા નવા જન્મમગ્નરૂપ નવા નવા નાટક ભજવી દેખાડી, નિરતર કર્મ મહાગાળની ખુશામત કરી તેને રીઝવવા પડે છે। આમ કરતા કંઈક દેવું માફ કે જમે થાય છે, ત્યાં વળી નવું ઉમેરાતું જાય છે—‘રણીયા ગઢવી ક્યા ગયા હતા, તો કે ધૈરના ધેન ને ભગડકા ભેગ’, ‘ધાર્ણીનો બેલ જ્યા નો ત્યા’, ‘આધજો વણે ને પાડો ચાવે’—એના જેવી સ્થિતિ થાય છે આમ ચક્રમથ્થ ન્યાયથી જમેઉધારના પાસા આપ્યા જ કરે છે અને કર્મ નરેકનો ચિત્રચુત લલિયો યાકયા વિના ચોપડો ચિત્રગવામાં એટલો મચગૂલ જની જાય છે, કે આ બિચારો જીવ આટલો મધો દેવાનો બોળે ઉઠાવતા બેવડ વળી જશે એટલો વિચાર સુદા કરવાની પણ તેને દુરમદ કે દયા રહેતી નથી। વારુ, એ ગમે તેમ હોય, પણ આ વેઠિયા બળદ જેવા જીવને તે કર્મભાગ ઉઠાવ્યા વિના છૂટકો જ નથી, એને ગરે રહેતે પણ દેવું પતાવવું જ પડે છે

આમ અનાદિ કાળનો જે કર્મનો ચોપડો તેમાં કેટલી બધી રકમ જીવને ખાતે મડાણી હશે તેનો કોઈ હિસાબ કરી શકે એમ નથી, એટલે તેને ‘અનત’ નામ જ હાજે છે

આવી જે અનત કર્મવર્ગણાતું ઋણ તે પ્રભુએ અદ્ભુત આત્મચીયોસ્થામથી પૂરેપૂરું ચૂકવી આપ્યું છે, જમેઉધાર પામી મનન સરજી કર્યો છે, પોતાના ખાતે પગથાણ જેટલી એક પણ રકમ બાકી રહેવા દીધી નથી, માત્ર શૂન્યનો આકડો રીંપ ગમ્યો છે। કર્મ જેવા મોટા બ્યાજખાઉ મગવાડીને પણ ચક્રગ્યો છે।

“ચાર ગતિ ચોપડા, ચવનના ચૂકવી”—શ્રી વીરવિજયજી.

“ એક પરમાણુ માત્રની ન મળે સ્પર્શતા,
છૂટે જિહ્વાં સકળ પુદ્ગલ સંબંધ જો. ”

—મહાત્મવજ્ર શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી.

“ સકલ પ્રદેશે હો કર્મ અભાવતા, પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ,
આતમશુભની હો જે સંપૂર્ણતા, સિદ્ધ સ્વભાવ અનૂપ;
સ્વામી સ્વયંબ્રહ્મને જાઉં ભામણે. ”

—મુનિવર્ય શ્રી દેવચંદ્રજી.

આમ કર્મના ખાતા ખતમ કરી—ચૂકતે કરી દહતે, પ્રભુ ‘ અપુનર્જીવ ’ નામથી જોળખાતી પ્રશસ્ત ગતિને પામ્યા છે; અપુનર્જીવ એટલે જ્યાં ફરી ભવ કરવા પડતો નથી, જ્યાં ફરી જન્મમરણનો ફેરો મટી જાય છે એવી ઉત્તમ મોક્ષગતિને પામ્યા છે. ભવના ખીજનો આત્મતિક નાશ થયો હોવાથી—

“ પુનરપિ જનનં પુનરપિ મરણં, પુનરપિ જનનીજઢરે શયનમ્ ”—શ્રી શંકરાચાર્ય.

... એવી દુઃખદ સ્થિતિનો સુખદ અંત આવે છે.

અને આમ અપુનર્જીવ ગતિ પામ્યા હોવાથી, સંસારરૂપ રથના ચાર પૈડારૂપ જે ચાર મતિ છે તે પણ સર્વથા ચૂરાઈ જાય છે, એટલે સંસારની ગતિ અટકી પડે છે.

આવા પરમ સામર્થ્યવંત શ્રી સિદ્ધ ભગવંતના ચરણ અમને શરણરૂપ હો ! કારણ કે ભવભયથી રક્ષણ કરવાને પરમ સમર્થ એ જ પરમાત્મા છે, એથી જ પરમ નિર્ભયપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

“ ધીંગ ધણી માથે કિયો રે, કોણ ગંભીર નર ખેટ-વિમલજિન !

“ સાહિબ સમરથ તું ધણી રે, પામ્યો પરમ ઉદાર;
મનવિસરામી વાલહો રે, આતમ ચો આધાર-વિમલજિન ! ”

—ભક્તરાજ શ્રી આનંદજી.

“ મોટાને ઉત્સર્ગ બેઠાને શી ચિંતા ?

પ્રભુને ચરણ પસાય, સેવક થયા નચિંતા. ”

“ હવે તુજ સમ મુજ સાહિબ મલિયો,

તિણે સવિ ભવલય ટળિયો રે—પ્રભુ અંતરજામી. ”—શ્રી દેવચંદ્રજી.

(અપૂર્ણ)

અહિંસાની અદ્ભુત શક્તિ

[૮]

ઉત્સવની તૈયારી.

મેખક મોહનલાલ દીપવદ ચોકસી

આશ્વિન શુદ્ધ એકમથી કાલિમાતાની વાત્રા આરંભાતી સૌથી મોટા મેળો દશમ માને દશેગને દિને ભરાતો આજે પણ નવરાત્રના દિવસો ગુજરાતમાં માતાના ગળ્યા તરીકે ઊજવાય છે હિંદના કેટલાક ભાગોમાં હજુ પણ એ દિનોમાં પશુનલિ ચઢાવાય છે અને બાળમાં તો ' પૂળના દિવસો ' તરીકે ઝોળખાતા આ પર્વનું માહાત્મ્ય જગ પશુ ઝોણું નથી થયું ખાસ કરીને પાછલા ત્રણ દિનોમાં ઠેર ઠેર બકરાના જીવનની આહતિ અપાય છે અને એ રક્તમાસના છાટણમાં બગાળી બાણ્યો માતાની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરીને આનંદ માને છે દૂર વસતા આસજનો એ પ્રસંગ પર ગાડીઆડા ખરચી દેશમાં આવે છે ! મહાગૃહ અને આસપાસના બીજા ભાગોમાં પણ માતાના ભોગ આ દિનોમાં ઝોળા નથી અપાતા ! ધર્મના ઝોયા ફેડળ ચાલતી આ હિંસા સામે જ કમકમાટી ભરી છે મસ્લિખુગની પ્રજા પુરોહિત માણિકદેવના આગમન પછી કાળિમાતાનો ઉત્સવ દળદબાબરી રીતે ઊજવતી ગળવી પદ્મનાભ એ વેળા પાણીની માફક ધન ખરચતો જાયે હિંસા-દેવીનું એકછત્રી રાજ્ય પ્રવર્તતું !

પણ જેમ દિવસો નજીક આવતા હતા તેમ પ્રજાના મનમાં આ વેળા પૂર્વ વર્ષો કરતા કંઈ અનોખું બનવાની બીતિ જોર પકડતી હતી સાધુ અમરકીર્તિના ઉપદેશથી વાતાવરણમાં અહિંસાની પુનઃ પ્રાણપ્રતિષ્ઠા થઈ ચૂકી હતી પુરવાસીઓનો એક ભાગ અત્યથી માનતો કે મૂળા પશુઓની આહતિ આપવામાં ધર્મનું બિન્દુ સરખું પણ નથી સમાધુ ! એ ઉપરાંત

આ વેળા ખુદ મહાગૃહ સાહેબ પોતે આ રક્તપાત અટકાવવા કટિબદ્ધ થયા હતા આઠ મુવાનોએ જીન ફના કરીને પણ આ વિધાનનો મામનો કરવાનો નિશ્ચય જાહેર કર્યો હતો પ્રજાથી આ વાત અધા-નામાં જેમ નહોતી ગઈ તેમ રાજવી તથા પુરોહિતના ચરપુરુષોદ્દાર એ વાત મીઠામરચાના નભારપૂર્વક ઉઠાવના કષ્ટે પણ આવી ચૂકી હતી દૂકા કઢીયે તો બન્ને પક્ષ તૈયારી કરી રહ્યા હતા જેમ જેમ દિવસ નજીક આવતા હતા તેમ તેમ મસ્લિખુરનું વાતાવરણ વધુને વધુ મક્કુબ બનતું હતું નવનવા બનાવોની આગાહી આપતું હતું

પુરોહિત માણિકદેવ પૂરો પ્રપચી અને જબરે ખટપટી હોવાથી આ સમાચાર માબજ્યા પછી ચૂપ બેસી રહે તેવો માનવી ન હતો એણે મહાગૃહની સર્વ કૃષ્ણી હતી ! હતી કરી મૂકી જડમૂળથી જ અહિંસાની વાત ઉમેડી નાખવા સારું ચોતાના ખાનગી તરે ગતિમાન કરી દીધા હતા એક તરફ કાલિ-માતાના મદિરને ગરોશાન કરાવનાનું આરંભ્ય હતું અને બીજી બાજુ મદિરના યોગાનમાં એક વિશાળ મુકપ બિંબો કરવા માંબો હતો ધ્વજ પતાકાનો શણગાર ધમધોડાગ આગળ વધતો હતો નમારખાનામાંથી નોનતોના ગણકાર આ વર્ષે વધુ વહેલા શરુ થયા હતા બાદમાંસનો કૃષ્ણપક્ષ આવતો હોવાથી રાત્રિએ અવકાશમય હતી છતાં મદિરમાં અવગજગર ગહેતી કાળા કૃત્યો માટે ગાળી રાત્રિએ જ વધુ અનુકૂળ મનાતી બાદમાંસની ૧૬ ચૌદશની અધારી રાત હતી વાદળો ઘેરાયા હતા અને વરસાદ પણ

ઝરમર ઝરમર આવતો હતો. મંદિરમાં આરતિ થઈ ગયાને આરેક ઘટિકા વીતી ચૂકી હતી. ચોતરફ અંધકારનું એકધારું સામ્રાજ્ય પથરાયું હતું ! કાષ્ઠ ભાગમાં માનવીનો પદસંચાર જણાતો નહોતો, તેમ કાષ્ઠ પશુનો પગરવ પણ સંભળાતો નહીં. એ વેળા મંદિરની નજીકના વૃક્ષ હેઠળ એક માનવી કંઈક ગદન વિચારમાં ડૂબી ગયેલો દૃષ્ટિગોચર થતો. એ વેળા એકાએક મંદિરમાંથી પુરોહિત માણિકદેવ ગદાર પડ્યો. ચોતરફ નજર કરી, નરસિંહ ! નરસિંહ ! એવા પોકાર કર્યા, છતાં પ્રત્યુત્તર ન મળવાથી કંઈક વિલૂપળ ગની આગળ પગલાં લારવા લાગ્યો અને પેલા ઝાડ સમીપ આવી પહોંચ્યો. છતાં જ્યારે વૃક્ષ હેઠળના માનવી તરફથી કંઈ જ હલનચલન ન થયું ત્યારે એના વિરમયનો પાર ન રહ્યો ! એ માનવીને જોતાં જ માણિકદેવ પારખી ગયો હતો કે એ એનો વહાલો અને વિશ્વાસપાત્ર અનુચર નરસિંહ હતો. પ્રતિદિન બોલ પડતાં જ ઝીલી લેનાર અને પોતાની આજ્ઞાને વેદ-વાક્ય ગણનાર આ સેવકમાં આટલી હદે પરિવર્તન કેમ થઈ ગયું ? કે જૂમ મારવા છતાં નથી તો જવાબ દેતો કે મારે આગ્યા છતાં નથી તો માથું ઊંચું કરતો ? આ આદમી સાવ હતાશ કેમ બની ગયો ? પુરોહિત કેવળ નિચારમાં કાળજીપ કરે તેવો આદમી નહોતો. તરત જ એણે પીઠ ઠોકી નરસિંહને પ્રશ્ન કર્યો :

‘ખારા દોરત ! એવા તે કયા વિચારમાં ગરકાવ થયો છે ? મેં કહેલું કાર્ય ક્યાં સુધી પહોંચ્યું છે ?’

નરસિંહ સ્વરથ થઈ મામે બોલો રહ્યાં અને જિઝાસુદૃતિથી બોલ્યો :

‘સ્વામી ! એ કામ કરવામાં અરેખર દેવીની આજ્ઞા છે ?’

માણિકદેવ : ‘તો હું શું બોલું કંઈ હું ?’

‘આપ બોલું તો ન કહો પશુ અંખાના સુંદર નામથી મંબોધાતી, માતાના વહાલસોયા શબ્દથી અલંકારી—દેવી આવી આજ્ઞા અરેખર કરે શું ? નિર્દોષના રક્તપાતમાં ધર્મ સંભાને ખરે ?’

મારે ખાનગી માહિતી મેળવવા કેટલીયે વાર મંદારગિરિના પેલા મહારાજ પાસે જવું પડ્યું છે અને છેલ્લા દિવસે એમણે જે બોધ દીધો તેના ભણકારા હજી મારા કાનમાં વાગી રહ્યાં છે. એમાં એક જ ધ્વનિ સંભળાય છે કે—

હવતાં પ્રાણીઓના રક્તમાંસના ધૂણાવનક ગલિથી દેવીદેવતા તમ થતાં જ નથી. પુરોહિતોએ પોતાની છાહવા-લાલસા સતોપવા અર્થે બની કરેલી એ માત્ર ઈર્ષગળ છે. માતા તરીકેનું ગૌરવસંપન્ન વિશેષણ ધારણ કરનાર, પોતાના અમ્યાનાં પ્રાણ હરનાર ! હરગીજ ન બને !’

પોતાના પદ્મશિખ્યની વાત ‘શ્રવણ કરતાં જ માણિકદેવના ચહેરા પર ગંભીરતા પથરાઈ ગઈ. ઘડીભર મન મૂંઝવણ અનુભવવા લાગ્યું, પણ તરત જ સ્વસ્થતા ધારણ કરી. વાણીમાં કોમળતા આણી તે બોલ્યો :

‘વત્સ ! જે દેવીની પ્રેરણા ન હોય તો મારે આજ્ઞા આપવાનું કારણ શું ? એ સાધુની વાતમાં ભરોસો મૂકીશ જ નહીં ! દેવીની ભક્તિ માટે સર્વ કંઈ કરવું પડે ! એમાં પ્રાણહાનિ કે રક્તપાત જોવાપણું હોય જ નહીં. જે મને તો પળિયા આવવા શરૂ થયા છે. શા સારું મારે જૂઠું બોલવું પડે ! મારા પછી આ મઠના અધિપતિને કળશ તારા શિરે ઢળવાનો છે. આજ સુધી મેં તારું પાલન પોષણ કરી, તને દરેક વાતથી માહિતગાર રાખ્યો. અરે ! ખાનગી વાતોમાં પણ તારાથી પડે ન રાખ્યો ! એ ગધું યાદ કરી મેં તારામાં જે વિશ્વાસ મૂક્યો. જે તેને જરૂર લાવે. જરા પણ વચનમાં શંકા ધર્યાં સિવાય નિર્દોષ કરેલ કાર્ય સત્વર બળવવા સાર્થકારોને લંકને મલિહપુરની દિશામાં શીઘ્ર પહોંચી ગ. હજી તો વ્રણું કરવાનું છે. ઉત્સવના મંગળાચરણ થાય તે પૂર્વે જૂમિકા સાફ કરી નાખવાની છે.’

મહાધિપતિની મધંક્રાળે અને લોભાવંતરી વાંદુજીને નરસિંહના હૃદય પર તદુર્ધ અસર નિપળવી.

કરુણાની જે મજરીઓ ઉપદેશવલુથી જન્મી હતી તે કંઠાવા લાગી અને તે પુરોહિતનો સાચો પટ્ટધર બનવાની તમન્નાએ જોર પકડ્યું નગસિદ્ધ માણિકકેદવના ચણુમા મસ્તક નમાવી, પોતે જે શકા દાખવી તે મદલ ક્ષમા માગી અને જીરુસાધી પ્રતિજ્ઞા કરી કે ' આપે આ સેવકને જે કાર્ય ફરમાવ્યું છે તે કરીને જ પાછો ફરશે એ માટે આપ બેફિક્ક ગૃહો '

જે રાત્રિએ વૃદ્ધ હેઠળ ગુરુશિષ્ય વચ્ચેના ઉપવણુએ વાર્તાલાપ થયો એના બીજા દિવસે નગરીમાં જે આઠ યુવાનોએ દેવાનો બલિ અટકાવવા સારુ પ્રતિજ્ઞા કરી હતી તેમના વરમા દુટ પડ્યાના તેમજ બે ત્રણના રમણીય મકાન હતા એમા આગ લાગ્યાના બનાવ બન્યા એક રાતમા શુ બન્યું ? કેવી રીતે બન્યું ? અને કાના હાથે બન્યું ? એ પ્રશ્ન પર જાત જાતના અનુમાન બધાવા માઝા એ પાછળ રાત્રીની પોલીસ તરફથી તપાસ શરુ થઇ એ રથ જોમા કોટવાળે કેટલીયે વાર અથો દોડાવ્યા ! છતાં પરિણામ શૂન્ય !

આટલી દોડાદોડી છતાં માયા નાણુની ખગર તો લીધી નહીં, ત્યાં બીજે છેડેથી જોરજોરથી બવાજ સભળાવા શરુ થયા એ જીવોનો પર કાલિ માતાની કરડી નજર જ બેઠી માતાનો બલિ નધ કરાય ખરો ? એ મૂર્ખાએ એ માટે કમર ઝમી તેનો તેમને નતિજો મળ્યો માતા તો જગતા છે એમનો શાપ લાગ્યા વિના ન રહે !

સામાન્ય રીતે આમજનસમૂહના મોટા ભાગમા વહેમની છાયા સવિશેષ પથરાયેલી હોય છે એમા મહિલપુરની પ્રજા અપવાદ રૂપ ન હતી માણિકકેદવે ધરથી જ માતાના પરચાના નામે કઈ કઈ કાર્યો પૂર્વે પણ ખાનગી રીતે કરાવેલા ગળવી પર એનો કાજુ હોવાથી પ્રજામા એને માટે સચોટ જાપ મેઠી હતી. બીજા બાજુએ એણે રાત્રીના અધિકારીવર્ગને પણ માધેસો હતો કોટવાળ કે પોલીસ જેમા માણિકકેદવનો હાથ જોતા, તેમા આખા આઠ કાન કરતા

આ પ્રકારની મર્વત ત્રી રવત ત્ર સતાથી પ્રજામા કાલિમાતાના જાતજાતના પરચા પ્રસર્ગો હતા જગકે કોઈ હિ સામ બધમાભુદે ઉચ્ચાગરુ કિ આ માતાના બલિ પ્રત્યે અણુગમે દાખવતુ અથવા વિરોધી મુર કહાડતુ કે તરત જ એને માથે સાડા સાતની પનોતી બેસની એપાય દિનસમા જ એને ત્યાં ધાડ આનતી કે એના ધરને આગ લાગતી ! પદ્મનાભ ગજ આ સળધમા તપામ કરાવતો અને માયુ કારણ શોધવા તરફ ગહેતો પોતે માતાનો ભક્ત જતા પ્રત્યેક જનને રોતરોતાની માન્યતા મુજબ વર્તવાનો અધિકાર છે એમ તે જરુ માનતો હોવાથી કોઈ પણ તરફતુ ધાર્મિક દબાણ કરતો નહો, પણ તત્રમા પુરોહિતની લાગવગ એટલી હદે જામી ગઇ હતી કે કોઈને ન્યાયની પડી નહોતી ! મનાવ બનતો ત્યાર દોડધામ થતી તે કેરળદેખાવ પૂરતી જ ! દિનસ વીતતા જ વાત વિસારે પડતી અને ભીતુ સકેલાતુ !

આ રીતે પ્રતિજ્ઞાપાલનનો સમય આવતા પૂર્વે જ પેલા આઠ યુવાનો ધરબાર વિનાના-ગરતાના ભિખારીરૂપ બની ગયા ! નહુમી લોહો તો એમા માતાનો કોપ માની મેઠા પણ એ ઉપરાત જેઓ અહિંમાના ઉપાસક હતા અને પરપ્રસંગના આ ખ્યાનમા હાજર હતા એમાનો મોટો ભાગ પણ આ મનાયથી ધૂણુ જાડ્યો અને વિચારવા લાગ્યો કે સાથ આપવા જઈયુ તો આપણી પણ એવી દશા થશે, એટલે નેઓ પણ નગપૂણે બેઠા કેટલાકને તો એટલી હદે ભીતિ લાગી કે જેથી મદાગગિરિ પર જનાતુ જ માડી વાળ્યું ! ગણયાગાંધ્યા સુરત ઉપાસકો જ આચાર્યની સાનિધ્યમા ગલા પેલા આઠ યુવકો પણ ગિરિ પર આસીને રલા તેઓ કાચા પોચા ન હતા ' પણ ' લેતા પૂર્વે તેમણે આવનાર લાયની જણતરી કરી લીધી હતી એટલે તેમના હ્રદયમા મેરુ જેની અડગતા ગમતી હતી આશ્વિન પ્રતિપતની માર્ગપ્રતીક્ષા અને એ દિન આવતા કાર્યા ગલા અ જ એકે ગટણ હતુ અમરકીતિજ પણ પોતાના નિશ્ચયમા મક્કમ હતા વાયક ને લાગશે કે

યોગની અદ્ભુત શક્તિ

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૧૯૧ થી શરૂ)

મૂળ લેખક : આશુ ચંપતરાયજી જૈની, આર-એટ-આર.

પોતાની શક્તિ એક જ મિન્ટ ઉપર કેન્દ્રિત કરવી એનું નામ એકાગ્રધ્યાન છે. જે વસ્તુ ઉપર વિનય મેળવવા હોય તે વસ્તુ સામે સર્વ બળનો સંચય કરવો એ પણ એકાગ્રધ્યાન જ કહેવાય. કોઈ દેશને પરાસ્ત કરી તેના ઉપર વિનય મેળવવા હોય તો સૈનિકોની શક્તિ છિન્નભિન્ન ન થાય એ રીતે સૈનિકોને રોક્યાથી ઇષ્ટ પરિણામ આવી શકે છે. કોઈ એક સુયોગ્ય સ્થળે સૈનિકો પોતાનું કાર્ય આગળ ધપાવે જાય તો, તેથી થાંધાં પરિણામ આવી શકે છે. સૈનિકોને એકાગ્ર રીતે નિયુક્ત કરવાથી ઘણી વાર એકાગ્ર સૈનિકોથી પણ વિનય પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. એક સમર્થ વિદ્વાને એકાગ્રતાની અદ્ભુત શક્તિના સંબંધમાં યથાર્થ રીતે કહ્યું છે કે—

“ ચિત્તશક્તિની એકાગ્રતાથી જ જનતાને

પેલા નરસિંહની મધ્યરાત્રિની મુલાકાતનો બેદ ન જણાયો, પણ જરા અનુમાન કરતાં એનો ઉકેલ સામે જ દેખાય તેવો છે. આઠ મુકેતને પીડવામાં એ રાત્રિની મુલાકાત જ નિમિત્તભૂત છે માણિકદેવે આગળ જોયું તેમ દેવીનો પરચો ખેસાડવા મંદિરમાં ચતી આવકમાંથી એક ચુંકોટોળી ઊભી કરી હતી. નરસિંહ એનો મુખી હતો. સ્વામીની આજ્ઞા ચતાં જ એ ટોળી આધુપાધુ જોયા વગર ઝંપલાવતી અને પાશુ કાર્ય પાર ઉતારતી. આવા છુપા કારસ્યાનની વિચારણા મુખ્ય રીતે માણિકદેવ અને નરસિંહ વચ્ચે પ્રથમ શ્રુત રીતે ચતી. એ માટે મંદિરનું બ્રૂમિ-ગૃહ ફીક ઉપયોગમાં આવતું. ચાર કાનનો આ બેદ આજ વર્ષો થયાં અંધારામાં રહ્યો હતો !

રાત્રપુત્રો મૃગાવતીની દશા તેા અંતઃપુરમાં એક રાત્રકદી જેવી થઈ પડી હતી. સખ્ત ચોડાપહેરા હેઠળ તેણીને રાખવામાં આવી હતી. નગરમાં કે માતાના મંદિરમાં છું ચાલી રહ્યું છે એની તેણીને કંઈ ખબર પડતી નહોતી.

(આશુ)

હુનિયાનું સર્વ પ્રકારનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે, એકાગ્રતાથી જે શક્તિ મનુષ્યને પ્રાપ્ત થાય છે. તે શક્તિને લીધે મનુષ્ય કુદરતનાં કોઈ પણ રહસ્યનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે. મનુષ્યની ચિત્ત-શક્તિ અમર્યાદિત છે. વિશેષ એકાગ્રતાને લઈને વિશેષ શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. ”

ચિત્તની એકાગ્રવૃત્તિ અનેક રીતે ફેળવાય છે. હઠયોગ, સક્તિયોગ, રાજયોગ અને જ્ઞાન-યોગ એમ હિન્દુઓની યોગદૃષ્ટિએ એકાગ્રતાના વિકાસના ચાર પ્રકાર છે. યોગક્રિયાના ઇચ્છુકની શક્તિ અને પાત્રતા અનુસાર યોગના આ પ્રમાણે ચાર વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે. શારીરિક સંયમથી ઇષ્ટ એકાગ્રલાવ પ્રાપ્ત કરવો એ હઠયોગનો ઉદ્દેશ છે. હઠયોગથી ઇન્દ્રિય સંયમ દ્વારા ચિત્ત વિશુદ્ધ અને સંસ્કારી પણ બને છે. હઠયોગમાં કોઈ મનુષ્ય નિષ્ણાત બન્યાથી તે રાજયોગ માટે તૈયાર બને છે. આત્માના દિવ્ય અને સુંદર દશ્યમાં મગ્ન થઈ, પ્રભુના પ્રેમ-માં જ મસ્ત રહેવું તે ભક્તિયોગ છે. ભક્તિ-યોગથી જીવનનો સત્ય વિભાગ પ્રાપ્ત થાય છે. ઇન્દ્રિયલાલસા અત્યંત કમી થઈ જાય છે. ચિત્તના સંયમદ્વારા આત્મસાક્ષાત્કાર કરવો એને રાજયોગ કહે છે. જ્ઞાનદ્વારા પરમાત્મા સાથે એકતા પ્રાપ્ત કરવી એ જ્ઞાનયોગ છે. જ્ઞાનયોગ યોગના ચારે પ્રકારોમાં સર્વથી ઉત્કૃષ્ટ છે. જ્ઞાનયોગથી જીવનના મહાન પ્રશ્નોનું યથાયોગ્ય સંમાધાન થાય છે. દશ્ય જગતથી પર વસ્તુઓનું પણ જ્ઞાન થાય છે. જ્ઞાનયોગ એ પરમાત્માનું વિશિષ્ટ જ્ઞાન છે. એથી ભૌતિક વસ્તુઓની કૃત્રિમતાનો આગ્રેહૂળ ભાસ થાય છે અને સંપૂર્ણ ત્યાગભાવ પરિણમે છે. યોગના ઇચ્છુકે પોતાની પરિસ્થિતિ અને વૃત્તિને અનુરૂપ યોગનો સર્વથી પ્રથમ સ્વીકાર કરવો એ ખાસ આવશ્યક છે.

(આશુ)

સુસ્વાગતમ

(સાક્ષરવર્મ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહાગજ તથા વિદ્વાન મુનિરાજશ્રી દર્શનવિજયજી (ત્રિપુટી) મહારાજ આદિ તા ૪-૪-૪૩ ના રોજ શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાએ પધારતા કવિશ્રી રેવાશ કલ્યાણીએ સ્વેચ્છ નીચેનું સ્વાગતગીત ગાઈ મહાગા યુ હતું)

દોહરા.

આગણ્યજી ઉજ્જવળ કથુર્, સભા પ્રભામય આજ,
ભલે પધાર્યા ભાવથી, પુણ્યવિજય મહાગજ
અમૃતનો વરસ્યો અહીં, વસતમા વગ્ગાદ,
પુણ્યવત પગલા તણો, શ્રેષ્ઠ અનોખો સ્વાદ
આત્માનંદ સભા તણો, ધન્ય દિવસ છે આજ,
સભા સહિત વદન કરે, સર્વથો તણો સમાજ

સંવેચા

પુણ્યવતણો જય છે સૌ સમયે, પુણ્યવિજયજી સાર્થક નામ,
આજ મહાગણ સંગ શોભે છે, સભાતણ આ ધાર્મિક ધામ
પગિશ્રાવક છે સતશિરોમણિ, આખ્યાને વાચસ્પતિરૂપ,
આત્માનંદ સભા વદે છે, હૃદયે ભાવ ધરી જ અનુપ.
મહા શુરવર તણી ત્રિપુટી, વિદ્યા-જ્ઞાન-તપે ભગ્નપૂર,
જૈન શાસને આપ પ્રતાપે, નિર્ગળ-નવલુ ખીંચ્યુ નૂર.
ત્રિશુભાત્મક સમ પ્રૌઢ પ્રતાપે, જ્યા ત્યા પ્રગટી પુણ્ય પ્રભા,
આ ત્રિપુટીના ચરણકમળમા, વદે આત્માનંદ મઆ
હું ગળવતી દિવ્ય પ્રતાપી, આત્માનંદજીની આશ્રિત,
સાભાગ્યે સુંદર શોભુ છું, એ નામે અવલગિત નિત્ય
આજ તણો ઇતિહાસ લખુ છું, દર્શન ત્રિપુટીના જ કરી,
ભલે પધાર્યા, હર્ષ વધાર્યા, સાલકૃત દીધી જ ખરી

દોહરા

પૂજ્યપાદ કરુણાનિધિ, કાતિવિજય સ્વર્ગસ્થ,
સભારી સનેહે નચું, જોડી યુગલ જ હસ્ત
દેવરૂપ એ શુરુજીના, શુભના પ્રગટ પ્રભાવ,
પુણ્યવિજયમાં પેખીને, પાત્રી ઉત્તમ હ્વાવ
સદાય રહેશે સ્મગ્ધુમા, આજ તણો તહેવાર,
જૈન શાસને ત્રિપુટીથી, જ્યા ત્યા જય જયકાર
ઓગણીગો નવાણનો, વસત કાન્થુન માત્ર,
કવિ રેવાશ કર લખે, હ્રમા અતિ ઉન્માત્ર

અચિતા — કવિ રેવાશ કર વાલજી બધેકા

સદીક: તત્ત્વન્યાયવિભાકર:—લેખક: આ. શ્રી વિજયલક્ષ્મીસૂરીશ્વરજી મહારાજ. આ. મહારાજ શ્રી વિજયલક્ષ્મીસૂરીશ્વરજીએ રચેલ તત્ત્વન્યાયવિભાકર ગ્રંથ ટીકા સહિત અમોને અભિપ્રાય માટે મળેલ છે. આ ગ્રંથની ગણના એક અપૂર્વ ગ્રંથ તરીકે કરીએ તો તેમાં લેશ પણ અતિશયોક્તિ નથી. જૈન દર્શનનો અભ્યાસી માટે આ એક અમૂલ્ય ગ્રંથ છે. ઉપરોક્ત ગ્રંથ ત્રણ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવેલ છે. પહેલા વિભાગમાં સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ બતાવી અને નવતરવની પ્રકૃષ્ટતા કરી તાર્કિક દૃષ્ટિએ વિદ્વાત જાણી ચર્ચા કરેલ છે. બીજા વિભાગમાં જ્ઞાનનું સ્વરૂપ આપવામાં આવેલ છે. ત્રીજા વિભાગમાં ચરણકરણાનુયોગ બતાવેલ છે. આવા અપૂર્વ ગ્રંથની રચના માટે આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયલક્ષ્મીસૂરીશ્વરજી મહારાજને અમારા હાર્દિક અભિનંદન છે; તેમજ આવા ગ્રંથરત્નથી જૈન સાહિત્ય વિશેષ સમૃદ્ધ થયું છે એમ અમે માનીએ છીએ. જૈન તથા જૈનેતર અભ્યાસીઓને આ ગ્રંથના અભ્યાસ માટેની અમારી નમ્ર સૂચના છે. કિંમત રૂ. ૫-૦-૦ પ્રકાશક: શ્રી લક્ષ્મીસૂરીશ્વર જૈન ગ્રંથમાળા-છાણી એ ડેકાણેથી મળી શકશે.

સદ્ગુણાનુરાગી શ્રી કર્પૂરવિજયજી “લેખ-સંગ્રહ ભાગ ૬ હો”—પ્રકાશક: શ્રી કર્પૂરવિજયજી સ્મારક સમિતિ. મુંબઈ.

ઉપરનું પુસ્તક સ્વર્ગસ્થ સદ્ગુણાનુરાગી મુનિ શ્રી કર્પૂરવિજયજીના ‘લેખસંગ્રહ’ રૂપે તેમના સ્મરણાર્થે પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે. શ્રી કર્પૂરવિજયજી ઉચ્ચ કોટિના આધ્યાત્મિક મુનિ-સાધુ હતા. તેમના સાદા પણ જ્ઞાન, બ્યાન અને તપોમય જીવનમાં તેમણે લખેલા ઘણા લેખો અગાઉ પ્રસિદ્ધ થયા છે. પ્રસ્તુત ‘લેખસંગ્રહ’ ઉ. શ્રી યશોવિજયજી મહારાજકૃત ‘જ્ઞાનસાર’ નામના ગ્રંથ ઉપર તેમણે

અભ્યર્થ-વિવેચનરૂપે લેખો લખેલા તે એકઠા કરી આ ‘લેખ સંગ્રહ’ પ્રસિદ્ધ કરાવેલ છે. ‘જ્ઞાનસાર’ જેવો મહત્ત્વનો ગ્રંથ સહેલાઈથી સમજવા માટે આ ‘લેખસંગ્રહ’ ઘણા ઉપયોગી થશે. લોકો તેને વધુ ઉપયોગ કરી શકે તે માટે પુસ્તકના ૫૫૦ પાના હોવા છતાં તેની અર્ધા કિં. ફક્ત રૂ. ૦-૧૧-૦ રાખી છે. પુસ્તક મુંબઈ ઉપરાંત જૈન ધર્મ પ્રસાર સભા-ભાવનગર પાસેથી મળી શકશે.

શ્રી સ્વાધ્યાય યુગ્યમાળા-સંપાદક: પૂ. મુનિ-રાજ શ્રી કનકવિજયજી મહારાજ. પ્રકાશક: આ. શ્રી વિજયદાનસૂરિ જૈન જ્ઞાનમંદિર-સાવરકુંડલા, (કાઠિયાવાડ)

ઉપરના પૌકેટ સાધકના પુસ્તકમાં પ્રકાશકના નિવેદન મુજબ જ આ. શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યકૃત શ્રી યોગશાસ્ત્ર, ઉ. શ્રી યશોવિજયજીકૃત શ્રી જ્ઞાનસાર તથા આ. શ્રી હરિભદ્રસૂરિકૃત શ્રી અષ્ટક પ્રકરણ એ ત્રણ ગ્રંથો તેના અભ્યાસીઓ માટે મૂળ સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રસિદ્ધ કરેલ છે. પુસ્તક ભેટ મળે છે.

શ્રી જૈન નિત્ય પાઠ સંગ્રહ-સંપાદક: સારાભાઈ મણિલાલ નવાબ. પ્રકાશક: શ્રી મેઘરાજ જૈન પુસ્તક જાહેર, પાચણી, મુંબઈ ૩. કિં. રૂ. ૦-૧૨-૦ પૌકેટ સાધક પાના આશરે ૩૫૦.

ઉપરના પુસ્તકમાં તેના નામ પ્રમાણે ચુરવંદન તથા ચૈત્યવંદન વિધિ, સ્નાનપૂજા, નવરત્નચરણ સ્તોત્રો, ગૌતમસ્વામીના રાસ તથા છંદો, પચ્ચાઈપાણી, ચતુર્થ વગેરે તીર્થોના સ્તવનો વગેરે નિત્ય પઠન કરવા યોગ્ય ઘણા ઉપયોગી બાબતોનો સમાવેશ કર્યો છે. પુસ્તકના પાકા પૃષ્ઠો અને સુંદર છપાઈ સાથે ક્વર ઉપર મંદિર સમક્ષ પૂજા-પઠન કરતા મનુષ્યોને ખેંદાક-ફોટો આપ્યો છે.

.....વર્તમાન સમાચાર.....

પંખખના વર્તમાન

કસ્ટમી પશ્ચિમ દિશામાં આવેલ બુધીઆના આમમા પ્રાપ્ત 'સાધુસાધ્વીઓ' આવાગમન કવચિત્ જ અને છે આચાર્યવર્ચ શ્રીમદ્વિજયપદ્મભસ્મીશ્વરજી મહારાજ જેનો ઉપરાત સરદાર ગુરુદત્તસિંહજી આદિ અંજન બધુઓની વિનંતિથી કસ્ટમી પોષ વદિ સાતમે વિહાર કરી હડીલપુર, ચલણા, લલા યષ કોટ રાધાકૃષ્ણ પધાર્યા અહીં બુધીઆનાના બે ધરો અને ગુજરાવાલાના મારદર બાણુ જ્ઞાનવદ્જી, બોધાનદજી સ્વામી અને શીખ સરદારો વગેરેને સાથે લઈ માધવ સુધી સામે આવી સ્વાગત કર્યું બપોરે અને રાતના આત્મા, પરમાત્મા અને કર્મ વિષયમા પ્રશ્નો કરી બોધાનદજી આદિએ શ્રદ્ધાઓનું સમાધાન કર્યું અહીં પોષ વદિ અગિયારસે વિહાર કરી સરદાર ગુરુદત્તસિંહજીની વિનંતિથી કોટકાનુસિંહ આદ્યપાણી દરી ચાર વાગે બુધીઆના પધાર્યા આચાર્યશ્રીજીનું ભાવબીનું સ્વાગત કર્યું

બુધીઆનામા જૈનેના ફક્ત આઠ જ છ છે પણ વ્યાખ્યાનમા લોકો ધણા જ ઉમગથી નિયમિત ૫૦૦-૬૦૦ ના પ્રમાણમા લાલ લેતા હતા ખેડુત વર્ગ પણ સારા પ્રમાણમા લાલ લઈ શકે એટલા સારુ સમય સંગ્રહીથી બપોરે થોડી ચાર સુધી મનુષ્યજનમતી સફળતા વિષયક વ્યાખ્યાન આપતા

! બુધીઆનાથી મહા સુદિ આદ્યે વિહાર કરી આચાર્યશ્રીજી કોટકાનુસિંહ પધાર્યા હતા, સગદાર ગુરુદત્તસિંહજીએ સ્વાગત કર્યું હતું

અહીંથી કોટ રાધાકૃષ્ણ પધાર્યા હતા અગિયારમે વિહાર કર્યો, સ્વામી બોધાનદજી, સગદાર ગુરુદત્તસિંહજી દર સુધી વળાવા આવ્યા પાછા વળતી વખતે સ્વામી બોધાનદજીએ આચાર્યશ્રીજીના ચણેલામા મસ્તક શ્રદ્ધાની આશીર્વાદ માગ્યો કે "સ્વામીનું મને

એવો આશીર્વાદ આપો કે હું આપના ચણેલામા રહી 'પદ્મશ્રીનસમુચ્ચય' વામી શકું " ત્યાંથી વિહાર કરી આચાર્યશ્રીજી મહા સુદિ પ્રથમ તેરસે સાળે કસ્ટમ પધાર્યા કસ્ટમી વિહાર કરી છરા પધાર્યા છરા શ્રી સથે ભાવબીનું સુદર સ્વાગત કર્યું હતું

આચાર્યશ્રીજીના સદુપદેશથી અને આ શ્રી વિજયવિદ્યાસંગિજી તથા મુનિશ્રી વિચારવિજયજીના પ્રયત્નથી છરા સધમા પરસ્પર વૈભવરૂપ હતું તે દર ચયુ અને શ્રી સથે શ્રી ચિતામણિ પાર્શ્વનાથજી ભગવાનના દેરાસરે નવો ધ્વજદંડ ચઢાવવાનો તથા સ્વર્ગવાસી શ્રી ગુરુદેવ ન્યાયાભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયપદ્મભસ્મીશ્વર(આમારામજી) મહારાજની ચરણપાદુકા સમાધિમંદિરમા સ્થાપન કરાવવાનો નિર્ણય કર્યો

સ્વર્ગીય લાલા પધાવામલજીની પુત્રવધૂ જયકાંબેને ઉપાશ્રયના નીચેની પોતાની ત્રણ દુકાનો અને સ્વર્ગીય લાલા મેલામલજીની પુત્રવધૂ વિદ્યાવતી બેને એક દુકાન ઉપાશ્રય માટે શ્રી મધને અર્પણ કરી (દુકાનો ઉપરનો હોલ જે દાલ ઉપાશ્રય તરીકે છે તે સ્વર્ગીય લાલા પધાવામલજીની ધર્મપત્ની શ્રી ગધાપાદબે અર્પણ કરેલ તે જર્ણુ ચમ ગયેલ હોના છતાં નીચેની દુકાનો ન મળવાથી શ્રી મધે કામ ન કરાવ્યું હવે દુકાનો મળી જવાથી કામ ચરો) આશા છે કે હવે છરા શ્રી સથ ઉપાશ્રય જલ્દી તૈયાર કરાવશે

અહીંથી બસીયા પધાર્યા ગયમટથી જૈન તથા અંજન બધુઓ દર્શનાર્થે આવ્યા ગયકોટ આચાર્યશ્રીજીના સદુપદેશથી નવું ક્ષેત્ર બન્યું છે અને નવું દેગમર મધાઇ તૈયાર ચયુ છે જેની પ્રતિષ્ઠા વૈશાખ સુદિ છઠ્ઠી થવાની છે

આ પ્રસંગે શીઆલકોટના તૈયાર થતા દેરા-

સરમાં બિરાજમાન કરવા ચાર શાશ્વતા જિનેશ્વર દેવોના પ્રતિબિંબો અને બીજા આવશ્યક પ્રતિબિંબોની અંજનશલાકા આચાર્યશ્રીના વરદ હસ્તે અસૂય તૃતીયાના શુભ દિવસે થશે. આ શુભ તકનો લાભ લઈ જે જે મહાત્માઓને નવીન પ્રતિભાઓની અંજનશલાકા કરાવવાનો લાભ લેવો હોય તેઓએ સુખેથી રાયકોટ ચેત્ર વદિ ૧૨ સુધીમાં પહોંચી જવું. અને લેખ જયપુર પંડિત લગવાનદાસજી જૈનની મારફતે કાતરાવી લઈને આવવું, દિલ્હીથી ભઠંડા લાઇન થઇ ફિરોજપુર છાવણી પહોંચી ગાડી બદલી જગરાવાં સ્ટેશને ઉતરવું. અહીંથી રાયકોટ પહોંચવા ટાંગા-એકા વગેરે સાધનો મળે છે.

અંજનશલાકા સંબંધી કાંઈ પણ જાતનો નકરેશ વગેરે રાખવામાં આવેલ નથી, પોતાની ખુશીથી ભંડારમાં જે કંઈ આપવું હોય તે આપી શકાય છે.

રાયકોટ શ્રીસંઘની આગ્રહભરી વિનંતીને માન આપી રાયકોટ પધારતાં શ્રીસંઘે અને નગરનિવાસીઓએ ધણા જ ઉત્સાહપૂર્વક અને સમારોહની સાથે નગરપ્રવેશ કરાવ્યો.

આચાર્યશ્રીજી શ્રી સુમતિનાથ સ્વામીજીના દર્શન કરી ઉપાશ્રયે પધારી પ્રતિષ્ઠાદિ વિષયક દેશના આપી માંગસિક સંભળાવ્યું હતું.

ગુજરાંવાલા ડેપુટી સાહેબ લાલા બદ્રીદાસજી રાયસાહેબે આચાર્યશ્રીજીના દર્શનાર્થે આવી આપ્યાન આદિનો લાભ લીધો.

પત્રવ્યવહાર :

સુ. રાયકોટ. જી. લુધીઆના (પંજાબ),
શ્રી આત્માનંદ જૈન ઉપાશ્રય.

લાવનગર

આ સભાના પરમ ઉપકારી પૂજ્યપાદ્મ પ્રાતઃસ્મરણીય પ્રવર્તકજી શ્રી ક્રાંતિવિજયજી મહારાજના વિદ્વાન પ્રશિષ્ય સાક્ષરવર્ધ્ય મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ તથા વિદ્વાન મુનિરાજશ્રી દર્શનવિજયજી મહારાજ

તથા મુનિશ્રી જ્ઞાનવિજયજી મહારાજ તથા મુનિશ્રી ન્યાયવિજયજી મહારાજ તથા મુનિરાજશ્રી જિનભદ્ર વિજયજી મહારાજ આદિ મુનિમહારાજઓ પાસે તાણાથી વિહાર કરી વરતેજ પધારતા સભાસદ બંધુઓ તરફથી પૂજા લાણાવવામાં આવી હતી તથા જમણવાર કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાંથી વિહાર કરી ફાગણ વદિ ૮ ના રોજ દાદાવાડી પધાર્યા હતા. ફાગણ વદિ ૧૦ ના રોજ શ્રી સંઘ તરફથી લાવભયું સામ્રેય કરવામાં આવ્યા બાદ મારવાડીના વડે પધાર્યા હતા. જ્યાં સ્થિરતા દરમિયાન ધણા વિદ્વાન જૈન-જૈનેતર બંધુઓએ તેઓશ્રીની વિદ્વતાનો લાભ લીધો હતો.

દા. વ. ૧૪ ના રોજ આ સભાની મુલાકાતે પધારતાં કવિશ્રી રેવાશંકરભાઈએ સ્વસ્થિત સ્વાગત ગીત ગાઈ સંભળાવ્યું હતું. (જે આ અંકમાં અન્ય સ્થળે આપવામાં આવેલ છે.) મહારાજશ્રીએ સભામાંની હસ્તલિખિત પ્રતો તથા લાયબ્રેરીની સુખવરથા વગેરે જોઈ આનંદ પ્રદર્શિત કર્યો હતો.

ચેત્ર શુદ્ધિ ૧ ના રોજ સાક્ષરવર્ધ્ય મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ તથા વિદ્વાન મુનિરાજશ્રી દર્શનવિજયજી (ત્રિપુરી) મહારાજની અધ્યક્ષતામાં શ્રી જુદેરાયજી મહારાજશ્રીની જયંતી ઉજવવામાં આવી હતી જે પ્રસંગે સાક્ષરવર્ધ્ય મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ તથા પ્રસિદ્ધવક્તા મુનિશ્રી ન્યાયવિજયજી મહારાજે મહારાજશ્રીના પવિત્ર જીવન પરવે પોતાની સચોટ, ભાવવાહી અને વિનોદી શૈલીમાં આપ્યાન આપી સારો પ્રકાશ પામ્યો હતો. બાદ અત્રેથી ચેત્ર સુદ ૬ ના દિવસે વિહાર કરી વરતેજ પધારતાં સભાસદ બંધુઓ તરફથી પૂજા લાણાવવામાં આવી હતી તથા જમણવાર કરવામાં આવ્યો હતો.

મુંબઇ

શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા-મુંબઇએ પૂજ્યપાદ્મ પ્રાતઃસ્મરણીય આચાર્ય મહારાજશ્રી આત્મારામજી મહારાજની જન્મજયંતી ચેત્ર શુદ્ધિ ૧ ને દિવસે ઉજવી હતી.

‘શ્રી આત્માનંદ ઇશ્વરનામાં’ તરફથી તથા છપાતા અને છપાવવાના પ્રાકૃત-સંસ્કૃત ઇશ્વર.

૧ શ્રી કથારત્નકોશ. શ્રી દેવમદ્ગણિકૃત. (મૂલ)

૨ શ્રી પ્રાકૃત વ્યાકરણ હુદિકા.

૩ શ્રી ત્રિપદિશ્વરના પુરુષ ચરિત્ર (વીજી, વીજી, ચોથું પર્વ.)

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન ઇશ્વરનામાં’ તરફથી છપાતા (ગુજરાતી) ઇશ્વર.

૧ શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર—(શ્રીમદ્ અમરસિંહસંસ્કૃત) લગભગ ૫૦ શ્લોક, આશીશ પાનાનો
જળદાર ઇશ્વર, વિવિધ સુશોભિત ગંગીન ચિત્રો સાથે

૨ શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ (બોધસુધા સહિત)—(લે આચાર્યશ્રી વિજયકલ્પસૂત્રિ) મનન કરના
લાયક, અનેક વિષયોથી ભરપૂર, સુદૃઢ બાહ્ય-ગંગી સાથે ૪૧૬ પાનાનો જળદાર ઇશ્વર

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર.’

૫૨૦ પાના, સુદૃઢ ગુજરાતી અક્ષરો, જિંદગી કાગળો, સુદૃઢ ફોટોઓ અને સુશોભિત કપડાના મનરંગીન
બાહ્ય-ગંગી અવકુલ કરેલ ઇશ્વર આ મહા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ ઇશ્વર પ્રભુના સત્તાવીસ વર્ષનું
વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના રથો સાથેનું લગભગથી વિવેચન, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના ત્રીસ
વર્ષ પૂર્વેનું વિદ્યાવર્ણન, સાડાઆઠ વર્ષ કરેલા તપનું વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનું ઘણું જ
વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલું આ ઇશ્વર આવેલું છે તેટલું કાર્તિકા છપાવેના મીઠા ઇશ્વરના આવેન નથી,
કારણ કે કર્તા મહાપુરુષે કલ્પસૂત્ર, આગમો, ત્રિપદિ વગેરે એકે ઇશ્વરનાથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટલું
સુદૃઢ ગંગાપૂર્વક લગભગથી લખ્યું છે બીજા ગમે તેટલા લખુ ઇશ્વર વાચકથી શ્રી મહાવીરજીવનનો
સંપૂર્ણ ખ્યાલ આપી શકે નહિ, જેથી આ ઇશ્વર મગાવવા અમો ખાસ બહામણ કરીએ છીએ આવના
સુદૃઢ અને વિસ્તારપૂર્વક ઇશ્વરની અનેક તકલો ખપી ગઈ છે હવે જૂજ છોકા સિલિકે છે આવના ઉત્તમ,
વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના ઇશ્વર મોટા ખર્ચ કરી કરી કરી છપાવતા નથી, જેથી આ લાભ ખામ લેના
જેવો છે કિંમત રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ અલગ

જાણો—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનનગર

શ્રી પ્રભાચંદ્રસૂત્રિચરિત્ર—

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ઇશ્વર.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-માહિત્યના ઇશ્વરના વર્તમાનકાળના બાહ્ય પ્રભાવક આચાર્યમહારા-
જના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે જેને મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે,
તેમા તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આપી સુદૃઢ
(ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ઇશ્વર બનાવ્યો છે મુનિરાજ શ્રી કલ્યાણચંદ્રજી મહારાજે ઐતિહાસિક
દૃષ્ટિએ સુદૃઢ પરિચયના લખી તે ઇશ્વરની રચનામા સુદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથામાહિત્યમા
ઉમેરો કર્યો છે એના સુદૃઢ અને સરલતાપૂર્વક ગંગા કરેલ હોઈને આ ઇશ્વરને અમુક અમુક જૈન
શિક્ષણશાળાઓના ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમા સ્થાન મળે છે આ ઉપયોગી માહિત્ય ઇશ્વર હોવાથી
વાચતા પછી ખામ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ

જાણો—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનનગર.

શ્રી શ્રી પાળરાજના રાસ (સચિત્ર)

એમ ને શ્રી પાળરાજના રાસની ઘણી આવૃત્તિઓ આજ સુધીમાં જુદા જુદા પ્રકાર-કાળે બહાર પાડી છે ! એ છતાં, અમારા તન્મૂલ્ય બહાર પડેલ રાસને શા માટે એક સ્થાન મળ્યું તે તમો જાણો છો ?

આ રાસમાં નવપદ્મ મહારાજનું જન્મ પૂજ્ય શોધ કરીને રજૂ કરવામાં આવ્યું છે. આ રાસમાં વાંચકોની સરળતા માટે, તેમ જ આકર્ષણ માટે ખાસ નવા ચિત્રો નૈવેદ્ય કરાવી મુક્યામાં આવેલ છે.

૧ તેજજ

નવપદ્મ મહારાજની પૂજા, દોહા, નવપદ્મની ઝોળીની સંપૂર્ણ વિધિ, ઉપયોગી સંગ્રહ પણ આમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. એટલે નવપદ્મ મહારાજની ઝોળીના આરાધન સમયે, આ એક જ રાસ દરેક જાનની સગવડ પૂરી પાડે છે.

શુદ્ધ અને સારો રાસ વસાહવાની કઠ્ઠાવાળા દરેક કુટુંબમાં અમારા રાસને સ્થાન મળેલ છે. તમેએ જો આજ સુધીમાં આ રાસ ન વસાવ્યો હોય તો આવજો જ મંગાવો. બીજા રાસાઓ કરતાં આ રાસમાં ઘણી મદદ છે, અને એટલે જ તે આકર્ષક છે. મૂલ્ય પણ તેના પ્રમાણમાં નામતું જ છે.

પાકું રેશમી પૂકું રૂ. ૨) : : પાકું ચાલુ પૂકું રૂ. ૧૧

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા—ભાવનગર.

કર્મત્રય ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી જ થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.

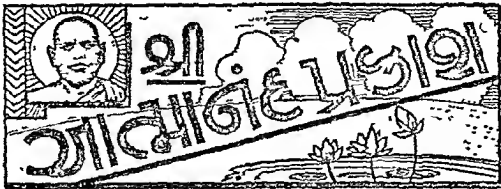
૧. સડીક વાર કર્મત્રય શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિચરિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)

૨. શતક્રન્તામાં પાંચમે અને સપ્તતિક્રલિધાન છઠ્ઠો કર્મત્રય, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળકુપર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ જાને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલન વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જાણાય તેવું છે. ખાસી તેની સાથે ગુજનની ભાષામાં આપેલ પ્રતાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકર્તા પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મત્રયનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક કોશ, ચેતાબદીય કર્મતરવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મ વિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મ ગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દ્વિગંધરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મત્રય કરતાં અધિકતર છે.

હોંચા એન્ડીક કાળે ઉપર, મુંદર ટાપ્પો અને મળખૂત તથા મુંદર બાઈડીંગમાં જાને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (દક્ષ બીજો ભાગ સિલિકે હોવાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા—ભાવનગર.

પુસ્તક નં ૨૫

અંક ૧૦ મી.

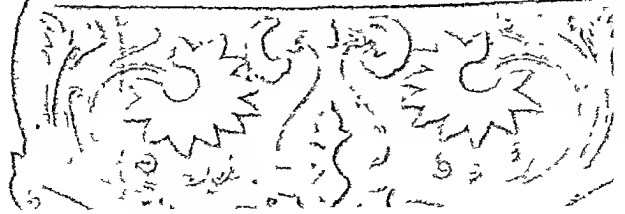
શ્રી

વૈશાખ

પ્રકાશક—

શ્રી જ્ઞેન આત્માનંદ મલા-ભાવનગર.

૧. શ્રી સામાન્ય નિવસ્તવન	૨૧૭	૬. અગવાન મહાવીરનો સંદેશ	૨૨૬
૨. ઉત્તરીણો	૨૧૮	૭. અગુરુલલુપચીય	૨૩૦
૩. અન્યદૂત્ય મીમાંસા	૨૧૯	૮. અમર આતમચંચન	૨૩૨
૪. પરમાર્થશૂન્યક વાક્યસંગ્રહ	૨૨૪	૯. સ્ત્રીકાર અને સમાલોચના	૨૩૪
૫. શ્રી સિદ્ધાંતોત્તર	૨૨૬	૧૦. વર્તમાન સમાચાર	૨૩૬

નવા થયેલા માનવંતા સભાસદો.

૧. શેઠ સુનીલાલ નરશીલાલ વાવનગર લાહર મેમ્બર.
 ૨. વકીલ વજીલાલ ગજારલાલ " (વાર્ષિકમાંથી) "

ભેટના અંગ્રેજો.

અમારા માનવંતા પેદન સાહેબો અને લાહર મેમ્બરોને નીચે લખેલા અંગ્રેજો ભેટ આપવાના છે.

૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર ૪. શ્રી સકલાહુર્ત રતોત્ર દીક્ષા સહિત
 ૨. શ્રી ધર્મવીર ઉપાધ્યાય ૫. શ્રી આગમસારિણી
 ૩. શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ ૬. શ્રી સિદ્ધાંતરહસ્ય

ગયા અંકમાં ઉપર લખેલા અંગ્રેજોની વિગતવાર તેથી આ અંકમાં આપવા નહિ શકાયેલા હોવાથી સંક્ષિપ્ત દર્શકત આપીએ છીએ.

૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર—ફાર્મ પચાસ, કાઉન આઠ પેણ, ચારસો પાનાનો સુંદર દળદાર અંગ્રેજી એન્ટિક પેપર ઉપર સુંદર ચુન્દરાતી અક્ષરો, પાકું કપડાનું ગાર્મ-ડીંગ, સુશોભિત રંગબેરંગી કવર-બેન્ડ, ગુરુદેવ, તીર્થો, પ્રભુ આદિનાથ તેમજ આર્થિક સહાય આપનાર વગેરેની વિવિધ રંગી છબીઓ સહિત.

૨. ધર્મવીર ઉપાધ્યાય—શ્રી સોહનીવજ્યજ્ઞ-પ્રહાર્યારી, સંજનધારી, પંજાબી વીરપુરુષ, યોગીશ્વર સુંદર લાવવાલી શ્વપન વાંચનાં રોમાંચ ખડા થાય તેવું સુંદર ચરિત્ર, છબીઓ સહિત આકર્ષક સુંદર અંગ્રેજી. ખાર ફાર્મ, સુગરે ૨૦૦ પાનાનો, સુંદર ટાઇપ અને ઊંચા એન્ટિક કાગળ ઉપર છપાયેલ છે.

૩. જ્ઞાનપ્રદીપ (બોધસૂચક સહિત)—વિદ્વાન લેખક આચાર્ય શ્રી વિજયકરતુરસરિચના સામાજિક બોધકાયક લેખો, ઊંચા કાગળ, સુંદર ટાઇપ અને પાકું ગાર્મ-ડીંગ, સુંદર કવર સાથે ફાર્મ ૨૬, પાના ૪૧૬.

૪. શ્રી આગમસારિણી અંગ્રેજી—અતેક તત્ત્વજ્ઞાનની ગણશ્યા જેવી દર્શકોતોથી ભરપૂર ફાર્મ ૮, પાના ૧૪૨.

૫. સિદ્ધાંતરહસ્ય—તત્ત્વજ્ઞાન, કારો વગેરે અનેક ગણશ્યા જેવી દર્શકોતોથી ભરપૂર પાકા ગાર્મ-ડીંગનો દળદાર અંગ્રેજી. પાના ૨૪૦.

(અનુસંધાન ટાઇટલ પેજ ડબ્લું)

આ મહાના માનવતા પેટ્રન—

શેઃ સાહેબ રતિસાલભાઈ વર્ધમાન

વડનાણુ કૃત્ય

આ સભાના નવા થયેલા માનવંતા પેટ્રન સાહેબ

તેઓશ્રીને જન્મ લીંબડી પાસેના અંકેવાળીયા નામના એક નાના ગામડામાં સંવત ૧૯૪૩ ના આસો સુદ ૧૫ તા રોજ થયો છે. પંદર વર્ષની નાની વયે વતન છોડી તેઓશ્રી વડોદરા ગયા. ત્યાં એન્જનીયરીંગ લાઇનની પરીક્ષા પાસ કરી થોડાક વર્ષ સુધી તેમણે નોકરી કરી. વૈશ્યે તે વાણિજ્ય જ કરવું જોઈએ, નોકરીમાં ઉત્તિ નથી એવી તેમની માન્યતા હોવાથી મહામહેનતે થોડીક મૂડી એકઠી કરી સુગંધમાં સને ૧૯૧૫ માં ઑડિસ ખોલી અને સેકન્ડહેન્ડ મશીનરીના ધંધામાં ટૂંક વખતમાં જ સારું કામકાજ કરી ખર્ચાતિ મેળવી. ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતાં તેઓશ્રી અત્યારે વઢવાણ કંપમાં કાપડની એક મિલના માલિક થયા છે એ તેમની કાર્યકુશળતા, વાણિજ્યદક્ષતા અને આપણે આગળ વધવાની ધગશને પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે.

લક્ષ્મીનંદન થતા ગયા તે સાથે તેઓશ્રીએ પોતાની ફરજો અદા કરવામાં ખૂબ તત્પરતા ગતાવી છે. તેમજ તેઓશ્રી અનેક ધાર્મિક કાર્યોમાં સહાયભૂત થવાની લાવના સેવે છે. તેઓશ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયના માનનીય પેટ્રન છે. પાલીતાણા શ્રી યશોવિજયજી જૈન શુરુકુળ રજત મહોત્સવ સમારંભના તેઓશ્રી પ્રમુખ નિમાયા હતા.

તંત્રનામાં લેહલાવ નથી. જૈનેતર કોમ પ્રત્યે પણ તેઓ એક સરખો લાવ રાખે છે. વઢવાણ કંપમાં લાંબા વખતથી પોતાના તરફથી સસ્તા અનાજની દુકાન ચલાવે છે. આવા કાર્યમાં જાતિલેદ ગિલકુલ નથી ગણતા. અનેક વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસમાં મદદ અને ઉત્તેજનરૂપે શિષ્યવૃત્તિઓ પણ આપે છે. આવા દાનવીર, ધર્મવૃત્તિવાળા, કોમના હિતમાં હમેશાં અગ્રભાગ લેનાર સજ્જન લાંબુ આયુષ્ય લોગવો, તેમના હસ્તક વધુને વધુ સારાં કાર્યો થાઓ અને દાનનું અરણું સદા વહેતું રહે એવી આ સભા પરમાત્માને નમ્ર પ્રાર્થના કરે છે.

આવા ઉદારહિલ સજ્જન જાંધુએ સભાની કાર્યવાહીથી આકર્ષાઈ સભાનું પેટ્રનપદ સ્વીકાર્યું છે તે અમારી સંસ્થાના પરમ અહોભાગ્યની અને ગૌરવની વાત છે એમ અમે માનીએ છીએ.

ଓଢ଼ିଆ ଗୀତ .

(ଅବନୀ ଗୀତ .)

ପ୍ରେମର ରସମୟ ଶୁଭ୍ର ନୟନ ଧରି,
ବିବିଧ ସରୋହ ଅନୁପ ଗନ୍ଧୁ ଧରି;
ବିଶ୍ଵ ସଜ୍ଜନୀ ଶୁଭ୍ରଗୁଣ ଧରି,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୧

ପତିତୋଭା ଶୁଭ୍ର ଶ୍ରୁତି ଧରି,
ହର ହର ମୋ ଭାଗ୍ୟଧାରୀ;
ବିଶ୍ଵପ୍ରେମନୋ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରସାରୀ,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୨

ଆତ୍ମାଭା ପରମାତ୍ମା ଖାଣି,
ସମସ୍ତ ଶାନ୍ତି ସନ୍ଧାନୀ;
ଆଉ ସେବାଭାଗେ ଶାନ୍ତି,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୩

ପ୍ରଣାମ, ବିଧି, ଶୁଭ, ଜିନିଷ,
କେବଳ ସ୍ଵପ୍ନେ ଖାଣି ଧରି;
ଆତ୍ମା ଶାନ୍ତି, ହେଉ ନ ଧରି,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୪

ପାପସୁକ୍ତ ଦାସୀ ମୋ ପାଣି,
ଅନ୍ତରଧାରୀ ପ୍ରଭୁଣୀ ପାଣି;
“ସନ୍ଧାନେ ମୁଖ” ହେଉ ଧରି,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୫

ସିନ୍ଧୁ ମୋହମତାନେ ଧାରୀ,
ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରତି ଅନ୍ତରଭା ଧାରୀ;
ନିର୍ମୋହିନୀ ପ୍ରଭୁଣୀ ଧାରୀ,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୬

ବିଶ୍ଵପ୍ରେମନୋ ମନ୍ତ୍ର ଗନ୍ଧାରୀ,
ପାମୋହିନୀ ଅଜିତପଦ ଧାରୀ;
ସୁଖର ପ୍ରଭୁଣୀ ଧାରୀ ଧାରୀ,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୭

ଅଶ୍ରୁ ନୟନ ଧରି, ନୟନ, କିନ୍ତୁ,
ଦିବ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ଧରି ନିଜ ଅନ୍ତର;
ସ୍ଵୀକାର ନୟନ ନିଜେ,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୮

ସୁଧି, କନ୍ଦି ତନା ଅଶ୍ରୁ,
ନିର୍ମାଣ ଗାନ ଧରି ଧରି;
ସୁନି ଓମେନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ରୁଧର ଧରି,
ଗାଥେ ଓଢ଼ିଆ. ୯

ସଂଗୀତା: ସୁନିଧି ଓମେନ୍ଦ୍ରସାଗର ମହାରାଜ

નિરંતર પોદ્ગલિક વિષયોની ઇચ્છા વળી તે વિકૃતિ છે કે, જે એક અજ્ઞાનસ્વરૂપ છે અર્થાત્ પ્રકૃતિ તે જ્ઞાન છે અને વિકૃતિ તે અજ્ઞાન છે આ વિકૃતિ જીવ અને જડ ગત્રોની પ્રકૃતિઓ ભેગી ભળવાથી થાય છે. જેમ જેમ પોદ્ગલિક વિષયોનો મ સર્ગ વધારે તેમ તેમ અજ્ઞાનતા વધતી જાય છે અને તે અજ્ઞાનતાને લઈને જીવ નિરંતર વિષયાભિલાષી થાય છે મન-ગમતા વિષયોને મેળવીને આનંદ તથા સુખનું મિથ્યાભિમાન ધરાવે છે, કે જે પશ્ચિમી દુષ્ટ-રૂપ નીવડે છે જીવને દુષ્ટ નથી ભેળવતું, પણ સુખ ભેળવે છે, પણ તનું સાચું જ્ઞાન ન હોવાથી પ્રયાસ કરીને, સુખાલાસ મેળવીને પોતે ગણ થાય છે, પણ પરિણામે તેનું ક્ષણવિનશ્વર સ્વરૂપ પ્રગટ થતા તેને અત્યંત દિલગીર થવું પડે છે આ બધુએ મિથ્યા જ્ઞાનરૂપ હોય છે વસ્તુસ્વભાવને સારી રીતે જાણવું તે સમ્યક્ જ્ઞાન કહેવાય છે અને સારી રીતે શ્રદ્ધા તે સમ્યક્દર્શન કહેવાય છે જ્યાં સુધી અજ્ઞાન હોય છે ત્યાં સુધી સારી શ્રદ્ધા હોતી નથી

દર્શનમોહનો ક્ષય થવાથી સમ્યક્જ્ઞાન થાય છે અને પછી સમ્યક્શ્રદ્ધા થાય છે જો કે જીવમા જ્ઞાન અને શ્રદ્ધા બન્ને રહેલા હોય છે પણ તે દર્શનમોહને લઈને વિપરીત હોય છે અર્થાત્ અતાર્ત્રિક હોય છે જેથી કરીને જીવ તાત્ત્વિક સુખ, શાંતિ, આનંદ અને જીવન મેળવી શકતો નથી માનવીને પ્રત્યક્ષપણે અનુભવ થાય છે કે દેહને છોડીને જીવ ચાલ્યો જાય

છે જીવના ગયા પછી દેહમા બુદ્ધિ, જ્ઞાન કે ડોઈ પણ પ્રકારની ક્રિયા જણાતી નથી-નિશ્ચેષ થઈને પડી ગયે છે, માટે જીવ અને દેહ બન્ને જુદી વસ્તુ છે જાનેના સ્વભાવ પણ જુદા જ છે દેહ જડસ્વરૂપ છે અને જીવ ચૈતન્યસ્વરૂપ છે, છતાં માનવી દેહને ચૈતન્યસ્વરૂપ માને છે અને તેને જાળવી ગણવાને અનેક પ્રકારની જડ વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરે છે, છતાં પરિણામે જીવનો વિયોગ થવાથી દેહમા ચૈતન્યની ડોઈ પણ શક્તિ જણાતી નથી, અને જડનો ક્ષણ-વિનશ્વર સ્વભાવ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે જે ચૈતન્યનો મળ થ હતો ત્યાં સુધી અપ્રગટ હતો આમ હોવા છતાં પણ માનવી મિથ્યા જ્ઞાન તથા મિથ્યા શ્રદ્ધાને લઈને નિરંતર દેહની મેવામા વળગ્યો રહે છે અને પોતાને ન જાણખવાથી પોતાનું કાંઈ પણ શ્રેય સાધી શકતો નથી જ્યાં સુધી દેહમા આત્મબુદ્ધિ હોય છે ત્યાં સુધી પુદ્ગલોત્તરીયનું ટળી શકતું નથી તેમજ ગગ-દેવ પાતળા પડી જઈને મમલાવની પણ પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી અને દરેક પ્રવૃત્તિ અજ્ઞાનતાને લઈને વિપરીત થાય છે દેહને પોષનાગ પોદ્ગલિક વિષયોમા અત્યંત આસક્તિ ધરાવે છે અને દેહને નુકસાન કરનાગ પદાર્થો ઉપર દેવ-બુદ્ધિ રાગે છે જીવ પોતાને દેહસ્વરૂપ માનવાથી દેહની સાથે મળ થ ધરાવનાર વસ્તુ માત્રમાં નિરંતર ગગદેવની પશ્ચિમિતાવાળો બને છે જેને લઈને ડોઈ પણ વસ્તુના આચાર સ્વરૂપને જાણખી શકતો નથી, કારણ કે

જેનું કારણ જ અજ્ઞાનસ્વરૂપ છે, તેનું કાર્ય અથવા કૃપા જ્ઞાનસ્વરૂપ ક્યાંથી હોઈ શકે? જીવ દેહને પોતાના સ્વરૂપ માને છે એટલા માટે જ તેને જડ તથા જડના વિકારો બહુ ગમે છે. સુખ, શાંતિ, આનંદ તથા જીવનના આધારભૂત જડના વિકારોને માને છે. ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, મકાન આદિ જડાત્મક ગાદ્ય સંપત્તિને સુખના સાધન માનતો હોવાથી તે વસ્તુના વિયોગ તથા વિનાશથી પોતાને દુઃખી માની અત્યંત દિલગીર થાય છે. પૌદ્ગલિક વસ્તુઓના વિનાશથી પોતાનો વિનાશ માને છે. તાનિકક દષ્ટિથી વિચારીએ તો જીવને રતિ, અરતિ, લય, શોક આદિના ચંક્રદૃષ્ટો, વિકલ્પો તથા સ્ફુરણો થાય છે, તે બધુંયે દેહાધ્યાસ-રૂપ અજ્ઞાનતાનું પરિણામ છે.

ન્યાં સુધી જીવ હું દેહસ્વરૂપ છું એવી કદ શ્રદ્ધાવાળો હોય છે ત્યાં સુધી મિથ્યાત્વને લઈને ગાદ્ય સંપત્તિનો સાથો ત્યાગી બની શકતો નથી. માતા, પિતા, સ્ત્રી, પુત્ર આદિ પરિવાર છોડવા છતાં પણ તેમના ઉપરની મમતા ટળી શકતી નથી-પૌદ્ગલિક વિષયોની ઇચ્છા વિરામ પામી શકતી નથી. અનુકૂળ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓના સંસર્ગથી આનંદ અને પ્રતિકૂળથી દિલગીરીની અસરવાળો રહ્યા કરે છે. ગાદ્યની ધનસંપત્તિ અસાર બદળી છોડવા છતાં પણ શ્રીમંતોનો સંસર્ગ અને તેમની સેવાની આહતા રાખ્યા કરે છે. અજ્ઞાનીઓએ માનેલી પૌદ્ગલિક સુંદર વસ્તુઓમાં આસક્તિને ધારણ કરે છે. પોતે જે નામથી ઓળખાતો હોય તેના માટે માયાપ્રપંચને સેવે છે. દરેક પ્રકારનાં કષ્ટાનુક્રાંત કરીને ઉચ્ચ પુરુષોની કોટિમાં ગણતરી કરાવવાની ઇચ્છાવાળો રહે છે. દેહાધ્યાસી પરિવહ તથા ઉપસર્ગ સહન કરવામાં નિરંતર કાયર હોય છે. જીવ ગાદ્યની બધીયે સંપત્તિ છોડી શકે છે, પણ દેહને છોડી શકતો

નથી; કારણ કે દેહને સાથે લઈને અવતરે છે અને બીજી બધીયે વસ્તુઓ પાછળથી મેળવે છે; માટે છોડેલી વસ્તુઓનાં દેહને માટે પાછો ઉપયોગ કરે છે અને પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ સંબંધી સારાનરસાની લાવના ભૂંસાતી નથી. પૌદ્ગલિક વસ્તુઓના વિનાશની આશંકાથી દિલગીરી ઉત્પન્ન થવી તે સ્પષ્ટ પુદ્ગલજ્ઞાનની પાળને સૂચવે છે.

રાગ, દ્રેષ, રતિ, અરતિ, લય, શોક, જો પૌદ્ગલિક વસ્તુને આશ્રયીને જ થાય છે. વિકારો આત્માઓ સિવાયના વિલાસી જીવોને જીવન-વ્યવસ્થા પૌદ્ગલિક વસ્તુને અવલંબી રહેલી હોય છે. તેમના વિચારોમાં નિરંતર વિલાસ પ્રિયતા જ રહેલી હોય છે. દેહાધ્યાસ અને વિલાસપ્રિયતાને ગાઢ સંબંધ છે, અને તે અજ્ઞાનતાનું પરિણામ છે. પ્રેમાંથી એકના અભાવે બીજાનો પણ અભાવ થઈ જાય છે. દેહાધ્યાસ છૂટે તો પુદ્ગલજ્ઞાનની પાળ છૂટે અથવા પુદ્ગલજ્ઞાનની પાળ છૂટે તો દેહાધ્યાસ છૂટે છે. જન્મે ખસી જવાથી સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે કે જે એક આત્માનું સ્વરૂપ છે. મોતથી લાયલીત થનાર તથા પોતાને દુઃખી માનનાર જીવ પોતાને સાચી રીતે ઓળખી શક્યો નથી. તેને દેહમાં જ પોતાપણની શ્રદ્ધા છે. ન્યાં સુધી તીવ્ર રાગદ્રેષ હોય છે ત્યાં સુધી ગાઢ અજ્ઞાનતા હોય છે અને ન્યાં રાગદ્રેષ મંદ હોય છે ત્યાં મંદ અજ્ઞાનતા હોય છે, અને ક્ષયોપશમ થવાથી સમ્યગ્જ્ઞાન થાય છે; અને ક્ષય થવાથી સંપૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે. માટે અજ્ઞાનતાનું કારણ રાગદ્રેષ છે અને તે દેહમાં આત્મબુદ્ધિ થવાથી થાય છે.

રાગદ્રેષ ક્ષયોપશમ છે અર્થાત્ ક્ષયો રાગદ્રેષને ઓળખાવે છે. જેઓ માન, મૈત્ર્ય, કીર્તિ, યશ મેળવવાના અભિલાષથી પ્રયાસ કરે છે, જેઓ પોતાની નિંદા સ્તુતિ સાંભળીને

હર્ષ શોક કરે છે, પોતાનું નામ અમર ગણવાને સ્મારકો બનાવે છે, બીજાએ કંઠેલા પોતાના શુભાનુવાદો માબળીને ગાહું રાજ થાય છે, બીજાની પામેથી સત્કાર-અન્માન મેળવવાને હમેશા ઉત્ક ઠાવાળા ગહે છે, પોતે નિર્જીવ હોવા છતાં પણ વિકાસી ઉચ્ચ કોટિના મહા-પુરુષોની પક્ષિતમા ગણવાને માયાને આદર કરે છે, વિકાસી પુરુષો તરીકે બીજાની પામેથી પૂજા-સત્કાર મેળવીને પોતે ગર્વથી ખૂણ કુલાય છે એવા જીવોને દેહથી આત્મા ભિન્ન છે એવી જરાયે શ્રદ્ધા હોતી નથી, માટે તે અજ્ઞાની હોવાથી મિથ્યાદષ્ટિ કહેવાય છે તેઓ વિકાસના માર્ગથી અવળી દિશામાં પ્રયાણ કરવાવાળા હોય છે માટે તે આત્મવિકાસરૂપ ધર્મથી પરાક્રમ્યુણ હોવાથી નિર્જીવસ્વરૂપ સુક્ષ્મ મેળવવાના અધિકારી નથી, કારણ કે તે પુરુ-ગદાનદીપણને લઈને એક પ્રકારના વિદ્વાસી કહેવાય છે પૌર્ણગતિક વિપર્યે મેળવવાના આશયથી અથવા તો જનતામાં પૂજાવાની ઇચ્છાથી જેઓ ભાષાજ્ઞાન મેળવી શાસ્ત્ર-ગિદ્ધાતોનો અભ્યાસ કરે છે ગાયવા તો જપ-તપ નિમિત્તે અનેક પ્રકારના કષ્ટાનુક્રાંત કરે છે તેઓનો અશમાત્ર પણ દેહાધ્યાસ ટળ્યો નથી, તેથી આત્મસ્વરૂપને પણ જોળખી શક્યા નથી અને તે વિપયાભિનદી હોવાથી કપાયેને આદર કરનાગ હોય છે આવા જીવોમાં મિથ્યા ભિમાનની માત્રા અધિક ગહેલી હોવાથી, ધાર્યા પ્રમાણે ઇચ્છા નિષ્ક્રમ જવાથી અથવા તો તેમનું અપમાન વવાથી ઘણો ક્રોધ કરે છે, માટે તે વસ્તુસ્થિતિની અનુભૂતિને લઈને અજ્ઞાની કહેવાય છે પરંતુ મોટે જેઓ પોતાની પ્રથ સા સાબળીને કુલાય છે તેમનામાં પ્રથ સાને લાયક એકે શુભ હોતો નથી, કારણ કે ઉચ્ચ કોટિના શુભવાન પુરુષો પોતાની પ્રથ મા સાબળીને મિથ્યાભિમાનથી મદવાળા થતા

નથી. પ્રથ મા સાબળી મદમા આવી જઈ કુલાય તે એક નિર્જીવતાની નિશાની છે મ સારમાં કોઈક વિરલા પુરુષ હશે કે જે પ્રથ સા સાબળીને ગણ ન થાય કાદ્યા અને જુદિશાળી કહેવાતા પુરુષોને પણ પ્રથ મા પ્રિય હોય છે જેઓ પ્રથ સા સાબળીને ગણ થાય છે તેઓ નિદા સાબળીને અવશ્ય દિલગીર થવાના જ આ હર્ષ અને દિલગીરીનું કારણ દેહાસક્ષિત મિવાય બીજી કાંઈ પણ હોતું નથી આ દેહાસક્ષિતને અજ્ઞાનતા કહેવામાં આવે છે દર્શનમોહનીયના દળાણ સિવાય પ્રથ સાની ઇચ્છા પણ થતી નથી માટે જ તે એક પ્રકારનું મિથ્યાત્વ છે

જીવ જે ગતિમાં બાય છે તે ગતિમાં જે શરીરને ધારણ કરે છે તે શરીરની મગતાવાળો થાય છે, અને તે શરીરને છોડવું પસંદ કરતા નથી, કારણ કે અજ્ઞાનતાથી તેને દેહથી ભિન્ન હું જુદી વ્યક્તિ છું એમ જણાતું નથી, પણ અનાદિકાળના અભ્યાસને લઈને દેહનો નાશ થવાથી મારો નાશ થઈ જશે એવી દૃઢ શ્રદ્ધા હોય છે, માટે જ દેહની રક્ષા નિમિત્તે અનેક પ્રકારના અપગમો કરે છે અનેક જીવોનો વધ ડરીને તેમના દેહથી પોતાના દેહને પોષે છે પશુજીવનમાં જીવનારાઓને વિવેકદષ્ટિ ન હોવાથી અજ્ઞાનીઓ હોય છે, જેથી ડરી તેઓ દેહ તથા આત્માની ભિન્નતા બાણી શકતા નથી, પણ મનુષ્યજીવનમાં જીવનાગ દેહધારીઓમાં વિવેકજુદિ હોય છે, તો પણ તેઓ દેહથી આત્મા ભિન્ન છે એમ બાણી શકતા નથી માનવીઓ પશુ તથા મનુષ્યોને મરતા નજરે જુએ છે તેમજ નિર્જીવ થયેલા ડેવળ દેહને પણ જુએ છે છતાં તેમને દેહ તથા જીવની ભિન્નતા સમજાતી નથી, તે એક પશુ કરતા પણ વધારે અજ્ઞાનતા કહી શકાય કેટલાક કહે છે કે અમને પ્રભુના વચનો ઉપર પૂર્ણ

શ્રદ્ધા છે પણ તેમની પ્રવૃત્તિ જોતાં તેઓ અસત્ય જોલે છે અથવા તો તેઓ પ્રભુનાં વચનોનું રહસ્ય સમજ્યા નથી; કારણ કે પ્રભુએ કહ્યું છે કે: 'દેહથી આત્મા ભિન્ન છે; એટલા માટે બંનેના સ્વભાવ ભુદા છે. સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર સ્વભાવવાળો આત્મા છે અને સહુ', પહુ', નાશ પામવાના સ્વભાવવાળો દેહ છે. બંને સંયોગસંબંધથી જોતપ્રોત થઈને રહેલા છે; માટે સંયોગની અવધિ પૂરી થતાં બંને છૂટા પડી જાય છે, જેને મરણ કહેવામાં આવે છે. આવા વિનાશધર્મવાળા જડસ્વરૂપ દેહનો સંયોગ જાળવી રાખવાને અનેક જીવોનો વિચાર કરનાર અજ્ઞાની છે. ગમે તેટલા પ્રયાસો કરવા છતાં પણ દેહ તથા આત્માનો સંયોગ શાશ્વતો બની શકતો નથી. આયુષ્ય કર્મની સ્થિતિ પૂરી થવાથી બંને અવરય છૂટા પડી જાય છે. જીવ-દેહના સંયોગને જાળવી રાખનાર આયુષ્ય કર્મ જ છે, પણ બીજા જીવોનાં નિર્જીવ શરીર નથી. આમ હોવા છતાં પણ અજ્ઞાની જીવોને જેમ પોતાનાં શરીર પર મમતા હોવાથી છોડવું ગમતું નથી તેમ બીજા જીવો પણ મમતાને લઈને પોતાનાં શરીરને છોડવા રાજી નથી; છતાં બખાતદારે તેમના પ્રાણોનો નાશ કરીને તેમનાં શરીરનો પોતાને જીવવા માટે ઉપયોગ કરે છે, તે તેમની એક અજ્ઞાનતા છે.'

પરમાત્મા કહે છે તે જ સાચું છે એવી દૃઢ શ્રદ્ધા હોય તો તેમના જતાવેલા માર્ગને અનુસરવો જોઈએ, પરંતુ સુખને માટે નિરંતર પ્રયાસ કરનારાઓ પ્રભુના માર્ગને ન અનુસરતા અજ્ઞાનીના માર્ગને અનુસરે છે. આત્મામાં રહેલા સ્વાધીન, અખંડ, નિત્ય સુખને વિસરી જઈને અર્થાત ન જોખળીને પરાધીન હણવિતંધર સુખના માટે જડની ઉપાસના કરે છે કે જે પ્રવૃત્તિ પ્રભુનાં ક્યત્તંધી તદ્દન વિરુદ્ધ છે; માટે જ તેવી પ્રવૃત્તિવાળા અજ્ઞાની કહેવાય છે. પ્રભુ

પ્રથમ સુખને સાચું જતાવે છે અને ઇંદ્રિયોના વિષયસ્વરૂપ પૌદ્ગલિક સુખને સુખાલાસ જતાવે છે, કે જે એક દુઃખસ્વરૂપ છે. આ બંને પ્રકારનાં સુખોમાંથી મિથ્યા સુખ ઉપર શ્રદ્ધા હોવાથી તેને મેળવવાને પ્રયાસ કરે છે. આ સુખથી સુખી થવાને વર્ણ, ગંધ, રસ, શબ્દ, સ્પર્શવાળા જડ તથા જડના વિકારોનો સંગ્રહ કરવો પડે છે. જેવા કે: ધન, ખાગ, ખંગલા, વસ્ત્ર, આભૂષણ વગેરે વગેરે. આ જડ વસ્તુઓ સ્વાધીનપણે પ્રાપ્ત થવાથી જીવ પોતાને સુખી માને છે અને જ્યાં સુધી પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી પોતાને દુઃખી માને છે, કે જે એક પ્રભુનાં વચનની અશ્રદ્ધાનું પરિણામ છે. પ્રભુએ જતાવેલ પ્રથમ સુખ આનાથી વિપરીત છે અને તે પૌદ્ગલિક વિષયોની ઇચ્છા ત્યાગવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. આ સુખ ઇંદ્રિયોદ્વારો નથી થતું; કારણ કે ઇંદ્રિયો જડ છે અને તેનાથી શબ્દ થતી વસ્તુઓ પણ જડ છે; માટે તે પૌદ્ગલિક સુખ કહી શકાય, પણ પ્રથમ સુખ નહિ; કારણ કે પ્રથમ સુખ ચૈતન્યસ્વરૂપ છે, અને તે ઇંદ્રિયો ઉપર વિજય મેળવવાથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. જેટલે અંશે પૌદ્ગલિક વિષયની ઇચ્છાઓ ઓછી થતી જાય છે તેટલે અંશે પ્રથમ સુખ પ્રાપ્ત થતું જાય છે. સંપૂર્ણ ઇચ્છાઓ નાશ થવાથી સંપૂર્ણ પ્રથમ સુખ પ્રગટી નીકળે છે. આ પ્રથમ સુખ જીવનો સ્વભાવ હોવાથી નિરંતર તેની સાથે જ રહે છે, અને પૌદ્ગલિક સુખ જડનો સ્વભાવ હોવાથી જડના વિયોગે નષ્ટ થઈ જાય છે, અને તે એક જ જીવનમાં અનેક વખત પ્રાપ્ત થાય છે અને અનેક વખત નાશ થાય છે. મૃત્યુ પછીના જીવનમાં તો તેનો અંશનાશ પણ રહેતો નથી; કારણ કે મૃત્યુ સમયે સુખ માટે મેળવેલી જડ વસ્તુઓનો સર્વથા વિયોગ થઈ જાય છે; પણ જીવસ્વરૂપ પ્રથમ સુખને

વિયોગ વતો નથી, માટે તે જન્માતરમા પણ જીવની સાથે જ રહેલો હોય છે આ સુખને જ પ્રભુ સુખ કહે છે છતાં જીવાત્મા જડના સંયોગથી થવાવાળા સુખને સુખ માને છે, તે એક પ્રભુના વચનથી વિપરીત શ્રદ્ધાવાળા હોવાથી અજ્ઞાની-મિથ્યાદષ્ટિ કહેવાય છે વસ્તુને તેના ધર્મથી વિપરીતપણે જાણવી તે મિથ્યાત્વ-અજ્ઞાન કહેવાય છે અને અવિપરીતપણે જાણવી તે સમ્યગ્જ્ઞાન કહેવાય છે મિથ્યાત્વને લઈને મ સારમા બ્રમણ એટલા માટે કહ્યું પડે છે કે વસ્તુમા અછતા ધર્મનો આરોપ કરવામા આવે છે, જેથી કરીને માચી વસ્તુ ન જાણવાથી વિપરીત આચરણ કરીને મ ગારબ્રમણના જાણુ-રૂપ મિથ્યાજ્ઞાની જીવ કર્મ જાણે છે, જેને લોગ વવા મ સાગની આરે ગતિમા ગજળુ પડે છે

વસ્તુમા અછતા ગુણોનો આરોપ કરીને તેનો ઉપયોગ કરવાથી ઇચ્છિત ફળની પ્રાપ્તિ વધ શકતી નથી ગુણ-દોષની સમ્યગ્વિચારણા વગર ગુણી જાની ચકાય નહિ દેહના માટે ઉપયોગમા આવતી પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ કે જે એક દોષસ્વરૂપ છે અર્થાત્ આત્માને એકાંત દૂષિત કરનારો છે તેમા ગુણ માની મેળવવા પ્રયાસ કરવો અને આત્માના ગુણ સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શન-ચાત્રિ આદિ મેળવવા જીવનપ આદિ કરવામા દોષ માની તેનો પગિત્યાગ કરવો તે એક અજ્ઞાનતા કહેવાય છે આત્માના સમ્યગ્જ્ઞાન જીવન-સુખને ઢાકી દેનાર વસ્તુમા ગુણ હોઈ શકે જ નહિ, પણ જેનાવી આત્મસ્વરૂપ

વિકાસ પામે તેમા જ ગુણ હોઈ શકે, ઠારણ કે અહિંયા ગુણદોષ સમ્યગ્દષ્ટિથી જોવાના છે માટે જો સમ્યગ્દષ્ટિથી જોઈએ તો પૌદ્ગલિક વસ્તુમાત્રના ગુણો આત્મગુણના વિનાશક હોવાથી તે દોષસ્વરૂપ કહેવાય છે, તેથી તે આત્માને માટે સર્વથા નિરુપયોગી છે જડ વસ્તુઓ દેહને ઉપયોગી વધ શકે, કારણ કે તે જડથી દેહ પુષ્ટિ મેળવી શકે છે જે જીવો અજ્ઞાનતાવી ઇદ્રિયોથી ગ્રહણ થતા જડના ધર્મરૂપ વિષયોમા આત્મિક સુખ માની આસક્તિ ધારણ કરે છે, તેમને સાચા સુખ, શાંતિ, જીવન આદિ પ્રાપ્ત થઈ શકતા નથી, કારણ કે તેઓ ઇદ્રિયોના દાસ હોવાથી જડના ઉપાસક જાની ગડે છે

જ્યા સુધી ઇદ્રિયોના વિષયરૂપ જડ વસ્તુથી આત્માનું અહિંત મમજાતુ નથી ત્યા સુધી દેહાધ્યાય ટળી ચકતા નથી, અને જ્યા સુધી દેહાધ્યાયપણ ટળતુ નથી ત્યા સુધી અશમાત્ર પણ આત્મિક ગુણ પ્રગટ થઈ શકતો નથી આત્મિક ગુણવિકાસ ન થાય ત્યા સુધી જે મમજાતુથી પ્રવૃત્તિઓ કરવામા આવે છે તે મિથ્યાજ્ઞાનપૂર્વકની પ્રવૃત્તિઓ હોવાથી મિથ્યાત્વ કહેવાય છે, માટે આત્મવિકાસની ઈચ્છા-વાળાએ દેહને આત્માવી સર્વથા ભિન્ન માની તેના માટે કરવામા આવતી પૌદ્ગલિક વસ્તુમાત્રની આમજ્ઞિ છોડી દેવી, જેથી સમ્યગ્જ્ઞાનસ્વરૂપ સમ્યક્ત્વ મેળવી આત્મવિકાસ માધી શકાય

શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર.

રચનાર અને વિવેચક :

ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃસુખભાઈ મહેતા, એમ. બી. બી. એસ.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૨૦૮ થી શરુ)

તે કર્મ પણ દેહમાં સ્થિતિ કરીને ખ્યાળ્યા તે બતાવે છે:—

વસંતતિલકા—

દેહ કરી સ્થિતિ સ્વકર્મ અનંત પામ્યા, ને દેશભાવથી વિદેહ મહા જ પામ્યા;
સિદ્ધિ પ્રયોજન કરી લઇ દેહદારે, તે સિદ્ધન્ત ચરણ હો શરણુ અમારે. ૧૩
શબ્દાર્થ:—દેહમાં સ્થિતિ કરી જોણે પોતાના અનંત કર્મ વમી નાખ્યા, ને દેહદારા સિદ્ધિ પ્રયોજન સાધી લઇ જે ભાવથી મહાવિદેહ દેશને પામ્યા છે, તે સિદ્ધનાં ચરણનું અમને શરણુ હો !

વિવેચન—

ભગવાને જે અનંત કર્મનો નાશ કર્યો તે દેહમાં સ્થિતિ કરીને કર્યો છે. દેહ એ કર્મનું પ્રગટ સ્વરૂપ છે, છતાં તે કર્મરૂપ દેહથી જ કર્મનો ક્ષય કર્યો, કર્મરાગને તેના પોતાના હથિયારથી જ હણ્યો, એ આશ્ચર્યકારક છે. જો કે દેહ નિઃસાર છે, તો પણ તેમાંથી આત્મતત્ત્વરૂપ સાર-સત્ત્વ એથી કાઢી નિજ કાર્યની સિદ્ધિ કરી લેવી એ સત્પુરુષોની ચતુરાઈ છે.

બનવાની લાચકાત ધરાવે છે તે તે સાધનો સેવવાને યોગ્ય છે. ૪૫.

શ્રી જૈન દર્શનમાં અનંતજ્ઞાની પરમાત્માએ આત્માને તરવાના અનેક સાધન બતાવ્યા છે. તેમાંના જે સાધનથી સાધ્યનું સામીપ્ય થાય, સાધ્યનું દર્શન થાય અને સ્વ અધિકાર સુખજ સમ્યગ્ નિર્વહન થઈ શકે તે સાધન સાધકને ઉપકારક છે. ૪૬.

સાધ્યને લક્ષમાં નહિ લીધેલા ધનુર્ધરની બાણ ફેંકવાની ચેષ્ટા જેમ નિષ્ફળ બને છે તેમ સાધ્યને સ્થિર કર્યા વગર કરાતી ક્રિયાઓ નિરર્થક બને છે. ૩૭.

ધ્યાન, મૌન, તપ અને અનુશાન એ બધું

અધ્યાત્મના માર્ગની સન્નિપત્તિ હોયું જોઈએ. એમ જો ન હોય તો તે કદાચના સાધક થઈ શકે નહિ. હમેશાં દરેક પ્રવૃત્તિમાં લક્ષ્ય બાંધવાની જરૂર છે. લક્ષ્યને-સાધ્યને સ્થિર કરી તદ્દનુકૂળ પ્રવૃત્તિ કરવામાં આવે તો જ પ્રવૃત્તિ સફળ થઈ શકે છે. ૪૮.

દ્રવ્યપૂજા એ મનના અશુદ્ધ વાતાવરણને હઠાવવાનું સાધન છે. એ જ કારણથી ગૃહસ્થોને માટે તે ભાવપૂજાનું સાધન માનવામાં આવ્યું છે. યાદ રાખવું કે સાધનને સાધ્ય માની લેવાની ભયંકર ભૂલથી સાવચેત રહેવું. સાધનની ભૂમિકા ઉચિત રીતે બાંધ્યા પછી સાધ્ય વસ્તુમાં (ભાવપૂજા) અધિક ઉલ્લસ રાખવો. ૪૯.

(ચાલુ)

“ યેનાત્માબુધ્યતાત્મૈવ પરત્વે નૈવ ચાપરમ્ ।
અક્ષયાનન્તવોધાય તસ્મૈ સિદ્ધાત્મને નમઃ ॥ ”

—શ્રી પૂજ્યપાદ સ્વામીશુક્ર સમાધિશતક

“ નેમિ જિનેસર નિજ કારજ કર્યું, છાક્યો મર્વ વિભાવો છ,
આતમશક્તિ સકલ પ્રગટ કરી, આસ્વાદ્યો નિજ ભાવો ८ ”

—તત્ત્વરંગી ભક્તરાજ દેવચંદ્રજી

આ દેહ^૧ જો કે પુદ્ગલનો બનેલો છે, તો પણ તેમાં આગ સ્થિતિ ગ્રહેલી છે, કારણ કે ‘પિંડે સો
• છલાડે’ તે ન્યાયે, દેહ ને આત્માનો પરસ્પર અજાણ યથાર્થપણે મમતા લોકતુ સ્વરૂપ સમગ્રપણે
પુરુષ દેહાકૃતિ બનેલો લોક-પુરુષની સક્ષિપ્ત આકૃતિ (imagature) હોયતી । પરમ અધ્યાત્મવેત્તા
શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ એક રચયે કહ્યું છે કે—

“ લોક પુરુષ મ સ્થાને કહ્યો, એનો લેદ તમે કાઈ લહ્યો ?
એતુ કાગળ સમત્યા કાઈ ? કે મમતાઆની ચતુર્ગર્ધ
શરીર પરથી એ ઉપદેશ, જ્ઞાન, દર્શન કે ઉદેશ

x

x

x

પુદ્ગલજ્ઞાન પ્રથમ લે બાણ, નગરે પછી પામે ધ્યાન
જો કે પુદ્ગલનો એ દેહ, તો પણ આગ સ્થિતિ ત્યા છેહ ”

—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આવા પુદ્ગલમય દેહમાં સ્થિતિ કરીને, ભગવાને આત્મથી તલવારની જેમ, મર્પથી કાચળીની જેમ
દેહ-આત્માનો સ્પષ્ટ વિવેક કર્યો-પ્રગટ અનુભવ કર્યો-વ્યક્ત આત્મસિદ્ધિ કરી

અને બીજી આશ્ચર્ય વળી એ છે કે જે દેહદ્વારા આ આત્મસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી તે જ દેહનો
ભગવતે સાગ કર્યો-નાશ કર્યો । આવું કૃત્તવ્યપણું (?) આવું એકાંત “સ્વાર્થોપણું, આવા મોટા
પુરુષને કેમ ધટે વારું ?

અથવા તો આ દેહે આત્માનું બૂકું કરવામાં કાઈ બાકી ગાળ્યું છે ? દેહધારી બનીને જ આત્મા
ચતુર્ગતિમાં ભ્રમણ કરતા હુ ખી હુ ખી યઇ ગયો છે તો પછી એવા કુદ્દ દેહને નષ્ટ કરવામાં ભગવાને
શુ ખોટું કર્યું ભવા ? એ અનાદિની વળગેલી બધાને બલથી સદાને માટે નિર્વાસિત કરી એ યથોચિત
જ કર્યું છે

“ અષ્ટ કરમ વનદાહકે, પ્રગટી અન્વય ઝલ્લિ ”—શ્રી દેવચંદ્રજી

* * સ્વાર્થ શબ્દનો ૩૬ અર્થ મતવળ^૨ છે, પણ તેના મૂલ યોગિક અર્થ સ્વઅર્થ, સ્વ-આત્માનો
અર્થ-આત્માર્થ^૩ જોમ લાય છે, અને તે આર્થમાં સ્વાર્થ પ્રસારત છે.

એ બધું ગમે તેમ હો, પણ સદેહ અવસ્થા છોડી દધને વિદેહ અવસ્થા પ્રાપ્ત કરી ભગવાન 'ભાવ મહાવિદેહ' ક્ષેત્રે પહોંચી ગયા, એ વાત તો ચોક્કસ ને નિર્વિવાદ છે.

એવા તે સિદ્ધના ચરણતું અમને સદા શરણ હો !

તે મહાવિદેહે પણ ભાવશત્રુજયગિરિ ચઢીને પહોંચ્યા છે તે નિર્દેશ છે—

જે ભાવ-શત્રુજય ગિરિવરે ચઢીને, પૂરા પરાક્રમથી આક્રમકે લઢીને;
કંઠે શિવશ્રી તણી વિજયમાલ ધાલે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણ અમારે. ૧૪

શબ્દાર્થ:—જે ભાવશત્રુજય ગિરિવર પર ચઢીને, પૂરા પરાક્રમપૂર્વક આક્રમક એવા કર્મો સાથે લઢીને અથવા એ કર્મોને લઢી નાંખીને, કંઠમાં શિવલક્ષ્મીની વિજયમાલા ધારણ કરે છે એવા તે સિદ્ધના ચરણતું અમને શરણ હો !

વિવેચન—

ભગવાન ભાવમહાવિદેહ ક્ષેત્રે પહોંચ્યા તેનું કારણ પણ આ છે કે તેઓ ભાવ-શત્રુજય (ભાવશત્રુનો જય કર્યાણ) ગિરિરાજ પર ચઢ્યા, ભાવશત્રુનો જય કર્યો, અને આક્રમણકારી એવા તે ભાવશત્રુઓને પૂરા આત્મપરાક્રમથી લઢી નાંખ્યા—વાઢી નાંખ્યા—ઢાપી નાંખ્યા, ને 'અપરિહૃત' બન્યા.

એને આવા વીરશિરામણિ ભગવાનનું પરમ અદ્ભુત મહા-વીરત્વ દેખી મોક્ષલક્ષ્મીએ-સુકિત સુદર્શીએ મુગ્ધ થઈ તેમના કંઠમાં વિજયની વરમાળ નાંખી ! આનું અદ્ભુત આત્મવીરત્વ પ્રભુએ લખવું છે, ખીજ પ્રકારનું બાહ્ય વીરત્વ તો નામમાત્ર છે. ખરું વીરત્વ આ જ છે. ચોગિરાજ આત્મદંધનશ્રીએ ગર્વના કરી છે કે—

“વીરપણું તે આતમ ઠાણે, બાણ્યું તુમચી વાણે રે.”

“શૂરપણે આતમ ઉપયોગી, થાય તિણે અયોગી રે;
વીરણને ચરણે લાણું, વીરપણું તે માણું રે.”

શ્રી દેવચંદ્રસવામીજી પણ આનો પ્રતિષેષ કરે છે કે—

“સહજ શુણ આગરો, સ્વામી સુખ સાગરો, જ્ઞાન વયરાગરો, પ્રભુ સવાયો;
શુદ્ધતા એકતા, તીક્ષ્ણતા ભાવથી, મોહરિપુ છતી, જય પઠહ વાયો.”

“સૂર જગદીશની તીક્ષ્ણ અતિ શૂરતા, નિણે ચિરકાળનો મોહ છત્યો.”

એવા વીરચંદ્રામણિ ભગવાન સિદ્ધના ચરણતું અમને શરણ હો !

(આણ)

ભગવાન મહાવીરનો સંદેશ

અધિતા ઉપાધ્યાય શ્રી સિદ્ધિસુનિજી

(ત્રીજો ભાગ)

જિન મહાવીરનો જગમા જય હો,
સહુ છવ જગતના નિર્લય હો,
જન કોઈ નહિ મન નિર્લય હો,
નહિ કોઈ ઉરે છવ સશય હો ૧
વધ, ય ધન, પીડનથી વિગ્ગો,
પ્રતિ આતમ સમજો આપ સમો,
નહિ અન્ય યમે પણ આપ યમે,
ઉરના સહુ વૈરવિરોધ શમો ૨
યતના કરજો સહુ કાર્ય વિવે,
મરણ ન ગમે સહુને અતિશે,
સહુ છવ પરસ્પર સહાયક હો,
સુખશાંતિ પ્રદાયક, આહક હો ૩
વદી ધર્મ અધર્મરૂપી કરણી,
ભિજવો ન કદિ રુધિરે ધરણી,
નહિ અર્ધ અનર્થ કરો નિગમે,
શ્રુતિ ભાષ સમન્વય મૌને ગમે ૪
હિત, મિત અને પ્રિય સત્ય કહો,
અણુદીધ નહિ લવલેશ ગ્રહો,
પરની પ્રમદા પર પ્રેમ તજો,
કમી સગહ, ખર્ચ વરો કરજો ૫
નયવાદ વિવાદ વિવાદ સમો,
પરનો પરિવાદ ન લેશ ગમે,
ગણ ઇન્દ્રિયનો જન આર્થ દમો,
વિષયો તજી આતમરામ રમો ૬
દૌન, હીન, અનાથ, દુખી જનને,
દઈ દાન, દયા ધિલવો સ્વમને,
ઠીક કિ કર-નોકર તર્ક હજો,
શુભવર્ગ પ્રતિ સન્માન લજો ૭

ધો સજ્જન, પ્રાદાણુ, ભિક્ષુકને,
સૂજતુ પ્રતિલભ કરો શ્રમણે,
અણુહિસન, સંયમ, તપ કરજો,
વર મગજ એ મનમા ધરજો ૮
અતિ રહેલ જ પાપ સમાચરણુ,
અઘરુ અતિ ધર્મનુ આચરણુ,
પણ પાપ સમાશ્રવ કદ કદે,
શુભ ધર્મનુ મગલ શાંતિ ધરે ૯
જગ પાપ તજો, શુભ ધર્મ લજો,
જય ધર્મતણો, જય એ મમજો,
શુભ મૈત્રી રચો જગ છવ વિવે,
પણ મગલ ધર્મની મૈત્રી દિસે ૧૦
ઈહ લૌકિક લૌકિક પ્રેમ-જયો,
ખિહુ લૌકિક ધાર્મિક પ્રેમ-જયો,
એમ અતરને મમજો ઉરમા,
વરજો જય-પ્રેમ સુમગલમા ૧૧
વગ મગલના શુભગાન કરો,
જગવો જગમગલ ભાવ ખરો,
સહુ શ્રેષ્ઠ સુધર્મનુ દાન દિસે,
સ્તવ્યુ દેવગણે ય નમી અતિશે ૧૨
સહુ મગજનુ પણ મગજ જે,
સહુ મગજનુ મૂળ કારણ જે,
સહુ ધર્મમહિ અતિ ઉત્તમ જે,
જિનશાસન એ જયવત જગે ૧૩
શુભ શાસનના ફરમાન ગ્રહો,
નહિ લેશ કદાચહ, જોર કરો,
ભવિતવ્યદશા દિલ ચિતવજો,
પુરુષાર્થ રૂપો, સિદ્ધિ મળજો ૧૪

અગુરુલઘુપર્યાય ।

(૨)

લેખક : રા. રા. જીવરાજભાઈ ઓવનજી દોશી, ખી. એ., એલએલ. ખી.

અગુરુલઘુપર્યાયની વિચારણા પરત્વેનો એક લેખ મેં ‘આત્માનંદ પ્રકાશ’ના ફેબ્રુઆરી માસના અંકમાં લખ્યો છે. તેના અનુસંધાનમાં જે કંઈ વિશેષ હકીકત મળી છે, તે આ લેખમાં બતાવવા માગું છું. ઔદારિક આદિ વર્ગણ-ઓની મૂલતા-સૂક્ષ્મતાને અંગે અગુરુલઘુપની જે વિચારણા આગલા લેખમાં ગતાવેલ છે, તેમાં કંઈ વિશેષ ઉમેરવા જેવું નથી. શ્રી ભગવતીસૂત્રના શતક ૬-૫૦માં પણ તે પ્રમાણે વિવેચન કરેલ છે.

અગુરુલઘુપર્યાય છએ દ્રવ્યોમાં સામાન્ય છે; અને તેની સાધર્મ્યતાથી કેવળજ્ઞાનીને અતીત, વર્તમાન અને અનાગત વસ્તુઓનું જ્ઞાન થઈ શકે છે. તે સંબંધમાં જે વિશેષ હકીકત મળેલ છે તે ગતાવું છું.

શ્રી હરિલક્ષ્મીવિજયકૃત ષોડશકના ૧૫-૧૫-માં કેવલજ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થયેલ પરત્વેના સ્વરૂપના નિર્દેશમાં પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે કે—

નિત્યં પ્રકૃતિવિયુક્તં

લોકાલોકાવલોકનાભોગમ્ ।

સ્તિમિતતરહ્નોદધિસમમવર્ણમ—

સ્પર્શમગુરુલઘુ ॥

પરમતત્ત્વ નિત્ય છે, પ્રકૃતિથી-જડથી વિયુક્ત છે, લોક અને અલોકનું અવલોકન કરવાના ઉપયોગવાળું છે, શાંત મોહાવાળા સસુદ્ધ જેવું સ્થિર છે. તેમાં વર્ણ નથી, સ્પર્શ નથી અને અગુરુલઘુ છે અર્થાત્ સૂક્ષ્મ આત્મા પણ અગુરુલઘુ ગુણગણો શાશ્વત્ત્વ ગતાવે છે.

શ્રીમાન્ કુંદકુંદાચાર્યપ્રણીત સમયમારની સમર્થ દીકામાં શ્રીમદ્ અમૃતચંદ્રસૂત્રિ આત્મા જ્ઞાનમાત્ર છે એવું પ્રતિપાદન કરી તેમાં અંતર્ગત રહેલી શક્તિઓનું વર્ણન કરે છે. જેમાં ખીજી આત્મશક્તિઓ સાથે પદ્મસ્થાનપતિતત્ત્વદ્વિ-હાનિપરિણતસ્વરૂપપ્રતિષ્ઠિત્વકારણવિશિષ્ટગુણ-ત્મિકા અગુરુલઘુત્વશક્તિ ।

એક અગુરુલઘુત્વ શક્તિ પણ આત્માની ગતાવે છે અને તે શક્તિનું વર્ણન કરે છે કે—

‘આત્મા જ્ઞેયમાં પરિણામ પામે છે ત્યારે જ્ઞેયાકારમાં સંખ્યાત અસંખ્યાતશુદ્ધ આદિ વૃદ્ધિહાનિ પામે છે, છતાં આત્મા પોતાના સ્વરૂપમાં પ્રતિષ્ઠિત જે કારણથી રહે છે તે કારણરૂપ આત્માનો જે વિશિષ્ટ શુદ્ધ તે અગુરુ-લઘુત્વ શક્તિ છે. જ્ઞાન આત્માનો સ્વભાવ છે, જ્ઞાન થતી વખતે જ્ઞાતા-આત્મા જ્ઞેયને આકારે પરિણામ પામે છે. જ્ઞેયમાં સમયે સમયે ફેરફાર થાય છે, કારણ કે જ્ઞેય-સત્-ઉત્પાદ વ્યય, અને દ્રોવ્યાત્મક છે. આ પ્રમાણે સમયે સમયે જુદાં જુદાં પરિણામોને પામે છે; છતાં આત્મા જે શક્તિથી પોતાના સ્વરૂપમાં પ્રતિષ્ઠિત રહે છે. તે શક્તિ અગુરુલઘુત્વ છે. આ સ્વાત્મપ્રતિષ્ઠાન શક્તિ જ્ઞાતામાં છે તેમ જ્ઞેયમાં પણ છે. જ્ઞેયમાં આ શક્તિ ન હોય તો તેનું અતીત અનાગત-પણું ન બાણી શકાય. કેવળજ્ઞાની જ્ઞેયની અતીત, વર્તમાન અને અનાગત ત્રણે સ્થિતિ બેઈ શકે છે, કારણ કે જ્ઞાતામાં જેમ સ્વરૂપ-પ્રતિષ્ઠાન વ્યક્તિ છે તેમ જ્ઞેયમાં પણ છે.

પોડશક થયના વિદ્વાન ટીકાકાર ૧૫ મા પોડશકના ૧૧ મા શ્લોકની ટીકામાં આ સવાલ ઉપસ્થિત કરી સમાધાન કરે છે—

આત્મસ્થં ચૈલોક્યપ્રકાશક નિષ્ક્રિયં પરાનન્દમ્ ।
તીતાદિપરિચ્છેદકમલ, ધ્રુવં ચેતિ સમયઃ ॥

કેવળજ્ઞાનનું ઉપર પ્રમાણે સ્વરૂપ જાતાવી ‘અતીતાદિપરિચ્છેદક’—એટલે ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્યને જોવાવાળું કેવળજ્ઞાન કેમ હોઈ શકે તેનો સવાલ કરે છે કે—અતીત અને અનાગત પદાર્થ વિનષ્ટ અને અનુપપન્ન હોવાથી અસત્ છે—વસ્તુરૂપે નથી અને અસત્ વસ્તુ જ્ઞાનનો વિષય થઈ શકે નહિ, માટે કેવળજ્ઞાનમાં અતીત—અનાગત વસ્તુ કેમ આવી શકે? ટીકાકાર સમાધાન કરે છે કે, વસ્તુ વર્તમાન એક જ સમયને અવલંબીને રહેતા પર્યાયવાળી નથી, પણ વસ્તુ તો સકલ અતીત, અનાગત આદિ અનંત પર્યાયરાશીમાં અનુગત એકાકારરૂપ છે વસ્તુનસ્તુ સકલતીતાનાગતાનાચન્તપર્યાય રાશિસમનુગતૈકાકારરૂપત્વાત્ અર્થાત પર્યાયો બદલાય છે, છતાં એક વસ્તુ તો પદાર્થમાં કાયમ રહે છે બદલાતા પર્યાયોમાં અતર્જત એકતા—unity in difference—એ વસ્તુનો સ્વભાવ છે વસ્તુ અખંડ છે તેવી અખંડ વસ્તુમાં અતીત અને અનાગત પર્યાયો વ્યક્ત રીતે નહિ તો સત્તારૂપે કાયમ રહે છે, અને તેથી કેવળજ્ઞાનના તે વિષયો બને છે શાસ્ત્રમાં અગુરુલ્લુપ્તપર્યાય સર્વ દ્રવ્યોમાં સામાન્ય કહ્યો છે એટલે આત્મામાં ઉપજ જાતાવ્યા પ્રમાણે જેમ અગુરુલ્લુપ્ત શક્તિ છે તેમ જ્ઞેયમાં પણ અગુરુલ્લુપ્ત શક્તિ છે તે શક્તિથી જ્ઞેય પણ સમયે મમયે બદલાય છે, છતાં વસ્તુરૂપે એકાકાર રહે છે—અખંડ રહે છે, એટલે જ્ઞાતા અને, જ્ઞેયમાં પર્યાયો સમયે મમયે બદલાતા હોવા છતાં, જે સ્વરૂપપ્રતિષ્ઠત્વ શક્તિ, જે સ્વરૂપ અવસ્થાન શક્તિ (The power of

self-subsistence) છે તે જ અગુરુલ્લુપ્ત છે અને તે શુભ, જ્ઞાતા અને જ્ઞેયમાં સાધારણ હોવાથી આનંદધન મહાનાજ શ્રી પાર્શ્વનાથ

ભગવાનના સ્તવનમાં લખે છે —

અગુરુલ્લુપ્ત નિજ શુભને દેખતા, દ્રવ્ય સકલ દેખ ત, સાધારણ શુભની સાધર્મ્યતા, દર્પણજલ દક્ષાત

તે સાર્થક બને છે અર્થાત્ જ્ઞાતા અને જ્ઞેયમાં અગુરુલ્લુપ્ત શુભ સાધારણ છે, તે સમાનતાને આશ્રીને જ્ઞાતા, જ્ઞેયના સકલ પર્યાયો—અતીત, અનાગત અને વર્તમાન કેવળજ્ઞાનમાં જોઈ શકે છે જેમ જળ અને દર્પણમાં પ્રતિબિંબિત થતા પદાર્થો બદલાયા કરે છે અને તેટલે દરબજે જળ અને દર્પણમાં પરિણતિ થાય છે, છતાં જળ અને દર્પણની મૂળ—અતર્જત પ્રતિબિંબ બહુ ધરવાની શક્તિ તો અખંડ રહે છે તેમ જ્ઞાનમાં પર્યાયો બદલાયા છતાં જ્ઞાતાની જ્ઞાન બહુ ધરવાની શક્તિ અખંડ રહે છે અને તે અખંડ શક્તિથી આત્મા વસ્તુના સકલ ભાવોને જોઈ શકે છે

હવે બીજો સવાલ એ જોવાનો રહે છે કે—વસ્તુમાં ગહેલ સ્વરૂપપ્રતિષ્ઠત્વ શક્તિને અગુરુલ્લુપ્ત શક્તિ એવું નામ આપવાનું ગઈ ગરણ છે ગુરુત્વ, લઘુત્વ એ શબ્દો વચન (word) વાગ્ય છે ઔદાગિક આદિ પુર્ણગલ વર્ગજ્ઞાની વિચારણામાં તો ગુરુલ્લુપ્ત શબ્દો અર્થવાળા છે, પણ સ્વરૂપપ્રતિષ્ઠત્વના અર્થમાં અગુરુલ્લુપ્ત શબ્દ કેમ અર્થવાળા થઈ શકે? એક એવી કલ્પના થઈ શકે છે કે, જેમ પૃથ્વીમાં ગુરુત્વમધ્યગિહ છે તેમ દરેક ભૌતિક પદાર્થમાં centre of gravity—ગુરુત્વમધ્યગિહ હોય છે, અને તે ગુરુત્વમધ્યગિહ તરફ પૃથ્વીપદાર્થના સઘળા ભાગો આકર્ષાય છે પૃથ્વીપદાર્થનો કોઈપણ ભાગ—તેના મધ્યગિહ સિવાયનો આકર્ષણથી પર—આકર્ષણ વિનાનો નથી મધ્યગિહ જ ગુરુત્વાકર્ષણથી પર છે તે મધ્યગિહ ઉપર કોઈ

૪૪. પરસ્પરીપુરુષોની મિત્રતા એ આ વીસમી સદીની વિચિત્ર દલીલ છે. પશ્ચિમના પવનનું એ ઝેરી તત્વ છે અને તે યુવાન યુવક-માણસ હોય તો તે પૃથ્વીના દરેક પ્રદેશોને એક વંટોળિયાની જેમ ફરતાં એકબીજા તરફ આકર્ષતા બુએ અને પોતાને જ સ્થિર બુએ. બીજું આ મધ્યબિંદુ જેમ સ્થિર છે, તેમ આ મધ્યબિંદુ પદાર્થના દરેક ભાગને આકર્ષણમાં રાખી, તેના ભાગોને છિન્નભિન્ન અસ્તવ્યસ્ત થતાં અટકાવી, પદાર્થનું વસ્તુત્વ-એકત્વ-વ્યક્તિત્વ સાચવી રાખે છે, માટે ભૌતિક પદાર્થોમાં ગુરુત્વનો નિયમ-Law of gravitation છે, અને તેમાં ગુરુત્વ મધ્યબિંદુ-centre of gravity છે. તે પ્રમાણે દરેક પદાર્થમાં રહેલ અગુરુલઘુશક્તિ શું ગુરુત્વમધ્યબિંદુ જેવી ન માની શકાય ?

આપણા મહાન્ આચાર્યોને પણ અગુરુલઘુ પર્યાય અનધિગમ્ય-બુદ્ધિના વિષય બહારનો અને બિનેશ્વરની આજ્ઞા માત્ર ગ્રાહ્ય જણાયો છે.

શ્રી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય દ્રવ્યગુરુપર્યાય રાસના ૧૮૨ ની ગાથામાં લખે છે કે-

આણાગમ સૂષિમ, અગુરુલઘુત્વ સ્વરૂપજી

અને તે ઉપરના સ્વહસ્તલિખિત ટબામાં નોટ કરે છે કે-અગુરુલઘુત્વ ગુણ-સૂક્ષ્મ આજ્ઞા-ગ્રાહ્ય છે. અને તેની પુષ્ટિમાં આધાર ટાંકે છે કે-

અગુરુલઘુપર્યાયાઃ સૂક્ષ્મા અંવાગ્ગોચરાઃ ।

મારા પહેલા લેખમાં અગુરુલઘુપર્યાયને સાંખ્યના સત્ત્વગુણ સાથે કાંઈ સમાનતા હોવાની જે કલ્પના કરેલ છે તેને જૈનશાસ્ત્રનો કાંઈ આધાર મળતો નથી.

યુવતીઓ અમૃત સમજી અપનાવે છે. ભલે, તેઓ તેને મૈત્રી સમજે, પરંતુ હુનિયા ન માને ! આપણી બુદ્ધિ પણ ન માને ! દારૂ ને દેવતાનું દૃષ્ટાંત બાણીતું છે. એનું પરિણામ આત્મપતન સિવાય શું હોઈ શકે ? કારણ કે પામર જીવોનાં આ પ્રેમના વાધા નીચે સર્વજીવી રાગયુક્ત મૈત્રી-પરપોટા પ્રેમરૂપે ઘણીયે વખત વર્તમાન-પત્રોમાં પ્રગટ થઈ છે.

૪૫. ભારતની આર્ય સંસ્કારી શિયળસંપન્ન સન્નારીને સ્વપતિ સિવાયના પુરુષની મિત્રતા કલંકરૂપ છે. સહશિક્ષણનો ચેપ યુવકયુવતી-ઓની સ્વચ્છંદતા પોષવા અને પરપોટા પ્રેમમાં પરિણમ્યો છે. પરિણામ બાણીતું છે.

૪૬. જીવનમાં આપણને જે કંઈ સાધન-સામગ્રી સાંપડી હોય, અને તેની અન્ય જીવોને જરૂરિયાત હોય, તે વંગર દુઃખી થતાં હોય, તેમાંથી જે કંઈ આપણાથી અપાય તેનું નામ દાન. અને દાનની પરાકાષ્ટા સંપૂર્ણ ત્યાગમાં છે. દાન એ ત્યાગનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ છે.

૪૭. દાન કરતાં દયા રૂઢી વર્ણવી છે. દયા વગર દાનવૃત્તિ ઉદ્ભવે નહિ; જ્ઞાન વગર દયા નહિ અને દયા વગર દાન નહિ; દાન વગર ત્યાગ નહિ અને ત્યાગ વગર સુક્તિ નહિ.

૪૮. ધન એ સાધ્ય નથી પણ જીવન માટે સાધન છે. ધન એટલે જીવનને ઉપયોગી વસ્તુઓ-અરસપરસ વહેંચણીની વ્યવસ્થા સાચવવા માટેનું ચલાણી નાણું. સૌ કોઈ પૂર્વ પ્રારમ્ભ અને વર્તમાન પુરુષાર્થથી તેને પ્રાપ્ત કરે છે. અને પોતાનું તથા પોતાના અશ્રિત કુટુંબાદિકનું તે દ્વારા ગુજરાન ચલાવે છે. આથી વ્યવહારમાં ધનનું સ્થાન અવશ્યનું છે, પરંતુ

તે જ્યારે જીવનનું માધ્યમિદુ બની જાય છે ત્યારે જીવનને આપદયક કર્તવ્યથી વચિત રાખી તેની સાધનામા જ જીવન વેડફી નાખે છે

૪૯ કેવળ ધનને માટે જ જીવનને વેડફવું અને આરંભિત ઉત્તરિના કર્તવ્યથી વિરુદ્ધ રહેવું, તે તો લોભ-મોહનો પ્રબળ વિનય જણાય તેઓ જીવનનો મર્મ જ મમજ્યાં નથી અને ચિંતા-મણિને ણદલે કંઈને મહત્ત્વ આપી ગયા છે

૫૦ ફોનોગ્રાફની બુદ્ધિ બુદ્ધિ રેડરો બુદ્ધિ બુદ્ધિ સ્વરો આપે છે તેમ માનવાના મગન-રૂપી યત્રો જીવરૂપી રેડરોદ્રાગ બુદ્ધિ બુદ્ધિ સ્વરો કાંદે છે-દેવતા સ્વભાવ પ્રમાણે તે જાણે છે એ બધા ય મગનરૂપી યત્રોનો મમજ્ય કવો મુશ્કેલ છે નેમા મમાનના બળવવા ક્ષમા, શાંતિ ને મમતા જ વિરોધ-સ્વેગને અટકાવવાનું ઔષધ છે

૫૧ આપણા વિચારો ઉપર ટીકા કરવાનો સૌ ભલે હુલ્લ નાખે, તેથી આપણે નાગજ ધવાનું કારણ નથી-શુસ્સે ધવાનું પ્રયોજન નથી ટીકા એ આપણા મત્યામત્યની કસોટીનો પર્યય છે જેમ કસોટી ઉપર સુવર્ણ પરીક્ષા થાય છે તેમ એ દ્રાગ આપણી યતી ભૂલો સુધરે છે લોકાપવાદ એ આપણા શુભ-દોષ જોવાનું આભણ છે, એથી આપણે ઘણા આગળ વધી શકીએ છીએ અને મત્યનો સાક્ષાત્કાર કરી શકીએ છીએ

૫૨ અહિં મા એ માનવતાનું સાચું લક્ષણ છે માનવતા જગતના મર્વ જીવો પ્રત્યે પ્રેમાળ હોય, મર્વ જીવોનું રક્ષણ કરવાના ભાવનાળું હોય, અહિં મામા વીગતા છે, અહિં સા જીવનનું અમોઘ શસ્ત્ર છે

૫૩ નથી સમજાતું કે આટઆટલી જીવનનિભાવની સામગ્રીઓ, અન્ન, દૂધ, શાક, મેવા આદિ ઉત્પન્ન થાય છે, છતાં અજડ માનવો હિંસક પશુપંખીઓ જેવો-પ્રાણીવધથી

ઉત્પન્ન વતો-મામનો આહાર કરી, એ મૂળા પ્રાણીઓના સ્તેવગની પોતાના પેટમા શા માટે ઝળ-ધનાવતા હશે ?

૫૪ જ્ઞાનીઓએ મનાગને મન સમાન પર્ણવ્યો છે, અને તે યથાર્થ લાગે છે આપણે સૂનેકા હોડાંએ છીએ, સ્વનસ્યુષ્ટિમા કેવળ જીવનના સાગમાકા પ્રમજો અનુભવીએ છીએ, આ બધો અનુભવ ડોલુ લે છે ? દેહ તો મૃતલો છે ત્યારે આત્માનું અસ્તિત્વ પણ મહેજે મમજ્ય છે જેમ સ્વનસ્યુષ્ટિ બંધત વતા અદૃશ્ય વાય છે જેમ આ મ સાગના પૌદ્ગલિક દેહાદિ મમત્ત, સુખવૈભવો મરણનું શરણ વતા અદૃશ્ય વાય છે એટલે જેમ સ્વન એ માયાવી છે તેમ આ સ પાંચ પણ માયાવી જ મમજવા જેવો છે-ગચવા થોળ્ય નથી એ મ સાગરૂપી સ્વનદશામાવી બંધત યર્થ જ્ઞાન-દીપિકાના પ્રદાશમા આત્માનું અનંત સુખ પ્રાપ્ત કરવા પુરુષાર્થ કરો !

૫૫ જેમ રેડિયોદ્રાગ નળદ્યુગલનો પડધો, જ્યાં જ્યાં રેડિયો હોય છે ત્યાં ત્યાં મ લાગાય છે તેમ આપણા અતગતનામા ઉદ્દેશવતી શુભા-શુભ ભાવનાઓનો તેના કાર્યરૂપે પડધો પડે છે વિચારમાથી વાણી અને વર્તનરૂપે પગિલુરી સુખદ ણરૂપે તે જીવન માથે અથડાય છે

૫૬ મનને કાળમા ગળવા મયમ આવ-સ્થક છે જેમ લગામ વગરનો ઘોડો સીધો ચાલતો નથી તેમ સયમ વગર મન કબજે આવતું નથી

૫૭ સુખ અને દુઃખ એ આપણા કર્મનું ફળ છે એનું નિવાળણ બીજો કોઈ કરવા મમર્થ નથી તેઓ તો આપણા કર્મ અનુસાર નિમિત્ત જ બને છે, માટે જે જે કર્મ અનુસાર અનુકૂળતા કે પ્રતિકૂળતા જીવનને ગાપડે, તેમા હર્ષશોક કર્યા વગર મમાનભાવે વર્તવું સુખમા છકવું નહિ, દુઃખમા ડરવું નહિ (ચાલુ)

આવકકેર્ત્તવ્ય—પ્રયોજક: મુનિમહારાજ શ્રી નિરંજનવિજયજી. પ્રકાશક: શ્રી નેમિ-અમૃત-આનંદ-નિરંજન અંથમાળા-અમદાવાદ. કિં. રૂ. ૦-૬-૦

ઉપરના પૌકેટ સાધના પુસ્તકમાં તેના નામ સુબળ આવકાને કર્ત્તવ્ય યોગ્ય ધણી ધાર્મિક બાળ-તોનો સમાવેશ કર્યો છે. આવકના નિત્ય કર્મપાલન તથા સમજણ માટે આ નાતું પુસ્તક ધણું ઉપયોગી થશે. પુસ્તક શ્રી જૈન અંથ પ્રકાશક સભા, ડે. પાંજરાપોળ, અમદાવાદ એ રચેલેથી મળે છે.

શ્રી આદ્યંભસિદ્ધિ (ઉદયપ્રભદેવસૂરિવિરચિત) —સંશોધક: મુનિશ્રી જિતેન્દ્રવિજયજી મહારાજ. પ્રકાશક: શ્રી લખ્મિસૂરીશ્વર અંથમાળા-છાણી, લખ્મિસૂરીશ્વર જૈન અંથમાળાના ૧૨મા પુસ્તકરૂપે આ અંથ પ્રગટ થયેલ છે. જ્યોતિર્વિદ્યાનો આ અપૂર્વ અંથ છે. મુનિરાજશ્રી જિતેન્દ્રવિજયજી મહારાજે જ્યોતિર્વિદ્યાના અભ્યાસીઓને ઉપયોગી થઈ પડે તે માટે ખૂબ પરિશ્રમ લઈ આ અંથનું સંશોધન કર્યું છે. દુકામાં આ અંથ જ્યોતિર્વિદ્યાના અભ્યાસીઓને ખાસ અધ્યયન કરવા યોગ્ય છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પ્રકાશકને ત્યાંથી મળી શકશે.

હેમચંદ્રીક્ષા-લેખક: મધુસૂદન ચીમનલાલ મોદી એમ. એ., એલએલ. બી. પ્રકાશક: શ્રી મોહન-લાલ દી. ચૌક્સી, મંત્રી: જૈનાચાર્ય શ્રી આત્માનંદ જનમશતાબ્દિ ટ્રસ્ટબોર્ડ, ત્રાંખાકોટા, વોરાનો જુનો માળો, ચોથે દાદર, મુંબઈ.

શ્રી આત્માનંદ જનમશતાબ્દિ સ્મારક અંથમાળાના ૫ મા પુસ્તક તરીકે આ અંથ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે. આ અંથમાં ગુજરાતના મહાન જ્યોતિર્ધર કલિકાંલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય મહારાજની ઉપલબ્ધ કૃતિઓની પરિચયક વિવેચના કરવામાં આવી છે. સાથે સાક્ષરવર્ધ શ્રી જિનવિજયજી મહારાજે પુરો-વચન લખી અંથની સુંદરતામાં વધારો કર્યો છે. વિદ્વાન પ્રો. સાહેબ મધુસૂદન મોદીએ હેમચંદ્રાચાર્ય જેવા અદ્વિતીય આચાર્યની કૃતિઓને સંપૂર્ણ રીતે ન્યાય આપ્યો છે, એ માટે લેખક મહાશયને ધન્યવાદ

આપીએ છીએ. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પ્રકાશકને ત્યાંથી મળી શકશે.

શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુળ રજત-મહોત્સવ અંક—શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુળના કાર્યવાહકોએ આ અંકનું બાહ્યતર સ્વરૂપ સુંદર બનાવવામાં ખૂબ જ જહેમત ઉઠાવી છે આ રજત-મહોત્સવ અંકને એ વિભાગમાં વહેંચી નાંખવામાં આવ્યો છે. પહેલા વિભાગમાં કેટલાક મનનીય લેખો છે અને બીજા વિભાગમાં ગુરુકુળના આરંભ કાળથી અત્યાર સુધીના ઇતિહાસ લખવામાં આવ્યો છે. આવા સ્તુત્ય પ્રયાસ માટે કાર્યવાહકોને અમારા આભિનંદન.

જીવનવાદ—લેખક: મહીપત સાહ. પ્રકાશક: પ્રગતિ કાર્યાલય. કિંમત રૂ. ૦-૧૨-૦. આ પુસ્તકમાં પાંચ વાંચવા લાયક નવલિકાઓનો સંગ્રહ આપવામાં આવ્યો છે. લેખકનો પ્રયાસ ઉત્તેજનપાત્ર છે. પાંચે નવલિકાઓ ઊર્મિપ્રધાન તત્ત્વથી ભરપૂર છે. આ લઘુ અંથની શ્રી. મોતીચંદલાઈ કાપડિયાએ લખેલી પ્રતાવનાના શબ્દોમાં કહીએ તો: 'આ અંથની ભાષા-શૈલી નૂતન છે, પ્રસંગોની પસંદગી આકર્ષક છે અને આદર્શ સ્પષ્ટતા વેધક છે.

મુક્તિના સંદિગ્ધ—લેખક: મહીપત સાહ. પ્રકાશક: યોગેશ મુક્તિમંડળ. કિંમત રૂ. ૦-૮-૦ દેશભિમાનથી તરવરતી ચાર નવલિકાઓનો સંગ્રહ છે. સ્વદેશની આઝાદીના અભિલાષીઓને વાંચવા લાયક છે.

ભાવનગરના જરથોસ્તીઓનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ—લેખક: કરામજી મનચેરજી ગઝદર. ભાવનગરના પારસી અનુબંધ તરફથી છપાયેલ આ ગ્રાહ્ય જન્યુબિલિ વોલ્યુમ અમે સહર્ષ સ્વીકારીએ છીએ. આ પુસ્તકમાં ભાવનગરના જરથોસ્તી ભાઈઓનો વસવાટ થયો ત્યારથી અત્યાર સુધીનો સંક્ષિપ્ત હેવાલ આપવામાં આવ્યો છે. તે સિવાય ભાવનગર રાજ્યના રાજકર્તાઓ તથા દીવાનો અને અન્ય પારસી ગૃહસ્થોના ફોટાઓ મૂકવામાં આવેલ છે. આ પુસ્તક પારસી જ્ઞેની નાની કોમ સંપત્તી અને ધર્મ પ્રત્યેના પ્રેમથી કોઈ પણ રચણ કેટલો પ્રભાવ પાડી શકે છે તેનો નવલંત દાખલો પૂરો પાડે છે. બીજી કોમોને પણ પારસી જ્ઞેની સંપીલી કોમનો દાખલો અનુકરણીય છે.

તીર્થોદ્ધારક આચાર્ય (શ્રી વિજયનીતિ-સૂરિ)—પ્રયોજક દૂલચંદ હરિચંદ દોશી, મહુવા કા પ્રકાશક શ્રી નીતિવિજય જ્ઞેન મેવાસમાજ, શામળાની પોળ-અમદાવાદ આ પુસ્તકમાં જ્ઞેન મમાજના એક સુપ્રસિદ્ધ આચાર્યવર્ગની સળગ જીવન કથા જુદા જુદા ૨૮ પ્રકરણો પાડીને લેખકે બહુ સુદર રીતે વર્ણવી છે. પુસ્તક ખાસ વાચવા લાયક છે, તાજા કંઈ વાચકને ચરિત્રનાયકના જીવનચાલી ધણો મહા-બોધ મળી શકે તેમ છે. પુસ્તકની ભાષા 'ચરિત્ર નાયકના શાંત અને સગલ જીવન જેવી જ શૈલીમાં લખાયેલ છે. લેખકનો પ્રવાસ સ્તુત્ય અને આદરણીય છે.

શ્રી પચ્ચાનપૂજા—પ્રણેતા આ શ્રી વિજયપદ્મસૂરિ મહારાજ પ્રકાશક શ્રી જ્ઞેન મય પ્રકાશક સભા-અમદાવાદ શ્રી વિજયપદ્મસૂરિ પૂજા ઉત્તમ છે. દેગસરમાં ખામ બધાવા જેવી છે. પરંતિથિપ્રકાશનિમિત્તવાસ્તવ-લેખક ત્રેલોક્યસાગર મહોપાધ્યાયજી શ્રી ધર્મસાગરજી મળિ કૃત સ્વેપજ મહિત 'તત્ત્વતરંગણી' નામના અથ-રત્નને નવલકથાના રૂપમાં રમજી અને બોધદાયક રીતે લેખક મુનિશ્રી ત્રેલોક્યસાગરજીએ આ પુસ્તક રજૂ કરેલ છે. પ્રસ્તાવનાના લેખક મુનિશ્રી હંસસાગરજી મદાગજ કહે છે તેમ 'આ પુસ્તક એક વખત શુદ્ધ

હૃદયે અને શાંત ચિત્તે વાંચી જવાથી આખાલવૃદ્ધ જનોને તિથિવિષયક શાસ્ત્રમર્યાદાનું અને અવિચ્છિન્ન શુદ્ધ પર-પગનું તદ્વસ્પર્શી જ્ઞાન કરાવશે ' કિંમત જણાવેલ નથી ' મહાવીર જ્ઞેન વિદ્યાલય (સત્તાવીસમો રિપોર્ટ)—આ મસ્થાના માનદ મત્રીઓ તરફથી મહાર પાઠવામાં આવેલ 'રિપોર્ટ' જોતાં એ કાષ્ઠને પ્રતીતિ થાય તેમ છે કે મદરજી મસ્થા જ્ઞેન સમાજમાં એક આદર્શ મસ્થા છે. મસ્થાની ઉત્તરોત્તર મર્વાગી પ્રગતિ જોઈ અંગેને ધણી જ હર્ષ થાય ? કાર્યવાહી તથા વહીવટ સતોષકારક છે. સસ્થાની દિનપતિદિન ઉત્તમજળ કારકિર્દી ધમ્મીએ છીએ.

શ્રી જ્ઞેન ભોજનશાળા-ભાવનગરનો નિવાર્ધિક રિપોર્ટ તથા હિસાબ—વારંવા ધરમશી એવે-ભાઈ સ્થાપિત ભાવનગરની આ જ્ઞેન ભોજન-શાળાનો રિપોર્ટ જોતાં મસ્થાના સેવાભાવી કાર્ય-વાહકોએ જે સેવાયુ કાર્ય ઉપાસ્ય છે તે ધણુ જ પ્રશંસનીય છે. ભાવનગરમાં એક આવી મસ્થાની જે અનિવાર્ય જરૂર હતી તે આ ભોજનશાળાએ પૂરી પાડી છે. મસ્થાના ઉત્સાહી કાર્યવાહકો જે નિસ્વાર્થ સેવાયુ કાર્ય જનની ગદ્દા છે તે માટે તેઓને ધન્યવાદ થોડે છે. આ ભોજનશાળાની ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ ધમ્મીએ છીએ.

મુનિરાજશ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજનો સ્વર્ગવાસ.

પ્રસિદ્ધવક્તા મુનિરાજશ્રી ચારિત્રવિજયજી મહારાજનો પાલીતાણા ખાતે ચેત્ર વદિ ૭ મેમાસના રાજ યથેલ સ્વર્ગવાસી નોષ લેતા આ સભા અત્યંત દિવગીરી જાહેર કરે છે.

તેઓશ્રી એક પ્રસિદ્ધવક્તા અને અઠગ કેળવણીકાર હતા. તેઓશ્રી અતિ વૃદ્ધ હોવા છતાં પણ, છેજા કેટલાક વર્ષોથી સોનગદમાં સ્થાપિત કરેલ 'શ્રી મદાવીર જ્ઞેન ચારિત્ર રત્નાશ્રમ' ના વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તમ કેળવણીનું પાન કરાવી રહ્યા હતા અને સાથે 'મમધર્મ' પાક્ષિકનું મચાવત પણ કરી ગદ્દા હતાં જ્ઞેન સમાજ ઉપરનો આ ઉપકાર ન જૂલો વકાચ તેવો છે. આ સભા પ્રત્યે તેઓશ્રી મહાતુષ્ટિ ધરાવતા હતા. આવા વિદ્વાન પ્રભાવશાળી સાહુપુરુષના અવસાનથી જ્ઞેન સમાજને બારે બોટ પડી છે. મૃત્યુતાના પવિત્ર આત્માને પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ તેમ આ મહા શાન્તદેને પ્રાર્થના કરે છે.

.....વતેમાન સમાચાર.....

પંખાબના વતેમાન

રાયકોટમાં આચાર્યવર્મા શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરી-
શ્વરજી મહારાજ આદિ પધારવાથી નગરમાં જગૃતિ
સારી આવી રહી છે.

ચૈત્ર શુક્લ પ્રતિપદાને દિવસે સ્વર્ગવાસી પરમ્પુરુષેવ
ચૈત્રીરાજ શ્રી હુદિવિજયજી (હુટેરાયજી) મહારાજની
સ્વર્ગવાસજયંતી અને જગપ્રસિદ્ધ ન્યાયાભોનિધિ
જ્ઞેનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયનાન્દસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી)
મહારાજની જન્મજયંતી આચાર્યશ્રીજીની અધ્યક્ષ-
તામાં સમારોહપૂર્વક ઊજવવામાં આવી હતી.

ગુરુદેવોના જીવનવિષયમાં આચાર્ય મહારાજે
સુંદર વિવેચન કર્યું હતું અને પંન્યાસ સમુદ્રવિજયજી
મહારાજે ગુરુદેવોના જીવનવિષયની ખાસ ખાસ
લટનાઓ પર સુંદર ભાષણ કર્યું હતું.

અંબાલા, જંડિયાલાના સંઘો આતુર્ચાસ માટે
વિનંતી કરવા પધાર્યા હતા અને આગ્રહભરી વિનંતી
કરી ગયા.

ચૈત્ર શુક્લ ત્રયોદશીના દિવસે ગ્રમજીવનવાન શ્રી
મહાવીરરામનીની જયંતી પણ આચાર્યશ્રીજીની
અધ્યક્ષતામાં સમારોહપૂર્વક ઊજવવામાં આવી હતી.
આચાર્યશ્રીજીએ 'લીરઃ સર્વજીવતાસુરેન્દ્રમહિતો'
આ શ્લોક પર સુંદર વિવેચન કરતાં ભગવાનનું મહત્ત્વ-
શાળી જીવન સંભળાવ્યું હતું અને ગણધર દેવોના
શંકા-સમાધાન વિષયમાં પ્રકાશ નાખતા આત્મા,
પુણ્ય, પાપ, સ્વર્ગ, નરક વગેરેની સિદ્ધિ કરી બતાવી
પ્રભુપૂજનનું મહત્ત્વ સમજાવ્યું હતું.

પંન્યાસ સમુદ્રવિજયજીએ ભગવાનની માતૃકાક્તિ,
ગર્ભમાં કરેલી પ્રતિષ્ઠા, વર્ષાદાન, ઉપસર્ગ વિષયો પર
સુંદર ભાષણ આપ્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે : 'મહા-
પુરુષોના જીવનમાંથી મોઢ લઇ અમલમાં મૂકવાથી
આત્મકર્ષણ સધાય છે.'

આચાર્યશ્રીજી દરરોજ ભિન્ન ભિન્ન વિષયો પર
પ્રભાવશાળી વ્યાખ્યાનો આપે છે. તેના લાભ જનતા
સારા પ્રમાણમાં લઇ રહી છે.

શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરુકુળ,
વાણિજ્ય વિદ્યામંદિરની સ્થાપના
સંગીતશાસ્ત્રી તંદુલકરનું સંગીત.

તા. ૭-૫-૪૭ના રોજ પાલીતાણામાં શ્રી યશો-
વિજયજી ગુરુકુળમાં વાણિજ્યમંદિરની સ્થાપનાને અંગે
એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રમુખસ્થાને
રેટના દીવાન સાહેબ હતા. ઉદ્ઘાટન ક્રિયા કલકત્તા-
નિવાસી પ્રાપ્ત સોહનલાલજી કર્ણાવટે કરી હતી.

મેળાવડાને અંગે અમદાવાદથી સંગીતશાસ્ત્રી
તંદુલકરને ખાસ યોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેમના
સંગીતથી સભાનું કાર્ય શરૂ થયું હતું.

પ્રારંભમાં શ્રીયુક્તે ફૂલચંદભાઈ કે જેઓ આ
વિદ્યામંદિરના ઉત્પાદક છે તેમણે વાણિજ્યની ચોળના,
આવશ્યકતા, ઉપયોગિતા, લાભ અને અભ્યાસક્રમ
વગેરે વિગતથી સમજાવ્યા હતા.

તે પછી શ્રીયુક્તે ફૂલચંદભાઈએ કહ્યું હતું
કે : 'જૈન શિક્ષણસંસ્થાઓમાં કાર્કિયાવાડમાં વાણિજ્યનું
શિક્ષણ પહેલવહેલું દાખલ થાય છે. તેના યથા
ગુરુકુળને મળે છે અને તે શ્રી ફૂલચંદભાઈને હાથે જ
શરૂ થાય છે એ આનંદનો વિષય છે.

જૈનો વણિક કોમ છે. તેને ગણયુથીમાં, જીવનમાં
તે તારસામાં વાણિજ્ય છે, પણ ખેડ સાથે કહેવું પડે
છે કે તેના શિક્ષણમાં જ વાણિજ્ય નથી.

દોરી લોટો લઇને વ્યાપાર ખેડવાનો સમય
આવ્યો ગયો છે. આજે આખી દુતિયા સાથે સંબંધ
બંધાયો છે તે માટે પદ્ધતિપૂર્વકનું વ્યાપારિક યાન
જરૂરી છે, તેના આ પગરણ છે, એ આશ્ચર્ય છે.

રેટ પણ સફલાગી છે કે જૈનો જુદી જુદી
દિશામાં લાખો રૂપિયા ખર્ચીને રેટની શોભામાં
વૃદ્ધિ કરે છે, એ રેટે પોતાનું ગૌરવ સમજવું જોઇએ.

આ ગુરુકુળ વાણિજ્યશિક્ષણનું કાર્કિયાવાડ-
ગુજરાતનું કેન્દ્ર અને એવી આશા રાખું છું.'

બાદ ખાણ કર્ણાવટે વિદ્યામંદિરની ઉદ્ઘાટન
ક્રિયા કરી હતી. અંતમાં સંગીતનું પ્રોગ્રામ પુરું
થવા પછી શ્રીયુક્ત વલ્લભદાસભાઈએ આવેલા મહેમાનોની
આહાર માન્યા બાદ હારતોરાવડે સ્વાગત કરવામાં
આવ્યું હતું અને મેળાવડો વિસર્જન થયો હતો.

૬ સકલાહિત સ્તોત્ર (મૂળ)—શ્રી કનકકુશળમણિની ટીકા સાથે સરોધનકર્તા પ્રાચીન સાહિત્ય સરોધક સાક્ષગવર્ધી શ્રીમાન પુણ્યવંશ્યજી મહારાજને તદ્દન શુદ્ધ કરીને પ્રવૃત્ત કરવામા આવેલ જે અધ્યાત્મીઓ માટે અતિ ઉપયોગી છે શાસ્ત્રી સુદ ટાઇપમા મુદ્રિત થયેલ છે

આમા સપ્ત મોધવારીના વખતે પણ આના છ મોટા સુંદર ગ્રંથો, મોટા ખર્ચ કરી, પ્રકટ કરી, અમાગ માનવતા પેટન સહોળો અને લાખડું મેમ્મરોને ભેટ આપવાનું સભાએ સાદસ કર્યું છે વ્યાપારીદૃષ્ટિએ આ સભાનો વહીવટ થતો ન હોવાથી, જોયામા જોયો કક્ષાના વિવિધ સાહિત્યના અનેક ગ્રંથો પ્રકાશન કરવાનો અને આર્થિક દૃષ્ટિએ પણ અમારા ઉપરોક્ત સભાસદોને સારામા સારો ભેટના ગ્રંથોનો દર વખતે વિશેષ વિશેષ લાભ કેમ મળે, એ હેતુ આનમા ગમેલ હોવાથી તેમજ આ સભાના લાખડું મેમ્મરોને એક સુદ ગૃહ લાખચેરી કેમ થાય તે વિચારથી ગમે તેવા પ્રસંગોએ પણ અનેક ગ્રંથોની ભેટોના લાભ આપવામા આવે છે આ સભા પોતાના સભાસદોને ગ્રંથોનો જે મોટો ભેટ તરીકે લાભ આપે છે તે અમાગ સભ્યો ગમે તેમજ તેવી ખીજ કાંઈ મંરયા તેવા લાભ આપી શકતી ન હોવાથી આ મહામા દિવસાનુદિવસ નવા સભાસદોની સખ્યા વધતી જાય છે

‘શ્રી આત્માનંદ ગ્રંથરત્નમાળા’ તરફથી નવા છપાતા અને છપાવવામા પ્રાકૃત-અસ્કૃત ગ્રંથો.

૧ શ્રી કવારત્નકોશ . શ્રી દેવમદ્રગણિકૃત. (મૂલ)

૨ શ્રી પ્રાકૃત વ્યાકરણ હુલિકા

૩ શ્રી ત્રિપિઠ્ઠાકા પુરુષ ચરિત્ર (વીજુ, વીજુ, વોષુ પર્વ)

‘શ્રી આત્માનંદ જૈન ગ્રંથમાળા’ તરફથી છપાતા ગુજરાતી ગ્રંથો.

૧ શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર—(શ્રીમદ્ અમરસિંહચરિત્ર) લગભગ ૫૦ ફોર્મ, ચારમો પાનાનો દળદળ ગ્રંથ, વિવિધ સુશોભિત રંગીન ચિત્રો સાથે

૨ શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ (બોધસુધા સહિત)—(લે આચાર્યશ્રી વિજયદાસચરિ) મનન કરના લાયક, અનેક વિષયોથી ભરપૂર, સુદ આકર્ષક સાથે ૪૧૬ પાનાનો દળદળ ગ્રંથ

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર’

૫૨૦ પાના, સુંદર ગુજરાતી અક્ષરો, જોયા કામળો, સુદ ફોટાઓ અને સુશોભિત કપડાના મનરંજન આર્ષન્ડોમથી અવકૃત કરેલ ગ્રંથ આ સભા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ ગ્રંથમા પ્રજ્ઞાના સત્તાવીસ ભવનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના સ્થળો સાથેનું લખાણથી વિવેચન, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના ત્રીસ વર્ષ પૂર્વેનું વિદ્યાવર્ણન, સાકાબાગ વર્ષ કરેલા તપનું વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનું ધણુ જ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલું આ ગ્રંથમા આવેલું છે તેટલું કોઈના છપાવેલા ખીજ ગ્રંથોમા આવેલ નથી, કામળ કે કર્તા મહાપુરુષ કે પક્ષ, આગમો, ત્રિપિઠ વગેરે અનેક ગ્રંથોમાથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટલું સુદ રચનાપૂર્વક લખાણથી ભરપૂર છે ખીજ ગમે તેટલા લઘુ ગ્રંથો વાચવાથી શ્રી મહાવીરજીવનનો સપ્તર્ષિ ખ્યાલ આવી શકે નહિ, જેથી આ ગ્રંથ મગવવા અથવા ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ આવા સુદ અને વિસ્તારપૂર્વક ગ્રંથની અનેક નવો ખાખી મળે છે હવે જૂનું કુકા સિલિકે છે આમા ઉત્તમ, વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના ગ્રંથ મોટો ખર્ચ કરી કરી છપાવતા નથી, જેથી આ લાભ ખામ લેવા જેવો છે કિમત રૂ. ૩-૦-૦ ચોરટાજ ઓલગ લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—લાવનગર

જ્ઞાનભંડારો તેમજ પુસ્તકાલયોને ભેટ.

૧. શ્રી કપૂરવિજયજી સેખમંગલ ભા. ૧ દ્રો, ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજીકૃત જ્ઞાનસાર વિસ્તૃત ભાવાર્થયુક્ત. પા. ૫૩૨.

૨. ખંભાતની ચૈત્યપરિવાટી જાણનાં જેવી વખીકતો સહિત. પા. ૮૨.

૩. શિખરજી પ્રવાસચાઇડ. પા. ૧૨૦.

બુકપોસ્ટથી જ મોકલવામાં આવશે. પોસ્ટેજ પેકેટ ૧૦ ખર્ચ સારુ જાનાવાળા કશ રહેમ્મસ મોકલવા. મિલિકમાં હશે ત્યાં સુધી લાભ અપાશે.

સરનામું—

મોહનલાલ દીપચંદ ચૌકરી,
તાંજાકોટ, વહારનો જુના માળો, ચોથે દાદરે.
ચુંબક ૩.

શ્રી પ્રભાચંદ્રસૂરિવિરચિત-

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક ગ્રંથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના ગ્રંથમાં વર્તમાનકાળના બાવીશ પ્રસાવક આચાર્યમહારાજના જીવન ઉપર કર્તા મહાપુરુષે સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. જેને મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે, તેમાં તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આવી સુંદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથ જનાવ્યો છે. મુનિરાજ શ્રી કદ્યાણુવિજયજી મહારાજે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ સુંદર પર્વાચોચના લખી તે ગ્રંથની રચનામાં સુંદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથાસાહિત્યમાં ઉમેરો કર્યો છે. એવી સુંદર અને સરલતાપૂર્વક રચના કરેલ હોઇને આ ગ્રંથને અમુક અમુક જૈન શિક્ષણશાળાઓના ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમાં રચના મળેલ છે. આ ઉપયોગી સાહિત્ય ગ્રંથ હોવાથી વાંચના પછી ખાસ આનંદ ઉત્પન્ન કરે તેવો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦૦ પોસ્ટેજ અલગ.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી જ થોડી તકલો સિલકે રહી છે.

૧. સટીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલકે નથી)

૨. શતકનામા પાંચમે અને સપ્તતિકાસિંધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ જાને ગ્રંથોમાં કયું છે અને રચના, સંકલન વિદ્વાતપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જાણાય તેનું છે. બાકી તેની સાથે મુજરાતી ભાષામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના રચાનદર્શક દ્રાશ, શ્વેતાંબરીય કર્મતરવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મ વિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

જોયા એન્ટીક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપે અને મજબૂત તથા સુંદર બાઇડિંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (કુત બીજો ભાગ સિલકે હોવાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

પ્રથમ ૪૦ પૃષ્ઠ.

અંક ૧૧ મે.

જૂન

જા

પરિષ્ઠ

પ્રકાશક—

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—ભાવનગર.

૧. એકાન્યોક્તિ	૨૩૭	૬. અમર આત્મમંથન	૨૪૭
૨. સત્ય-સ્વરૂપ	૨૩૮	૭. અહિંસાની અદ્વિતીય શક્તિ : સત્યાગ્રહના મંડાળ	૨૪૯
૩. માનની મહત્તા	૨૩૯	૮. દષ્ટિવાદના ભેદસ્વરૂપ પૂર્વોક્તિ દ્રુક પરિચય	૨૫૨
૪. પરમાર્થસૂત્રક વાક્યસંગ્રહ	૨૪૩	૯. વર્તમાન સમાચાર	૨૫૫
૫. શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર	૨૪૫		

લેટના ગ્રંથો.

અમારા માનવતા પેદાન સાહેબો અને લાઇફ મેમ્બરોને નીચે લખેલા ગ્રંથો લેટ આપવાના છે.

૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર	૪. શ્રી સકલાહૃત્ સ્તોત્ર દીકા સહિત
૨. શ્રી ધર્મવીર ઉપાધ્યાય	૫. શ્રી આગમસારિણી
૩. શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ	૬. શ્રી સિદ્ધાંતરહસ્ય

ઉપરોક્ત લેટ આપવાના છ સુંદર ગ્રંથોની સંક્ષિપ્ત હકીકત નીચે પ્રમાણે છે.

૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર—દેશી પચાસ, કાઢિન આઠ પેછ, ચારસો પાનાનો સુંદર દળદાર ગ્રંથ. ઓન્ટિક પેપર ઉપર સુંદર ગુજરાતી અક્ષરો, પાકું કપડાનું બાઈન્ડીંગ, સુશોભિત રંગબેરંગી કવર-જેકેટ, ગુરુદેવ, તીર્થો, પ્રભુ આદિનાથ તેમજ આર્થિક સહાય આપનાર વગેરેની વિવિધ રંગી છબીઓ સહિત.

૨. ધર્મવીર ઉપાધ્યાય—શ્રી સોહનવિજયજી-બ્રહ્મચારી, સંજમધારી, પંચમી વીરપુરુષ, યોગીનું સુંદર લાવવાહી જીવન વાંચતાં રોમાંચ પડા યાય તેવું સુંદર ચરિત્ર, છબીઓ સહિત આકર્ષક સુંદર ગ્રંથ. બાર દેશી, સુમારે ૨૦૦ પાનાનો, સુંદર ટાઇપો અને ઊંચા ઓન્ટિક કાગળ ઉપર છપાયેલ છે.

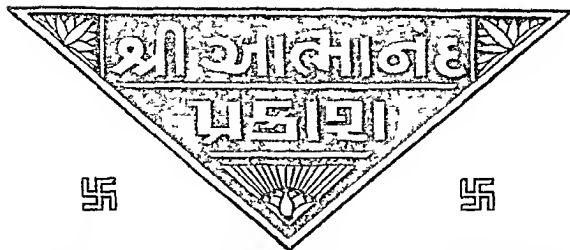
૩. જ્ઞાનપ્રદીપ (બોધસુધા સહિત)—વિદ્વાન લેખક આચાર્ય શ્રી વિજયકરત્તરસરિજીના સામાજિક બોધદાયક લેખો, ઊંચા કાગળ, સુંદર ટાઇપ અને પાકું બાઈન્ડીંગ, સુંદર કવર સાથે દેશી ૨૬, પાના ૪૧૬.

૪. શ્રી આગમસારિણી ગ્રંથ—અનેક તત્ત્વજ્ઞાનની જાણવા જેવી હકીકતોથી ભરપૂર દેશી ૮, પાના ૧૩૨.

૫. સિદ્ધાંતરહસ્ય—તત્ત્વજ્ઞાન, દ્વારે વગેરે અનેક જાણવા જેવી હકીકતોથી ભરપૂર પાકા બાઈન્ડીંગનો દળદાર ગ્રંથ. પાના ૨૪૦.

૬. સકલાહૃત્ સ્તોત્ર (મૂળ)—શ્રી કનકકુશળજીની દીકા સાથે. સંશોધનકર્તા પ્રાચીન સાહિત્યસંશોધક સાક્ષરવર્ચી શ્રીમાન પુણ્યવિજયજી મહારાજે તદ્દન શુદ્ધ કરીને પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે. અભ્યાસીઓ માટે અતિ ઉપયોગી છે. શાસ્ત્રી સુંદર ટાઇપમાં મુદ્રિત થયેલ છે.

(અનુસંધાન ટાઇટલ પેજ ૩ હેતુ)

પુસ્તક . ૪૦ સુ .
અંક ૧૧ મા

આત્મ મ ૪૮
વીર મ ૨૪૬૬

વિદ્યમ સ ૧૯૮૮ : જ્યેષ્ઠ :
ઈ સ. ૧૯૮૩ વર્તુલ :

મેકાન્યોક્તિ ।

(અનુષ્ઠાન વ્રત)

દિવ્ય ચૂતરસ પીત્વા, મર્વ નો યાતિ કોકિલા ।

પીત્વા કર્દમપાનીય, મેકો રટરટાયતે ॥ ૧ ॥

આ અન્યોક્તિ શુ સૂચવે છે ? આશ્ચર્યનો દિવ્ય ગગ પીતા છતાં પણ ડેડિકા કિ સિત માત્ર ગર્વ કરતી નથી, પણ દેડકા કેવળ ગદગદ-કથનવાળુ પાણી પીને ડેડકો બધો (ડર્લેક્ટોર) અનાજ કાઉટાઉ કરી મૂકે છે !

આ અનુભવ આપણુ સૌને હમેશા જ યાદ રહે છે આપણા જનસમાજમાં પણ એ જ પ્રમાણે ભોંયએ છીએ .

ખાનદાની-અસલ અમીગત કે કુળગૌરવના સાચા સ્વરૂપની, અને શુદ્ધ-શુદ્ધ સ્વભાવની પ્રત્યક્ષ પરીક્ષા આ અન્યોક્તિ સ્પષ્ટ દર્શાવી આપે છે .

સ પત્તિ-અમૃદ્ધિ કે વૈભવવિશાળતા પ્રાપ્ત થયે, માથા મગ્ગનો નર્વથી છટી જતા નથી જ, પણ હલકા જનો સહેજસાજ માધનસ પત્ર થતા જ વાણીદારા છલગાઈ જાય છે .

વાચક બંધુઓ ! આ નાની મગ્ગી અન્યોક્તિમાં પણ કેટલો બધો ઉત્તમ શોધ મળાયેલો છે ! આપણે તો માગ જ ગ્રહણ કરીશું !! અલભ .

ભાવનગર-૫૩વા,

તા ૨૬-૫-૪૩

દિ મત્યશોધક,

દેવાશ કર વાલજી બધેકા

નિવૃત્ત એન્યુ ઇન્ડિયે ધર્મોપદેશક-ભાવનગર

સત્ય - રવરૂપ

(મારા તે જાગમાં વાળ્યો ડાહરિયો)

(બીમપલામ-હોય)

માનવની વૃત્તિઓ પલટાયે શાને ?
ખદલાયે દિલકું કે ખદલાયે મન ? ટેકો
કો'ને ગમે રૂડી પાંદડી શુલાળની;
કો'ને ડાલાવે ડાહરતું ડાહન. માનવ૦ ૧
સૂર્યપ્રભામાં મનકું કો' ધારે;
ચન્દ્રપ્રભાની લાગે કો'ને લગન. માનવ૦ ૨
તારલાના ચમકારે ચમકે કો' ચિત્તે;
ચન્દ્રપ્રભાના કો' આંજે અંજન. માનવ૦ ૩
કમળના રૂપે બ્રમરે શુંજતા;
સવિતા નિહાળી શાને ખીલે વદન ? માનવ૦ ૪
અવિદ્યા કેરું વેદન ટળે તો;
આત્માનાં થાયે સાચાં દર્શન. માનવ૦ ૫
મતનો ને ચિત્તનો પલટો સૌ જુકું;
સમતાનું થાયે જો સાચું સ્પર્શન. માનવ૦ ૬
શાસે પ્રવીણ હો' કે હોયે નિરક્ષર;
પ્રભુકૃપા જો જ સાચું કુન્દન. માનવ૦ ૭
અજિત બંસી આત્માની વાગતાં;
હૈમેન્દ્ર પામે સુકિતસદન. માનવ૦ ૮

રચયિતા: સુનિશી હૈમેન્દ્રસાગરેજી મહારાજ.

માનવીને પોતાની યોગ્યતાના પ્રમાણમા માન મળે તો ખુશી થવુ નેહજો અને સતોષ માનવો નેહજો. પણ અનુચિત વધુ પડતુ માન મેળવીને ખુશી થવુ-કુલાવુ તે એક પ્રકારની મૂર્ખતા છે, કાગળ કે તેવા પ્રકારના શુભો અથવા તો જેને આશ્રયીને માન આપવામા આવતુ હોય તેવી વસ્તુ પોતાની પાસે ન હોવા છતા પણ જ્યારે તેવો શુભો કે સપત્તિવાળો કહીને કોઈ માન આપે તો તે એક પ્રકારની મરકરી હોવાથી પોતે શરમાવુ નેહજો પણ ખુશી થવુ નેહજો નહી જેમકે ગલીઓમા લાટકી એક-વાડમાથી અનાજના દાણા વીણી ખાઈને જીવનાર અને ફાટી ગયેલા મેલા કપડા પહેરનાર શિખારીને 'આવો, શેઠ મારેજ યધાગે,' એમ કહીને કોઈ માન આપે તો તે એક પ્રકારની મરકરી કરી કહેવાય છે સમારમા અણુછાજતુ વધુ પડતુ માન આપીને અપમાન કરવાની પણ એક પ્રથા છે કે જેને સુધરેલી સભ્યતા કહેવામા આવે છે હૃદયમા તિરસ્કાર હોવા છતા પણ દેખાવમા સત્કાર કરવો તે સુધરેલી સભ્યતા છે

પોતાને નિર્જીણી જાણવા છતા પણ ખોટી પ્રશસા સાલગીને કે માન મેળવીને કુલાઈ જઈને અભિમાન કરનાર ડાહ્યો, બુદ્ધિ-શાળી કે વિદ્વાન કહી શકાય નહિ શુભવાન અને મ પત્તિવાન ડાહ્યા બુદ્ધિશાળી માણસો ઉચિત માન મેળવી કે પ્રશસા સાળગીને કુલાંતા નથી પણ શરમાય છે, તો પછી અનુ-ચિત માન મળવાથી તો ખુશી થાય જ શાના ?

હ્રદ પ્રકૃતિવાળા માણસો હમેશા ખીજતની પામેથી માન મેળવવા આતુર રહે છે અને તેથી કરીને પોતે પણ ખીજતની ખોટી પ્રશસા કરે છે અને વધુ પડતુ માન આપે છે આવા માણસોને ખીજતની ઇચ્છાને આધીન રહેવુ પડે છે અને તેના અધમ કાર્યોની પણ પ્રશસા કરવી પડે છે ખીજાઓની કરેલી ખોટી પ્રશસાથી કે તેમને માન આપવાથી તવા પ્રકારના શુભો કે ડોહપણુ પ્રકારની મ પત્તિ પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી, છતા પોતાનો હ્રદ સ્વાર્થ સાધવા ખોટી પ્રશસા કે માનની ચાહતા, માની માણસ ગમ્યા કરે છે નિર્જીણી તથા ક ગાલની પામેથી પ્રશસા તથા માન-સત્કાર મેળવવા કરતા શુભવાન તથા ધનવાનતા કરેલા માન, સત્કાર અને પ્રશસાને વધારે ચાહે છે, કાગળ કે સ્વાર્થ સાધવામા તે ગાહુ ઉપયોગી નીવડવાથી તે મેળવવા તેમનો અત્યંત આદર કરે છે અજ્ઞાની સમારની દૃષ્ટિમા જણાતા શુભવાન અને ધનવાનો તાર્ત્વિક દૃષ્ટિથી જોતા નિર્જીણી અને ક ગાલ જ હોય છે, છતા તેમનાથી મેળ-વેલા આદર, સત્કાર અને પ્રશસા અજ્ઞાની જનતાની પાસેથી સ્વાર્થ સાધવાના માધનરૂપ થઈ પડે છે જેઓ વસ્તુતત્ત્વને મમજનાર ડાહ્યા અને જ્ઞાની પુરુષોની દૃષ્ટિમા નીતિ અને ધર્મનું ઉત્તમ ધન કંવાથી અપમાનિત થઈને વળોડાયેલા હોય છે, તેઓ અજ્ઞાની સમારની પામેથી માન તથા પ્રશસા મેળવવાની લાલચા-વાળા હોય છે અને એટલા માટે તેઓ મહા-પુરુષોને છાને તેવા શુભોનો અજ્ઞાની જનતાની

સમક્ષ પોતાનામાં આરોપ કરે છે અને તેમની પાસેથી મહાપુરુષ તરીકેનું માન મેળવીને સંતોષ માને છે, કે જે એક મધના નશામાં ચક્રચૂર બનીને પોતાને મહારાજા માનનાર દારૂડિયાના તરંગો જેવું છે. અજ્ઞાની જનતાથી મેળવેલા માન, સત્કાર અને પ્રશંસાથી આત્મા ગુણવાન કે ઉચ્ચ બની શકતો નથી; છતાં પોતાને ગુણવાન અને મહાપુરુષ તરીકે માની લેવું તે મહામૂર્ખતા છે. જો કે પોતાના અંદર અણુછાજતા ગુણોનો આરોપ કરીને પોતે મહાન તો બની શકતા નથી, તો પણ અજ્ઞાની જનતાને છેતરીને પોતાની ક્ષુદ્ર વાસનાઓ તો પોષી શકે છે.

સંસારમાં જનતા બીજાનું માન અથવા તો પ્રશંસા સ્વાર્થને માટે અને પરમાર્થને માટે કરે છે. જ્ઞાની પુરુષો પરમાર્થદષ્ટિવાળા હોય છે ત્યારે અજ્ઞાની જીવો સ્વાર્થદષ્ટિવાળા હોય છે. પરમાર્થદષ્ટિવાળા જ્ઞાની જીવો વિકાસી આત્માઓમાં પોતાના કરતાં અધિક ગુણ જોઈને આકર્ષાય છે અને આત્મિક ગુણ મેળવવાને માટે તેમની પ્રશંસા કરી માન આપે છે, પણ અછતા ગુણોનો આરોપ કરીને વધુ પડતું માન આપીને અનુચિત પ્રશંસા કરતા નથી. વિકાસી ગુણવાન પુરુષો ઉચિત માન તથા પ્રશંસાની સ્પૃહા રાખતા નથી, તો પણ જ્ઞાની પુરુષો તેમને માન આપીને પ્રશંસા કરે છે, છતાં તેઓ મિથ્યાભિમાન કરી કુલાતા નથી; તેમજ તેમનાથી મેળવેલા માન-પ્રશંસાવડે અજ્ઞાની જનતાને છેતરવા પ્રયાસ પણ કરતા નથી, કારણ કે તેઓ નિસ્પૃહી હોય છે.

સ્વાર્થદષ્ટિવાળા અજ્ઞાની જીવો અનેક પ્રકારના સ્વાર્થોને અંગે ક્ષુદ્ર વાસનાવાળા નિર્ગુણી જીવોમાં અછતા ગુણોનો આરોપ કરીને અને માન આપીને પ્રશંસા કરે છે કે જેથી કરીને તેઓ પ્રશંસા કરનારનો સ્વાર્થ પૂરો કરવા માટે

પોતાનાથી બનતું બધું જ કરે છે. માન, પ્રતિષ્ઠા તથા પ્રશંસા મેળવવા માટે પોતાની જાતે પોતાનામાં કરવામાં આવતો અછતા ગુણોનો આરોપ તેમજ અણુછાજતી ઉપમાઓનો અદાવવામાં આવતો ઓપ તે પોતાને ગુણસંપત્તિથી શૂન્ય જણાવવાનાં ચિહ્નો છે; કારણ કે સ્વાર્થી જીવો પોતાની પ્રશંસા કરવાથી કુલાય છે તથા મિથ્યાભિમાનમાં ઘસડાઈ જાય છે તે તેમની અપૂર્ણતાને સૂચવે છે.

ગુણ-સંપત્તિ મેળવીને સાચી રીતે મહાન બનનારાઓને માનની ણિલકુલ આવશ્યકતા હોતી નથી; કારણ કે માનથી આત્મિક ગુણોના વિનાશ થાય છે, પણ વિકાસ થતો નથી; માટે તેઓ હંમેશાં માનનો વિનાશ કરવાના અર્થો હોય છે, પણ તેને મેળવવાની ઇચ્છાવાળા હોતા નથી. તાત્ત્વિક દષ્ટિથી જોતાં બીજાની પાસેથી માન મેળવવા પ્રયાસ કરનાર અવશ્ય માની હોય છે, અને તેથી કરીને જ તેઓ માનને અત્યંત પુષ્ટ બનાવે છે. બીજાની કરેલી પ્રશંસા સાંભળીને રાજી થવું તે પ્રશંસા કરાયેલી વસ્તુની જિજ્ઞાસુ બતાવી આપે છે. મિથ્યાભિમાનને ઉદયમાં લાવનાર તથા પોષનાર અનુચિત સત્કાર તથા પ્રશંસા છે. ઉચિત માન તથા પ્રશંસાથી મનુષ્ય ભાન ભૂલી વિકળ બની શકતો નથી. જ્યારે કોઈ પણ માણસના વખાણ કરવામાં આવે છે અથવા તો માન આપવામાં આવે છે ત્યારે તે પોતાને એમ માની લે છે કે હું રૂપમાં, ગુણમાં, સંપત્તિમાં કે જ્ઞાનાદિમાં બીજા અથવા મેં કરતા અડિયાતો છું. આવી માન્યતાથી તે મિથ્યાભિમાનથી ઘવાય છે, પણ જો કોઈ કહે કે અસુક માણસ ગુણ, સંપત્તિ, જ્ઞાનાદિમાં ઉચ્ચ કોટિનો છે અને તમે પણ ગુણ-સંપત્તિમાં ઠીક છો તો તેને મિથ્યાભિમાનનો આવેશ આવતો નથી; કારણ કે તે એમ બાજો

છે કે મારાથી પણ સારા ચઢિયાતા સંસારમા શુણ્ણસ પત્તિવાળા તથા જ્ઞાનવાન છે

જો વાસ્તવિકપણે વિચાર કરીએ તો શુણ્ણસ પત્તિહીન માણસમા અભિમાનની માત્રા અધિક્કર હોય છે આવા માણસો બીજાની પ્રશંસા સાભળી શક્તા નથી અથવા બીજાને અપાયેલું માન-સહન કરી શક્તા નથી, પછી લલે તે શુણ્ણસ પત્તિવાન કેમ ન હોય ? તેમનામાથી પણ પોતે અછતા હોયો પ્રગટ કરી બતાવે છે, કાગળ કે એવાને પોતાની જ માન-પ્રશંસા પ્રિય હોય છે જેઓ બીજાને અપાયેલા માન પ્રશંસા સહન કરી શક્તા નથી, તેઓમા દરેક બાબતની ઊણપ રહેલી હોય છે એનાથીયે વધારે ઊણપવાળા તો તે છે કે જે પોતાના મોઢે જ પોતાની પ્રશંસા કરે છે અથવા અણુછાજતા શુણ્ણ પોતાના હાથે લખીને જનતા સમક્ષ ધરે છે જોયી કેટલિના મહાપુરુષોને છાજે તેવા શુણ્ણોના પોતાના નામની ઉપર ઝોપ ચડાવીને કુલાવુ તે એક મૂળાઈ ભરેલું છે, અને બુદ્ધિમત્તા તથા ડહાપણથી વેગળુ છે, કાગળ કે લોહા ઉપર મોનાનો ઢોળ કરવામા આવે તો તે લોહુ કાઈ મોતુ બની જતુ નથી ડાહ્યા પરીક્ષક માણસોના હાથમા આવતા વેત જ મોનાનો ઢોળ હોવા છતા પણ લોહાને પારખી કાઢે છે તેવી રીતે અણુજાણુ માણસોને છેતરવા ગમે તેટલો શુણ્ણોના ઝોપ ચડાવવામા આવે તો પણ શુણ્ણવાન ડાહ્યા માણસો નાળી શકે છે કે આ શુણ્ણોના ઝોપ ચડાવવામા આવેલો છે જેઓ સાચા શુણ્ણવાન પુરુષો હોય છે તેમને પોતાના નામની માથે વિશેષણો લગાડીને ઝોપ ચડાવવાની આવશ્યકતા ગ્રેહીતી નથી સાચા શુણ્ણ-સ પત્તિવાળા પુરુષોને બીજાની મેલા, સત્કાર અને, પ્રશંસાની સ્પૃહા હોતી નથી જેઓ મૈથિક દષ્ટિ-હુદ્ર વામનાવાળા હોય છે, તેઓને જ બીજાની પામેથી પ્રશંસા તથા આદર

મત્કાર મેળવવો જાદુ ગમે છે અને એટલા માટે જ તેઓ બીજાને ગમે તેવી રીતે વર્તે છે અને બોલે છે અને પોતાને માથા શુણ્ણસ પત્તિવાન ઝાળખાવે છે, જેથી અણુજાણુ હોવો આકર્ષાઈને તેમને વાસના તથા મ્વાર્થ પોષવાના સાધનોની સગવડતા કરી આપે છે, જેથી તેઓ કુલાઈ જઈને પોતાને કૃતકૃત્ય માને છે જેઓ શુણ્ણ-સ પત્તિ મેળવવાની ચાહનાથી સાચા શુણ્ણ પુરુષોના માર્ગને ચતુર છે, તેઓ શુણ્ણ-સ પત્તિ મેળવી શક્યા હોય કે ન હોય તો પણ પોતાને શુણ્ણ-સ પત્તિવાળા ઝાળખાવવા માટે ઢોળ પણ પ્રકાગ્નો પ્રયાસ કરતા નથી, કાગળ કે તેમનામા હુદ્ર વામના કે સ્વાર્થ હોતો નથી અને તેથી કરીને તેઓ હાસીને પાત્ર બનતા નથી જેઓ પોતે અવશુણી હોઈને શુણ્ણ-સ પત્તિવાળા મહાન પુરુષોનું માન મેળવવાને તેમના માર્ગે વિચરવાનો ઢોળ કરીને જનતાને છેતરે છે, તેઓ નાળે છે કે અમારામા આમાની એકે વસ્તુ નથી, છતા પોતે તેવા પ્રકાગ્નો વિશેષણોથી પોતાની પ્રશંસા કરીને પોતાની જાતને હાસીનું પાત્ર બતાવે છે તે કાઈ ડહાપણ ભરેલું કદી શકાય નહિ

તાત્ત્વિક દષ્ટિથી શૂન્ય હોવો સમજી શક્તા નથી કે જે કાઈ પ્રશંસા અને આદરમત્કાર કરાય છે તે જરૂરવડપ નામધારી દેહનો જ છે પણ આત્માનો નથી, કારણ કે વસ્તુ ન હોવા છતા પણ બીજાની પામેથી પ્રશંસા અને માન મત્કાર મેળવવાની ઉત્ક્રાંધાળા માણસો પોતાના નામની માથે એવા પ્રકારના વિશેષણો લગાડે છે કે જેને સાભળીને બીજા માણસો તે નામધારી દેહની પ્રશંસા તથા આદરમત્કાર કરે છે, કે જેની સાથે આત્માનો સ્વરૂપ મળ ધ હોતો નથી, અને જો સળ ધ હોય તો આત્મા તેવા પ્રકાગ્નો શુણ્ણ ધઈ જવો નેઈએ

આત્માનું માન કે અપમાન કરવા કાઈ સમર્થ નથી આત્માએ જો પોતાના શુણ્ણોને

વિકાસ કર્યો હોય તો બીજાઓ તેનું અપમાન કરવા ગમે તેટલો પ્રયાસ કરે તો પણ તેનું અપમાન થઈ શકતું નથી, અને જે દોષોથી ભરેલો હોય તો બીજા ગમે તેટલું માન આપે તો પણ માનનીય થઈ શકતો નથી. માન આપનાર નિઃસ્વાર્થી માણસો બીજાના ગુણોને જોઈ શકતા નથી, પણ બાહ્ય પ્રવૃત્તિથી કાંઈક અનુમાન કરીને માન આપે છે અને સ્વાર્થી માણસો જેનાથી પોતાનો સ્વાર્થ સધાતો હોય તેની પ્રશંસા કરીને માન આપે છે. તેઓ બીજાની અવગુણવાળી પ્રવૃત્તિ જોવા છતાં પણ તેનાં વખાણુ કર્યા વગર રહેતા નથી.

આત્મિક ગુણોનો વિકાસ કરવામાં બીજાનાં માન તથા પ્રશંસાની જરૂરે જરૂર નથી. સ્વતંત્રપણે પોતાનો વિકાસ સાધી શકાય છે. જેમને બીજાના માન તથા પ્રશંસાની જરૂર જણાય છે તેઓ વિકાસ સાધવાના અધિકારી નથી. આવા જીવો વિદ્યાસમિય અને ઈર્ષ્યોના દાસ હોય છે. તેમનામાં વિકાસના બાધક રાગ-દેશની માત્રા અધિકતર હોય છે, અને અછતા ગુણોની પ્રશંસા સાંભળવાના ઉત્સાહી હોય છે, અને તેઓ પ્રશંસા કરનારમાં ગમે તેટલા અવગુણુ ભર્યા હોય તો પણ તેની પ્રશંસા કરીને ગહુમાન આપે છે. જેમણે સાચી રીતે ગુણોનો વિકાસ કર્યો હોય છે તેઓ પ્રશંસાની જરૂરે જરૂર રાખતા નથી. તેમની કોઈ પ્રશંસા કરે કે નિંદા કરે, કોઈ માન આપે કે અપમાન કરે તેમના ઉપર સમભાવ ધારણ કરનારા હોય છે. તેઓ પોતાના નામની સાથે કોઈ પણ પ્રકારના અનુચિત વિશેષણો લગાડતા નથી; કારણ કે તેમનામાં ક્ષુદ્ર વાસનાઓનો અભાવ હોવાથી અણબાળુ જીવોને કસાવવા માયાબળ પાથરવાની તેમને આવશ્યકતા રહેતી નથી. તેમનામાં સાચી જ્ઞાનશક્તિ હોવાથી જડસ્વરૂપ નામધારી દેહની પ્રશંસા કરાવી આત્માનું અનિષ્ટ કરતા

નથી; કારણ કે તેઓ સાચી રીતે જાણે છે કે નામધારી દેહની પ્રશંસા તથા માન-પ્રતિષ્ઠાનું પરિણામ છેવટે દેહ બળી જતાં શૂન્ય જ આવે છે.

જેવી રીતે સાચા ગુણુ મેળવીને પરલોકમાં જનાર આત્માની પ્રશંસા તથા ગહુમાન થાય છે તેવી રીતે નામધારી દેહની પ્રશંસા તથા ગહુમાન કરાવી પરલોકમાં જનારની અવજ્ઞા થાય છે પણ આદર થતો નથી માટે જ જ્ઞાનવાન પુરુષો આત્મિક ગુણોનો વિકાસ કરવાનો જ પ્રયાસ કરે છે પણ અછતા ગુણોનો ઓપ ચડાવવાનો આદર કરતા નથી.

માયાવી જન્યા વગર માન મેળવવાના ઇચ્છા પાર પાડી શકાય નહિ. ધની તરીકે માન મેળવવા ધનવાનનો, જ્ઞાની કહેવરાવવા જ્ઞાનવાનનો, વિદ્વાન કહેવરાવવા વિદ્વાનનો ડોળ-આઠંબર કરવો પડે છે; જેમાં અણબાળુ માણસો કસાઈને પ્રશંસાપૂર્વક માન આપે છે, જેને મેળવીને તે વસ્તુઓના દરિદ્રી માણસો ગર્વિષ્ઠ બને છે. જેથી કરીને તેમનો આત્મા ભવાંતરમાં સાથે લઈ જવા કાંઈ પણ મેળવી શકતો નથી. અને નામની ઉપર ચડાવેલો ઓપ દેહને દેવતામાં મૂકતાં વેંત ભીડી બળ્ય છે.

માની પુરુષો વિલક્ષણ પ્રકૃતિવાળા હોય છે. તેઓ દોષોથી ભરેલા સ્વાર્થી પુરુષોને ઘણા ઉપયોગી નીવડે છે; કારણ કે ક્ષુદ્ર પ્રકૃતિવાળા સ્વાર્થી પુરુષો અનુચિત અવળાં કાર્યો કરીને સભ્ય-ગુણી જનસમુદાયમાં પોતાની ગુણવાન તરીકેની છાપ બેસાડવા માટે માનીઓની પ્રશંસા કરી તેમની સહાનુભૂતિ મેળવે છે અને પોતાના પક્ષકાર તરીકે બિલા રાખે છે. કોઈક પ્રસંગે અનુચિત કાર્ય કરી બેસતાં સભ્ય સમાજ તેને ન્યારે વખોડે છે ત્યારે માની પુરુષો તેનું અપકૃત્ય જાણવા છતાં પણ તેનો પક્ષ લઈને સભ્ય જનસમુદાય સાથે

પરમાર્થ સૂચક વાક્યસંગ્રહ

(ગાંધી ૫૪ ૨૨૬ થી ૨૩૭)

સમાવેશ ને યોગ્ય : મુનિ પુણ્યવિજયજી (સવિજ્ઞાપાત્રિય) અમદાવાદ.

પોતાને યાત્રી જરૂરિયાત છે ? શું મેળવવું છે ? એ ત્યાં સુધી નહીં ન કર્યું હોય ત્યાં સુધી નિશાન વિનાના ફેંકેલા બાણોની મારફતે તેમનો પ્રયાસ સફળ થતો નથી એટલે પ્રથમ પોતાને મેળવવા યોગ્ય શુદ્ધ આત્માનો ભાષ કરવો એટલે અને પછી તેને પ્રગટ કરવામા

જાય છે, તેથી કરી આવા માનો પુરોષા સ્વયં-શુદ્ધિવાન સનાતન પોતાની પ્રમાણિતતા ગુમાવી ભેસે છે, કાંતુ કે તે અવશ્યે માણસનો પણ તાણે બાંધ છે

માની માણસમા મેલાભાવ હોતો નથી તે બીજાને પોતાની સત્તામાં ગંભીરે સ્વામી બનવાના વિચારવાળો મહે છે, જેથી કરી તે કોઈની પણ સાચી શિખામણનો આદર કરતો નથી તે ભાગ્યે જ સાચી વસ્તુનો આદર હોય છે, કાંતુ કે તેની અદર કદાચકની માયા અધિક-કન જોવાથી પોતાનું અદુનલપ્ત કે ભૂલ સુધારતો નથી તે પોતાની સમજણ પ્રમાણે દરેક કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે તે કાર્યકીલ્પ ધાય છે કે કેમ તે વિષે યજ્ઞા માણસોની સલાહ લેતો નથી પોતે ભૂલતો હોય ને કદાચ કોઈ તેને સુધારવાની સૂચના કરે તો તે ખોટી દલીલો કરીને તેના કથનની અવગણના કરે છે, જેથી કરી તે સાચા અને સાચા કાર્યોથી વચિત મહે છે તેની ભૂલ કાઢવા જતા અનેકની અછતી ભૂલો બતાવીને જનતા આગળ પોતાની પ્રવૃત્તિને સાચી બતાવવા પ્રયાસ કરે છે અને એટલા માટે તે કોઈ પણ શુભ મેળવવાનો અધિકાર જાની શકતો નથી

સહાયક ક્રિયાઓ કરવી એટલે સમ્યક્દષ્ટિ આત્માને શુદ્ધ આત્માનો ભાષ હોય છે અને ત્યાર પછી જ ક્રિયા ફળદાયક ધાય છે ૫૦

પોતામા ગમે તેટલી મહાન શક્તિ હોય, બુદ્ધિ હોય અને ઉત્તમ શિક્ષણ હોય છતાં આત્મશુદ્ધિના પ્રમાણના જ મતુષ્ય કાર્ય કરી શકે છે ૫૧

આત્માએ આત્માના (પોતાના) સન્નિધિ યવુ, પોતે પોતાને જાણવો એ જ 'ધર્મ'નો યોગ્યદાન' છે કેટલા પુણ્યકર્મ પગવર્તન દાગની અંદર આ યવ પ્રવેશ કરે છે ત્યારે જ પુત્રાર્થ ખરેખર વિચિત્રી નીવડે છે સિવાય દરેક મતુષ્યનો પુત્રાર્થ સફળ થતો નથી પર

પુત્રાર્થવટે શુભાશુભ કર્મનો પગવર્તન કરના માટે તત્ત્વજ્ઞાન લાજવું એટલે આત્મા અને તેનો વિરોધી પદાર્થ જડભાવ આ બંનેનું જ્ઞાન જાણવાથી જ સ્વભાવ તરફ પુત્રાર્થ કરવા સુગમ પડે છે ૫૨

મોહનો વિનાશ તત્ત્વચિંતન કરવાથી ધાય છે તત્ત્વચિંતન એ જ કે-મ સામ્યસુદની નિર્ગુણતા (વિચિત્રતા, નિ સારતા, દુષ્કર્મપતા) અને જગત તથા આ સુખદુષ્કર્મ શું છે એ સબધી વિચારણા કરવી, આત્મા અને જડ-પૌષ્ણિક પદાર્થોનું પૃથક્કર્મ વિચારવું. ૫૪

આત્મા શી વસ્તુ છે ? આત્માને સુખ-દુષ્કર્મનો અનુભવ કેમ ધાય છે ? આત્મા પોતે જ સુખદુષ્કર્મ અનુભવતુ કાંતુ છે કે કોઈ અન્યના સ સર્ગથી આત્માને સંસારનો અનુભવ ધાય છે ? કર્મનો સ સર્ગ આત્માને કેમ યજ્ઞ શકે ? તે સ સર્ગ અનાદિ છે કે આદિમાન ?

સંગથી યાદ આવ્યા, ને પછી તેની વિરહવેદના નહિ ખમાતાં તેઓને મળવાની-ઝેટવાની તાલાવેલી લાગી-ઊઠકંઠા ઊપછ. એટલે રુચિ અનુયાયી વીર્યથી નિઃસ્તીમ પુરુષાર્થ કરી જેમ અને તેમ ત્વરાથી સ્વદેશ ભણી પાછો પ્રવાસ (return journey-પ્રતિક્રમણ) આદર્યો, અને એમ અખંડ પ્રયાણ કરતાં કરતાં શુદ્ધ આત્મપ્રદેશરૂપ સ્વદેશે પહોંચ્યા-શિવસ્થાને-મુક્તિધામે પધાર્યા, અને 'આત્મમગ્ને આત્મ રમતાં, નિજ ધર મંગલ થયું.'

“એહાદિની ધૂમિ અનાદિની ઊતરે હો લાલ, અમલ અખંડ અલિપ્ત સ્વભાવ જ સાંભરે હો લાલ; તત્પરમણુ શુચિ ધ્યાન ભણી જે આદરે હો લાલ, તે સમતારસ ધામ સ્વામી મુદ્રાવરે હો લાલ.”
 “ઓળખતાં બહુમાન સહિત રુચિ વધે હો લાલ, રુચિ અનુયાયી વીર્ય ચરણ ધારા સધે હો લાલ.”
 —શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી

અને આ જે શિવસ્થાન છે તે સ્થાન પણ તેના નામ પ્રમાણે યથાર્થ શુણવાળું છે. શિવ એટલે નિરુપદ્રવ, કલ્યાણકારી. આ સ્થાનમાં કોઈ પણ કાળે, કોઈ પણ પ્રકારનો, કંઈ પણ ઉપદ્રવ ઊપજતો નથી; એટલે આ અવ્યાખાધ સ્થાન સાદિ અનંત લાંગે સર્વથા સુરિધર છે. એની આદિ છે, પણ અંત નથી.

“નત્વાચ્યન્તવિનિર્મુક્તં શિવં યોગીન્દ્રવંદિતમ્ ॥”

—શ્રી હરિલદ્વાયાર્ચણપ્રણીત યોગખિન્દુ

“રીઝયો સાહિબ સંગ ન પરિહરે રે, લાંગે સાદિ અનંત.”—શ્રી આનંદધનજી

“તત્ત્વ સકલ પ્રાગ્ભાવ, સાદિ અનંતી રે, રીતે પ્રભુ ધર્મો જી.”—શ્રી દેવચંદ્રજી

“સાદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમાં, અનંત દર્શન, જ્ઞાન અનંત સહિત જો.
 અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે ?”

“જાશું સ્વરૂપ સ્વદેશ રે.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

આ 'સ્વરૂપ સ્વદેશ' માં પહોંચ્યા પછી કોઈ કાળે પ્રભુ તે ધ્રુવ-નિશ્ચલ 'પદ' માંથી ચલાયમાન થતા નથી. 'પદ' શબ્દનો પરમાર્થ આ લેખમાં અગાઉ વિવેચનમાં આવ્યો હતો.

“વંદિત્તુ સદ્વસિદ્ધે દ્રુવમચ્છલમણો વમં દાઙ્ પત્તે ।”

—શ્રી કુંદકુંદાચાર્યજીપ્રણીત શ્રી સમયસાર

અને ધ્રુવ ને અચલ શબ્દની વ્યાખ્યા વ્યાચાર્યવર્ય અમૃતચંદ્રજી આ પ્રમાણે કરે છે—

“સ્વભાવભાવમૂલતયા ધ્રુવસ્ત્વમવલંબમાનાં, અજ્ઞાદિભાવાંતરપરિવૃત્તિવિશ્રાંતિવશેનાચ્છત્વસુપગત્તામ્” અર્થાત્ સ્વભાવ ભાવરૂપ હોવાને લીધે ધ્રુવપણાને અવલંબતી, અનાદિ ભાવાંતરરૂપ પરપરિવૃત્તિના વિશ્રાંતિને લીધે અચલપણાને પામેલી એટલે સ્વભાવરૂપ હોવાથી ધ્રુવ, ને પરપરિવૃત્તિ-મનના વિરામ પામવાથી નિશ્ચલ.

આમ સ્વરૂપ સ્વદેશે પહોંચી જે ધ્રુવ-નિશ્ચલપદે રિયત થયા છે, તે સિદ્ધતા ચરણનું અખને શરણુ હો.

(અપૂર્ણ)

અમર આત્મ મંથન

(ગતાક પૃષ્ઠ ૨૪૩ થી શરૂ)

લેખક અમરચંદ માવજી શાહ

૫૮ જીવનમાં સુવર્ણ તક અકસ્માત જ સાપડે છે એ તકને સાધવામાં આખા જીવનનું સાધ્યબિંદુ ઘડાઈ જાય છે અનેક સામાન્ય તક-સાધુતા જેવીની અહીં કિમત નથી, પરંતુ જીવનવિકાસ માટે, આત્મ ઉત્તતિ માટે, એવા માટેની તકોની જ અહીં વાત છે એવી તક સગી ન જાય, તેની કાળજી જરૂર રાખવી અને તમારી યોગ્યતા અને અનુકૂળતા મુજબ તેને વધાવી સેવામાં પ્રસાદી બનવું નહિ

૫૯ સેવાના દોષોમાં જે કંઈ અદ્ય પણ એવા કરો શકો, એમાં એક રજ માત્ર પણ સ્વાર્થદષ્ટિનું વિષમિશ્રણ ન થાય, તેની કાળજી જરૂર રાખો સેવાનું ક્ષેત્ર કાટાળા તાજ જેવું છે, કલકિત કલગીવાળું છે

૬૦ માનવજીવનના પ્રવાસક્રમમાં સેવા જેવો કોઈ ધર્મ નથી તમાગ દિવસભરના દરેક કર્તવ્યમાં સેવાનો આદર્શ રાખો તો, જે જે પ્રવૃત્તિ તમે કરશો, તેમાં તમને એવાની સુગંધ આવશે અને દિલની અણમૂલ ઊર્મિથી અમૂલ્ય અને અપૂર્વ સેવા કરી શકશો એવાને શોધવા જવાનું નથી, એ તો જીવનક્રમમાં જડાયેલી જ છે, અને એ ધર્મ તો અદા કરવો જ રહ્યો

૬૧. આપણે જે ધ્યેય હોય તે જ માર્ગે જો આપણી પ્રવૃત્તિ ધાય તો જરૂર તેમાં સફળતા સાપડે આપણે દરેક બાબતમાં માથું મારીએ પણ એકે કામ પૂર્ણ ન કરીએ અથવા કરી શક્યા અસમર્થ થઈએ અને બાવાના બેય

બાગડે તે કરતા નિશ્ચિત ધ્યેય મુજબના કાર્યમાં અસમિચન કરી પુરુષાર્થ ફેરવવો

૬૨ દિવસ અને રાત્રિ એવી શુભ અને મક્રિય પ્રવૃત્તિમાં પસાર કરો કે જેથી મન-વચન-કાયાને પાપમાર્ગે વળવાનો પ્રમગ જ ન સાપડે, કારણ કે નિષ્ક્રિયતામાં કારણ વગર કર્મબંધ થાય છે

૬૩ જીવનમાં શુભાશુભ જે ધવાનું છે ત્યાં બનવાનું છે તે અવશ્ય છે, માટે જે ધાય તે જોયા કરવું અને શાંતિને સમતાથી વેદન કર્યા કરવું ઓછો ઊઠાપોઠ કે ધાધલ નવા કર્મ-બંધનું નિમિત્ત બને છે.

૬૪ સસારી જીવોને તૃષ્ણા તો રહે છે જ ખાવું, પીવું, પહેવું, ઓઢવું, એશઆરામ, સુખમાધનની વાછના સામાન્ય હુકોઈ માનવને થયા જ કરે છે, છતાં એ તો જરૂર યાદ રહેવું જોઈએ કે એમાં જ આ અણમૂલ જીવનની અનિમ સાધના નથી આપણા જીવનનિર્વાહ માટે આજીવિકાની ફજ બળવવા ઉપરાંત જીવનને પારમાર્થિક-આત્મિક ઉત્તતિ માટે પણ જીવનની પગો વિતાવવી, નહિતર પશુપખીઓ પણ એવા તુચ્છ સુખો તો ભોગવે છે, ત્યાં માનવજીવનની એમાં શું વધુ મહત્તા ?

૬૫ જીવન છે તો મરણ પણ અવશ્ય છે એ સમજતા હોઈએ તો જગતમાં એવા ઉત્કલ્પ કાર્યો કરી અમર નામના કરી શા માટે જીવનને ન અજવાળવું ?

૬૬. સામાન્ય લોકવ્યવહારમાં જે ચીજો લોકો આલતા હોય તે ચીજો આલવું. તેમાં અયોગ્ય લાગતું હોય તો પણ ત્યાં સુધી એ ચીજો બદલવાનું આત્મબળ ન હોય-બુદ્ધિ ચીજો આલવામાં લોકવિરોધને સહન કરવાનું બળ પ્રાપ્ત થયું ન હોય ત્યાં સુધી તો કાં તો બધાયની સાથે જેવાની સાથે તેવાં થઈ રહેવું અગર ઉપેક્ષા કર્યા વગર મૌન રહી એ માર્ગનો ત્યાગ કરવો.

૬૭. જીવન તો જગતમાં સૌ કોઈ જીવે છે; પરંતુ ઉત્તમવલ્લ જીવન જીવવું એમાં જ વિશેષતા છે. જીવનમાં એવી ઉત્તમવલ્લતા લાવવા માટે પવિત્રતાની પરમ આવશ્યકતા છે. શુભરૂપી પવિત્રતાનાં પુષ્પોની મુગધીરૂપ બગીચો જીવનની આસપાસ બેઠેકતો રાખવો જોઈએ; એટલે સત્સંગ અને સુચરિત્રોનો આદર્શ સમુપ રાખવો.

૬૮. જેનો વિચાર કરવા બુદ્ધિ અસમર્થ થાય એવા જ્ઞાનીના વચનો ઉપર સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખવી એ ધર્મ કહે છે. અંધ શ્રદ્ધા ન રાખવી. અજ્ઞાનીઓના વચનોની કસોટી કરવા માટે સત્યતત્ત્વરૂપ કસોટી ઉપર ઘસવાથી તેની પરીક્ષા આપોઆપ થઈ જશે.

૬૯. નરક, તિર્યંચ, દેવ, મનુષ્ય એ સંસારની ચાર ગતિમાં મનુષ્યગતિ જ્ઞાનીઓએ સર્વશ્રેષ્ઠ કહી છે; કારણ કે તે મુક્તિપુરીની સડક છે. જ્ઞાનીઓએ બતાવેલા માર્ગે પ્રયાણ કરે તે ત્યાં અવશ્ય પહોંચી શકે છે.

૭૦. પ્રયાસ આગળ પ્રારબ્ધ લૂલું છે, તેથી નસીબના આધારે નિરુદ્ધસી અને નિરુત્સાહપણે બેસી રહેવું તે દુઃખને સ્વયં આમંત્રણ આપવા સમાન છે.

૭૧. આપણી જાતને આપણે કદી હલકી કે તુચ્છ ગણી આત્મબળમાં ઘટાડો કરવો નહિ, તેમજ ખોટું અભિમાન રાખવું નહિ; પરંતુ

આત્મબળમાં વિશ્વાસ રાખી પુરુષાર્થ ફેરવી ઇચ્છિત સુખોના સ્વામી બનવું.

૭૨. તમારા આત્મામાં અનંત શક્તિ છે. તમે ધારો તે કરી શકવા સમર્થ છો. તમે તમારો આત્મવિકાસ સાધવાનો નિશ્ચય કરો અને તે માર્ગે આગળ ધસો. પ્રારબ્ધ ક્યાંયે પાછળ ઘસડાતું હશે ને તમે ક્યાંયે આગળ ને આગળ ગતિ કરી ગયા હશો. નિરાશા, નિરુત્સાહ, કાયરપણાને કાઢી મૂકો.

૭૩. અહિંસા એ એવો ધર્મ છે કે જેના પાલનથી સંસારના સર્વ જીવો સુખ, શાંતિ અને સમાનતાથી જીવી શકે છે. અને જ્યારે એ અહિંસા અલેદ્ય પ્રેમસ્વરૂપે પૂર્ણતા પામે છે ત્યારે તેની સાધના પૂરી થાય છે, તેના પ્રેમકિરણોમાં સર્વ જીવોના લૈરલાલો પણ શમી જાય છે.

૭૪. અહિંસા વગરની દુનિયાનું દર્શન કરો, ને શું જણાશે? ત્યાં બુદ્ધિ ત્યાં હિંસા, અંધાધૂંધી, ખૂનામરદી, અશાંતિ અને અદારે પાપના આશ્રવનો દરવાજો ખુલ્લો જણાશે.

૭૫. મનને પ્રેરણો અને આત્માને શાંતિ આપે તે પુસ્તક, બાકી બધા પોથાં. ઉત્તમ પુસ્તકો આપણામાં નિરાશાના અંધકાર વચ્ચે આશાના કિરણો પ્રગટાવે છે-નવો ઉત્સાહ પ્રેરે છે-જીવનમાં વળતે નવું પાતું જ ઉઘાડે છે.

૭૬. જે પુસ્તક વાંચવું તે સમજીને વાંચવું, તેના ઉપર મનન કરવું. બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી તેને પચાવવા પ્રયત્ન કરવો અને તે દ્વારા આપણું જીવનચરિત્ર ઘડવું.

૭૭. જેમ અરીસામાં જોવાથી સુખદર્શન થાય છે પણ પૃષ્ઠ ભાગથી નહિ તેમ પુસ્તકોમાં પણ શુભરૂપી સુખદર્શન કરવું, દોષરૂપ પૃષ્ઠ ન જોવી.

૭૮. જ્ઞાની પુરુષની વાણી વગર સંકોચે

(ગતાંક ૫૪ ૨૧૨ થી શરુ)

લાખા મમયથી જેની ગદ નોવાઇ રહી હતી એ નવગતિનો ઉત્તમ આવી ચૂક્યો આજ આશિન શુકલ એકમની મીઠી પ્રભાત હતી મહાગિરિની તળેટીનો સારો ય દેખાવ જ બદલાઇ ગયો મસ્તિ પુરતી જાગૃતિથી આગળી ઠેક મહાકાળીના મન્ત્રિ સુધીનો માર્ગ આસોપાલવના તોરણો, રંગબેરંગી પુષ્પો ભેગવી તૈયાર કરેલી કમાનોથી ગોબી ગ્લો હતો દૂર દૂરથી હમરો યાત્રાળુઓ પોતાના અમળ્યાય સાથે-દમ દિવસ સુધી ચાલી શકે એવી ખાવાપીવા તેમજ પહેરવા-પાથરવાની મામમી મહિન-આવી પહેર્યા હતા તળેટીનું વિશાળ મેદાન ગાડાઓની દારથી ભરચક બની ગયું હતું દરેક ગાડાના પેડા

ઝહણુ કરવી, પરંતુ સામાન્ય હજારોની વાણીને કંમેટીએ કસીને જ સ્વીકારવી આ ખરું હથે કે આ ખરું એવા અઝાવાતમા કેટલા જીવ તો આડાઅવળા માર્ગે અથડાઇ જીવન હારી નાથ છે

૭૬ સુસસ્કાર મેળવવા એ આપણું કર્તવ્ય છે તેમા આપણે એમ સમજીને એ ધીમતને ગોણું ન માનીએ કે કુદરતી જેવા સસ્કાર હોય તેવા જ રહે, તે તો ભૂલ છે

૮૦ એક માકડા જેવું, પશુ કે પોપટ જેવું પળી સસ્કારથી સુધરી શકે છે, તો બુદ્ધિ-સપ્ત માનવીને કેળવવામા આવે તો જરૂર સસ્કારી-સફળી બની શકે એમા શક નથી

(ચાલુ)

સાથે કમતીમા કમતી એકાદ બોકડો બાધેવો હતો જ. એ ઉપરાંત જેમને દેવીની માનતા ફળી હતી તેઓ પાચસાત કે તેથી વધુ મખ્યામા બકરા બલિદાન દેવા મારુ લાવ્યા હતા યાત્રિકોનો મોટો સમુદાય પોતપોતાના ગાડાની નજીક અથવા તો મીપના ઝાડ હેઠળ ઈટો ૫ ચૂથા ગોડવી મવાગની રમોઇ કરવામા મશગૂલ બન્યો હતો

દેવીની પૂજા સવારના નવ વાગે શરુ થતી પૂજા પૂર્ણ થતા આરતી ઉતાગવામા આવતી અને પછી જાતજાતના પકવાનોનું નૈવેદ્ય પ્રથમના નવ દિનોમા ધરાવાતુ દશમા દિવસે પશુમલિ અપાયા ખાદ ઉત્પત્તી પૂર્ણાહુતિ થતી

પૂજનો પ્રારંભ થતા જ યાત્રાળુઓના ટોળે ટોળા, ટેકરીના પગથિયા ચઢી માતાના મંદિરમા દાખલ થતા અને આરતીનો ધટાનાદ થતા તે ભારે જિંદગી જમતી વિવિધ વર્ણો વસ્ત્રોમા મળત ચયેલા નર, નારી અને બાળકથી મદિરનો ગુ-મડપ ચિકાર થઇ જતો

પ્રથમ દિવસની પૂજનો આરંભ થયો સુદર વસ્ત્રોથી અને જાતજાતના અલકારોથી દેવીની મૂર્તિને શણગારવામા આવી હતી બહાનના બાગે મજલ સ્વરે યોધાયા વાગી ગયા હતા પૂજની વિધિ લગભગ એક કલાક પર્વત ચાલી પૂજની અને યાત્રિકોએ મળી પહાડી અવાજે આરતી ઉતારી વાજિત્રોના નાદ બધ થયો અને મવેંએ દેવોને નમસ્કાર કર્યા ત્યા મુખ્ય દરવાજામાથી તેજસ્વી મુખારવિદવાળા એક તરુણે પ્રવેશ કર્યો અને મોટા મોટે ' અહિંસા

પરમેા ધર્મઃ' એવો પોકાર પાડ્યો. સૌ કોઈની દૃષ્ટિ એકાએક એ તરફ ગઈ !

મંડળીની નજર પોતાની તરફ મંડાયેલી જોઈ એણે તુરત જ કહેવું શરૂ કર્યું: 'બંધુઓ, આપણે સર્વે અહીં યાત્રા નિમિત્તે આવેલા છીએ. આપણુ સૌનું દેવી કલ્યાણ કરે છે એ આપણે સૌ જાણીએ છીએ. એ 'મા'ની કૃપાથી આપણને સુખ મળે એવી આપણી ઇચ્છા છે પણ એ સુખ મેળવવા સારુ પશુનું બલિદાન દેવું જોઈએ એવી જે માન્યતા ચાલુ છે તે ભૂલભરેલી છે ! માતા, અંબા, મહામાયા આતું કહે જ નહીં ! આપણી માફક એ મૂંગા છવેા પશુ એ માતા પાસે પોતાનું કલ્યાણ વાંછે છે. એ બિચારા છવેાને ધાન પોતાની ચક્ષુ સામે કોઈ પણ દ્યાણુ માતા ન જોઈ શકે. જો એ પ્રકારની રક્ત-માંસની લીલા-તરફડતા પશુઓની અંગચેષ્ટા જોવા છતાં જે વ્યક્તિના અંતરનું પાણી ન હાલે એમાં કશુ સંભવે ખરી ? કાળીમા તો કૃપાળુ છે ! કોઈ દિવસ એણે પશુનો ભોગ સ્વયંજે માગ્યો પણ નથી ! કેવળ પુરોહિતે સ્વચ્છવાની કોણપતા સતો-પવા આ ઊભી કરેલી પ્રથા છે ! એની પાછળ નથી તો સત્સાક્ષનું પીઠબળ કે નથી તો દલીલનો બ્યાજખી વૈભવ ! આપ સર્વને મારી પ્રાર્થના છે કે તેથી કૃપા કરીને કોઈ પશુ ભાઈ મૂંગા પશુનું બલિદાન દેશે નહીં.'

તરુણ આગળ કંઈ બોલે તે પૂર્વે તો એકાદ વાધની માફક ફલંગ ભરતો માણિક્યદેવ દોડી આવ્યો અને ક્રોધભરિત નેત્રોથી ગજી લીધ્યો:

'ભક્તો, ગાંડા માફક શું જોઈ રહ્યાં છો ? એ પાખંડીના કથનમાં જરા પણ વિશ્વાસ મૂકશો નહીં. જોને પોતાનું પેટ ભરવાની સમજ નથી એ તે શું જોઈ ઉપદેશ દેવા આવ્યો હશે ! યાદ રાખો કે દેવી દ્રોષી કે તમારા બાર વાગ્યા ! દેવી પ્રસન્ન હોય તો લીલાલહેર. માટે એ હરામીને પકડો !'

પુરોહિતની આવેશયુક્ત વાણી સાંભળી કેટલાક

અંધશ્રદ્ધાળુ ભક્તો એના પર તૂટી પડ્યા. જરા પણ ગભારાયા વિના નિડરતાથી ઊભેલા એને પકડી લીધો અને મહાન છત મેળવી હોય તેમ પોકારી લીધ્યા: 'જય ! કાળી માતા કી જય ! ! જય ! મહામાયા કી જય ! !'

યાત્રાળુઓને એથી વધુ શરૂ છૂટ્યું ! દેવી કેટલી શક્તિશાળી છે એ જાણે બતાવતો ન હોય તેમ માણિક્યદેવનો ચહેરો એકાદ વિજયી સરદાર જેવો પ્રકૃષ્ટિત બની ગયો. તાબડતોબ એણે પેલા પકડેલા તરુણને મહારાજ પદ્મનાભ પાસે લઈ જવાની અને તુરંગમાં નખાવવાની આજ્ઞા કરી.

એકાએક આ તરુણ કપાંથી ફૂટી નીકળ્યો અને એ કોણ છે એ જાણવાની છતાંમા વાચકને સહ જ ઉદ્ભવે ! આચાર્ય અમરકર્તી પાસે જે આઠ યુવકોએ પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી અને જીવન હેમીને પણ અહિંસાનો ધ્વજ અણનમ રાખવાની વાત ઉચ્ચારી હતી એમાંનો તે એક હતો. જ્યારથી એ આંદોના ધરખાર લૂંટાયા ત્યારથી તે સર્વ આચાર્યની પાસે જ રહેતા હતા. સુદિ એકમતો ઉપકાળ થતાં જ મહારાજ સાહેબે બોલાવીને કહેવું કે—

'વીરપુત્ર, તે જે પણ લીધું છે તે પૂરું કરવાનો સમય આવી રહ્યો છે. આજે તારે એ દેવીના મંદિરમાં જઈ હાજર થયેલા હજારો યાત્રિકોને, મૂંગા પશુઓના બલિદાન પાછળ કેવી હિંસા સમાયેલી છે, એ કાર્ય કેવું નિંદ્ર છે એ સર્વ સમજાવવાનું છે અને અહિંસામાં રહેલી અદ્ભુત શક્તિનો ખ્યાલ આપવાનો છે. એ કર્તવ્યપાલન ટાળે સામેથી થતાં શેષ કે ઉપસર્ગને જરા પણ મચકે આપ્યા વગર કેવળ સમજાવવું શરણુ ગ્રહી ફરજ અદા કરવાની છે અને જે કંઈ વિપત્તિ આવી પડે તે જાતે સહવાની છે. આ કમ તમારા દરેકે આઠ દિન પર્વત ચાલુ રાખવાનો છે. બલિ બંધ થયા વિના હું આહાર લેવાનો નથી જ. મારી એ પ્રતિજ્ઞા અજબી નથી. પ્રાણ્તાં કષ્ટ સહીને આપણે એ માર્ગે નિડર-

તાથી જવાનું છે કર્તવ્યની કસોટી સાચા હૃદયે પસાર કરીશું તો સત્યનો અરુણોદય થશે જ એ વાત નિશ્ચય છે અધર્મદ્વારથી કિવા સ્વાર્થાગ્રાંથી ભ્રમજનકથી બિડાયેલા અતરો ત્યારે જ ખૂલશે અંતિમ વિજય આપણો જ છે મહાવીર દેવની જય હો !

આચાર્ય અમરકીર્તિએ તરુણમણી સમક્ષ ઉપગ્રમણે પ્રવચન કરી, આહારપાણી બંધ કરી, કેવળ મૌનવ્રત મહાશુ કર્મ અને મનને ધ્યાનમા પરોણું ધર્મધ્યાનરક્ત એ સૂક્ષ્મકડી દેહયજ્ઞિનાળી ચૂર્તિને જોતા જ ધડીભર એમ ચતુ કે એમનું પશુ પૂર્ણ થશે કે પ્રાણુપખેરુ અધવચ, પરશોડને પથે સિધાનરો ?

બીજા દિવસનો અરુણોદય યજ્ઞ ચૂક્યો ચાત્રાળુઓની સખ્યા વધતી ચાલી પુરોહિત માણિક્યદેવે આજે કાળીમાતાને જુદી રીતે શયણાર્થ મમય થતા પૂજપાઠનો આરંભ થયો સ્તોત્રપાઠ મોટા શ્વરે શરુ થયું મધ્દ જાણતી માદક આગતીની સમાપ્તિ થતા જ દગ્ધાગ્નમાથી એકયુગ્ધ કૂડી નીડળ્યો, ' અહિમા પરમો ધર્મ ' એ સૂતનો ઉચ્ચાર એણે મોટેથી કર્યો દેવળના વાતાવરણમા પુન આશ્ચર્યના વહેણ વહી ગયા પુરોહિત રાતોચોળ બની દોડી આવ્યો એની આઠા થતા જ કેટલાક ધેના ભક્તો હુવકને ઘેરી વળ્યા એને પકડી લઈ પદ્મનાભ ગજની પાસે પહોચ્યા એ પશુ તુરંગમા ધકેલાયો ભક્તોએ માતાની પુન જય બોલાવી !

દિવસની વૃદ્ધિ સાથે માતાની શયણગાર ચમ્પવટ પશુ નવનવી રીતે થના માડી વચ્ચે અને અનકારોમા વિવિધતાની ચમક ખીલી જોડી પૂજનના સાધનોમા ભરચકતા આરી અને નૈવેદ્યના થાળનો તો રાશિ ખડકાવા લાગ્યો

નવગત્રિ મહોત્સવ નિર્વિધે પાગ પટે એ સારુ ગજની પદ્મનાભે સખત બ દોગરત કર્યો હતો મદિરમા કોઈ પશુ પ્રકારે ધાધલ ન થતા પામે એ સારુ એણે પુષ્કળ સિપાઈ ગોઠવેલા હતા પોતે દરરોજ સાંજની આગતીમા આવતો અગાઉ પૂજના દિવસોમા આપુ કુદે બ માતાના મદિરમા નજરે પડતું પશુ આ વેળા ગણીની તથિયત નાદુરસ્ત હતી અને મૃગાવતી ને ત્યારથી ગજમહાલયની બહાર પગ મૂકવાની મનાઈ કરવામા આવી હતી ત્યારથી તેણી માન પોતાનો કમરો છોડી બહાર કોઈ પશુ રથજે જતી નહોતી રાજવીએ પોતાની સાથે માતાના મદિરે આવવા આમદ કર્યો હતો એના ઉત્તરમા કુવરીએ સ્પષ્ટ સંભળાવેલું કે ત્યાં વગી પડુણલિ બંધ કરવામા આવે નહોતું ત્યાં લગી પોતે માતાના મદિરમા પગ મૂકવાની નથી આમ રાગ્નના અતરમા નિગરાનો વણુ સચરી રહ્યો હતો પોતાના જ કુદે જમા મતભેદના પગરણુ થયા એછ તેમજ આચાર્યની આહારત્યાગની પ્રતિજ્ઞાની કટરતા નીગળી કષ્ટ અવનવુ બનવાની આગાહી થઈ રહી હતી આમ છતાં પોતે પૂર્વજો ક્રમ ચાલુ ગાખ્યો હતો આજે પાચમો દિવસ હતો ચાગ તરુણોને તુરંગના મહેમાન મનાવી દેવામા આવ્યા હતા.

મૃગાવતીને આ વાતની ખગર હતી રોજ એકેક તરુણ પ્રતિજ્ઞાના પાલન નિમિત્તે પડાતો હતો એ વાન તે સારી રીતે જાણતી હતી એનો ઉપાય વિચારી જોખો પશુ કંઈ માગે ન સૂઝ્યો આખરે તેણીએ મહે દ્રુમારને એક પત્ર લખ્યો અને પોતાની સખી માથે ખાનગી રીતે મોકલાવ્યો

(ચાલુ)

દષ્ટિવાદના ભેદરૂપ પૂર્વોના ટૂંક પરિચય

લેખક : આ. શ્રી વિજયપત્રસૂરિય મહારાજ

શ્રી જૈનેન્દ્ર પ્રવચનમાં દ્વાદશાંગી એટલે (૧) શ્રી આચારાંગ. (૨) સૂત્રકૃતાંગ. (૩) સ્થાનાંગ (૪) સમવાયાંગ. (૫) લગવતીસૂત્ર. (૬) જ્ઞાતા-સૂત્ર. (૭) ઉપાસકદશાંગ. (૮) અતક્રુદ્ધશાંગ. (૯) અનુત્તરોપપાતિકસૂત્ર. (૧૦) પ્રશ્ન વ્યાકરણ. (૧૧) વિપાકશ્ચુત. (૧૨) દષ્ટિવાદ. આ ગારે અગસૂત્રોમાં પદપ્રમાણની અપેક્ષાએ દષ્ટિવાદ નામનું ગારમું અંગ બહુ જ વિશાળ ગણાય છે. તે હાલ હયાત નથી; કારણ કે ઘણા વખતથી તે વિમ્બેદ પામ્યું છે, છતાં તેની ટૂંક ખીના શ્રી સમવાયાંગ સૂત્ર વગેરેમાંથી મળી શકે છે. તેમાં જણાવેલી પૂર્વોની ખીના બુદ્ધી બુદ્ધી દષ્ટિએ બહુ જ ઉપયોગી બાણીને અહીં તે ટૂંકમાં જણાવીએ છીએ.

દષ્ટિવાદના પાંચ ભેદ છે; તે આ પ્રમાણે : ૧. પરિકર્મ. ૨. સૂત્ર. ૩. પૂર્વાનુયોગ. ૪. પૂર્વગત. ૫. ચૂલિકા. આ પાંચ ભેદોમાં પૂર્વ-ગત નામના ચોથા ભેદના વિભાગ તરીકે ૧૪ પૂર્વો બાણવા.

શ્રી જૈનેન્દ્ર શાસનનો અચલ કાયદો એ છે કે શ્રી તીર્થંકર દેવની પાસે ત્રિપદી સાંભળીને શ્રી ગણધર દેવો દ્વાદશાંગીની રચના કરે. તેમાં શરુઆતમાં શ્રી ઉત્પાદાદિ પૂર્વોની રચના કરે છે, માટે શ્રી ઉત્પાદાદિ—“પૂર્વ” આ નામથી ઓળખાય છે. તે ચૌદ પૂર્વોમાં પદનું પ્રમાણ-પદાર્થતત્ત્વનિરૂપણ—ક્રમસર આ પ્રમાણે બાણવું.

૧. ઉત્પાદ પૂર્વ—દરેક પદાર્થમાં ઉત્પાદ,

વ્યય અને દ્રાવ્ય આ ત્રણ ધર્મો સ્યાદ્વાદ શૈલીથી રહેલા છે. તેમાં ૧. ઉત્પાદ એટલે નવા પર્યાયની ઉત્પત્તિ. ૨. વ્યય એટલે પહેલાના પર્યાયનો નાશ. ૩. દ્રાવ્ય એટલે દ્રવ્યનું નહિ પલટાવવા-પણું. દ્રવ્ય એ શુણ્ણપર્યાયનો આધાર છે; એટલે શુણ્ણ અને પર્યાય દ્રવ્યમાં રહે છે. દ્રવ્યની સાથે જે રહે, તે શુણ્ણ કહેવાય અને જે ક્રમસર ગઠલાય તે પર્યાય કહેવાય. સુવર્ણ (સોના) ના દણ્ણતે આ ખીના સમજી શકાશે. તે ટૂંકમાં આ પ્રમાણે બાણવું. એક માણસ સોનાની લગડીમાંથી સોનીની પાસે કડું બનાવરાવે છે. કેટલોક સમય વીત્યા બાદ કડું ખીનજરૂરી જણાયું, ને કંઠીની જરૂરિયાત જણાઈ, તેથી કડું ભાંગીને સોનીની પાસે કંઠી બનાવરાવી. અહીં સમજવાનું એ છે કે કડાનો પર્યાય નવો ઉત્પન્ન થયો. જ્યારે કડામાંથી કંઠી બનાવી ત્યારે કડાનો આકાર નાશ પામ્યો, ને કંઠીનો આકાર નવો ઉત્પન્ન થયો. બંને અવસ્થામાં સોનું પહેલાં જે હતું તે જ છે. આ રીતે ઉત્પાદાદિ ત્રણ ધર્મો દરેક પદાર્થમાં થી શકે છે.

જીવાદિ પદાર્થોમાં આ ખીના વિસ્તારથી અહીં જણાવી છે. આ પહેલા પૂર્વના એક કોડ પદ બાણવા.

પ્રશ્ન—પદ એટલે શું ?

ઉત્તર—જેના છેડે વિકાસિત હોય તે પદ કહેવાય, એમ શબ્દશાસ્ત્રમાં જે પદનું લક્ષણ કહ્યું છે, તે અહીં લેવાનું નથી. ૧. આહ

અધિકાર જ્યાં પૂરો થાય, તે પદ કહેવાય એમ શ્રી અભાયાગાદિ સૂત્રોની ટીકામાં કહ્યું છે ૨ પદનું સ્વરૂપ વિશિષ્ટ મુદ્રાપત્રથી જાણવું એમ શ્રી ભગવતીમૂર્તીની ટીકામાં જણાવ્યું છે ૩ તેવા પ્રકારના આગનાય હાલ નથી, તંથી પદનું પ્રમાણ જણાતું નથી, એમ કર્મચયની ટીકામાં કહ્યું છે ૪ એકાવન દરોડ, ૮ લાખ, ૮૪ હજાર, છમે ને એકવીશ શ્લોકનું એક પદ થાય, એમ રતનાર શ્રયમાં જણાવ્યું છે

૨. અગ્રાયણીય પૂર્વ—આમાં તમામ જ્ઞાતાના બીજની કુલ અગ્રાયણીય બીજના વાર્ષિકી હતી પદ ૯૬ લાખ હતા

૩. વીર્યપ્રવાદ પૂર્વ—આમાં આરિગત વીર્યનું તથા તેવા આરિગત વીર્યને ધારણ કરનાર જીવોનું સ્વરૂપ હતું આ પૂર્વના પદ ૭૦ લાખ જાણવા

૪. આસ્તિતાસ્તિપ્રવાદ પૂર્વ—આમાં સમ્પાદીગણિત સ્વાદાદ દર્શનનું સ્વરૂપ હતું આ પૂર્વના પદ ૬૦ લાખ જાણવા

૫. જ્ઞાનપ્રવાદ પૂર્વ—અહીં મતિજ્ઞાનાદિ માટે જ્ઞાનનું સ્વરૂપ વિસ્તારથી જણાવ્યું હતું આ પૂર્વમાંથી ઉદ્ધારને શ્રી નદીસૂત્રાદિના જ્ઞાના થઈ છે આ પૂર્વના એક આછા કોડ પદ જાણવા

૬. સત્યપ્રવાદ પૂર્વ—આમાં સત્યાદિ જાણવા તથા જાણનાપકલાવાદિનું સ્વરૂપ વિસ્તારથી જણાવ્યું હતું અને પદનું પ્રમાણ ૧ કોડ ઉપર ૭ પદો જાણવા

૭. આત્મપ્રવાદ પૂર્વ—અહીં આત્માના કાર્યાપણ, જોડાપણ, વ્યાપકપણ, નિત્યાનિત્યપણ વગેરે ધર્મોની બીજના જણાવી હતી અને ૨૬ દરોડ પદ હતા

૮. કર્મપ્રવાદ પૂર્વ—અહીં તમામ કર્મોના બાદિ, ભેદ વગેરેનું જાણવું વિસ્તારથી સ્વરૂપ જણાવ્યું હતું આ પૂર્વમાંથી ઉદ્ધાર

કરીને શ્રી સદ્ગુણસંગદિ મહર્ષિ ભગવતોએ શ્રી પદમંદાદિ શ્રી યોજનાવ્યા

૯. પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાદ પૂર્વ—આમાં પ્રત્યાખ્યાન વગેરે પદાર્થોના ભેદાર્થનું સ્વરૂપ વિસ્તારથી જણાવ્યું હતું અને ૮૪ લાખ પદ હતા

૧૦. વિદ્યાપ્રવાદ પૂર્વ—અહીં ગુરુવિદ્યા, લઘુવિદ્યા વગેરે ૭૦૦ વિદ્યાઓની અને ગદિની વિદ્યા, પ્રજ્ઞાપિત્ર વગેરે ૫૦૦ મહાવિદ્યાઓની બીજના હતી વિગતેશ્વ મહેશ્વરી પરિપૂર્ણ શ્રી જિનગણન પગ મુજબ શ્રી મિદગક ચનાદિનો ઉદ્ધાર આ પૂર્વમાંથી કર્યો હતો પદનું પ્રમાણ ૧ કોડ ૧૦ લાખ જાણવું

૧૧. કલ્યાણપ્રવાદ પૂર્વ—આમાં જ્યોતિશક, ગણકાપુરુષ, દેવ, પુણ્યના કલ વગેરે બીજના વિસ્તારથી જણાવી હતી પદ ૨૬ કોડ હતા

૧૨. પ્રાણાવાય પૂર્વ—આમાં ચિકિત્સાના પ્રકાર, વાયુના પાગ લોહ, પૃથ્વી વગેરે પગમહાભૂતની વિસ્તારથી બીજના જણાવી હતી અને પદ ૧૩ કોડ હતા

૧૩. ક્રિયાવિશાલ પૂર્વ—આમાં શાસ્ત્ર લિપીલિપિ વગેરે છ દોની, વ્યાકરણ તથા મિદપકલા વગેરેની બીજના વિસ્તારથી જણાવી હતી અને ૯ કોડ પદ હતા

૧૪. લોકાકાંક્ષા પૂર્વ—આમાં ઉત્સર્જિત, અભિજિતના મુખમુખાદિ છ છ આગ વગેરે કાળની બીજના વિસ્તારથી જણાવી હતી અને આગનાર (૧૨૦) દરોડ પદ હતા

દહિયાદના ૧ પરિકર, ૨ સૂત્ર, ૩ પૂર્વગન, ૪ અનુયોગ, ૫ મૂલિકા આ પાગ ભેદમાં પૂર્વગન નામના ત્રોત ભેદમાં ચોદ પૂર્વોના મગા વેશ થાય છે તથા પૂર્વો અપૂર્વ અને દશમાં પૂર્વના અમુક બાજ મુખીનું જ્ઞાન અમલ્ય જીવોને પણ હોય છે, પણ તે અમલ્યજ્ઞાન ન કહેવાય, માત્ર તે તેઓ ગિર્યાદિ હોય છે ન પૂર્વ દશ

પૂર્વના જ્ઞાનથી માંડીને આગળ જૈઠપૂર્વી સુધીના જ્ઞાનીઓને નિશ્ચયે કરીને સમ્યક્ત્વ હોય છે; એટલે સમ્યક્દષ્ટિ સંયમધારી મહા-સુનિવેરો જ દશપૂર્વી વગેરે હોઈ શકે, બીજા નહિ. આ બાળત સાક્ષીપાઠ આ પ્રમાણે છે-
“ચંદ્રદસ દસ ય અભિષેખે, નિયમા સમ્મં તુ લેસ્ય મયણા”

સ્પષ્ટાર્થ—સંપૂર્ણ દશપૂર્વના જ્ઞાનથી ભિતરતા પૂર્વ જ્ઞાનીઓને સમ્યક્ત્વની ભજના હોય, એટલે તેઓમાં કેટલાએક પૂર્વ જ્ઞાનીઓ સમ્યક્દષ્ટિ હોય, ને કેટલાએક પૂર્વ જ્ઞાનીઓ મિથ્યાદષ્ટિ પણ હોય છે. સંપૂર્ણ દશપૂર્વીથી માંડીને ઠેક જૈઠપૂર્વી સુધીના જ્ઞાનીઓ નિશ્ચયે કરીને સમ્યક્દષ્ટિ જ હોય.

જ્ઞાનાવરણીય વગેરે કર્મના ક્ષયોપશમથી જે જે લબ્ધિઓ પ્રકટ થાય છે, તેમાં પૂર્વધર લબ્ધિને પણ ગણાવી છે. આ લબ્ધિના પ્રભાવે મહાવિશાદ પૂર્વોના અભ્યાસ થઈ શકે છે. ક્ષયોપશમની વિચિત્રતાને લઈને પૂર્વધર લબ્ધિમાં પણ અનેક પ્રકારે સંભવે છે. સૌથી ઉચ્ચ કોટિની પૂર્વધર લબ્ધિ શ્રી જૈઠપૂર્વી ભગવંતોને હોય છે. તેઓ શ્રુતકેવલી પણ કહેવાય છે. શ્રી મહા-વીર દેવના શાસનમાં, શ્રુતકેવલી શ્રી જંખૂસ્વા-મીનો પછીના કાળમાં છ થયા છે. તેનાં નામ શ્રી સુખોદિકા ટીકામાં જણાવ્યા છે, જે પ્રસિદ્ધ છે.

જૈઠપૂર્વીઓમાંના કેટલાએક પ્રભાવિક મહા-પુરુષોને આહારક લબ્ધિ હોય છે. તેઓને હૃદયમાં પ્રગટેલા પ્રશ્નોના ખુલાસો મેળવવા માટે, અગર શ્રી તીર્થંકરદેવની ઋદ્ધિ ભેવાને માટે આહારક શરીર બનાવવાની જરૂરિયાત જણાય છે. તે વખતે આહારક લબ્ધિના પ્રભાવે આહારક શરીર બનાવે. તે શ્રી તીર્થંકર દેવને

પ્રશ્નનો ખુલાસો પૃષ્ઠી અહીં આવે, અને જણાવે અથવા શ્રી તીર્થંકરની ઋદ્ધિની બીના જણાવે. આહારક શરીરની સંપૂર્ણ બીના અહીં જણાવતાં અપ્રાસંગિક ગણાય, તેથી તે અવસરે અલગ લેખરૂપે જણાવવા વિચાર છે.

આર્યરક્ષિતની માતા સોમા પરમશ્રાવિકા હતી. તે પૂર્વોના જ્ઞાનની મહત્તા સમજતી હતી. તે જ કારણથી તેણીએ પોતાના વહાલા પુત્રને વિશાળ પૂર્વોના અભ્યાસ કરવાની ભલામણ કરી છે. વિશેષ બીના સ્પષ્ટાર્થ સહિત શ્રી સિદ્ધચક્રપૂજામાં જણાવી છે.

પૂર્વોના વિન્ધેદ કાકાની નજીકના સમયમાં પૂજ્યશ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ થયા. તેમણે પૂર્વોના મળતા વિભાગોનો ઉદ્ધાર કરીને શ્રી પંચાશક-પંચવસ્તુ વગેરે ગ્રંથો બનાવ્યા એમ નવાંગી ટીકાકાર શ્રી અભયદેવસૂરીશ્વરજી મહારાજ વગેરે શાસનપ્રભાવક મહાપુરુષોના વચનથી બાણી શકાય છે.

કેટલાએક જિજ્ઞાસુ ભવ્ય જીવો વિશાળ જૈન સાહિત્યમાં અસુક અસુક બાળતની ન્યૂનતાનું અનુમાન કરીને જે જે પ્રશ્નો ઉઠાવે છે, તેમને રૂબરૂમાં યથાર્થ ખુલાસો જણાવતાં તેઓએ કબૂલ કર્યું છે કે અમારું અનુમાન અધર્મિત છે. આ બીના લેખરૂપે ગોઠવીને જણાવતાં બીજા પણ ભવ્ય જીવોને અનેકવિધ જરૂર આત્મિક લાભ થશે, આ ઈચ્છાથી આ લેખ તૈયાર કર્યો છે.

ભવ્યજીવો આ લેખની બીનાને યથાર્થ સમજીને નિર્મળ મોક્ષમાર્ગના પરમ સાત્ત્વિક આરાધક બની સ્વપરતારક થાય, એ જ હાર્દિક લાવના !

.....વર્તમાન સમાચાર.....

પગખના વર્તમાન

રાયકોટ પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ

સ. ૧૯૬૨ માં જ્યારે આચાર્યવર્ષ શ્રીમદિન્દ્રજીવ-વલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ રાયકોટ પધાર્યા હતા ત્યારે કોઇને પણ સ્વપ્નમાં ન હતું કે રાયકોટ નગરમાં આવું ભવ્ય ગગનચૂખી જિનાલય બંધાશે અને આવી જાહોજલાલી સાથે પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ ઉજવાશે. મ ૧૯૬૫ માં આચાર્ય થી પુન રાયકોટ પધાર્યા અને પગખપ્રાતના મોટા મોટા શહેરોની વિનંતિઓ હોવા છતાં અહીં (રાયકોટ) ચોમાસુ કપૂરું અને તેઓશ્રીજીના સદુપદેશથી જ શ્રી સુમતિનાથજીનું ભવ્ય દેરાસર બંધાઇ તૈયાર થયું અને તેઓશ્રીજીના જ વરદ હસ્તે ગર્ભ વૈશાખ સુદિ છંડના શુભ સુદર્તે પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ ધણી જ ધામધૂમથી ઉજવાયો.

આ મહાન શુભ પ્રસંગની આમત્રણ પત્રિકાઓ દેશદેશાવરેમાં મોકલવામાં આવી હતી આ આમ ત્રણને માન આપી પદ્મભૂષણના ૪૦૦૦ જેનો ઉપરાત મુળપ, દક્ષિણ આદિ દૂર દૂરના જૈન બધુઓ પધારી શાસનની શોભા વધારી હતી.

જળલપુર, ઉદયપુર, લુધીઆનાથી યતિવર્ષ શ્રી યુગદિસાગરજી, મનસાચ દ્રજી, મગજનકપિજી પધાર્યા હતા.

વિધિવિધાન કરાવવા સારુ વડાદ (અમદાવાદ) નિવાસી શેઠ ફૂલચંદ ખીમચંદ, ચંદુલાલભાઈ તથા ઠાકર હેમચંદની સાથે પધારી ચાલાનુમાર ત્રિધિનિધાન કરાવ્યા હતા.

ચૈ. વ તેગસે કુબરયાપન અને જળજાતના વન્ધોડો ચઢ્યો હતો નવાવર્ત, ક્ષેત્રપાલ, નવમઢ, દશદિક્ષપાલ, અષ્ટમગલ, સિદ્ધચંદ, વીરચંદાનક, ધ્વજ, કળશ આદિના પૂજન થયા હતા એકમતા દિવસે છપ્પન દિક્કુમારીઓ અને બપોરે છંદોનો વન્ધોડો ચઢ્યો હતો શુભગવાલાનિવાસી લાલા કપૂરચંદ જૈન

કુગડ સૌધર્મેન્દ્ર બની ભગવાનને લલ્લ સૌધી આગળ ચાલતા હતા.

આવન, જન્મકલ્યાણકાદિ પચકલ્યાણક મહોત્સવ, ભગવાનનું પાઠશાળામાં જવું વગેરે દરથે ખાસ જોવા લાયક હતા.

વૈ સુ તૃતીયાના દિવસે મિથુન લગ્નના નીમળ નવાસમાં આચાર્યશ્રીજીના વરદ હસ્તે અજન-શલાકાની વિધિ થઇ પાચમે ધણી જ ધામધૂમથી સમારોહપૂર્વક ગ્રથયાત્રાનો વરધોડો ચઢ્યો હતો.

અ ખાલા અને શુભગવાલાના માદીના ગ્રથોમાં પ્રભુપ્રતિમાઓ મિગજમાન કરવામાં આવી હતી.

છંડના ત્રિવસે મિથુન લગ્નના વર્ગોત્તમ મિથુન નવાસમાં આચાર્યશ્રીજીના પુનિત કરકમલોધી શ્રી સુમતિનાથજી, શ્રી સુપાર્શ્વનાથજી, શ્રી સુનિધિનાથજીની પ્રતિષ્ઠા થઇ હતી.

બપોરે અષ્ટોતરી રનાત ભણાવવામાં આવ્યું હતું આચાર્યશ્રીજી પૂજન ભણાવવાની સાથે એવી ખૂબીથી અર્થ સમગ્રવતા હતા કે સાબળનાગઓને ખૂબ જ આનંદ આવતો હતો.

પ ડાલમાં આચાર્યશ્રીજીના બ્યાખ્યાનો, વિદ્વાનોના કાષણો અને ભજનો થતા હતા.

શ્રી આત્માનંદ જૈન મહાસલા (પગખ શ્રી મઘ) ના તરફથી ક્રિયા કરાવનાર શેઠ ફૂલચંદ ખીમચંદને માનપત્ર અને સોનાનો ચાંદ અર્પણ કરવામાં આવ્યો હતો, અને ગાયકોટ શ્રીમ ધના તરફથી ભજનમડળીઓને-સારા ગર્વયાઓને ચાદીના મેડોલો આપનામાં આવ્યા હતા.

શ્રી આત્માનંદ જૈન મહાસલાતુ ૧૪ મુ અધિ-વેરાન શુભગવાલાનિવાસી માણુ ચાનચંદજી સાહેબની અધ્યક્ષતામાં મંજળનાપૂર્વક થયું હતું.

અજનશલાકાનું સર્વ અર્થ મુળપથી પધારેલા શેઠ ફૂલચંદ શાગજી અને પડાલતુ સર્વ અર્થ

અશ્રુતસર(બિકાનેર) નિવાસી શેઠ રાશનલાલજી, બંસીલાલજી, વજલાલજીએ આપ્યું હતું અને અમદાવાદ નિવાસી શેઠ જેસીંગલાલ ઉગરચંદ તથા પન્નચંદજી સંપતરાજજીએ પણ મદદ મોકલાવી હતી.

ચૈ. વ. તેરસથી વૈ. સુ. ખીજ સુધી બહારથી પધારેલા બંધુઓનું સાધર્મિકવાત્સલ્ય અને વૈ. સુ. પંચમીએ સાધર્મિકવાત્સલ્ય લાલા વિલાયતીરામજી ખેરાયતીરામજી મુકંદીલાલજી સુપુત્ર લાલા ચમ્પા-રામજી લોહા-રાયકોટના તરફથી કરવામાં આવેલ હતું.

વૈ. સુ. ત્રીજે લુધીઆના શ્રીસંઘના તરફથી, એથે ઓસવાલ અથવાલ શ્રીસંઘ રાયકોટના તરફથી અને ઊંચે ગુજરાંવાલાનિવાસી લાલા ગણેશદાસજી પ્યારાલાલજી જૈન બરડના તરફથી સાધર્મિક વાત્સલ્યો થયાં હતાં.

પ્રતિષ્ઠાની ખુશાલીમાં અહીંના આર્ય ગુરુકુળના અને સનાતન પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓ સાથે આખા ૫ સ્ટાફને જમણુ આપવામાં આવ્યું હતું અને ગરીબોને પણ ૧૧ થી સાંજ સુધી જમાડવામાં આવ્યા હતા.

નગરના ઠાકરદારા, ગુરુદારા, મરિજદો આદિ તથા બાહ્યજીના ઘરોમાં એક એક શેર મીઠાઈ અને આઠ આઠ આના આપવામાં આવ્યા હતા. બધા બજારોમાં, હાઇસ્કૂલ, પ્રાઇમરી સ્કૂલના વિદ્યાર્થીઓને અને કન્યા પાઠશાળાની કન્યાઓને મીઠાઈ વહેંચવામાં આવી હતી.

આ પ્રતિષ્ઠામહોત્સવને સાંજોપાંચ પાર ઉતારવા માટે અત્રેના અથવાલ ઓસવાલ બાઈઓ ઉપરાંત ગુજરાંવાલાનિવાસી લાલા કપૂરચંદજી જૈન દુગડ, લુધીઆના શ્રીસંઘ એવં શ્રી આત્માનંદ જૈન સેવક

મંડળ-લુધીઆનાએ ખૂબ જહેમત ઉઠાવી ભોજન-ઉતારા વગેરેની ધણી જ સારી વ્યવસ્થા રાખી હતી.

અત્રેનું ખાસ રોશન ન હોવાથી, લુધીઆના રોજને સેવક મંડળ-લુધીઆનાએ અને જગરાંવા રોજને જગરાંવાના સદ્ગુહરથો તથા સેવક મંડળે સારી વ્યવસ્થા રાખી હતી.

લુધીઆના, જગરાંવા, બનુડ, બરનાલા, ગુજરા-વાલ વગેરેના સ્થાનકવાસી બંધુઓએ પણ સારી સંખ્યામાં પધારી ઉત્સાહ બતાવ્યો હતો.

સમયાનુસાર આવક સારી થઇ હતી. અત્રેથી આચાર્યશ્રીજી વિહાર કરી લુધીઆના આદિ થઇ જંડીયાલાગુરુ પધારશે.

આ સભાનો ૪૭ મો વાર્ષિક મહોત્સવ અને ગુરુ જયંતી

અત્રેની શ્રી જૈન આત્માનંદ સભાનો ૪૭ મો વાર્ષિક મહોત્સવ જેઠ શુદ્ધ ૭ ગુરુવાર તા. ૧૦-૬-૪૩ ના રોજ હોવાથી સવારના નવ કલાકે (નવે દાઇમ) સભાના મકાનમાં પ્રભુ પધરાવી પૂજા બાણીવવામાં આવી હતી. તેજજ ન્યાયાભોનિધિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજની જયંતી પ્રસંગે જેઠ શુદ્ધ ૮ ગુરુવારના રોજ સભાના સભાસદોએ શ્રી સિદ્ધા-ચલજી જર્ધ રાધનપુરનિવાસી શેઠ મોતીલાલ મૂળજીભાઇ હા. શેઠ સકરચંદભાઈ તરફથી સવારના શ્રી સિદ્ધા-ચલજી ઉપર પૂજા બાણીવી, શ્રી આદીશ્વરે લગવાન શ્રી પુંડરીકજી, શ્રી દાદાજીના પગલે વગેરેની આંગી રચાવી હતી અને શ્રી પુરબાઇની ધર્મશાળામાં સભા-સદોનું સ્વાર્થીવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું હતું.

ગાંધી ગિરધરલાલ આણંદજીનો સ્વર્ગવાસ

અત્રેના રહીશ બાઈ ગિરધરલાલ લાંબી બિમારી ભોગવી વૈશાખ શુદ્ધ ૮ ના રોજ પંચત પામ્યા છે. તેઓ સ્વભાવે શાંત, મિલનસાર અને દેવગુરુધર્મ પ્રત્યે શ્રદ્ધાવાળા હતા. આ સભાના તેઓ ધણી વખતથી સભાસદ હતા અને સજ્જા પ્રત્યે પ્રેમ ધરાવતા હતા. તેમના સ્વર્ગવાસથી આ સભાને એક લાયક સભાસદ બંધુની ખોટ પડી છે. તેમના કુટુંબને દિલ્લાસો દેવા સાથે તેમના પવિત્ર આત્માને અનંત શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ તેમ આ સભા પરમાત્માની પ્રાર્થના કરે છે.

આવા સખત ગોવવારીના વખતે પણ આના છ મોટા સુદર પ્રથો, મોટો ખર્ચ કરી, પ્રકટ કરી, અમાગ માનવતા પેટન સાહેબો અને લાઇફ મેન્સરને ભેટ આપવાનું સભાએ સાહસ કર્યું છે વ્યાપારીદષ્ટિએ આ સલાતો વહીવટ યતો ન હોવાથી, ઊંચામા ઊંચી કક્ષાના વિવિધ સાહિત્યના અનેક પ્રથો પ્રકાશન કરવાનો અને આર્થિક દષ્ટિએ પણ અમાગ હાથેકાત સભાસદોને સાગમા સાગ ભેટના પ્રથોના દર વખતે વિશેષ વિશેષ લાભ કેમ મળે, એ હેતુ ધ્યાનમા રાખેલ હોવાથી તેમજ આ મલાના લાઇફ મેન્સરને એક સુદર ગૃહ લાઇબ્રેરી કેમ થાય તે વિચારથી ગમે તેવા પ્રસંગોએ પણ અનેક પ્રથોની મોટોના લાભ આપવામાં આવે છે આ સભા પોતાના સભાસદોને પ્રથોના જે મોટો લાભ આપે છે તે અમાગ સભ્યો ગમે છે તેમજ તેવી બીજી કાંઈ મર્યા તેવો લાભ આપી શકતી ન હોવાથી આ મલામા દિનસાનુદિવસ નવા સભાસદોની સખ્યા વધતી જાય છે

અમાગ માનવતા પેટન સાહેબો તથા લાઇફ મેન્સરને ઉપગતા છ પ્રથો અશક મામમા ધાગ પ્રમાણે પોસ્ટેજ ખર્ચ સાથેનુ વી પી કરી ભેટ મોકલવામા આવશે જે રીકારી લેમા નત્ર વિનતિ કે

‘શ્રી આત્માન દ પ્રથરત્નભાગ’ તરફથી તથા છપાતા અને છપાવવાના પ્રાકૃત-મ રકૂત પ્રથો.

૧ શ્રી કથારત્નકોશ. શ્રી કેવલદ્રગણિકૃત. (મૂલ)

૨ શ્રી પ્રાકૃત વ્યાકરણ હુદિકા

૩ શ્રી ત્રિપદિશ્લોકા પુરુષ ચરિત્ર (વીજુ, વ્રીજુ, વોયુ પર્વ)

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર.’

૫૨૦ પાના, સુદર શુભગતી અક્ષરો, ઊંચા કાગળો, સુદર ફોટાઓ અને સુગોળિત કપડાના મનરજન બાઈન્ડિંગથી અલકૃત કરેલ પ્રથ આ મલા તરફથી પ્રગટ થયેલ છે આ પ્રથમા પ્રભુના સત્તાવીસ લાવનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના રથો સાથેનુ લગ્નજીવી વિવેચન, કેવળગાન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના ત્રીશ વર્ષ પૂર્વેનું વિદારવર્ણન, સાઝાવાર વર્ષ કરેલા તપનું વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનું ઘણું જ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલુ આ પ્રથમા આવેલુ છે તેટલુ કાર્ના હપાલેલા ખીજ ગથોમા આવેલ નથી, કાગળ કે કત્તા મહાપુરુષે કદપચત્ર, આગમો, ત્રિપદિ વગેરે અનેક પ્રથોમાથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટલુ સુદર ગ્યનાપૂર્વક લગ્નજીવી લખ્યુ છે ખીજ ગમે તેટલા લઘુ પ્રથો વાચવાથી શ્રી મહાવીરજીવનનો મપૂર્ણ ખ્યાલ આવી શકે નહિ, જેથી આ પ્રથ મ આવવા અગો ખ્યામ લાગમણ કરીએ છીએ આવા સુદર અને વિસ્તારપૂર્વક પ્રથની અનેક નકલો ખપી ગઇ છે હવે જૂઠા શુકા સિલિકે છે આવા ઉત્તમ, વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના પ્રથ મોટો ખર્ચ કરી ફરી ફરી છપાવાતા નથી, જેથી આ લાભ ખાગ લેવા જેવો છે કિંમત રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ અલગ લખો —શ્રી જૈન આત્માન દ મલા-ભાવનગર

શ્રી પ્રભાચંદ્રસૂત્રવિરચિત-

શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર (ભાષાંતર) ઐતિહાસિક પ્રથ.

આ એક ઐતિહાસિક કથા-સાહિત્યના પ્રથમા વર્તમાનકાળના આરીશ પ્રભાવક આચાર્ય મહાગ-જના છત્રન ઉપર કત્તા મહાપુરુષે મારો પ્રકાશ પાડ્યો છે જેને મહાન આચાર્યનો પરિચય આપ્યો છે, તેમા તે સમયની સામાજિક, ધાર્મિક, રાજકીય પરિસ્થિતિ, ઐતિહાસિક દષ્ટિએ આપી સુદર (ભાષાંતર) પ્રમાણિક ઐતિહાસિક પ્રથ ખનાઓ છે મુનિગજ શ્રી કંપાણવિનયજી મહાગને ઐતિહાસિક દષ્ટિએ સુદર પર્ણોત્થના લખી તે પ્રથની રચનામા સુદરતા વધારી પ્રમાણિક જૈન કથાસાહિત્યમા ઉમેરો કર્યો છે એવી સુદર અને મગલતાપૂર્વક રચના કરેલ હોઇતે આ પ્રથને અમુક અમુક જૈન શિષ્યજ્ઞાણોના ધાર્મિક અભ્યાસક્રમમા રચાન મળેન છે આ ઉપયોગી સાહિત્ય પ્રથ હોવાથી વાચતા પણ ખ્યામ ખ્યાન ઉત્પન્ન કરે તેવો છે કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ

લખો —શ્રી જૈન આત્માન દ સલા-ભાવનગર.

શ્રી વાસુપૂજ્ય (મણુ) ચરિત્ર.

(શ્રી વર્ધમાનસૂરિકૃત.)

૫૪૭૪ શ્લોકપ્રમાણુ, મૂળ સંસ્કૃત ભાષા અને સુંદર શૈલીમાં વિસ્તારપૂર્વક જુદા જુદા આગમો તથા પૂર્વાચાર્યોકૃત અનેક ગ્રંથોમાંથી દોહન કરી શ્રીમાન વર્ધમાનસૂરિજીએ સં. ૧૨૯૬ ની સાલમાં લખેલો આ અપૂર્વ ગ્રંથ છે. રચનાર મહાત્માની કવિવશકિત અદ્ભુત છે, તે તેમાં આવેલ સર્વ પ્રકારના રસોની પરિપૂર્ણતા જ ખતાવી આપે છે. તેનું આ સાદું, સરલ અને સુંદર ભાષાંતર છે. ઊંચા એન્ટિક કાગળો ઉપર સુંદર ગુજરાતી અક્ષરોમાં છપાવેલ છે.

આ ગ્રંથમાં પ્રભુના મણુ ભવો, પાંચ કલ્યાણક્રા અને ઉપદેશક જાણવા યોગ્ય મનનીય સુંદર બોધપાઠો, તત્ત્વજ્ઞાન, તપ વગેરે સંબંધીની વિસ્તૃત હકીકતોના વર્ણનો સાથે પ્રુણ ઉપર પ્રુણાદય ચરિત્ર, રાત્રિભોજન ત્યાગ અને આદર, બ્રામ્હત, શેહિણી આદિની અનેક સુંદર, રસપ્રદ, આહ્વાદક કથાઓ આપેલી છે કે જેમાંની એક કથા પૂરી થતાં બીજી વાંચવા મન લલચાવે છે અને પૂરી કરવા ઉત્સુકતા થાય છે. તે તમામ કથાઓ ઉપર ગ્રાહ્ય અને સુંદર ઉપદેશ પણ સાથે આપેલ છે. પ્રભુના મણુ ભવોના-જીવનના નહિ પ્રગટ થયેલ જાણવા જેવાં અનેક પ્રસંગો અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી પ્રભુએ રચેલે રચેલે વિચરી આપેલ વિરિધ વિષયો ઉપર આદરણીય દેશનાઓ એ તમામ આ ગ્રંથમાં આપવામાં આવેલ છે. પ્રભુના વિવિધ રંગની સુંદર છંપીઓ પણ આપવામાં આવેલ છે. ફોર્મ ૮૫, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૪૦.

એકંદરે આ ચરિત્ર પહેલેથી છેલ્લે મુધી મનનપૂર્વક વાંચવા જેવું અને પઠનપાઠનમાં નિરંતર ઉપયોગ કરવા યોગ્ય છે, જેને માટે વિશેષ લખવા કરતાં અનુભવ કરવા જેવું છે.

કિંસલ રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

(આ ગ્રંથ માટે મુનિચક્રારાજઓ વગેરેના જે સુંદર અભિપ્રાયો મળે છે તેની નોંધ માસિકમાં આપવામાં આવે છે.)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી જ થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.

૧. સદીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)

૨. શતકનામા પાંચમો અને સર્વતત્ત્વસિંધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેનું સંશોધન, અમારી પ્રસ્તુત આદિતિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષો આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિદ્વાતાપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ જોવા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે ગુજરાતી ભાષામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દોના સ્થાનદર્શક કોશ, શ્વેતાંબરીય કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મ વિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથોનાંતર્ગત વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રચેલ છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઊંચા એન્ટિક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર બાઇડીંગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. (ફક્ત બીજો ભાગ સિલિકે હોવાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ જુદું.

લખો:-શ્રી જૈન આત્માનંદ સદશ-ભાવનગર.

(શ્રી મહોદય ત્રિવિંદ્ય પ્રેસમાં સાહ શ્રદ્ધાળયદ લલિતભાઈએ લખ્યું-ભાવનગર.)

પુસ્તક કોડ

આ કોડ નો

પ્રકાશક

પ્રકાશક—

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર.

૧. શ્રી સામાન્ય જિનસ્તપન	૨૫૭	૭. શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર	૨૬૭
૨. "છે ચાર દિવની ચાંદની"	૨૫૮	૮. અનંતધર્માત્મકમ્ વસ્તુ ।	૨૬૯
૩. સલાસલ વિવેક	૨૫૯	૯. અહિંસાની અદ્ભુત . . . . . શક્તિ :	
૪. પૂજ્ય સુરદેવને ।	૨૬૪	રાજપુત પણ કેદી	૨૭૦
૫. પરમાર્થસૂચક વાક્યસંગ્રહ	૨૬૫	૧૦. અગર આત્મમંથન	૨૭૩
૬. સ્વસ્થ-અસ્વસ્થતાનું સુખ	૨૬૬	૧૧. વર્તમાન સમાચાર	૨૭૪

નવા થયેલા માનવંતા સભાસદો.

૧. શેઠ હરગોવિંદદાસ રામજીભાઈ	ભાવનગર	લાઈફ મેમ્બર
૨. શેઠ હિમતલાલ નથુભાઈ	"	"
૩. પારેખ શામળજી ભાણુજી	વરસાડા	વાર્ષિક મેમ્બર
૪. શાહ રમણીકલાલ કાળીદાસ	પાલણપુર	"

સેટના અંથો.

અમારા માનવંતા પેટ્રન સાહેબો અને લાઈફ મેમ્બરોને નીચે લખેલા અંથો સેટ આપવાના છે.

૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર	૪. શ્રી સકલાહિત સ્તોત્ર ત્રીકા સહિત
૨. શ્રી ધર્મવીર ઉપાધ્યાય	૫. શ્રી આગમસારિણી
૩. શ્રી જ્ઞાનપ્રદીપ	૬. શ્રી સિદ્ધાંતરહસ્ય

ઉપરોક્ત સેટ આપવાના છ સુંદર અંથોની સંક્ષિપ્ત હકીકત નીચે પ્રમાણે છે.

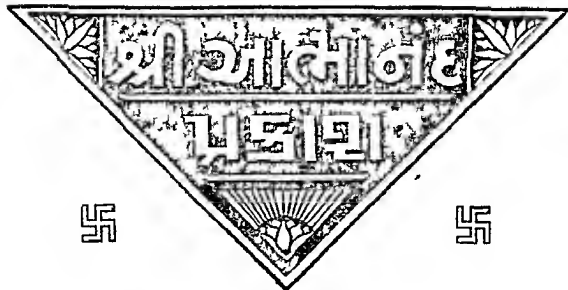
૧. શ્રી આદિનાથ ચરિત્ર—દેર્શ પચાસ, કાકિન આઠ પેઢી, ચારસો પાનાનો સુંદર દળદાર અંથ. એન્ટિક પેપર ઉપર સુંદર ચુનરાતી અક્ષરો, પાકું કપડાનું બાઈન્ડીંગ, સુશોભિત રંગબેરંગી કવર-લેક્ટ, સુરદેવ, તીર્થો, પ્રભુ આદિનાથ તેમજ આર્થિક સદાય આપનાર વગેરેની વિવિધ રંગી છબીઓ સહિત.

૨. ધર્મવીર ઉપાધ્યાય—શ્રી સોહનવિજયજી-બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી, પંજાબી વીરપુરુષ, યોગીનું સુંદર ભાવવાહી છવન વાંચતાં રામાયણ ખડા થાય તેવું સુંદર ચરિત્ર, છબીઓ સહિત આકર્ષક સુંદર અંથ. બાર દેર્શ, સુમારે ૨૦૦ પાનાનો, સુંદર ટાઇપ અને ઊંચા એન્ટિક કાગળ ઉપર છપાયેલ છે.

૩. જ્ઞાનપ્રદીપ (ખોદસુધા સહિત)—વિદ્વાન લેખક આચાર્ય શ્રી વિજયકરતૂરસરિચના સામાજિક ખોદસુધા લેખો, ઊંચા કાગળ, સુંદર ટાઇપ અને પાકું બાઈન્ડીંગ, સુંદર કવર સાથે દેર્શ ૨૬, પાના ૪૧૬.

(અનુસંધાન ટાઇટલ પેજ ઉપર)

પુસ્તક : ૪૦ મુ
અક . ૧૨ મો .

આરમ સ ૬૮
વી મ ૪૪૬૮

નિશ્ચય ૧૯૨૮ . અ. ૧૬ .
ઈ સ. ૧૯૬૩ . બુલાર્ડ :

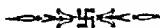
શ્રી સામાન્ય જિનસ્તવન

(ગગન-અમાગ મનમલિ કહવાતા અમે દેવપૂજન ચલાતા)

અમાગ મનપકજ વિકસાતા,
અગ્નિ ત દર્શન યાતા,
અનાવ નાથલ ! હૈટે ધરીએ, અતર ધરી ઉ વાસો,
સાચા દેવ ! જનનત્રાતા ! અમાગ ૧

જનનના આધાર જિનલ ! દામ ઉગારો,
કમોની ભુલમી જલ-મા, પ્રાણ જલુ મુજાતા અમાગ ૨
દીનાનાથ ! ઉદાર તમારી, આશ અત-મા,
ભક્તિથી અતયામી ભજશુ, -મે ગીના ગાના અમાગ ૩
કમે દયા પ્રતિપાળ હે કૃપાળ ! ઉદારતાથી,
નેમિ-લાવણ્ય-દક્ષ ઉદાર, નાવ તમે પન્નાતા અમાગ ૪

—મુનિશ્રી દક્ષિણેશ્વર મહારાજ.

“ છે ચાર દિનની ચાંદની ”

(હરિગીત છંદ)

ખીલ્યું કમળ, સુપ્રભાતમાં, સાંજે જરૂર કરમાય તે,
જન્મ્યું શિશુ, ચૌવન થયું, વૃદ્ધત્વમાં લય થાય તે;
ભિચ્યો રવિ, મધ્યાહ્ન તપીયો, અસ્ત છેવટમાં બની,
દે ચેત નર ! દૃષ્ટાંતથી છે, ચાર દિનની ચાંદની. ૧

આપાઠ માસે મેહુની ધારા, ધરા પર થાય છે,
તે સમયમાં વળી વિજળીતું, નૃત્ય-તાંડવ થાય છે;
દ્વાયુમાં બધું નભ સ્વચ્છ, એ અકળિત કળા કિરતારની,
સમગ્રુ જનો સમજી જશે, આ સ્વક છે દિન ચારની. ૨

રવિનો ઉદય અવનિ વિષે, અવિચ્છિન્ન કે રહેતો નથી,
સરિતા વિષે જળનો પ્રવાહ, અખંડ કે વહેતો નથી;
જ્યાં વિજયકેરો વાવટો, ત્યાં હરકતો હોય હારની,
ઓ ચતુર જન ! ચેતો બધી છે, સ્વક આ દિન ચારની. ૩

પામર બને છે પલકમાં, અગણિત જનોનો અધિપતિ,
નિર્ધન બને ધનવાન, ધનવંતો તણી નિર્ધન સ્થિતિ;
સંધ્યા સમયના રંગ સમ, જીવનગતિ ઉર ધારી લે,
આ ચાર દિનની ચાંદનીમાં, “ આત્મતત્ત્વ ” વિચારી લે. ૪

વર્ષા, શરદ ને શિત, એમ જ ઉષ્ણ ત્રણ આવ્યા કરે,
કુદરત તણા કાનૂનથી, રૂપ-ચૌવનો સૌના કરે;
ક્યારે થશે, ક્યારે જશે, માનવમતિ ત્યાં સ્તબ્ધ છે,
જીત્યો જગતમાં એ જ, “ આત્મિક તત્ત્વ ” જેને લખ્ય છે. ૫

વિદ્યુત તણા અમકારવત્, આ વિશ્વનો વ્યવહાર છે,
નિજ આત્મને નાણ્યા વિના, આ શૂન્યસમ સંસાર છે;
આયુષ્ય ફોગટ વહી ગયું, વહી નય છે શી વાર છે ?
છે સ્વક આ દિન ચારની, સમજ્યા વિના ધિક્કાર છે ! ૭

મારા વિવેકી વાચકો ! આ સાર સૌ સમજી જશે,
ને “ આત્મતત્ત્વ ” વિચારશે, તો મોક્ષમાર્ગ જ પામશે;
અન્યોક્તિઓ ઉરમાં ધરો, સાચા દિલે આહક બની,
છેવટ કહું સંસાર આ છે, ચાર દિનની ચાંદની. ૭

સત્યાસત્ય વિવેક

વેળા આ, શ્રી વિજયકસ્તૂરસરિણ મહારાજ

સમારમા માનવીને દેહ ઉપગ્રી મમત્વ-
ભાવ ઓછો કરીને દમ પદ દિવસ આહારનો
ત્યાગ કરવો જોઈએ સુરકેલ છે તેનાથી પણ
હજાર ગણી સુરકેલી મત્ય બોલવામા નહે છે
ન્યાસુધી માનવીમા માન તથા સ્પૃહા રહેલા
હોય છે ત્યા સુધી તે સત્ય બોલી શકતો નથી
અથવા તો મત્યનું માત્ર સ્વરૂપ બાણુ ઘણું જ
કંઠ્ય છે, અને વસ્તુને સાચી રીતે જાણ્યા
વગર સાચુ બોલી શકાતુ નથી અજાની જીવ
જગતને પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે મમજીને મત્ય
બોલવાનો દાવો કરે છે, પણ તે બધુયે વ્યર્થ
છે, કારણ કે સત્ય બોલનારે પ્રથમ તો સ સા-
રમા મત્ તથા અસત્ત્વ સ્વરૂપ સારી રીતે
જાણવું જોઈએ મમામા એક આત્મા જ સત્
છે, બાકીનું બધુયે અમત્ છે આત્મા સિવાયનું
જડ જગત ક્ષણવિનશ્વર છે અને આત્મા ત્રણે
કાળમા એક સ્વરૂપે વિદ્યમાન રહેવાવાળો હોવાથી
સત્ છે, માટે આત્માને ચૈતન્યસ્વરૂપ જાણી
સમજીને અને જડને સંકલ્પપડણ સ્વભાવવાળુ
જાણીને બોલવાથી સત્ય બોલી શકાય છે

સ્વાર્થી તથા સ્પૃહાવાળો માણસ સાચુ
બોલી શકતો નથી, કારણ કે સમારમા સ્વાર્થી
તથા સ્પૃહા જડ વસ્તુને આશ્રયીન થાય છે
ન્યાસુધી માનવી એમ સમજતો હોય કે જડ
જગતની ઉપાસનાથી આત્માને શાંતિ તથા
મુખ મળી શકે છે ત્યા સુધી તે માત્ર જાણે
છે ક્રીમ કહી શકાય નહિ અને સાચુ જાણ્યા
વગર સાચુ બોલી શકાય જ કેમ ? મિથ્યા

બોલવાનું કારણ જ મિથ્યા જ્ઞાન છે જેને સ્વાર્થી
અને સ્પૃહા કહેવામા આવે છે તે મિથ્યા
જ્ઞાનીઓમા જ મળી આવે છે, મમજી જ્ઞાની-
ઓમા હોતા નથી મિથ્યા જ્ઞાન જડાસક્તિનું
કારણ છે જડાસક્તિ તે અજાનતાનું લક્ષણ
છે આવો એક અણુજાણુ માણસ સાચુ કેવી
રીતે બોલી શકે ? મમજીજ્ઞાન વગર કેવળ
આળથી જોઈને કે જાનથી સાબળીને જે સાચુ
બોલવાનો દાવો કરે છે તે ભૂલે છે જેમકે
ઉનાળાના દિવસોમા રેતાળ પ્રદેશમા જે મૃગ-
તૃષ્ણા દેખાય છે અર્થાત્ પાણી ભર્યું હોય
તેવો પ્રદેશ દેખાય છે, જેને જોનાર જળાશય
કહે છે પણ તે જળાશય હોતુ નથી, માટે તેનું
બોલવું સાચુ નથી, કારણ કે તેનું જાણવું સાચુ
નથી જેણે ધતૂરો પીધો હોય તે બધી વસ્તુઓ
પીળી જોવાનો અને કહેવાનો, તેવી રીતે મોહ-
નીયના નશાવાળો પણ બધી વસ્તુને વિપરીત
જ જાણવાનો અને બોલવાનો જેવું જોઈું હોય
તેવું કહેનાર મિથ્યા જ્ઞાની જીવ અજ્ઞાની જન-
તામા ભલે સત્યવક્તા કહેવાય પણ જ્ઞાની
પુરુષોની દૃષ્ટિમા તો ને મિથ્યાભાષી જ કહી
શકાય છે, કારણ કે વિપરીત બોધવાળાનો પ્રયાસ
વિપરીત હોવાથી તેનું પરિણામ વિપરીત આવે
છે જેવું પરિણામ વિપરીત આવે તે સાચુ
કેવી રીતે કહી શકાય ? જગતે માની રાખેલ
સાચુ બોલવાથી જગતનો વ્યવહાર જળવી
શકાય જારો, પણ વાન્તવિક્રમા પરમાર્થ દૃષ્ટિથી
સાચુ ન હોવાથી આત્મવિકાસમા બાધકર્તા

પ્રમાણે બોલવાનું કહે છે. તેમનું માનવું છે કે જ્યારે માણસ કોઈ પણ પ્રકારના વિચારો કરે છે ત્યારે અંતરજ્ઞ થાય છે અર્થાત્ જ્યારે માનવી એવો વિચાર કરે કે મારે પ્રભુભક્તિ કરવી છે ત્યારે આ બધા ચે અક્ષરોનો તેના ઘટમાં ઉચ્ચાર થાય છે. આ ઉચ્ચારને ખીજે માણસ સાંભળી શકતો નથી, તો પણ પોતે તો સાંભળી શકે છે. આવી રીતે વિચાર પ્રમાણે વર્તવાનો નિયમ નથી. વિચારથી જુદું પણ વર્તી શકાય છે, તેવી રીતે બોલી શકાતું નથી. કોઈ માણસ આગળ કોઈ ખીજી વ્યક્તિ વિષય સેવવાની વાત કરે તો તે વચનથી તિરસ્કાર કરીને વર્તનમાં ગ્લાનિ દેખાડે છે, છતાં તેના વિચારો તો વિષય સેવવાના હોય છે; એટલે ખીજી વ્યક્તિની પરીક્ષમાં વિચારના અનુસાર જ વર્તે અને પોતાના અંગત માણસ આગળ વચનથી વિષયની પુષ્ટિ કરે તો ખીજા માણસ આગળ બતાવેલાં વચન અને વર્તન બન્ને જુદાં છે, પણ પરીક્ષમાં તો વિચાર પ્રમાણે વર્તવાથી અને બોલવાથી સાચાં છે; કારણ કે સાચાજુદાનું સ્વરૂપ ચારીકાઈથી તપાસી ચે તો ખીજી વ્યક્તિના જાણવા પ્રમાણે તેની રૂબરૂમાં કે તેની પૂંઠ પાછળ એકસરખી રીતે વર્તવું અને બોલવું તે સાચું, અને તેની પરીક્ષમાં વિપરીત વર્તવું અને બોલવું તે જુદું.

જે માણસો માન-પ્રતિષ્ઠાને ગ્રાહ્ય છે તેઓ ભાગ્યે જ સાચું બોલી શકે છે અને વર્તી શકે છે; કારણ કે જે વસ્તુનું માન મેળવવું છે તે વસ્તુ તેનામાં હોતી નથી માટે જ તેને ખીજા પાસે જુદું બોલી આડંબર કરવો પડે છે. જેઓ ખીજાની પાસે જુદું માન મેળવવાની લાલસાવાળા હોય છે તેઓની મનોદ્રશા બહુ જ દીન અને કંગાલ હોય છે; કારણ કે તેમને ખીજાની અત્યંત પુશામત કરવી પડે છે. માની માણસને પોતાનું બોલેલું જુદું જણાય તો ય

તેને સાબિત કરવાને ખીજાં ઘણાં જુદાં બોલવા પડે છે. જુદું સાચાથી સાબિત થઈ શકતું નથી, પણ તે જુદાથી જ સાબિત થઈ શકે છે. જુદો માણસ જ કદાચહોનો આશ્રિત થઈ શકે છે. પણ સાચો થઈ શકતો નથી. માની માણસો અવશ્ય કદાચહો હોય છે. જેઓ બુદ્ધિમત્તા અને વિદ્વતાનું અભિમાન ધરાવે છે તેમના અંદર અસહિષ્ણુતા હોવાથી કોઈ માણસ સાચી રીતે વસ્તુનું વર્ણન કરતો હોય તો તેને જુદું ઠરાવવા પોતે જુદાનો ઉપયોગ સારી રીતે કરે છે.

સરળતા વગર સાચું બોલી શકાય નહિ, અને તે સરળતા કહેવાતા વિદ્વાનો અને બુદ્ધિ-શાળીઓમાં ભાગ્યે જ નજરે આવે છે; કારણ કે તેમને પોતાની પ્રશંસા બહુ ગમે છે અને પ્રશંસાપ્રિય માણસ સરળ હોતા નથી. જુદું બોલ્યા વગર પોતાના મોઢે પોતાની પ્રશંસા થઈ શકે નહિ. કદાચ પ્રશંસા કરવામાં કંઈક સાચું હોય તો પણ જુદું મિશ્રણ થયા વગર રહેતું નથી. જો કે પરિણામ સાચું ન આવતું હોય તો પણ કહેવાતો વિદ્વાન અને બુદ્ધિ-શાળી માનહાનિના ભયથી અજાણજાણ બાબતોમાં જુદી રીતે માણું સારે છે. તેમની કોઈ સલાહ લે અથવા કોઈ પ્રશ્ન પૂછે તો બુદ્ધિમત્તા અને વિદ્વતામાં જિજ્ઞાસુ ન આવવા દેવા માટે જુદાનો ઉપયોગ કરે છે.

સંસારમાં વિશ્વાસઘાતી મહાપાપી કહેવાય છે. સાચું બોલતાં શીખ્યા વગર વિશ્વાસ-ઘાતના મહાપાપથી બચી શકાતું નથી. ઘણા-જરા માણસો કહેવાતા બુદ્ધિશાળીઓ, વિદ્વાનો અને જ્ઞાનીઓ ઉપર વિશ્વાસ રાખનારા હોય છે. તેમની પાસેથી માન મેળવવાને અને હુદ્ર-વાસનાને પોષવાને જુદું બોલીને અને વર્તીને વિશ્વાસઘાત કરે છે. ઠગાઈ કરનારાઓ જુદું બોલવામાં બહુ હોશિયાર હોય છે. આ ઠગાઈ પણ વિશ્વાસઘાતનું રૂપાંતર છે; કારણ કે વિશ્વાસ

રાખ્યા વગર ઠગી ચકાતુ નથી બીજો માણસ વિશ્વાસ રાખે તો જ તેને ઠગી શકાય છે

માણસ પ્રમાણિકપણાને આડે છે, પરંતુ સાચુ બોલવાની દરિદ્રતા દૂર દરવાને પ્રયાસ કરતા નથી અને તેથી કરીને જૂઠાણાનો આશ્રિત, ઠગ અને વિશ્વામઘાતી પ્રમાણિકપણુ મેળવી શકતો નથી અણબાણ દુનિયા ભલે પ્રમાણિક માને પણ બાણ માણસોમા તો અપ્રમાણિકપણાનું કૃણ મેળવે છે જૂઠું બોલનાર અને વર્તનારને ઓળખવા છતાં અપ્રમાણિક માણસો અગત સ્વાર્થને લઈને પ્રમાણિકપણાનું માન આપે છે, તેથી કાંઈ તે પ્રમાણિક બની શકતો નથી, અને અપ્રમાણિક માણસો પાસેથી પ્રમાણિકપણાનું માન મેળવી શકે એવું તે એક મૂર્ખતા છે

સાચુ બોલવા માનથી કાંઈ આત્મવિદાસ કે શ્રેય થઈ શકતું નથી, કાંચુ કે સાચુ દોષ-મિશ્રિત અને શુભમિશ્રિત એમ બે પ્રકારનું છે દોષમિશ્રિત સત્ય ભાગ્યે જ કોઈ બોલે છે, અને જે બોલે છે તે વસ્તુતરવાના અણબાણ બુદ્ધિ વગરના હોય છે શુભમિશ્રિત સત્ય બોલતા શુભી માણસો શરમાય છે ચોરીના વિચારવાળો માણસ ચોરી કરીને પોતાને ચોર પણ બોલીને જણાવે છે તે સાચુ બોલે છે છતાં સાચાનું કૃણ જે આત્મશ્રેય છે તે મેળવી શકતો નથી તેવી રીતે ઠગવાના વિચારવાળો બીજાને ઠગીને પોતાને ઠગપણુ બોલીને જણાવે છે તો ય તે શ્રેય માધી શકતો નથી, કાંચુ કે સાચુ દોષમિશ્રિત છે બુદ્ધિની નજળાઈને લઈને આ મહત્ત્વના કાર્યો છે એવી સમજણથી બીજા પામેથી મહત્ત્વ મેળવવાને પોતાની વૃત્તિ, વર્તન અને વચનને માચી ગીત જણાવે છે અને જેઓ આવા કાર્યોને હલકા માને છે તેઓ તો હલકા બનવાના ભયથી સાચી ગીત જણાવી શકતા નથી ઉત્તમ આચાર્યવિચાર-વાળા શુભવાન પુરુષો પોતાને શુભીપણુ બોલી

જણાવતા શરમાય છે તેમના વર્તન અને વિચાર સમઘી કોઈ પૂછે તો જ તે નમ્રતાથી માચી ગીત જણાવે છે અવળા કૃત્યો કરનારા દોષી માણસો માનહાનિના ભયથી સાચુ બોલી શકતા નથી અને જેઓ સાચુ બોલવાનું સાહસ કરે છે તેઓ બુદ્ધિમત્તા, વિદ્વત્તા કે બીજી કોઈ પણ પ્રકારની ઢળાથી જનતામા માન મેળવેલું હોવાથી તેઓ માનહાનિનો ભય રાખતા નથી, કારણ કે પ્રથમથી જ વડલાડ માણસો તેના પક્ષપાતી હોવાથી દોષી જણાતા છતાં પણ તેના શુભ ગાયા કરે છે જૂઠું બોલ્યા વગર પોતાના દુષ્ટત્વો સતાડી શકાતા નથી માટે માનવીઓને જૂઠો આડળર કવો પડે છે બધા આડળર હોય છે ત્યાં સાચાનો આદર ભાગ્યે જ થાય છે, કારણ કે આડળર અસત્યનું રૂપાતર છે અછતી વસ્તુને દેખાડવી તે આડળર કહેવાય છે આવી રીતે માનવીઓ જૂઠું બોલવાને દેવાઈ ગયેલા હોવાથી માધારણ બાબતમા પણ સાચુ બોલી શકતા નથી

ઘણાખં માણસોને પોતાની મોટાઈ અને બીજાની હલકાઈ ગમે છે બે સાચુ બોલવામા પોતાની મોટાઈ જળાવાતી હોય તો માચુ બોલતા અચકાતા નથી, પણ બે તેમને હલકાઈ સમન્તય તો જૂઠું બોલવાના જૂઠું બોલ્યા વગર બીજાની પાંચેથી મોટાઈ મેળવી શકાતી નથી અણબાણપણુ અથવા બાણતા છતાં સ્વાર્થને લઈને બીજો માણસ પ્રથમ કરીને મોટાઈ આપતો હોય અને પ્રથમ કરાયેલા શુભ તથા તેવી સ્થિતિ પોતાનામા ન હોય તો પ્રથમ સાશ્રિય મામેના માણસને જૂઠું બોલતા અટકાવી શકતો નથી, અને પોતે ગણ થાય છે અને બે પોતાનામા કોઈ પણ તેવા પ્રકારના અવશુભો હોય અને સામેનો માણસ વખોડે તો તેને તરત અટકાવી દે એ આ પ્રમાણુ જેઓ સાચુ માલજવાને પણ ગણ નથી, તેઓ

સાચું કેવી રીતે બોલી શકે ? બીજાની જૂઠી રીતે કરવામાં આવતી હલકાઈને પોતે ખુશીથી સાંભળે પણ પોતાની સાચી રીતે કરવામાં આવતી હલકાઈને સાંભળી શકતો નથી, પણ જૂઠી રીતે કરાયેલી પ્રશંસાને સાંભળે છે. તાત્પર્ય કે આવા માણસોને જૂઠું બોલવું ગમે છે અને જૂઠું સાંભળવું ગમે છે.

દ્રેષ્યબુદ્ધિવાળા ઇર્ષાળુ માણસો પણ સાચું બોલી શકતા નથી; કારણ કે એવા માણસો બીજાની સાચી પ્રશંસા સાંભળી શકતા નથી,

એટલે તેમનામાં જૂઠા દોષોનો આરોપ કરે છે. આ પ્રમાણે સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી સંસારને તપાસીએ તો માણસોમાં અનેક પ્રકારે જૂઠું બોલવાનો પ્રચાર થઈ રહ્યો છે. ઘણા જ થોડા પ્રમાણમાં માણસો સાચું બોલનારા જણાય છે. જ્યારે વ્યાવહારિક સાચું બોલવામાં ઘણી જ અછત જણાય છે, તો પછી પારમાર્થિક સત્ય બોલવામાં તો હજારોમાં ભાગ્યે જ એકાદ નીકળી આવશે અને પારમાર્થિક સાચું બોલ્યા વગર વિદ્યાર્થી સાધી શકાય નહિ.

પૂજ્ય ગુરુદેવને !

(ચોટક)

હરતાં હરતાં હસતાં રહતાં,
શયને સપને વળી નજીતિમાં;
અનુભૂત વિભૂતિ સુયોગ તણે,
નિત ભાસ થતો ગુરુદેવ તણે. ૧

જળમાં સ્થળમાં ઘણામાં પળમાં,
ગિરિગદ્ગરમાં સ્મરણે ગુરુનાં;
તરુપક્ષવર્મા કુસુમે સરખાં,
નયનો ગુરુદેવ તણાં હસતાં. ૨

વિપદોત્થિત તાપ ઘણા વસમાં,
મનમાં વસતાં અતિશે મુજમાં;
ગુરુદેવકૃપા સલિલે સઘળા,
અતિ શાંત થતા ધણમાંહિ સદા. ૩

વિપસર્પ જગે હરતા સળળા,
વિપયો દૃષ્ટિ શા જગમાં હરતા;
સહુને ચિરકાલ ખરે ! હસતા,
વિષ ફેરવતા સહુની નસમાં. ૪

વિપવેદ સમા ગુરુરાજ તમે,
અમ નાહી ધરો નિજ હસ્ત વિષે;
શુભ જ્ઞાન શું ઔષધ આપ દિયો,
અમ સર્વ વિમોહક રોગ હરો. ૫
પરિતાપ હરો, અતિ સૌખ્ય દિયો,
અમને નિત સત્પથ દર્શન દો;

સ્મરણે શુભ થાય સદા સુખદા,
હરમે ગુરુદેવ ! બધી વિપદા. ૬
વનવીથિ વિષે હસતાં હસતાં,
ગુરુપાય ચમ્પા શુભ હૈવત શા;
વિસરાય નહીં ગુરુદેવ કૃપા,
વિસરાય નહીં ગુરુવાણી સુધા. ૭
ગુરુદેવ ! તમે અમ માતપિતા,
ભગિની સુત સર્વ થકી વધતા;
સુતથી અધિકા અમને ગણુતા,
નિત અમૃત પાઈ મુદે વસતા. ૮
અમને તણ આપ વિસુક્ત થયા,
પણ પ્રેમ હજી વરસ્યા કરતા;
નિત પ્રેમસુધા વરસાવી શુરો !
અમ અંતરમાં શુભ ભાવ ભરો. ૯
અમ ચિત્ત વિષે ગુરુનાં સ્મરણે,
નિરમે નવલાં ભવનાં તરણે;
બસ, મોક્ષ સુધામ શુરો ! મળશું,
શુભ જીવનથી અજિતે ભળશું. ૧૦

અનુકૃપ

ગીતોમાં શાસ્ત્રમાં દેખું દિવ્યતા બસ આપની;
રમ્ય હેમેન્દ્રના હૈયે સ્પર્શતી સ્મૃતિ આપની. ૧૧

મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

પરમાર્થસૂચક વાક્યસંગ્રહ

(ગતાક ૫૪ ૨૪૪ થી માલુ)

મગાદક ને મોજક મુનિ પુણ્યવિજયપથ (સચિરાપાદિક) અમદાવાદ.

વાતાવરણ તથા સ્થાનના પરિવર્તનથી મનુષ્યોના મનોભાવ તથા વિચારોનું કેટલેક અંશે પરિવર્તન થઈ જાય છે જે સ્થળમા ફેરવવાથી આત્મા શુભ ભાવમા રહી ન શકે તે સ્થળને તુરત જ ત્યાગ કરવો ૬૬

સત્સંગતિ, ધર્મશાસ્ત્રોનું વાચન અને તત્ત્વગનન એ ત્રિપુટીનો અહર્નિશ સમાનમ રાખવામા આવે તો, ગમે તેવા વિષમ દાખમા પણ મનુષ્યો પોતાની નિદ્રાગીને પવિત્ર બનાવી શકે છે ૬૭

મનુષ્યજન્મની સાર્થકતા જે વસ્તુઓ ઉપર આધાર રાખે છે તે જે વસ્તુઓ-બુદ્ધિ અને કર્ત્ત્વ્યપાલન છે બુદ્ધિથી કર્ત્ત્વ્યોની શોધ કરવામા આવે છે, કેમકે બુદ્ધિના અજમાવ્યા વગર કર્ત્ત્વ્યો પર પ્રકાશ પડતો નથી અને કર્ત્ત્વ્યો મગજમા વગર કર્ત્ત્વ્યપાલન બની શકતું નથી ૬૮

પ્રાણીઓના મનરૂપી માઠા વનમા શુભ તવા અશુભરૂપી મોટા કાઠાઓવાળી વાસનારૂપ નદી સર્વદા પ્રજાળ વેગથી ચાલી જાય છે ૬૯

વાસનાથી ઘેરાયેલુ ચિત્ત મ મારમા રહેલુ છે, અને તે જ જે વાસનાઓથી રહિત થાય તો જીવનમુક્ત કહેવાય છે ૭૦

જે દેહાભિમાનરૂપી અહ કાર છે, તેજ અન ત જન્મોરૂપી વૃક્ષોનો કાટો છે, કે જે વૃક્ષોની 'આ મારુ, આ મારુ' એવા પ્રકારની મગતાઓરૂપ હન્ટરે શાખાઓ ફેલાયેલી છે ૭૧

હૃદ્ધિ મનુષ્ય જેમ ધનવાનને ત્યાં રહેલુ મુવર્ણ જુઓ તથા સ્પર્શ કરે તો પણ તે

ભાગ્યદીપ્તિને તે દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી, તેમ ચન્દ્રિયહાનક સ્વરૂપવાળા આત્માનું જ્ઞાન તથા મનન કર્યા છતાં પણ વંશગ્યરૂપ ભાગ્ય વિના વિપરી જન્મોને તે આત્માની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી ૭૨

ધર્મર આ લોકમા કોઈના પણ કર્ત્ત્વ્યોને અથવા કર્મોને મરજતો નથી, તેમજ કર્મના ફળોના મયોગને પણ ઉત્પન્ન કરતો નથી માત્ર મનુષ્યો સ્વાભાવ-પ્રકૃતિથી જ શુભાશુભ કર્મો કરે છે અને તેના ફળને લોગવે છે ૭૩

સમગ્રના નિર્વાદ માટે કામ લાગતા વચ્ચે પાત્રાદિકને 'ઉપકરણ' કહેવામાં આવે છે, અને જે નનમા મગતાબુદ્ધિથી એકઠા કરેલા હોય તેવા ઉપકરણો 'અધિકરણ' કહેવાય છે. શુભનિષ્પન્ન ગીતાર્થ અધિપતિ સિવાય અન્ય બ્યક્તિઓ શાસ્ત્રમા ગણાયેલા ઉપકરણથી અધિક રાખવા એ પણ પરિશ્રદ છે ૭૪

શાસ્ત્રનો આદેશ ફગ કરી ઉત્તર્ગ અપવાદના નિગિત વગર વધાર વચ્ચપાત્રિ રાખવા એ પણ સમાર વધારનાર જ છે ૭૫

દોષ પણ વસ્તુ ઉપર ધર્મને નામે પણ દુદ્ધમા મારાપણની બુદ્ધિનો ત્યાગ થશે નહિ ત્યાં મુખી તમે પરિશ્રદથી મુક્ત છો એમ કહી શકાશે નહિ ૭૬

ધર્મને નિગિતે કરવામા આવતો પરિશ્રદ તો જન પણ જોડે છે, કોમ કેટલીક વાર વિચાર કર્યા વગર સમજવામા પણ આવતું નથી, છતાં પણ ચતિજીવનરૂપ વક્ષાળમા એ બદાનવી મુદર દેખાતા પચિમહરૂપ મુવર્ણના અતિ વાર

ભરવામાં આવે તો ચારિત્રનો કા સંસારસમુદ્રમાં નાશ પામે છે અને એનો આશ્રય કરનાર મૂઢ છવ પણ હુએ છે. ૭૭

નિવૃત્તિનું ખરું સ્વરૂપ ધ્યાનમાં હોય તો જ ચિંતવનમાં પણ કરવું, કરાવવું, અનુભવવું નહીં એ સાવધનો ત્યાગ થઈ શકે છે. ૭૮

મમત્વ અને મહત્વને અંગે સંઘ માટે પણ થતું સાવધ ચિંતવન આત્મરૂપ ઉદ્ધરમાં નાંખવાથી સંયમપ્રાણને હરી લે છે. ૭૯

જો શાસ્ત્રના દરેક વચન સુપરિણામે પરિણમવામાં ન આવે તો તે શાસ્ત્ર શસ્ત્રરૂપે પરિણામ પામીને ગ્રાણીને પોતામાં ગુણીપણું મનાવી અને ધીન ગુણીઓમાં અવગુણીપણું મનાવી તેઓની અવજ્ઞા અને પોતાના ઉત્કર્ષદ્વારા અનંત કાળઅંક સુધી સંસારમાં રળાવે છે. ૮૦

સ્વગચ્છ કે પરગચ્છમાં સંવિરૂ (ત્રિવ વૈરાગ્યવંત ભવભીરુ ખડ્ગશ્રુત ગીતાર્થ) સુનિબંધો હોય તેમનો ગુણાનુસંગ કરવા મત્સર કે ગચ્છ-મમત્વભાવથી તું ચૂકીશ નહિ. ૮૧

ગુણાનુસંગીને આ મારા શુરુ અને મારા ગચ્છના એ વિચાર હોય નહિ. વેષ માન્ય છે. અવગુણો ન ગાલુમ પડે ત્યાં સુધી દૂરથી સામાન્ય રીતે નમન કરવા યોગ્ય છે; પણ પૂબ તો ગુણની જ છે અને અંતર રાગ પણ તે પરજ હોવો જોઈએ અને શુરુ થવા યોગ્ય સાધુને તો આ મારા શ્રાવક છે એવી વૃત્તિ સ્વાર્થ સાધવાની બુદ્ધિએ ન જ હોવી જોઈએ. ૮૨

અનંતજ્ઞાનીઓએ નિયત કરેલા વેષની સાથે સમ્યગ્દર્શનાદિ ગુણો પણ જોઈએ. તે સિવાયનો સાધુ એ તાત્વિક દષ્ટિએ સાધુ નથી; માટે કેવળ વેષધારીને જોઈને પણ મૂંઝાવાતું નથી. ૮૩.

જેમ જગતમાં-વ્યવહારમાં શુદ્ધ ચાંદી અને મંદોર સાચી હોય તો તે નાણું ચાલે અન્યથા નહિ, તેમ અહીં પણ-શ્રી જૈન શાસનના વ્યવહારમાં ગુણ અને વેષ એ ઉભય હોય તો તે વંદનીય-પૂજનીય માન્યો છે. ૮૪.

ગુણ પૂજનીય છે, પણ વેષ નહિ એમ માની વેષને ઉઠાવનારા અગર તો ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવનો વેષ પૂજ્ય છે. એમ માની કેવળ વેષમાં જ મૂંઝાઈ જનારા શ્રી જૈન શાસનના મર્મને સમજ્યા નથી. ગુણની પરીક્ષા બુધ જનો જ કરી શકે છે. ૮૫

જ્ઞાની મહાપુરુષો ત્યાં સુધી ફરમાવે છે કે જેમ વિદ્યામાં પડેલી અંપકમાલા મસ્તકે ધારણ કરવા લાયક નથી, તેમ પતિતોના સ્થાનમાં રહેલ સુવિહિત મહાત્માઓ પણ પૂજ્ય નથી. ૮૬

ઉત્તમ પુરુષ જેવું જેવું આચરણ કરે છે તે પ્રમાણે જ ધીન પ્રાકૃત જનો પણ વર્તે છે, અને તે સાધુપુરુષ જે વસ્તુને પ્રમાણ માને છે તેને જ સામાન્ય લોકો અનુસરે છે; જેથી ધર્માધિકારી ઉત્તમ પુરુષોએ પોતાના આચાર આદિમાં જરા પણ ક્ષતિ ન આવવા દેવી જોઈએ. ૮૭

(ચાહુ)

સ્વસ્થ-અસ્વસ્થતાનું સુખ.

સ્વસ્થપણના સુખનો અંશ પણ જોઈલો જોઈ કિંમતી છે કે જેની પાસે ત્રણ લોકનાં સ્વસ્થનું સુખ પણ તુલનામાં આવી શકતું નથી, કેમકે પ્રથમનું સુખ-મનની સ્વસ્થતાનું સુખ અવિનાશી છે, ત્યારે બીજું વિષયાદિકથી થતું સુખ વિનાશી અને કર્મનો ત્રિવ જંપ કરાવનાર છે. પહેલું સુખ સંસારમાંથી મુક્ત કરાવનાર છે, ત્યારે બીજું સુખ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરાવનાર છે. ધર્માદિ અનેક પ્રકારે તે બન્ને પ્રકારના સુખમાં અત્યંત તફાવત છે.

શ્રી સિદ્ધસ્તોત્ર

ગચનાર અને વિવેચક

ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃસુખભાઈ મહેતા, એમ બી. બી. એસ

(ગતાક પૃષ્ઠ ૨૪૬ થી શરુ)

તે નિર્વાણ મારે દશાત આપે છે—

વસતતિલકા વૃત—

જ્યુ અગ્નિ ઈધન ખુદ્યે સ્વયમેવ શામે, જ્યુ દીપ તેલ ખૂટતા નિરવાણ પામે,
નિર્વાણ કર્મ વિણ પ્રાપ્ત જ તે પ્રકારે, તે સિદ્ધના ચરણ હો શરણ અમારે ૧૬

શબ્દાર્થ—જેમ અગ્નિ ઈધન (બળતણ) ખૂટતા પોતાની મેળે જ શમાઈ જાય છે, જેમ દીપક તેલ ખૂટતા નિર્વાણ પામે છે-શુદ્ધ જાય છે, તેમ કર્મ ખૂટતા જે નિર્વાણ પામ્યા છે,—તે સિદ્ધના ચરણનું અમને શરણ હો !

વિવેચન—

અગ્નિ લા સુધી બળ્યા કરે કે જ્યાં સુધી ઈધન-બળતણ હોય પણ બધું જ બળતણ બળી ગયા પછી તો તે એની મેળે જ શમી જાય છે-કરી જાય છે, ભરમાવશેષ રહે છે તેમ જ્યાં લગી કર્મરૂપી કાષ્ટ હોવાયા કરે છે, ત્યાં લગી સસાગ અગ્નિ પ્રત્યવલિત રહ્યા કરે છે, પણ કર્મકાષ્ટની હોળી કરી, તેને ભસ્માવશેષ કરવામા આવતા તત્કાળ મ સાર-અગ્નિ કરી જાય છે-શમી જાય છે નિર્વાણ પામે છે, એટલે સકલ કર્મ સુક્તિરૂપ નિર્વાણની પ્રાપ્તિ થાય છે ભગવાને સકલ કર્મની હોળી કરી આ નિર્વાણની પ્રાપ્તિ સાધી છે

“ શુક્લ ધ્યાન હોરી કી જવાલા, જલે કર્મ કઠોર રે-નિજ સુખ કે સંઘેયા,
શેષ પ્રકૃતિ દલ ક્ષીરણ નિર્જરા, ભસ્મખેલ અતિ જોર રે-નિજ સુખ કે સંઘેયા ”

“ અણકર્મ વન દાહ કે, પ્રગટિ અન્વય ઋદ્ધિ ” —શ્રી દેવચંદ્રજી

સર્વાંથા બીજ બળી ગયા પછી જેમ અકુરો ફૂટતા નથી, તેમ કર્મ-બીજ બળી ગયા પછી ભવ-અકુર ફૂટતો નથી

“ દગ્ધે ઘીજે યથાત્યંત પ્રાદુર્ભવતિ નાકુરઃ, કર્મઘીજે તથા દગ્ધે ન રોહતિ ભવાકુરઃ ॥ ”

—શ્રી હરિભદ્રાચાર્યજીકૃત ગામ્ભવર્તા સમુચ્ચય.

તે જ પ્રમાણે જ્યાં સુધી તેલ હોય છે, ત્યાં સુધી દીવો બળ્યા કરે છે, તેવ ખૂબી જતા તે એની મેળે હોલવાઈ જાય છે-નિર્વાણ પામે છે, તેમ જ્યાં સુધી કર્મરૂપ તેવ ચાલે છે ત્યાં સુધી સસાગ-દીપક બળ્યા કરે છે, અને નવા પુરૂગલકર્મરૂપ તેલનો ક્ષેપ વર્ણને જૂનું કર્મ-તેલ નિ શેષ થાય છે-ત્યારે સસારનો દીવો આપોઆપ શુદ્ધ જાય છે-નિર્વાણ પામે છે આમ ભગવાન મિદ્ધ નિર્વાણને પામ્યા છે

“ પુરૂગલ તેલ ન ખેપ, શુદ્ધ દશા જે નવિ દહે હો લાલ ”

—શ્રી. યશોવિજયજી

“તત્ત્વ દ્વામેવ ભગવાનયોગાદ્યોગસત્તમાત્, સ્વભવ્યાધિક્ષયં કૃત્વા નિર્વાણં લભતે પરમ્ ॥”

—શ્રી. હરિભદ્રાચાર્યજીકૃત શ્રી યોગદષ્ટિ સમ્યગ્નય.

એવા તે નિર્વાણપ્રાપ્ત શ્રી સિદ્ધ ભગવાનના ચરણનું અમને શરણુ હો !

હવે આ નિર્વાણપ્રાપ્તિ કયા ક્રમે થઈ તેના સંક્ષિપ્ત ઉલ્લેખ સિંહાવલોકન ન્યાયે કરતાં સ્તોત્રપ્રકાર કહે છે:—

સમ્યક્ત્વ જ્ઞાન ચરિતે શુત જે થઈને, તે દ્વાર આશ્રવ તણા સાહુ સંવરીને;
રેધે નવા પ્રથમ કર્મ રૂપ પ્રકારે, તે સિદ્ધના ચરણુ હો શરણુ આસારે ! ૧૭

શબ્દાર્થ:—સમ્યગ્ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રી સુકત થઈ, જે આશ્રવના બધા દ્વાર સંવરીને (બધ કરીને) પ્રથમ તે નવાં કર્મને સમ્યક્ પ્રકારે રેધી દે છે,—તે સિદ્ધના ચરણુ અમને શરણુરૂપ હો !

વિવેચન—

નિર્વાણપ્રાપ્તિરૂપ પરમયોગની પ્રાપ્તિ પણ, નાના પ્રકારની મોક્ષસાધક યોગ પ્રક્રિયામાંથી—યોગ સાધનામાંથી સફળપણે ઉત્પન્ન થયા પછી થાય છે. મોક્ષ સાથે યોગનાર યોગરૂપ મુખ્ય સાધન ત્રણ છે: સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્ર. દેહાદિથી આત્મા સર્વથા ભિન્ન છે, ઉપયોગવંત અંતે અવિનાશી છે, એવું જે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી યથાસ્થિત જ્ઞાન થવું તે સમ્યગ્જ્ઞાન છે; તથા પ્રકારે જે જ્ઞાનથી બદાયું તેની સમ્યક્ પ્રતીતિ ઊપજતી તેનું નામ સમ્યગ્દર્શન અથવા સમકિત છે; અને જ્ઞાનદર્શન કરી જેવું શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ બાહ્ય—પ્રતીક, તેવા સર્વથી ભિન્ન—અસંગ સ્થિર આત્મસ્વભાવ ઊપજવો તે સમ્યક્ચારિત્ર છે. પરમ સમર્થ તત્ત્વજ્ઞ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી કહે છે:—

“જે દેહાદિથી ભિન્ન આત્મા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ...મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે. એમ બાહ્ય સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ...મૂળ મારગ
જે જ્ઞાને કરીને બાહ્યરૂપ રે, તેની વર્તે છે શુદ્ધ પ્રતીત...મૂળ મારગ
કહ્યું ભગવંતે દર્શન તેહને રે, જેનું બીજું નામ સમકિત...મૂળ મારગ
જેમ આવી પ્રતીતિ જીવની રે, બાહ્યે સર્વથી ભિન્ન અસંગ...મૂળ મારગ
એવો સ્થિર સ્વભાવ જે ઊપજે રે, નામ ચારિત્ર તે અણુદિગ...મૂળ મારગ”

—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

“જીવાદિક છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવા સદ્ભવા તે સમકિત, અને છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવા શૂંચપચાય સહિત બાહ્ય તે જ્ઞાન બાહ્યરૂપ. તે છ દ્રવ્ય બાહ્યીને અજીવને છડી અને જીવના સ્વશૂંચતા સ્થિર થઈને રમે તે ચારિત્ર કહીએ. એ જ્ઞાનદર્શનચારિત્ર શુદ્ધ રત્નત્રયી તે મોક્ષનો માર્ગ છે. માટે એ જ્ઞાન-દર્શનચારિત્રનો ધણો યત્ન કરવો. એ રત્નત્રયી પામીને પ્રમાદ કરવો નહીં.”

—શ્રી. દેવચંદ્રજીકૃત આગમસાર.

“નિચ્છયમગ્ગો મુક્કલો વવહારો પુણ કારણો વુત્તો, પદમો સંવરરૂપો આસવહેહ તથો વીઓ ॥”

અર્થાત—નિશ્ચયમાર્ગ મુખ્ય છે, વ્યવહારમાર્ગ તેના કારણરૂપ કહ્યો છે; પ્રથમ નિશ્ચયમાર્ગ સંવરરૂપ છે, બીજો વ્યવહારમાર્ગ આશ્રવહેતુ છે.

(આણુ)

1 અનન્તધર્માત્મકમ્ વસ્તુ

લેખક રા. રા. જીવરાજભાઈ જોશી, બી એ, એલએલ બી.

જેન દર્શન વસ્તુ (reality) ને અનંત ધર્માત્મક—અનંત ધર્મવાળી, માને છે જ્ઞાન મેળવવાના જે જે સાધનો—પ્રમાણો છે, તે સાધનોથી વસ્તુમાં અનંત ધર્મો ભામે છે પ્રમાણો શ્રદ્ધાતમા એ પ્રકારના ઘટાવા છે પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ ઇદ્રિયો અને મનની મદદ વગર આત્મિક શક્તિથી પદાર્થનું જે જ્ઞાન થાય છે, તેને શ્રદ્ધાતમા પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે, અને ઇદ્રિયો અને મનદ્વારા જે જ્ઞાન થાય છે તેને પરોક્ષ જ્ઞાન કહે છે મામાન્ય વ્યવહારમાં આપણે જેને પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન કહીએ છીએ તેને શ્રદ્ધાતમા પરોક્ષ જ્ઞાન કહ્યું છે, દારણુ તે જ્ઞાનમાં પગની એટલે ઇદ્રિયો અને મનની અપેક્ષા રહે છે કેવળજ્ઞાન સર્વોદ્કૃષ્ટ જ્ઞાન છે કેવળજ્ઞાન કોઈ પણ પ્રકારના આપણું વિનાનું હોવાથી તેમાં વસ્તુ તેના તાત્ત્વિક સ્વરૂપમાં ભામે છે હ્રદયજ્ઞાનમાં વસ્તુના અસુક અશનું જ જ્ઞાન થાય છે. કેવળજ્ઞાનમાં વસ્તુ અનંત ધર્મોવાળી ભામે છે, એટલે કેવળ જ્ઞાની ભગવાન વસ્તુને અનંત ધર્માત્મક પ્રતિ-પાદન કરે છે આપણને પણ બુદ્ધિદારા વિચાર કરતા વસ્તુમાં અનંત ધર્મો હોવાની પ્રતીતિ થાય છે. અનંત ધર્મો વસ્તુમાં કેવી રીતે ઘટી શકે તેના વિચાર કરીએ

દરેક પદાર્થમાં એ પ્રકારના ધર્મો જોવામાં આવે છે એક ભાવાત્મક (positive) અને બીજા અભાવાત્મક (negative) જે ધર્મોથી પદાર્થનું સ્વત્વ ઘડાય છે, તે તેના ભાવાત્મક ધર્મ છે જે ધર્મોથી પદાર્થ બીજા પદાર્થોથી બુદ્ધિ પડે છે તે તેના અભાવાત્મક ધર્મ છે આ હકીકત સમજવાને એક દષ્ટાંત લઈએ

એક હેમચંદ નામના માણસની વિવક્ષા કરતા, હેમચંદ એક માણસ છે, જ્ઞાતે વાણિયો છે, ધર્મે જીન છે, કારિયાવાડનો રહીશ છે, વાને બિજો છે, કદમાં ટૂંકો છે, વજનમાં ભારે છે, શરીરે સશક્ત છે, સંપૂર્ણ ઇદ્રિયોવાળો છે, મારુ ભણેલો છે, કાપડનો વેપારી છે, ધધામાં પ્રમાણિત છે, ધર્મમાં આસ્થાવાળો છે, સ્વભાવે ઉદાર છે વગેરે અનેક શુભો હેમચંદમાં દેખાય છે, તે તેના ભાવાત્મક શુભો છે તે શુભોથી હેમચંદનું સ્વત્વ ઘડાયું છે આ ધર્મોની વિવક્ષા કરવાની સાથે જ કયા કયા ધર્મોથી તે બીજા વસ્તુઓથી બુદ્ધિ પડે છે તે બુદ્ધિમાં તરી આવે છે હેમચંદ એક દેવ કે પશુ નથી, બ્રાહ્મણ કે ક્ષત્રિય નથી, વૈષ્ણવ કે શૈવ નથી, શુદ્ધગત કે માળવાનો રહીશ નથી, વાને કાળો નથી, કદમાં બિચો નથી, વજનમાં હલકો નથી, શરીરે અશક્ત નથી, ઇદ્રિયોમાં જોડવાળો નથી, અભણ નથી, અનાજનો વેપારી નથી, ધધામાં કપડી નથી, ધર્મમાં આસ્થા વિનાનો નથી, સ્વભાવે કઠોર નથી વગેરે અનેક શુભોનો તેનામાં અભાવ છે એટલે જે જે અન્ય શુભવાળો તે નથી, તે તેના અભાવાત્મક શુભો છે હેમચંદ વિષે સંપૂર્ણ માહિતી મેળવવા માટે તેનામાં જે જે શુભો છે તે અને જે જે શુભો નથી તે જાણવા બાણુવા જોઈએ અને જગતમાં જેટલા પદાર્થો છે તે દરેક પદાર્થથી હેમચંદને બુદ્ધિ પાડવાનો ગં છે, એટલે ભાવ શુભોથી અભાવ શુભો ઘણી મોટી સંખ્યાવાળા હોય છે અર્થાત સ્વપર્યાયથી પરપર્યાયી ઘણી મોટી સંખ્યાવાળા છે, એટલે કોઈ એક પદાર્થ પ્રથમ દર્શન આપણને અસુક શુભોવાળો જણાય છે, તે પદાર્થ

રાજપુત્ર પણ કેદી !

લેખક : મોહનલાલ દીપચંદ ચૌકસી.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૨૫૧ થી શરુ)

સત્યાગ્રહની અસર થયા સિવાય રહેતી જ નથી. કાંઈ પણ જાતના પ્રતિકાર વિના સિદ્ધાંતના રક્ષણ અર્થે જરા પણ શુરસો આપ્યા સિવાય નિહરતાથી શાંતિપૂર્વક દેહવું સમર્પણ કરવું એ સર્વોત્કૃષ્ટ કાર્ય છે. ‘અહિંસા પરમો ધર્મઃ’ પોકારી પાંચ તરુણો તુરંગના કેદી બન્યા ! પુરોહિત માણિક્યદેવ જો કે ઉપરથી જણે પોતાનું વર્તન વિજયી સરદાર જેવું

દાખવતો હતો, છતાં એના મનમાં એક અનોખા ચિંતાનો ઉદ્ભવ તો થઈ ચૂક્યો હતો જ. આ વેળા નવરાત્રિ મહેાત્સવ સંગોપાંગ પાર જીતરશે કે કેમ ? એ પ્રશ્ને એને પણ ચૂંકવણમાં નાંખ્યો હતો.

ખીજ તરફ નજરકેદીનું જીવન ગાળી રહેલી મૃગાવતી પણ આ સમાચાર સાંભળી મૂછ ભીંહી હતી. તેણીને અન્ય કંઈ માર્ગ ન જણાતા આખરે એક વાત રકૂરી અને આ હકીકત મહેન્દ્રકુમારને

ધર્મની તાત્ત્વિક સમીક્ષા કરતાં, તેના સ્વ અને પર પર્યાયનો વિચાર કરતાં, તે પદાર્થ એક ક્ષેત્ર સાદો જણાતો નથી; પણ અસંખ્યાત શુભાવાળો જોવામાં આવે છે. આ વિવક્ષામાં જ્યારે પ્રસ્તુત પદાર્થના જુદા જુદા ક્ષેત્ર અને જુદા જુદા સમયને આશ્રિને થતાં જુદા જુદા પર્યાયોનો વિચાર ઉમેરવામાં આવે છે ત્યારે તે પદાર્થ અનંતધર્માત્મક ગણે છે. વર્તમાન-કાળનો હેમચંદ ભૂતકાળના હેમચંદથી તેમજ ભવિષ્યકાળના હેમચંદથી જુદા પર્યાયવાળો છે. વસ્તુના પર્યાય સમયે સમયે બદલાય છે. એક વસ્તુના ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્યના પર્યાયો જોવામાં આવે તો અનંત પર્યાયોવાળો તે બને છે; કારણ સમયો અનંત છે. એટલે કાળવૃત્તિને આશ્રિને એક પદાર્થ અનંત પર્યાય-વાળો બને છે. તે પ્રમાણે ક્ષેત્રકૃત પર્યાયો પણ વિચારવાના રહે છે. ટૂંકામાં એક વસ્તુનું પૃથક્કરણ (analysis) કરતાં, તે પ્રથમ દૃષ્ટિએ અસુક જ શુભાવાળી એક સદી વસ્તુ જણાય છે તેવી નીકળતી નથી, પણ અનેક શુભાથી

મિશ્રિત એક complex વસ્તુ નીકળે છે, અને તાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ સંપૂર્ણ પૃથક્કરણ કરતાં તેમાં અનંત ધર્મો હોવાની સાબિતી થાય છે. કેવળ-જ્ઞાનમાં વસ્તુ અનંત ધર્મોવાળી સ્વતઃ હાસે છે, માટે જૈન દર્શનમાં અનંતધર્માત્મક વસ્તુ પ્રતિપાદન કરેલ છે. શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે જે એકને સંપૂર્ણ બાળે છે તે સર્વને બાળે છે. એટલે એકને સંપૂર્ણ બાળવા માટે જેમ તે વસ્તુના સર્વ પર્યાયો બાળવા પડે છે તેમ તે વસ્તુમાં અભાવરૂપે રહેલ પરપર્યાયોને પણ સંપૂર્ણ બાળવાના રહે છે, અર્થાત્ એક વસ્તુના સંપૂર્ણ જ્ઞાનમાં સર્વ વસ્તુનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન થઈ જાય છે. કેવળજ્ઞાનમાં અનંતધર્માત્મક એક અખંડ વસ્તુ હાસે છે.

વસ્તુ અનંતધર્માત્મક હોવાથી તેમાં પરસ્પર વિરોધી ધર્મોનો પણ સમાવેશ થાય છે. પરસ્પર વિરોધી ધર્મો એક વસ્તુમાં કેવી રીતે ઘટી શકે તે યુક્તિપુરઃસર (logically) સમન્વવતાર અનેકાંતવાદ-સ્વાહવાદ છે. અનેકાંત-વાદનું દિગ્દર્શન ખીજ લેખમાં કરવામાં અશ્વશે.

જણાવવી એમ નહીં કરી, પત્રમા લખી, દારૂદારા એ પત્ર ગુપ્ત રીતે મહેન્દ્રકુમારને ચપા ગ્વાના કર્યો રાજપુત શુ જવાબ આપે છે તેવી ગદ આતુ નવને તે બેઠ રહી દિવસ પર દિવસ પીત્યા છતા આશા ન ફળી ।

છઠ્ઠા દિવસે પશુ આરતિની પૂર્ણાહુતિ થતા જ 'અહિમા પરમે ધર્મ' નો ઘોષ થયો પુરોહિતે વાત્રીવર્ગમાં હાકલ કરી છતા આ રીતે નિર્દોષ યુવાનો ને કેદખાનામાં હડસેલી દેવાતા નિરખી ધણાના મનમાં આ સવાલે જિજ્ઞાસા પ્રગટાવી હતી કટલાકને વિચાર કરતા બનાવી દીધા હતા કે તરુણની વાતમાં ખોટું શુ છે ? કાળીમાતા મૂળા પશુઓનો ભોગ શા સારુ માગે ? એટલે પહેલાની માફક કોષ પકડવા આગળ ન આવ્યું તરુચાર વાગ હાકોટા પાગા અને માતા કોષપામન ચરો એવો ભવ દર્શો એ ત્યારે માડ એ તરુ ભક્ત આગળ આવ્યા અને પેલા યુવાનને પકડી લીધો અને પશુ સિપાઇઓને મોપી કાગઝુદનો અતિથિ બનાવાયો આજના દિવસની વાત્રીગણુની વિચિત્ર વલણુ નિહાળી માણિક્યદેવે જનસમાજની વલણુ જાણવા-વાતાવરણુમાં કેવી હાલ પ્રમરી રહી છે એ સમજવા-પોતાના ગુપ્ત હતોને ગ્વાના ધર્મ.

સ મ્યાકાળ થતા જ એમનાં એકે આવી 'મૂળા વતી' ના નામનો એક પત્ર લાવી, પુરોહિતના હાથમાં મૂક્યો એ ઉઘાડી વાચતા જ એને અંગે કાળ બીડી એકદમ શુરસી બહારી આવ્યો 'અરકુટ સ્વરે બોલી બીકયો

'વાદ રાખ, રાજકુવરી । તુ મહેન્દ્રની મદદ માગે છે । આ પુરોહિત મામે કાવતુ ગ્વે છે, પશુ મને ઓળખતી નથી । આ માણિક્યદેવ કોઈનો પશુ પગબન સહી શકે તેમ નથી એના માર્ગમાં આવનાર હરકોઈનું એ નિકદન કાઢી નાખતા લેશ માત્ર વિલપ નહોં કરે ।' એકદમ નરસિંહના નામની ખૂમ પાડી અને તત્ત જ નરસિંહ આવી, કરબોડી બોમો રહ્યો.

પુરોહિતે એના કાનમાં કંઈ વલું, એ માલખતા એનો ચહેરો એકદમ 'ભયભીત થઇ ગયો-ધડીબગ એ થઈ ગયો । આઠા સાબળી આમો બન્યો । તરત જ અધિકારસ્થતક સ્વર સભળાયો

'વિચાર શુ કરે છે ? આઠાનો અમલ એ જ તારો ધર્મ । અન્ય વિચાર કેવો ।

નરસિંહ 'પશુ, માલિક ! આ કાચકર કાર્ય ।

માણિક્યદેવ 'આઠા એટલે આઠા જ એ માટે અપીલે નહોં અને વિનતી પશુ નહોં જ આઠા બજવી આવ ।' નરસિંહ તત્ત જ તપાધી પસાર થઈ ગયો

ગજની પદ્મનાભ નવસોહિયા તરુણોને જ દીખા-નમાં ધકેલતો હતો અને કાલીમાતા પ્રત્યે તેમજ પુરોહિત પ્રત્યે ભક્તિ હાખવતો હતો, છતા એના હૃદયમાં 'આ ઠીક નથી થતુ' એવો ઊંડેથી જનિ બીડી રહ્યો હતો કેવળ 'અહિમા પરમે ધર્મ' પોકારનાર નિર્દોષ વ્યક્તિઓને કાગઝુદમાં મતાના ભેરે મોકલી દેવા એમાં ન્યાય તોલન નહોતુ એ સમજતો અને તેથી જ ચિતામસ્ત રહેતો ચગદાગ રોજના યનાવે સહોભ પ્રગટાવ્યો છે એવા સમાચાર માણિક્યદેવે જનરયા ત્યારથી એ પશુ મુખ વાધતુ ગમ્યા છતા અદૃશી શિયાળશક્તિનો ભોગ બની રહ્યો હતો આ વેળા પોતાનો કિલ્લો ધરાશયી થવાના ભણકાગ એને વાગી રહ્યા હતા

સાત યુવકો મુરગના મહેમાન થઈ ચૂક્યા આજે આઠમો દિવસ હતો આરતી પૂર્ણ થવા આવી પુરો-હિતનું મન માતાની ભક્તિ કરતા હમણા જ યુવક આવશે, એવા વિચારમાં લીન બન્યુ ત્યાં તો 'અહિ સા પરમે ધર્મ' નો નાદ થયો બોલનાર યુવકની સાત પ્રકૃતિએ હાજર રહેલ વાત્રીકોના હૃદય આકર્ષ્યા અહર્નિશ કોપનો ભોગ બની કાગઝુદના કમાડ ઠોકતા યુવકના ચહેરા પર જગ મગખી કોધની નિશાની નહોળી કે શુરસાની રેખા સગખી પશુ નહોતી, એથી વાત્રાણુના અતર દ્રવીશૂત થયા હતા, એમાં

આજના તરુણની મુદ્રાએ ઉમેરેા કયો. તેઓ પણ
'અહિંસા પરમે ધર્મ:' પોકારી બેઠા.

આ દશ્ય જોતાં જ પુરોહિતનો ચુરસો હૃદ ઓળંગી
ગયો. તાડકીને બોલ્યો: 'મૂખ લોકો! માતા કોપાયમાન
ચશે! તમે શું વદી રહ્યાં છે? વિચાર તો કરો!' અને
તરત જ હાથમાંની આરતી યુવકના મોં પર ફેંકી.
એથી યુવકના કપાળમાંથી એકદમ લોહી નીકળવા
માંડ્યું, અને તે બેશુદ્ધ બની જમીન પર પડ્યો. લોકોના
અંતર ધવાયા. એમાં દયાનાં અંકુર બેઠ્યા
અને એની આસપાસ ફરી વળી શુદ્ધિમાં આલુવાના
ઉપચાર કરવા મંડી પડ્યા. પણ પુરોહિતની આજ્ઞા
થતાં રાજના સિપાઇઓ એવી હાલતમાં એને ઊંચકી
ગયા અને તુરંગમાં મૂકી આપ્યા.

દરબારમાં પ્રવેશતાં જ્યારે આ દેખાવ રાજ
પદ્મનાબની નજરે ચઢ્યો અને એ સંજ્ઞાથી વ્યતિકર
જાણ્યો. ત્યારે પુરોહિતના આ રાક્ષસી કૃત્યથી એને
દુઃખ થયું; પણ શું કરવું તેની કંઈ સમજ પડી
નહી. માતાના કોપના નામે એનું હૃદય જલ્મીત
બની ગયું હતું. તેણે જખમી તરુણ માટે વૈદ્યને
તેડાવ્યો. અંત:પુરમાં આ બખર પહોંચતાં જ મૃગાવતી
તુરંગમાં એ કેદી પાસે દોડી ગઇ અને તેણે કેદીના
ઉપચારની વ્યવસ્થા બરાબર થાય તેવી જોઈવણ કરી.

હવે એક જ દિવસ બાકી રહ્યો. દશેરાને દિવસે તો
મોટી બલિપૂજા થવાની. જેમ પુરોહિત એ દહાડે પશુ-
બલિ ધરવામાં નિશ્ચયી હતો તેમ મહારાજ અમર-
કીર્તિ પણ પોતાના દેહનું સમર્પણ કરી એ હિંસા
બંધ કરાવવાના નિશ્ચયમાં અડગ હતા. મલ્લિપુરની
પ્રજામાં-યાત્રાળુના વિશાળ સમુદાયમાં-આ વિષયે
ખાસ મહત્ત્વ ધારણ કર્યું હતું. ધણુનાં દિલમાં
અવનવું થવાના ભણકારા વાગી રહ્યાં હતાં. કેટલાક
તો ખરેખર ગમગીન બની ગયા હતા.

નવમા દિવસની પૂજા વખતે હાજરી સવિશેષ હતી;
છતાં કોઇના મોં પર પહેલાં જેવો ઉત્સાહ નહોતો.
આજે કોણ આવશે! એ ચિંતાએ સૌના અંતર ઘેર્યાં

હતાં. શું ચશે એ વિચારે સૌ બ્યાકુળ બન્યા હતા.
આરતી કરતા અહર્નિશ થતાં જ્વનિ તરફ તેઓનું
ધ્યાન હતું. બન્યું પણ તેમજ! એક તેજસ્વી મુખ-
રવિંદવાળા યુવકે દરવાજામાં પ્રવેશ કરી 'અહિંસા
પરમે ધર્મ:'ની જ્ય બોલાવી. લોકોએ ઉત્સાહ-
પૂર્વક એ ઝીલી: તરુણે મોટા સ્વરે બોલવા માંડ્યું:
ધર્મબાંધવો! આજની રાત વીતતાં જ કાળનો છેલ્લો
દિવસ બિગશે. હજારો મૃગા પશુઓનો સર્વનાશ ચશે!
મહાન અધર્મ ચશે! હજુ વિચાર કરો તો એ ભય
કર કાર્ય અટકી શકે. આ ઘૌર હિંસા કેવળ દેવીના
નામ પર માંસપિપાસુ ભક્તોએ ચલાવી છે. કોઈ દિ,
માતાએ સ્વમુખે બલિની માગણી કરી છે ખરી?
આચાર્ય અમરકીર્તિ આ હિંસા બંધ કરવા આજ
આઠ દિવસથી ઉપવાસી છે. એ માટે મારી પહેલાં આઠ
યુવકોએ પોતાના જીવન હોમી દીધા છે. એ મહા-
સાધુ પોતાનું જીવન હોડમાં મૂકી આ ઘૌર હિંસા
અટકાવવા માંગે છે. એ બંધ નહીં થાય તો પોતાના
પ્રાણ અનશન કરી આપનાર છે અર્થાત્ આમરણાંત
ઉપવાસ કરનાર છે. મલ્લિપુરની પ્રજા પોતાના આંગણે
આ જાતનો ભયંકર બતાવ અને એમ ધ્રુષ્ટ છે?
જ્યાં દયા નથી ત્યાં ધર્મ ક્યાંથી સંભવે? હજુ
પણ સત્ય નિરખી, જીવતા પશુઓના આ વધથી
હાથ ઉઠાવો?

એક અવાજ-આ તો ચંપાપુરીનો રાજપુત મહે-
ન્દ્રકુમાર!

એના વચનો સાંભળી લોકોના અંતરમાં અહિં-
સાનો ધૂન ઉઠી. 'અહિંસા પરમે ધર્મ:'ની જ્ય
બોલાવા માંડી.

માલિક્યદેવે ઘણીએ રાડો પાડી, પણ નગર-
ખાનામાં તૂંતીના સાદ માફક એ વિલીન થઈ
ગઇ! કોષાન્વિત એ મુખમાંથી એલેલ વદવા
લાગ્યો. સ્વેચ્છાથી ગમે તેમ લવવા માંડ્યો. ભંદિર
બહાર જઈ સિપાઇઓને બોલાવી લાગ્યો અને
રાજપુતને પકડાવી તુરંગમાં મોકલાવ્યો; પણ આજે

અમર આત્મમંથન

(ગતાક ૫૪ ૨૪૯ થી શરૂ)

લેખક . અમરચંદ માવજી ગાહ

૮૧ સામાયિક એટલે રાગદેવરૂપ પદ્માએને સમતોલ ગણવાનો સમતારૂપ-અભાવ પ્રાપ્ત કરવારૂપ કાંટો જોખનો કાંટો જેમ અન્યાય ને અનીતિ અટકાવે છે તેમ આ કાંટો રાગદેવને અટકાવી પ્રેમરૂપ પાકો તોલ આપે છે

૮૨ સમભાવના શબ્દમા જ આગમનો સાર સમાઈ જાય છે એના અસ્તિત્વથી આત્મા ધૃષ્ટસિદ્ધિ સહેજે પ્રાપ્ત કરી શકે છે અમૃત અમરત્વ અર્પે છે અને જે મરણ નિપજાવે છે, તેમ સમભાવ અવશ્ય મોક્ષ અપાવે છે

૮૩ રાગ, દ્રેષ અને અજ્ઞાન એ કર્માશ્રવના દરવાજા છે તે આત્મરાત્નનો પરણવ કરી કર્મરૂપ ઝેરીમા જડીમા સંસારરૂપી જેલમા જન્મ, જરા, મરણ, આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિરૂપ અનેક કષ્ટો આપે છે એની ઉપર વિનય મેળવવા માટે સમભાવ એ દાલ છે, સંયમ એ કિલ્લો છે, તપ એ તલવાર છે

૮૪. જગત એ એક સંસ્થા છે આપણે તેના માનવતા સભ્ય છીએ આ સંસ્થામા

જુદું જ પગિણામ આવ્યું લોકોનો અસતોષ વધી પડ્યો પુન પુન જયથેપણા યત્ર લાગી લેક-લાગણી પૂર્ણપણે અદ્ધિમાની તરફેણમા પનટાઈ ગઈ આજે ક્યો યુવક, કેવી દશામા આવે છે એની ગઢ જોતી મૂળાવતી રાજમહેલના ઝંખામા બીજી હતી રોજની માફક આજે પણ એક મુડકને બિચકી મિષાષ્ટો આવતા જોયા એના ચહેરા તરફ મીટ માડી રહી નજીક આવતા જ એ ચહેરા ઝોળખાઈ ગયો એકદમ તેણીના શરીરે ધ્રુજારી આવી તે એકદમ બેસી પડી અને એકાએક બોલી બીડી 'આ તો કુમાર મહેન્દ્ર !'

(ચાલુ)

અનેક નાત, જાત, ધર્મ અને વિવિધ આચાર-વિચારના ધર્મરૂપી ણિદ્વાઓ લગાડી જુદી જુદી માન્યતાઓ ધગવતા અનેક મર્યો હોય છે, તેમા આપણે આપણી દુગ્ધ મર્યપણે સમાનતાથી વર્તી અદા કરવી જોઈએ એમા જો નાલાયક ઠરીએ તો આપણુ સભ્યપદ અસભ્ય અને કલ કિત થાય બીજાઓ પાછળ ચાદ કરે તેવુ અમર કર્તવ્ય કરી અને પછી જો સભ્યપદનુ મળતામુ આપીએ તો યોગ્ય ગણાય, નહીંતર પાછળ કાળી ધન જ દુગ્ધવાની

૮૫ આપણુ મગજ એક રેડિયા જેવુ છે જેમ રેડિયામા જે દેશની ચાવી ફેરવીએ તેનો અવાજ સાંભળી શકીએ તેમ આપણે જે જાતની લાવનાની ચાવી આપીએ છીએ તે મુજબ તેનો પડથો પડે છે, માટે શુદ્ધ અને શુભ લાવનાઓ લાવવાથી તેનુ શુભ પરિણામ આવે છે અને અશુભ લાવનાનુ અશુભ પરિણામ આવે છે જેવી લાવના તેવી સિદ્ધિ

૮૬ જેમ ગાયનુ દૂધ લીધા પછી વૃક્ષની નીચે બેસી આખો જ ધ કરીને વાગોળવુ અને તે દ્વારા અમૃતમય છાનન ઉપયોગી દૂધ ઉત્પન્ન થવુ, તે તેનુ પગિણામ છે તેમ લેખક કે કવિ મહાશયનુ 'નિરીક્ષણ' અને 'અનુભવ' રૂપી ચારો ચરીને શાંતિમય મ્યજે શાંતિમય ચિત્તથી વિચારવુ-મનન કરવુ-ચિંતન કરવારૂપ વાગોળી તે દ્વારા ઉત્પન્ન થતા કાવ્યો અને લેખો એ તેનુ પરિણામ છે જેમ ગાયના દૂધથી માણસો તૃપ્ત થાય છે તેમ આ જ્ઞાનરૂપી અમૃતથી માનવો શાંતિ અને માર્ગદર્શનરૂપ તૃપ્તિમેળવી શકે છે આથી જ જગતમા 'કામધેનુ' અને 'કવિ' પરોપડાગમૂર્તિ ગણાય છે (ચાલુ)

.....વર્તમાન સમાચાર.....

પંચગવ્યના વર્તમાન

આચાર્યવર્ય શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસ્વીચરજી મહા-
રાજ રાયકોટમાં અંગનશક્તાકા અને પ્રતિષ્ઠા કરાવી,
વૈ. વ. પ્રતિપદાના સાપકાલે વિહાર કરી, આચાર્યશુ-
ક્રુણામાં પધારી, ગંગદૂત વિપયક દેશના આપી માંગલિક
સંભળાવ્યું. લાલા રામપ્રસાદજી સ્ત્રીએ નગર-
નિવાસીઓ તરફથી આચાર્યશ્રીજીને આભાર માની
પુનઃ બદલી પધારવા વિનંતિ કરી. વિહાર કરી
લાહોવાલ પધાર્યા. અહીં દુશીયારપુર શ્રી ગંગના
આગેવાનોએ પધારી આચાર્યશ્રીજીને દુશીયારપુર
પધારવા વિનંતી કરી કે: 'સાહેબ, શુરમંદિર તૈયાર
થયું છે. આપ પધારી પ્રતિષ્ઠા કરાવો.' આચાર્યશ્રીજીએ
જોજોની વિનંતીનો દ્રવ્ય, દોષ, કાલ, ભાવ જોઈને
સ્વીકાર કર્યો.

અહીંથી વિહાર કરી વૈ. વ. જડે લુધીયાના
પધાર્યા. શ્રી ગંગે ધામધૂમથી સ્વાગત કર્યું. જન્મે
દેશસરે દર્શન કરી શ્રી આત્માનંદ જૈન ઉપાચાર્યે
પધાર્યા. સ્વાગતગીતો ગાવા બાદ આચાર્યશ્રી જૈનવણી
વિપયક દેશના આપી શ્રી આત્માનંદ જૈન રહેલને
મદદ આપવા ઈશાદો કરતાં સારી રકમ ભરાઈ ગઈ.

અહીંથી વિહાર કરી રૂંગાડે પધાર્યા. અહીં
જાલા ગાશુરામજી, રામરામજીએ સુંદર સ્વાગત કર્યું.

અહીંથી શુરનપુર, રાદાણા થઈ પુરહીરા પધાર્યા.
આચાર્ય શ્રી વિજયવિદ્યારૂપિજી મદારાજ, મુનિશ્રી
વિદ્યાવિજયજી મદારાજ છરામાં શુરમંદિરની વૈ.
વ. રામસતી પ્રતિષ્ઠા કરાવી અહીં આચાર્યશ્રીજીની
ગેરામાં આપી ઉપરિચત થયા હતા.

જેકે શુદ્ધિ થોડે આચાર્યશ્રીજીએ સપરિવાર
દુશીયારપુરમાં પ્રવેશ કર્યો. જન્મેશમાં ફરીને ઉપાચાર્યે
પધારતાં ગાથુ અયોધ્યાપ્રસાદજી વજીલે-જેએ આચાર્ય-
શ્રીજીના જૂતાં ભક્ત છે-અસારે ૮૦ વર્ષની ઉંમર

હોવા છતાં આચાર્યશ્રીજીના ગુણાનુવાદ કરી દુશી-
યારપુર શ્રી ગંગનો આભાર માન્યો. ગાથુ અમરનાથજી
નાહરે સમયોચિત ભાષણ આપ્યું, આચાર્યશ્રીજીએ
મનુષ્યલવની સફળતા વિપયક દેશના આપી માંગલિક
સંભળાવ્યું. બાદ સલા વિસર્જન થઈ હતી.

જયંતી

જેકે શુક્રાષ્ટમીએ ન્યાયાભોનિધિ જૈનાચાર્ય
શ્રીમદ્વિજયનાંદસ્વીચર (આત્મારામજી) મદારાજની
જયંતી હોવાથી પ્રાતઃકાળે ઉત્સાહી નવમુકાએ શુર-
સ્તુતિના ગાયનો લલકારતાં પ્રકાતફેરી કરી હતી.

૮૧ વાગે આચાર્યશ્રીજીની અધ્યક્ષતામાં બહેર
સલા ભરવામાં આવી હતી. હિન્દુસંપ્રદાન ભાષ્યજોની
ઉપરિચત પણ સારી હતી. દર્શનકુમાર, સત્યપાલ,
કવિ મજલાલ, કામન આદિના શુરસ્તુતિના આકર્ષક
ભજનો થયાં હતાં.

પંચાસ શ્રી સમુદ્રવિજયજી મદારાજે જયંતી-
નાયકતા વિપયમાં ભાષણ આપતાં જણાવ્યું કે:
'આ વીસમી સદીમાં આપણા જયંતીનાયક શીલ,
સત્ય, ધૈર્ય, શુદ્ધિ, જ્ઞાન, નિર્ભયતાદિ ગુણોએ
કરી અન્નેક વ્યોતિર્ધર-મહાપુરુષ થયેલા છે. આપ
સત્યના પૂનર્ની-સત્યોપાસક હતા. સત્યની ખાતર જ
ખોતાના માથાપ આદિનો ધર્મ ત્યાગી, આ શુદ્ધ
જૈનધર્મને સ્વીકારી શુદ્ધપાદિ પાશ્વિમાત્ય દેશોમાં
પણ જૈનધર્મનો ડંકો વગાજો હતો. સત્યની ખાતર
સત્યમાર્ગ સ્વીકાર્યો અને જગતને દેખાડ્યો. આપે
એક સ્થળે ફરમાવ્યું છે કે: "મેં અપની શક્તિ
અનુસાર મંચજીવો કે આગે સત્ય સત્ય વાત
પ્રગટ કરુંગા, जिसको रुचे वह ग्रहण कर-
लेवे जिसको न रुचे उसकी सत्य के खातर
मैं परवाह न करूंगा।"

પ્રશ્રવ્યાકરણ સત્રમાં ફરમાવેલ તં સચ્ચં મગ-

વજ્રો આ યથાનાનુસાર આપે સગ્ન લગ્નનાનની જ ઉપાસના કરી છે આપની વિદ્વતાની ધૂમ લાગત વર્ષમા પડી ગઈ હતી, હોરનલ સાહેબ બહાદુર જેવા અગ્રેજ વિદ્વાનોએ પણ આપની વિદ્વતાની ખૂરી ખૂરી પ્રશંસા કરી છે ઇત્યાદિ વિવેચન કરતા જન્મ, દીક્ષા, તીર્થયાત્રા, પન્નમમા પ્રયાગ, ચીકગો સર્વ ધર્મપરિપક્ષમાં વીગચ્છદ ગાંધી બાર ઍટ-લૉને મોકલ્યા વગેરે વગેરે બાબતો પર સુદૃઢ પ્રકાશ નાખ્યો હતો અને વિશેષમા જણાવ્યું કે જ્યતી નાયક ગુરુદેવે પન્નમના સધ સમક્ષ ફરગાવેલ વચનનું વર્તમાન આપણા આચાર્યદેવે બરોબર પાલન કરી દેખાડ્યું છે ઇત્યાદિ

પડિત હ સગજજી શાસ્ત્રી, બાણ અમરનાથજી નાદર અને માર્કટ અમરનાથજીના સમયોચિત બાવણો થયા હતા

અધ્યક્ષસ્થાનેથી આચાર્ય મહારાજનીએ ઉપસદાર કરતા જ્યતીનાયકમા કેડી સત્તા હતી એ વિષે ફરમાવતા જણાવ્યું કે “ એક વખતે આપણા જ્યતીનાયક જલ્લ ધરમા ગિરજમાન હતા ત્યારે આર્ચસમાજના પ્રતિષ્ઠિત નેતા મહારાજા મુન્શીગમજી મહારાજ સાહેબના ફર્શનાથે આવ્યા અને જોડ્યા કે ‘ મહારાજ સાહેબ! આપતો ક્ષમિય હો, વિદ્વાન પણ હો, છતાં આ મતમા કેમ ફસાર થયા ? ’ મહારાજ સાહેબ હસતા હસતા જોડ્યા કે ‘ હા, હું ક્ષમિય છું અને ક્ષત્રીધર્મને સગજી છું, તમે ક્ષત્રીધર્મને સમજતા નથી અને સમજતા હોત તો આવી વાત કદી થે ન કરત. જૈનધર્મ ક્ષત્રીયોનો ધર્મ છે મહારીર ભગવાન ક્ષમિય હતા જૈન ધર્મમા બધા તીર્થ કરે ક્ષમિય જ હોય છે મગ્નમહારાજનો જૈનધર્મને માનનારા હતા. તમે પ્રશ્ન કરતા અંજો દુ જોના ઉત્તરે આપતો જલ્લ કદાચ તમે જૈનધર્મ કરતાં બીજા કોઈ ધર્મને ઐર જતાથી આપો તો દુ તે સ્ત્રીકાંચ તૈયાર છું અને કદાચ નથી, દુ તો સત્યનો પક્ષપાતી છું, ગઈ તે જૈનધર્મ હોય કે બીજો કોઈ ધર્મ હોય ઇત્યાદિ વિવેચન કરતા રિયેમમા જણાવ્યું કે ‘ આપણે

જ્યતીનાયકની જન્મશતાબ્દિ વડોદરે જીત્વી હરે સર્મવાસ અર્ચસતાબ્દિ નજીક આવી ગઈ જે યાની ૨૦૦૨ માં જીવવાની છે, તેના માટે આચાર્ય જ તૈયારી કરી વડે આગની જ્યતીનો ચાંદમાગમા અર્ધ-ચનાબિંદની શરઆત થઈ જી જોઈએ ” બસ આચાર્યશ્રીનો ઇશારો થતા જ ૫૧ ૫૧ ના ટોપટપ મેગરો થયા લાગ્યા હતા

૧૧મા વાગે જ્યનાદોની સાથે સવા વિસર્જન થઈ હતી

મગ્ન જનતાનો મત્કાર કરા સાથે નરીબોને જમાડવામા આગા હતા બગેરે પૂજા અને પ્રનાવના થઈ હતી

જેક સુદિ દનમીએ આચાર્યશ્રીજીની અધ્યક્ષતામા નાદ મગાડી જુગ જુગ નેનાચ્છાજી કરનામા આવા હતા

જેક સુદિ તેરે ગુરુગદિંગા ન્યાયોગોનિનિ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવાનદસગિજી (આત્માગમજી) મહારાજની ગજુપાદમ માગધૂમરી પધમરામા આવી અને જોડ્યાશ્રીજીના પદપ્રશાસક આચાર્ય શ્રીમદ્વિજયસરવજાસૂરીશ્વરજી મહારાજે વાસકેષ વગેરે હતો

જડીઆસાગુરુ

અમૃતસર, રાયકોટ, તુડીઆના, અબાતા, દુશી-વારપુર આદિ નહેરોના બી સધોની આમદબરી પિનતીજો હોવા છતાં આમાગ પ્રમળ યુષ્ણોદાવ-સદ્બાનમથી આમાગ શ્રી સર જડીયાનાચુરની પિનતીરે સ્ત્રીકારી પન્નમની આવી સખ્ત ગ્રંથો પડતી હોવા છતાં ઉચ વિદાર નરતા, આગામર્ત્ત શ્રીમદ્વિજયજીવસૂરીશ્વરજી મહારાજ પોતાની શિશુ પ્રસિધ્ધાદિ મુનિમગ્ન સદિન દુશીવારપુરથી જેક સુદિ પુનઃ વિદાર કરી પીપલાનાલી, આમપુર, નગમણ, જનધગ, રિધિપુર-કરતારપુર, દવાનપુર, અબોરાવ, બાસા, ઝેયા, અલચીયા આદિ આમનગરોને પાન કરતા આપામ નુનિ બીજે મામધૂમ-સમારોહની માથે જડીયાવાચુર પસાપો

શ્રી સથે બળબ ઉત્સાહ અને અપૂર્વ સંહાર કરી નગરપ્રવેશ કરાવ્યો. અમૃતસરનું શીખ જોત અને ભવન મંડલીઓ વગેરે ઉપસ્થિત જનતાના મનને આદ્ભૂતિ કરતા હતા. લુલુસમાં અધિકારી-વર્ગ અને સરદાર હીરાસિંહજી આદિ હિન્દુ, મુસલમાન, શીખ, ઇસ્લામ વગેરે સર્વેએ સંમીલિત થઈ પોતાની શુભલક્ષિત પ્રદર્શિત કરી હતી. કેસરાઓએ પોતાનું બળને બંધ રાખી લાગ લીધે હતો.

લુલુસની સાથે બમરોમાં થઈ મંદિરમાં દર્શન કરી મી આત્મવક્ત્રલ જોત ઉપાશ્રયે પધાર્યા જે વખતે શ્રી સંઘ જંડીયાલાયુરુ અને શ્રી આત્મનંદ જોત રક્ષણ તરફથી આચાર્યશ્રીજીને અભિનંદન પત્ર અર્પણ થયા હતા.

આચાર્યશ્રીજીએ દેવશુરની લક્ષિત કરવાથી શો લાલ થાય છે એ વિષયમાં અસરકારક દેશના આપી મોગલિક સંભાળાવ્યું. બચનાદોની સાથે ગાર વાગે સલા વિસર્જન થઈ.

અહીં (જંડીયાલાયુરુ) નો અતિ વિશાળ ઉપાશ્રય છે અને આ શુભ પ્રસંગનો લાલ લેવા અમૃતસર, પટ્ટી, લાહોર, ગુજરાંવાલા, બલેદગ, શિયાલકોટ, નારોવાલ, હુરિયારપુર, બલધર, અંબાલા આદિના સદ્ગૃહસ્થો પધાર્યા હતા.

દરરોજ આચાર્યશ્રીજી લિલ લિલ વિષયો પર અસરકારક વ્યાખ્યાનો આપે છે. જેનો લાલ નગર-નિવાસીઓ સારા પ્રમાણમાં લઈ રહેલ છે.

સં. ૧૯૫૦ માં સર્વોચ્ચ શુરદેવ ન્યાયાભોનિધિ જોનાચાર્ય ૧૦૦૮ શ્રીમદ્વિજ્ઞાનનંદચરિત્ર (આત્મા-રામજી) મહારાજની સાથે આચાર્યશ્રીજીએ ચોમાસું ક્યું હતું. ત્યાર બાદ ચોમાસુપચાસ વર્ષે પોતાના આંશજો આચાર્યશ્રીજી ચોમાસું કરતા હોવાથી થી મુખમાં અને નગરનિવાસીઓમાં અપૂર્વ ઉત્સાહ દેલાયો છે.

બચનાદ (સુબંધ)

ન્યાયાભોનિધિ જોનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજ્ઞાનનંદચરિત્ર

મહારાજનો બચનાદમહોત્સવ હોવાવા જોં મુદ્દિ ૮ સવારે જોનાની એક બહેર સભા મુબંધ શ્રી આત્મનંદ જોના સભા તથા શ્રી સ્વયંસેવક મંડળના આશર હેઠળ, મુબંધ શ્રી ગોડીજી મહારાજના ઉપાશ્રયે રાવસાહેબ મેંશ્રી યાતિલાલભાઈ કંધરલાલ જે. પી.ના પ્રમુખપદાને મળી હતી; જેમાં જુદા જુદા વક્તાઓના પ્રસંગો ગિત વિવેચનો થયા બાદ સભા વિસર્જન થઈ હતી.

ઈનામનો મેળાવડો

અગ્રેની શ્રી ઉજમખાઈ જોના કન્યાશાળાની બાળાઓને મુબંધ શ્રી ઍન્થુકેશન ઍડ્ડ તરફથી આવેલ ઈનામ તથા હાલમાં મહેસાણાવાળા પરીક્ષક શ્રીયુત વાહીલાલભાઈ મગનલાલે પરીક્ષા લીધેલ હોવાથી ઉત્તેજનાર્યે ઈનામ આપવાનો મેળાવડો તા. ૩-૭-૪૩ ના રોજ ઉપરોક્ત કન્યાશાળાવાળા મકાનમાં ચોજવામાં આવ્યો હતો. શ્રી વાહીલાલભાઈ, શ્રીયુત કુંવરજીભાઈ તથા કવિશ્રી રેવાશંકરભાઈના પ્રસંગોગિત નિવેદન બાદ કમિટીના પ્રમુખ શેઠ કુંવરજીભાઈ આજુદહતા હરતે બાળાઓને ઈનામ વહેંચવામાં આવ્યું હતું. બાદ આભારસહ સર્વ વિસર્જન થયા હતા.

શ્રી વર્ધમાન તપ આચર્યશીલ કરાવતી સંસ્થા-ઓના કાર્યવાહકોને

આ. શ્રી સાગરાનંદચરિત્ર મહારાજના શિષ્ય-રત્ન પં. શ્રી ચંદ્રસાગરજી મહારાજના સદ્ગૃહેશ્વરી અમદાવાદ શ્રી નાગજી ભુદરની પોળના ઉપાશ્રયે મેંશ્રી ગિરધરલાલ છોટાલાલના હરતે 'શ્રી વર્ધમાન તપ આચર્યશીલ સદાયક સમિતિની' સ્થાપના કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત સમિતિએ ઘણા ગામોના આચર્યશીલ ખાતાનો દિસાખ તપાસી તે ખાતાને મદદ આપવા નંદેર કરેલ છે. જે જે ગામોના આચર્યશીલ ખાતાને આજની વધુ પડતી મોંઘવારીને લઈને ખાતું ચલાવવું મુશ્કેલ પડતું હોય તે તે ગામોએ પૂરતી મદદ માટે ચોમ્ય માદિની સાથે પત્ર-ચવદાર કરવાથી ચોમ્ય મદદ મળી વધશે.

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ

卐

[પુસ્તક ૪૦ મું]

[સં. ૧૯૯૯ ના આવૃત્તિ સં. ૧૯૯૯ ના અપાઠ મુદ્રીની]

વાર્ષિક વિષયાનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	લેખક	પૃષ્ઠ
૧	પ્રભુસ્તુતિ (શ્લોક)		૧
૨	' આત્માનંદ પ્રકાશ ' ને નૂતન વર્ષનો મહેશ	(પ શ્રી ધર્મવિજયજી મહારાજ)	૨
૩	નૂતન વર્ષનું મગધમય વિધાન	(સભા)	૩
૪	નૂતન વર્ષાલિનદન (કાવ્ય)	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૮
૫	વિવેકના પથે	(આ શ્રી વિજયકરતરૂરસંગિજી મહારાજ)	૯
૬	અતરહાથુ યાને તત્પરતા (કાવ્ય)	(બાબુભાઈ મ શાહ)	૧૧
૭	નવતરવ પ્રકરણ (પદ્યમય અનુવાદ સહિત)	(મુનિ શ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૧૨, ૪૨, ૬૯, ૧૧૦, ૧૩૦
૮	રાગદોષનો તાત્ત્વિક વિચાર	(મ પા મુનિ પ્રણવવિજયજી સવિદ્યાપાણિક)	૧૪
૯	શ્રી જ્ઞાનાગમ નિયમાવલી	(આ શ્રી વિજયપદ્મસંગિજી મહારાજ)	૧૬, ૫૧, ૭૨, ૧૦૨, ૧૧૬, ૧૮૬
૧૦	સામાન્ય જિનસ્તવન	(મુનિગજશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૧૮
૧૧	જીવન-સાક્ષ્ય	(મુનિરાજ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ)	૧૯
૧૨	અદિ સારી અદ્ભુત શક્તિ	(શ્રી મોહનલાલ દી ચોક્કરી)	૨૦, ૪૮, ૯૪, ૧૨૩, ૧૬૪, ૨૦૯, ૨૪૯, ૨૭૦
૧૩.	ચાતુર્માસિક કર્તવ્ય	(મુનિશ્રી ન્યાયવિજયજી મહારાજ)	૨૩
૧૪	' ધર્મવીર ઉપાધ્યાય ' માટે અભિપ્રાય		૨૬, ૪૭
૧૫	પ્રાત સ્મરણીય પ્રવર્તક શ્રી કાતિવિજયજી મહારાજની સ્વર્ગવાસ નોષ		૨૭
૧૬	સ્મરણાનલિ (કાવ્ય)		૨૭
૧૭.	વર્તમાન સમાચાર	૨૦, ૫૫, ૭૭, ૧૦૪, ૧૨૭, ૧૫૦, ૧૭૧, ૧૯૨, ૨૧૫, ૨૩૬, ૨૫૫, ૨૭૪	
૧૮	સ્વીકાર સમાલોચના	૩૨, ૫૪, ૭૮, ૨૧૪, ૨૩૪	

નંબર	વિષય	લેખક	પૃષ્ઠ
૧૯.	જિનસ્તવન	(સુયશ)	૫૪
૨૦.	બંધન (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૩૩
૨૧.	શ્રી વીર જિનસ્તવન	(મુનિશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૩૪
૨૨.	સાચું જીવન	(આ. શ્રી વિજયકરતૂરસરિજી મહારાજ)	૩૫
૨૩.	પરિશુદ્ધ-અપરિશુદ્ધ નયવાદ અને સર્વ ન્યાયિતની મધ્યસ્થતા	(મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી : સંવિગ્નપાણિક)	૩૬
૨૪.	પર્યુષણ પર્વ-ગહોત્સવ (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ)	૩૮
૨૫.	અમર આત્મમંથન	(શ્રી. અગરચંદ માવજી શાહ)	૪૧
		૧૪૮, ૨૩૨, ૨૪૭, ૨૭૨	
૨૬.	સ્તનાન્વેષિત	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૪૬, ૭૪, ૧૨૬, ૨૪૮, ૨૩૨, ૨૪૭, ૨૭૨
૨૭.	સામાન્ય જિનસ્તવન	(મુનિશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૫૩
૨૮.	સુવર્ણાન્વેષિત	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૫૭
૨૯.	દિવાળી સ્તવન	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૫૮
૩૦.	‘ સાચી સ્વાધીનતામાં જ સુખ છે ’	(આ. શ્રી વિજયકરતૂરસરિજી મહારાજ)	૬૦
૩૧.	પ્રભુ મહાવીર (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૬૧
૩૨.	શ્રી સિદ્ધરતોય	(ડૉ. ભગવાનદાસ મનઃસુખભાઈ મહેતા)	૬૪
		૬૫, ૬૮, ૧૩૮, ૧૬૦, ૨૦૬, ૨૨૬, ૨૪૫, ૨૬૭	
૩૩.	સમ્યક્શ્રદ્ધા રહિત જ્ઞાનની નિરર્થકતા	(મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી : સંવિગ્નપાણિક)	૭૦
૩૪.	જીવનની સાર્થકતા અને હીરવિજયસરિજી	(સં. મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ)	૭૬
૩૫.	જિનસ્તવન	(સુયશ)	૮૧
૩૬.	નૂતન વર્ષાભિનંદન (કાવ્ય)	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૮૨
૩૭.	મંગલ સુપ્રભાત (અપઘાગઘ)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૮૩
૩૮.	કર્મમીમાંસા	(આ. શ્રી વિજયકરતૂરસરિજી મહારાજ)	૮૫
૩૯.	પરમાર્થસૂચક વસ્તુવિચાર સંગ્રહ	(સંગ્રા. મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી : સંવિગ્નપાણિક)	૮૮
૪૦.	જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્યકતા	(શ્રી જીવરાજભાઈ ઓઘવજી દોશી)	૮૯
૪૧.	કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય સરિવરને । (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૯૧
૪૨.	પ્રાતઃસ્મરણીય ૧૦૦૮ આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભસૂરીશ્વર સ્તુતિ (કાવ્ય)	(શ્રી ડ્રવેરચંદ જગનલાલ)	૯૭
			૧૦૧
૪૩.	શુદ્ધ ધર્મની પ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય ?		૧૦૩
૪૪.	ઉપદેશ કાવ્ય	(સુયશ)	૧૦૪
૪૫.	જીવન આરસી (કાવ્ય)	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૧૦૬
૪૬.	મેળવો, કમાશો નહીં	(આ. શ્રી વિજયકરતૂરસરિજી મહારાજ)	૧૦૮
૪૭.	જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધાની અસાર્યકતા (એ લેખનો કાર્ષક ખુલાસો)	(મુનિ પુણ્યવિજય : સંવિગ્નપાણિક)	૧૧૩
૪૮.	શ્રોમત પ્રવર્તક કાંતિવિજય મહારાજને પ્રેમાંજલિ (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૧૧૭
૪૯.	વૈરાગ્ય ભાવનાનાં વહેતાં ઝરણાં	(મુનિશ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ)	૧૧૮, ૧૭૦

નંબર	વિષય	લેખક	પૃષ્ઠ
૫૦	હેમચંદ્ર (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગરજી મહારાજ)	૧૧૯
૫૧	સ્વધર્મ	(વકીલ ન્યાયચંદ લક્ષ્મીચંદ-સાદરા)	૧૨૦, ૧૪૪
૫૨	શ્રી મામાન્ય જિનસ્તવન	(મુનિશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૧૨૯
૫૩	કુખી જગત	(આ શ્રી વિજયકરતૂરસુરિજી મહારાજ)	૧૩૪
૫૪	એકાદશ અધ્યાત્મ ગુણુચેષ્ટિ	(શ્રી જીવગજભાઈ ઓધવજી દોશી)	૧૪૧
૫૫	ગુરુદેવદર્શન (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગરજી મહારાજ)	૧૪૩
૫૬	શાંતિ (કાવ્ય)	(શ્રી અમરચંદ માવજી શાહ)	૧૪૭
૫૭	'જૈન' પત્રના ત્રીજી અને ભાવનગરના ચહેરો ગ્રંથ દેવચંદભાઈ દામજીનો સ્વર્ગવાસ		૧૪૯
૫૮	શ્રી મામાન્ય જિનસ્તવન	(મુનિશ્રી યજ્ઞભદ્રવિજયજી મહારાજ)	૧૫૩
૫૯	શેષાન્વેષિત	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૧૫૪
૬૦	નગદ ધર્મ	(આ શ્રી વિજયકરતૂરસુરિજી મહારાજ)	૧૫૫
૬૧	મમ્યકૃત્ય પ્રાપ્તિનું મૂળ કારણ જ્ઞાનાચ્છુનો કષ્ટોપચય નહિ, પણ દર્શનમોહનો નિગસ	(મયો મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી મનિષપાક્ષિ)	૧૫૮
૬૨	વિમનગર મહાન શ્રી શાંતિનાય સ્તવન	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગરજી મહારાજ)	૧૫૯
૬૩	મમ્યગૃહિ	(૫ પ્રભુભાઈ એચરદાસ પારેખ-ગુહેમાણી)	૧૬૨
૬૪	અગ્રુચલુપર્વાય	(શ્રી જીવગજભાઈ ઓધવજી દોશી)	૧૬૭, ૨૩૦,
૬૫	ભાવ (કાવ્ય)	(અમરચંદ માવજી શાહ)	૧૬૯
૬૬	પ્રભુધ્યાન (કાવ્ય)	(સુપરા)	૧૭૩
૬૭	હૃદય ભાવના (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગરજી મહારાજ)	૧૭૬
૬૮	મિથ્યાભિમાન	(આ શ્રી વિજયકરતૂરસુરિજી મહારાજ)	૧૭૬
૬૯	વીતગરદેવીના આગધના	(વકીલ ન્યાયચંદ લક્ષ્મીચંદ-સાદરા)	૧૮૧
૭૦	શુકિત (કાવ્ય)	(શ્રી અમરચંદ માવજી શાહ)	૧૮૫
૭૧	સમ્યગ્જ્ઞાનની કુચી યોગની અદ્ભુત શક્તિ (મ લે બાજુ ચ પતરાયજી જૈની બાગ-ઑટ-લો)		૧૮૮, ૨૧૨
૭૨	ઓપટેશિક પ	(મુનિશ્રી યજ્ઞભદ્રવિજયજી મહારાજ)	૧૯૭
૭૩	ઓ માનવી ! આ સમયમા શુભ કામ કે કર્મો જરૂર (કાવ્ય)	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૧૯૮
૭૪	ભગવાન મહાવીર (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગરજી મહારાજ)	૧૯૯
૭૫	સમ્યકૃત્ય મીમામા	(આ શ્રી વિજયકરતૂરસુરિજી મહારાજ)	૨૦૦, ૨૧૯
૭૬	પરમાર્થસૂચક વાદ્યમચદ	(સ આ ને મોજક મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી સવિગ્નપાક્ષિક)	૨૦૪, ૨૨૪, ૨૪૩, ૨૬૫
૭૭	સુરનાગતમ (કાવ્ય)	(કવિ રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૨૧૩
૭૮	શ્રી મામાન્ય જિનસ્તવન	(મુનિશ્રી દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૨૧૭
૭૯	ઊરવીસા (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રમાગરજી મહારાજ)	૨૧૮
૮૦	ભગવાન મહાવીરનો સંદેશ (કાવ્ય)	(ઉ શ્રી ગિદ્ધિમુનિજી)	૨૨૯
૮૧	ભેકાન્વેષિત	(કવિ શ્રી રેવાશંકર વાલજી બધેકા)	૨૩૭

ક્રમ	વિષય	લેખક	પૃષ્ઠ
૮૨.	સત્યસ્વરૂપ (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૨૩૮
૮૩.	માનની મહત્તા	(આ. શ્રી વિજયકર્તુરસુરિજી મહારાજ)	૨૩૯
૮૪.	દ્વિવાદના બેદરૂપ પૂર્વોત્તર દ્વંદ્વ પરિચય	(આ. શ્રી વિજયપદ્મસુરિજી મહારાજ)	૨૪૨
૮૫.	શ્રી સામાન્ય જિનસ્તવન	(મુનિ દક્ષવિજયજી મહારાજ)	૨૪૭
૮૬.	‘ છે ચાર દિનની ચાંદની ’ (કાવ્ય)	(કવિ રેવાશંકર વાલજી ખંધેકા)	૨૪૮
૮૭.	સત્યાસત્ય વિવેક	(આ. શ્રી વિજયકર્તુરસુરિજી મહારાજ)	૨૪૯
૮૮.	પૂજ્ય ગુરુદેવને ! (કાવ્ય)	(મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૨૬૪
૮૯.	સ્વસ્થ-અવસ્થતાનું સુખ		૨૬૬
૯૦.	અનંતધર્માત્મકમ્ વસ્તુ	(રા. જીવરાજભાઈ ઓષવજી દોશી)	૨૬૭

૪ મકલાઈતુ સ્તોત્ર (પૂજા)—શ્રી કનકકુશળગણિની દીક્ષા સાથે સશોધનકર્તા પ્રાચીન સાહિત્યગ્રંથોધક સાક્ષરવર્ધ શ્રીમાન પુણ્યવિજયજી મહારાજે તદ્દન મુદ્ર કરીને પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે અખ્યાસીઓ માટે અતિ ઉપયોગી છે શાસ્ત્રી સુદર ટાઈપમાં મુદ્રિત થયેલ છે

૫ શ્રી આગમસારિણી ગ્રંથ—અનેક તત્ત્વજ્ઞાનની ગ્રંથલેખા જેવી હકીકતોથી ભરપૂર ફાઈલ ૮, પાના ૧૪૨

૬ ગિદ્ધાંતરહુસ્ત—તત્ત્વજ્ઞાન, દ્વારો વગરે અનેક ગ્રંથો જેવી હકીકતોથી ભરપૂર પાકા બાઈન્ડિંગનો દળદાર ગ્રંથ પાના ૨૪૦

આવા સખ્ત મોરારીના વખતે પણ આવા છ મોટા સુદર ગ્રંથો, મોટા ખર્ચ કરી, પ્રકટ કરી, અમાગ માનવતા પેટ્રન સાહેબો અને લાઇફ મેમ્બરોને ભેટ આપવાનું સભાએ સાદસ કર્યું છે વ્યાપારીદષ્ટિએ આ સજ્જનો વહીવટ થતો ન હોવાથી, ઊંચામાં ઊંચી દક્ષાના વિવિધ માહિત્યના અનેક ગ્રંથો પ્રકાશન કરવાનો અને આર્થિક દષ્ટિએ પણ અમાગ ઉપરોક્ત સભાસદોને આગામી આગ ભેટના ગ્રંથોનો દર વખતે વિગેષ વિશેષ લાભ કેમ મળે, એ હેતુ આગામી ગમેય હોવાથી તેમજ આ મહાના લાઇફ મેમ્બરોને એક સુદર મુદ્દલાઈથિરી કેમ થાય તે વિચારની ગમે તેવા પ્રસંગોએ પણ અનેક ગ્રંથોની ભેટોનો લાભ આપવામાં આવે છે આ સભા પોતાના સભાસદોને મળેલો જે મોટો લાભ આપે છે, તે અમાગ સભાએ ગ્રંથો કે તેમજ તેવી ખીજ કોઈ સરખા તેવો લાભ આપી શકતી ન હોવાથી આ મહાના દિગ્ગજાનુદિવસ નવા સભામંદોની સખ્યા વધતી જાય છે

અમારા માનવતા પેટ્રન સાહેબો તથા લાઇફ મેમ્બરોને ઉપરના છ ગ્રંથો આલુ મામની આખરમાં ધારા પ્રમાણે પોસ્ટેજ ખર્ચ સાથેનું પી. પી. કરી ભેટ મોકલવામાં આવશે, જે સ્વીકારી લેવા નમ્ર વિનંતી છે.

‘શ્રી આત્માનંદ મથરનભાણી તરફથી નવા છપાતા અને છપાવવાના પ્રાકૃત-સંસ્કૃત ગ્રંથો.

- ૧ શ્રી કથારત્નકોશ. ૨ શ્રી દેવમદ્ગણિકૃત. (મૂલ)
- ૩ શ્રી પ્રાકૃત વ્યાકરણ હુદિકા
- ૪ શ્રી ત્રિપિઠ્ઠાકા પુરુષ ચરિત્ર (વીજુ, કીજુ, ચોરુ પર્વ)

‘શ્રી મહાવીર (પ્રભુ) ચરિત્ર ’

૧૨૦ પાના, સુદર યુગગતી અક્ષરો, ઊંચા કાગળો, સુદર ફોટોઓ અને સુતોચિત કપડાના મનરંજન બાઈન્ડિંગથી અલકૃત કરેલ ગ્રંથ આ મહા તરફથી પ્રકટ થયેલ છે આ ગ્રંથમાં પ્રભુના સત્તાવીશ ભવનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન, ચોમાસાના સ્વરૂપો સાથેનું લગ્નાયુથી વિવેચન, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પૂર્વેના ત્રીશ વર્ષ પૂર્વેનું વિદ્યાવર્ણન, સાક્ષ્યાગ વર્ષ કરેલા તપનું વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન, થયેલા ઉપસર્ગોનું ધણુ જ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન જેટલું આ ગ્રંથમાં આવેલું છે તેટલું કોઈના છપાવેલા ખીજ ગ્રંથોમાં આવેલ નથી, કાગળ કે ટર્ટા મહાયુરુષે કંપસન, આગમો, ત્રિપિઠ્ઠાકોરે અનેક ગ્રંથોમાંથી દોહન કરી આ ચરિત્ર આટલું સુદર ગ્રંથપૂર્વક લગ્નાયુથી લખ્યું છે ખીજા ગમે તેટલા લખુ ગ્રંથો પાયામાંથી શ્રી મહાવીરજીવનનો મૂળ ખાલ આપી શકે નહિ, જેથી આ ગ્રંથ મનાવના અગ્રો ખાસ કાલામણ કરીએ છીએ આવા સુદર અને વિસ્તારપૂર્વક ગ્રંથની અનેક નકલો ખપી ગઈ છે હવે ‘પૂજ’ શુકો સિલિકે છે આવા ઉત્તમ, વિસ્તારપૂર્વકના વર્ણન સાથેના ગ્રંથ મોટો ખર્ચ કરી કરી કરી છપાવતા નથી, જેથી આ લાભ ખામ લેવા જેવો છે કિંમત રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ અલગ લખો—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગર

શ્રી વાસુપૂજ્ય (પ્રભુ) ચરિત્ર.

(શ્રી વર્ધમાનસુરિકૃત.)

૫૪૭૪ શ્લોકપ્રમાણ, મૂળ સંસ્કૃત ભાષા અને સુંદર શૈલીમાં વિસ્તારપૂર્વક જુદા જુદા આગમો તથા પૂર્વાચાર્યોકૃત અનેક ગ્રંથોમાંથી કોલ્લેખ કરી શ્રીમાન વર્ધમાનસુરિકૃતએ સં. ૧૨૯૬ ની સાલમાં લખેલો આ અપૂર્વ ગ્રંથ છે. રચનાતર ગદ્યરસોમાં કવિત્વશક્તિ અદ્ભુત છે, તે તેમાં આવેલ સર્વ પ્રકારના રસોની પરિપૂર્ણતા બ ખતાવી આપે છે. તેનું આ સાદું, સરલ અને સુંદર ભાષાંતર છે. હિંચા એન્ટિક કાગળો ઉપર સુંદર ગુજરાતી અક્ષરોમાં છપાવેલ છે.

આ ગ્રંથમાં પ્રભુના ત્રણ લલો, પાંચ કલ્યાણકા અને ઉપદેશક જાણવા યોગ્ય મનનીય સુંદર શોધપાદો, તત્ત્વજ્ઞાન, તથા વગેરે સંબંધીની વિસ્તૃત કહીકહોના વર્ણનો સાથે પ્રુપ્ત ઉપર પ્રુપ્તાર્થ ચરિત્ર, રાત્રિભોજન ત્યાગ અને આદર, બારમન, રોદિણી આદિની અનેક સુંદર, રોગક, રસપ્રદ, આદ્ભુત કથાઓ આપેલી છે કે જેમાંની એક કથા પૂરી થતાં બીજી વાંચવા મન લલચાવ છે અને પૂરી કરવા ઉત્સુકતા થાય છે. તે તમામ કથાઓ ઉપર ગાલ અને સુંદર ઉપદેશ પણ સાથે આપેલ છે. પ્રભુના ત્રણ લલોના-છવનના નાદિ પ્રગટ થયેલ જાણવા જેવાં અનેક પ્રસંગો અને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવા પછી પ્રભુએ રથજે રથજે વિચરી આવેલ વિવિધ વિષયો ઉપર આદરણીય દેશનાઓ એ નમામ આ ગ્રંથમાં આપવામાં આવેલ છે. પ્રભુના વિવિધ રંગની સુંદર છબીઓ પણ આપવામાં આવેલ છે. ફોર્મ ૬૫, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૪૦.

એકંદરે આ ચરિત્ર પહેલેથી છેલ્લે સુધી મનનપૂર્વક વાંચવા જેવું અને પકનપાકનમાં નિરંતર ઉપયોગ કરવા યોગ્ય છે, જેને માટે વિશેષ લખવા કરતાં અનુભવ કરવા જેવું છે.

કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ છુદું.

(આ ગ્રંથ માટે મુનિમહારાજશ્રી વગેરેના જે સુંદર અભિપ્રાયો મળે છે તેની તોષ માસિકમાં આપવામાં આવે છે.)

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

પ્રથમ ભાગ સિલિકે નથી; બીજા ભાગની ઘણી બ થોડી નકલો સિલિકે રતી છે.

૧. સલીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦ (સિલિકે નથી)

૨. શાતકનામા પાંચમો અને સાષ્ટતિકોલિધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ; દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી બ કાણહપૂર્વક તેનું સંશોધન, અગારી પ્રસ્તુત આશુતિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મદાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના, સંકલના વિકસાપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે; જે ગ્રંથ વેંવા પાડી બ જાણવા તેનું છે. બાકી તેની સાથે ગુજરાતી ભાષામાં આવેલ પ્રતાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક કોશ, સ્વેતાંબરી કર્મતત્ત્વવિષય શાસ્ત્રોની સજિ, કર્મ વિષયના સળતાં ગ્રંથો, ૯ કર્મગ્રંથાનર્થન વિષય દિગંબરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા રથજે છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ દોષાથી અબ્બારીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બદાર પહેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

હિંચા એન્ટિક કાગળો ઉપર, સુંદર ટાઇપો અને મગજૂત તથા સુંદર આઈડીંગમાં બંને ભાગો પ્રગટ થયેલ છે. (ક્રૂત બીજો ભાગ સિલિકે દોષાથી) બીજા ભાગની કિંમત રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ છુદું.

વખા:—શ્રી જૈન આત્માર્વંદ સદા—ભાવનગર.